

261
No 22
BISERICA
ORTODOXĂ ROMÂNĂ
REVISTA SFÂNTULUI SINOD

290

ÎNTRU POMENIREA
MITROPOLITULUI PETRU MOVILĂ

(n. 21 Dec. 1596 — † 22 Dec. 1646)

Anul LXV, Nr. 1—3

ianuarie-Martie 1947

BUCUREȘTI

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTA SFÂNTULUI SINOD

Ingrijită și editată

de

INSTITUTUL BIBLIC ȘI DE MISIUNE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

sub președinția

L. P. S. Arhiepiscop și Mitropolit

D. D. Dr. NICODIM

Patriarhul României

Redactori : Preotul Dr. DUMITRU FECIORU
Diaconul Dr. GHEORGHE I. MOISESCU

REVISTA APARE LUNAR=ABONAMENTUL LEI 150.000 ANUAL

CUPRINSUL

I. ARTICOLE

	Pagine
† NICODIM, Patriarhul României, <i>Întru pomenirea lui Petru Moșilă</i>	1 — 3
Prof. I. D. ȘTEFĂNESCU, <i>Portretele lui Petru Moșilă</i>	4 — 8
Preotul NICOLAE M. POPESCU, <i>Petru Moșilă</i>	9 — 29
G. CIOBANU, <i>Colindele și muzica religioasă</i>	30— 49
Diaconul ENE BRANIȘTE, <i>Învățămintele din predica patristică</i>	50— 62
† TIT SIMEDREA, <i>Mănăstirea Vodița</i>	63— 76
C. BOBULESCU, <i>Schitul Cotumba</i>	77— 80
ORGU D. IVAN, <i>Mitropolitul Veniamin Costachi în lumina canoanelor</i>	81— 96
Preotul VICTOR M. POPESCU, <i>Formule calendaristice</i>	97—105

RECENZII

VINTILESCU PETRE Pr., profesor la Facultatea de Teologie din București, <i>Însemnări pentru o nouă ediție a Liturghierului</i> , București, Tipografia Cărilor Bisericești, 1947, form. 8, 57 pp. (Prof. Teodor M. Popescu)	106—110
---	---------

PARTEA OFICIALĂ

<i>Dezbaterile sedințelor Sfântului Sinod din anul 1946</i>	111—131
Administrația Revistei, <i>Înștiințare către parohii</i>	132

Ordinea articolelor a fost determinată de condițiuni strict tehnice. Numărul de față s'a încheiat la 5 Martie 1947 și s'a sfârșit de tipărit la 18 Martie 1947, sub redacția Diacon. Gh. I. Moiescu.

Докл. Южная Америка
в коллекции Лангана и Бунд Лангана

INTRU POMENIREA LUI PETRU MOVILĂ

Seminarul Veniamin Costache era așezat în clădirile dela Socolă. Locuiam la o vie din apropiere, și urmam la cursuri. Mult mai înlesnit, dela o vreme, și bucuros fiindcă trăiam în casa Mitropolitului de fericită pomenire, Iosif, m'am împăcat totuși destul de greu cu unele lucruri ale Seminarului. Și, în primul rând, cu duhul profan al unor profesori, printre care am avut durerea să întâmpin și un ateu. În asemenea împrejurări, mult m'ar fi ajutat nădejdea norocului de care m'a învrednicit Dumnezeu la sfârșitul studiilor seminariale. Acesta a venit însă, oarecum, pe neașteptate. Marele Mitropolit Petru Movilă, călugăr de viță domnească, a lăsat la Kiev, acum trei sute de ani, un fond de burse. Ruși, Greci, Sârbi și Bulgari au studiat la Academie cu ajutorul lui. Românii nu au fost firește uitați, și Academia a numărat mulți bursieri din neamul nostru în fruntea cărora a strălucit Melhisedec, fericitul Episcop al Romanului, „Magistru“ al Academiei. Bursa care mi-a fost oferită era îndoită: jumătate se cheltuia de Academie pentru hrană, iar jumătate era la îndemâna mea pentru cărți și călătorii de studii. Bunătatea și grija Mitropolitului Iosif al Moldovei au adăugat curând o altă bursă, darul lui, din care îmi acopeream nevoile de îmbrăcăminte.

Academia din Kiev a fost întemeiată de Petru Mo-

vilă și organizată în chipul unei universități moderne, în spirit umanist, pe temeiul de învățatură și erudiție creștină ortodoxă. Caracteristica ei a fost, dela început, și a rămas, până la urmă, legătura strânsă cu tradiția. Nici una însă din cuceririle științei moderne în ordinea istorică și teologică n'au fost străine de ea. Privite și cercetate cu atenție, curățate de tot ceea ce putea fi învoire neîntemeiată și atingere de dogmă, acestea au fost folosite întru creșterea averii spirituale și îndreptării sufletești a generațiilor de teologi care s'au perindat printr'însa. Așa au fost folosite cercetările cu bogate rezultate ale scriitorilor englezi, în direcția arheologiei biblice, acelea ale exegezei apusene în materia Noului Testament, și frumoasele întemeieri ale arheologiei religioase și liturgice, pe care învățații ruși le-au sporit și luminat în chip excepțional. Pe vremea mea, Academia avea între treizeci și două și treizeci și șase de catedre, înfățișând astfel un învățământ teologic bogat și complet organizat. Multe catedre erau ilustrate de învățați cu renume european. Să înveța apoi temeinic grecește, franțuzește, nemțește și englezește, deși învățământul acestora din urmă se dedea în cursuri facultative.

Academia era instalată în cuprinsul mănăstirii Bratschi. Celebra Lavra Pecersca, mănăstiri și biserici strălucite erau în preajma noastră, în regiunea Niprului maiestos și în aceea a amintirilor străvechi ale Bizanțului educator. În Academie domnea duhul cel mai liber în înțelesul unei atmosfere de cuviință, de convingere și de libertate sufletească. Adevărată atmosferă de frăție, trăiam laolaltă cu Rușii, profesori străluciți și studenți corecți, cu Grecii, Sârbii și Bulgarii. Dragostea de neam socotesc că a ieșit sporită, la fiecare din noi, din petrecerea și studiile în această înaltă și nobilă școală superioară. Duhul marelui Mitropolit, dăruit de Dumnezeu cu cel mai larg orizont sufletesc și cu o frumoasă zi-

Intru pomenirea lui Petru Movilă

dire de învățătură creștinească, a plutit două veacuri și jumătate în atmosfera din Kiev, și era stăpânitor și sfințitor și la vremea când am trăit și am învățat eu acolo.

În cuprinsul Lavrei, vechi de aproape opt sute de ani, Biserica rusească păstra veșmintele de slujbă, coroanele și amintirile lui Petru Movilă. Le-am privit mișcat de atâtea ori, cum le priveau atâția alți cercetători. Ele străjuiau amintirea gloriosului ctitor al învățaturii teologice superioare și al Academiei din Kiev. Au trecut de atunci cincizeci de ani. Într'o călătorie, pe care am vrut-o din datorie și pentru Țara și Biserica românească, în trenul care s'a oprit câteva ceasuri pe malurile Niprului, unde mi-a înflorit tinerețea, am aflat cu strângere de inimă că nenorocirile războiului au pustiit cuprinsul umbrat de geniul și slava lui Petru Movilă. S'au ruinat zidurile, s'au năruit clădirile. Duhul cel mare al fiului de domnitori, pornit din Moldova străbunilor să dăruiască prisosul minții lui frumoase Rusiei pravoslavnice, plutea însă, am simțit înfiorat, și va pluti în veci deasupra locurilor pe care le-a iubit, unde a învățat și a zidit viață.

† NICODIM
Patriarhul României

PORTRETELE LUI PETRU MOVILĂ

Personalitatea celor mai mulți dintre oamenii mari ai lumii moderne ne este cunoscută și, deseori, minunat luminată datorită portretelor. Renașterea, în deosebi, ne-a dăruit un număr de chipuri întemeiate pe analize pătrunzătoare, care izbutesc adeseori să fie mai adevărate și mai elocvente decât cele mai celebre portrete în cuvinte. Este poate un adevărat privilegiu rezervat pictorilor, aptitudinea aceasta de a prinde și de a surprinde înclinări sufletești și note caracteristice, pe care nu le află analiștii psihologi și, mai ales, nu le pot însemna în chip tot așa de viu cum izbutesc aceștia dintâi. În adevăr, portretele ca acelea al regelui Ioan al VII-lea al Franței, al lui Erasmus de Holbein, al Papei Inocențiu al X de Velasquez, al lui Carol Quintul, al lui Mohamed al II-lea de Bellini, al Mariei de Medicis, pentru a nu pomeni decât câteva opere celebre numărate în grabă, sânt realizări atât de mărturisitoare și de întregi încât constituiesc documente omenești și monumente istorice de însemnătate covârșitoare.

În Răsărit, arta bizantină a creat opere nepieritoare. Ea s'a străduit să înfățișeze însă, în primul rând, pe îngeri, Dumnezeu și Sfinții. Artă, înainte de toate, teologală, pictura bizantină a zugrăvit cerul și a întruchipat dogmele. Pornită dela istorie, dela lumea realităților pământești, în domeniul căreia a realizat capo d'opere, peizaje, cu ceruri adânci și orizonturi îndepărtate, vederi de orașe și frumoase portrete de mucenici și de donatori, împărați și ierarhi, ea s'a îndepărtat curând de lumea noastră și a trecut în lumea abstracțiilor și cugetării transcendente. Arta bizantină numără portretele excepțional de interesante și de frumoase. Cele mai prețioase și mai adevărate se disting însă ușor grație unor însușiri de ordin

particular. Cea dintâiu stă în legătură cu convențiuni picturale, legate de pictura murală. Aceasta urmărește stilul, și impune interpretare ale adevărului și observației. Cea de adoua este de ordin tehnic propriu zis, de meșteșug, și are drept rezultat folosirea unor procedee și tipare de ordin general, care poartă numele de canon. Alte convențiuni de ordin istoric, impuse de ceremonial și de greutatea de a obține poze îndelungate ale personajului zugrăvit, alcătuiesc în definitiv un gen particular de portrete, o artă anume, care se depărtează, ca principiu și realizări, de arta portretistică a Apusului și Renașterii. Arta bizantină a zugrăvit mai des împărați, ierarhi și înalți dregători. Grija principală a pictorului a fost, mai totdeauna, aceea de a înfățișa figuri oficiale, adevărate categorii datorite cu însușiri de ordin general. Particularitățile sufletești răzbat rar și ne încântă, când le descoperim. Ele formează, „lucrul rar“, de o esență delicată și de expresivitate foarte discretă.

În arta veche românească, care a evoluat pe temeuri bizantine și în legătură strânsă cu Biserica și simțirea religioasă, portretele adevărate sânt extrem de rari. Putem număra portretul principelui ctitor, zugrăvit, în interior, deasupra ușii de intrare în biserica domnească dela Argeș; chipul lui Ștefan cel Mare depe Evangheliarul dela Humor; unul sau două portrete de boieri în biserica cimitirului din Stănești-Vâlcea; portrete de donatori, unul sau două mai frumoase, în biserica din Ciuturoaia, portretul Anastasiei Logofeteasa dela Humor și portretul principesei Maria din naosul mănăstirii Sucevița. În marea lor majoritate celelalte portrete de principii, boieri și neguțători sânt lucrări executate pe dinafară, după canon, interesante ca documente istorice, mai ales pentru istoria costumelor, ele sânt mai totdeauna reci și pictate în genul portretelor oficiale.

* * *

În 1931, am avut norocul să descoperim o scenă, importantă din punct de vedere iconografic, care împodobește ultima zonă a peretelui de apus în naosul mănăstirii Sucevița. Doi îngeri în zbor desfășoară un rotulus de pergament, care poartă în mijloc soarele și luna, iar în cele patru colțuri simboalele Evangheliștilor. Un ciborium luxos se înalță deasupra altarului pe care sânt așezate Evanghelia, chivotul, sfântul Disc și o

cruce. „Cel Vechiu de zile“, Mântuitorul și porumbelul înfățișează Sfânta Treime. Fecioara Maria și Sfântul Ioan Botezătorul încadrează altarul. Un al doilea subiect, strâns legat de acesta dintâiu, cuprinde chipul Sfântului Nicolae, acela al unui ierarh înveșmântat în sacos și purtând coroana pe cap, precum și acela al unui călugăr, zugrăvit în genunchi îmbrăcat în mantie și cu cămilavca pe cap. Ierarhul este Mitropolitul Gheorghe Movilă, a cărui amintire o poartă și o icoană frumos îmbrăcată în argint și păstrată în tezaurul Suceviței. Pe laturea din stânga a acesteia citim în limba slavonă, cuvintele următoare: Această icoană, „a Sfântului Nicolae“ a fost restaurată și aurită de Arhiepiscopul și Mitropolitul de Suceava Gheorghe Moghilă în anul 7106 (1598). Numele lui Gheorghe Movilă este scris și pe tripticul mănăstirii, unde citim următoarele cuvinte: „Pomeniște Doamne sufletele robilor lui Dumnezeu Gheorghe Moghilă, Arhiepiscop și Mitropolit al Sucevei, al tatălui și mamei sale, și al familiei sale; Io Simion Moghilă Voivod, domnitor al Țării Românești.

Călugărul îngenunchiat la spatele Mitropolitului este, după socoteala noastră, Petru Moghilă, fiul lui Simion, Domnitorul Moldovei și al Țării Românești, care a domnit dela 1600 la 1602 și dela 1606 la 1607 (fig. 1). Petru Moghilă s'a așezat dela o vreme în Polonia, la moșia sa Rubiejowka. În 1627, el s'a călugărit, la Kiev, unde a întemeiat celebra Academie, care-i poartă numele, și în care au petrecut și învățat și un număr de clerici români. Se știe că Petru Moghilă a stăruit mult să ridice nivelul cultural al clerului ortodox. El a luat și inițiativa Sinodului, care s'a întrunit la Iași în 1642. Ii datorim în sfârșit, „Mărturisirea Ortodoxă“, lucrare celebră de teologie, compusă din întrebări și răspunsuri care definesc chestiuni esențiale de dogmă și morală.

Portretul descoperit de noi, îl înfățișează în genunchi, la rugăciune, cu mâinile întinse. El are figura prelungă și ochi mari apropiați. Barba rară scoate în relief chipul supt și umerii obrazilor eșiți înafară. Fruntea pare înaltă, nasul regulat și fin, buzele întredeschise ca pentru vorbă și împodobite cu o mustață de om tânăr. Cămilavca și mantia subliniază statura potrivită, vârsta subțiră de ani a călugărului, și cuvioșia atitudinii sale. Canonul cu răceala și rigiditatea lui apare în factura frunții și mai ales în aceea a inserțiunii ochilor. Pleoapele superioare și sprâncenele sânt evident zugrăvite pe din-

afară. Caracterul figurii este însă vorbitor. Umerii obrazilor, forma nasului cu nările fine, buzele și privirea au un accent personal și vădesc observație atentă alături de un accent particular de viață. Un amănunt, și anume, calitatea pielii obrazilor trebuie notat neapărat. Pictorul a realizat, am zice, fără voia lui, un adevărat portret. Cu nici un preț nu-l putem așeza în seria portretelor oficiale, și trebuie să-l distingem de mai toate portretele de ctitori din Moldova. Pe peretele din dreapta naosului Suceviței, nu trebuie să uităm, același pictor, credem, a pictat pe Ilisăfta și Maria, principese din neamul Movileștilor. Descoperim în ele aceeași factură, același simț de observație și aceeași privire, mărturisitoare și încărcată de gânduri ca și în portretul nostru.

Un portretist de seamă a executat în 1630, la vremea când a fost pictat și chipul de mai sus, un portret al lui Petru Movilă, pe pânză sau pe lemn. La Sucevița se păstrează numai o copie din 1824 a acestuia din urmă. Ea poartă însemnarea limpede că e o copie după originalul din 1630. Petru Movilă este înfățișat până la cingătoare, înveșmântat în sacos și împodobit cu omoforul mare. Pe cap poartă o coroană împodobită cu mărgăritare și de o formă caracteristică. Cunoaștem și un al treilea portret al celebrului Mitropolit. Se găsește reproduș în mănăstirile Moldovei, în palatul patriarhal din București, și a mai fost publicat. Portretul acesta a fost executat de un pictor bisericesc. Poartă semnele canonului și dovedește practica picturii murale. În primul rând, în „poză“. Mitropolitul ușor întors spre stânga și privind drept înainte, binecuvintează; este îmbrăcat în mantie arhierască și poartă pe cap cămilavca rusească veche, care amintește pe aceea a Sf. Chiril din Alexandria. O cruce mică lobată și împodobită cu patru mărgăritare îi împodobește potcapul, și-i arată rangul de Mitropolit, potrivit tradiției rusești. Poartă encolpion de argint aurit, în formă de soare cu raze, și împodobit, în mijloc, cu medalionul Fecioarei Maria având pe Iisus în brațe, sculptat în cristal de rocă. Cu mâna stângă ține cârja de argint aurit și amănunt caracteristic, nu deadreptul, fiindcă aceasta este învelită cu o bucată de mătase, care înlocuește „paterița“ tradițională.

• Canonul apare, în al doilea rând, în construcția frunții și în inserțiunea ochilor. În adevăr, osul frontal și arcadele ochilor sânt unite cu nasul, și pictate, pe dinafară, cu o îndemă-

nare care nu ascunde defectele de „touche”. Globurile ochilor sunt înserate într’o musculatură rigidă, tivită parcă cu metal, ceea ce scoate în relief umflătura pleoapelor superioare. Și mâinile trădează lucrul de atelier și respectul canonului. Două lucruri sunt însă minunat executate și alcătuiesc notele caracteristice ale acestui portret extrem de interesant. Cel dintâiu este căutătura directă, plină de vioiciune și de o curioasă mobilitate. Ea se potrivește foarte bine cu expresia obrazilor supti și lumina întregii figuri. Se știe apoi că mâinile formează elementul cel mai vorbitor în portrete și în genere în făptura omului. În ele este înscris caracterul, adică adevărul și calitatea sufletului. Mâinile formează piatra de încercare a unui pictor portretist și sânt extrem de greu de realizat. Cei mai mulți dintre bunii pictori ai lumii au făcut deseori mâini frumoase, mâini bine desenate din punct de vedere tehnic, dar foarte arareori mâini adevărate, mâini expresive și mărturisitoare. Autorul portretului nostru a zugrăvit o pereche de mâini care constituie un document istoric și psihologic. Mâna stângă strânge cârja cu o energie delicată de o rară elocvență. Mâna dreaptă, mână de cugetător și de ascet, explică, poruncește și impune. Amândouă au degete lungi asemeni acelor pe care le întâlnim în portrete ale Renașterii italiene din veacurile 15 și 16. Falangele par de oțel, și pielea care le acopere este de o finețe și de o țesătură care le asemuește cu mătasea ori catifeaua. Întregul portret ne înfățișează un personaj de rasă, în vârstă de 45 sau 50 de ani, dăruit cu o distincție lipsită de orice studiu sau manierism. Inteligența excepțională răzbate din ochi și din figura încadrată de o barbă fină, castanie sau brună, iar energia stăpânită este scrisă în mâinile mărturisitoare de care am vorbit. Portretul ne arată pe Mitropolitul Petru Movilă ca adevărat vlăstar domnesc, fiu de principe și principe al Bisericii. El dovedește înrudirea cu acela de pe peretele Suceviței și trebuie să figureze în fruntea operei și istoriei celebrului ierarh, fiindcă le luminează pe amândouă.

PETRU MOVILĂ

— n. 21 Dechemvrie 1596 † 22 Dechemvrie 1646 —

Incercăm să scriem pe scurt și pe înțeles viața și traiul părintelui nostru Petru Movilă. Din fiu de Domn român, el ajunse în țară streină arhiepiscop-mitropolit al Chievului, al Galiției și al întregii Rusii și se osteni, ca un bun păstor, să-și dreagă staulul dărăpănat și să strângă în el oile răvășite și rătăcite. Adevăr este că multele lui osteneli i-au scurtat viața pământească. Dar iarăși adevăr este că aceste osteneli i-au lungit viața în amintirea neamului său românesc și a neamului rusesc pe care bine l-a apărat în ființa lui etnică și religioasă. Amintirea lui trăește și va trăi în întreaga ortodoxie căreia i-a pregătit cale spre mântuire, cum și în întreaga creștinătate care-i recunoaște credința și ostenințele.

Neamul Movileștilor. Movileștii sânt neam bun și vechiu în Moldova. Ei se înrudesc cu familia domnească a Mușatinilor. După unii genealogiști ei sânt înrudiți și cu neamul împărătesc al Habsburgilor¹; iar după alții au legături de rudenie și cu regii României². Pe crengile arborelui genealogic, ei se urcă până în timpul lui Alexandru cel Bun, coborându-se prin femei din neamul boierilor Hudici, cunoscuți în acel timp. Logofătul Ioan Movilă are în 1544 sate moștenite de la Iațcu Hudici și Petru Hudici³. Știrea aceasta este întărită de Ieremia Mogilă, care în 1582 mărturisește că este coborîtor din „Ioan Moghilă logofăt, Iațco Hudici și Petru Hudici”⁴. Iar știri sigure arată că Petru

---

1. *Revista Arhivelor*, VI, 2 (1945), p. 158.

2. Sever Zotta, *Principii României descendente din Movilești în Arhiva Genealogică*, II (1913), p. 101—110. Cred necesară genealogia lui Petru Movilă.

3. Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești de la Bogdan Voevod*, (București 1940), p. 107 n. 118.

4. *Arhiva românească* (M. Kogălniceanu), I, p. 90—93.

Hudici este boier mare în domnia lui Alexandru cel Bun și a urmașilor săi, între anii 1421 și 1453. Tot așa fiul său Iațco Hudici cunoscut încă din 1453 are rost însemnat supt Ștefan cel Mare până în anul 1492¹. Cosma Moghilă numit și numai Mohilă Ciasnicul², bine cunoscut între 1490 și 1513, poate să fie tatăl lui Ioan Movilă amintit mai sus³.

Acest Ioan Movilă, frate cu Vascan pârcălab de Hotin și cu Tudosca și Anușca⁴, ajunse vistier (1545) supt Petru Rareș, logofăt (1554)⁵ supt Alexandru Lăpușneanu și se călugări spre bătrânețe, schimbându-i-se numele în Ioanichie⁶. Ioan Movilă avu de soție pe Maria, soră, după unii, cu Alexandru Lăpușneanu⁷. Fiii lor sânt Ieremia, Simeon: Domni, și Gheorghe, mitropolit. Ieremia domni în Moldova (1595—1606), avu legături cu Polonia, fu ctitor la Sucevița și la biserica moldovenească d'n Liov și lăsă o soție a cărei ambiție domnească aduse nenorocirea ei, a copiilor și a boierimii moldovene. Gheorghe fu mitropolit al Moldovei în două rânduri până în 1606.

Simeon Movilă, pe rând aprod, paharnic, hatman și pârcălab, ajunse cu ajutorul fratelui său Ieremia și cu al Polonilor Domn în Țara Românească, unde domni scurt timp după înfrân-

1. Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, I, (Iași 1931), p. 406—409 și n. 8 de la p. 406. Idem, *Arderea târgului Floci*, (Iași 1935), p. 50—51. Față de cele două afirmări din 1544 și 1582 ne-am incredințat de înrudirea prin femei (și nu prin schimbare de nume) a familie Movilă cu familia Hudici și de aceea am înlăturat pe „probabil” al lui Costăchescu de la p. 409.

2. Legenda culeasă de Ioan Neculce, *Cronica*, (ed. Al. Procopovici. I, Craiova 1936), p. 13—14, spune că după lupta cu Hroiot (1486) Ștefan Vodă a înălțat pe Purice Aprodul —, care i-a dat calul său și s'a făcut moviliță de încălecat —, la boieria de armaș mare, schimbându-i numele în Movilă, și că din acest Purice se trage neamul Movileștilor. Legenda are numai atâta temei de adevăr că un Purice spătarul este amintit în documente între anii 1491 și 1494, dar mereu lângă el apare și un Mohilă ciasnic; „deci Purece și Mohilă sânt două persoane deosebite”. (Mihai Costăchescu, *Documente de la Bogdan Voevod*, p. 106—7, notele 116—117).

3. Mihai Costăchescu, *Documente de la Bogdan Voevod*, p. 98—102 și n. 118.

4. *Arhiva Genealogică*, II (1913), p. 237.

5. Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești de la Bogdan Voevod*, p. 102 și n. 118; Idem, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, II, p. 309; cf. N. Iorga în *Hurmuzaki*, XI, p. L.

6. Melchisedec, *Cronica Romanului*, I, p. 24—25.

7. E. Kozak, *Die Inschriften aus der Bukovina*, I (Wien 1903), p. 160—161 și n. 1.

gera lui Mihai Viteazul (20 Octombrie 1600—3 Iulie 1601) și după moartea acestuia († 8 August s. v. 1601), până când fu învins de Radu Șerban în August 1602¹. După moartea fratelui său Ieremia (30 Iunie 1606), Simeon ajunse Domn în Moldova. Dar și aci domnia lui fu scurtă căci muri la 14 Septembrie 1607, supt bănueli de otrăvire. Fu îngropat în biserica mănăstirii Sucevița, ctitoria Movileștilor, lângă fratele său Ieremia; piatră pe mormânt fiindu-i pusă de soția sa și de fiul său Gavriil abia în 1620 Martie 15².

Melania-Marghita Doamna. Soția lui Simeon și muma lui Petru Movilă poartă două nume. Soțul, copiii și biserica o numesc *Melania*. În documentul slav din 17 Iulie 1607, prin care Simeon Movilă dăruiește mănăstirii Secul „de curând zidită” satul Vânători, el numește pe soția sa *Doamna Domniei mele Melania*, și amintește pe părinții săi Ioan Moghila logofăt care în viața călugărească fu numit Ioanichie și maica noastră cneaghina Maria³. Gavriil Movilă Voivod împreună cu maică sa *Melania* așează piatră de mormânt tatălui său Simeon în anul 1620⁴. În pomelnicele mănăstirii Sucevița, soția lui Simeon-Movilă este numită *Melania*⁵. În pomelnicul mănăstirii Bisericanii stă scris: „Simeon Voevod, *Melania* Doamna”⁶.

1. Cf. datele într-o câțva deosebire la Th. Holban în *Revista Istorică*, 23 (1937), p. 149.

2. Pisania cu comentariu la E. Kozak, o. c., p. 169—173. Ziua morții 24 Septembrie la N. Iorga, *Histoire des Roumains*, V (1940), p. 474 și la C. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, II, 1, p. 12, probabil că este socotită pe stil nou — Regretatul Ștefan Gr. Berechet († 27 Ianuarie 1946) în articolul său din urma *O precizare mai mult în legătură cu mormântul lui Constantin Brâncoveanu Voevod*, publicat în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, 64 (1946), nr. 7—9, p. 331, scrie că a descoperit la Chiev, când studia acolo, afară de albumul lui Antim Ivioreanu, „frumosul portret contemporan al lui Simion Movilă cu copilul cu păr de aur, necunoscut la noi”.

3. Regest publicat de V. A. Urechia în *Miron Costin, Opere complete*, II (București 1888), p. 582; cf. E. Kozak în *Archiv für slavische Philologie*, XV (1892), p. 168 și n. 2, unde corectează, ironizând, greșelile de transcriere slavă ale lui V. A. Urechia.

4. E. Kozak, o. c. p. 162 și *Inschriften aus der Bukovina*, I, p. 170.

5. D. Dăan, *Mănăstirea Sucevița*, (București 1923), p. 195 coloana 2, p. 197 unde numele Maria este greșală de copist în loc de Melania, p. 202 unde nota 1 a lui D. Dan este greșită căci Maria este muma și nu soția lui Simion, al cărei nume, Melania, precede.

6. N. Iorga, *Studii și documente*, XVI, p. 247. În pomelnicul muntean al episcopiei Râmnicului (*Arh. Stat. Condica* 745, f. 13) găsim: Io Simeon Voivod, Io Gavriil Voivod, i m (a) ti ego *Melania*. Dar în pomelnicele munteane de la

Melania în văduvie își zice *Marghita*. Cu acest nume „*Marghita Doamna*” semnează acte de scutire ca un Domn¹, atât în Moldova cât și mai târziu în Muntenia, unde stă lângă fiul său Gavriil Domnul țării² (1618—1620). În anul 1619 (7127), ea dăruia mănăstirii Sucevița o tepsie de argint făcută de „Simeon Moghila Voevod și de *Doamna sa Marghita*”³. La 11 Mai 1621 „*Doamna Marghita (Margitt Azzony) văduva lui Simeon Voevod*” era în Sătmar, unde venise din Pojon, și se ruga de Gavriil Bethlen să-i se dea ei și fiilor ei un loc de odihnă⁴. Era pribeagă împreună cu fii săi Gavriil și Ioan. Dar peste un an, în 1622, închide ochii în Ardeal această Doamnă, poate în castelul Piatra Șoimilor (Sölyomkö) din Bihor, care era al soției fiului său Gavriil. Prin testament Melania-Marghita lăsase să fie îngropată „în biserica zidită din strămoși în Moldova”, iar Gavriil Bethlen iea măsuri că, dacă îi vor duce trupul prin Ardeal, alaiul de înmormântare, însoțit de fiul ei Ioan, să fie primit cu cinste și ajutat la nevoie⁵. Dar în mănăstirea Sucevița, urde firește hotărîse ea să doarmă lângă soț și fiică, nu sânt urme de un mormânt al Melaniei care-și zicea și Marghita.

S'a scris că văduva lui Simeon Movilă poartă numele unguresc de Marghita, că la măritiș i s'a impus numele ortodox de Melania și că venea din Ardeal, dintre nemeși ca și Elisabeta soția lui Ieremia⁶. Dar afară de nume nu-i altă dovadă pentru

---

Topolnița (Ac. Rom. ms. 2199, f. 11) și de la Tismana (Ibidem, ms. 2500, f. 12) citim: „Simeon Voivod, Marghita Doamna”.

1. Ha e u, *Arhiva istorică*, I, p. 70, tipărește un act fără loc și, cred, fără dată (Hajdeu îl datează 1608—9), prin care *Marghita Doamna răposatului Simion Moghila* scutește de dări șase butnari și doi puntași din Piatra.

2. Hajdeu, *Cuvente den Bătrâni*, I, p. 224—228 tipărește un act prin care Io Marghita Doamna răposatului Simeon Vodă dă călugărilor de la Argeș drum spre morile lor. De însemnat că Hajdeu datează acest act din 30 Iunie 7129 (1621), ce nu se potrivește cu sfârșitul domniei lui Gavriil Movilă în Muntenia, care fu în August 1620. Cred că unimile anului n'au fost bine citite.

3. E. K o z a k, *Résultate meiner Forschung im Kloster Sočavica*, în *Archiv für slavische Philologie*, XV, (1892), p. 182.

4. Andrei Veress, *Documente*, IX (București 1937), p. 231—232.

5. Idem, *o. c.*, p. 251—253.

6. N. I o r g a, *Doamna lui Ieremia* în *An. Acad. Rom. Ist.* 32 (1910), p. 1033. Idem, *Histoire des Roumains*, V, (1940), p. 474, unde, în urma cercetărilor lui Sever Zotta, scrie că Elisabeta era moldoveancă, dar Melania rămâne tot: „la Hongroise Marguerite veuve de Siméon”. — Elisabeta doamna lui Ieremia este rudă cu mitropolitul Moldovei Teofan † 1598, al cărui mormânt de la Dohiariu-Atos îl împodobeste. v. *Proschinitariul Dohiariului*, Buc. 1843,

această afirmare. Sever Zotta, care cunoștea afirmația de sus, înclină să crede că Marghita era polonă, nu ungară, pentru că se retrage la Lemberg (Liov) și nu în Ungaria, și pentru că ambadorul francez din Constantinopol raportează, la 22 Iunie 1618, că Gavriil Movilă, nou Domn al Munteniei, este nepot lui Jolkievski comandantul armatelor polone, și deci înruderă aceasta nu putea veni de cât prin Marghita muma lui Gavriil¹. Despre legătura apropiată între Marghita și Jolkievski, hatmanul polon, mai putem aduce o știre nouă, anume că văduva lui Simeon a locuit 12 ani în Polonia la Jolkiev, patria acestui hatman². Tot ce se poate spune sigur de Melania-Marghita este că are legături strânse cu Polonia și cu hatmanul Jolkievski, că nu dă semne a fi fost catolică, că ortodoxia ei este neîndoiebnică și că oricâte dureri încercat în viață, tot n'a fost atât de nenorocită, ca „moldoveanca” Elisabeta cea „rușinată de păgân” și ajunsă într'un harem turcesc.

Copiii lui Simeon Movilă. Simeon Movilă cu soția sa Melania au avut șapte copii; șase băieți și o fată: Pavel, Mihail, Gavriil, Petru, Ioan, Moise, Teodosia. Fata *Teodosia* a murit când tatăl ei era hatman și pârcaľab de Suceava și a fost îngropată la 28 Septembrie 1596 în mănăstirea Sucevița³. *Pavel* a răposat la 24 Mai 1607⁴.

Mihail Movilă a domnit în Moldova trei luni nedepline (toamna 1607), s'a refugiat, după pierderea luptei de la Ștefănești (16—19 Decembrie 1607), împreună cu maică sa și cu frații în Țara Românească⁵, unde a murit grabnic de melancolie spune unul, otrăvit spune altul⁶, la 27 Decembrie 1607, în vârstă numai de 16 ani și jumătate. A fost îngropat în biserica mănăstirii Dealului în mormânt înfrumusețat de maică-sa „Marghita Doamna”.

p. 24 la D. Russo, *Studii și critice* (1910), p. 110 și N. Iorga, *Istoria bisericii române*, ed. II, I, p. 193. — C. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, III, 1, (1942), p. 14: „Margareta sau Marghita este o catolică, care după măritiş și-a schimbat numele în Melania”. I. Moga în *Anuarul inst. de ist. naț. Cluj*, IV (1929), p. 392: „Marghita o altă ungueroaică clocotitoare de invidie și orgoliu”.

1. Sever Zotta, *Arhiva Genealogică*, II (1913), p. 243 și 215.

2. Vezi mai departe p. 16.

3. E. Kozak, *Die Inschriften aus der Bukovina*, I, (1903), p. 174.

4. C. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, III, 1, p. 14.

5. Vasile Lungu, *Mihăilaș Vodă Movilă* în revista *Cercetări Istorice*, an. VIII—IX (Iași 1933), p. 89—103.

6. Hurmuzaki-Slavici, IV, 2, p. 294; Virginia Vasiliu în *Diplomatarium Italicum*, II (1930), p. 33.

Gavriil Movilă, cerut de boierii țării, domni doi ani (1618-1620) în Țara Românească, unde între altele întări daniile la năstiri din țară și de la Atos și căută să aducă din Polonia la sine (23. Ianuarie 1620) pe fratele său Pătrașcu Voivod, viitorul mitropolit Petru Movilă. După înlocuire trecu în Ardeal la prietenul său Gavriil Bethlen și se însură aici cu o văduvă bogată Elisabeta Zólyomi. La 19 Decembrie 1635 își dicta testamentul iar fratele său Ioan cerea deslegare de la principele ardelean ca să-i ducă trupul ori la fratele său, ori în Moldova „unde mi se odihnesc părinții”¹.

Ioan Movilă, care iscălește în limba latină *Joannes Mohila haereditarius Princeps Moldaviae*, locuiește în Ardeal, unde are sate dăruite de Bethlen. El însoțește trupul mamei sale Melania spre locul de veci, este dorit să vie chezaș la Poartă pentru fratele său Moise Vodă și țintește să ajungă Domn în Moldova. La 25 Maiu 1636 era arbitru în Alba-Iulia².

Moise Movilă, „om blând, un miel la hire, nelacom”, domni de două ori, dar scurt timp, în Moldova (1630—1631; 1633—1634). După înlocuire, în Aprilie 1634, se retrase, „sătul de binele Turcilor” spune ironic cronicarul³, în Polonia, unde, cinstit de rude și de prieteni, își sfârși viața pre vremea lui Dabija Vodă (1661—1665). Era om care iscălea latinește⁴ și care primea de la fratele său Petru sfaturi înțelepte de domnie. Nelămurită bine rămâne pricina de ce căzuse supt blestemul arhieresc al patriarhului icumenic Chiril Lucaris⁵.

PETRU MOVILĂ

Copilăria. Petru Movilă⁶ fiul lui Simeon și al soției sale Melania-Marghita s'a născut în anul 1596 în ziua de 21 Decembrie, s. v., când se prăznuiește și pomenirea Sfântului Petru mi-

1. Andrei Veress, *Documente*, IX (1937), p. 210—212, 248—251, 354—355, 356, 358.

2. Idem, o. c., IX (1937), p. 252—253, 264—70, 308, 355—358, 364—365.

3. Miron Costin, *Letopiseț*, (ed. P. P. Panaitescu 1944), p. 77, 89, 93.

4. Andrei Veress, *Documente*, IX, p. 312: „Moises Mohila haereditarius Princeps Moldaviarum”.

5. P. P. Panaitescu în revista *Biserica Ortodoxă Română*, 60 (1942) p. 407—411.

6. Petru Movilă se iscălește Петръ Могила; Frații săi, Polonii și Ru-tenii scriu *Mohila*, străinii *Moghila*, Μογίλα.

mitropolitul a toată Rusia, Nașterea lui fu tâlcuită cu citire în stele, ca a lui Alexandru Machedon, de studenții săi chieveni¹. Locul nașterii trebuie să fie Suceava, al cărei pârcălab era atunci tatăl său Simeon². Domnea atunci în Moldova unchiul său Ieremia, iar alt unchiu Gheorghe, amândoi frați cu tatăl, era mitropolit al țării. Nașterea i-a fost supt semne bune, dar copilăria nu i-a curs liniștită. Căci n'avea patru ani împliniți, când întreaga familie a Movileștilor a trebuit să fugă în Polonia din cauza înaintării fulgerătoare a lui Mihai Viteazul. În Camenița locuiră ca ostateci până în Aprilie 1601, când din ordinul regelui polon fură întorși la casa lor³. După această întoarcere, mai așezată îi va fi fost copilăria până la moartea tatălui său, la 14 Septemvrie 1607. În acest timp se vor fi prins în sufletul copilului amintirile din Moldova lui de acasă, pe care nu le va uita printre streini și pe care le va trece în însemnările sale: botezuri, cumetrii, hramuri de biserici cu tot alaiul lor de închinători veniți de departe, fie la

---

1. S[tep'an Timofeevici] Gólubev († 8(21) Noemvrie 1920) *Mitropolitul Chieului Petru Moghila și colaboratorii săi* (rus.), I (Chiev 1883), p. 6—8 și nota 19, unde citează din panegiricul tipărit în 1645 versurile următoare:

Illo die natus, quo suus obüt patronus Petrus,

Quia ei suam legavit testamento vitam.

Et ubi ille definit,

Felici auspicio incipit vivere Mohila,

Ne Petrus defit terrae et maxime

Rossiae;

Qui multos ante annos mortuus; nascente.

Petro Mohila in eo renatus etc.

Despre Sfântul Petru mitropolit a toată Rusia (1308—1326), v. E. Golubinski, *Istoria bisericii ruse* (rus.), II (Moscova 1900), p. 98—144, 877. Panegiricul tipărit în 1633 este intitulat: *Felix cometa post natalem diem Illustrissimi Domini et Reverendissimi Patris D. Petri Mohilae Arhiep. Mitropolitae Kijoviensis*—. Cf. Ghenadie Enăceanu, *Petru Movilă*, (București 1882), p. 132—134, unde reproduce aceste citate după Golubev, fără să spună, însoțindu-le de traducere română greșită. Altcum, „această lucrare a lui Enăceanu, extrasă din revista *Biserica Ortodoxă Română*, a. 7 și 8 (1883 și 1884), mult folosită de Români și de străini, este aproape în întregime o prescurtare și uneori o traducere chiar și a trimeterilor la cărți rare și la depozite de arhive, după Golubev, o. c., și după Macarie, *Istoria bisericii ruse*” (rus.) (v. p. XXI nota 2 din *Mărturisirea Ortodoxă*, ed. 1942). Noi vom folosi lucrarea lui Enăceanu numai când aduce știri noi, sigure și neafiate în cărțile ce ne stau la îndemână. De câteva ori vom cita-o pentru a învedera că a folosit pe Golubev.

2. Vezi supra, p. 13, n. 3, care trimete la pisania mormântului din mănăstirea Sucevița, al sorei sale Teodosia † 28 Sept. 1596, când tatăl lor Simeon era hatman și pârcălab de Suceava.

3. Nicolae Buta, în *Diplomatarium Italicum*, II (1930), p. 209.

Sucevița, ctitoria familiei, fie la Sfântu Ioan din Suceava, scutitorul și mângâietorul întregii Moldove.

După moartea tatălui se întunecă cerul copilului de 11 ani neîmpliniți. Luptele sângeroase între veri, fii lui Ieremia și ai lui Simeon, domnia scurtă, nici de trei luni, a fratelui său Mihăiș Voivod, tinerelul de 16 ani și jumătate, care doarme de veci în mănăstirea Dealului († 27 Dechemvrie 1607) și a cărui moarte fu plânsă în versuri grecești¹, sili familia lui Simeon să părăsească iarăși Moldova. Un martor turc al luptei de la Ștefănești (16—19 Dechemvrie 1607) spune că Mihăiș Movilă „Domnul, fiul lui Simeon, înțelegând înfrângerea alor săi, fugi în Muntenia cu mamă sa, cu frații și cu averea ce putu lua”². Deci, dacă spusele martorului sânt exacte că și frații lui Mihăiș au fugit în Muntenia, atunci Petru Movilă se găsea de Crăciunul anului 1607 în această țară împreună cu frații și cu mama sa, și era de față la îngroparea fratelui său. Dar se pare că după moartea lui Mihăiș familia sa nu rămase în Muntenia, căci în lunile Februarie și Martie ale anului 1608, un văr al lui Constantin Movilă, deci un fiu al lui Simeon, firește Gavriil, era în Terișoara și căuta ajutoare să intre în Moldova, mai ales auzind de boala grea a lui Constantin³.

Din Muntenia, soția și fii lui Simeon, trecând prin Ardeal, se retrag în Polonia, unde rămân ani de zile. Despre această retragere și rămânere ne dă de știre un preot armean, martor al timpului, în însemnarea următoare: „1619 Aprilie 15. Doamna lui Simeon Vodă a venit la Camenița cu doi fii ai ei și a plecat spre Muntenia, unde al treilea fiu al său era așezat pe tronul domnesc. Doamna (Movilă) se stabilise de 12 ani la Jolkva, pe lângă hatman. Doamna a trimis în Muntenia pe Kahainski ca sol. Și eu Axent Kricor, fiul părintelui, eram de față lângă el”⁴. Din această însemnare iese că retragerea soției lui Simeon cu fii săi în Polonia a avut loc în Aprilie 1607, ceea ce nu poate fi adevărat căci la acea dată Simeon domnea și era liniște în Moldova. Mai

1. S. Mercati, *Epigrammi in morte di Michele Movila Voivoda di Moldavia* în *Studi Bizantini* (Napoli 1924), p. 143 squ. citat de I. Moga, *Documente privitoare la Domnia lui Constantin Movilă în Anuarul institutului de istorie națională-Cluj*, (București 1929), p. 393 n. 1.

2. *Hurmuzaki-Slavici*, IV, 2, p. 294.

3. I. Moga, o. c., p. 401, 402, doc. III și IV.

4. Siruni, *Mărturii armenesti în An. Acad. Rom. Ist.*, 17 (1936), p. 285. Extras, p. 19.

PETRU MOVILĂ
portret mural din mănăstirea Sucevița (prima jumătate a sec. XVII-lea).

(Paris 1933), p. 184—187.

Rev. Biserica Ortodoxă Română, an. LXV (1947), nr. 1—3, Ian.-Martie.

cunoaştem apoi că în preajma Crăciunului din 1607 familia lui Simeon era în Muntenia şi că la începutul anului 1608 Gavriil Movilă era în Temişoara¹. De aceia credem că preotul armean n'a înţeles în socoteala anilor petrecuţi de Melania în Polonia; şi mai credem că retragerea ei a avut loc nu în 1607 ci în anul 1608. Dar şi acest an îndreptat, 1608, este contrazis de o însemnare a lui Petru Movilă care scrie că în anul 1610 Septembrie 25 a ascultat în mănăstirea Suceviţa povestirea minunată a călugărului Atanasie, fost în mirenie slugă la părinţii săi². După această însemnare deci ar însemna că Petru Movilă ori nu se retrăsese cu mamă sa în Polonia în anul 1608 ori că s'a mai întors în Moldova câtva timp, în domnia vărului său Constantin Movilă, când era în vârstă de 14 ani neîmpliniţi, dacă cumva el nu va fi uitat anul povestirii atunci când şi-a scris însemnările.

Dar dacă nu putem hotărî apriat anul retragerii lui Petru Movilă în Polonia, ci trebuie să ne mulţumim cu răstimpul dintre anii 1608—1611, avem siguranţa că el cu ai săi a locuit mulţi ani în Polonia la Jolkiev, patria lui Stanislas Jolkievski, mare hatman şi mare cancelar al coroanei polone. Această siguranţă, pe lângă însemnarea armeană de sus, este întărită de vechea legătură dintre Movileşti şi Jolkievski, de patronatul pe care acesta din urmă îl avu asupra lui Petru, de prietenia dintre amândoi şi de moşiile lui Petru Movilă din voivodatul Bielsko în apropiere de Jolkiev³.

Invăţătura. Petru Movilă a început să înveţe întâi în casa părintească. Şi s'ar putea ca această învăţătură să fi început-o când era încă în Moldova, căci pribegia lui începe în toamna anului 1607, când era de 11 ani, deci în ani potriviţi pentru învăţătură. Ştim însă bine că profesorul său şi al fraţilor săi era răspunzător faţă de frăţia din Liov pentru ideile şi metoda

1. v. alineatul anterior.

2. S. Golubev, o. c., p. 30—31, reproducă şi de Enăceanu, *Petru Movilă*, p. 137—139. Însemnările lui Petru Movilă sânt autografe v. Golubev, o. c., p. 31 nota 65; manuscriptul se păstra în biblioteca soborului Sf. Sofia din Chiev.

3. S. Golubev, o. c., p. 46—48. — *Jolkiewa*, localitate în judeţul Czarnostavski, gubernia Liublin, pe râul Vepre, locul de naştere al lui Stanislas Jolkievski, ajuns mare hatman şi mare cancelar al coroanei polone pentru meritele sale militare; născut în anul 1547 în Rusia Roşie, biruitor în multe războaie, căzu ca un erou în lupta de la Tuţora, lângă Iaşi, în Septembrie 1620. v. *Enfi-klopediceskii Slovari*, XII (Peterburg 1894), cf. O. Halecki, *La Pologne*, (Paris 1933), p. 184—187.

intrebuințată, ceea ce înseamnă că el venea din școala acestei frății. Acest lucru iese limpede din scrisoarea Melaniei, mamă copiilor, care trimete la Liov pe profesorul fiilor săi ca să se lămurească acolo neînțelegerea iscată între el și preoții frăției¹.

Cât privește continuarea învățării lui Petru Movilă într-una din școlile sau academiile polone, Golubev inclină spre școala ortodoxă a frăției din Liov sau spre profesori particulari trimiși lui Petru de această frăție, care avea datori de recunoștință pentru ctitorii movilești ai bisericii ei². N. Petrov crede că Petru Movilă și-a complectat studiile „mai degrabă în academia zamosciană”³ cea laudată și recomandată de Stanislav kievski, patronul lui Petru, și fiului său Ian⁴. Păreră unora spre care inclina și Golubev, că Petru Movilă și-a desăvârșit studiile în străinătate nu se poate susține decât numai dacă academia din Zamostia și cea din Cracovia se socotesc ca fiind în străinătate pentru tinerii moldoveni⁵. Ori cum nu se poate pune temeră pe tradiția chiveană care spune că Petru a fost trimis de tatăl său pentru studii la universitatea din Paris și la alte universități străine⁶. Dar Simeon tatăl său murise în 1607 când Petru nici nu împlinise 10 ani. Noi credem că Petru Movilă și-a complectat învățământul de acasă în vestita școală a frăției din Liov. Legăturile sale și

1. S. Golubev, o. c., I, p. 16 și notele 53 și 54. Golubev nu tipărește în anexă această scrisoare, ci trimete numai la tipăritura unde se găsește, dar din nota lui arieși că neînțelegerea se ocase chiar în locuința Melaniei unde pe lângă profesor se aflau și preoții casei trimiși tot de frăția din Liov. Sursa este reproducă de două ori de Enăceanu, o. c., p. 136 și 165.

2. S. Golubev, *Petru Movilă*, I, p. 10—16.
3. N. Petrov, *Critica cărții lui Golubev* în *Jurnalul Ministerului prostesciei*, 1887, Ianuarie, p. 153.

4. S. Golubev, o. c., p. 49—51. — Academia zamosciană a fost înființată în 1595 de marele hatman Ian Zamoiski († 1605) în orașul Zamostie (Zamoști) așezat pe râul Tăpota la vărsarea în Veprje, gubernia Liublin. În anul 1774 această academie a fost transformată de Austrieci în liceu. (*Enflekpediceskii Slovari*, XII (Peterburg 1894) p. 25.)

5. Așa înțelege N. Petrov, o. c., p. 154 pasagiul din Golubev, p. 52, că Petru s'a mutat în regatul polon după terminarea învățării sale în universități străine (v. zagranicnih universitetah). Copiind pe Barbu C. și în *Confesiunea Ortodoxă* (1882) și mai ales pe Enăceanu, *Petru Movilă* (1882) p. 166 și nota (a), p. 169 se scrie și astăzi la noi că Petru Movilă a studiat la Paris. Acest headdăvăr a intrat și în manualele școlare de Istoria bisericii române. (Paris 1933, p. 184—187.)

ale neamului său cu frăția din Liov și cu școala ei ne îndeamnă spre această credință. Se învăța aci la Liov și carte bună și credință ortodoxă. Programul era eclectic: pe temeiul greco-ortodox avea complectări occidentale. Pe lângă limbile slavă, greacă și latină se adăugau și alte studii: gramatică, poetică, retorică, dialectică, teologie, omiletică. In privința ortodoxiei, frăția din Liov cu școala ei sprijini în vreme grele episcopia ortodoxă de aci și rezistă atacurilor eterodoxe. In această școală învăța Petru Movilă limba slavă în care își scria însemnările, și limbile latină și greacă pe care le vorbea cu ușurință, cum recunoaște chiar protivnicul său Meletie Smotritski. La acestea se adăuga cunoștința limbilor polonă, ruseană și română.

Dar pe lângă școală, Petru Movilă trebuia să se ocupă și de nobilii poloni, să învețe și mesesiugul armelor. Fiind orfan de tată, i se dete, după legile polone, un protector care fu vestitul comandant de oști polone Stanislas Jolkievski. Supt scutul acestuia, care, cum am văzut, ar putea să fie apropiata rudă și în preajma căruia locuia de multi ani, Petru învăța meseria armelor și a bunelor purtări cavaleresti. Iar după moartea acestuia, eroică, la Tutora (1620), Petru trecu în clientela noului comandant de oști Hotkevici. Supt comanda acestuia luă parte Petru Movilă la expediția de la Hotin din anul 1621, când apăra pe Moldova veni de învinuirea, că n'ar fi credincioși Polonilor. In anul următor acestei expediții care se termina cu incheierea păcii între Poloni și Turci, regele Poloniei Sigismund recomanda călduros vizirului turcesc pe "magnificul Petru Movilă" ca să fie făcut Domn în Moldova, înfăruindu-se prin aceasta pacea între cele două puteri și punându-se rânduiala în țara cea neîngrijită de Domni fără legatură cu ea.

1. Domej Oljanecyn, *Aus dem Kultur- und Geistesleben der Ukraine* in revista *Kyrios*, II (1937), p. 63-4, 67-8, unde se citează cartea eunoseutului nk. *Начальник полковъ и Западнорусскъ православнъ школы свт. свт. свт.*

2. In scrisoarea sa către mitropolitul uniāt Iosif Rutski (1614-1637) citată la Golubev, p. 9 și nota 23, după care întotmai la *Enăceanu*, p. 168 și n. b.

3. Golubev, o. c., p. 54 și nota 104, unde reproduce pasagiul următor din *Comment. Chotinensis*: „de cuius (Moldaviae) fide et in Polonos optima voluntate multa ei (Chodkievicio) pollicebatur Petrus, Simonis Molinae, Valuchiae quondam Palatii, filius, qui exul et profugus, iacō Zolkievio singulari Patrono orbatus, dum in clientelam Chodkievicii se, suasque omnes spes tradidisset, consuetudine ejus familiaris utebatur”.

4. Hurmuzaki Bogdan-Skuplewski. *Supliment II*, 2, p. 524-525. 8-dic '08r

Călugăria. Dar după moartea lui Jolkievski și mai ales după expediția de la Hotin, alte gânduri îl stăpânesc pe Petru Movilă, gânduri de călugărie. El se hotărăște să se mute din Jolkiev și din Bielsko spre Chiev, care atunci făcea parte din regatul polon. „La mijlocul anului în care a murit Sagaidačni“ (adică în 1622) Petru Movilă a fost în Kiev, cum ne spune chiar el în însemnările sale autografe. Și-a cumpărat moșia Rubejovka în apropierea Kievului și cercetează acest oraș în anii 1624-1627, mai ales de sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, care este hramul vestitei mănăstiri Lavra Pecerska, cunoscută de mult și Moldovenilor pentru viață înbunătățită și pentru frumos mirositoare moaște de sfinți. Era atunci bun stareț aci Zaharia Copîstenski († 1627), iar mitropolit ortodox și mai bun al Chievului era Iov Borețki (1620—1631). Cercetarea Lavrei și legăturile cu starețul și cu mitropolitul Iov, care poate să-i fi fost și profesor¹ întăresc înclinarea înăscută spre călugărie a lui Petru Movilă, nepot de călugăr după bunicul său Ioanichie și nepot de mitropolit după unchiul său Gheorghe.

Cinci ani de zile (1622—1627) își pregăti Petru Movilă mintea și inima pentru primirea călugăriei, el instăritul și învățatul fiu de Domn moldovean (voivodičb zeml' moldavschi), cunoscut de nobilimea polonă și prețuit chiar de eterodocși ca „om curat, temător de Dumnezeu, ascultător și înțelept“. Chiar înainte de tundere în monahism, Petru Movilă fu ales la 6 Septembrie 1627 arhimandrit-igumen al mănăstirii Pecerska de pe malurile Niprului lângă Chiev. Această alegere întâmpină opoziție, mai ales pe cuvântul că Petru este din țară streină (iz „zemli ciujdoi“), dar prietenii săi îl susținură la regele Sigismund care la 29 Noembrie s. n. 1627 confirmă alegerea aceasta. În luna Dechemvrie a anului 1627 fu sfințit și hiřotesit arhimandrit tânărul (era de 31 ani) voivodici moldovean Petru Movilă², care va schimba în bine fața bisericii ortodoxe din Polonia.

„In grea strâmtoare se afla atunci biserica ortodoxă din Polonia. Polonia era țară catolică și încă luptătoare împotriva ortodoxiei din acele părți. Iar din regatul polono-catolic făcea parte și Rusia de miază-zi, cu Chievul ei, ortodoxă de la început și mumă întregii creștinătăți rusești. Și dacă fusese îngăduită cât de cât în Polonia mai nainte biserica ortodoxă, acum

1. Golubev, o. c., p. 54-55, cf. Enăceanu, o. c., p. 180.

2. Golubev, o. c., p. 56-79, 296-7: anexe; cf. Enăceanu, o. c., p. 180, 316-8.

în veacurile 16 și 17 prigonită era. Că venindu-și în fire catolicismul după izbitura protestantă ce turbură adânc și Polonia, începu oastea cea hotărîtă a părinților iezuiți să dărâme staulul credinței protestante, să întărească pe cel catolic și să vâre în el oile cele protestante și de ce nu și pe cele ortodoxe, prin orice mijloace, mai ales din cele neîngăduite: ad majorem Dei gloriam. Mai adaugă că în vremea aceea fu rege în Polonia Sigismund al III-lea, slab cap politic, dar amarnic catolic. Așa se făcu că mai nemulțumiri personale, mai propagandă iezuitică și regală, mai făgăduințe ce nu se împliniră, împinseră pe vreo doi episcopi ortodocși din Polonia să ceară unirea cu Roma, care după întâlniri și frământări se iscăli sărbătorește în anul 1595 la Roma și se declară, supt puternice proteste, peste un an în Polonia. Aceasta este uniația de la Brest din 1596, pildă celei din Ardeal de la 1700. Dar dacă se făcură uniați episcopii mai toți și mulți nobili ca să poată face parte din senatul polon, rămase ortodox poporul cel numeros ucrainean și-și păstră credința cu toate necazurile îndurate; ba mai mult, prin această lipire de ortodoxie se deșteptă în el simțirea națională. Dacă bisericile îi erau închise, dărîmate ori vândute altor nații de la care ortodocșii trebuia să le închirieze, dacă averile bisericilor și episcopiilor erau luate, dacă botezurile se făceau pe furiș, dacă morții erau desgropați din cimitire, socotite acum uniate, dacă ortodoxia era batjocorită iar credincioșii ei lipsiți de drepturi, toate acestea întăreau poporul de jos în credința lui ortodoxă, căutând mereu în zăre să se ivească mângâietorul și scutitorul. Și el veni în chipul lui Petru Movilă" ¹.

Pentru întărirea bisericii ortodoxe din Polonia și a ortodoxiei de pretutindenea, Petru Movilă începu să-și înfăptuiască chiar ca arhimandrit programul său plănuit pe toată viața și urmat cu stăruință și pricepere. Il ajută de la început bogăția lui moștenită de la părinți, pe care spune singur că a întrebuintat-o pentru ajutorarea bisericii, precum și bogăția Lavrei Pecerska, la care se adăogară numele lui înalt și numele bun al Lavrei, cum și starea ei de stavropighie patriarhală, adică scoasă de supt ascultarea episcopului local și supusă mai numai de formă patriarhului icumenic. Petru a priceput rostul acestei stavropi-

---

1. Preotul Niculae M. Popescu, *Pomenirea de trei sute de ani a sinodului dela Iași*, p. 5 a Extrasului din An. Acad. Rom. Ist. 25 (1943), p. 429. — K. Völker, *Kirchengeschichte Polens*, (1930), p. 273 squ.

ghii și de aceea toată viața și-a păstrat titlul de arhimandrit al Pecerskăi. Petru împiedecă bărbătește încercările arhiepiscopului Meletie Smotrițki de a introduce în biserica ortodoxă un catehism colorat catolic în anul 1628¹, luă parte la sfințirea bisericii ortodoxe din Liov, ridicată de neamul său și terminată de Miron Barnovschi², precum și la tipărirea Octoihului slav, dedicat o parte lui Miron Domnul Moldovei și altă parte lui Petru Movilă arhimandritul Pecerskăi. Cartea la temelia căreia sta și un manuscris slav de la Neamț trimis de Barnovski apărură în Liov la 15 Dechemvrie 1630³. În Chiev, la Lavra rândui tipografia și tipări cărți liturgice și ascetice. Intemeiă în 1631 școală superioară — colegiu — la început în Lavra, mutat apoi în mănăstirea Bratska. Această școală este temelia vestitei Academii Spirituale din Chiev, de unde izvoră lumină peste întreaga ortodoxie. Petru Movilă îi dăde program nou în care introduse din programele apusene ce i se păru potrivit cu învățătura ortodoxă. Sistemul acesta nou al școlii lui fu aprobat de frăția chieveană, de patriarhia icumenică și confirmat în 1632 de regele Vladislav al IV-lea. Școala era supusă mitropolitului de Chiev, care el numea pe rector și pe profesori. Studiile ce se predau, de preferință în limba latină, erau: analogia, infima, gramatica, sintaxa, poetica, retorica, filosofia, adăogându-se din anul 1689 și teologia, care mai înainte era legată de filosofie⁴. De atunci avea bibliotecă, iar Petru Movilă îi lăsa prin testament avere și episcopie, bine aleasă și cald indemnă spre îngrijirea acestui lăcaș de învățatură și de educație. În această privință „este mișcătoare prefața unei cărți întocmite de Petru Movilă pentru studenții școlii sale. Văzuse el că le lipsește o carte de educație, de evlavie, pe lângă cele de învățatură, și nefăcând-o altul și-a rupt din timp și-a întocmit-o el, căci ce pret are învățătura fără evlavie, fără bună creștere, fără morală care netezește asprile sufletului și-l îmbunează”⁵.

1. G. Enăceanu, *Petru Movilă*, p. 189.

2. Măcarie, *Istoria bisericii ruse* (ms.), XI, pp. 379-80 și de Radu Eșăceanu o. c. p. 202, în transcriși și greșala de Radu Migone (în loc de Radu Mihnea).

3. Emile Picot, *Pierre Movilă in Legrand*, Bibliographie hellénique du XVII. s. t. IV (1896), p. 125-126.

4. Domet Orlancyn, o. c., în rev. *Kyrtos II* (1937), p. 143-145. S. G. Enăceanu, *Petru Movilă* (rus.), I, p. 451, dă alt program de studii din anul 1632 după Panegiricul închinat de elevii lui Movilă: gramatică, retorică, dialectică, aritmetică, muzică, geometria și teologia.

5. G. Enăceanu, o. c., p. 271-274 și *Pomenirea*, v. mai sus p. 21, n. 1.

În anul 1632 la alegerea noului rege polon Vladislav, Petru Movilă, principe (voivodici) moldovean, din mila lui Dumnezeu mare arhimandrit al sfintei, marei și făcătoarei de minuni Lavre Pecerska Chievului, știu să strângă în juru-i mulți nobili poloni ortodocși și protestanți, făcând majoritatea alegătorilor și așa sili pe viitorul rege să întoarcă unele din libertățile răpite mai înainte ortodocșilor; libertate de cult, drept să aibă biserici, spitale, tipografii, dobândirea de demnități, menținerea frățiilor și înființarea altora; toate bisericile din Chiev, împreună cu mitropolia, care fuseseră luate de uniati, să fie date îndărăt ortodocșilor, împreună cu cinci episcopii¹.

Mitropolitul, Biserica ortodoxă și prin ea poporul ucrainean câștigase mare biruință prin acest tânăr arhimandrit, care căută să-și înmulțească talanții după ce fu ales într'un singur glas arhiepiscop mitropolit al Chievului, al Galitiei și al întregii Rusii. Regele polon Vladislav întări alegerea la 12 Martie, 1633, patriarhul icumenic Chiril Lucaris, la începutul lui Aprilie. o recunosc, episcopul Ieremia Tissarovsky, împreună cu alți trei episcopi, îl sfinți în Liov, în biserica cea mare a Movileștilor, la 28 Aprilie 1633; Chievul îl primi cu alaiu împărătesc la 5 Iulie².

Mai ales de aci înainte, munca lui pentru biserică nu cunoșcu odihnă și piedicile pentru întărirea ei le înlătură cu hotărâre. Ce găsea bun împrumuta și de la protynici și bucură ajută cu mână largă și cu sfat luminat orice cerere de luminare a poporului prin școală, prin tipografie și prin carte. Tipografiile se înmulțiră, numai în Chiev erau trei. Bisericile și mănăstirile stricate de vremuri și de uniati fură prenoite, printre ele Sfânta Sofia care este biserica mitropolitană din Chiev, precum și Lavra Pecerska și mănăstirea Vădubitchi³. Scoale cu programe noi, frății (adică asociații de preoți și mireni) apărătoare ale credinței celei drepte, spitale aducătoare de sănătate dădură viață poporului prin Biserică. Și mai cu seamă cărți de biserică, de învățatură și de apărare ieșiră din tipografiile Chievului, în rândul

1. Preotul Niculae M. Popescu, *Pomenirea Sinodului dela Iași*, p. 6-7 (428-9).

2. S. Golubev, o. c. I, p. 537, 538-9, 543-553.

3. G. Enăceanu, *Petru Movilă*, p. 253-258. — Mitropolitul Dosofteiu, *Viețile sfinților*, III, f. 151 v scrie: "Părintele Petru Movila fratele lui Moisei Voda le-au făcut tuturor secție", adică moastelor din Lavra Pecerska, văzute și sărutate de Dosofteiu.

întâiu din cea de la Lavra, și se răspândiră până departe peste hotare. Locul nu-i aici să le înșirăm, trimetem la lista întocmită mai de mult de Émile Picot după Karataiev¹. Aparte amintim numai câteva. *Evangelhia Invățătoare* care este *Cazania* patriarhului ionic Callist, tradusă din nou din greacă și din slavonă în limba rusă, cu binecuvântarea și porunca lui Petru Moghilă, mitropolit de Chiev, 1637 August 25. Cartea *Λίθος* întocmită de smeritul frate Eusebiu Pimin (= Smeritul Păstor), care este pseudonimul lui Petru Movilă, tipărită în Lavra la anul 1644; este carte de polemică ortodoxă în limba polonă contra *Perspectivei* lui Cassian Sacovici². *Evhologhion* sau Molitvoslov, acum cu binecuvântarea și porunca părintelui nostru Petru Moghilă, mitropolitul Chievului, tipărit în Lavra Pecerska, anul 1646, Dechemvrie 16. Cartea aceasta este prețuită și studiată, mai ales pentru învățăturile și tipicul ei³.

Mărturisirea Ortodoxă. Dar cartea care-i duse faima în toată creștinătatea este *Mărturisirea ortodoxă* întocmită de Petru Movilă pe temeiul de Sfântă Scriptură, de Canoane și de Sfinți Părinți. Scopul autorului a fost să dea ortodocșilor poloni o carte de învățătură și de morală creștină, o carte de doctrină, ca să-i ferească de catehismele altor confesiuni. Cartea scrisă în limba latină și intitulată *Expositio fidei ecclesiae Russiae Minoris* a fost cercetată în sinodul din Chiev (Septemvrie 1640). Apoi ca să i se dea mai multă putere cartea a fost din nou cercetată și tradusă în limba greacă la sinodul ținut în Iași, de la 15 Septemvrie până la 27 Octomvrie 1642, unde primi titlul Ὁρθόδοξος Ὁμολογία. La acest sinod au luat parte doi trimeși ai patriarhiei icumenice: Porfirie fost mitropolit al Nicheei și ieromonahul

1. E. Legrand, *Bibliographie hellénique* du XVII s., IV (1896), p. 120-156.

2. Această carte temelnică este retipărită de S. Golubev în *Arhiv iugozapadnoi Rossii*, IX, 1 (Chiev 1893), p. 148-445 cu o lungă introducere. Din ediția întâia a reprodus titlul T. Bodogaev, *Din istoria Bisericii* (Sibiu 1943), fig. 8.

3. Laurentius Normannus, *Orthodoxa Confessio*, Lipsiae 1695, în prefața către Lector Candide, după ce scrie despre originea română voivodală și despre erudiția lui Petru Movilă, adaugă: „ad haec aliis pariter ingenii monumentis, sed sclavonico fere sermone, in usum provincialium consignatis; in primisque opere *Euchologico*, de Graeco traducto et in monasterio Kioviensi anno 1646 edito; quod in museo illustris viri, Johannis Gabrielis Sparwenfeldii, exoticis illiusmodi ac transmarinis mercibus refertissimo. oculis nuper usurpabamus”.

Măletie. Sirigul cel mai bun teolog ortodox al timpului; iar din partea lui Petru Movilă au fost trei soli, profesori la colegiul din Chiev. Ei au adus daruri lui Vasile Lupu Domnul Moldovei, cum și cartea manuscrisă în limba latină, și s'au arătat cum-păniți la minte dar hotărâți în discuțiile iscate cu prilejul cercetării și traducerii cărții. Iar sinodul patriarhal din Constantinopol, în frunte cu patriarhul icumenic Partenie, în luna Martie din anul 1643 a cercetat iarăși această carte, a aprobat-o în totul și a îndemnat pe tot creștinul ortodox să o primească și să o citească. Hotărîrea aceasta fu semnată și de ceilalți trei patriarhi ortodocși. Și așa, această Mărturisire Ortodoxă, ieșită din mintea limpede și din credința fierbinte a Românului fiu de Domn, Petru Movilă, ajunse cartea simbolică, cartea de doctrină a bisericii ortodoxe, dar fără nume de autor căci după atâtea cercetări și aprobări era socotită ca lucrarea întregii biserici răsăritene. Mărturisirea Ortodoxă s'a tipărit în multe limbi. Cunoaștem până acum 16 ediții grecești, începând cu cea din Olanda (1667). În limba română este tradusă și tipărită întâi în anul 1691 la Buzău și a ajuns până acum la 18 ediții, unele din nou traduse iar altele prenoite. Numeroase sânt iarăși edițiile traducerii slavono-ruse, începând cu cea din Moscova (1696); edițiile în limba rusă vorbită încep în 1833. Mai cunoaștem traduceri tipărite: olandeză (1722), germană (1727), engleze (1762, 1845, 1887, 1898), slavono-sârbă (1764, 1777), maghiară (1791), bulgară (1888). Textul latin care însoțea traducerea greacă din 1642 s'a tipărit abia în 1927. O traducere latină, des retipărită, după textul grecesc a făcut Laurentius Normannus în 1695¹. Mărturisirea Ortodoxă, carte simbolică a bisericii ortodoxe, este cercetată de învățați din toate timpurile și din toate confesiunile și pusă la temelia studiilor lor despre învățătura ortodoxă. Că din alte confesiuni s'au ridicat voci protivnice ei, este lucru de înțeles; neînțelese sânt glasurile protivnice ale unor ortodocși. Și de aceia încheiem acest capitol cu părerea unui catolic de faima lui Aurelio Palmieri care scrie: „Mea igitur sententia ad Confessionem Moghilanam quod spectat, conditiones illae com-

¹ Pentru acest capitol vezi Ὁρθόδοξος Ὁμολογία, *Mărturisirea Ortodoxă*, editată după manuscriptul inedit Parisinus 1265 și după ediția Buzău 1691 de preotul Niculae M. Popescu și de diaconul Gheorghe I. Moisescu, cu o precuvântare de Tit Simedrea mitropolitul Bucovinei, (București 1942-1944), LXVIII+352 p.+8 planșe.

plentur, quae necessariae ducuntur ut cuidam libro character
 symbolicus vindicetur" (Istor. ...
 1900 *Legăturile lui Petru Movilă cu Țările Române*, Petru Movilă
 n'a fost un înstreinat; nu și-a uitat neamul și țara; nici la el
 „sângele apă nu s'a făcut”. Impresiile din copilăria trăită în
 Moldova i-au fost vii toată viața și vrednice de scris. Le-a so-
 cotit. In *Insemnările sale*, (unii le spun *Memorii*), el pove-
 stește de obiceiurile românești, de cumetrii cu tăiatul, moșului
 la copii de trei ani, de hramurile de mănăstiri, unde și atunci
 că și azi se adună lume de peste nouă sate; de călugării mi-
 nunate la Sucevița, de Alba-Iulia lui Mihai Viteazul, ziditor de
 mitropolie pe temeiu de minune, de Dragomirna cu arătarea
 cîntorului cerând rânduirea slujbelor. Se ridicase copil în Su-
 cea, unde, ca și astăzi, viața religioasă era stăpînită de
 moaștele Sfântului Ioan cel Nou, și Petru Movilă ca un scutitor
 și pater. Pe larg povestește cum Suceava a fost mîntuită în
 1622 de năvala Cazacilor prin puterea Sfântului Ioan. În 1631
 Petru Movilă prenoește schitul Golosvienski în (Ucraina) și
 pune hram pe Sfântul Ioan din Suceava Moldovei lui. Se folosea
 în chiliile sale mitropolitane numai de „slugi moldovenești și o
 viață și se găsea din această țară”.
 Multi ani în iscălitura sa a folosit titlul de voivodiu mold-
 dăveschi, adică (de) prinț și fiu de Domn din Moldova. Căci s'a
 mîndrită cu părinții lui, Ioare) erau și cetățeni poloni, și a căror
 avere spune că a folosit-o pentru ajutorarea bisericii din Polonia.
 Și a iubit frații, cu care învățase carte latinească, cum se vede
 din iscăliturile sale. Pentru Moise Movilă, fratele său, scrie
 când acesta ajunge Domn în Moldova: Sfatul de Domnie și le-
 tificarea ca s'aprefată la Triodul Inflorit din 1631. Tot pentru
 Moise Movilă cere în 1638 patriarhul icumenic Chiril din Veria
 să ridice s'aturisenia rîstită la supra-bide Chiril Lucaris și în
 testament, Petru lasă episcopului și singurului său frate, Moise
 de care mi-aduc aminte că l-am văzut, deși eram foarte mic." (G. Enăceanu,
Petru Movilă, p. 194-201).
 3. *Insemnările (Memoriile)* lui Petru Movilă sînt publicate în *Arhiv jugo-
 zapadnoi Rossii*, I-VII, (Chiev 1887). O parte din ele și în Golubev, *Petru
 Movilă*, I, 26-31, 323 sq.; G. Enăceanu, *Petru Movilă*, a tipărit iarăși
 unele în textul original slavon însoțite de traducere română: Sucevița p. 137-39,
 Alba-Iulia p. 144-152, Dragomirna p. 169-174, Suceava p. 345-348.

Voivodul" moșiile din Polonia, cu unele îndatoriri și cu rugăciunea ca „Dumnezeu să-l ducă pre el, singurul urmaș, în capitala strămoșilor noștri”, în Suceava care deci nu poate fi uitată nici în clipele din urmă.

Dar pe lângă legăturile de familie, Petru Movilă n'a uitat nici neamul cel mare românesc. De la el, din făclia culturală aprinsă de el în Chiev, au primit lumină și făcliile aprinse în Țările Române supt înțeleptul Matei Basarab al Munteniei, ca și supt mândrul Vasile Lupu al Moldovei. Unele tiparnice, meșteri tipografi, podoabe pentru cărți, chiar cărți au plecat din Chiev spre Muntenia mai întâi, mai târziu și spre Moldova. Unele din aceste cărți s'au tipărit la noi întocmai, ca în tipografiile de acasă ale lui Petru Movilă, altele au dobândit și culoarea locală a noastră. Vestitul învățat Udriste Nasturel, ca și de sus înzestratul mitropolit Varlaam au stat supt vraja lui Petru Movilă. Collegiul lui Vasile Lupu (1640) de la Trierarhi prin Petru Movilă s'a întemeiat. El a trimis aci patru profesori, în frunte chiar cu rectorul Collegiului (Academiei sale movilene) Sofronie Pociatki, care în Iași are aceleași îndatoriri avute înainte la Chiev: igumen, rector, profesor și director de tipografie. El, Petru Movilă, colăcește pe polonul puternic Ianuș Radziivil cu domnița Maria lui Vasile Lupu. Și în biserica strălucitoare a Trierarhilor din Iași el le pune cununile în cap și ține cuyântare jumătate polonă pentru nuntași poloni și jumătate românească pentru nuntași moldoveni, în cășlegile anului 1645. Nu uitase deci românește el care scria în slavonă, în latină și în polonă și care din copilărie nu mai călcasese în Moldova. Il bănuim însă pe Petru Movilă vorbind bucuros în dulcea moldovenească din jurul Sucevei cu soția sa și cu fiul ei în Chiev, cu Dragomir mare pitar și cu ieromonahul Varlaam viitorul mitropolit, dar mai ales și mai des cu Moldovenii slujitori în chilile sale mitropolitane.

Pentru acest capitol vezi: P. P. Panaiteșcu, *L'influence de l'œuvre de Pierre Mogila dans les Principautés Roumaines in Mélanges de l'École Roumaine en France*, (Paris 1926), I, p. 195; și de asemenea Petru Movilă și Românii în revista *Biserica Ortodoxă Română*, 60 (1942), p. 402-420. și N. Carțoian, *Istoria literaturii române vechi*, II, (1942), p. 93 și urm. Descrierea pe larg a nunții Domniței Maria, scrisă în limba germană de E. G. Happelius, este reprodusă în traducere română de Marcela C. Karadja în rev. *Ion Neculce*, 4 (1924), p. 252-260. Cu prilejul acestei nunți din Iași, Petru Movilă da mărturie la 6 Februarie 1645 că Patrașco Giogole logofătul sa stăpânească satul Oșchilbul

Sfârșitul. Dar candela vieții lui Petru Movilă își isprăvea undelemnul. Pribegiile, priveghierile, grijile, frământările, lucrul neîntrerupt o mistuieră mai grabnic de cât la alții, iar ea lumina mai departe decât la atâția alții. Numai credința și voința îi întărise trupul cel firav și bolnăvicios ca să ajungă la măsura vârstei de 50 de ani impliniți, când trecu către Domnul în anul 1646 la 22 Dechemvrie¹, după ce în aceeași zi își iscălise testamentul², icoană de cumițenie și de râvnă pentru biserică și pentru luminarea lumii prin școală și prin carte. Sufletul și l-a încredințat lui Dumnezeu carele în milostivirea sa îi va ierta, pentru multele fapte bune, unele asprimi și iuțeli, pornite numai din împlinirea datoriei de păstor cu răspundere pentru turma sa și aici pe pământ și acolo în ceruri. Trupul a cerut „să-i fie îngropat în mănăstirea Pecersca între stâlpi, lângă strana stângă”. Trei veacuri întregi călugării și ucenicii școalei sale au lucrat, au învățat și s'au rugat pentru sufletul lui, până ce grozăviile războiului din urmă nimiciră Pecersca, unde-i era mormântul și Bratska unde era Academia Movileană³.

Dar a rămas Istoria, care din trâmbița ei departe sunătoare vestește în lumea largă că Românel Petru Movilă a luminat prin carte și prin școală poporul rusesc din Polonia, și i-a întărit credința lui cea veche, ortodoxă, care mult l-a ajutat spre păstrarea firei sale proprii. Mai vestește trâmbița Istoriei că Românel Petru Movilă a arătat întregii creștinătăți răsăritene calea

aflat și azi lângă târgul Coțman în Bucovina. v. N. Iorga, *Studii și Documente*, VII, p. 211, 231, 245-6.

1. Jerlicz, un contemporan al lui Petru Movilă, în *Cronica sa* (cf. Hasdeu în *Archiva istorică*, II, p. 12) scrie: „La 1 Ghenar 1647, ziua anului nou sărbătoarea ruteană a Sfântului Vasile, Joi spre Vineri, la patru ore din noapte, muri” Petru Movilă. Înțelegem că Jerlicz a întrebuintat stilul nou. Sprijinindu-se pe Jerlicz scrie și Golubev, p. 8 că „moartea lui Petru Movilă s'a întâmplat în noaptea spre 1 Ianuarie din anul 1647”, gândindu-se la calendarul nou. Enăceanu, o. c., p. 135 scrie că „moartea lui Petru Movilă s'a petrecut la 4 ore din noaptea spre 22 Decemvrie anul 1646, sau după calendarul gregorian ce s'a introdus la 1584, 1 Ianuarie 1647”. Toți istoricii noi așează moartea lui Petru Movilă la 22 Dechemvrie s. v. 1646.

2. Citește-l în revista *Biserica Ortodoxă Română*, 8 (1884), p. 286-312 și Extras în G. Enăceanu, *Petru Movilă*, p. 319-343. Pentru testament în literatura rusă v. P. P. Panaitescu, *Petru Movilă și Români*, p. 411, n. 2.

3. Intr'unul din numerele recente ale *Jurnalului de Dimineață* s'a publicat un colț de zid din fosta Pecersca. Părintele patriarh Nicodim a privit cu durere acum de curând ruinele Academiei Movilene din Chiev, unde a studiat în tinerețe. V. mai sus p. 3.

de mântuire, ce pornește de pe pământ și se oprește în ceruri, prin cartea sa *Mărturisirea Ortodoxă*¹, prețuită de toată lumea creștină. Și mai dă a înțelege Istoria că din neamul românesc se mai pot naște oameni ca Petru Movilă, dacă vie ca a lui ne este credința creștină, și dacă încordată ne este voința de lucru, cum a fost a lui celui firav la trup și bătut de vânturile vremurilor.

Preotul NICULAE M. POPESCU

---

1. Iată o pildă de chipul cum stăruia Petru Movilă pentru păstrarea credinței ortodoxe. După cum se știe, Ieremia Movilă și-a măritat cele patru fete cu nobili poloni. Una din ele, Irina-Regina, măritată la 25 Maiu 1603 cu starostele Mihail Coribut Vișnoviețchi, avu fiu pe Ieremia tatăl lui Mihail-Toma Vișnoviețchi, care fu regele Poloniei între anii 1669—1673. Acest Ieremia, nepot de vară primară lui Petru Movilă, începu să se clatine în credința sa ortodoxă, inclinând spre uniație prin ademenirile mitropolitului uniat Iosif Rutschi (1614—1637). Ca să-l oprească de la părăsirea ortodoxiei, Petru Movilă îi trimete predica sa *Crucea Mântuitorului și a fiecărui om*, ținută în Lavra Pecersca la 4 Martie 1632, însoțindu-o de adaosul următor. „Când privesc stema prealuminatei familii a Domniei Voastre, văd acolo crucea lui Hristos, întemeiată pe credința ortodoxă a Bisericii apostolice și sobornice din Răsărit. In această credință — începând de la Dimitrie Coribut și de la fiul său Coribut Dimitrievici, Regele Cehilor, frate cu Iaghielo Regele Poloniei și cu Vitovt ducele Lituaniei, toți străbuni ai familiei voastre, au stăruit în această credință ortodoxă și reazim i-au fost. Nădăduiesc că Biserica Ortodoxă va afla sprijin și în persoana Domniei Voastre. Mă cuceresc și mă rog ca și Domnia Voastră să rămână în credința părintească și să-și dea silința a ținea în această credință și pe supușii săi. Să-și aducă aminte de învățătura acelu bărbat cunoscut care grăește că niciun principe să nu-și schimbe mărturisirea de credință părintească pe oricare alta ar fi, pentru că din faptele omenești nici una nu este mai prețioasă decât religia, adică decât credința ortodoxă, care trebuie apărată cu toată stăruința posibilă”. v. E m i l e P i c o t, *Tableau généalogique de la famille Movilă* în Legrand, *Bibliographie hellénique XVII s.*, IV, p. 158—9; M a c a r i e, *Istoria bisericii ruse (rus.)*, XI, p. 414—15 ; cf. G. E n ă c e a n u, *Petru Movilă*, p. 217—18.

de mântuire ce pornește după pășă și se oprește în cerul prin carter sa Mântuitorul Ortodox, prețuită de toată lumea creștină. Și mai dă a înțelege Istoria că din neamul românesc se mai pot naște oameni ca Petru Movilă, dacă viața și lucrul este credința creștină, și dacă încordată ne este voința de lucru cum a fost a lui celui fiav la timp și dăru de vânturile vie- murilor.

PROF. DR. NICOLAE M. POPESCU

COLINDELE ȘI MUZICA RELIGIOASĂ *

Dintre toate obiceiurile și producțiile populare, cele ce interesează mai mult Biserica, fiind strâns legate de ciclul sărbătorilor religioase de iarnă, sunt colindele. Datorită originii, conținutului și răspândirii lor, colindele au atras, de timpuriu, atențiunea cercetătorilor obiceiurilor și producțiilor populare, formând obiectul unor studii destul de serioase și de întinse, studii ce pot fi socotite, în unele privințe, ca definitive. Dar dacă se poate face o asemenea afirmație în ce privește textul literar al acestora, nu se poate face aceeași afirmație și în ce privește textul muzical, viersul lor. S'a afirmat, și se mai afirmă încă și astăzi, cum că colindele populare au fost influențate de muzica religioasă, că au împrumutat viersul cântărilor bisericesti, dar nu s'a arătat în ce măsură este adevărată această afirmație și în ce constă împrumutul dacă el există cu adevărat. În cele ce vor urma, ne propunem să lămurim pe cât puterile ne vor ajuta tocmai această problemă.

Rezultatul la care au ajuns ultimile cercetări asupra obiceiului colindatului, deci și asupra colindelor, este următorul: Colindatul este un obicei străvechi, moștenit de la Romani¹; Colindele profane își înfig rădăcinile lor dincolo de pragul creștinismului, în păgânismul traco-roman.² Iar tipul colindatului cu motive pur religioase este legătură cu nașterea lui Christ, deși de origine bisericască, este totuși format tot după modelul colindatului de tipul păgân, deci avem de fapt aceeași datină.³

Având o origine atât de îndepărtată, este de presupus, cum de altfel e și natural, că nu se poate să ni se fi transmis până acum, numai obiceiul colindatului și odată cu acesta și diferitele motive ale textelor literare, ci trebuie să ni se fi transmis și unele melodii, dacă nu ai domă cum s'au cântat la început, cel puțin în ce privește

* Comunicare ținută la Cercul de Studii Folklorice, în Decembrie 1946.
 1. Rosetti, Al. Colindele religioase la Români, Anale Acad. Române, Tom. 40, s. II, 1920.
 2. Cartofan, N. Colindele cu steaua, Buc. 1938, pag. 1.
 3. Ciaraș, D. r. Pietra și Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă la Români și Slavi, Ist. 1931, pag. 659 c. E. G. E. n. 12; cf. XI, p. 414-15.

structura lor modală, precum și unele formule melodice și ritmice.

Pornind de la această presupunere și având în vedere unele asemănări ce există între melodiile colindelor și muzica religioasă, vom cauta să arătăm, comparativ, în cele ce vor urma, care sunt și în ce constau aceste asemănări. Ne vom opri, deci, asupra următoarelor puncte, care ni s'au părut a fi cele mai importante: 1) Modul; 2) Ambitusul; 3) Cadentele sau — și mai bine zis — opririle distincțiilor ale liniilor melodice; 4) Formulele melodice; 5) Ritmul.

Trebuie precizat de la început că atunci când spun muzică religioasă, mă gândesc, în primul rând, la muzica gregoriană — cu care, după cum se va vedea, colindele noastre au cele mai multe asemănări — apoi la muzica bizantină ce se găsește în manuscrisele de dinainte de reforma lui Chiriac și prea puțin, ca să nu zic de loc, la muzica psaltică actuală. Pentru ce? Pentru că atât muzica gregoriană cât și muzica manuscriselor de cântare bizantină, din sec. XI—XIV, se plasează, în timp, mult mai aproape de originea colindelor, decât muzica psaltică a zilelor noastre, care datează în forma sa actuală, numai de la începutul sec. XIX (1814). Mai trebuie știut că muzica psaltică e rezultatul diferitelor influențe suferite de muzica bizantină veche, începând de prin sec. XV și că această muzică diferă, ca structură modală și ca ritm, atât de muzica gregoriană și bizantină cât și de colindele noastre.

Intrucât un studiu asupra tuturor colindelor ar necesita timp îndelungat, iar ca rezultat ar fi o lucrare de proporții destul de întinse; apoi având în vedere că — așa cum lesne se poate înțelege — rezultatele la care vom ajunge aici vor fi valabile, cu neînsemnate excepții poate, pentru toate colindele, mă voiu mărgini numai la colindele ce se înadrează în modul frigian antic, corespunzător modului dorian medieval, adică modulul I-ii gregorian și echivalentul I-ii bizantin și psaltic actual.

1. În tot cursul celor ce vor urma, vom numi linie melodică melodia aflată asupra unui vers.

2. — Pentru cele ce vor urma, mă voiu folosi, pentru colinde, de colecția Breazil, *Colindele din Cartea satului* Nr. 21, Buc. f. a. 1929.

II. *Cucu, G.* — 200 colinde populare. Soc. Comp. Romani, din Publicațiile Arhivei de Folklore, VI. Buc. 1936.

III. *Drăgoș, Sabina* V. 303 colinde cu text și melodie, culese și notate deas Ministerul Căltelor și Artelor. Comisiunea pentru Arhiva Fonogramică și publicarea de folklor muzical. Nr. 1, Scrisul Românesc, Craiova.

IV. *Bartók Béla* — *Melodien der rumänischen Colinde (Weihnachtslieder)*. Universul Edition, Wien, 1935.

Pentru muzica religioasă, s'au folosit următoarele surse:

A. — Cânt gregorian: — *Graduale sacrosanctae Romane Ecclesiae de Tempore et de Sanctis*, Nr. 696b Typis Societatis S. Joannis Evangelistae

Desclée & Socii, Parisiis, Tornaci, Romae 1943.

B. — *Muzica bizantină* — *Petrascu, Paul* *De quelques Idiomates et le chant de l'Office de Noël* Paris, Librairie orientale Paul Geuthner, 1932 și

și pentru această parte a lucrării s'au folosit următoarele surse:

* * *

La baza construcțiilor melodice ale lumii antice stă *tetracordul*¹. Acesta primia numiri diferite, după locul pe care-l ocupa semitonul în cuprinsul său. Astfel, tetracordul cu semitonul la mijloc — tetracord ce ne interesează pentru cele ce vor urma — se numea *frigian*. Melodia se învățea, în general, în cadrul tetracordului, și numai când era nevoie se mai adăoga încă un tetracord, aceasta făcându-se *fie prin unire* — adică tetracordul al doilea începea pe aceiași treaptă cu care sfârșia primul —, *fie prin desunire*, în care caz tetracordurile erau despărțite printr'un ton.

Mai târziu intervine, ca element nou ce intră în construcția modului, *pentacordul*². Ca urmare a acestui fapt, găsim 3 feluri de construcție ale aceluiași mod, ale aceleiași „armonii” — „frigiană” în cazul nostru — și anume :

1. — formată din 2 *tetracorduri unite* : Re-Sol-do ;
2. — formată din 2 *tetracorduri despărțite* : Re-Sol + la-re ;
3. — formată dintr'un *pentacord și un tetracord* : Re-la-re.

Aceste diferite feluri de construcție ale aceluiași mod nu sunt fără importanță pentru structura cântării, de ele depinzând „coardele de recitare”, sau „treptele stăpânitoare”; cum le numește Anton Pann, care pot fi, în felul acesta, fie la quartă, fie la quintă.

Același mod de construcție îl întâlnim și în colinde. Dăm, ca exemplu, câte o colindă pentru fiecare dintre cele trei feluri de construcție ale modului nostru *frigian*.

I. — Cucu, Gh., Colinde, Nr. 52³.

Pie-ca răm să co-lin-dăm, Ple-ca răm să co-lin-dăm

Co-lin-dul lui Dumne-geu, Co-lin-dul lui Dumne-geu.

În acest exemplu, primele două linii melodice sunt în tetracordul *Re-Sol*, a treia în tetr. *Sol-do*, iar ultima le cuprinde pe amândouă. Avem deci *două tetracorduri unite*.

Les principes du chant d'église byzantin. Extrait des Actes du IVe Congrès international des études byzantines. Sofia. Imprimerie de la Cour, 1935, precum și alte transcrieri ce se află în manuscris.

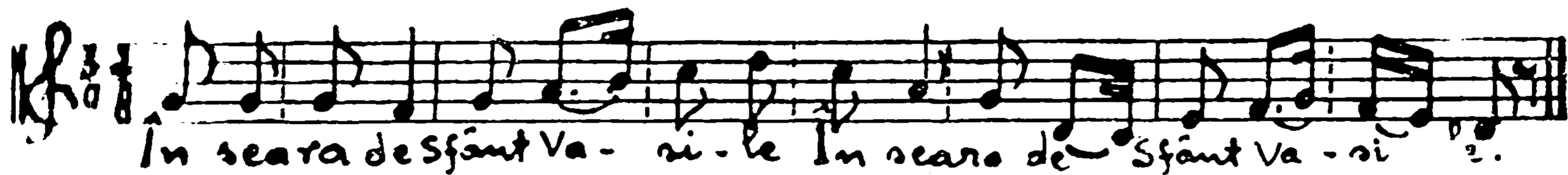
C. — Muzică psaltică : *Macarie Ieromonahul*. — Anastasimatar bisericesc, după așezământul sistimei cei noi. Viena, 1823.

1. Tetracord = un șir de 4 trepte, dintre care prima și ultima se află la distanță de quartă perfectă.

2. Pentacord = un șir de 5 trepte, dintre care prima și ultima se află la distanță de quintă perfectă.

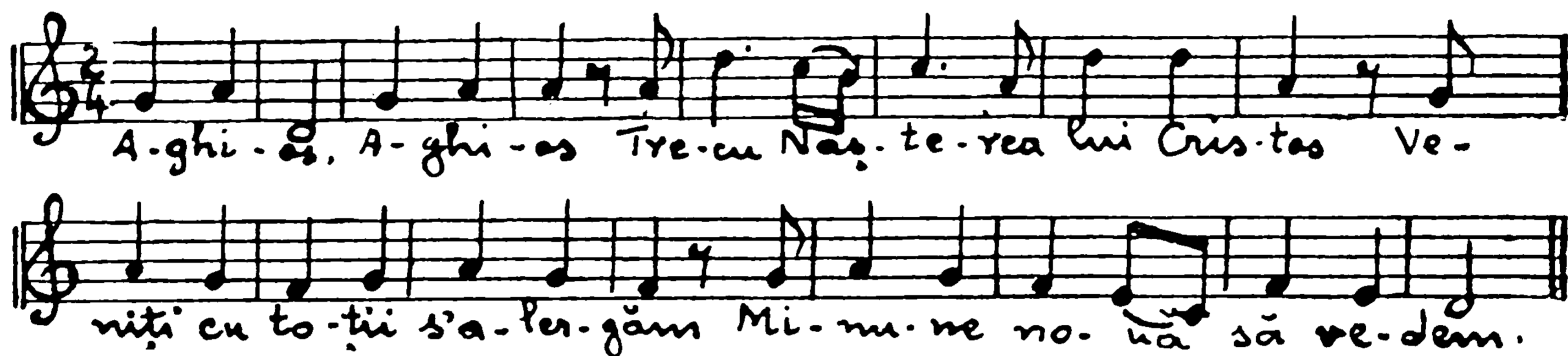
3. Toate colindele din colecția Cucu le-am transpus din *mi minor* în *re minor*, după cum pe cele din colecțiile Drăgoi și Bartók le-am transpus din *sol minor* în *re minor*, și aceasta pentru a avea tetracordul fără nici un fel de accidenti.

II. Cucu, Gh., Colinde, Nr. 128.

Prima inie melodică pornește de pe nota finală a primului tetracord, după care străbate tetracordul *la-re*, sau, considerând ca notă inițială treapta sol, *pentacordul Sol-re*, în linia a doua revenind spre nota finală a cântării, adică spre *re*. Modul e alcătuit, deci, dintr'un *tetracord și un pentacord*,

III. — Cucu, Gh., Colinde, Nr. 195.

În acest exemplu, avem la baza melodiei pentacordul *Re-la*. Linia a 2-a se află construită în tetracordul *la-re*, dându-ne în felul acesta al 3-lea fel de construcție a modului *frigian*.

De remarcat că sunt foarte puține la număr colindele ce se pot încadra în aceste trei feluri de construcție ale modului *frigian*. *Colindele*, în marea lor majoritate, *au la baza construcției lor melodice tetracordul sau pentacordul*. Nu trebuie însă să ne gândim că vom întâlni totdeauna întinderea strictă a tetracordului sau a pentacordului, deoarece, pe lângă subtonică — treaptă pe care o întâlnim frecvent în acest mod —, găsim foarte des broderia superioară a tenorului, a coardei de recitare, precum și pe cea inferioară a subtoniceii, ca intrând în ambitusul melodiei.

În cântarea gregoriană întâlnim mult mai des cele trei feluri de construcție ale modului *I-iu*. Aici înlanțuirile de tetracord + tetracord, tetracord + pentacord și pentacord + tetracord se întâlnesc aproape la tot pasul, schimbându-se, deseori, din loc în loc între ele. Nu am putut constata același lucru, din materialul ce am avut la dispoziție, în muzica bizantină.

* * *

În strânsă legătură cu felul de construcție al melodiei stă ambitusul acesteia. Atât pentru colinde cât și pentru cântările religioase, *ambitusul depinde de ceiace au ca bază a construcției lor melodice*, adică : tetracordul, pentacordul sau o combinație a acestora, la care trebuie să mai avem în vedere și susnumitele broderii. În colindele de care ne ocupăm, nu am găsit ambitusuri mai mici de *quartă*, după cum nu am găsit mai mari de *nonă*. Iată, de ex., ambitusurile colindelor din colecția G. Breazul, scrise în modul *frigian antic* :

40	colinde	au	ambitusul	de	sextă
27	"	"	"	"	octavă
21	"	"	"	"	septimă
14	"	"	"	"	quintă
2	"	"	"	"	nonă

După cum se poate vedea, cea mai mare parte a acestor colinde au ambitusuri până la septimă inclusiv, deci au ca bază a construcției lor, așa cum am spus și mai sus, tetracordul sau pentacordul. E și acesta un argument ce pledează în favoarea vechimii melodiilor colindelor.

* * *

În muzica modernă, toate cadențele sunt în funcție de cele 3 trepte principale: T(onica), D(ominanta) și S(ub) D(ominanta), afară de una singură: cadența întreruptă care se face dela treptele a 5-a la a 6-a.

În cântarea gregoriană⁹, ca și în muzica bizantină, aceste cadențe se fac:

1. — pe *tonică* sau *finală*, care poate fi uneori și treapta a 5-a;
2. — pe *dominantă*, *coardă de recitare* sau *tenor* care nu este neapărat treapta a 5-a, ci poate fi foarte bine treptele a 3-a, a 4-a, a 5-a și chiar a 6-a;

3. — pentru modurile ce au la baza lor terța minoră, la *relativa majoră*;

4. — pe *SD*;

5. — pe *subtonică*.

Colindele fac absolut aceleași cadențe. Opririle liniilor melodice se fac fie pe fundamentală, fie pe o notă a acordului construit pe una dintre treptele arătate mai sus. A mai da exemple cred că e de prisos, deoarece oricine se poate convinge cu ușurință de cele spuse, punând numai mâna pe o colecție de colinde. De altfel vom avea ocazia să vedem aceste opriri și când va fi vorba de formulele melodice.

Nu este de prisos, găsesc, să arăt în ce incurcătură l-au pus pe Gh. Cucu cadențele la subtonică, cu toate că nu ar fi trebuit să fie așa, deoarece Cucu cunoștea și muzica religioasă.

Se găsesc în colecția sa 6 colinde notate în *la*, cu fa diez la cheie. Toate aceste colinde încep cu subtonica sau cu o notă a acordului de subtonică, terminând pe tonică. Explicarea acestei greșite notări cred că ar fi aceasta:

Pentru un modern, orice melodie este strict legată de o anumită tonalitate și orice notă este raportată la una dintre cele trei trepte tonale. Orice abatere, cât de mică, este socotită ca o modulație în tonurile vecine¹⁰.

9. Vezi Gastoué, A. — Cours théorique et pratique de chant grégorien, d'après les travaux les plus récents (cours supérieur). Schola Cantorum. Paris, 1904 pag. 122.

10. cf. Machabay, A. — Histoire et évolution des formules musicales du Ier au XVe siècle de l'ère chrétienne. Paris, 1928, p. 59.

Pentru lumea evului mediu și mai înainte, deci atât pentru muzica religioasă — mai ales pentru cântul gregorian —, cât și pentru colindele noastre, melodia nu începe obligatoriu cu tonica sau cu una dintre treptele acordului de tonică, ci poate începe foarte bine cu subtonica sau cu „coarda de recitare”, „tenorul” sau dominantă, care difera de dominantă modernă, putând fi, așa cum am spus și mai înainte, mediană, subdominantă, dominantă sau chiar supradominantă. În afară de mediană și dominantă, toate celelalte trepte ne dau alte acorduri decât cel de tonică, dându-ne impresia că ne găsim în altă tonalitate decât cea reală. Modernul pierde însă din vedere că atât pentru muzica religioasă veche cât și pentru colinde, numai finala e cea care ne indică tonalitatea și care creiază unitatea unei melodii¹¹.

De acest lucru nu a ținut seama nici Gh. Cucu atunci când a notat colindele cu Nr. 17, 70, 143, 181 și 182 care toate încep pe subtonică, precum și Nr. 176 care se cuprinde strict în cadrul unui tetracord frigian, melodia plimbându-se între „coarda de recitare” — nota finală a tetracordului *la-re* — și finală, nota inițială a tetracordului.

*
* *

Tot atât de specifice, atât cântărilor religioase bizantine și gregoriene cât și psaltice, și în parte legate de cadențe, sunt formulele melodice. Importanța acestora în cântarea religioasă este mult mai mare decât ne apare la prima vedere și decât s'a insistat până acum. În ce privește muzica psaltică, vom avea, de altfel nu prea târziu, ocazia să arătăm ce însemnătate au formulele melodice pentru această muzică.

Pentru moment încă nu am putea arăta care este cauza și cum au luat naștere formulele melodice, putem însă afirma că ele stau la baza tuturor cântărilor ce și au obârșia în îndepărtata antichitate, sau care folosesc materialul transmis nouă, prin tradiție, de către antichitate.

Nici chiar muzica cultă nu a scăpat de influența formulelor melodice; căci ce altceva sunt, în ultimă analiză, formulele de cadență? Este drept că în muzica cultă nu întâlnim aceleași condiții și aceiași factori pe cari îi întâlnim în muzica religioasă și populară. Și în una și în alta, melodia se sprijine pe câteva note: tonica și coarda de recitare — dominantă, în muzica modernă — note ce alcătuiesc osatura cântării. Dar, pe când în muzica modernă legătura dintre aceste trepte este făcută prin note de pasaj, simple sau ornamentate, în muzica religioasă golul dintre aceste trepte este umplut cu formule melodice.

Cu cântecul popular lucrurile stau la fel. N'avem decât să ne gândim la bocete, la doine^{11 bis} — mai ales la cele de șes, de haiducie — și chiar la balade, care toate sunt bazate pe existența unui anumit

11. cf. Machabay, A. — op. cit. p. 58.

11 bis. — Vezi Bartók, Béla: *Volksmusik der Rumänen von Maramureș*, München 1923, p. x et sq.; Brătloiu, C.: *Arhiva de Folklore a Soc. Compozitorilor Români*, Schiță a unei metode de folklore muzical, Buc. 1931, p. 14; același: *La musique populaire roumaine*, extras din „La Revue Musicale”, febr.-Mart. 1940, pp. 7—8.

număr de formule melodice, pe care executantul le combină așa cum simte el.

Cel care pune în mod categoric problema existenței formulelor melodice și chiar și ritmice, pentru întregul cântec popular românesc, este Prof. G. Breazul. D-sa scrie : „...ca primă condiție, absolut necesară, a muzicii populare tradiționale românești, trebuie să presupunem existența *formulelor melodice și ritmice* care caracterizează firea muzicală a poporului ..”¹². Și mai departe : „...muzica grupului etnic... își creiază sau își adoptă anumite „*formule favorite*”, pe care le întrebuințează în exteriorizările sale muzicale”¹³.

Colindele folosesc și ele, din plin, formulele melodice. Pentru a ne da seama de asemănarea, ba uneori de identitatea, ce există între formulele acestora și cele ale muzicii religioase, vom da mai departe câteva exemple.

Găsim în Secvența „*Victimae paschali laudes*”¹⁴ următoarea formulă melodică:

iar în Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ¹⁵ :

Iată și corespondentul lor aflat în colinde :
Breazul, 182.

După cum se poate vedea, deosebirea dintre aceste formule nu este decât din punct de vedere ritmic, conturul melodic fiind același.

Aceiași formulă o mai găsim, printre altele, și în următoarele cântări :

Gradual : Kyrie, pp. 32*, 44*, 55*, 83* ; Gloria in excelsis Deo, pp. 8*, 45* ; Sanctus, pp. 10*, 49*.

12. Breazul, G. — Patrium Carmen, contribuție la studiul muzicii românești. Melos, culegere de studii muzicale, I, XX+747, Scrisul Românesc, Craiova, fără an, p. 96

13. Breazul, G. — Op. cit. p. 131.

14. Dominica Resurrectionis, Graduale, p. 242.

15. Petrescu, Pr. I. D. — Les principes du chant d'église byzantine, p. 247.

Petrescu, Pr. I. D. — L'Office de Noël: 'Ο οὐρανός και ἡ γῆ, pp. 27 și 33; Τὸ κατ' εἰκόνα και ὁμοίωσιν, p. 42.

În colinde, aidoma, variază ritmic, sau deosebindu-se prin felul cum începe, găsim aceeași formulă precum urmează:

Breazul, Nr. 15, 16, 74, 106, 108, 109, 163, 165, 241, 297;

Drăgoi, Nr. 56, 85, 90, 183, 185, 200, 226, 235, 250, 256;

Cucu, Nr. 13, 33, 35, 86, 89, 110, 118, 131;

Bartók, Nr. 33a, 61f, 62 (e, z, bb, cc), 84a, 102 (g, h), 104g.

Și încă nu sunt singurele colinde ce folosesc această formulă. Tot aici pot fi introduse și formulele ce se deosebesc prin foarte neînsemnate variații melodice, și aceasta din cauza adăogirii subțonicii, a lui *do*.

În versetul aleluatic dela pag. 481, din Graduale — Festa Aprilis 28 —, găsim următoarea vocaliză:

Ceva asemănător, în cântarea bizantină nu am găsit; iată însă cum o găsim în colinde, Br., nr. 6:

Mai poate fi găsită aceeași formulă în

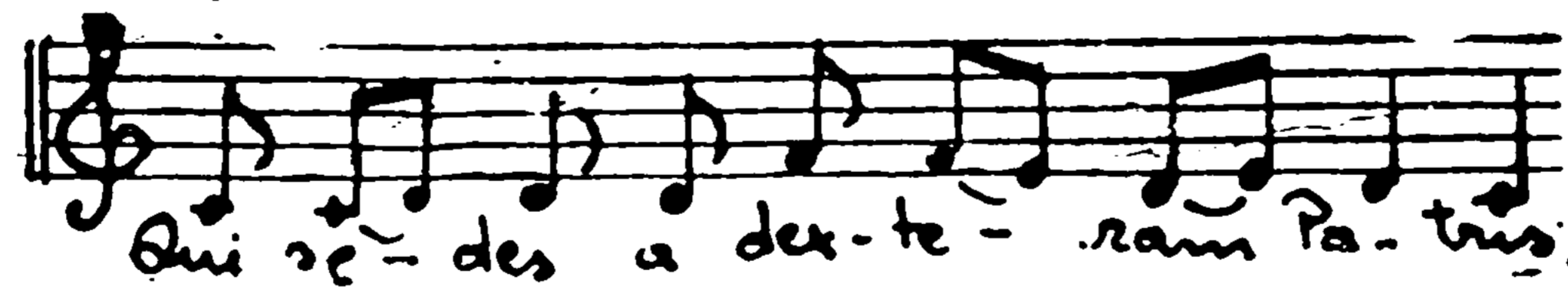
Gradual: Agnus Dei, pp. 47*, 54*; Sanctus, p. 90*; Dies irae, dies illa, p. 96; Libera me, Domine, p. 102*; Versul aleluatic, p. 63.

Colinde: Breazul, Nr. 25, 47, 105, 167, 184, 247; Cucu, Nr. 17, 24, 31, 43, 52, 64, 70, 71, 93, 95, 97, 157, 179, 195; Drăgoi, Nr. 98, 193; Bartók, Nr. 66a, 76, 95h.

Toate formulele melodice de până acum sfârșeau, întrebuițând termenul modern, pe tonică. Nu lipsesc însă nici formulele melodice ce sfârșesc pe alte trepte, precum: *Do*, *Mi*, *Fa*, *Sol* și *La*. Voiu da câte un exemplu din fiecare fel.

Formule melodice care sfârșesc în Do:

Gloria in excelsis Deo, Graduale, p. 46:

Pr. I. D. Petrescu: 'Ο οὐρανός και ἡ γῆ, L'Office de Noël, p. 30:

Colinde : Breazul, Nr. 86 :

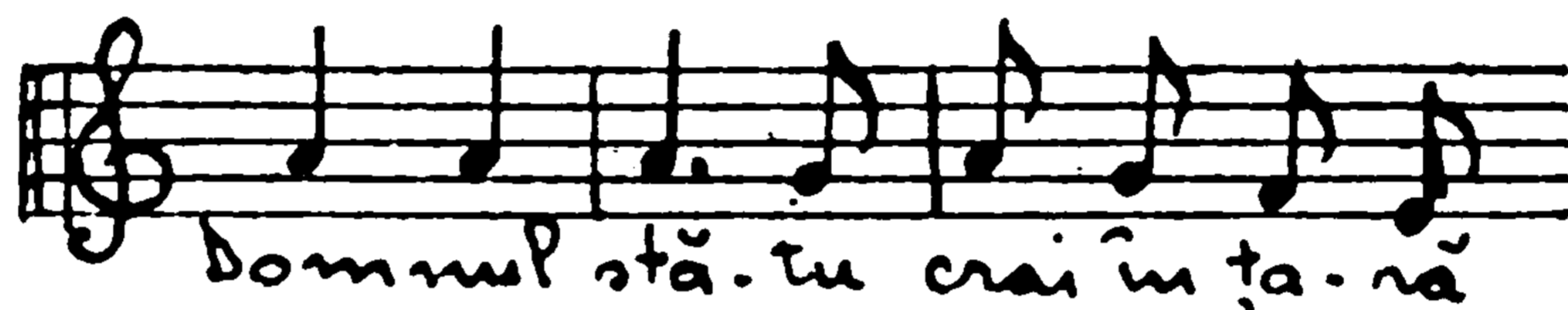
A se vedea și Breazul, Nr. 101, 129, 170, 207 ; Cucu, Nr. 12, 37, 75, 81, 103, 143 ; Drăgoi, Nr. 109, 129, 171 ; Bartók, Nr. 3 c, 7 a, 20, 33 b, 61 (a, b, d, l)

Formule melodice care sfârșesc în Mi :

Credo, Graduale p, 67 *

Breazul, colinda Nr. 229 :

Alte colinde ce cuprind aceeași formulă : Breazul, Nr. 5, 17, 36, 52, 55, 123, 126, 130, 192 ; Drăgoi, Nr. 23, 130, 131, 134, 137, 175, 205, 206, 243, 296, 298 ; Bartók, Nr. 33 b, 34 a.

Formule melodice ce sfârșesc în Fa.

Communium. Feria VI post Pascha. Graduale, p. 258 :

Pr. I. D. Petrescu : 'O οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, L'Office de Noël, pp. 30—31 :

Cucu, colinda nr, 40 :

Alte colinde : Breazul, Nr. 23, 31, 47, 49, 127, 134, 184, 200, 204, 205, 207, 234, 268 ; Cucu, Nr. 13, 31, 129, 155, 180, 195. Drăgoi, Nr. 23, 183, 235 ; Bartók, Nr. 12 c. 33 a.

Formule melodice care stârșesc în Sol.

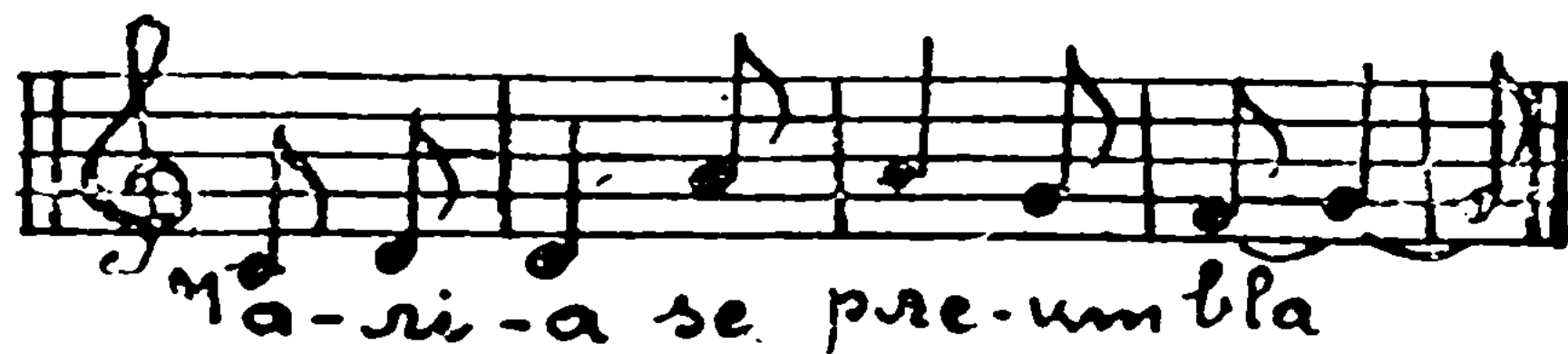
Vers aleluiatic. — In Festa sanctissimi Nominis Jesu, Graduale p. 52 :

Pr. I. D. Petrescu: O οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, L'Office de Noël, p. 36 :

Cucu, colinda nr. 28 :

Alte colinde : Breazul : 6, 66, 123, 136, 180, 280 ; Cucu : 118, 130, 164, 178, 180, 181 ; Drăgoi : 15, 56, 200 ; Bartók : 5 a, 5 c, 56 a, 56 b,

Formule melodice care sfârșesc în La :

Gloria în excelsis Deo. — In Festis Solemnibus, Graduale, p. 9* :

Gucu, Nr. 189 :

Alte colinde : Breazul : 46, 167 ; Cucu : 78 ; Drăgoi : 38, 214, 246.

Ar mai fi de reținut, tot la formulele melodice, frecvența anumitor intervale, ce au o anumită turnură melodică. Se găsește, de ex., foarte frecvent, în cântul gregorian, următoarea formulă restrânsă :

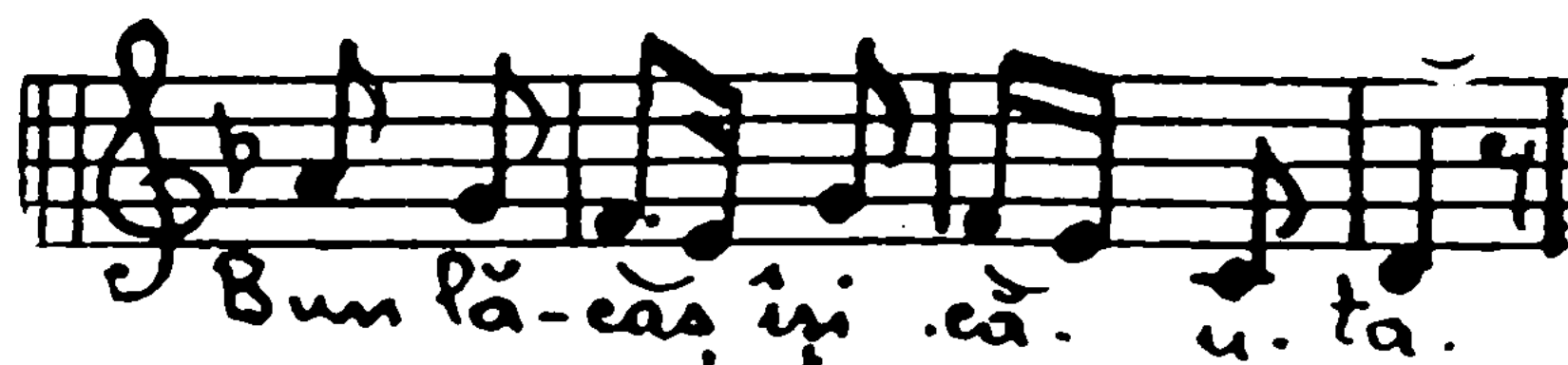
Această formulă o găsim și în colinde, fie în forma aceasta restrânsă, dar variată ritmic, precum¹⁶:

Drăgoi, nr. 213:

fie într'o formă mai dezvoltată, dar lesne de recunoscut:

Breazul, Nr. 31:

De altfel, această turnură melodică se întâlnește destul de des. Iată câteva exemple, unde poate fi găsită: Breazul: 37, 75, 108, 120, 136, 161, 258, 259; Cucu: 14, 28, 58, 108, 115, 116, 145, 148, 149, 155; Drăgoi: 117, 130, 141, 203, 217, 249, 258, 259, 265, 284, 293, 300 c.

Aceiași turnură, mai dezvoltată, o găsim și în cântarea gregoriană, cum ar fi de ex.:

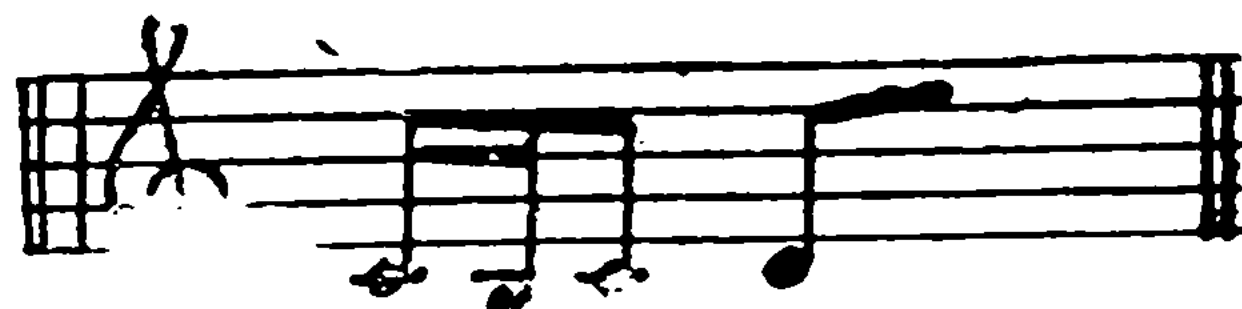

din versetul aleluatic — Feria III post Pascha — Graduale, p. 248.

Poporul merge ceva mai departe, răsturnând motivul *fa-sol-re* și dându-ne: *re-sol-fa*. Așa îl găsim în următoarele colinde: Breazul: 5, 13, 14, 19, 20, 37, 52, 93, 127, 170, 174, 291, 292; Cucu: 85, 197, 198; sau plimbă motivul inițial, păstrându-i turnura, pe alte trepte: (Drăgoi, 86, 109, 123).

Înainte de a trece la ritm, cred că nu e rău să mai amintesc o mică figură melodică pe care am găsit-o și în cântul gregorian și care e destul de frecventă în colinde. E vorba de figura melodică ce cuprinde în sine broderia inferioară a subtonice:

16. Vezi, tot Drăgoi, numerele: 107, 125, 134, 142, 246, 293, 300.

Această figură am găsit-o numai de două ori în gradual și anume în :

1. -- Kyrie eleison, In Festis B. Mariae Virginis, p. 35* ;

2. - Versetul aleluiatic, Dominica XVIII post Pentecosten, p. 373 ;

dar am găsit-o în psaltichia actuală, și anume în Anastasimatarul Ieromonahului Macarie, de 29 de ori. Prof. G. Breazul localizează acest motiv muzical „într'o regiune, al cărui centru e Moldova ...la care se adaugă părțile inconjurătoare din Bucovina”¹⁷.

Socotesc exemplele date până aici ca suficiente pentru a ne demonstra legătura stransă ce există între colinde și muzica religioasă, în ceea ce privește formulele melodice, și ca atare trec la ultimul punct ce mi-am propus la început, și anume la ritm.

*
*
*

Din punct de vedere ritmic, colindele se împart în 3 categorii :

1.—Colinde ce țin de sistemul ritmic antico-medieval, sistem ce aparține și muzicilor bizantină și gregoriană, având la bază indivizibilitatea timpului prim ;

2.—Colinde ce țin de sistemul ritmic modern, bazat pe divizarea diferitelor valori de note ;

3.—Colinde pe care le situăm, ca ritm, între cele 2 categorii de mai sus, întrucât aici întâlnim o întrepătrundere a celor două sisteme ritmice : antico-medieval și modern. Ritmul acestei categorii nu este decât o corupere, dacă nu o degenerare, a ritmului din prima categorie. Să ne explicăm :

Am spus că la baza ritmului antic și medieval stă acel „timp prim” (*χρόνος πρώτος*). Această valoare era socotită ca minimă, indivizibilă, alte valori formându-se prin multiplicarea ei. Ca valoare imediat mai mare, și pe care o vom găsi folosită în picioarele metrice despre care va fi vorba mai departe, găsim dublul „timpului prim”. Medievalii numiau valoarea minimă, „timpul prim”, *brevis*, iar dublul acesteia, *longa*. În picioarele metrice antico-medievale, *longa* putea fi înlocuită prin 2 *brevis*, sau — dacă *brevis*-ului îi dăm valoarea unei optimi —, prin 2 optimi. În picioarele metrice ale colindelor din a 3-a categorie se merge mai departe, înlocuindu-se chiar *brevis*-ul prin 2 subdiviziuni (= 2 șaisprezecimi). Ca exemplu dăm colinda Nr. 106 din colecția G. Breazul :

Le-roi-leo, le-rai, doam-ne. Peo, Hai și Gheor-ghe

fra-te-al no-stru, Ef de-un cal că-mi că-pă-rest.

După cum se poate vedea, pătrimile n'au fost înlocuite, aici peste tot prin 2 optimi, ci de cele mai multe ori printr'o optime și 2 șaisprezecimi. Acest procedeu nu dăunează cu nimic picioarelor me-

17. Breazul, G. — Patrium Carmen, p. 101.

trice, deoarece nu găsim niciodată silabă pusă sub o șaisprezecime, ci numai sub două, când înlocuiesc o optime, un brevis, sau sub gru-

purile ; sau , când înlocuiesc o pătrime, o

longa. Faptul că în ritmul colindelor acestei ultime categorii găsim și divizarea brevis-ului m'a determinat să spun că aici avem de-aface cu o *întrepătrundere* a sistemelor ritmice mai sus pomenite ; iar faptul că cu toată această întrepătrundere se păstrează, în general, picioarele metrice, m'a determinat să spun că ritmul acestei categorii nu este decât o *corupere* a ritmului din prima categorie.

Pentru ceiace urmărim noi, nu ne interesează decât colindele din prima și a treia categorie, întrucât folosesc, ca și cântul gregorian¹⁸, aceleași picioare metrice antice și medievale, formate din două, trei sau chiar patru elemente simple.

Iată care sunt picioarele metrice cele mai întrebuințate în colinde :

  = <i>pirie</i>	 = <i>tribrah</i> .
  = <i>troheu</i>	 = <i>anapest</i> .
  = <i>iamb</i>	 = <i>dactil</i>
  = <i>sponden</i>	 = <i>amfibrah</i>
    = <i>ionie major</i>	
    = <i>ionie minor</i> .	

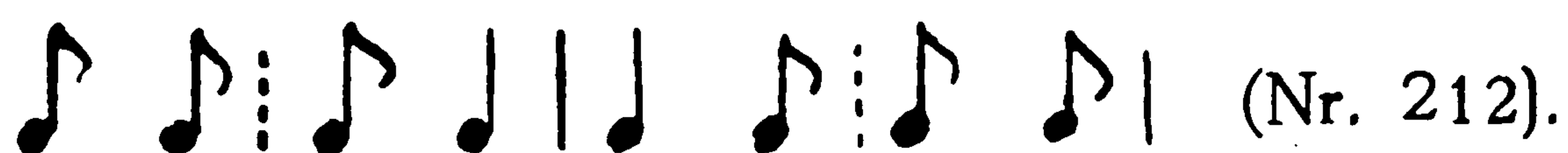
Dintre acestea, tribrahul, anapestul, dactilul și amfibrahul sunt folosite numai în refren.

Ar fi prea mult ca să arătăm câte combinații pot lua naștere din amestecul picioarelor metrice de mai sus. Putem spune totuși că, după o sumară cercetare numai, am găsit 80 de combinații. Și când ne gândim că acest număr provine, în proporție de aproape 90 %, din combinarea numai a primelor patru picioare metrice ! De remarcat că în toată uimitoarea varietate a combinării acestor picioare, se păstrează o oarecare simetrie, dacă nu în cuprinsul aceleiași linii melodice, cel puțin

18. Ținem să precizăm că, deși atât muzica bizantină cât și cea gregoriană au la baza ritmului lor același „timp prim“, în ceiace privește picioarele metrice, lucrurile nu sunt clare decât în cântul gregorian, în muzica bizantină fiind mascate de unele valori mai mari decât dublul „timpului prim“

Colindele și muzica religioasă

în cadrul întregii colinde. Uneori întâlnim o simetrie absolut perfectă, simetrie „în care motivele metrice și ritmice se orânduiesc în felul simetriei formate de un obiect și imagia lui proiectată în oglindă”¹⁹. Urmăm două exemple găsite în colecția G. Breazul²⁰:

---

19. Breazul, G. — Patrium Carmen, pp. 101—102.

20. — Exemplele de ritm date mai departe sunt luate din toate colindele, nu numai din cele în modul „frigian”. Există, desigur, nepotriviri între măsurile în care sunt notate, în colecțiile respective, unele dintre aceste exemple și felul cum sunt redată în studiul de față. Cauza este adoptarea și aplicarea la aceste exemple a măsurilor corespunzătoare picioarelor metrice antice-medievale. Am avut, prin urmare, un cu totul alt criteriu decât cel modern când a fost vorba de așezarea măsurilor. La aceasta am ajuns pornind de la următoarele considerente:

a) Poezia populară românească nu cunoaște decât versuri de 6 și 8 silabe. Acestea se grupează în perechi de silabe pe care le numim *picioare*, dându-ne astfel câte 3 picioare pentru versurile de 6 și câte 4 picioare pentru versurile de 8 silabe.

b) Muzica fiind strict alcătuită pe calapodul acestor feluri de versuri—deci existând, din acest p. d. v., o incontestabilă corelație între muzică și poezie — la împărțirea în măsuri a cântecului trebuie ținut neapărat seama de împărțirea în picioare a versului, făcând să coincidă piciorul metric al versului cu măsura aplicată cântecului, deci punând barele de măsură după silabele: 2, 4 și 6, când avem versuri de 6 silabe; 2, 4, 6 și 8, când avem versuri de 8 silabe.

c) Se poate observa uneori cum aceste măsuri, corespunzătoare picioarelor metrice ale versului, se grupează d. p. d. v. muzical 2 câte 2, dându-ne astfel măsuri corespunzătoare picioarelor metrice antice de 4 silabe, cum sunt cele 2 ionice: major și minor, peonul, epitritul, coriambul, autispastul, etc. Oricâte ori am întâlnit asemenea grupări n'am ezitat să înlătur măsurile moderne indicate acolo, înlocuindu-le cu măsurile corespunzătoare picioarelor metrice mai sus menționate.

Referitor la împărțirea versului popular în grupuri de câte 2 silabe, să se vadă:

a) *Bartók, Béla*: Scrieri mărunte despre Muzica populară românească, adunate și traduse de C. Brăiloiu, București 1937, pp. 5—6, 19, 52;

b) *Brăiloiu C.*: Béla Bartók, Melodieu der rumänischen Colinde (Weihnachtsheder), Wien 1935. Recenzie publicată în „Sociologie Românească”, Nr. 10—12, anul III, Octombrie-Deceembrie 1938. București, p. 7;

c) *Const. Brăiloiu*, și *I. Crottoru*: Manual de Muzică pentru clasa IV a școalelor secundare București 1938—39, p. 103.

În colecția G. Cucu (colinda Nr. 112, prima linie melodică) am găsit, format din cele două ionice: minor și major, următorul exemplu:

iar în colecția Bartók, (colinda Nr. 102 g, refrenul), exemplul ce urmează:

Dar nu numai folosirea aceluiași picioare metrice apropie colindele de cântul gregorian, când este vorba de ritm, ci găsim și unele formule ritmice pe care, în cântul gregorian, le întâlnim frecvent. Astfel, referenul colindei 103 din colecția G. Breazul este o cadență

dactilo-spondaică: . O mai găsit în următoarele

colinde: Breazul: 116, 120, 214; Cucu: 58, 85, 99, 129. Bartók: 61 (b, c, f, g), 57, 66a.

În colinda Nr. 258 din colecția G. Breazul, liniile melodice sfârșesc printr'o cadență *dochmiacă*, alcătuită dintr'un troheu și un

cretic: ; iar în colinda Nr. 212, din aceeași

colecție, *dochmiacul* e format din iamb +cretic:

Aceiași cadență o mai găsim în: Breazul, 86; Cucu, 56.

Nu numai la sfârșitul liniilor melodice găsim ritmuri asemenea celor din cântul greogorian, ci găsim colinde întregi formate din repetarea

acelui ritm, *peonul* ( ) de ex. Astfel avem în Breazul:

8, 33, 42, 49, 69, 162, 164, 167, 177, 194, 200, 202, 212, 216, 219, 232, 240, 266, 291; Cucu: 197, 198; Drăgoi: 96.

Chiar și cadența *molossică* (*cursus planus*):

se găsește în colindele noastre. Ex: Breazul: 13, 203, 232, 296; Cucu: 13, 56, 157; Drăgoi: 32, 72, 141, 230.

Formula ritmică ce se întâlnește, însă, mult mai des este epi-

tritul sau Ex: Breazul: 81,

110, 116, 123, 124, 264; Drăgoi: 5, 11, 12, 17, 26, 42, 47, 58, 66, 82, 86, 92, 94, 97, 101, 107, 122, 124, 134, 137, 139, 145, 148, 155, 175, 187, 194, 206, 209, 219, 227, 231, 236, 258, 298, 300,

S'ar putea să mai existe și alte formule ritmice care să-mi fi scăpat, cred însă că e suficient, atât cât am spus, pentru a ne da seama de marea asemănare ce există, din punct de vedere ritmic, între colindele populare românești și cântarea gregoriană.

* * *

Din cele expuse până aici, fiecare își poate da seama, cred, de înrudirea ce există între colindele populare românești și muzica religioasă — în deosebi cântarea gregoriană —, în ce privește structura lor intimă, atât melodică cât și ritmică. Așa fiind, în mod firesc se pune întrebarea: cui se datorește această înrudire, această identică folosire de elemente și cum se explică găsirea aceluiași elemente modale, melodice și ritmice, atât la colindele noastre cât și la cântarea gregoriană? Să fi influențat cântarea gregoriană colindele noastre? Desigur că nici nu poate fi vorba de așa ceva! Am fi putut crede într-o influență a muzicii religioase asupra colindelor dacă asemănarea, atât de isbitoare, ar fi fost între acestea și muzica religioasă bizantină, întrucât am primit forma cultică și muzica dela Bizanț, iar nu dela Roma. Atunci? Pentru a găsi explicația trebuie să ne coborâm cu mult înapoi, la timpul când a luat ființă creștinismul, pentru a vedea cum a luat naștere muzica religioasă.

Luând naștere în sânul lumii ebraice, la început, forma cultică și cântarea Bisericii creștine nu se deosebiau de cele ale templului și mai ales ale sinagogii. Cât timp a fost posibil, s'a ținut contactul cu aceste locașuri de închinare ebraice; când, însă, persecuțiile s'au întesit, creștinii s'au văzut nevoiți să se abțină de a le mai frecventa, și să se ascundă, pentru rugăciuni, în diferite case particulare. Aici au transportat ei și o parte dintre riturile ce au văzut practicându-se la templu și sinagogă. Fiind însă părăsiți de leviți, iar cantorul evreu pierzându-se în massă credincioșilor veniți dintre „neamuri”, se produce încurând o adevărată transformare, în ce privește cântarea, în sensul unei simplificări, mergându-se „spre un fel de neoprimitivitate”, împrumutându-se considerabil bogăția melodică moștenită, iar cântarea reducându-se, în general, la „tipuri melodice cărora li se adaptează texte diferite”²¹. În această situație fiind cântarea, nu se întârzie de a se ală-

²¹. Breazul, G. — Muzica primelor veacuri ale creștinismului. Raze de lumină, revista studenților în teologie din București, Anul VI No 5 Noiembrie-Decembrie 1934, pag. 425.

tura elementelor preluate dela sinagogă nouile creații ale celor veniți dintre „neamuri”. Este vorba de imne pe care le găsim menționate, ca fiind folosite în unele comunități creștine, încă de pe timpul Apostolului Pavel, sub denumirea de „cântări duhovnicești”²². Veșmântul melodic al acestor noi cântări îl formează „melodiile cântecelor sau a refrenurilor populare”²³. Cum se poate explica adoptarea acestor melodii, ba încă populare, de către imne care aveau conținut religios? Nouii veniți dintre „neamuri” aduceau cu ei, se înțelege, un întreg bagaj de culturi și practici păgâne. Contra acestora Biserica luptă din răputeri, dar a fost nevoită să cedeze, să facă concesii, atunci când nu era vorba de dogme, ci de formele cultului. Desigur că aceste concesii privesc în primul rând cântarea. „Les évangélisateurs des premiers siècles détruisaient, certes, les idoles et les symboles vivaces et précis du paganisme expirant, mais laissaient aux populations, en tant qu'elles n'étaient pas contraires à la foi nouvelle, leur lang et leurs chants. Le texte sacré était le plus souvent adapté à des cantilènes populaires...”²⁴.

Pe măsură ce crește numărul acestor imne, pe aceeași măsură pătrunde tot mai mult și cântecul popular în sanctuarul muzicii religioase. Că se luau aceste melodii aidoma cum se cântau în popor, sau că se foloseau numai formulele melodice și ritmice ale acestora, puțin importă; fapt e că Biserica își face din cântare unul dintre mijloacele — și poate primul — cele mai eficace pentru a atrage pe păgâni la creștinism. De altfel, conducătorii Bisericii creștine au mai uzat, în același scop, și de alte mijloace, cum ar fi suprapunerea sărbătorilor creștine peste cele păgâne, ridicarea de biserici pe temeliiile templelor păgâne, etc.²⁵.

Iată dar cum chiar dela început și fără intervenția vreunui factor exterior Bisericii, *cântecul popular*, nu cel practicat de virtușii vremii, este încorporat muzicii religioase, alături de elementele de cântare preluate dela sinagogă. În afară, însă, de această benevolă deschidere a porților pentru intrarea cântecului popular în sanctuarul muzicii religioase, intervine un nou factor, de data aceasta exterior Bisericii, care prilejuește încorporarea unui nou lot de cântece populare în muzica religioasă. Este vorba de lupta dintre Biserică și diferitele erezii. În această dispută, cântarea devine unul dintre elementele principale de luptă. Astfel, gnosticul Bardesan, în sec. III, pentru a-și răspândi mai ușor erezia, compune imne în metru popular — versuri de 5 și 6 silabe²⁶ —, cărora le aplică melodii simple, ușor de reținut, de factură populară, folosind și formule melodice întrebuițate în magie²⁷.

22. Coloseni, III, 16.

23. *Vintilescu, Pr. Petre.* — Despre poezia Imnografică din cărțile de ritual și cântarea bisericească. Editura „Pace” — Buc. 1937. Pag. 209.

24. *Aubry, Pierre.* — Le système musical de l'église arménienne. La Tribune de Saint-Gervais, Nov.—Dec. 1901, pp. 327—328.

25. Cf. *Dom H. Leclercq.* — Achaïe. Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie. Tom. I. vol. 1 p. 333.

26. *Machabay, A.* — Op. cit. p. 7 nota 2.

27. Cf. *Gastoue, A.* — Les origines du chant romain. Paris 1907, p. 24.

Pentru a contrabalansa acțiunea acestuia, Sf. Efrem Sirul compune și el alte imne, ortodoxe în conținutul lor, urmând aceeași factură metrică și aplicându-le aceleași melodii. Faptele se repetă în lupta cu Arienii când ortodoxii — în deosebi Sf. Ioan Gură de Aur în răsărit și Sf. Ambrozie în apus — „pour mieux résister aux hérétiques répondirent a leurs chants populaires par d'autres chants populaires”²⁸. De-aici că termenul de „popular” trebuie raportat în primul rând la muzică și numai după aceea la text, iar pentru acesta numai în ce privește factura metrică a versului, deoarece conținutul nu putea fi decât religios. Pentru că dacă admitem că s'a adoptat o asemenea factură pentru versuri — și s'a văzut aceasta când a fost vorba de Bardesan — cu atât mai mult trebuie să admitem adoptarea aceleiași facturi — deci folosirea de formule melodice și ritmice, dacă nu aiudoma a melodiilor populare — când este vorba de muzică.

Ocupându-se cu studiul cântărilor Bisericii apusene, Amédée Gastoué spune, fiind vorba de imnele vechi ambroziene: „...les plus anciennes d'entre elles étaient par excellence des pièces populaires et n'ont même pas toujours été composées pour être exécutées à l'église”²⁹. Iar despre cântările gregoriene, un alt cercetător de seamă, Dom Augustin Gatard, scrie: „...il faut aussi reconnaître dans la formation des mélodies grégoriennes un apport considérable du milieu ambiant, et telle antienne, ou telle stroph d'hymne pourrait fort bien être une mélodie populaire plus ancienne même que le christianisme”³⁰.

Se recunoaște prin urmare de către cei ce s'au ocupat cu începuturile și origina cântărilor Bisericii apusene — și indirect cu ale întregii cântări bisericești, pentru că până spre sfârșitul sec. VI muzica era una și aceeași atât în apus cât și în răsărit — aportul cântării populare la formarea acestei muzici. Desigur că nu numai elementul sinagogal și cel popular au contribuit la formarea muzicii religioase, ci acestora trebuiesc adăugate și elementele provenite din muzica elină. Din contopirea și prelucrarea în sensul noii spiritualități creștine a acestor trei categorii de elemente, s'a născut muzica Bisericii creștine. Am insistat numai asupra elementului popular pentru că el este cel ce ne interesează în lucrarea de față.

După ce ne-am lămurit asupra genezii muzicii folosite în cult, să revenim la subiectul preocupărilor noastre. Am spus că nu se poate susține ipoteza influenței cântării gregoriene asupra colindelor populare românești, pentru motivul că atât cultul cât și muzica le-am primit dela Bizanț și nu dela Roma. Impotriva acestei ipoteze se mai poate aduce încă un argument, istoric, și anume: Muzica religioasă se afla încă în epoca de plămădire a ei pe când pământul dacic se

28. Dom Cabrol, F. — Ariens. Dict. d'Arch. chrét. et de Lit. Tom. I vol. 2 pag. 2817.

29. Gastoué, A. — L'art grégorien. Alcan et Cie, Paris. 1911. Pag. 178.

30. Gatard, A. — La musique grégorienne, p. 64. Cit. după Machabey, A. — Op. cit. p. 14.

găsea sub stăpânirea romană, iar legăturile, de mai apoi, dintre poporul român și Biserica apuseană nu au fost atât de strânse încât să poată lăsa urme atât de puternice cum arată a fi cele dintre colindele noastre și muzica acestei Biserici. Pentru că nu trebuie uitat, așa cum spune I. G. Sbiera, că: „Spre a introduce într'un popor întreg o datină așa de universală și de regulată precum este colindarea, care să se petreacă într'același chip, într'același timp, într'același înțeles la toți mădularii poporului, și care să facă un cult așa zicând, trebuiesc credințe, și încă credințe tari religioase, cari să fie cultivate timp îndelungat sub aceiași conducere, ca prinzând rădăcini puternice, să poată rezista mai apoi la împrejurările și schimbările timpurilor, trebuiesc credințe religioase și morale, prefăcute în carnea și sângele, în ființa poporului, căci numai aceste credințe sunt în stare de a se susține și de a rezista chiar și atunci când credințele însă și se schimbă și apoi, neavând altă formă nouă de manifestare, primesc în urmă pe aceia a credințelor de mai'nainte”³¹.

S'a văzut cum modul, ambitusul formulele melodice și cadențele sunt comune atât muzicii religioase — bizantină și gregoriană — cât și colindelor. Dacă însă toate acestea pledează pentru o inrudire a acestor categorii de muzică, deci și pentru ipoteza unei influențe a cântării religioase asupra colindelor, ritmul este cel care ne spune, în mod categoric, că nu poate fi vorba de o influență a muzicii bizantine, după cum argumentele aduse mai sus ne arată imposibilitatea influențării colindelor de către cântarea gregoriană. Dar dacă nici muzica bizantină și nici cea gregoriană nu au influențat colindele populare românești, cum trebuie să ne explicăm, totuși, asemănările atât de izbtoare dintre aceste categorii de cântare? Ținând seama de toate cele de mai sus și având în vedere vechimea obiceiului colindatului, singura concluzie logică ce se impune este că degajarea aceleiași atmosfere, din cântarea religioasă și colinde, se datorește folosirii acelorași elemente de esență populară. Trebuie presupusă — pentru epoca anterioară ivirii creștinismului — existența anumitor elemente modale, melodice și ritmice, comune întregii lumi antice, pe lângă altele specifice fiecărui neam³², care elemente s'au transmis atât muzicii religioase cât și colindelor noastre populare. Faptul că ritmul colindelor se aseamănă mai mult cu ritmul gregorian, poate fi explicat sau ca o mai fidelă conservare a ritmului antic în menționatele categorii de cântare, sau că acest ritm — ceiace pare mai verosimil — a fost specific lumii romane și că, după părăsirea pământului dacic de către Aurelian, cei ce au rămas pe loc au continuat să practice credințele și obiceiurile legate de Saturnaliile și Calendele romane,

31. Ion al lui G. Sbiera. — Despre însămnința refrenului de: „O Lere Doamne” din colindele române, etc., în Foaia Societății pentru literatură și cultura română în Bucovina, Cernăuți 1865, an. I. Citat după: D. Dan. Haiferui Doamne, Studiu lingvistic pp. 10—11. Edit. „Nouei Reviste Române”. Buc. 1901.

32. Cf. Petrescu, P. r. I. D. — Condacul Nașterii Domnului 'H Παρθένος σήμερον, Studiu de muzicologie comparată, Buc. 1940 p. 45.

transmițându-ni-se astfel, odată cu obiceiul colindatului, și elementele muzicale specifice acestei lumi. Iar moștenirea aceluiași element ritmic, specific lumii romane, de către cântarea Bisericii romane, devine cu atât mai lesne de înțeles, cu cât — după cum spun unii cercetători apuseni — influența cântecului popular asupra cântărilor religioase gregoriene se întinde până în sec. IX³³.

În concluzie, nu poate fi vorba de o influențare a viersului colindelor — cel puțin al colindelor din categoriile ritmice studiate aici — de către muzica religioasă bizantină sau gregoriană, melodiile acestora fiind — măcar în ce privește structura lor modală, melodică și ritmică — tot atât de vechi cât însăși obiceiul colindatului. Rămâne de văzut întru cât poate fi vorba de această influență asupra celorlalte colinde, ce nu folosesc picioarele metrice, și mai ales asupra cântecelor de stea care sunt mult mai noi.

G. CIOBANU

---

33. Vezi Machabay, A. — op. cit. p. 133 și Gastoué, A. — L'art grégorien, p. 184.

ÎNVĂȚAMINTE DIN PREDICA PATRISTICĂ PENTRU PREDICA DE AZI

— Insemnări pe marginea unei cărți —

(*Asterie al Amasiei, Omilii și predici.* Traducere cu un cuvânt înainte și o introducere de Pr. D. Fecioru. Buc. 1946 (Editura Inst. Biblic).
304 pp. în 16 (Col. *Izvoarele Ortodoxiei*, No. 8).

Neobosita și rodnică muncă de traducător a părintelui dr. D. Fecioru s'a aplicat cu preferință, încă dela începutul ei, la operele sfinților Părinți care se încadrează în domeniul Cateheticii și al Omileticii. Ca să vorbim numai de lucrările de Omiletică, păr. F. ne dă acum, în traducere românească, al treilea mare volum de predici dintr'o vastă colecție a operii predicatōriale a sfinților Părinți și a scriitorilor bisericești ortodocși, plănuită de Cuc. Sa mai de mult. După *Cuvântările la praznice împărătești* ale sfântului Ioan Gură-de-Aur, care alcătuiesc numărul 5 al „Izvoarelor Ortodoxiei” (Buc. 1942), și după *Didahii și Predici* de Ilie Miniati, tipărite într'un volum separat (Buc. 1945), părintele F. ne-a pus la îndemână, de curând, un alt neprețuit izvor al predicii ortodoxe și anume *Omiliile și Predicile* episcopului Asterie al Amasiei.

Acest proaspăt rod al strădaniei de talmăcitor depusă de păr. F. constituie volumul al optulea — și ultimul din cele apărute până acum — al colecției „Izvoarele Ortodoxiei”. Cartea se deschide cu un *Cuvânt înainte* (pp. 9—13), în care traducătorul arată pentru ce preferă să traducă, în loc să scrie predici originale și enumără, în ordinea alfabetică, pe cei 53 mari predicatori ai Ortodoxiei, a căror operă va forma materialul vastei colecții de predici și cuvântări, proiectată de Cuc. Sa.

Urmează o *Introducere* (pp. 15—36), care este de fapt un studiu introductiv asupra vieții și operii lui Asterie al Amasiei.

Utilizând metoda strict științifică, traducătorul ne dă aci cea mai complectă listă a izvoarelor și a lucrărilor ajutătoare cuprinzând material privitor la această chestiune și reconstitue, pe baza puținelor date documentare sigure, viața lui Asterie, folosind pentru aceasta mai ales izvoarele interne, adică informațiile pe care le găsim în însăși opera scrisă a acestui mare orator bisericesc. De altfel, toate aceste informațiuni bio-bibliografice reprezintă doar un rezumat din lucrarea anterioară, mai dezvoltată, a păr. F., consacrată aceluiași subiect (*Asterie, episcopul Amasiei*, Buc. 1938):

Urmează apoi traducerea românească a operii lui Asterie, făcută, precum ne avertizează traducătorul însuși (p. 6), după textul original grecesc din ediția abatelui Migne, P. G., vol. XL (Paris 1863) și din lucrarea, mai recentă, a lui A. Bretz, *Studien und Texte zu Asterios von Amasea* (Leipzig, 1914). Cele 16 cuvântări bisericesti rămase dela Asterie al Amasiei, înșirate în traducerea românească în aceeași ordine ca în ediția Migne, reprezintă cele trei genuri omiletice cultivate de preferință în epoca patristică: omilia, predica propriu-zisă (sintetică) și panegiricul sau cuvântarea encomiastică (de laudă). Sunt, astfel, patru omilii (la evanghelia despre bogat și săracul Lazăr, la pericopa despre economul cel nedrept, la parabola fiului risipitor, la pilda vameșului și a fariseului), șapte predici (contra lăcomiei, împotriva sărbătorii calendelor, la textul din ev. Matei cap. XIX vers. 3, despre profetul Daniil și Suzana, la orbul din naștere, îndemn la pocăință, cuvânt la începutul postului) și patru cuvântări de laudă (la sfinții apostoli Petru și Pavel, la sf. mucenic Foca, la sfinții mucenici, la sfântul Ștefan). La acestea se adaugă o *ecfrasă*, gen specific omileticii patristice: este de fapt o descriere retorică a unei picturi bisericesti din vremea lui Asterie, înfățișând istoria pătimirii sfintei mucenițe Eufimia (pp. 217—220).

Deși mai puțin cunoscut și celebru decât mulți dintre marii reprezentanți ai amvonului patristic, Asterie al Amasiei este totuși un predicator care se aseamănă, în multe privințe, cu sfântul Ioan Gură-de-Aur. Opera sa scrisă este, firește, infinit mai redusă ca proporții, dar valoarea ei nu este mai mică decât aceea a vastei opere hrisostomice. Orator format și instruit în școlile retorice ale sec. IV, trăind în aceeași epocă și predicând unei lumi cu aceleași gusturi, concepții de viață, păcate și tendințe, ca și sfântul Ioan Gură-de-Aur — căci Amasia Pontului nu era

prea departe nici de Antiohia și nici de Bizanț —, Asterie întrebuințează, de obicei, aceeași manieră și aceleași procedee predicatoriale ca și sfântul Ioan Hrisostom, însă în proporții mai reduse, mai în mic și cu adaptările necesare, impuse de cerințele locale ale mediului său propriu. În deosebi, precum precizează traducătorul însuși, omiliile și predicile lui Asterie se apropie de cele hrisostomice prin stilul lor, prin bogăția de imagini și comparații, dar mai cu seamă prin pronunțata lor tendință etică (pp. 15—16). Asterie descrie și combate păcatele și toate scăderile morale ale societății timpului său, desvăluindu-le toată absurditatea, uriciunea, zădărnicia și urmările lor dezastruoase. El se dovedește un maestru al zugrăvirii vieții sociale și morale a timpului. Descriind plastic și fidel moravurile, credințele și întreg felul de a fi al lumii în care a trăit autorul, opera lui Asterie al Amasiei are astfel, în primul rând, o mare valoare istorică, documentară. Oglindă fidelă a epocii sale, această operă conține chiar unele aluzii și referințe la evenimente istorice care constituiesc singurele indicii și izvoare pentru stabilirea exactă a vremii în care a trăit și a activat autorul (vezi, de ex., *Cuvânt împotriva sărbătorii calendelor*, pp. 101—104; comp. și pp. 21—28).

Dar oșebit de valoarea lor istorică, au predicile și omiliile lui Asterie al Amasiei și o valoare omiletică de actualitate? Privite adică nu ca documente și vestigii ale unei lumi și unor vremuri de mult apuse, ci ca izvoare și călăuze ale predicii care ne trebuie azi, au ele vreo importanță oarecare? Ce poate învăța și ce trebuie să rețină sau să imite predicatorul contemporan, din opera unui mare înaintaș care a trăit și a vorbit în jurul anului 400? Cu această întrebare ridicăm și rezolvăm, totodată, și problema valorii și a importanței traducerii însăși a părintelui F.

Este un adevăr incontestabil, subliniat și de traducător (pp. 9—10), că în predica noastră de azi nu mai viază duhul și puterea de convingere a cuvântului marilor predicatori creștini de odinioară. Lozinca: *Înapoi la sfinții Părinți*, valabilă în general pentru toată teologia ortodoxă, ar trebui aplicată în primul rând la predică. Dar cum vom putea reînsufla predicii noastre duhul și pecetea sfinților Părinți, dacă nu le vom cunoaște opera? De aceea, vrem să accentuăm, cu acest prilej, pe scurt, câteva din notele sau caracterele principale ale predicii lui Asterie, care sunt de altfel ale predicii patristice în general și care lipsesc predicii noastre de azi.

Astfel, în primul rând, predica patristică ne izbește prin

multiplicitatea și varietatea, foarte pronunțată și distinctă, a genurilor sau a formelor omiletice pe care ea le îmbracă. Ca să nu mai vorbim de *ecfrasă*, gen specific cuvântării bisericești din epoca patristică, și în afară de predica sintetică, opera lui Asterie ne oferă modele clasice ale unor genuri omiletice astăzi foarte puțin cultivate sau cu totul dispărute, ca *omilia* și *panegiricul*. Astfel, omilia sau predica exegetică e reprezentată în toate cele trei variante ale ei posibile: 1) *Omilia mare*, a cărei realizare desăvârșită se poate considera splendida *Omilie la evanghelia despre economul nedrept* (pp. 56—70) sau acel *Cuvânt la Duminica vameșului și a fariseului* (pp. 293—303); 2) *Omilia mică*, admirabil reprezentată mai ales de *Omilia la Duminica fiului risipitor* (pp. 278—292); 3) *Omilia de gen hrisostomic*, ca aceea la pericopa *despre bogatul nemilostiv și săracul Lazăr* (pp. 39—55), mult mai valoroasă prin scurtimea și conciziunea ei, decât predicile similare, de proporții inaccesibile veacului nostru, ale sfântului Ioan Gură-de-Aur (care consacră aceleași pericope un ciclu de nu mai puțin de șapte omilii). Bogat și strălucit este de asemenea reprezentat la Asterie *panegiricul* sau *encomiul*, prin cele patru cuvântări de laudă la diverși Sfinți, dintre care cel mai concis și mai izbutit ni se pare a fi cel *la sfântul mucenic Foca* (pp. 185—195). Credem că nu puțin ar avea de câștigat predicatorii noștri de azi din cunoașterea, reînvierea și cultivarea mai insistentă a acestor genuri omiletice care au format gloria oratoriei bisericești de altădată, în locul predicii noastre de azi, care tinde să se uniformizeze și să se înțepenească într'un gen stereotip, pestriț și incolor, foarte greu de definit din acest punct de vedere.

Al doilea lucru, pe care trebuie să-l învățăm din predica lui Asterie al Amasiei, este substanța ei curat și exclusiv teologică și bisericească. Fie omilie, fie panegiric, fie predică în sens obișnuit, predica lui Asterie nu ne vorbește decât despre lucruri din sfera religioasă. Nimic din digresiunile sau din divagațiile științifice, sociologice, politice, filosofice sau economice care umplu predicile zilelor noastre și care îi dau un colorit așa de laic! Nicio altă preocupare finală decât mântuirea sufletelor celor încredințați păstoririi predicatorului!

De aci și caracterul profund biblic al predicii patristice în general: Sfânta Scriptură este cel dintâiu și aproape unicul ei izvor de inspirație și rezervor de material, pentru că ea ne vorbește cel mai bine despre Dumnezeu și despre mântuirea sufletelor. Când

Ăsterie vrea, de pildă, să illustreze urmările nefericite ale păcatului lăcomiei, nu aleargă la o istorioară mai mult sau mai puțin verosimilă, cum procedăm îndeobște noi cei de azi, ci ne pune înaintea pildele pe care ni le oferă în această privință Sfânta Scriptură: Faraonul Egiptului, lovit de pedeapsa cruntă a celor zece plăgi, pentru lăcomia de a fi vrut să țină un popor străin în robie; Ghiezi, ucenicul lui Elisei, care s'a îmbolnăvit de lepră pentru că începuse să speculeze, din lăcomie, puterea vindecărilor minunate, primită în dar dela învățătorul său (IV Imp. V, 20—27); Iuda, care a vândut pe Mântuitorul pentru lăcomia iubirii de arginți, ș. a. m. d. (vezi *Predica despre lăcomie*, pp. 74—76).

Este adevărat că nu în toate predicile lui, Ăsterie face apel la Sfânta Scriptură (Vezi de ex. *Cuoânt împotriva sărbătorii calendarelor*, p. 93 seq.). Dacă însă din unele lipsesc citatele biblice directe sau indirecte și aluziile sau referințele la personajii scripturistice, în schimb toate sunt străbătute de un netăgăduit spirit biblic, adică de acel mod de a gândi și de a vorbi care se însușește numai prin cetirea, studierea și meditarea neconținută a Sfintei Scripturi și pe care teologii de altădată îl posedau în cel mai înalt grad.

Un al treilea caracter, care — precum am spus — apropie foarte mult opera lui Ăsterie de cea a sfântului Ioan Gură-de-Aur, este preocuparea ei etică sau moralizatoare, foarte pronunțată. Ca și la sfântul Ioan, țelul principal și ultim al oricăreia dintre predicile lui Ăsterie este îndreptarea și progresul vieții morale a ascultătorilor. Păcatul și viciul, sub toate formele și înfățișările sale cele mai disimulate, mai amăgitoare și mai înșelătoare, este urmărit și combătut cu o tenacitate și dârzenie paulină, fără menajamente și fără ocoluri. Luxul și îmbuibarea sfidătoare a celor bogați, în contrast cu mizeria materială a celor săraci, lăcomia cu diferitele ei variante, urmele de păgânism rămase sub forma atașamentului față de unele vechi sărbători păgânești și a iubirii exagerate de jocuri, teatre, circuri și spectacole, însfârșit desfrânarea, adulterul și divorțul, par să fi fost păcatele cele mai frecvente ale contemporanilor lui Ăsterie și cele asupra cărora el stăruie și revine cel mai mult. Pentru a le nimici sau a le împuțina, Ăsterie nu se pierde însă în considerații dogmatice sau în speculațiuni și definiții filosofico-morale asupra păcatului, ci, utilizând cu dibăcie toate resursele sale retorice și literare, îi descrie toate urmările nefaste, în culorile cele mai negre. *Predica despre lăcomie* este tipică în această privință. Efectele dezastruoase ale acestui păcat asupra

vieţii sociale în deosebi, sunt zugrăvite cu măiestria, cu vigoarea şi cu durerea de inimă a unui adevărat profet al înnoirilor sociale care frământă astăzi omenirea.

Nu ne putem abţine de a cita de aci un scurt pasagiu asupra inegalităţii sociale, impresionant atât prin eterna lui actualitate, cât şi prin frumuseţea neîntrecută a traducerii: „*Lăcomia este mama inegalităţii; este fără de milă, neumană, crudă. Din pricina ei viaţa oamenilor este plină de inegalităţi: unii oameni din pricina prea multei recolte, aruncă în mare prişosul, iar alţii sânt în primejdie de moarte constrânşi de foame şi lipsă. Unii dorm sub acoperişuri de aur, locuiesc în case ce sânt adevărate oraşe în miniatură, cu băi, cu felurite camere, cu galerii nesfârşite, împodobite cu tot felul de obiecte de lux, iar alţii n'au două bârne să-şi facă un acoperiş... Şi omul, fiinţă înzestrată cu egală cinste, are o purtare atât de deosebită faţă de semenul său. Nimic altceva n'a introdus această neorânduială şi această inegalitate între oameni decât lăcomia. Unul este prost îmbrăcat şi cu mădulările goale, iar altul are nenumărate haine, şi-şi îmbracă şi pereţii cu plăci de purpură. Săracul n'are pâne ca să şi-o frângă pe masă sa de lemn, pe când bogatul întinde masă de argint şi-i încântat de strălucirea materialului. Cu cât mai drept ar fi ca bogatul să se mulţumească să mănânce pe altă masă, iar preţul mesei sale de argint să servească drept hrană la cei lipsiţi... Unuia îi lipseşte untdelemnul ca să aprindă candela, în timp ce altul poate să se socotească bogat numai cu mulţimea candelabrelor. Unul se culcă pe pământul gol, în timp ce acela care strânge zădarnic bogăţii, are pături ce strălucesc de podoabă, cu sfere şi lanţuri de argint în loc de stori. Acestea sânt consecinţele lăcomiei fără de saţ. Dacă nu s'ar fi introdus în viaţă inegalitatea, n'ar fi în lume anomalii atât de mari şi de profunde şi nici feluritele nenorociri n'ar mai fi făcut viaţa noastră de nesuterit şi plină de lacrimi.*

Din pricină lăcomiei oamenii au pierdut dragostea firească a unora faţă de alţii, îşi ascut săbiile, strâng trupe de luptă şi se mănâncă între ei ca fiarele cu multă cruzime. Cum ar putea cineva să explice toate relele ce decurg de aici? Ziduri puternice sânt dărâmate cu maşini de război, oraşe subjugate; femeile luate şi copiii duşi în robie. Pământul este tăiat şi pustit, se poartă război împotriva copacilor, întocmai ca unor oameni care au făcut nedreptăţi. Uciderea este în

floare, râurile de sânge duc la vale nenumărate trupuri, iar bogăția celor învinși este recompensă pentru învingători. De lângă acestea plângerile văduvelor, lacrimile orfanilor, care=și plâng în acelaș timp și pe părinți și libertatea... Dar nu-i cu putință să enumăr nenumăratele rele pe care le îngrămădește din belșug lăcomia. Iar începutul, cauza și rădăcina tuturor acestor rele este dorința de a avea mai mult, dragostea nedreaptă de a stăpâni averi străine. Dacă cineva ar tăia această patimă din oameni, nimic n'ar împiedeca să domnească pace adâncă în lume, să pună pe fugă războaiele și turburările dintre oameni și să întoarcă pe toți la dragostea și prietenia firească (pp. 86—88).

Păcatul este descris de Asterie nu în abstract, ci în exemple vii și concrete de păcătoși, din viața reală și obișnuită. În această privință, Asterie izbutește să ne dea adevărate tipuri și întruchipări eterne și universale ale păcatelor combătute de el. Iată, de pildă, ce adevărat, ce pitoresc și sugestiv este admirabilul portret anonim al lacomului, zugrăvit în *Predica despre lăcomie* (vezi pag. 77 și urm.), care ar putea rivaliza cu tipurile similare cele mai celebre create în literatura universală, ca *Avarul* lui Molière sau *Hagi-Tudose* al lui Delavrancea. Descrierea, plină de realism, de plasticitate și de pitoresc, presărată uneori cu ironie și sarcasm (vezi de ex. p. 76), e așa de izbutită, de vie și de mișcătoare, încât, înfățișându-l pe lacom ca pe un individ anormal, zmintit, ticălos, caraghios și odios, combaterea propriu-zisă a păcatului lăcomiei devine aproape de prisos.

Și dimpotrivă, urmările virtuții sunt zugrăvite în culori așa de plăcute și de atrăgătoare, încât apologia ei devine de prisos. Iată, de pildă, efectele fizice, sufletești și morale ale postului, înfățișate cu precizia și exactitatea unui medic și cu puterea de observație și de analiză a unui fin psiholog și ascet:

„Postul face atât de mult bine sufletului, dar nu mai puțin folosește și trupului. Imputinează materiile grase din corp, scade greutatea trupului, îmbunătățește starea vinelor pe cale de a se rupe din pricina prea multului sânge, le mai lărgeste puțin, ca să nu se întâmple cu ele ceea ce se întâmplă cu canalele; căci acestea, dacă primesc mai multă apă decât capacitatea lor, se sparg, nemaî rezistând din pricina prea multei cantități de apă vârită cu sila pe ele. Prin post, capul se bucură de o stare pașnică și liniștită; nu i se zbat arterele și nici creierul nu se întunecă prin ridicarea în sus a aburilor.

Infrânarea este libertatea stomacului. În post scapă și stomacul de silnica robie de a fierbe ca un cazan în vederea mistuirii. Ochii văd limpede și neîntunecați; este îndepărtată ceața pe care sașiul obișnuia s'o întindă peste ochi. Picioarele calcă sănătos, iar puterea mâinilor e nesdruncinată. Respirația regulată și măsurată; nesilită de niciunul din duhurile turburătoare dinlăuntrul trupului. Gândirea celui ce postește este clară și deslușită, mintea curată; și într'adevăr în post sufletul are chipul lui Dumnezeu, când își îndeplinește nesupărat și neturburat propriile lui funcțiuni, ca și cum n'ar fi în trup, deși este în trup. Somnul este liniștit și fără năluciri. Și ca să trec sub tăcere pe cele mai multe, spun că postul este pacea deobște a sufletului și a trupului, viață neturburată, trai echilibrat, viețuire ce veselește pe Dumnezeu și întristează pe diabol...

*Pentru aceasta află, omule, că îngerii sânt păzitori și paznici apropiați ai casei celui ce postește; iar ai casei celui ce petrece în desfătări, în postul acesta de patruzeci de zile, păzitori sânt drații, prietenii mirosului de carne friptă, îndrăgostii de sânge, tovarășii de beție... Niciun om care trăește în desfătări nu ajunge virtuos; niciun om care și petrece vremea în ospete nu este ucenic al virtuții; niciun om iubitor de plăceri nu este sfânt; niciun om care trăește pentru trup nu este părtaș al împărăției cerurilor" (pp. 258—261). Nu putem, de asemenea, să nu subliniem elogiul pe care Asterie îl face virtuților, jertfelniciei tăcute și devotamentului bunelor soții față de bărbații lor (vezi *Predica la cuvântul din ev. Matei XIX, 3*, pp. 111—112) și care este comparabil, în frumusețe, celui similar din cartea Înțelepciunii lui Iisus Sirah (Cap. XXVI și XXXVI).*

Asterie este un fin psiholog, cunoscător al sufletului omesc în cele mai ascunse și mai tainice cute ale lui. Observațiunile și constatările lui în acest domeniu se ridică la înălțimea unor adevăruri științifice verificate și etern valabile, ca aceea despre superioritatea instrucției prin faptă sau exemplu asupra celei prin cuvânt, adevăr atât de des repetat în psihologia și pedagogia contemporană: „*Instrucția prin cuvânt este un dascăl mai nepuțințios și mai slab decât instrucția prin faptă. Cu cât vederea este mai exactă decât auzul, pe atât fapta trebuie să depășească instrucția" (Cuvânt de laudă la sfântul mucenic Foca, p. 185). Unele reflexii ale sale ar putea figura cu cinste într'o antologie a maximelor sau aforismelor teologico-morale, pentru profunzimea,*

justețea și adevărul lor, ca de pildă: „...*Păcătosul când cade la început în păcate trage prin acest început, ca prin o funie, și alte fărădelegi. Faptele bune dau naștere la fapte bune, iar cele rele la cele asemenea*“ (*Predică la profetul Daniil și la Susana*, p. 127). Sau: „*Niciun leac nu este așa de potrivit pentru potolirea mâniei și a revoltei ca o vorbă dulce și măsurată*“ (*Cuvânt de laudă la sfântul Ștefan cel dintâi mucenic*, p. 225).

Dar Asterie se dovedește înzestrat nu numai cu o minte plină de bătrânească înțelepciune, ci și cu un spirit de observație și de analiză, de pătrundere adâncă și cu o mare putere de imaginație, care-i ajută să cântărească și să judece just oamenii și faptele, să reconstitue, să reînvieze și să întregească, cu farmec, fapte apuse din domeniul istoriei. Toate aceste calități fac dintr'însul unul din cei mai mari exegeți care au făcut din explicarea Scripturii motiv și subiect al predicii lor. Nu ne putem închipui, de pildă, o mai justă, mai sugestivă, mai pătrunzătoare și mai minunată expunere și interpretare a unui fapt biblic, cu toată bogăția de învățăminte ce se desprind din el pentru viața creștină, decât aceea pe care o face episcopul Amasiei în *Predica la profetul Daniil și la Susana* (p. 122 și urm.), un splendid elogiu al castității femeiești și al tinereții înțelepte.

Al patrulea lucru pe care îl învățăm dela predicatorii din epoca de glorie a Bisericii — Asterie este unul dintre ei — este, ca să zicem așa, *clasicismul formal* al operei lor. Uităm prea adesea un adevăr istoric elementar: sfinții Părinți erau, în majoritatea lor, nu numai campioni neînfricați ai virtuții și ai sfințeniei, ci și depozitarii unei admirabile culturi, de nuanță clasică. Unii dintre ei au fost cei mai străluciți reprezentanți ai științei și ai culturii timpului lor. Formația lor filosofico-literară și oratorică le dădea un remarcabil bun gust, un fin simț al artei scrisului și o superioară înțelegere pentru frumusețea și eleganța expresiei. De aceea, ei nu se mulțumesc numai cu bogăția și seriozitatea fondului alimentat din belșug de adâncă și variata lor cultură profană și teologică, ci dovedesc și o grijă deosebită pentru calitățile literare ale stilului lor. Eleganța și farmecul formei, bogăția de imagini, comparații și figuri de stil, caracterizează opera lor predicatorială. Le-o impunea aceasta nu numai gustul, în general fin și cultivat, al contemporanilor, ci și convingerea că vorbirea noastră capătă mult în forța de cucerire și în sorții de izbândă, atunci când, la valoarea și la importanța ideilor, a gândurilor și

a simțimintelor noastre, se adaugă podoaba și strălucirea exterioară a veșmântului de graiu în care le îmbrăcăm.

În această privință, Asterie știe să se ridice uneori la înălțimea marelui său contemporan, care propovăduia la Antiohia și apoi la Bizanț. El rămâne însă în general la un stil mai simplu, mai natural și mai popular, evitând cu îngrijire abuzul de retorism, ca unul care nu predica în capitala imperiului, ci în provincie. Totuși, frumusețea inspirată a graiului său se ridică uneori până la accente de sublim și de majestate, mai ales prin folosirea deasă și meșteșugită a apostrofei și a invectivei (vezi de ex. *Predica la profetul Daniil și la Susana*, p. 122 și urm., care îmbracă aproape în întregime această formă stilistică). Frumoasele imagini și comparații din natură, care plasticizează și ilustrează ideile sale, dovedesc un bun gust superior și o remarcabilă cultură literară. De pildă, boala lăcomiei este asemănată cu iedera, pentru forța cu care pune stăpânire pe suflet (*Cuvânt împotriva lăcomiei*, p. 77); fariseul cel mândru, care se compară cu vameșul cel păcătos în loc să se compare cu cei superiori lui în virtute, este „întocmai ca o găită care se crede vultur când zboară alături de un liliac, sau ca o vulpe care și închipue că este leu, pentru că este mai mare decât șoarecii de câmp” (*Cuvânt la Dumineca vameșului și a fariseului*, p. 302). Întâlnim apoi în scrisul lui Asterie superbe accente de lirism, care desvăluiesc o înțelegere și o dragoste față de frumusețile și farmecul naturii, surprinzătoare pentru epoca lui, ca splendidul fragment despre minunăția alcătuirii ochiului omenesc:

„Vrednic de admirat este deci dintre toate creațiile, ochiul. El îmi tâlmăcește despre Dumnezeu, învățându-mă să iau cunoștință exactă despre toată natura, iar din lucrare îmi arată pe meșter. El tâlmăcește sufletului pe cele nevăzute din cele văzute! Prin el am cunoștință despre soare; el m'a învățat frumusețea cerului, el mi-a descris frumusețea stelelor, esența pământului, natura mării, deosebirea semințelor, varietatea plantelor, felurimea culorilor, întunecimea întunerecului, strălucirea luminii și într'un cuvânt pe toate pe care însuși Dumnezeu, după ce le-a creat, le-a lăudat. Dacă n'ar exista ochiul, natura ar fi îmbătrânit fără martori; nimeni n'ar fi privit în natură înțelepciunea și puterea lui Dumnezeu”. (*Predică la orbul din naștere*, pp. 138—139. — Comp. și *Omilia despre economul nedrept*, p. 61).

Analiza și studiul literar al predicilor lui Asterie nu pot deci

decât să folosească predicii noastre de azi, care lasă atât de mult de dorit în această lature.

În sfârșit, o ultimă trăsătură a predicii lui Asterie, asupra căreia găsim de folos să atragem atenția, este ceea ce am putea numi cu un cuvânt *combativismul* ei, adică nota polemică și apologetică, lupta neîncetată și îndârjită împotriva neadevărului, sub toate formele lui. Această proprietate este, de altfel, expresia exterioară a unei mari puteri lăuntrice a marilor predicatori de altădată: credința lor adâncă, nezdruncinată fanatică am putea spune. Ea constituie vulcanul din a cărui flacără iradiază în cuvântul lor căldură și energie, încredere și siguranță, măreție și forță de convingere. Această credință neclintită și sinceră, care nu admite nici îndoială, șovăială sau târguială și nici compromisurile, concesiile sau rezervele mintale ale moleșitului suflet modern, constituie temelia de granit pe care se înalță predica sfinților Părinți. Ea străbate și predica lui Asterie, dela un capăt la altul. Așa se face că Asterie poate fi considerat un spirit polemic și combativ. Convingerea adâncă și nestrămutată că e, este deținător și campion al adevărului suprem al Ortodoxiei, îl făcea să combată tot ce se opunea dreptei credințe: păgânismul, iudaismul și erezia.

Astfel, în *Cuvânt împotriva sărbătorii calendelor* (p. 93 seq.) demonstrează, cu ironie și sarcasm, absurditatea sărbătorilor păgânești în contrast cu cele creștine, iar în *Cuvânt de laudă la sfinții mucenici* (p. 196 seq.) dovedește superioritatea cultului creștin al martirilor față de misterele păgâne, a căror imoralitate o denunță fățiș și aspru. Tot aci (p. 206 seq.) combate pe erezii timpului, „Iudeii noii școale“, care împărtășesc doctrina asemănării lui Hristos cu Tatăl (*omeieni*) și care necinstesc pe mucenici și mormintele lor. Pe Iudei îi combate pretutindeni, adresându-le invectivele cele mai vehemente și epitetele cele mai disprețuitoare, mai aspre și mai violente. Astfel, întreaga *Predică la orbul din naștere* (p. 132 seq.) este în fond o diatribă, un usturător rechizitoriu împotriva necredinței, a răutății și a împietririi Iudeilor, care — în ciuda evidențelor — nu vor să creadă în dumnezeirea lui Iisus, ci caută să tăgăduiască, în toate prilejurile și în toate chipurile posibile, atotputernicia și misiunea Lui cerească.

Iată deci numai câteva din calitățile care caracterizează predica lui Asterie și pe care preoțimea noastră trebuie să le rețină, spre reînvierea și regenerarea predicii de azi în duhul ortodox

al sfinților Părinți din perioada de strălucire a Bisericii creștine. Evident, nu voim să spunem că predicile și omiliile lui Asterie constituiesc pentru noi nu numai *izvoare* omiletice, ci și *modele* desăvârșite pentru predica noastră, care ar putea fi rostite și azi așidoma ca pe timpul lui Asterie. Nu! Să nu uităm că între noi și el stă o depărtare de 1500 ani și că acest mare predicator bisericesc aparținea unei lumi cu alte concepții, alte gusturi, alte cerințe și alt mod de viață decât cea în care ne este dat să trăim. De aceea, predicatorul prevenit și inteligent va ști să evite unele însușiri ale predicii lui Asterie, care pot fi privite azi ca defecte, deși nu puteau fi numite așa în vremea de atunci. Bunăoară, nu putem sfătui pe predicatori să imite lungimea uneori excesivă a predicilor lui Asterie. Lumea de azi n'ar mai avea nici gustul, nici deprinderea și nici răbdarea de a asculta până la sfârșit *Cuvântul de laudă la sfinții apostoli Petru și Pavel*, care se întinde pe aproape 40 de pagini (pp. 147—184), chiar dacă l-ar rosti un predicator de resurse oratorice hrisostomiene! Un slujitor contemporan al amvonului nu și-ar putea îngădui, de asemenea, fără o reală pagubă, licențele sau abaterile dela normele oratorice și omiletice fundamentale, pe care și le permite uneori Asterie, ca mai toți predicatorii de geniu. Așa de pildă, scurtimea disproporționată, sau chiar lipsa totală, a încheierilor și sfârșitul brusc și neașteptat al mai tuturor predicilor sale lasă impresia că aceste predici — cel puțin în forma în care le avem astăzi —, sunt neterminate. De altfel, la omilii, lipsa încheierii sau a concluziei obișnuite predicilor noastre nu trebuie să ne mire, întrucât cuvenitele aplicații morale, sfaturi și îndemnuri, care formează de fapt materialul acestor concluzii, sunt presărate de Asterie în chiar cursul tratării, după explicarea fiecărui verset (la omilia mică), sau după expunerea fiecărei părți sau subdiviziuni a temei generale (la omilia mare).

Lipsa de spațiu ne impune să ne oprim aci cu cele câteva considerațiuni din bogatul izvor de idei, învățăminte și sugestii pe care ni le-a trezit lectura operii predicatoriale a lui Asterie al Amasiei. Și sunt încă atâtea alte lucruri pe care preoțimea noastră ar putea să le învețe și să le rețină, spre folosul ei, din o asemenea carte. Odată cu aceasta am demonstrat, cred, suficient, valoarea de actualitate a predicii lui Asterie, precum și importanța și utilitatea traducerii părintelui dr. Fecioru. Izvor omiletic de primul rang, opera lui Asterie, tradusă acum pentru

prima oară în românește, va fi nu numai un neîntrecut model și un neprețuit ghid predicatorial pentru orice slujitor al amvonului de azi, ci și o școală și temelie de piatră pentru formarea gustului, a orizontului și a duhului, autentic ortodox, al predicatorului român de mâine, pe care îl așteptăm. Nu-i dorim acelui predicator, decât să ajungă să vorbească, de pildă, împotriva divorțului sau în favoarea indisolubilității legăturii sfinte a căsătoriei, tot atât de substanțial, de frumos, de mișcător și de convingător, cum o face Asterie al Amasiei în splendida sa *Predică la textul din evanghelia după Matei (XIX, 3)*: „*Dacă este îngăduit omului să-și lase femeia lui pentru orice pricină*” (p. 106 și urm.).

Cât despre calitățile traducerii însăși, e de prisos să le mai amintim. Exactitatea și fidelitatea față de textul original grecesc, scrupulozitatea metodei științifice, farmecul și meritele literare ale limbii românești folosite — însușiri prin care se disting toate lucrările de până acum ale părintelui Fecioru, — ies cu prisosință la iveală și în traducerea prezentată aci. Puținele fragmente citate pentru ilustrarea afirmațiilor noastre, sunt destul de concludente în această privință. O asemenea traducere se citește de către oricine cu încredere, cu plăcere și cu folos: cu încredere deplină, pentru că ești sigur că teologul învățat, care a tradus, a știut bine atât grecește cât și românește și că deci ai în față însăși gândirea și simțirea nesmintită a lui Asterie, dată pe graiul tău, fără pic de schimbare, adăogire sau împutinare; cu plăcere, pentru că limba românească a tălmăcitorului este fără cusururi și ascunzișuri, dreaptă și limpede ca izvorul de munte, sobră și elegantă, ca graiul unui adevărat cărturar; cu folos, pentru că ai în mână o carte din a căreia lectură sufletul tău nu poate ieși decât mai îmbogățit și mai luminat, iar credința ta mai întărită și mai îndrăgită.

Tipărind astfel de cărți, Institutul nostru biblic își dovedește, cu prisosință, utilitatea în opera de răspândire și promovare a culturii și a teologiei ortodoxe în masele românești.

Diaconul ENE BRANIȘTE

MĂNĂSTIREA VODIȚA ¹

GLOSĂ PE MARGINEA UNUI DOCUMENT INEDIT

Până când d. Virgil Drăghiceanu n'a făcut săpături la ruinele mănăstirii Vodița, în anul 1928, n'a știut nimeni că supt fundamentul bisericii acelei mănăstiri s'ar mai fi aflând și temelile unei alte biserici mai veche. Ca urmare a acestei descoperiri d. Virg. Drăghiceanu, cum și alții, și-au format convingerea, că această biserică, mai veche și mai mică, ar fi zidită pe vremea lui Litovoiu-Voevod († 1273), iar cea de-asupra ar fi cea zidită de Sfântul Nicodim și Vladislav Voevod în preajma anului 1369 ². Vreo altă biserică zidită în acest loc de altcineva, afar' de cei arătați mai sus, n'a fost de nimeni bănuită. Dar iată un document inedit, aflat în Arhivele Statului din București, vine să întregască știrile despre mănăstirea Vodița și în același timp, să readucă în cercul preocupărilor și unele din problemele legate de începutul organizării monahismului în țara noastră.

I

În adevăr, întemeierea mănăstirii Vodița însemnează, după cum arată documentele interne din secolul al XIV-lea ³, o răs-

---

1. Despre Vodița se pot găsi informații în: arh. Ghenadie Enăceanul, *Despre mănăstirea Apelor în Bis. Ort. Rom.*, IV (1877—78), pp. 625—633 și 747—763; Ghenadie episcopul Râmnicului, *Vizite Canonice*, București 1893, pp. 143—144; N. Iorga, *Sate și Mănăstiri din România*, București 1905, pp. 343—344; Alexandru Ștefulescu, *Mănăstirea Tismana* București 1909, pp. 45—49; N. Iorga, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a Românilor*, București 1929, ed. II, vol. I, pp. 51—54; Virgil Drăghiceanu, *Vodița în Bulet. Comis. Mon. Ist.*, V (1912), pp. 97—109; Același, *Săpăturile de la Vodița. Bisericile Sfântului Nicodim și a lui Litovoiu-Vodă în B. C. M. I.*, XXII (1929), pp. 149—156; Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor*, București 1938, I, pp. 409—410; etc.

2. Virgil Drăghiceanu, *Săpăturile de la Vodița. Bisericile Sfântului Nicodim și a lui Litovoiu-Vodă în B. C. M. I.*, XXII (1929), p. 149 și 154.

3. P. P. Panaitescu, *Documentele Țării Românești*, I, București 1938 în special doc. Nr. 4, p. 35; Nr. 5, p. 38; Nr. 6, p. 41 și Nr. 11, p. 59.

cruce de drum în istoria monahismului românesc: e vorba de un chip de mănăstire nou și necunoscut printre Români în vremea de mai înainte.

Acest chip de mănăstire se ivește cam în preajma anului 1369 și, până la sfârșitul acestui veac, îl vom afla răspândindu-se pe toată aria pământului românesc în peste douăzeci de mănăstiri¹ construite din material trainic, înzestrate cu orândueli, datini și tocmeli (чинъ, прѣданы și оустав) ctitoricești și domnești, cu privilegii voivodale și patrierșești² și cu tot felul de danii și mili de la Domni, boeri și alți credincioși consemnate în cărți, hrisoave și altfel de documente³.

S'a spus, că această uimitoare înflorire s'ar datora Sfântului Nicodim și ucenicilor lui⁴. Dacă stăm însă și gândim, greu cade presupunerea că Sfântul Nicodim și ucenicii lui, „frații lui” zice documentul, — doisprezece la Vodița⁵ și numai zece la Tis-

1. Const. C. Giurescu, *op. cit.*, vol. II-1, București 1937, harta Nr. 7.

2. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, vol. XIV-1, pp. 13-15: Gramata din 1391, August, Indiction 14, prin care patriarhul icumenic Antonie dă privilegiu de stavropighie patrierșască mănăstirii cu hramul Sfântul Mihail, ctitoria din Maramureș a voivodului Balița și Drag. Cf. și Joan Mihalyi de Apșa, *Diplome maramureșene*, Maramureș-Sziget 1900, pp. 109-110, o versiune latină a acestei gramate.

3. Const. G. Giurescu, *op. cit.*, vol. I, p. 409. Trebuie însă de făcut o distincțiune: asemănarea este numai din punct de vedere al materialului din care sânt construite și că sânt toate înzestrate cu averi și alte privilegii constatate prin documente. Fiind că în ce privește situația juridică și canonică ele se împart în mai multe categorii, despre care ne vom ocupa cu alt prilej.

4. N. Dobrescu, *Intemeierea mitropoliilor și a celor dintâi mănăstiri din țară* în *B. O. R.*, XXXIX (1905-1906), pp. 1215-1216; N. Iorga, *Ștefan cel Mare și mănăstirea Neamțului* în *BCMI*, III (1910), p. 97, p. 441; Același, *Istoria Bisericii Românești etc.*, vol. I, p. 58; N. Dobrescu, *Din Istoria Bisericii române*, București 1910, pp. 122-124; P. P. Panaitescu *Mircea cel Bătrân*, București 1944, p. 153; etc.

5. P. P. Panaitescu, *Documentele Țării Românești*, I, Nr. 4, p. 35, 16-20 sau p. 37, 19-21. Credem că cele 12 burdufuri de brânză, 12 cașcavale, 12 postavuri pentru făcut dulămi (călugării și astăzi spun hainei călugărești ce se poartă pe dedesupt — antireul — tot dulamă), 12 postavuri pentru făcut încălțăminte și 12 pături, pe care mănăstirea Vodița avea să le primească în fiecare an, la hramul mănăstirii, din casa domnească nu erau destinate, cum s'a susținut (N. Iorga, *Istoria Bisericii etc.*, vol. I, p. 53), să fie împărțite săracilor, ci pentru folosul călugărilor. Că de ar fi așa, nu înțelegem de ce nu se împarte săracilor și ceara? (*Ibid.*, p. 53: „în vederea lumânărilor”). Mai credem că repetarea de atâtea ori a numărului 12, poate să însemne chiar numărul călugărilor petrecători în mănăstirea Vodița. Că dacă ținem seama de dimensiunile prea mici ale bisericii mănăstirii, despre care vom afla mai departe că nu este

mana¹ —, ar fi putut, afar' de alte socoteli, să se răspândească într'un timp relativ scurt și mult prea repede de la Dunăre până în Maramureș și dela Prislopul Hațegului până la Chipriana de ceia parte de Prut, să construiască și să organizeze atâtea mănăstiri, în timp ce ei erau covârșiți de grija de a zidi, organiza și conduce patru-cinci mănăstiri din dreapta Oltului: Vodița, Tismana, Motru, Prislopul și Topolnița². Dar începătorul acestui chip de mănăstire, organizată ca la Sfântul Munte Athos și ca la Bizanț, este, fără îndoială, acel „sfânt al muncii, al organizării și binefacerilor culturale”³ și, adăogăm noi, al vieții duhovnicești: Sfântul „popa” Nicodim cu mănăstirea Vodița.

* * *

Așezată pe un piept de deal la vreo doi km. spre Nord de Vârciorova, deasupra râulețului cu același nume⁴, mănăstirea Vodița cu biserica ei, durată din piatră cu cheltuiala lui Vladislav Voevodul Țării Românești (1364—1377)⁵ și cu povățuirea și munca „popi” Nicodim și a „fraților lui”⁶, era gata de târnosire în preajma anului 1369⁷. Cu acel prilej Domnul dădu acea ve-

---

a lui Litovoiu-Vodă, — adică numai de 12,30 m. lungă și de 5,50 m. lată (la sânuri de 7,80 m. lățime) —, se pare că n'am fi prea departe de adevăr, afirmând că la Vodița au fost numai 12 călugări. De altfel Sfântul Vasile cel Mare recomandă mănăstiri mici; chiar și cu zece călugări se poate înființa o mănăstire (cf. *Vechele rândueli ale vieții monahale*, Dobrușa 1929, p. 239 nota 1). Iar mănăstire numai cu 12 călugări nu este ceva excepțional. Mănăstirea Cutlumuș nu avea în preajma anului 1334 mai mult de 12 călugări (cf. F. Lemerle. *Un faux chrysobulle d'Alexis III* în *Bulletin de correspondance hellénique*, 58 (1934-I), pp. 231—232); iar în obștea mănăstirii Agapia veche erau numai 12 călugări pe timpul igumenului Macarie, în anul 1786 (cf. Alex. Lapiedatu, *Manuscrisurile de la Biserici și Râșca*, în *B. O. R.*, XXIX (1905—1906), p. 774).

1. P. P. Panaitescu, *op. cit.*, Nr. 5, p. 39, 14—15.

2. Ștefan ieromonahul, *Viața Sfântului Nicodim*, Craiova 1935-pp. 44—45; Const. C. Giurescu, *op. cit.*, vol. I, p. 411; V. Dumitrescu, *Mănăstirea Vodița și legenda lui Nicodim* în *Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie*, I (1883), pp. 162—164; B. P. Hașdeu, *Istoria Critică a României*, vol. I, București 1875, p. 139: „O cronică rimată...”, cronică publicată și de Ghenadie Enăceanu arh., *Plângerea sf. mănăstiri Silvașului din Transilvania* în *B. O. R.*, IV (1877—1878), pp. 497—498 și de Alex. Ștefulescu, *op. cit.*, p. 53.

3. N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești*, vol. I, p. 50.

4. Ghenadie episcopul Râmnicului, *Vizite canonice*, p. 143.

5. Anii de domnie pentru Voevozii români îi luăm după: A. Sacerdoțeanu, *Indrumări în cercetări istorice* (București) 1945, pp. 251—258.

6. P. P. Panaitescu, *op. cit.*, Nr. 4, p. 37.

7. Documentul pentru Vodița dat de Vladislav nu are loc și dată. N.

stită tocmeală (οσσταβ) prin care arată tuturor veacurilor cum s'a clădit mănăstirea, ce odoare sfinte și obiecte liturgice i-a dat și cu ce sate, mili, scutiri, mertic ș. a. a înzestrat-o¹. Dar clauza prin care se definește poziția juridică și canonică a acestei prime mănăstiri românești cunoscută documentar, este neasămănat mai importantă de cât tot cuprinsul documentului. Prin această clauză, un fel de τοπιχόν κτητοριχόν în prescurtare —, Vodița se vedește o *samovlastie*, o autodespotie, de sine stătătoare; adică o mănăstire scoasă de supt orice autoritate alta de cât a propriului său sobor², normă împrumutată fără îndoială de la Bizanț prin Athos

---

Iorga, *op. cit.*, pp. 52—53 fixează anul 1369. Asemenea și D. Onciul, apud P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 38, 4.

1. P. P. Panaitescu, *op. cit.*, Nr. 4, p. 35.

2. *Ibidem*, p. 37, 24—28: „De asemenea am tocmit domnia mea după sfat, ca după moartea lui kir Nicodim, să nu aibă voie niciun domn să numească în locul acela pe conducător, nici arhieru, nici altul nimeni, ci, precum va spune kir Nicodim și cum va orându, așa să fie călugării cei de acolo și singuri să-și pue conducători”. Această clauză a fost complectată prin documentul de la Dan I, din anul 1387 Iunie 27, dat pentru Tismana și pentru Vodița (cf. *Ibid.* Nr. 5, p. 41, 14—19) în chipul următor: „...călugării din amândouă mănăstirile să fie de sine stătători (самовластным быти); „...și nici să nu se strice orânduiala și datina (чииъ и прѣданіе) lui Nicodim, nici porunca mea”. Importanța acestei dispozițiuni e prea mare și nu poate fi cercetată în treacăt. Aceasta o vom face, ajutând Dumnezeu, într'o lucrare specială acum în pregătire. Totuși acum doresc să mă opresc puțin asupra a două puncte și anume

1. Samovlastia primelor mănăstiri din Țara Românească este de origină bizantină, venită de la Athos și nu de la Sârbi. Aceștia nu puteau da, ceia ce ei nu mai aveau în vremea de care ne ocupăm. În adevăr, în a doua jumătate a sec. XIV-lea dreptul bisericesc în Serbia era predominant de *Namocanonul* lui Fotie, ce fusese tradus în slavonește în Serbia încă din anul 1219 din inițiativa Sfântului Sava Nemanija (cf. Alexandre Soloviev, *Aperçu historique du développement du droit dans les Balkans (jusqu'au XV-e siècle)* în *Revue internationale des études balkanique*, t. II (4), II-e Année (1936), Beograd, p. 44), potrivit cărui nomocanon vița mănăstirească sta din toate punctele de vedere supt supravegherea directă a episcopului. Daș mai mult de cât acest nomocanon, dreptul bisericesc din această țară era dominat de *Zaconicul* lui Ștefan Dușan încă din anul 1347. Prin art. 14, al acestui *Zaconic* kralul sârbesc avea dreptul, el să institue în toate mănăstirile sârbești pe igumeni în înțelegere cu chiriarul respectiv (cf. Matthew Spinka, *A History of Christianity in the Balkans*, Chicago 1933, p. 144 și I. Peretz, *Zaconicul lui Ștefan Dușan țarul Serbiei*. Text și traducere, București 1905, pp. 12—13). În aceste două leguiri loc pentru samovlastie mănăstirească nu este și deci sântem departe de vremea când Sfântul Sava întemeind mănăstirea Studenița, îi dete un tipicon ctitoricon tradus aproape cuvânt de cuvânt după cel al mănăstirei Theotokos Everghetissa din Constantinopol, după ce mai întâiu îl adoptase pentru mănăstirea athonită Hilaridarul, ctitorie tot a sa. Tipiconul acesta dă mănăstirilor respective autodespotie

și care normă va fi adoptată de mai toate mănăstirile mari din Țara Românească.

Mănăstirea Vodița însă nu a avut triste de așezare bună. „Cornul acesta de țară”, — banatul Severinului — nu era nici atunci, nici mai târziu, potrivit pentru ῥουχία călugărească. Prețins multă vreme, dar mai ales în acel timp, când de Români când de Unguri, așezat în calea oștilor care treceau și vor trece încă multă vreme la războiu în susul și în josul Dunării, la răspântia a trei țări, — Vodița nu va avea noroc de acel atât de plin de făgăduințe început.

Ștefan ieromonahul, scriitor, după tradiția orală și după documentele păstrate în mănăstirea Tismana, al *Vieții Sfântului Nicodim*, ne spune că după oarecare trecere de vreme „prin descoperire dumnezeiască i s'a poruncit” sfântului, să caute alt

---

complectă (cf. Episcop Dimitrije, *Tipik Hilendarskj in Spomenik Srpska Kraljevska Akademija*, XXXI (1898), pp. 37—69; Dr. Vatroslava Jagic, *Tipik hilendarski i negovo grčni izvor in Spomenik Srp. Kral. Akad.*, XXXIV (1898), pp. 1—66 și L. Pargoire, *Le Couvent de l'Everghetis in Échos d'Orient*, t. IX (1906), pp. 228, 366-373 și t. X (1907), 155-166 și 259-263.

2. Mănăstirile din Moldova n'au fost organizate, nici măcar cele de la început, ca samovlastii. *Fapt care dovedește că ele nu veneau din tradiția Sfântului Nicodim*. Că dacă ar fi venit de la el, prin ucenicii lui se înțelege, precum s'a susținut, ar fi trebuit să li se dea aceeași organizare canonică-juridică, pe care o dedese Nicodim Vodiței și Tismanei. Dreptul de samovlastie a fost acordat la Vodița de Vladislav, adică de Domnul țării; dar ori ce s'ar zice o atare subtilitate canonică nu putea fi formulată de cât de experiența Sfântului Nicodim sau de cultura juridică a lui Iachint mitropolitul. Domnul n'a făcut de cât a primit-o cum i s'a dat, așa cum altădată împăratul Nichifor Foca înscria în tipiconul mănăstirii Lavra de la Athos formula pe care i-o inspirase sfântul Athanasie (cf. Ph. Meyer, *Die Haupturkunden für die Geschichte der Athosklöster*. Leipzig 1894, p. 109). Deci dacă mănăstirea Neamțului ar fi fost întemeiată de ucenici de ai lui Nicodim (N. Iorga, *Istoria Bisericii*, vol. I, p. 58) în timpul lui Petru Mușatin, (1374—1391), fără îndoială aceștia ar fi obținut de la Petru Vodă Mușatin, sau de la altul din Domnii următori, autodespotie pentru prima mănăstire din Moldova, așa cum Nicodim, părintele lor duhovnicesc, obținuse de la Vladislav pentru Vodița și de la Dan I pentru Tismana. Mai ales că în Moldova acești presupuși ucenici ai lui Nicodim nu mai aveau de întâmpinat „împotrivirea tăcută, intriga statornică și dibace a ierarhiei grecești ca în Țara Românească” (*Ibidem*, p. 58), împotrivire și intrigă prin nimic dovedită, precum tot nedovedită rămâne și afirmația arhim. Chenadie Enăceanu (*Despre mănăstirea Apelor in B. O. R.*, IV (1877—78), pp. 628—629), după care Vladislav ar fi acordat Vodiței samovlastie, „un fel de constituție în spiritul religiei creștine (*sic*), ca să emancipeze mănăstirea de sub ingerința elementului strein în persoana mitropolitului Iachint”, intrat odată cu acesta și în Biserica românească.

loc de mânăstire. „Căci acesta, adecă... Vodița, după mutarea sa din această viață vremelnică, nu după trecere a multă sumă de ani, prin slobozire dumnezeiască, după judecățile care însuși le știe, va să vie întru pustiire și risipire de tot.¹”

În adevăr, Vladislav pierde Severinul către sfârșitul domniei sale (1377) și pierdut va rămâne până în vremea lui Mircea-cel-Bătrân, când va intra iarăș supt stăpânirea voivozilor noștri². Iar Vodița, care se afla pe teritoriul acestui banat, la Rușava, rămâne supt stăpânirea ungară și catolică. După înapoerea sa din Serbia și de la Constantinopol, unde se dusesese (1375) împreună cu o delegație sârbă să mijlocească pe lângă patriarhul icumenic ridicarea afuriseniei, ce apasă asupra Bisericii, poporului și statului sârb³, Sfântul Nicodim pare, din pricina arătată mai sus, să fi pornit în căutarea unui loc mai potrivit pentru o nouă mânăstire⁴. Acest loc l-a aflat, după multă căutare și „prin descoperire dumnezească”, în sus pe râul Tismana, în munții Gorjului⁵, unde a început a zidi mânăstire nouă în vremea lui Radu Vodă I⁶ (1377-1384) și pe care o va târnosi în anul 1378⁷: mânăstirea Tismana.

De acum înainte Sfântul Nicodim va petrece tot restul zilelor sale, afar' de o întrerupere de șase ani când, nu se știe pentru ce, îl aflăm pribegind în Ardeal⁸, în această nouă mânăstire, unind în persoana sa igumenia amândoror mânăstirilor: Vodița și Tismana⁹.

1. Ștefan Ieromonahul, *op. cit.*, p. 47. Ms. cu *Viața Sfântului Nicodim al ieromonahului Ștefan*, scris în anul 1839, se găsește azi în *Bibl. Ac. Rom.* Ms. 2643, fol. 44 in fine.

2. Dimitrie Onciul, *Opere complete*, t. I, București 1946, pp. 276 și P. P. Panaitescu, *Mircea-cel-Bătrân*, p. 146.

3. Pentru cauzele afuriseniei cf. Mathew Spinka, *op. cit.*, p. 141-143 și A. A. Vasiliev, *Histoire de l'empire Byzantin*, Paris 1932, t. II' pp. 301-302; iar asupra împăcării cf. Michel Lascaris, *Le patriarchat de Peć et l'Église de Constantinople* în *Mellange Diehl*, Paris 1934, vol. I, pp. 170-175.

4. P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 146.

5. Ștefan Ieromonahul, *op. cit.* p. 48-55.

6. P. P. Panaitescu, *Documentele*, Nr. 5, p. 38.

7. *Ibidem*, p. 139, 20 și *Mircea-cel-Bătrân*, p. 145 nota 21.

8. Al. Ștefulescu, *op. cit.*, p. 56-57 și P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 152.

9. Dimitrie Onciul, *op. cit.*, p. 131 și P. P. Panaitescu, *Documentele*, Nr. 46, p. 138, 39-40 și 139, 10. Părerea că, după întemeierea mânăstirii Tismana și așezarea Sfântului Nicodim aci, Vodița ar fi avut igumen propriu pe Vladislav cel din actul de la 1390 (*sic*) (N. Iorga, *Istoria Bise-*

Acest cumul de igumenii arată o nouă latură a organizării dată de Sfântul Nicodim: unirea a două mănăstiri supt conducerea unui singur igumen. Fenomen cunoscut încă din începuturile vieții chinoviale, din timpul Sfântului Pahomie-cel-Mare¹, practicat de Bizantini² și de Sârbi³, și iată-l adoptat și în Țara Românească.

Dar deși unite supt conducerea unui singur igumen, totuși Vodița și Tismana își păstrează fiecare deosebit, atât soborul cât și patrimoniul propriu. Rânduiala aceasta se va păstra și supt igumenii urmașii apropiați ai lui Nicodim: Agaton și Gherasim⁴. După aceștia însă și pe măsură ce timpul se îndepărtează, proprietățile Vodiței trec una câte una pe seama Tismanei. Ultima dată când mai întâlnim un document, în care se mai amintește de Vodița, este hrisovul din 10 Iulie 1464 prin care Radu-cel-Frumos întărește și înnoește pe seama mănăstirii Tismana toate proprietățile, milele, scutirile, privilegiile, etc., nu numai ale Tismanei ci și ale Vodiței⁵. De acum și până la începutul secolului al XVIII-lea documentele interne nu vor mai pomeni de mănăstirea Vodița nimic.

Deci s'ar putea spune, că mănăstirea Vodița încetează de a mai ființa juridicește chiar din timpul lui Radu-cel-Frumos.

---

ricii, vol. I. p. 54) nu se poate susține. Ștefan ieromonahul (*op. cit.*, p. 81) spune că Agaton a rămas „purtător de grije” la Vodița, după plecarea lui Nicodim; iar P. P. Panaitescu (*op. cit.*, p. 95, 28) socotește pe Vladislav drept al doilea igumen al mănăstirii Cozia și succesori al primului igumen, Gavriil. Și e mai aproape de adevăr, fiind că igumenul Vladislav apare ca martor în documentul din 1392, privitor chiar la mănăstirea Cozia.

1. Cf. E. Amélineau, *Monuments pour servir à l'Histoire de l'Égypte chrétienne au IV-e siècle. Histoire de Saint Pakhôme et de ses communautés* în *Annales du Musée Guinet*, t. XVII, Paris 1889, p. 639 și urm.

2. Impăratul Andronic II Paleologul (1282-1328) printr'un hrysobul, fără dată, unește supt o singură conducere mănăstirile Sfântul Ghelasie și Aghias Anastaseos. (Cf. Fr. Miklosich et Jos. Müller, *Acta et Diplomata Monasteriorum et Ecclesiarum Orientis, Vindobonensis*, 1887, t. II, p. 264-267).

3. Kralul Ștefan Dușan printr'un hrysobul grecesc din 6854 (=1345)¹ Octomvrie, Indiction 14, confirmă unirea mănăstirilor Sfântul Ioan Prodromul din muntele Menoikeon și Sfântul Ioan Prodromul din orașul Seres și a proprietăților, privilegiilor și imunităților lor. (cf. Miklosich et Müller, *op. cit.* p. 111-114). Asupra autenticității acestui hrysobul cf. A. Soloviev, *Les diplomes grecs de Menoikeon attribués aux souverains byzantins et serbes* în *Byzantion*, IX (1934), pp. 300-301.

4. P. P. Panaitescu, *Documentele*, Nr. 18, p. 74; Nr. 46, p. 135 și Nr. 81, p. 203.

5. *Ibidem*, Nr. 103, p. 248.

II

Pe de altă parte și după cum am spus mai înainte, așezarea Voditei n'a fost de fel priincioasă. Colțul acesta de țară, chiar și înainte de întemeierea Voditei, este mereu pretins și stăpânit când de Unguri, când de Români și, de la Vladislav până la așezarea temeinică a Turcilor la Severin și Rușava (1524), el trece din mână în mână. Dar mai rău de cât aceasta e faptul că pe aici, de-alungul Dunării, era trecătoare spre țara nemțească a oștilor turcești și tătarăști în ofensivă împotriva oștilor apusene, sau a oștilor apusene împotriva Turcilor și a aliaților lor. Începând de la 13 August 1396, când oastea creștină trece Dunărea pe la Rușava spre a se bate cu Turcii la Nicopole¹ și până la sfârșitul secolului al XVII-lea, când vom auzi vorbindu-se ceva și de Vodita, această trecătoare va fi mereu străbătută, când dintr'o parte când dintr'alta, de oști în războiu. După instalarea Turcilor la Rușava și până la asediul Vienei (1683) se pare că regiunea Voditei a fost mai puțin bântuită de oști și războaie², în schimb în răstimpul de la moartea lui Șerban Vodă Cantacuzino și până la pacea de la Carlowitz (1699) nu este an fără războiu între Turci și Austrieci și nu este an fără ca oștile turcești, dar mai ales îngrozitoare hoarde tătarăști să nu fi străbătut jefuind, prădând și distrugând țara în lung de la Brăila și până la Porțile-de-Fier³.

Deci este ușor de închipuit prin ce greutate și nevoi vor fi trecut mânăstirea Vodita și călugării ei, așezați în calea răutăților. De asemenea se poate crede, că pe măsură ce nevoile vor fi sporit,

1. P. P. Panaitescu, *Mircea-cel-Bătrân*, p. 264.

2. *Cronica Anonimă în Magazinul Istoric*, vol. IV (1847), p. 291 spune că la 5 Noembrie 1507 (= 1599) după lupta cu Turcii la Nicopole Mihai Viteazul a trecut Dunărea înapoi pe la Rușava; iar în altă parte (p. 356) spune, că în vreme lui Ghica Vodă tot pe la Rușava au trecut oștile turcești să se bată pe Someș, la Cluj, cu Racoți. Dar hotarul Voditei era des turburat nu numai de războaie, ci și de Turcii de la Rușava, care călcau hotarele țării mutând vechile semne și cutrupind pământurile Românilor. Satele Ialovița și Bahna, vechi proprietăți ale Voditei iar de la 1464 ale Tismanei, au fost scoase de supt cutrupirea raialelor turcești de la Rușava prin mari intervenții la Constantinopol, în anul 1671, după cum spune un document de la Antonie Vodă din acest an. Cf. *Arhiv. Stat. doc. Tismana, pach. LVIII/8* și Radu Popescu, *Cronica Țării Românești în Magazinul Istoric*, vol. IV (1847), p. 107.

3. Radu Greceanu, *Istoria Țării Românești în Magazinul Istoric*, vol. II (1846), pp. 140 și passim și *Cronica Anonimă în Magazinul Istoric*, vol. V (1847), pp. 19, 137-138.

pe aceeași măsură viața în Vodița se va fi împuținată. Că această împuținare va fi fost mai repede ori mai înceată, nu se poate spune din lipsă de informație precisă. Dar se poate spune că Vodița, după ce-și pierduse ființa juridică în vremea lui Radu-cel-Frumos, se va risipi și pustii cu totul către sfârșitul secolului al XVII-lea, potrivit știrilor de mai târziu. Războaiele necurmate dintre Turci și Austriaci, de la acest sfârșit de veac, au prăpădit printre altele și această ctitorie a Sfântului Nicodim. O informație de prin anul 1718-1730 spune, că într'unul din aceste războaie generalul austriac Veterani trecând râul Vodița, s'a întărit cu un detașament aci peste râu¹. Afirmația că locul întărit ar fi fost chiar mănăstirea Vodița, rămâne doar o probabilitate². Mai lămurit ar fi Ștefan ieromonahul. El, care pare să fi văzut ruinele Vodiței pe la 1811³, când a trecut și în ținutul Cladova unde a văzut „biserica mică de zid fără turle” atribuită Sfântului Nicodim, pune ruina și risipirea Vodiței tot pe seama marilor războaie dintre Turci și Nemți. „Din pricina războaelor... celor mari, scrie el, ce aveau atunci Turcii, Tătarii cu Nemții și cu Ungurii și cu Domnii țărilor românești, mai toate sfintele mănăstiri... cele de dincoace de Olt... erau pustii și se arseseră și se stricaseră...”. Unele „...și până astăzi sânt pustii, stricate până la pământ, cât abia puțin se și cunoaște din rămășița zidurilor lor; iar unele și pomenirea lor de tot s'a uitat... precum și mănăstirea Vodița și mănăstirea Vișina... fiind aceste două sfinte mănăstiri... aproape de drumurile cele mari, ce merg în țara ungurească și nemțească, adică mănăstirea Vodița de drumul Rușva, iar mănăstirea Vișina de drumul Vulcanului și, din pricina trecerii adese ori a oștilor nemțești, ungurești, turcești și tătarăști pe aceste drumuri, nu s'au mai făcut aceste sfinte mănăstiri iarăși la loc⁴...”. Autorul *Vieții Sfântului Nicodim* este lămurit. Spusele lui se potrivesc în totul cu întâmplările de la sfârșitul secolului al XVII-lea. Mănăstirea Vodița trebuie să fi fost și atunci tot așa de pustie și risipită ca și în anul 1811, când, probabil, o vede el. Numai că „pu-

1. Hurmuzaki, *Documente*, vol. IX, p. 629. Cf. și *Cronica Anonimă*, *loc. cit.*, p. 31, care spune: „De acolo < de la Caransebeș, Lugoj, Rușava și Cladova > s'au ridicat o seamă de oști nemțești, fiindu-le cap Veterani generalul, de au trecut în Țeara Românească și au tăbărit la Turnu Severinului”.

2. Virgil Drăghiceanu, *Vodița în B. C. M. I.*, V (1912), p. 107.

3. Ștefan ieromonahul, *op. cit.*, p. 37.

4. *Ibidem*, p. 96—97.

ținul ce se mai cunoaște din rămășița zidurilor“, nu mai sânt ale mănăstirii Sfântului Nicodim ci ale unei alte biserici, despre care Ștefan ieromonahul nu știe nimic.

Până în anul 1928, adică până la data când d. Virgil Drăghiceanu a întreprins și făcut săpături la Vodița, toată lumea socotea, ca și Ștefan ieromonahul, că ruinele bisericii, care se văd aci, sânt ale mănăstirii Vodița cu hramul Sfântului Andonie, cea zidită de Sfântul Nicodim și de Vladislav Voevod. Săpăturile au descoperit însă supt fundamentul acestei bisericii temelile unei alte biserici mai veche și de dimensiuni mai mici. Această descoperire a cerut și o lămurire, care s'a dat în chipul următor: biserica de deasupra este negreșit cea zidită de Sfântul Nicodim, iar cea de dedesupt ar fi o biserică zidită în timpul lui Litovoiu-Vodă¹. Am avea astfel o Vodiță I zidită prin secolul al XIII-lea și o Vodiță II zidită de Sfântul Nicodim în preajma anului 1369.

III

Acestea ar fi știrile ce cunoaștem după documente și după cercetările arheologice despre Vodița. Inșă un document inedit și pe care îl publicăm acum, dat de Constantin Vodă Brâncoveanu în anul 1705, Martie 10, pentru „sfântu schitu ce iaste la Vodița, care iaste lângă Dunăre“, pare să clatine convingerea, cum că ruinele ce se văd la suprafața pământului la Vodița ar fi ale mănăstirii zidite de Sfântul Nicodim și Vladislav Vodă. Documentul spune, că sfântul schit de la Vodița, lângă Dunăre, este „făcutu de părintele Athanasie, egumenul de la sfânta mănăstire Tismana, fiindu hramu la acestu schitu свѣтъ Архангел Михайл“. Documentul știe chiar, că aci „și mai 'nainte scaun de mănăstire mare au fostu, făcută de Sfântul Nicodim“ și că această mănăstire „după întâmplările oștilor turcești și tătărăști ce în trecuții ani trecătoare spre țara nemțească au fostu, desăvârșit s'au stricatu“.

Informațiile documentului se potrivesc cu spusele lui Ștefan ieromonahul, că adică risipirea și pustiirea Vodiței s'a întâmplat din pricina războaelor; dar că ea a fost rezidită supt numele de schit, cu hramul Sfântului Arhanghel Mihail, de către Athanasie igumenul și „de'ntru cheltuiala sfintii mănăstirii Tismanii“ — aceasta

---

1. Virgil Drăghiceanu, *Săpăturile de la Vodița, Bisericile Sfântului Nicodim și a lui Litovoiu-Vodă* în *B. C. M. I.*, XXII (1929), p. 154.

nu o mai știe Ștefan ieromonahul. Nu mă pricep ce să spui despre această uitare vrută ori nevrută. Haghiograful Sfântului Nicodim alcătuindu-i *Viața* a folosit nu numai tradiția orală despre Nicodim păstrată în mănăstirea Tismana, ci și documentele acestei mănăstirii. Că tradiția orală a putut să uite cu totul schitul construit la Vodița de igumenul Athanasie, s'ar explica prin aceea că viața acestui schit fiind prea scurtă, tradiția orală nu l-a putut reține. Dar arhiva mănăstirii păstra între documentele ei atât originalul poveleaniei lui Constantin Vodă Brâncoveanu, care atestă limpede existența acestui schit, cât și copia „împrotocolată” în condica de documente a mănăstirii, condică scrisă de Dionisie eclesiarhul...! Poate datorită tocmai acestei uitări, această povealanie a trecut nebagată în seamă de cercetători și deci și existența schitului ridicat la Vodița, lângă Dunăre, de Athanasie.

De bună seamă, Athanasie trebuie să fi zidit schitul de la Vodița în primii trei-patru ani ai secolului al XVIII-lea, când războaiele dintre Turcii și Austriaci se mai potoloseră. Dar odată cu reînceperea orstilităților dintre aceste două puteri și mai ales în anii războaelor 1716-1718 schitul Vodița va fi fost risipit și pustiit și adus în starea, în care, probabil, l-a văzut Ștefan ieromonahul și l-a consemnat în *Viața* Sfântului Nicodim. Fiind că atunci „mănăstirile de peste Olt s'au ars cele mai multe și casele boerilor și ale săracilor s'au pustiit...”, spune *Cronica Țării Românești*¹.

* * *

Rezumând cele de mai sus ajungem la următoarele concluziuni:

1. Mănăstirea Vodița, zidită de Sfântul Nicodim și Vladislav Voevod, își pierde complect ființa juridică în timpul lui Radu-cel-Frumos, când tot patrimoniul ei este înnoit și întărit pe seama mănăstirii Tismana. De aci înainte ea rămâne ca un simplu metoh al mănăstirii Tismana, deși denumirea de metoh nu apare pentru Vodița nici odată în documente;

2. La sfârșitul secolului al XVII-lea și din pricina „oștilor turcești și tătarăști” în războaiele cu Austriacii, mănăstirea Vodița „desăvârșit s'au stricat”;

3. În preajma anului 1705 Athanasie, igumenul mănăstirii Tismana, ridică, cu cheltuiala acestei mănăstiri, la Vodița un

---

1. Radu Popescu, *op. cit.*, p. 110 cf. și A. A. Vasilescu, *Oltenia sub Austriaci*, București 1929, pp. 33, 34, 38, 72, 81 și passim.

schit nou cu hramul Sfântul Arhanghel Mihail, care schit este și el ars și pustiit în anii de război turco-austriac 1716-1718 și

4. Deci ruinele ce se văd la Vodița de-asupra pământului ar putea fi ale schitului zidit de Athanasie¹, iar biserica descoperită în anul 1928, sub fundațiile acestuia, ar fi chiar biserica zidită de Sfântul Nicodim pe la anul 1369².

Iar drept încheiere, credem că nu greșim dacă vom zice că, în urma informațiilor date la lumină de documentul ce publicăm, cercetări și săpături noi, ce vor trebui reîncepute de arhitecți specialiști la ruinele fostei mănăstiri Vodița, poate vor lămurii și complecta știrile și cunoștințele despre această primă mănăstire românească zidită din material trainic, înzestrată cu documente voivodale de danii, mili și scutiri și cu viață călugărească organizată potrivit celei mai autentice tradiții athonite.

† TIT SIMEDREA
Mitropolit

1. Pe Athanasie îl aflăm igumenind la Tismana de pe la 1691, Dechemvrie, ca urmaș al igumenului Iosif, și până la Maiu 1711, cf. Alex. Ștefulescu, *op. cit.*, pp. 381 și 405.

2. D. Virg. Drăghiceanu, *op. cit.*, pp. 134—135 înclină spre ipoteza, că această biserică ar putea fi catolică, sprijinindu-se pe prezența „...unui postament de zidărie chiar în absida altarului bisericii, postament care servia pentru altarele catolice...” Dar ceia ce la d. V. D. e numai o presupunere, la alții devine certitudine: «Faptul acesta (adică postamentul) alături de argumentele (care?) ce se opun părerii că aici ar fi fost o ctitorie ortodoxă a lui Litovoiu, duce la concluzia că temelile descoperite sunt ale unei biserici catolice» (Cf. Ion Donat, *Fundațiile religioase din Oltenia*. I, Craiova 1937, p. 86). Numai atât nu este de ajuns, fiind că în primul rând este planul sârbesc al bisericii, care plan infirmă ipoteza catolicității bisericii. În al doilea rând este faptul, că și bisericile ortodoxe s'au zidit și încă se zidesc având sfânta masă lipită de zidul răsăritean, se înțelege cu postamentul ei, al altarului, în absida altarului. Astfel avem biserica veche a schitului Turnu, jud. Argeș, zidită în anul 1676 de mitropolitul Varlaam (Pr. Dominic N. Ionescu, *Schituri și biserici de sat*, București 1931, p. 36—37 numai pentru ctitor și data zidirei. Pentru altar și sfânta masă a se vedea biserica). Se spune că și la Cozia veche sfânta masă ar fi tot așa așezată, așa îmi comunică pâr. arhim. Grigorie Urișescu fost stareț la Turnu. Prestolul paraclisului mănăstirii Sinaia e lipit de absida altarului (Vezi paraclisul), etc. La Sfântul Munte Athos mai la toate bisericile de pe la chilii sfânta masă este lipită de absida altarului și tot așa se zidesc și astăzi. (Vezi metohul schitului Prodromu la Bucium, lângă Iași) Un exemplu celebru însă ni-l dă biserica chiliei Sfântului Sava Nemanija de la Karyai, Athos, zidită chiar de acest sfânt. Cf. Zarcotatic, *La cellule de jeûne de Saint Sava à Kriyes* în *L'Art byzantin chez les Slaves*, Paris 1930, pp. 124—125 și fig. 28, p. 127, unde se vede lămurit sfânta masă cu postamentul ei lipit de absida altarului.

A N E X A

București. 7213 (=1705) Martie 10. Porunca lui Constantin Vodă Brâncoveanu, Domn Țării Românești, prin care dă schitului Vodița, cu hramul Sfântul arhanghel Mihail, de lângă Dunăre, zidit de Atanasie igumenul mănăstirii Tismana, scutire de bir și de alte dări pentru zece liude sârbi ungureni poslușnici schitului.

† Милостию Божию Іу Costandin Voevod и господарь все земли Угровлацкое. Дават господьми сие повеление господьми acestui sfântu schitu, ce iaste la Vodița, ot sud (*loc alb*), care iaste lângă Dunăre și făcutu de părintele Athanasie egumenul de la sfânta mănăstire Tismana, fiind hramul la acestu schitu СВѢТЫ арhanghel Mih<ail>¹, pentru că și mai 'nainte scaun de mănăstire mare au fostu făcută de sfântul Nicodim și, după întâmplările oștilor turcești și tătărăști ce în trecuții ani trecătoare spre țara nemțească au fostu, desăvârșit s'au stricatu. De care părintele Athanasie egumenul s'au îndemnatu, de au făcutu acestu sfântu lăcaș de 'ntru. cheltuiala sfintii mănăstiri Tismanii. Și cum că fiindu acestu sfântu schitu lângă Dunăre și la un loc ca acela fără de hrană și fără de nici un venitu și încă și bieții călugărași, ce s'ar afla lăcūitori acolò, ar șădea cu multă frică de cătră oameni răi tălhari, de care domniia mea înțelegând de acestea, m'am milostivit spre acestu sfânt schitu cu ceale ce s'au pututu întru adăogerea schitului :

Intăiu, cum ca să aibă a ținea pre lângă sfântul schitu oameni streini zece² sârbi ungureni de altă țara fără de bir fără de gâlceavă; iar dă cătră domniia mea să fie acești oameni și cu toate bucatele lor ce vor avea în pacea și ertaați de toate dăjdile și altele ce sântu pre țară însă dă ve<l> seama, de haraciu, dă seama a doao și a treia și de câte ar mai eși de la visteria domnii meal<e> preste an, de mertice, de conace, de podvoade, de cai de olac, de nici unile nici un val și nici o băntuială de cătră nimenilea să nu aibă. Pentru că m'am milostivit domniia mea, de am ertatu pre acești oameni dă ceale ce s'au zis, ca să poată fi întâi pentru paza de cătră oameni răi, a doao și pentru poslușania sfântului schit, spre folosul și adaogerea sfântului lăcaș.

Așijdirea să aibă a ținea părinții călugărași și o stupină cu mațe de stupi 30 cu prăseala³; și iar, să fie în pace de dijmăritu și vite de omu 100⁴ și în pace de oeritu. Pentru că toate, câte mai sus

1. Ultimele trei cuvinte scrise de altă mână și cu altă cerneală.

2. Cuvânt scris de altă mână și cu altă cerneală.

3 și 4. Cuvânt scris de altă mână și cu altă cerneală || și prăseala lor || oi.

s'au zis, domniia mea le-am ertat, ca să fie sfântului schitu de 'ntărire și părinților călugărași pentru hrană și întru înbrăcăminte, iar și domnii mea<le> atât și răposaiilor domnii mea<le> părinți în veaci pomenire.

Dreptu aceaia poruncescu domniia mea și dumneavoastră boiari, carii veți fi zapcii de orice dajde într'acea parte de loc, și voao dijmarilor i oiarilor și altor slugi domnești au și boerești, veri carii cu ce slujbe și orânduile veți umbla, dacă veți vedea această carte a domnii mea<le> iar, voi toți să aveți a vă feri de acești oameni și de bucatele lor și dijmarii de stupi și oiarii de oi, însă sumele ce s'a zis mai sus, nimenilea de nimic val sau băntuială să nu facă nimic, că cu mare rușine va întoarce.

Și cum ca s<ă> fie această milă stătătoare întărim și zicem, ca și în urma domnii noastre pre care va aleage Do<m>nul D<u>mn<e>zeu a fi Domnu aceștii țări, cu glasul nostru cel de rugă îl pohtim în vreama stăpânirii sal<e> încă să aib<ă> a întăr. această milă și să urmeaze pohta noastră precum și noi ale altor întru Dumnezeu răposaii Domni; ca și ale domniei lui mile și danii încă să fie cinstite și în seamă ținute. Și atotțitorul Dumnezeu pre acela să-l cinstească întru mulți ani cu lină paace și în cela veac la răpaos veacinic sufletul lui să-i hie.

Și am întărit cartea aceasta cu tot statul și credincioșii boiarii domnii meal<e>: p<a>n Cornea, v<e>l ban i p<a>n Stroe, v<e>l vornic i p<a>n Șerban, v<e>l log<ofă>t i p<a>n Mihai Cantacuzino, v<e>l sp<ă>t<ar> i Șerban Buj<o>reanul, v<e>, vist<ernic> i Constandin, v<e>l culce<r> i Toma Cantacuzinoi v<e>l post<elnic> i Ștefan Cantacuzino, v<e>l păh<arnic> i Șerban, ve<>l stolnic i Gheorghie Castriot, v<e>l com<is> i Gheorghie, v<e>l sluge<r> i Costandin Corbeanul v<e>l pit<ar> și ispravnic Radu Cantacuzino, v<e>l log<ofă>t.

Scriindu-se cartea aceasta în oraș în București, la al șaptesprăzeacilea an den domniia noastră, dă Isar logofețelul. Martie 10 АН., АТ 7213

Іw Constandin Voevod Милоспїюю Ножїю господарь.

† Іw Constandin Voevod

Radu Cantacuzino vl log. prĕtennomu.

NOTE: Original pe hârtie, pecetea în ceară aplicată căzută, în *Arhivele Statului*, doc. M-re Tismana, notrebnice pach. IX doc. 68. Pe verso: *Pentru schitul de la Vodița a lui Constantin Vodă*. De altă mână: *Pentru scutelnici și dijmuri de apărare*. Și încă de altă mână: *Scris în condic. Tism<anii>*. Documentul se află în protocolat în *Con-dica Nr. 3330 M. Tismana*, fol. 425, *Arhiv. Stat. București*.

SCHITUL COTUMBA.

Această așezare călugărească și-a luat numirea ca atâtea altele, dela muntele Cotumba¹ sau Cotumbița din apropiere.

Numai inscripția ne poate pune pe urma celor ce au dat ființă bisericuței care dăinuiește și astăzi. Ea sună astfel: „† Acest sfânt lăcaș l-a făcut g[i]upănu Gligorie Crupe[n]schi vel păha[rnic] în zilele preluminatului Domn Gligore Voivod. Let 7274 [=1766] Niculaia Bă... lug... stareț Pahomiia“.

Gligore Crupenschi trebuie să fie feciorul lui Grigore Crupenschi marele logofăt și fost medelnicer în 1753. Lui Gligore Crupenschi fiul i se mai spunea după moșia sa „dela Poloboc“². A fost mare sărdar; iar când era medelnicer primea întărire dela Racoviță Vodă peste satul Giurcani (Bacău) la 20 Ianuarie 1753. La anul 1757, era ispravnic al județului Bacău³, iar la 14 Mai 1762, ajunsese în boierie la rangul de stolnic⁴,

Deci Gligore Crupenschi îndemnat negreșit și de Pahomie starețul schitului Lapoș, poate și din alte pricini pe care nu le cunoaștem, înainte de data pomenită mai sus, căuta cele trebuitoare pentru a ridica un sfânt locaș. Acesta va fi fost cerut poate și de nevoințele a unuia sau doi sihastri hălăduitori de prin partea locului cu o minunată priveriște. Iar Pahomie, care era cu a sa ședere la Lapoș, momit de o singurătate mai desăvârșită — va fi stăruit pe lângă Gligore Crupenschi, să înlesnească acest început. Și marele boier nu s'a dat la o parte, cu a sa contribuție materială, lucru ce nu putea fi trecut cu vederea și de Pahomie, cautînd în inscripție a-l și spune, cît de laconic.

Schitul trecînd prin multe împrejurări grele, nu avem nici o mărturie măcar a unei întâmplări mai de seamă, care să ne arate

---

1. Pela 1634, pe Tazlău lângă satul Frumoasa, dăm de polana Cotuvei (C. A. Stoide și C. Turcu, *Documente și regeste din finutul Neamțului* [sec. XVII] Piatra Neamț 1934/35, vol. II, p. 17).

2. Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VII pag. 291; XIV, p. 342.

3. Vezi toate aceste date la Octav-George Lecca, *Familii boeresti române*, București 1909, pp. 308-309.

4. Th. Codrescu, *op. cit.*, XIV, p. 359.

chipul de viețuire a singuraticilor călugări de aici. Numai după o însemnare putem ajunge la încheierea, că împodobirea sfântului locaș pe dinlăuntru se va fi făcut tot cu cheltuiala boierului Gligorie Crupenschi. Căci inscripția unui analog de lemn sună astfel: „...[a]naloghi a sfintei biserici la țara Moldavii ținutul Bacău, ocolu Tazlău, apa Trotușuluii muntele Cotumba, hramul Sfintei Troiți, marele boer Grigore Crupenschi vel vornic, au făcut aceasta. Nimenea să nu îl dea, ci în veci să rămână aicea în veci. Amin, leat 7288? [=1780]“¹.

Hramul noului sfânt locaș era acelaș ca și al schitului de sub muntele Lapoșului, adică al „Sfintei Troițe“, care va fi fost după dorința lui Pahomie. Iar chinoviei de monahi i se spunea atunci pe la început, că-i „ot Cotumbița“, deci „dela Cotumbița“. Pare a fi fost ridicat pe loc răzeșesc, cum în deobște se întâmpla cu începutul și al altor schituri. De unde și vedem silința lui Pahomie, căutînd a dobîndi pentru sfînta biserică în chip de danie părțile de moșie din megieșie și mai ales acea pe care cădea așezarea călugărească, pentru a-i asigura liniștea viețuirii ei mai departe.

Documentul de danie este scris astfel:

„Eu Toader Binețel făcut-am zapisul meu la mîna starețului Pahomie ot Cotumbița, precum să se știe, că i-am dat danie partea de loc de moșie din Surdul, din partea de bătrînul Andonie Panoschie, a treia parte Toader Binețel cu femeea mea Dochița, ce s'ar alege cu dreptul și a treia parte din bătrînul Plavăț, partea mea Toader Binețel, ce se înparte din bătrîna Varvara, am dat eu Toader Binețel cu femeea mea și cu toți fiii noștri, aceste părți le-am dat danie în veci Sfintei Troițe la sfînta biserică ot Cotumbița părțile din Surdul let 7277 [=1769].

Așijderea și eu Vasile Pîslari, dau partea mea, ce mi s'a alege din bătrînul Panoschie din Surdul din partea Andonie, care se înparte cu Toader Binețel și cu Stoian.

Așijderea și eu Nicula Lupul Ciortan, partea mea de moșie din Surdul, ce mi s'a veni cu dreptul, o dau danie Sfintei Troițe ot Cotumbița în veci să fie pomană, ca să fiu pomenit și eu și părinții mei.

Așijderea și eu Constantin Leul, cu sora mea Maria călugărița, dăm partea noastră bătrînul tot din Surdul, danie Sfintei Troițe mănăstirei Cotumba, în veci să fim pomeniți cu tot neamul nostru în veci. Amin. Let 7277 [=1769] Mart. 25“².

1. Dăm aceasta inscripție sub toată rezerva după preotul Gh. Hanganu, publicat în a sa broșură, *Monografia parohiei Brusturoasa*, județul Bacău, 1915, pp. 23-25.

2. Doc. publ. de Th. Codrescu, în *Uricaru*, Iași 1891, vol. XVII, pp. 350-351, unde alege luarea aminte că „este scris ca cu slovă de tipar“.

La 20 August 1778, aflăm că în schitișorul nostru locuia și un oare care călugăr care-i plăcea de a se iscăli „monah Misail ot Cotumbața“. Acesta fiind încât se poate de bun prieteșug cu Pahomie, face danie schitului Lapoș „o cas[ă] cu g[um]ătate de livad[ă] de pomi“ care era „despre deal anume la Vale[a] Malului“¹.

Pahomie către 1800², se vede, pentru o cât mai desevirșită schimnicie, se retrage la schitișoru Cotumba, în care îndeplinea pe la 1809, toată pravila chinoviei lui împreună cu ieromonahu Lavrentie moldovean, monahul Antonie muntean și monahu Aaron „ungurian“³ adică din Transilvania.

Înainte de 1832, schitu din Cotumba ajunge a fi chinovie de maici. Pricina nu o cunoaștem. Tot ceea ce este de reținut din o astfel de prefacere e faptul, că tot cam prin timpul acesta și schitul de sub muntele Savului suferă aceeaș schimbare. Pentru viețuirea maicilor în schitul Cotumba, ne dovedește de altmintrelea și o scurtă însemnare făcută pe tartajul unui manuscris dela Agapia, care caută a lămuri, că unele părți din el la „1832 [de] Xenie[a] shimonahie[a]“ „în Agapie[a]; altili în Măgură [adică în măgura Savului?]; iar unili la schit[u] Cotumba le-am scris“ încheie osîrdnica scriitoare.

Dăm mai la vale descrierea schiului Cotumba de acum aproape 60 de ani din „Memoriu...“ protoiereului Th. Atanasiu, care istorisește despre el astfel: „La marginea satului spre răsărit, între munți și în cea mai frumoasă poziție este biserica schitului Cotumba. Această bisericuță este de zid, în stare bună, făcută în anul 1771 (sic) de paharnicul Grigorie Crupenschi. Lungimea ei este de șase metri, iar lățimea de cel mult trei metri. Prestolul nu este în sfântul altar, ci numai o masă așezată la fereastra din fundul altarului care servește de prestol. Aici cu vreo 80 ani în urmă a fost un schit de călugărițe, carele avea ca proprietate muntele numit Cotumba. Odată cu desființarea schitului s'a pierdut și acea răzășie, iar biserica nu posedă astăzi nimic, ba nici chiar pământul acordat de legea rurală nu-l are. Prin prejurul bisericei a fost o livadă cu fel de fel de pomi roditori, cari s'a devastat mai de tot, afară de câțiva meri, peri și pruni. Dintre chilii a rămas numai una în fața bisericei, iar celelalte sunt o ruină. Când în anul 1882, am fost pentru prima

---

Prin urmare avem de a face cu mîna lui Pahomie, în ale cărui trăsături, caută a fi la fel cu slova de tipar, în toate însemnările și documentele caligrafiate de e

1. Arhivele Statului București, Episcopia Romanului.

2. Dacă admitem ca Pahomie al nostru din Dărmănești să fi trecut vîrsta de 80 de ani. Altmintrelea trebuie să presupunem a fi un alt Pahomie.

3. Arhivele Basarabiei, an. III (1931), nr. 2 p. 77.

dată în comuna Brusturoasa, primarul comunei și preotul mi-au împărțit cu un fel de mulțămire sufletească, ideia ce aveau de a dărâma bisericuța, iar materialul să-l transporte în sat spre a clădi alta. La auzul acestora li-am răspuns categoric, că nu li se va îngădui niciodată, ci mai bine să acopere biserica și chilia existentă. M'au ascultat, li-am mulțumit atunci, le mulțumesc și acum. Astăzi biserica — adică în 1890 — este în stare bună și la a doua sau a treia sărbătoare se oficiază în ea sfânta liturghie¹.

În timpul marelui războiu 1916—1918 bisericuța din Cotumba, în care abia de ar putea încăpea 20 de credincioși, a fost stricată până la strâșină. Odăjdiile, cadelnița, icoanele catapetesmei ei mici, cum și inscripția de piatră sfărâmată în două, toate au fost găsite aruncate prin tranșeele dușmanilor. Alături de biserică astăzi nu se mai găsește nici urmă de chilie, iar prin împrejurimi nu dăm peste nici o numire de localitate a vreunui călugăr sau sihastru petrecător și în afară de chinovie.

Moș Petre om în vîrstă de 80 ani, nealbit încă de vreme, îmi spune că în copilăria lui și chiar cu mult înapoi, în satul Cotumba din apropierea schitului, abia dacă puteai să numeri 4 sau 5 case. Ceea ce înseamnă felul cum crește și se întinde un sat. Părintele Grigoraș îmi dăruiește un manuscris fără început și fără sfîrșit, avînd 226 foi, cu titlul „Amartalon sotirii“ „Mîntuirea păcătoșilor“, în care după „scara cărții“ cusută la legat anapoda, cetim următoarea însemnare :

„Vlet 7260 [= 1752] Mai 26.

S'au scris ac[e]asta în zilili a bunului credinc[i]os[u]lui nostru Domnu Ioan Constantin Mihai Racoviță Voivod. Mărirea lui D[umne]zău care bine v[r]u de mă dărui precum am început cu darul lui am și săvârșit“.

Pe dosul foii 100 manuscrisul are desenată și o biserică cu turlă, către ușa căreia pășăște „Mihai diacon[u]“ probabil scriitoru, cu toiag în mîină, culion în cap și haine negre lungi, deci cu giubea pe deasupra. Sub picioarele lui mai stă o însemnare înadins ștearsă, din care nimic nu putem desluși de cît doar : „Ac[e]astă... dărui-o (?) eu... în... Palanca (?)...“. Poate o fi vorba de satul Palanca din apropiere. Manuscrisul negreșit că este strădania unei fețe bisericesti, poate a vreunui călugăr din schiturile văi Trotușului, dar moștenire din familie.

C. BOBULESCU

1. Bis. ort. rom. an. 1890, nr. 5, pag. 374.

MITROPOLITUL VENIAMIN COSTACHI, ÎN LUMINA CANOANELOR.

Activitatea Mitropolitului Veniamin Costachi apare astăzi — după 100 de ani de la trecerea sa din viață — tot mai strălucită și mai impunătoare, iar figura sa se înalță tot mai mult în cinștea neamului, în fruntea puținelor personalități, pe care Providența le-a rânduit să cîitorească renașterea poporului român și să-i deschidă drum luminos în istorie.

Ales Mitropolit al Moldovei tânăr, la vârta de 35 de ani, dar după o experiență de aproape 11 ani ca episcop, la Huși și Roman, Dumnezeu l-a învrednicit de o îndelungată conducere duhovnicească și astfel a avut posibilitatea să-și valorifice, cu multă înțelepciune, bogatele daruri cu care a fost hărăzit, realizând fericite roade pentru Biserica și neamul său, cu toate greutățile pe care împrejurările și oamenii i le-au scos în cale, sfărâmându-i — așa cum se exprimă el în prefața frumoasei lucrări „Buna murire” — de două ori corabiă înotării sale politice.

Dotat cu o putere de muncă ce impune admirație oricărui ostenitor în câmpul preocupărilor intelectuale și folosind cunoștințele dobândite prin această muncă numai în acțiuni pornite din dragostea de a face bine și de a vedea clerul și poporul său luminat și îndrumat pe calea propășirii, Mitropolitul Veniamin Costachi a ajuns să fie pildă, peste veacuri, tuturor celor cari simt îndemnul inimii de a face ceva pentru Biserica și neamul românesc.

Păstorind în vremuri de adânci frământări, el nu s'a izolat de curentele vremii, dar nu s'a lăsat stăpânit de ele, și mai ales nu s'a împotrivit, atunci când vedea că interesele Bisericii și ale Țării vor fi mai bine servite, dându-se el la

parte. Păstor luminat și prevăzător, el știa să întrebuițeze autoritatea sa la timp și s'o folosească numai în caz de absolută nevoie, atunci când acțiuni periculoase amenințau credința¹ și naționalitatea poporului român².

Nobil prin naștere și prin cultura sa aleasă, Veniamin Costachi era smerit în fața autorităților lumești, când era vorba de persoana sa, dar mândru și de neînduplecat atunci când reprezenta Biserica și interesele ei. Blând și iertător cu toți cei care greșeau, el devenea aspru și fără cruțare — așa cum se va vedea din câteva exemple — atunci când, prin atitudini și acțiuni, oamenii, fie bogați, fie săraci, păgubeau demnității și tăriei instituțiilor, cinstite de Biserică și care stau la temelia Statului.

Iubit de cei de jos, cu un devotament de venerare³, pentru blândețea, bunătatea și dărnicia cu care mângâia și ajuta pe toți cei lipsiți și în strâmtorare — fără a face deosebire între români și streini, creștini și necreștini, — iubit și mai ales respectat de boieri și de Domnitor, pentru cinstea, spiritul de dreptate și dragostea de neam, ce stau la temelia tuturor acțiunilor sale, Mitropolitul Veniamin Costachi s'a ridicat și s'a păstrat la această înălțime de cinstire în deosebi prin pilda vieții lui, de curățenie și sfințenie.

Numeroase lucrări⁴, studii și articole, scrise de autori

1. „Veniamin era apărător strașnic al ortodoxiei. La 3 Mai 1838, nunțul papal din Viena intervine la guvernul austriac să facă demersuri pentru instalarea unui episcop catolic în Moldova. Consulul austriac vorbește în acest scop cu Vodă și cu miniștrii, cari nu fac greutăți, dar întâmpină rezistența mitropolitului, a clerului și a poporului“. În această atitudine a sa, Mitropolitul Veniamin nu se dovedea însă intolerant, căci „clădirea bisericii catolice din Iași a fost încuviințată de mitropolit cu condiția ca vizitatorul apostolic să nu poată sta în țară pentru inspecții mai mult de 40 de zile în șir, și să nu poarte titlul de episcop“. apud *Ioan C. Filitti*, *Domniile Române sub Regulamentul organic, 1834—1848*, București, 1915, p. 514, nota 2.

2. *Andrei Vizanti*, *Veniamin Costachi, Mitropolit Moldovei și Sucevei. Epoca, viața și operele sale*. Iași, 1881. p. 59.

3. Acest respect este recunoscut și de străini. Astfel, Consulul general rusesc, Rückman, admitând întru totul dispozițiunile proiectului de regulament, pentru ocârmuirea mănăstirilor Neamțu și Secu, întocmit și trimis de Domnitorul Sturza, la 1839, răspunde totuși acestuia că „trebuie să menajeze pe Veniamin, care e venerat în țară“. cf. *I. C. Filitti*, op. cit., p. 516.

4. În „*Bibliografia Mitropolitului Veniamin Costache*“ întocmită cu răbdare și multă pricepere de D-l *Teodor N. Manolache* și publicată în

competenți, au arătat amănunțit și cu multă căldură, meritele care i-au atras această cinstire și l-au făcut să strălucească atât de luminos între ierarhii români, precum și bogata și multilaterală activitate ce a desfășurat, împletindu-și preocupările de ordin duhovnicesc, ca suprem păstor al Moldovei, cu cele pentru împlinirea nevoilor și aspirațiilor neamului,

De aceea, în cele câteva rânduri, pe care ne-am simțit îndemnați să le scriem cu prilejul pomenirii a 100 de ani de la moartea acestui mare ierarh, nu vom insista asupra vieții sale, ci vom evidenția numai importanța pe care a acordat-o el canoanelor, convinși fiind că dacă n'ar fi reușit să-și impună ascultarea de canoane, ca monah și ca ierarh, și dacă nu și-ar fi condus activitatea în lumina și cu respectarea dispozițiilor canoanelor, cu toate însușirile sale bogate, el n'ar fi reușit să se îmbrace în strălucirea cu care luminează astăzi — și va lumina mereu — cerul vieții noastre spirituale și naționale.

* * *

1. Înțelegând chemarea tainică ce îndrumase pe tânărul Vasile Costachi, de nobilă viță, să îmbrace chipul îngeresc, sub aripa sa ocrotitoare și văzându-i alesele însușiri, episcopul Iacob Stamate a prevăzut ascensiunea de care acesta se va învrednici în ierarhia superioară. De aceea, el însuși cărturar, a arătat o grijă deosebită îndrumării și pregătirii tânărului ucenic¹; și în această grijă, n'a uitat să-i pună la îndemână cărțile din care să înțeleagă condițiunile ce se cer candidatului la episcopat, pentru a corespunde demnității — în același timp sarcină grea — de învățător suprem, arhieru și păstor suprem în eparhia sa. Așa a luat cunoștință Veniamin Costachi, între altele, de dispozițiunile cañonului 2 al sinodului al 7-lea ecumenic, chiar în forma prescurtată și fără comentarii, cum se află în „Pravilă“ (singura colecțiune scrisă ce se găsea în acel timp), dispozițiuni care prevăd că numai cel

---

numărul 10—12 (Oct.-Dec. 1946) al acestei reviste (pp. 545—600), sunt menționate peste 120. scrieri despre Veniamin sau în legătură cu persoana lui (pp. 582—598).

Dr. Dr. Ilie Gheorghită, în lucrarea recentă „Un veac de la moartea Mitropolitului Veniamin Costachi„ (Tip. Sf. Monastiri Neamțu, 1946) publică și „Prefețele“ scrise de M. V. la diferite lucrări.

1. *Protos. V. Vasilache*, Mitropolitul Veniamin Costachi, 1768—1846, Mănăstirea Neamțului, 1941, p. 60.

care cunoaște în mod temeinic Sf. Scriptură și sfintele canoane poate fi înaintat la treapta episcopatului¹.

Nevoit să accepte alegerea și hirotonia ca episcop, prin rânduiala Providenței, când nu avea decât 24 de ani — ceea ce l-a făcut să regrete toată viața — el se găsea îndeplinind cu prisosință cerințele canonului amintit, căci adâncise cu râvnă și cu multă pricepere cunoașterea dumnezeștilor Scripturi și a canoanelor, și în afară de vârstă, nimic nu-i lipsea din calitățile ce trebuie să împodobească pe episcop. „Cercat-am și am aflat pre prea cinstitul între Ieromonași Veniamin Egumenul Monastirei Sfântului Spiridon *vrednic de toată știința* și plecat întru viața călugărească, cuvios, smerit, împodobit cu blândețe și cu alte fapte bune, temătoriu de Dumnezeu și ispitit întru vrednicia sa“². Așa îl caracterizează Iacob Stamate în gramata pe care a dat-o cu ocazia instalării lui Veniamin ca episcop la Huși, în urma cercetării canonice pe care i-o făcuse, acum ca mitropolit, potrivit rânduelii aceleiași canon al sinodului 7 ec. Se convinsese Iacob Stamate de tăria credinței lui și de purtarea lui ireproșabilă, cum cere canonul 12 al sinodului din Laodiceea³, atât în timpul cât îl avusese în imediată ascultare și îndrumare, cât și în timpul pe care Veniamin îl trecuse în alte ascultări, la Iași — ca arhidiacon și mare eclesiarh al Sfintei Mitropolii și ca egumen al Monastirei Sfântului Spiridon — și nu avea nicio îndoială că tânărul ierarh va servi de pildă a evlaviei și a tuturor virtuților creștine, în eparhia încredințată lui spre păstorire⁴.

2. În jurământul pe care l-a citit în ziua hirotoniei ca episcop, Veniamin Costachi, după mărturisirea simbolului niceo-constantinopolitan și a dogmelor drepte credințe, s'a legat că va păzi canoanele bisericesti și nu va lucra nimic împotriva lor; că va conduce cu blândețe eparhia, purtându-se cu blândețe față de orcine; că va vizita eparhia; că va păzi po-

1. *Sint. At.* II, p. 561; *N. Milas*, Canoanele Bisericii ortodoxe, însoțite de comentarii, traducere de Uroș Kovincici și Dr. Nicolae Popovici, vol. I partea II, Arad, 1931, p. 492.

2. *Melchisedec*, Episcopul Dunării de jos, *Chronica Hușilor și a Episcopiei* cu asemenea numire, Buc., 1869, p. 377.

3. *Sint. At.*, III, 182; *N. Milas*, Canoanele, v. II, p. I, p. 91; *idem.*, *Dreptul bisericesc oriental*, trad., București, 1915, p. 288.

4. *idem.*, op. cit., p. 287.

porul de superstiții și va lucra neîncetat, din toate puterile, pentru binele eparhiei¹.

Aceste canoane, pe care s'a obligat prin jurământ să le păzească, i-au lămurit că „cea dintâi și cea mai însemnată datorie a episcopilor, datorie care trebuie să precedeze pe toate celelalte, chiar și pe cea a săvârșirii lucrărilor sfinte și a administrării Bisericii, este aceea de a învăța clerul și poporul încredințat lor². Importanța acestei datorii este evidențiată de canonul 58 ap. prin însăși asprimea sancțiunii pe care o aplică episcopului, care n'ar învăța poporul buna cinstire de Dumnezeu, dreapta credință, caterisindu-l chiar, dacă stăruie în nepurtare de grijă și în lenevire³. Cât de importantă a socotit Veniamin această datorie de a învăța și cât de strânsă a considerat el legătura dintre învățătura credinței și credință, se vede din admirabila „Inainte-cuvântare la Istoria Scripturii Vechiului Testament“⁴, tălmăcită spre folosul româneștei tinerimi, în timpul cât se găsea refugiat, din cauza Eteriei, în satul Colincăuți din ținutul Hotinului. «Căci împuținându-se învățătura credinței, — spune el în această „Inainte-Cuvântare“ — prea lesne au putut să se împuțineze și credința, și împuținându-se credința neapărat au urmat să se împuțineze și semnele ei... Cu adevărat, adevărul grăind, mai tot tineretul veacului acestuia, lipsit de toată știința christianicestilor învățături, s'au abătut la netrebnice zăbăvi, la basmele romanțelor și a feluri de zădărnicii, din care toată călcarea de lege și nebăgarea în seamă a poruncelor se isvodește. Niște îndeletniciri ca aceste prea lesne au putut resturna din multe părți ale Europei turnul credinței... Unii din oamenii cirezei politicești socotesc ca o desfătare sarcina și îngrijirea unui dătoriu de samă pentru norod cătră D-zeu... Eu însă ...nu mă voi sfii... zicând că niște luări aminte ca aceste mai sus zise mi-au pricinuit mare întristare și îngrijire... De apururea am prigonit acest feliu de vătămătoare îndeletniciri și nu am încetat și în parte și de obște a sfătui, a mustra și a dojeni, din suflet jëlind, neîngrijirea pentru christianiceasca creștere a tinerilor.

M'am sîrguit și prin îndemnare, dar și prin însuși a mea

1. *idem.*, op. cit. p. 299. 1

2. *idem.*, *Canoanele*, v. I, p. I, p. 273.

3. *Didalton*, *M-rea Neamțul*, 1844, f. 53 verso.

4. *Istoria Scripturii Vechiului Testament*, Iași, 1824.

ostinială și cheltuială de am tălmăcit și am tipărit cărți cu feliuri de învățături, povățuitoare la adevărata cunoștință și dătătoare de mult folos sufletesc»¹.

Sârguința pe care o puneă Mitropolitul Veniamin Costachi în îndeplinirea datoriei de a învăța, era îndemnată și de conștiința răspunderii ce-și luase, primind sarcina arhipăstoriei Moldovei, dar și de nădejdea pe care o nutrea în sufletul său, că înmulțindu-se cărțile și științele în limba nației², urmașii, cel puțin, se vor învrednici de un cler învățat și un norod luminaț. Această nădejde l-a și făcut — după cum se exprimă el în aceeași „Inainte-cuvântare” — neadormit și neobosit în tălmăcirea sfintelor cărți.

3. Din citirea și adâncirea canoanelor, V. C. știa că episcopul este dator să învețe, să răspândească și să țină curat și nevătămat adevărul creștin în eparhia sa, folosindu-se în acest scop de predică. Canonul 19 trul., care scoate în evidență această datorie a episcopului, arată și cum trebuie să se culeagă ideile și judecățile din dumnezeiasca scriptură, fără a se trece peste hotarele deja puse sau peste tradiția de Dumnezeu purtătorilor părinți³. Ca să ușureze împlinirea acestei datorii și să ferească în același timp de greșeli, în învățarea dreptei credințe, pe cei cărora le revenea această sarcină, Veniamin Costachi a tradus și tipărit „Chiriacodromion”-ul, cu bogat material pentru întocmirea predicilor și mai târziu a orânduit tipărirea didahiilor lui Ilie Miniat⁴. Importanța pe care o acorda el predicei, ca mijloc de a învăța și răspândi adevărul creștin, se vede și din grija cu care alegea pe predicatori, între care s'a distins călugărul Sofronie Bărbosul, numit de credincioși, pentru talentul său oratoric, Massillonul Moldovei⁵. Tot pentru instruirea clerului și poporului în cunoașterea adevăratei învățături creștine și pentru ferirea

1. apud A. Vizanti, op. cit. pp. 132, 133.

2. Munca neobosită pentru tălmăcirea și tipărirea cărților o desășoară M. V. paralel cu stăruința pentru înființarea de școli, atât pentru formarea clerului cât și pentru luminarea tineretului, îndemnând pe toți la învățătură «căci aceasta înaltă și proslăvește pe om» spre deosebire de «neînvățătură, care-l înjosește și-l nimicește».

3. N. Milas, Canoanele, v. I, p. II, p. 371.

4. Chiriacodromion, Mănăstirea Neamțului, 1811; Ilie Miniat, Didahii, Iași, 1837.

5. cf. Protos. V. Vasilache, op. cit., p. 280.

eparhiei de învățături și practici false¹, el s'a folosit și de pastorale. Interesante, prin pătrunderea cu care sezisa dificultățile întâmpinate de preoți în îndeplinirea misiunii lor, pastoralele² și îndrumările trimise de Veniamin preoților, monahilor și episcopilor dovedesc un deosebit simț pedagogic³ și o rară delicatețe sufletească⁴.

1. „Am îngrijit a face îndreptarea sfântului botez — spune M. V. chiar în testamentul său — pentrucă și în eparhia Hușului și a Romanului și în Mitropolie de și se învață preoții a face botezul în trei afundări, făcându-i-se și forme la colimvithrile ce se află pe la scaonele acelor eparhii, ei totuși botează prin turnări, având pre la biserici covățele ce de abia putea cuprinde o oca apă și mai de multe ori și acele crăpate, iar prin polții era lighene bărbierești, în Iași numai la Mitropolie și la Sf. Spiridon se afla colimvithre de aramă încăpătoare, aceasta dar cu ajutorul lui Dumnezeu după multă stăruire o am adus la dreapta deplinire canonică pe temelia credinței ortodoxe“. (în rev. Bis. Ort. Rom. an. XI, nr. 5, p. 398).

2. *Pastorală* trimisă, ca episcop al Romanului, către preoții din eparhie (ponturi cum să cade a petrece preoții), publicată de C. Erbiceanu în rev. Bis. Ort. Rom. an. XXIX, p. 1274 sq. și de *Protos. V. Vasilache*, op. cit., pp. 87—91; *Carte pastorală* (pastorală în post) Iași, 1804 (împotriva luxului în îmbrăcăminte); ș. a.

3. Într'o corespondență din anul 1828, cu Episcopul Sofronie al Hușilor, în legătură cu convertirea a doi catolici — bărbatul cu femeea sa — se găsesc următoarele povățuiri pe care Mitropolitul Veniamin le dă Episcopului său, și din care rezultă deosebitul său tact pastoral. „Să chemi pe amândoi — spune Mitropolitul — și duhovnicește să-i sfătuesci, mai vârtos pe ea, ca să primească a se boteza cu desăvârșit botez; căci biserica Țarigradului, precum și celelalte Patriarhii ale credinții răsăritului cunosc botezul apusenesc cu totul stricat, și pre toți acei cari vin de la credința apusenească către a noastră a răsăritului, se botează cu desăvârșit botez. Iară neprimind, spre a nu da pricină de scandală, se va urma numai forma ungerei cu Sf. Mir, căci așa se urmează cu asemine în Rosia, după cum arată Moltivenicul tipărit în Episcopia Râmnicului la anul 1793, la fila 355. Și sau va primi a se boteza cu desăvârșit botez, sau nu, acum tot să nu se urmeze lucrarea, ci postind acest post amândoi și înfrânându-se până în ajunul sfinților Apostoli, când atunci se va săvârși lucrarea sau a săvârșitulul botez (de va primi), sau numai ungerea cu Sf. Mir, și în zioa sfinților Apostoli se vor și cununa“. cf. *Melchisedec*, *Cronica Hușilor* pp. 428—429.

4. În introducerea pusă la „*Cuvântul Sf. Ioan Chrysostom* despre a nu împreună lăcui canonicile (adecă călugărițele) cu bărbații“, 1839, se vede și tactul pedagogic și distincția sa sufletească: «Noi nu cumva am avea vreun prepus întru acestea — zice M. V. — ci numai socotind ca spre îndemnul sporirei unora la fapte bune, și spre abaterea altora din căi pierzătoare (de s'ar afla oare care preiale călătorind)... Nimenea dară să nu ia materia sa într'alt chip asupra sa, decât numai a să folosi unile

4. Grija de cei săraci, clerici și mireni, este o obligație canonică, pentru episcop¹. La Veniamin însă, aceasta se manifesta ca o necesitate organică. Pentru el nu exista rezervă, când i se prezenta prilejul — și i se prezenta destul de des — ca să ajute pe cel lipsit. Ultimul său ban mergea la alinarea și mângâierea celor nenorociți și în suferință. Repartizarea veniturilor bisericesti în părți egale, potrivit tradiției, pentru întreținerea clerului, a locașurilor de cult și ajutorarea celor săraci, nu se aplica niciodată sub Veniamin, cea mai mare parte din aceste venituri întrebuintându-se în general în folosul celor din urmă. Fruct al acestor sentimente și preocupări este spitalul înființat de Veniamin în Roman și tot virtutea dragostei creștine i-a dat lui imboldul să ajute cu atâta dărnicie așezământul spitalicesc Sf. Spiridon, din Iași. De asemenea niciodată n'a fost mai încărcat catalogul săracilor² întreținuți de Biserică, ca sub Veniamin, mulți fiind din familii bogate altă dată, dar acum ajunse în lipsuri și în strâmtorări, din cauza împrejurărilor grele prin care trecuse, și în care se găsea încă Țara. Această mulțime a săracilor și larga lui dărnicie l-au adus în situațiunea de a fi nevoit să ceară boierilor din Divan ca să-i asigure existența, dându-i mânăstirea Slatina, când a fost silit să se retragă din scaun, la 1808, fiindcă nu reținuse nimic pentru el nici din ceea ce câștigase ca arhieru, ci dăduse totul pentru nevoile eparhiei și ale săracilor³.

---

sporind și a să îndrepta altele dacă vor fi rătăcind, și a să întreba și a să judeca fieștecarea cu cugetul său».

1. *N. Milaș*, can. 59 ap., Canoanele I, p. I, p. 274; can. 38 ap., op. cit., p. 246; can. 41 ap., op. cit., p. 250; can. 4 ap., op. cit., p. 185.

2. Pe această grijă a întreținerii săracilor pune *Post. Manolache Drăghici* accentul, când vrea să găsească motivul supărării Mitropolitului Veniamin cu Domnitorul Sturdza, și anume fiindcă prin trecerea administrării averii bisericesti la Stat, el n'ar mai fi putut ajuta, ca până aci, fără nicio socoteală, mulțimea săracilor. «Acest lucru deci, trebuia să-l omoare politicește după firea lui cea simțitoare, nu tocmai pentru ambiția sa, nici pentru folosul dela moșii, fiind neinteresat cu totul, decât pentru sărăcimea care trăia din venitul acei casă printr'ânsul, ce nu îi agiungea de multe ori a-i îndestula, desbrăcându-se până și de hainele ce purta pe trup, ca să le dea când nu mai avea bani în casă, în atâta grad de milostivire se afla el pentru săraci». (în *Istoria Moldovei pe timp de 500 ani*, Iași, 1857, tom. II, pp. 203—205).

3. «Și fiindcă vremelnicele întâmplări și multa mulțime a săracilor — zice Veniamin în paratesisul trimis Divanului — nu mi-au dat vreo

Grijă și iubire de cler și de popor dovedea el și atunci când lua fii de preoți de acasă și-i întreținea pe socoteala lui în școli, pregătindu-i cât mai corespunzător nevoilor Bisericii și Țării, cu toată opoziția boierilor, care nu vedeau cu ochi buni această acțiune, mai ales când Mitropolitul îi ridica și la ranguri¹.

5. Obligația impusă de canonul 52 al sinodului din Carthagina² și pe care a întărit-o prin jurământul citit în ziua hirotoniei, în biserică — anume aceea de a-și vizita eparhia — și-a îndeplinit-o Veniamin ca nimeni altul, fără a privi vreodată la osteneala lui, ci numai la mulțumirea sufletească a turmei, care se bucura și se simțea fericită văzându-și păstorul în mijlocul său. Predicând cuvânt îndrumător de întărire în credința cea dreaptă și în soarta Patriei, atât de des lovită și pustiită de valurile ocupațiilor străine, cu ocazia acestor vizite canonice, Veniamin Costachi turna balsam vindecător peste rănilor multe și adânci ale poporului său, încurajându-l și mai ales ajutându-l. Nu exista suferință pe care el să n'o înțeleagă și să n'o ușureze. Așa s'a stabilit legătura atât de strânsă între Veniamin și poporul său, cum rare cazuri se cunosc în istorie. Mărturiile de dragoste pe care și-o păstrau unul altuia, ierarh și popor, sunt mișcătoare până la lacrimi.

«Cel ce cercă inimile și rărunchii — scrie Mitropolitul Veniamin în prefața la „Buna Murire“ pe când se afla retras din scaun la mănăstirea Slatina — scie care este gândul duhului meu, scie că îndemnarea mea către voi nu este din înșelăciune, nu din interes, nu din viclenie, ci din curățenie și dragoste! Martur îmi este Dumnezeu, cărui slujesc cu duhul meu întru Evanghelia Fiului Său, că neîncetat fac pomeniri de voi totdeauna întru rugăciunile mele, dorind să mă mângâiu, să mă bucur împreună cu voi, întru fericirea voastră cea dobândită prin virtute... Sciți că evanghelia mea către voi nu au fost numai în cuvânt, ci și întru putere, întru adevărire multă. Sciți, că n'am venit la voi numai întru cuvânt de mă-

---

îndemnare, întru lungimea de cincisprăzăci ani, nici pre celi cu arhierie câștigate de mine să le păstrezi, ci li-am deșărtat și pre acele la trebuințele eparhiilor și în mâinile săracilor fraților miei creștini». cf. *Tit Simeirea* Paretesisul dela 1808 al Mitropolitului Veniamin Costachi, în rev. „Bis. Ort. Rom.“, an. LIII, 1935, Nr. 7—8 pp. 325—326.

1. *Protos. V. Vasilache*, op. cit., p. 155 sg.

2. *Sint. At.* III, 430—431; *N. Milas*, *Canoanele*, II, p. I, pp. 212—213.

gulire, nici întru prilejuri de lăcomie, căutând a lua ceva dela voi..., nici am căutat a vă fi de greutate ca alți apostoli ai Domnului, ci am fost cu liniște în mijlocul vostru, și precum doica'și încâlzește pre fiii săi, așa având inimă bună spre voi, am căutat a vă da nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, ci încă și sufletul meu... că cine este neputincios și eu să nu fiu; cine se smintește și eu să nu mă aprind»¹.

Iar în privința iubirii pe care, la râul lor, Moldovenii o aveau față de Mitropolitul Veniamin, vom aminti, dintre atâtea dovezi, petiția prin care aceștia cereau readucerea păstorului lor în scaun, după ce fusese nevoit să stea retras între 1808-1812; primirea triumfală ce i s'a făcut la înapoiere, ca și jalea ce a cuprins din nou Moldova, la aflarea celei de a doua demisii a Mitropolitului. «Nenorocire și păcatele noastre — spun Moldovenii în petițiunea adresată Domnitorului — de ni s'au dus și acest sufletesc părinte și am rămas noi întru toate oftările și suspinurile, storcând pârae de lacrimi ca o turmă fără de păstor și ca niște prunci fără de părinți, când rămân pe mâna vitregilor streini, cu inimile pline de cugetul junghierii»². Primirea sa, la înapoiere, a fost — după cum se exprimă C. Erbiceanu — tot ce poate fi mai sublim în lumea aceasta, mai înalt și mai satisfăcător ostenețelor cuiva. «Toată suflarea ieșeană, boieri și negustori, stăpâni și slugi, jidovi, armeni și de toată nația aleargă spre a primi pe părintele obștesc» veselindu-se că iarăși le este părintele lor³. Iar când s'a aflat despre a doua demisie a Mitropolitului, la 1842, «în capitală și în toată Moldova domnește numai o jale... Bocetul obștesc era foarte sfășăitoriu, tânguirea se urcase în gradul cel mai înalt, încât trebuia să vie împrejur pază militărească, ca să oprească și să împrăștie mulțimea»⁴. Numai cunoscând activitatea Mitropolitului Veniamin Costachi se poate înțelege cum a putut ajunge el să fie atât de iubit de întreaga Moldovă. Păstorind la Huși, la Roman și la Iași, în vizitele sale canonice, el avusese ocazia să cerceteze aproape toate satele

1. apud A. Vizanti, op. cit., pp. 155—156.

2. C. Erbiceanu, Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei, p. 52.

3. cf. C. Erbiceanu, Viața și activitatea Mitropolitului Veniamin Costache, p. 21.

4. Gazeta de Transilvania, Nr. 7, Brașov 16 Februar 1842, p. 27; apud Gh. Adamescu, Istoria Seminarului „Veniamin“ din Iași (1803-1903), Buc. 1904, p. 19.

acestei provincii. Iar vizitele sale canonice nu erau treceri fugare, ci rămâneri răbdătoare în mijlocul păstoriților, ca să le predice dumnezeiasca învățătură și să le împartă dreptatea, împăcându-i în neînțelegerile care le turburau liniștea și-i făceau să se vrășmășească, în loc să se iubească unii pe alții. Cât de mult se aseamănă, din acest punct de vedere, vizitele canonice ale Mitropolitului Veniamin Costachi cu cele ale ierarhilor primelor veacuri creștine!

6. Răspunderea grea, de păstor suprem și iubirea de Patrie, a cărei temelie o vedea amenințată prin slăbirea tradiției familiei, în urma înmulțirii divorțurilor și a viețuirii în concubinaj, l-au făcut pe blândul Mitropolit Veniamin să ia, de multe ori, măsuri aspre, împotriva acelor care nu ascultau și nu dau urmare sfaturilor sale, de a cinsti căsătoria ca taină.

El ținea, cu hotărîre nesdruncinată, la aplicarea dispozițiilor rânduite de sfinții părinți în privința căsătoriei¹ și se folosea cu multă scumpătate de dreptul său de a acorda dispense, dela aceste dispozițiuni². Numai pentru a evidenția dorința sa de a păstra disciplina familiei, vom menționa câteva cazuri în care, împotriva blândeții și bunătății sale, Mitropolitul Veniamin a luat hotărîri, care, prin asprimea lor, par a depăși doctrina Bisericii asupra pedepselor pe care Ea le poate aplica.

Astfel, reclamându-i-se cazul că Nastasia, soția spătarului Sandulache-Miclescu, și-a părăsit bărbatul, în urma îndemnurilor mamei sale, hătmăneasa Smaranda Roset, Mitropolitul

1. Can. 19 ap.; 26, 53, 54 trul.; 2 Neoccez.; 23, 27, 68, 75, 76, 79, 87 Vasile c. M.; 11 Timotei al Alex.; 5 Teofil al Alex. v. și „Tom pentru însoțiri” prelucrat de Patriarhul Constantinopolului Grigorie, tălmăcit cu binecuvântarea Mitrop. Veniamin. In Tip. Sf. Mitropolii a Iașului, 1840. Acest „tomos” i-a fost trimis Mitrop. Veniamin de Patriarhul de Constantinopol, la 19 Iunie 1839, în 15 exemplare, ca să-și rețină unul pentru sine, iar pe celelalte să le dea celorlalți episcopi ai săi și altora, cărora el va socoti necesar. cf. K. Delicanis, Πατριαρχικά έγγραφα vol. III, Constantinopol, 1905, p. 568—569.

2. Mitropolitul V. Costachi are o întinsă corespondență cu Patriarhul de Constantinopol, căruia îi pune diferite întrebări cu caracter juridic sau în legătură cu cazurile de căsătorii, în grade de rudenie neîngăduite de canoane. v. K. Delicanis, op. cit., pp. 502—505, 516, 517, 518, 519; 564, 565—8, 590, 592, 605, 611, 631. Despre aceste preocupări ale M. V. C. pentru aplicarea canoanelor Bisericii, v. și St. Berechet, în rev. „Bis. Ort. Rom.” Iunie, 1945, p. 224.

Veniamin a hotărît ca atât mama cât și fiica să fie trimise la mănăstire «până când își vor veni în dreapta cugetare». Mitropolitul a ținut să justifice această măsură. «Căci dacă o asămine pilduire — zice el — nu să va face la această întâmplare potrivită cu politiceștile pravili și bisericăștile canoane, apoi va agiunge lucrul, și pot zice că au și agiuns, a se socoti defăimare, iar nu sfințenie, taina cununiei, și a să urma însoțirile cu contracturi»¹. Tot astfel, tribunalul mitropolitan al Moldovei, în 1836, a condamnat la 6 luni închisoare într'o mănăstire de maici, spre înțelepțire, pe Roxandra, soția Princ. Hatman Anastasie Kasoda, reclamată de soț, că după zece ani de conviețuire pașnică nu se mai înțelege cu ea. Iar în caz că nu se înțelepțește în acest timp, ci rămâne mai departe în încăpățânarea ei, închisoarea se va transforma în închisoare pe viață². O sentință tot așa de aspră a pronunțat Veniamin Costachi și împotriva soției comisului Mihalache Keseoglu, fiindcă a fugit „de la împreună petrecere cu bărbatu-și”. Sentința mitropolitului prevedea «ca „pravilicește ea să meargă la mănăstirea Văraticul, cernită în vadea de doi ani de zile ca să stea în canon“, și dacă în acest timp „nu se va smeri ea bărbatului și va sta neînduplecată“, atunci comisului Keseoglu i se va da „pravilicească hotărîre a trece la altă însoțire“, iar ea va rămânea „pe viața sa în monastire ca la locul mântuirii sale“».³ Acest fel de pedepse se executau — este adevărat — numai după aprobarea autorității politice: Domnitorul sau — în timpul ocupației — generalul Kisselef, Biserica aplicând numai pedepse duhovnicești, după cum se vede și din răspunsul pe care, cam în același timp, Patriarhul Gherman I l-a dat log. Sturdza, spunându-i că numai Statul poate să-i pedepsească soția cu închisoare în mănăstire⁴.

7. În privința administrării averilor bisericăști, Veniamin Costachi a dovedit nu numai o exactă cunoaștere a canoanelor,

1. Adresa Mitropolitului Veniamin către Sfatul administrativ din 20 Aprile 1832, la Arh. St. Iași, tr. 1764, op. 2013, dosar 121. apud *Mihail Galan* „Organizarea justiției moldovene în timpul ocupației rusești din anii 1828—1834“, în „Intregiri“ buletinul Institutului de istoria dreptului vechi românesc, Iași, 1938, p. 158.

2. *K. Delicantis*, op. cit., p. 560. Condamnarea la închisoare pe viață nu s'a aplicat însă, ci s'a ajuns în cele din urmă la divorț.

3. cf. *Mihail Galan*, art. cit. p. 159.

4. *K. Delicantis*, op. cit., p. 611.

dar și o devotată aplicare a lor. El știa că potrivit canonului 38 ap. «episcopul (trebuie) să poarte grijă de toată averea bisericească și să o chivernisească, Dumnezeu fiindu-i supraveghetor, dar nu-i este lui iertat a-și însuși ceva din aceea sau a dărui rudelor sale cele ale lui Dumnezeu; căci de vor fi sărace, să le dea ca unor săraci, dar să nu vândă sub acest cuvânt cele ce sunt ale Bisericii»¹. Motivul pentru care se recunoaște episcopului stăpânirea peste averea Bisericii, îl arată can. 41 ap.; «Căci dacă lui i s'au încredințat sufletele scumpe ale oamenilor, cu atât mai mult trebuie să dispună asupra banilor, ca toate să se ocârmuiască conform stăpânirii lui și celor ce au nevoie să li se dea, prin presbiteri și diaconi, cu frica lui Dumnezeu și cu toată evlavie».² Că episcopilor li s'a dat în mod absolut cârmuirea averii bisericești se vede și din dispozițiile can. 7 al Sinodului din Gangra³, care hotărăște ca tot ceea ce se face cu privire la rodurile aduse pentru biserică, să se facă după socotința episcopului⁴. De asemenea, potrivit canonului 24 al sinodului din Antiohia, episcopul chivernisește toate lucrurile Bisericii, cu judecata și stăpânirea lui⁵. Dar, ca și canoul 40 ap., acest canon prevede obligația episcopului de a separa lucrurile sale, de cele ale Bisericii.

Cu conștiința acestor drepturi canonice de a administra averile bisericești și cu răspunderea ajutorării mulțimii săracilor, Mitropolitul Veniamin nu s'a lăsat amăgit de prietenii măgulitoare și n'a admis amestecul autorității laice în cârmuirea acestor averi, preferând mai de grabă să se despartă de scaunul de mitropolit de cât să vadă canoanele nesocotite, sub păstoria lui.

Pentru a preîntâmpina dorința Domnitorului, de a instala la administrarea averilor bisericești cârmuire civilă — dorință de care fusese prevenit și prin nepotul său, ministrul Canta — Veniamin Costachi alcătuiuse chiar el un proiect de «organizația ocârmuirii averilor pământeștilor mănăstiri», în Februarie 1835. Acest proiect împărțea mănăstirile în 4 cate-

1. *Sint. At.*, II, 52; *N. Milas*, Canoanele, I p. I, p. 246.

4. *Sint. At.*, II, 57; *N. Milas*, Canoanele, I, p. I, p. 250.

3. *Sint. At.*, III, 105; *Pidalion*, fol. 171.

4. *Iorgu Ioan*, Bunurile bisericești în primele 6 secole, Buc. 1937, p. 139, n. 258.

5. *Sint. At.*, III, 166.

gorii, după averea lor, și admitea ca moșiile mănăstirilor să se arendeze pe 3 ani, la Mitropolie, în prezența unui delegat al Domnului.

Socotelile anuale urmau să fie trimise de egumeni mitropolitului, iar acesta să le supună Domnului.

Adunarea a votat proiectul fără nicio rezervă și cu mulțumiri pentru Mitropolit, dar aplicarea lui urma să înceapă abia după 7 ani, potrivit comunicării făcute Domnitorului Sturdza, de către reprezentantul puterii ocupante¹.

Neaplicându-se acest proiect, situația era mereu încordată și mitropolitul necăjit, căci Domnul își aplica — după cum spune marele logotet și apropiat sfătuitor al său, N. Suțu — toată inteligența în a găsi mijloace de înavuțire, din vânzarea cinurilor, din cutropiri de proprietăți, mai ales mănăstirești...². De asemenea boierii, care formau opoziția, în plângerile pe care le adresau Țarului, acuză pe Domnitor că, prin Canta, face schimburi șilite cu averile mănăstirești³, iar boeri mari ca Balș și Al. Ghica erau arendași de moșii mănăstirești⁴. Mitropolitul Veniamin cunoștea dispozițiunile canoanelor 26 și 33 ale sinodului din Cartagina⁵, care opresc orice înstrăinare a averii bisericești, ca și pe cele ale canonului 12 sinod. VII ecumenic⁶, care nu îngăduie ca pământurile episcopiei sau ale mănăstirilor să treacă în mâna dregătorilor lumești. De aceea, se împotrivea cu toată autoritatea sa lăcomiei boierilor și a Domnitorului, de a se îmbogăți, sărăcind Biserica, cu nesocotirea dorinței ctitorilor și a testatorilor acestor averi.

Când a văzut însă că nu-i mai stă în putință să înfrângă această lăcomie, pe care Domnitorul vedea că nu și-o poate sătura de cât introducând ocârmuire laică la administrarea bunurilor bisericești, Mitropolitul Veniamin, cu sufletul plin de

1. *Ioan C. Filitti*, *Domniile române sub Regulamentul organic 1834—1848*, 1848, București, 1915, p. 463.

2. *Mémoires du Prince Nicolas Soutzo, grand-logothète de Moldavie*, Vienne, 1899.

3. *Ioan C. Filitti*, op. cit., p. 467. Intr'un memoriu răspuns la 28 acuzații, Domnitorul Mihail Sturdza amintește și „de un schimb de mori între Vodă și mănăstirea Neamțului“. cf. *idem*, op. cit., p. 468.

4. *idem*, op. cit., p. 470.

5. Can. 26/34 Cart., *Sint. At.*, III, 372; can. 33/41 Cart., *Sint. At.*, III, p. 390.

6. *Sint. At.*, II, p. 592 sq.

amărăciune, a fost nevoit să se retragă pentru a doua oară din scaun, ca să nu poarte cel puțin rușinea că sub păstoria lui s'a înfăptuit un asemenea act. El n'a stat un moment la îndoială să aleagă între nesocotirea canoanelor și pierderea unei prietenii, legată în sbucium și trudă comună de mulți ani, în servirea intereselor neamului; și nu o prietenie obișnuită, ci a aceluia, care acum era chiar Domnul țării. El a preferat canoanele unei atât de măgulitoare prietenii, fiindcă știa că, procedând așa, pierde o prietenie scumpă, dar își păstrează prietenia mult mai scumpă a atâtor sfinți părinți, care au fixat canoanele, cârmă sigură Bisericii, în lupta ei cu valurile patimilor omenești; precum și prietenia fiilor săi duhovnicești, miile de săraci și nevoiași, care n'au bătut niciodată în zadar la ușa sa, ci totdeauna au plecat mângâiați și ajutați.

Redactându-și actul retragerii din scaun, de data aceasta Mitropolitul Veniamin i-a dat o altă formă, întocmindu-l în lumina adevăratei doctrine canonice a Bisericii, pe care, în urma traducerii Pidalionului, o cunoștea mult mai bine ca la 1808. Acum, renunțând la scaun, renunță în același timp și la vrednicia arhieriei și la numele de mitropolit, urmând să se numească, pe viitor, simplu «Veniamin monahul»¹.

Iar ca încheiere a socotelilor acestei vieți și-a îndeplinit Veniamin Costachi ultima obligație canonică, aceea de a-și lăsa testament, așa cum prevede canonul 81 al sinodului din Cartagina². Un testament bogat, mișcător și instructiv³, cum numai înțeleptul și strălucitul ierarh Veniamin putea să lase.

De n'ar cunoaște cineva nimic din viața Mitropolitului Veniamin și i-ar citi numai testamentul, ar înțelege totuși că „mai mare și mai evanghelic păstor n'a avut neamul româ-

1. Can. 2', VI ec., *Stnt. At.*, II, p. 352; 3 Ciril al Alex., *Stnt. At.*, IV, 359; v. și *Iorgu D. Ivan*, Demisia din preoție, Buc., 1937, pp. 33—35, și *K. Delcantis*, op. cit., p. 610.

2. Can. 81/89 Cart., *Stnt. At.*, III, 505; *N. Mițaș*, Canoanele, II, p. I, p. 243.

3. Nu insistăm asupra conținutului acestui testament, fiind reprodus în întregime sau în parte, în diferite lucrări, care tratează despre Veniamin. Vom aminti numai că și în dispoziția de repartizare a diferitelor sale bunuri și obiecte, M. V. a căutat să respecte rânduelile canonice și practica, lăsând catedralei mitropolitane sau mănăstirii Slatina, după cum obiectele erau dobândite în timpul cât se găsea ca mitropolit, la catedrală, sau retras la mănăstire.

nesc; asemenea bun patriot și cu durere de neamul și de vatra strămoșească n'a avut mulți țara noastră; mai zelos apărător al legii ortodoxe și al tradiției bisericești n'a avut de mult biserica întreagă a Răsăritului" ¹.

Am scos în evidență numai câteva laturi ale activității Mitropolitului Veniamin Costachi, privită în lumina canoanelor. Importanța arătată de el canoanelor, de a căror lumină s'a condus, se vede însă din toată activitatea lui și mai ales din prefața scrisă la tipărirea „Pidalion”ului, cu a cărei traducere s'a ostenit ².

Am trecut peste activitatea lui de tălmăcitor și tipăritor al cărților de ritual, al cărților pentru întărirea credinței și luminarea minții, de organizator al dicasteriilor bisericești, pentru ca prin ele să introducă și să promoveze disciplina în Biserică; de organizator al monahismului și înviorător al vieții mănăstirești, de ctitor de școli și de biserici, de ctitor-donator și sprijinitor de spitale și așezăminte filantropice, ca fiind cunoscută din atâtea lucrări scrise asupra vieții lui.

Privită în ansamblul ei, toată această activitate, cu care Mitropolitul Veniamin a stăpânit o epocă de grele încercări pentru Biserică și neam, formează un masiv stâncos, pe care vremea nu-l va putea roade și micșora, ci dimpotrivă, cu cât perspectiva în timp va fi mai depărtată, cu atât ea va arăta mai strălucită și mai impunătoare personalitatea marelui ierarh.

IORGU D. IVAN

---

1. C. Erbiceanu, *Viața și activitatea Mitropolitului Veniamin*, Buc. 1888, p. 13.

2. Trebuința însă sau mai bine nevoia de o asemenea carte, au fost pentru Biserică mare. Că precum vasul înnotatoriu pe luciul ocianului, fără de organul povățuitoriu, de bună seamă s'ar face pradă la furia furtunilor și la sbuciumările talasurilor turbate, asvârlindu-se departe de la calea sa: de asemenea și vasul Bisericii, al căruia întâiul cârmaci au fost și este însuși Mântuitorul Ei Iisus Hristos, lipsită de legiurile și graiurile dogmatice și morale ale învățătorei sale cele preaințelepte, s'ar fi făcut în loc de casă de rugăciune și lăcaș celui Prea înalt, peșteră de furi: și dacă Iisus prin asemenea rostiri canonice cu care au însoțit pe următorii săi, nu ar fi certat marea eresurilor și valurile patimilor, încât să se facă liniște, în Biserică, de bună samă, ca oare când vasul întru carele se afla Apostolii înotând fără cârmă, bântuindu-se, și aproape de cufundare viind, de multe ori cârmacii și credincioșii ei s'ar fi văzut nevoiți a striga: „Doamne mântuește-ne că perim...” *Pidalion*, p. 5.

FORMULE CALENDARISTICE *

1) AFLAREA DATEI PAȘTELOR PRIN CALCUL

A. — După vechea Pascalie a lui Ioan Damaschin.

Se află data Paștilor pe stil vechi și se mărește cu 13 zile.

Vom întrebuința următoarele formule:

1) Ciclul lunar al anului $C = R \frac{A+1}{19}$ A este anul dela Hristos
R înseamnă restul împărțirii $A+1 : 19$.

2) Temelia lunii $T = R \frac{11 \times C + 3}{30}$ C este ciclul lunar.

3) Luna plină pascală $L = 50 - T$ T este temelia lunii.

4) Mâna anului $M_a = R \frac{A + \frac{A}{4} + 1}{7}$ Mâna anului este restul împărțirii $A + \frac{A}{4} + 1 : 7$.
Cifra găsită arată a câtea zi a săptămânii, începând de Luni, este 1 Martie al anului dat.

Din $\frac{A}{4}$ luăm numai câtul întreg.

5) Data Paștilor $P = L + 7 - R \frac{L + M_a - 1}{7}$

Aplicație:

Să se afle data Paștilor procurată de Pascalia lui Ioan Damaschin pentru anul 1947.

$$C = R \frac{1947+1}{19} \quad \frac{1948}{19} = 102 \frac{48}{10}$$

$$C = 10$$

$$T = R \frac{11 \times 10 + 3}{30} \quad \frac{113}{30} = 3 \frac{23}{30}$$

---

* Acest articol înfățișează părerile autorului care este singur răspunzător de formulele și calculele cuprinse în el. Publicarea lui nu angajează întru nimic nici autoritatea bisericească și nici Comitetul revistei, care-l supune discuției ceteritorilor competenți.

REDACTIA

$$T = 23$$

$$L = 50 - 23 = 27$$

$$L = 27 \text{ Martie}$$

$$M. a. = R \frac{1947 + 486 + 1}{7} = R \frac{2434}{7} \quad \begin{array}{r} 2434 : 7 \quad 347 = \\ \underline{33} \\ 54 \\ \underline{5} \end{array}$$

$$M. a. = 5$$

$$P = 27 + 7 - R \frac{27 + 5 - 1}{7} = 34 - 3 = 31 \text{ Martie st. v.}$$

Adăogând 13 zile, găsim că Paștile anului 1947, după Pascalia lui Damaschin va fi la 13 Aprilie.

Această dată însă nu este potrivită calendarului îndreptat la anul 1924 de către Sf. Sinod.

Uneori, Pascalia lui Damaschin dă Paștile mai târziu de 2 Mai, în care caz, Postul Sf. Apostoli este desființat.

B. — După noua Pascalie ortodoxă rezultată din îndreptarea calendarului.

Se află direct data Paștilor după stil nou.

Vom întrebuința următoarele formule :

1) Ciclul lunar $C = R \frac{A-8}{19}$ A este anul dela Hristos
R înseamnă restul împărțirii $A-8 : 19$

2) Temelia lunii $T = R \frac{11C+3}{30}$ C este ciclul lunar
R înseamnă restul împărțirii
 $11C + 3 : 30$

3) Luna plină pascală $L^* = 21 + R \frac{29-T}{29}$ T este Temelia lunii
R înseamnă restul împărțirii

4) Mâna anului $M. a. = R \frac{A + \frac{A}{4} + 1 - \frac{7S-16}{9}}{7}$ Atât la câ-

tul $\frac{A}{4}$ cât și la $\frac{7S-16}{9}$ se ia numai partea întreagă.

5) Data Paștilor $P = L + 7 - R \frac{L + M. a. - 1}{7}$ L e data lunii pline pascale.
M. a. este Mâna anului considerat, adică ziua săptămânii lui 1 Martie.

*) Formula este valabilă pe anii 1900 - 2199.

Aplicație:

Să se afle data Paștilor anului 1947, după Noua Pascalie Ortodoxă.

$$\text{Ciclul lunar } C = \text{restul împărțirii } (1947-8) : 19 \quad \begin{array}{r} 1939 : 19 = 102 \\ \underline{39} \\ 1 \end{array}$$

$$C =$$

$$\text{Temelia } T = \text{restul împărțirii } (11 \times 1 + 3) : 30 \quad \begin{array}{r} 14 : 30 \neq 0 \\ \underline{14} \end{array}$$

$$T = 14$$

$$\text{Luna plină pascală } L = 21 + \text{restul împărțirii } (29-14) : 29 \quad \begin{array}{r} 15 : 29 = 0 \\ \underline{15} \end{array}$$

$$\text{Mîna anului } M. a. = \text{Restul împărțirii } (1947 + \frac{1947}{4} + 1 - \frac{7 \times 19 - 16}{9}) : 7$$

$$L = 21 + 15 \quad L = 36$$

$$(1947 + 486 + 1 - 13) = 2421 \quad \begin{array}{r} 2421 : 7 = 345 \\ \underline{32} \\ 41 \\ \underline{6} \end{array}$$

$$M. a. = 6$$

Data Paștilor $P = 36 + 7 - \text{rest. } (36 + 6 - 1) : 7 = 43 - 6 = 37$ socotit dela 1 Martie.

Scăzând 31 de zile ale lui Martie, găsim 6 Aprilie.

Deci, Paștile în anul 1947, după noua pascalie, ar fi trebuit să cadă la 6 Aprilie.

Observație: Biserica noastră serbează, anul acesta însă, Paștile după vechea Pascalie a lui Damaschin.

2) AFLAREA DATEI CREȘTINE A PESAHULUI IUDAIC PRIN CALCUL

Calendaristii iudei stabilesc data creștină a Pesahului unui an iudaic oarecare servindu-se de tabele comparative. Acele tabele s'au întocmit stabilindu-se corespondența datelor an cu an.

Dăm aci o formulă, care ne permite să ne dispensăm de orice tabele și să calculăm direct data Pesahului oricărui an iudaic.*)

$$\text{Pesah} = 58.5.204 + \frac{7S-16}{9} - \frac{A-1}{76} \cdot 5.860 + \frac{28R+4}{76} \cdot 18.21.589 - \frac{48R+68}{76} \cdot 10.15.204 - \frac{R}{4}$$

*) Marele matematician Gauss a întocmit un grup de formule pentru calcularea datei creștine a Pesahului. Formulele (a căror explicație n'a dat-o) sunt complicate și greoaie.

Data obținută se va socoti dela 1 Martie.

Lămuriri: In calendarul hebraic, ziua are 24 ore, iar ora are 1080 chlakim.

z înseamnă zile

h „ ore

ch „ chlakim

S „ numărul secolelor încheiate dela Hristos.

A „ anul hebraic = anul creștin + 3761.

R „ restul împărțirii (A-1) : 76.

In toate fracțiile din formulă, luăm *numai partea întreagă a câtului.*

Interdicții: După rânduelile calendarului iudaic, este interzis a se serba Pesahul la data obținută prin calcul, in următoarele cazuri:

1) Dacă dată obținută cade Luni, Miercuri sau Vineri:

2) Dacă data obținută are fracția de zi mai mare sau egală cu 18 ore;

3) Dacă anul A e comun, și data obținută cade Duminica, iar fracția de zi a datei obținute este mai mare sau egală cu 9 ore și 204 chlakin;

4) Dacă anul A urmează unui an intercalar și data obținută cade Sâmbăta, iar fracția de zi este mai mare sau egală cu 15 ore și 589 ch.

In aceste cazuri serbarea Pesahului se mută pe ziua următoare; iar dacă cumva, mutarea făcută din cauza fracției sus pomenite, dă peste o zi de interdicție (Luni, Mercuri, Vineri), serbarea se amână încă cu 1 zi.

Aplicație:

Să se afle data creștină a Pesahului anului 1947.

$$A = 1947 + 3761 = 5708 \quad A-1 = 5707 \quad \begin{array}{r} 5707 : 76 = 75 \\ \underline{387} \\ 7 \end{array}$$

$$R = 7$$

Calculăm termenii pe rând.

Termenul al II-lea $(7S-16) : 9 = (7 \cdot 19 - 16) : 9 = (133 - 16) : 9 = 117 : 9 = 13$

„ al 3-lea, 75×5 ore 860 ch. = 18 zile 2 ore și 780 ch.

„ al 4-lea. Acolo $(28R+4) : 76 = 2, \dots$ Deci, 2×18 z 21h 589ch
= 37 z. 19 h. 98 ch.

„ al 5-lea. Acolo $(48 \times 7 + 68) : 76 = (336 + 68) : 76 = 404 : 76 = 5, \dots$
Apoi, 5×10 z. 15 h. 204 ch. = 53 z. 3 h. 1020 ch.

„ al 6-lea $R : 4 = 7 : 4 = 1, \dots$

Deci Pesah = $58.5.204 + 13 - 18.2.780 + 37.19.98 - 53.3.1020 - 1$
 Adunând termenii pozitivi deoparte, găsim 108 z. 24 h. 302 ch.
 " " " negativi separat " -72 6 720

Ca să putem face scăderea sumei negative din suma pozitivă, vom lua 1 oră din cele 24 dela descăzut, o vom preface în chlakim și vom avea :

$$\begin{array}{r} 108 \text{ z. } 23 \text{ h. } 1382 \text{ ch.} \\ -72 \quad 6 \quad 720 \\ \hline 36 \text{ z. } 17 \text{ h. } 662 \text{ ch.} \end{array}$$

Pesahul cade, deci, în ziua a 36-a socotind dela 1 Martie, adică la 5 Aprilie.

Să cercetăm acum, dacă nu suntem în vreunul din cazurile de interdicție. Pentru aceasta, căutăm ce zi a săptămânii este la 5 Aprilie. Folosim Mâna anului, găsită la punctul 1) B. Mâna anului este 6, deci, 1 Martie cade Sâmbăta; prin deducție, 5 Aprilie cade Sâmbăta.

Observăm, prin urmare, că nu suntem în niciunul din primele trei cazuri de interdicție.

Pentru al 4-lea caz, aflăm ciclul lunar al anului: $5708 : 19$ dă restul 8.

Anul este intercalar. (Anii cu ciclurile 3, 6, 8, 11, 14, 17, 19 sunt intercalări, adică de câte 13 luni). Nu e nici cazul al 4-lea de interdicție.

Pesahul, în anul 1947, se va serba, deci, la 5 Aprilie, Sâmbăta.

3. RÂNDUIALA

EVANGHELIILOR ȘI GLASURILOR ÎN DUMINICILE UNUI AN OARECARE

Pentru a întocmi tabloul glasurilor și evangheliilor din Duminicile unui an oarecare A numărăm zilele dintre Paștile anului trecut și 1 Mai al aceluși an și socotim câte săptămâni fac. La zilele ce prisosesc, adăogăm apoi, câte zile mai trebuie, ca să complectăm încă o săptămână.

Numărul zilelor adăogate arată data din Ianuarie, în care cade prima Duminică a anului A. Numărul săptămânilor obținute prin complectare, mărit cu 3 dă glasul de rând, iar același număr mărit cu 6 dă voscreasna de rând în prima Duminică a anului.

Exemplul: I Paștile anului A—1 la 9 Aprilie. Intre Paști și 1 Mai 21 zile, adică 3 săptămâni. Ca să complectăm 4 săptămâni trebuie să adăogăm 7 zile. La 7 Ianuarie va fi prima Du-

minică a anului A. Glasul de rând va fi 7 (4 + 3). Voscreasna de rând va fi 10 (4 + 6).

Exemplul II: Paștile anului A—1 la 13 Aprilie. Intre Faști și 1 Mai 17 zile, adică 2 săptămâni și 3 zile. Că să complectăm 3 săptămâni trebuie să adăogăm 4 zile. Prima Duminică a anului A va fi, deci, la 4 Ianuarie. In acea Duminică va fi la rând glasul 6 (3 + 3) și voscreasna 9 (3 + 6). Dacă obținem pentru glas un număr mai mare ca 8, sau pentru voscreasnă un număr mai mare ca 11, scădem din acel număr 8, (respectiv 11) și diferența dă glasul sau voscreasna de rând.

Pentru a așeza evangheliile Liturghiei, vom înșira datele tuturor Duminicilor anului A.

Determinăm data Paștilor și o însemnăm în tablou. Insemnăm, apoi, cele 10 Duminici ce preced Paștile și care sunt totdeauna aceleași:

Duminica Vameșului. (Inceputul Triodului).

„ Fiului Risipitor.

„ Lăsatului sec de carne.

„ „ „ de brânză.

„ I-a a Marelui Post.

„ II-a „ „ „

„ III-a „ „ „

„ IV-a „ „ „

„ V-a „ „ „

„ VI-a „ „ „

Inșirăm, apoi, cele 7 Duminici ce urmează îndată după Paști :

Duminica Tomii

„ Mironosițelor

„ Slăbănogului

„ Samarinencii

„ Orbului

„ Sf. Părinți ai Sinodului I Ec.

„ Rusaliilor.

Apoi însemnăm la locurile cuvenite. *dacă sunt*, următoarele 6 Duminici :

Duminica înainte de Botez și cea după Botez :

„ „ de Înălțarea Crucii și cea după Înălțarea Crucii.

Duminica înaintea Nașterii Domnului și cea după Naștere.

Apoi fixăm, dacă în acele intervale cade o Duminică.

Dela 11—17 Octomvrie, Duminica 21 după Rusalii.

Dela 30 Oct.—5 Noemv. Duminica 22 după Rusalii

„ 24—30 Noemvrie, Duminica 30 „ „

„ 1—3 Dechemvrie, Duminica 31 „ „

Observație: Când Paștile cad la 22 sau 23 Aprilie, în intervalul 1—3 Dechemvrie se pune Duminica 16 după Rusalii, iar Duminica 31 se pune după Botez, la locul arătat mai jos. În alte cazuri, Duminica 16 nu se pune.

Insemnăm, apoi, după Rusalii. Duminicile 1, 2, 3, până la Duminica dinaintea Înălțării Crucii. După Duminica de după Înălțarea Crucii, punem *în locurile goale*, Duminici din cele neplăstate, în ordine numerică crescătoare, începând cu Duminica 18. (Astfel, ajungem să avem, totdeauna, înainte de Duminica dinaintea Nașterii, Duminica 28 Rusalii).

Dacă între Duminica de după Botez și Duminica Vameșului, este un singur loc, punem Duminica 32; dacă sunt 2 locuri, punem Duminica 29 și 32; dacă sunt 3 locuri, punem Duminica 29, 32 și 17; înfine, dacă sunt 4 locuri (ceea ce se întâmplă numai când Paștile cad dela 22 până la 25 Aprilie), atunci punem Duminica 29, 31, 32, și 17.

Acestea sunt evangheliile care se citesc la Liturghie.

Glasurile și voscresnele se pun în ordine crescătoare, după prima Duminică a anului, repetându-se respectiv dela 1 la 8 și dela 1 la 11, până la Paști. La Duminica Tomii glasurile încep cu 1 și se repetă dela 1 la 8 până la sfârșitul anului. Voscresnele, în Duminicile dintre Paști și Rusalii, se pun, 1, 4, 5, 7, 8, 10. Începând din primă Duminică după Rusalii, voscresnele se pun în ordine crescătoare, dela 1 la 11, repetându-se până la finele anului.

În tabloul așa alcătuit, glasurile și voscresnele se înlocuiesc cu ale Praznicelor la: Florii, Paști, Rusalii, Schimbarea la față, Înălțarea Crucii, Nașterea Domnului și Botezul Domnului. Voscresnele se mai înlocuiesc cu ale Praznicelor la Întâmpinarea Domnului, Buna Vestire, Adormirea Maicii Domnului, Nașterea Maicii Domnului și Intrarea în Biserică, dacă aceste sărbători se întâmplă să cadă Duminica.

Dăm aci rânduiala glasurilor și evangheliilor din Duminicile anului 1947, întocmită după regulile expuse mai sus.

Paștile anului 1946 au fost la 21 Aprilie. Între Paști și 1 Mai, 9 zile, adică 1 săptămână și 2 zile. Ca să complectăm 2 săptămâni, adăugăm 5 zile. Deci, prima Duminică a anului 1947 a fost la 5 Ianuarie, cu glas 5 vosc. 8.

Data	Evanghelia din :	Glas	Voscreasna
5 Ianuarie	Dumineca înainte Botezului	5	8
12 "	" după Botez	6	9
19 "	" 29 după Rusalii	7	10
26 "	" 32 " "	8	11
2 Februarie	" Vameşului	1	Praznic.
9 "	" Fiului risipitor	2	2
16 "	" Lăsat sec. de carne	3	3
23 "	" " " de brânză	4	4
2 Martie	" I a Postului	5	5
9 "	" II " "	6	6
16 "	" III " "	7	7
23 "	" IV " "	8	8
30 "	" V " "	1	9
6 Aprilie	" Floriilor	Praznic.	
13 "	" Paştilor	"	
20 "	" Tomii	1	1
27 "	" Mironosişelor	2	4
4 Mai	" Slăbănogului	3	5
11 "	" Samarinencii	4	7
18 "	" Orbului	5	8
25 "	" Sf. Părinţi Sinod I.	6	10
1 Iunie	" Rusalilor	Praznic	
8 "	" I după Rusalii	8	1
15 "	" 2 " "	1	2
22 "	" 3 " "	2	3
29 "	" 4 " "	3	4
6 Iulie	" 5 " "	4	5
13 "	" 6 " "	5	6
20 "	" 7 " "	6	7
27 "	" 8 " "	7	8
3 August	" 9 " "	8	9
10 "	" 10 " "	1	10
17 "	" 11 " "	2	11
24 "	" 12 " "	3	1
31 "	" 13 " "	4	2
7 Septembrie	" Inaintea Înălţării Crucii	5	3
14 "	" Înălţarea Crucii	Praznic	
21 "	" după Înălţarea Crucii	7	5
28 "	" 18 după Rusalii	8	6

Data	Evanghelia din :	Glas	Voscreasna
5 Octomv. Duminica	19 după Rusalii	1	7
12 " "	21 " "	2	8
19 " "	20 " "	3	9
26 " "	23 " "	4	10
2 Noemvrie	22 " "	5	11
9 " "	24 " "	6	1
16 " "	25 " "	7	2
23 " "	26 " "	8	3
30 " "	30 " "	1	4
7 Dechemvrie	27 " "	2	5
14 " "	28 " "	3	6
21 " "	Inaintea Nașterii	4	7
28 " "	după Naștere	5	8

Obs. E folositor ca fiecare preot să-și întocmească tabloul la începutul anului și să-l afișeze în altar, la îndemâna lui și a cântăreților.

Preotul VICTOR M. POPESCU
profesor de matematici
parohul bisericii Udricani
din București

RECENZII

VINTILESCU PETRE, Pr., profesor la Facultatea de Teologie din București, *Insemnări pentru o nouă ediție a Liturghierului*, București (Tipografia Cărților Bisericești) 1947, form. 8, 57 pp. —

Ca cel mai bun cunoșcător la noi al istoriei, al textului, al sensului adânc și al funcțiunii sfintei Liturghii, Părintele profesor Petre Vintilescu este preocupat de mult timp de problema revizuirii Liturghierului român. O serie de studii publicate până acum cu privire la această problemă, atât de importantă pentru Biserica și pentru teologia ortodoxă, documentează și ilustrează cu numeroase constatări și propuneri științifice necesitatea unei îndreptări studiate și bine chibzuite a Liturghierului nostru. Din cele 37 de studii și de articole cu caracter liturgic publicate de Părintele profesor până acum, 11 sunt contribuții importante la această revizuire necesară¹.

În cel intitulat anume *Contribuții la revizuirea Liturghierului român. Proscomidia, Liturghia sf. Ioan Gură-de-Aur. Studiu și text*², operă de erudiție liturgică, Părintele profesor a pus baze temeinice lucrului, asupra căruia nu se mulțumește să atragă atenția noastră, cu competența sa de specialist: Prea Cucernicia Sa a cercetat și a recunoscut terenul de lucru, a stabilit planul, a pus în evidență elementele și condițiunile lucrării ce este de făcut și a procedat la identificarea și îndreptarea a numeroase locuri defectuoase, săvârșind lucrul său cu tot aparatul științific necesar. Partea cea mai grea a acestui lucru, care era începutul, s'a făcut astfel cu bine de peste cincisprezece ani. De atunci, Părintele profesor Petre Vintilescu n'a încetat a urmări problema pusă; dimpotrivă, Prea Cucernicia Sa a înmulțit cercetările sale și, în continuarea lor, ne dă acum o nouă contribuție de seamă la revizuirea Liturghierului român, sub titlul de *Insemnări pentru o nouă ediție a Liturghierului*.

---

1. În bibliografia personală dela sfârșitul lucrării de care ne ocupăm aci, cele cu nr. 2, 7, 8, 16, 25, 27, 28, 30, 32, 36, la care se adaugă noua lucrare.

2. București (Tipografia Cărților Bisericești) 1931, form. 8, 160 pp. — Recensat de noi în revista *Biserica Ortodoxă Română*, an. L, nr. 1 (Ianuarie 1932), pp. 79-82,

Aceste „Insemnări“, prezentate în prefață ca un „modest studiu de filologie liturgică“, sunt în realitate cercetări temeinice, în parte reluate, asupra unui număr de chestiuni privind îndreptările ce sunt de făcut în textul Liturghierului românesc, cercetări ale căror rezultate rămân ca definitiv câștigate pentru lucrul de revizuire a Liturghierului nostru. Părintele profesor Petre Vintilescu cunoaște bine și textul grec și traducerea românească și străine ale Liturghierului. Prea Cucernicia Sa le compară pentru fiecare observație ce face, pune în lumină greșelile traducerilor românești, documentează studiul cu un aparat în care citează, pe lângă textele invocate, numeroase lucrări liturgice auxiliare. Informația este bogată, interpretarea justă, considerațiunile personale judicioase. Lucrarea se poate socoti un model de studiu de filologie liturgică și de teologie liturgică.

Părintele profesor pune mai întâiu problema pe terenul pe care trebuie pusă. Revizuirea Liturghierului trebuie adevărat urmărită din două laturi: Ea necesită stabilirea unui text grec bun și apoi îndreptarea traducerilor, ținând seama de acest text. Toate Bisericile ortodoxe sunt deopotrivă interesate la stabilirea lui. Osteneala lucrului revine firește Bisericilor grecești, în care, după unele inițiative personale, autoritatea bisericească a încredințat grija „unei ediții critice și filologice“ unei comisiuni instituite la Atena în anul 1932 de patriarhul ecumenic Fotie II.

Părintele profesor Petre Vintilescu arată, cu exemple că, odată cu stabilirea textului, trebuie urmărită uniformizarea formelor, adevărat în primul rând „precizarea și completarea lămuririlor sau instrucțiunilor de tipic presărate în cărțile de slujbă, prin care nu numai se stabilește rânduiala sau ordinea și forma actelor, ci se determină numărul și întinderea formulelor precum și acțiunea liturgică în general și în amănuntele ei“ (p. 7). Părintele profesor explică și exemplifică variația de forme din Liturghierele grecești, slavone și românești cu particularitățile observate în serviciul Proskomidiei și în acțiunea din cursul Liturghiei, învederând cu aceasta odată mai mult trebuința unei îndreptări, mai ales că chiar înăuntrul aceleiași Biserici naționale s'au introdus unele inovații și schimbări liturgice nejustificate (pp. 8-11).

Nepotrivirile și greutățile observate în traducerea românească a textului liturgic, asupra cărora stăruie studiul, sunt împărțite, după natura lor, în mai multe categorii:

I. *Traduceri în contradicție cu logica textului, cu spiritul și structura liturghiei* (pp. 11-19). Se observă și se motivează aici cinci îndreptări impuse de textul grec și de sensul rugăciunilor: 1. Ectonisul „Cântare de biruință cântând, strigând, glas înălțând și grăind“ trebuie rostit articulând primul cuvânt, ca în textul grec: „Cântarea de biruință cântând“. După ce a fost semnalată în studiul anterior *Contribuții la revizuirea Liturghierului Român*, această greșală a și fost îndreptată în Liturghierul de Blaj, ediția 1931. — 2. Ectonisul „Mai ales pentru prea sfânta, prea curată...“ trebuie rostit „Mai ales cu prea sfânta...“, în liturghia sf. Vasile cel Mare. 3. Fraza „Ci ne înnoește pre noi, cari ne rugăm ție“ nu este tradusă bine; corect este: *Ci reînnoește-ni-l nouă, sau reînnoește-l în noi* (pe sf. Duh). — Expresia

„drept îndreptând cuvântul adevărului tău” din ecfonisul „Întâiu pomenește, Doamne, pe prea sfințitul...” trebuie înțeleasă și îndreptată în sensul: *învățând drept* cuvântul adevărului tău. — 5. În formula „pomenește, Doamne, toată episcopimea *ortodocșilor*” ultimul cuvânt trebuie tradus cu sensul său liturgic *drept-slăvitorilor*.

II. *Dificultăți de natură flexionară* (pp. 19-21). Formula „*Sfintele sfinților*”, în care al doilea cuvânt este în textul grec la cazul dativ, trebuie schimbată în sensul: *Cele sfinte pentru sfinți*, sau *Sfintele, cele pentru sfinți*.

III. *Obscurități de sens ale textului original* (pp. 21-25). — 1. Expresia „*Mila păcii, jertfa laudei*” trebuie îndreptată *Milă, pace, jertfă de laudă*. — 2. Interjecția „*Putere!*” dela cântarea *Sfinte Dumnezeule* trebuie uniformizată sau înlocuită cu „*Puternic!*”. Liturghisitorii noștri întrebuițează fără sens și formulele „*Puterile*”, „*Puterilor*”, „*Puternice*”.

IV. *Obscurități de sens în textul traducerilor* (pp. 25-39). — 1. Cuvintele grecești deosebite traduse la fel. Expresia „*Cei ce se ostenesc*”, care în ectenia de după prochimenul vecerniei, dela sfârșitul utreniei și de după Evanghelia dela Liturghie amintește pe „acei credincioși cari-și pun în vreun fel oarecare preocupare și activitatea lor în serviciul Bisericii, în legătură cu slujba divină și cu sfântul locaș” (καπιῶντες), are în ectenia mare dela începutul Liturghiei sfântului Ioan Gură-de-Aur înțelesul de *cei întristați* sau *cei abătuți* (κάμνοντες) și trebuie tradusă astfel.

V. *Problema lecțiilor diferite* (pp. 39-54), care „pun în joc nu numai nuanțele, ci înseși cuvintele cu însemnarea proprie lor, angajând în acest chip ideia, sensul și interpretarea momentelor liturgice” (p. 39). Așa, de exemplu, variantele *aducem* și *aducând* din ecfonisul „*Ale tale dintru ale tale...*”; *mila păcii* și *untdelemnul păcii*, după cum acuzativul grecesc se acrie ἔλαιον sau ἔλαιον; *ieșiți* sau *aproiați-vă*, dela începutul ecteniei pentru cei ce vin la botez; (înțelepciune) *drépti* sau *dreaptă*, interpretată diferit, ca și *drepti* sau „*dreptii primind dumnezeieștile... ale lui Hristos Taine*”. Pentru toate acestea se stabilește pe bază de text grec, de traduceri străine și de logică liturgică forma și sensul adevărat al formulelor care trebuiesc întrebuințate.

Dintre observațiile și îndreptările făcute de Părintele profesor în cele de mai sus, foarte puține au atras până acuma atenția liturghisitorilor noștri. Constatările și propunerile Prea Cucerniciei Sale sunt noi, personale, originale. De o deosebită însemnătate liturgică sunt rezultatele „*Insemnărilor pentru o nouă ediție a Liturghierului*” privitoare la expresia uniformă „*Cei ce se ostenesc*” care se referă la categorii diferite de credincioși, cele privitoare la „*Mila păcii, jertfa laudei*”, la „*drept îndreptând cuvântul adevărului*”, la „*ci ne înnoește pre noi*”, la „*Sfintele sfinților*”. În general, aceste rezultate dovedesc muncă, sagacitate și simț liturgic.

Ca încheiere a interesantului studiu *Insemnări pentru o ediție nouă a Liturghierului*, Părintele profesor Petre Vintilescu propune alcătuirea unei *concordanțe liturgice*, „pentru a fi puse de acord locurile paralele, evitându-se astfel traducerea diferită a aceluiași termen și ex-

presiuni, corectă într'o parte, greșită în alta, ori deopotrivă de neexactă peste tot" (p. 54). După bunul său obicei științific, Părintele profesor ilustrează propunerea sa cu exemple din textul Liturghiei. Pentru a fi realmente utilă, concordanța liturgică nu trebuie să se mărginească la conținutul Liturghierului însuși și nici numai la originale în stare de manuscris și de ediții, ci trebuie să fie extinsă și la traduceri vechi de diferite limbi și la edițiile acestora (p. 55). Traducerile aruncă lumină asupra vechilor interpretări date anumitor texte sau locuri liturgice și pot contribui chiar la reconstituirea probabilă a unor originale, care n'au mai ajuns până la noi (p. 55).

Studiul Părintelui profesor Petre Vintilescu constată astfel un număr de obscurități și de greșeli în traducerea Liturghierului, face îndreptările cuvenite și propune metode de lucru pentru opera de revizuire. Dacă adăugăm la greșelile și nesiguranțele traducerilor unele variante și inovații introduse în amănuntele textului și ale mișcărilor liturgice de neștiința sau de capriciul unor liturghisitori, stabilirea unui text și a unui tipic corect și uniform apare ca o necesitate din cele mai urgente în Biserica ortodoxă.

Opera este mare, de multă muncă și de lungă durată, dar partea cea mai grea, începutul și îndrumarea, cum am zis, s'a făcut și s'a făcut bine. Părintele profesor Petre Vintilescu a arătat și a deschis drumul care trebuie urmat, cu metoda, cu știința și cu simțul liturgic, care caracterizează lucrările Prea Cucerniciei Sale. Până la săvârșirea lucrului întreg, clericii noștri sunt datori să cunoască rezultatele studiilor liturgice ale Părintelui profesor, să ia notă de toate îndreptările aduse traducerilor Liturghierului nostru și să nu introducă noi variante într'un text și într'o acțiune, care trebuiesc socotite unul din cele mai sacre bunuri ale Bisericii ortodoxe.

Prof. TEODOR M. POPESCU

S U P L I M E N T

P A R T E A O F I C I A L A

DESBATERILE SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

SESIUNEA ORDINARĂ DIN ANUL 1946

Ședința din ziua de 9 Dechemvrie 1946

Sumarul ședinței

La orele 10 dimineața se oficiază Te-Deumul de deschiderea sesiunii Sfântului Sinod în Catedrala Sfintei Patriarhii la care iau parte D-l Ministru al Cultelor Radu Roșculeț, P. C. Pr. I. Vască, Secretarul General al Ministerului Cultelor și toții PP. SS. membrii prezenți ai Sfântului Sinod.

După Te-Deum trecându-se în sala de ședințe a palatului patriarhal, Înalt Prea Sfințitul Patriarh Nicodim ocupă scaunul prezidial, dând cuvântul D-lui Ministru al Cultelor care citește Înaltul Decret Regal Nr. 3406 din 29 Noembrie 1946 prin care se declară deschisă sesiunea ordinară a Sfântului Sinod pe anul 1946. Citirea Mesagiului Regal se termină în aclamațiile PP. SS. Membrii ai Sfântului Sinod pentru Majestatea Sa Regele Mihai I.

I. P. S. Patriarh Nicodim în calitate de președinte al Sfântului Sinod deschizând ședința rostește următoarea cuvântare de deschidere a sesiunii ordinare.

«In prima linie mulțumim M. S. Regelui Mihai I pentru acordarea decretului de deschiderea sesiunii Sfântului Sinod din anul acesta. Noi vom răspunde Majestății Sale Regelui prin următoarea telegramă de omagiu: «Astăzi la deschiderea sesiunii anuale a Sfântului Sinod, gândul nostru al tuturor se îndreaptă către Majestatea Voastră, cu cele mai calde urări de îndelungată și glorioasă domnie, spre binele poporului și al patriei noastre».

«Mulțumim Domniei Voastre Domnule Ministru pentru că ați binevoit a veni în numele guvernului să cetiți mesagiul de deschidere și să luați parte la lucrările Sfântului Sinod. În numele Sfântului Sinod am hotărât să trimitem d-lui Prim Ministru Petru Groza, următoarea telegramă: «Sfântul Sinod, întrunit în ședință obișnuită anuală, exprimă atât Domniei Voastre cât și întregului Guvern al Țării urările sale de bine și succes în conducerea treburilor generale ale scumpei noastre patrii».

Deasemenea mulțumesc Inalt Prea Sfințiților și Prea Sfințiților Membrii pentru că au luat osteneala de a veni la deschiderea Sfântului Sinod spre a lua parte la lucrările acestei sesiuni.

Pe deasupra tuturor suntem datori să mulțumim lui Dumnezeu că ne-a ajutat să lucrăm în pace și să ne putem întruni acum la început de iarnă, ținând seamă că această sesiune trebuia să aibă loc în luna Octombrie a. c., dar am fost nevoiți să o amânăm din cauză că la sfârșitul lui Octombrie am plecat la Moscova.

Țin să comunic ceva în legătură și cu vizita noastră la Moscova. Cunoașteți împrejurările în care s'a hotărât această vizită. Ea trebuia să aibă loc, după invitarea I. P. S. Patriarh Alexei încă din luna Mai a. c., dar sănătatea noastră nu ne-a îngăduit să putem pleca atunci și a trebuit s'o amânăm până în toamnă. Ne-am dus la Moscova în fruntea unei delegații restrânsă, și pot să vă mărturisesc că ne-am bucurat de o primire așa de aleasă în cât am putea s'o numim cu adevărat voevodală. Am stat acolo șase zile și toate au fost șase zile de sărbătoare. Intre altele s'au ridicat toasturi pentru Biserica și Guvernul Țării noastre, dar îndeosebi pentru Majestatea Sa Regele Mihai I, din toată inima și cu toată dragostea unor adevărați prieteni. Trebuie să adaug că n'a fost vorba de nici o închinare, de nici un act și de nici o subjugare față de Biserica Rusiei cum s'a tot svonit de cei de rea credință, atât din Țară cât și de peste hotare, cum a fost cazul unei gazete din Wiena.

În urma acestei vizite am întocmit ca din partea comisiei care a mers la Moscova, o dare de seamă către Sfântul Sinod pe care rog pe Părintele I. Vască, secretarul general al Ministerului Cultelor, care a făcut parte din această delegație ca reprezentant al Guvernului, s'o citească acum».

P. C. Preot I. Vască citește darea de seamă al cărui text se anexează la sumar sub nr. 1.

După terminarea dării de seamă, I. P. S. Patriarh Nicodim dă cuvântul domnului Radu Roșculeț, Ministrul Cultelor, care citește cuvântarea al cărei text se anexează la sumar sub Nr. 2.

După citirea cuvântării, Domnul Ministru Radu Roșculeț se retrage din ședință.

Se intră în ordinea de zi:

P. S. Arhiepiscopul Galaction Silistreanul, secretar de ședință, citește apelul nominal și sunt prezenți: I. P. S. Patriarh Nicodim, I. P. S. Mitropolit Irineu al Moldovei și Sucevei PP. SS. Episcopi: Antim al Buzăului, Grigore al Hușilor, Iosif al Argeșului, Veniamin al Caransebeșului, Nicolae al Clujului, Chesarie al Constanței, Partenie al Armatei, Policarp al Americii, PP. SS. Arhiepiscopul Veniamin Sinaitul, Galaction Silistreanul, Emilian Târgovișteanul, Eugen Suceveanul, Atanase Bârlădeanul și Justi-

nian Vasluianul; în concediu: PP. SS. Episcopi: Lucian al Romanului, Cosma al Dunării de Jos, Vasile al Timișoarei, P. S. Arhiepiscop Ilarion Băcăoanul și P. S. Episcop Nicolae al Oradiei iar absenți: I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, P. S. Episcop Andrei al Aradului; PP. SS. Arhiepiscop Valerie Botoșăneanul și Teodor de Rășinari.

Fiind la început de sesiune se procedează la alegerea secretarilor de ședință și a comisiunilor pentru sesiunea anului 1946.

Se aleg ca secretari de ședință: P. S. Arhiepiscop Galaction Silistreanul P. S. Arhiepiscop Valerie Botoșăneanul.

Comisiunea afacerilor streine:

Președinte: P. S. Episcop Iosif al Argeșului;

Membrii: P. S. Episcop Lucian al Romanului P. S. Episcop Partenie al Armatei; P. S. Episcop Policarp al Americii.

Raportor: P. S. Arhiepiscop Emilian Târgovișteanul.

Comisiunea canonică juridică:

Președinte: I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului;

Membrii: P. S. Episcop Iosif al Argeșului; P. S. Episcop Antim al Buzăului; P. S. Episcop Nicolae al Oradiei; P. S. Episcop Grigore al Hușilor.

Raportori: P. S. Arhiepiscop Athanasie Bârlădeanul; P. S. Arhiepiscop Justinian Vasluianul.

Comisiunea pentru doctrină și viață religioasă:

Președinte: I. P. S. Mitropolit Irineu al Moldovei.

Membrii: P. S. Episcop Andrei al Ardealului, P. S. Episcop Grigore al Hușilor; P. S. Episcop Veniamin al Caransebeșului, P. S. Episcop Cosma al Dunării de Jos.

Raportor: P. S. Episcop Partenie al Armatei.

Comisiunea pentru învățământ religios:

Președinte P. S. Episcop Nicolae al Clujului;

Membrii: P. S. Episcop Iosif al Argeșului; P. S. Episcop Nicolae al Oradiei; P. S. Episcop Chesarie al Constanței; P. S. Arhiepiscop Veniamin Sinaitul.

Raportor: P. S. Arhiepiscop Teodor Rășinăreanul.

Comisiunea pentru manuale:

Președinte: P. S. Episcop Chesarie al Constanței;

Membrii: P. S. Episcop Antim al Buzăului; P. S. Arhiepiscop Veniamin Sinaitul.

Același P. S. Secretar citește sumarul ședinței precedente, din ziua de 31 Iulie 1945, care pus la vot,

Se verifică și se aprobă.

P. S. Secretar de ședință citește următoarele cereri de concedii:

1. Tem. Nr. 1474/946. P. S. Episcop Lucian al Romanului cere concediu fiind bolnav.

2. Tem. Nr. 1486/946. P. S. Episcop Cosma al Dunării de Jos cere concediu fiind suferind.

3. Tem. Nr. 1487/946. P. S. Episcop Vasile al Timișoarei cere concediu fiind suferind.

4. Tem. Nr. 1488/946. P. S. Arhiereu Ilarion Băcăoanul cere concediu fiind bolnav.

5. P. S. Episcop Nicolae al Oradiei cere concediu pentru ziua de 9 Decembrie a. c., fiind reținut în eparhie.

Se aprobă concediile cerute.

Comunicări:

1. P. S. Episcop Grigore al Hușilor cere să i se dea un arhiereu vicar.

Sfântul Sinod hotărăște:

Se trimite spre studiere și referire la comisiunea canonică juridică și pentru disciplină.

2. Tem. Nr. 1518/946. P. S. Episcop-Locotenent al Râmnicului Noului Severin Athanasie Bârlădeanul cere mărirea coeficientului de salarizare pentru ierarhi și consilierii patriarhali, mitropolitani și episcopali.

Se trimite la aceeași comisiune.

3. Tem. Nr. 1503/946. P. S. Episcop Locotenent al R. N. Severin Athanasie Bârlădeanul propune acordarea rangului de Arhimandrit protosinghelilor Firmilian Marin, Ghenadie Nițoiu și alții.

Se trimite la aceeași comisiune.

4. Tem. Nr. 1396/946. Consiliul Ecumenic al Bisericilor din Geneva comunică trimiterea unui reprezentant în România pentru a căuta posibilitățile de colaborare în opera de reconstruire a vieții bisericești.

5. Tem. Nr. 1437/946. Consiliul Ecumenic al Bisericilor din Geneva, în urma vizitei făcută de reprezentantul Consiliului, comunică așteptarea hotărârii Sf. Sinod al Biserici Ort. Rom. la numrea unei persoane de contact pentru reluarea legăturilor ecumenice între biserici.

Ambele se trimit spre studiere și referire la comisiunea Afacerilor Externe.

6. Tem. Nr. 870/946. Ministerul Afacerilor Streine înaintează un raport cu privire la vizita în Cehoslovacia a unor înalte personalități ecleziastice engleze și americane.

Se trimite la aceeași comisiune.

7. Tem. Nr. 794/946. Ministerul Afacerilor Streine cu adresa Nr. 19566/946, comunică sosirea în capitala Cehoslovaciei a noului Mitropolit al Bisericii ortodoxe Cehoslovace I. P. S. S. Jalevfery, care a fost trimis de Patriarhul Moscovei.

Se trimite la aceeași comisiune.

8. Tem. Nr. 711/946. P. S. Director al Cancelariei Sf. Sinod, prezintă corespondența urmată între Arhiepiscopul de Canterbury Geoffrey, Primatele Angliei și I. P. S. Patriarh Nicodim al României privind reluarea legăturilor de corespondență avute înainte de războiu.

Se trimite la aceeași comisiune.

9. Tem. Nr. 834/946. Consiliul Central Bisericesc cu adresa Nr. 2230/946, înaintează sentința de caterisire dată preotului P. Moga de către vicarul episcopiei ortodoxe române din America. Anexe: Tem. Nr. 1290/946.

Se trimite la aceeași comisiune.

10. Tem. Nr. 1267/946. P. S. Episcop Morușca arată situația bisericească și raporturile dintre preoții noștri din America. Anexe: Tem.

Nr. 802, 1002, 1181, 1205, 1228, 1284, 1301 și 1456/946, privitoare la situația bisericească a episcopiei ortodoxe române din America.

Se trimite la aceeași comisiune.

11. Tem. Nr. 1419/946. Ministerul Cultelor trimite în copie «Nota» Protopopului-vicar S. Mihălțeanu prin care cere reîntoarcerea P. S. Episcop Policarp în mijlocul credincioșilor săi din America.

12. Tem. Nr. 1420/946. Ministrul cultelor trimite în copie adresa Ministerului Afacerilor Externe prin care cere trimiterea de urgență a unui episcop ortodox în America.

13. Tem. Nr. 1441/946. Pr. Nicolae Moldovan, Administrator protopopesc, roagă să se trimită ordin și circulare și episcopiei din America, ca sufragana Mitropoliei Ungro-Vlahiei.

Se trimit la aceeași comisiune.

14. Tem. Nr. 1436/946. Ipodiaconul Ioan Mircea din București, cu 3 clase secundare, roagă a i se da dispensă de studii în scopul de a fi hirotonit preot pe seama unei parohii mici din eparhia Maramureșului.

Se trimite spre studiere și referire la comisiunea canonică juridică și pentru disciplină.

15. Tem. Nr. 1411/946. Consistoriul Spiritual Eparhial al Oradiei cu raportul Nr. 29/946, înaintează apelul preotului Ioan Ardeleanu contra sentinței Nr. 2/946. (Anexe întreg dosarul cauzei cu 133 file).

Se trimite la aceeași comisiune.

16. Tem. Nr. 1390/946. P. C. Preot Ioan Rușdea, consilierul secției administrative bisericești, comunică decizia ministerială cu privire la încetarea delegației P. S. Episcop Policarp Morușca în calitate de Locotenent de Episcop la Episcopia Maramureș și delegația dată P. C. Protopop Sebastian Rusan.

Se trimite la aceeași comisiune.

17. Tem. Nr. 1379/946. Sfânta Mitropolie a Moldovei cu adresa Nr. 14585/946, roagă a se acorda rangul de arhimandrit P. C. Protosinghel Atanasie Gladcovski, starețul sfintei mănăstiri Bistrița-Neamț.

Se trimite la aceeași comisiune.

18. Tem. Nr. 1335/946. Institutul Biblic și de Misiune cu adresa Nr. 3351/946, prezintă tabloul de parohiile care au refuzat să achite abonamentul pe anul 1946 la revista «Biserica Ortodoxă Română».

Se trimite la aceeași comisiune.

19. Tem. Nr. 1285/946. Dl. Ioan Florescu, student al Facultății de Teologie din Suceava, cu domiciliul în Galați, cere dispensă de vârstă pentru a putea fi hirotonit preot.

Se trimite la aceeași comisiune.

20. Tem. Nr. 1298/946. Consiliul Central Bisericesc cu adresa Nr. 3368/946, intervine pentru a se acorda consilierilor referenți eparhiali și centrali dreptul de a fi la biserici pentru a avea locunțe în natură.

Se trimite la aceeași comisiune.

21. Tem. Nr. 1295/946. Consiliul Central Bisericesc cu adresa Nr. 3046/946 înaintează în original memoriul preoților din Capitală și județul Ilfov, privitor la pensionarea clericilor, însoțit de un extras după propunerea delegației permanente luată în ședința din 8 Octomvrie 1946.

Se trimite la aceeași comisiune.

22. Tem. Nr. 1297/946. Consiliul Central Bisericesc cu adresa Nr. 3265/946, înaintează hotărârea Delegației Permanente luată în ședința din 8 Octombrie 1946, cu privire la impunerea excesivă ce se face parohiilor la echivalent.

Se trimite la aceeași comisiune.

23. Tem. Nr. 1296/946. Consiliul Central Bisericesc cu adresa Nr. 3328/946 înaintează hotărârea Delegației Permanente luată în ședința din 8 Octombrie 1946, cu privire la noul statut al funcționarilor publici cuprins în legea Nr. 746/946, față de legea de organizare a Bisericii ortodoxe române.

Se trimite la aceeași comisiune.

24. Tem. Nr. 894/946. Asociația Generală a Cântăreților bisericești din România, înaintează moțiunea Congresului ținut în zilele de 12 și 13 Iunie 1946, rugând a fi luate în considerare dezideratele exprimate în 25 puncte

Se trimite la aceeași comisiune.

25. Tem. Nr. 338/946. Sfânta Episcopie a Buzăului cu adresa Nr. 1601/946, cere aprobarea pentru ridicarea unei mănăstiri de maici în com. Coțatcu jud. R. Sărat, la punctul zis «Podul Bulgarului».

Se trimite la aceeași comisiune.

26. Tem. Nr. 1061/946. Preotul Ilie N. Popescu înaintează memoriul preoților din protopopiatul Beliu-Bihor, privitor la anumite drepturi de garanții pentru preoți.

Se trimite la aceeași comisiune.

27. Tem. Nr. 1276/946. Sf. Episcopie a Maramureșului cere aprobare pentru hirotonia în diacon a cântărețului Taras Popa, absolvent a 7 clase de seminar.

Se trimite la aceeași comisiune.

28. Tem. Nr. 876/946. Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei înaintează adresa Ministerului Cultelor Nr. 723/946, cu textul ante-proiectului de lege al noului regim al Cultelor din România, rugând a-l examina și a face modificările pe care le consideră oportune în vederea redactării definitive a proiectului de lege mai sus menționat.

Se trimite la aceeași comisiune.

29. Tem. Nr. 114/946. P. S. Arhiepiscopul Emilian Târgovișteanul, în calitate de Locotenent de Arhiepiscop, prezintă o dare de seamă asupra activității și situației Fondului Bisericesc din Bucovina.

Se trimite la aceeași comisiune.

30. Tem. Nr. 1398/946. P. S. Emilian Târgovișteanul, Locotenent de Arhiepiscop, arată activitatea ce a desfășurat în cursul lunii August precum și celelalte luni din 1945, pentru interesele Mitropoliei Bucovinei.

Se trimite la aceeași comisiune.

31. Tem. Nr. 1473/946. P. S. Arhiepiscopul Emilian Târgovișteanul arată activitatea cea desfășurată în cursul lunii Septembrie 1945.

Se trimite la aceeași comisiune.

32. Tem. Nr. 563/946. Sf. Mitropolie a Moldovei roagă a se recunoaște acordarea rangului de arhimandrit P. C. Protosinghel Teoctist Arăpaș.

Se trimite la aceeași comisiune.

33. Tem. Nr. 1705/946. Sinodul permanent, în urma cererii Episcopiei Romanului cuprinsă în adresa Nr. 4021/945, a acordat rangul de arhimandrit, P. C. Protosinghel Iustinian Florea și cere ratificarea de plenum Sfântului Sinod.

Se trimite la aceeași comisiune.

34. Tem. Nr. 1704/945. Sinodul Permanent, în urma cererii Episcopiei Aradului Nr. 2648/946, a acordat rangul de arhimandrit P. C. Protosinghel Iulian Nicoară și cere ratificarea de către plenum Sfântului Sinod.

Se trimite la aceeași comisiune.

35. Tem. Nr. 1286/946. Directorul Cancelariei Sfântului Sinod cere ratificarea acordării rangului de arhimandrit P. C. Protosinghel Haralambie Vasilache de către Sinodul Permanent.

Se trimite la aceeași comisiune.

36. Tem. Nr. 1676/945. Diaconul Burcea Alexandru, face apel contra deciziei de depunere din treaptă dată de P. S. Episcop Veniamin al Caransebeșului.

Se trimite la aceeași comisiune.

37. Tem. Nr. 1694/945. Licențiatul în Teologie Traian M. Georgescu din Ploești, roagă să fie admis la hirotonie în cleric celib.

Se trimite la aceeași comisiune.

38. Tem. Nr. 1559/945. Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei cu adr. Nr. 13048/945, înaintează adresa Diviziei I Infanterie «Tudor Vladimirescu» Nr. 1439/945, cu memoriul celor trei preoți hirotoniți la Moscova și care cer să fie repartizați la parohii după desconcentrare.

Se trimite spre studiere și referire la comisiunea canonică juridică și pentru disciplină.

39. Tem. Nr. 794/946. Preotul Constantin Vasilovici, paroh în Vășcăuți-Siret-Rădăuți, suspendat cu reținerea salariului și transferat la altă parohie, cere judecarea din nou a cazului său, ca să se revină asupra mutării sale.

Se trimite la aceeași comisiune.

40. Tem. Nr. 565946/. Episcopia Clujului cu adresa Nr. 1570/946, cere aprobarea pentru hirotonia în preot a locotenentului refugiat Teofil Caminceanu, absolvent al seminarului teologic din Kiev, fost cântăreț la parohia Bricani-Hotin.

Se trimite la aceeași comisiune.

41. Tem. Nr. 1463/946. P. C. Director al Cancelariei Sfântului Sinod propune ratificarea acordării rangului de arhimandrit următoarele persoane; Protosinghel Teofil Boghian din sf. mănăstire Neamțu; Protosinghel Teofil Pandelea, subdirector în Ministerul Cultelor și Protosinghelul Simion Ciomandra, economul schitului Darvari, care-i reprezentant al schitului «Prodromul» din Sfântul Munte Atos-Grecia.

Se trimite la aceeași comisiune.

42. Tem. Nr. 1504/946. I. P. S. Patriarh Nicodim propune spre ratificare acordarea rangului de arhimandrit, protosinghelului Bonifatie Lițescu, preot la catedrala Sfintei Patriarhii.

Se trimite la aceeași comisiune.

43. Tem. Nr. 860/946. Episcopia Maramureșului roagă a se aproba

hirotonia în diacon a cântărețului Gh. Iliescu dela biserica protopopească din Satu-Mare.

Se trimite la aceeași comisiune.

44. Tem. Nr. 1196/946. Sf. Episcopie a Hușilor cu adresa Nr. 5193 din 1946, cere aprobarea pentru reînființarea schitului de călugări Brădicești județul Fălciu.

Se trimite la aceeași comisiune.

45. Tem. Nr. 1121/946. P. S. Episcop Policarp, Episcop-Locotenent al Maramureșului arată situația grea în care se află acea Episcopie.

Se trimite la aceeași comisiune.

46. Tem. Nr. 836/946. Ministerul Cultelor răspunde la adresa Sfântului Sinod. Nr. 727/946, arătând cum s'a procedat cu încadrarea preoților refugiați.

Se trimite spre studiere și referire la comisiunea canonică juridică și pentru disciplină.

47. Tem. Nr. 858/946. Episcopia Dunării de Jos întreabă cum va proceda la numirea preoților refugiați.

Se trimite la aceeași comisiune.

48. Tem. Nr. 811/946. Comisiunea de lichidare a fostei Arhiepiscopii a Chișinăului înaintează cererea diaconului Petre Ruginescu, refugiat din Basarabia, de a fi hirotonit preot.

Se trimite la aceeași comisiune.

49. Tem. Nr. 1205/946. Sf. Mitropolie a Ardealului cu adresa Nr. 113 M./946, înapoiază dosarul cauzei preotului Pavel Ardelean dela parohia II Timișoara-Mehala, arătând că nu poate fi judecat cazul susnumitului preot întru cât Consistoriul Mitropolitan nu funcționează.

Se trimite la aceeași comisiune.

50. Tem. Nr. 1274/946. Președintele Consistoriului Spiritual Mitropolitan al Ungro-Vlahiei roagă a se aproba pentru acoperirea cheltuelilor membrilor acestui consistoriu suma de lei 150.000 pentru fiecare apelant.

Se trimite la aceeași comisiune.

51. Tem. Nr. 594/946. P. S. Episcop Cosma al Dunării de Jos, cu adresa Nr. 950/946, roagă să se intervină la Ministerul Cultelor pentru a prevedea în buget un post de arhieru vicar, urmând apoi să facă apel la Sfântul Sinod să-i indice persoana care să ocupe acest post.

Se trimite la aceeași comisiune.

52. Tem. Nr. 1266/946. Ministerul Cultelor cu adresa Nr. 1048/945, în urma dorinței credincioșilor bănățeni, cere ridicarea Sfintei Episcopii a Timișoarei la rangul de Mitropolie, având ca sufragană Sfânta Episcopie a Caransebeșului.

Se trimite spre studiere și referire la comisiunea canonică juridică și pentru disciplină.

53. Tem. Nr. 1261/946. Ministerul Cultelor cu adresa Nr. 1047/946, cere reînființarea Sf. Mitropolii a Olteniei, având ca sufragană Episcopia Râmnicului Noului Severin.

Se trimite la aceeași comisiune.

54. Tem. Nr. 697/946. Econ. I. P. Țincoca, profesor și preot pensio-

nar din București, face propuneri de tipic bisericesc și de punerea pe note a unor slujbe bisericești.

Se trimite spre studiere și referire la comisiunea pentru doctrină și viață religioasă.

55. Tem. Nr. 1006/946. Sf. Mitropolie a Moldovei întreabă dacă Mitropolia poate da aprobare preotului C. Matasă să tipărească lucrarea «Culegeri din Triod» spre a o vinde în folosul construcției unei biserici.

Se trimite la aceeași comisiune.

56. Tem. Nr. 1207/946. Preotul Alex. Săndulescu dela Buzău, prezintă spre cercetare și aprobare lucrarea intitulată «Istoria Sfântă a Vechiului Testament».

Se trimite la aceeași comisiune.

57. Tem. Nr. 1277/946. Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei cu adresa Nr. 11112/946 înaintează petiția surorilor de caritate Ana Cristea și Ioana Alecu care cer autorizație pentru a fi libere să se roage în câmpul Panteimon-Forturi, după cum au vedenii.

Se trimite la aceeași comisiune.

58. Tem. Nr. 1568/945. Preotul Toma P. Chiricuță, parohul bisericii «Zlătari» din Capitală, prezintă spre cercetare și aprobare manuscrisul intitulat: «Evanghelia» sau «Viața și învățătura Domnului nostru Iisus Hristos».

Se trimite la aceeași comisiune.

59. Tem. Nr. 1648/945. Sf. Episcopie a Hușilor cu adresa Nr. 4040 din 1945, înaintează un memoriu întocmit de preotul Anton I. Popescu, consilier referent, privitor la organizarea unei mai bune vieți în închisori și pentru îndreptarea lipsurilor, făcând unele propuneri.

Se trimite la aceeași comisiune.

60. Tem. Nr. 1480/946. Sf. Episcopie a Râmnicului Noul Severin cu adresa Nr. 13280/946, roagă a se aproba retipărirea în editura Institutului Biblic a cărții de sfintire și de către Episcopia Râmnicului a «Ideomelaturului» de Suceveanu.

Se trimite la aceeași comisiune.

61. Tem. Nr. 1281/946. Preoții profesori de religie din Craiova roagă să se intervină pentru prevederea de 12 ore săptămânal de religie în școlile secundare.

Se trimite la comisiunea pentru învățământ religios.

62. Tem. Nr. 1085/946. Ministerul Cultelor răspunde la adresa Sf. Sinod Nr. 714/946, cu privire la trecerea seminariilor teologice sub conducerea, supravegherea și administrarea Bisericii.

Se trimite la aceeași comisiune.

63. Tem. Nr. 1457/946. Sf. Sf. Episcopie a Caransebeșului cu adresa Nr. 5176/946 roagă Sf. Sinod să aducă în dezbateri legea școalelor de cântăreți bisericești publicată în Monitorul Oficial Nr. 223 din 26 Septembrie 1946.

Se trimite la aceeași comisiune.

64. Tem. Nr. 119/946. Sinodul permanent prezintă memoriul preoților profesori de religie și adresa Ministerului Culturii Naționale și al Cultelor Nr. 83079/A, care comunică respingerea de către Sf. Mitropolie a propunerii ca să fie întrebuințați ca preoți onorari.

Se trimite la aceeași comisiune.

65. Tem. Nr. 419/ 946. Ministerul Educației Naționale cere avizul Sfântului Sinod cu privire la funcționarea licențiatelor în teologie la catedrele de religie dela liceele teoretice de fete din învățământul secundar.

66. Tem. Nr. 795/946. P. S. Episcop Iosif al Argeșului, delegat de Sfântul Sinod în Consiliul Permanent al învățământului religios din Ministerul Cultelor, prezintă demisia din această calitate întru cât se cere a fi săptămânal în Capitală.

Se trimite la aceeași comisiune.

67. Tem. Nr. 1464/946. Referatul Secției pentru învățământ teologic a Sinodului Permanent privitor la legăturile Facultăților de Teologie și academiilor teologice cu autoritatea bisericească, recte cu Sf. Sinod.

Se trimite la aceeași comisiune.

La orele 12 ridieându-se ședința, I. S. S. Patriarh Nicodim anunță pe cea viitoare pentru adoua zi 10 Decembrie 1946, orele 9 dimineața.

Președinte,
† NICODIM

Secretar
† Galaction Silistreanul

Ședința din ziua de 10 Decembrie 1946

Ședința se deschide la orele 9 dimineața sub președinția I. P. S. Patriarh D. D. Dr. Nicodim.

P. S. Secretar dă citire apelului nominal și sunt prezenți: I. P. S. Patriarh Nicodim, II. PP. SS. Mitropoliți: Irineu al Moldovei, Nicolae al Ardealului, PP. SS. Episcopi. Antim al Buzăului, Grigorie al Hușilor, Iosif al Argeșului, Veniamin al Caransebeșului, Nicolae al Clujului, Nicolae al Oradiei, Chesarie al Constanței, Partenie al Armatei și Policarp al Americii; PP. SS. Arhieri: Venimin Sinaitul, Galaction Silistreanul, Emilian Târgovișteanul, Eugen Suceveanul, Athanasie Bârlădeanul și Iustinian Vasluiianul; în concediu: PP. SS. Episcopi: Lucian al Romanului, Cosma al Dunării de Jos, Vasile al Timișoarei și P. S. Arhieru Ilarion Băcăoanul iar absenți: P. S. Episcop Andrei al Aradului; PP. SS. Arhieri: Valeriu Botoșăneanul și Teodor de Rășinari.

P. S. Secretar citește sumarul ședinței precedente și iau cuvântul:

I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului arată că neputând să fie prezent în ședința de ieri, a aflat din sumar despre darea de seamă asupra călătoriei I. P. S. Patriarh Nicodim la Moscova. I. P. S. Sa cu asentimentul întregului Sfânt Sinod mulțumește Inalt Prea Sfințitului Patriarh Nicodim pentru această vizită menită să promoveze atât legăturile dintre cele două Biserici cât și prietenia dintre Țara noastră și Republica Uniunii Sovietice. În continuare, I. P. S. Sa subliniază că, noi în ortodoxie având fiecare Biserică autocefală, prin asemenea vizite se intensifică legăturile bisericești în cadrul autocefaliei, fără a fi vorba sau a se cere relații de închinare către altă Biserică. Este vorba deci numai de legături mai strânse cu Țara vecină și Biserica soră din Rusia. Pentru toate acestea I. P. S. Sa din nou, în numele Sfântului Sinod aduce mulțumiri I. P. S. Patriarh Nicodim.

I. P. S. Patriarh Nicodim mulțumește pentru bunele cuvinte ce i s'au

adresat în numele Sfântului Sinod. Este vorba că, după dorința atât a Guvernului cât și Sfântului Sinod, a primit să meargă la Moscova, dând deoparte oboseala și greutatea drumului. Mai departe arată că se va întocmi o dare de seamă mult mai amplă asupra călătoriei la Moscova din care se va vedea nemărginita dragoste cu care a fost primită delegația Bisericii române, atât de zecile de mii de credincioși cât și de oficialități. Înalt Prea Sfinția Sa repetă că nici din partea conducerii Bisericii nici din partea oficialității rusești nu s'a făcut nici măcar vre-o aluzie privind subordonarea Bisericii ortodoxe române către cea rusească.

Punându-se la vot sumarul ședinței precedente,

Se verifică și se aprobă.

Se intră în ordinea de zi:

P. S. Episcop Partenie al Armatei, raportul comisiunii pentru doctrină și viață religioasă, citește următoarele referate:

1. Tem. Nr. 1497/946. Asupra cererii preotului Toma Chiricuță parohul bisericii «Zlătari» din București, prin care solicită aprobarea manuscrisului intitulat «Evanghelia» sau «Viața și învățătura Domnului nostru Iisus Hristos».

Comisiunea propune să se aprobe tipărirea acestei lucrări cu condițiunea ca autorul să țină seamă de observațiunile din referatul prezentat de referentul Sinodului Permanent.

Sfântul Sinod hotărăște:

Se aprobă tipărirea lucrării «Evanghelia» sau «Viața și învățătura Domnului nostru Iisus Hristos» întocmită de preotul Toma Chiricuță cu observațiunile făcute de comisiune.

2. Tem. Nr. 1498/946. Asupra lucrării «Istoria Sfântă a Vechiului Testament», întocmită de preotul Alexandru Săndulescu din Buzău, Comisiunea propune să se dea aprobarea cerută.

Sfântul Sinod hotărăște:

Aprobă tipărirea lucrării «Istoria Sfântă a Vechiului Testament» întocmită de preotul Alexandru Săndulescu din Buzău.

3. Tem. Nr. 1500/946. Asupra adresei Mitropoliei Moldovei și Sucevei Nr. 8755/946, prin care solicită aprobarea manuscrisului «Culegeri din Triod», întocmit de preotul Constantin Mătasă din Piatra Neamț.

Comisiunea propune să se aprobe tipărirea lucrării.

Sfântul Sinod aprobă tipărirea lucrării «Culegeri din Triod» întocmită de preotul Constantin Mătasă din Piatra Neamț.

P. S. Arhiereu Athanasie Bârlădeanul, Raportorul Comisiunii Canonice Juridice și pentru Disciplină, citește următoarele referate:

1. Tem. Nr. 811/946. Asupra adresei Comisiei de lichidare a fostei arhiepiscopii a Chișinăului Nr. 250/946, prin care solicită aprobarea de a fi hirotonit preot, diaconul pensionar Petru Ruginescu refugiat din Basarabia.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod,

Respinge această cerere.

2. Tem. Nr. 1286/946. Asupra referatului întocmit de P. C. Director al Cancelariei Sfântului Sinod Nr. 1742/945, cu privire la ratificarea acordării rangului de arhimandrit P. C. Protosinghel Haralambie Vasilache, exarhul mănăstirilor din eparhia Ungro-Vlahiei.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod,
Ratifică acordarea rangului de arhimandrit P. C. Protosinghel Haralambie Vasilache.

3. Tem. Nr. 1711/946. Asupra adresei Mitropoliei Ungro-Vlahiei Nr. 13048/946, cu care înaintează adresa Diviziei I Infanterie «Tudor Vladimirescu» Nr. 1439/945, cu memoriul preoților Vintilă Constantin, Baciu Gheorghe și Brânzeiu Teodor hirotoniți la Moscova și care după desconcentrare vor să fie repartizați la parohii.

Comisiunea propune recunoașterea validității acestor hirotonii pe temeiul actelor de hirotonie prezentate de cei în cauză din partea Patriahiei Moscovei.

In urma discuțiilor la care iau parte: PP. SS. Episcopi Grigorie al Hușilor și Partenie al armatei, Sfântul Sinod hotărăște:

1. *Recunoaște validitatea hirotoniei preoților: Vintilă Constantin, Baciu Gheorghe și Brânzeiu Tudor;*

2. *După desconcentrare vor putea fi utilizați la parohii libere la care n'ar avea contra candidați cu studii teologice complete, însă cu obligația de a-și termina studiile teologice spre a se pune de acord cu rânduețile Bisericii noastre.*

4. Tem. Nr. 1463/946. Asupra referatului Cancelariei Sfântului Sinod privitor la ratificarea acordării rangului de arhimandriți, protosinghelilor, Teofil Boghian din mănăstirea Neamțu, Teofil Pandele, Subdirector în Ministerul Cultelor, Simion Ciomandra, economul schitului Darvari din București

Comisiunea propune ratificarea acordării rangului de arhimandrit protosinghelilor amintiți.

I. P. S. Mitropolit Irineu al Moldovei și Sucevei spune că fiind vorba de ratificarea hirotesiei unor arhimandriți, este bine să se arate ce studii are fiecare, ce vârstă, și de câți ani sunt hirotoniți.

I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului propune ca acordarea rangului de arhimandrit să se facă cu mai multă economie, spre a nu se deprecia acest titlu, ci să se verifice munca depusă și aptitudinile fiecărui candidat. Dă pildă că Mitropolia Ardealului nu are de cât trei arhimandriți și aceștia hirotesii după ani grei de muncă și de preoție lucrătoare.

I. P. S. Patriarh Nicodim spune că este de aceeași părere cu I. P. S. Mitropoliți Irineu al Moldovei, și Nicolae al Ardealului și ca atare cere ca în referatele de propunere pentru acordarea rangului de arhimandrit să se precizeze vârsta, studiile, anii de preoție și meritele pentru care este propus fiecare candidat.

In urma propunerii comisiunii și a discuțiilor ce au avut loc, Sfântul Sinod hotărăște:

1. *Ratifică acordarea rangului de arhimandrit protosinghelilor Teofil Boghian din mănăstirea Neamțu, Teofil Pandelea, subdirector în Ministerul Cultelor și Simion Ciomandra, economul schitului Darvari din București;*

2. *In viitor acordarea rangului de arhimandrit nu se va mai face de cât de plenul Sfântului Sinod potrivit art. 105, alin. ultim din Statutul pentru organizarea Bisericii ortodoxe române, ținându-se totdeauna*

seamă de vârstă candidatului, de studiile ce posedă și de meritele excepționale pentru care este propus la acest rang.

5. Tem. Nr. 860/946. Asupra adresei Episcopiei Maramureșului prin care propune hirotonia în diacon pe seama bisericii protopopești din Satu Mare a cântărețului Gheorghe Iliescu.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Respinge cererea de hirotonie în diacon a cântărețului Gheorghe Iliescu, neavând studiile legale.

6. Tem. Nr. 836/946. Asupra adresei Ministerului Cultelor Nr. 28245/946, privitoare la încadrarea preoților refugiați.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod în urma discuțiilor la care iau parte I. P. S. Patriarh Nicodim, II. PP. SS. Mitropoliți: Irineu al Moldovei și Nicolae al Ardealului și P. S. Episcop Grigore al Hușilor, hotărăște:

1. *Toate încadrările făcute de Minister fără consimțământul Chiriarhilor respectivi să fie revizuite pentru a se pune de acord cu decizia Președinției Consiliului de Miniștri:*

2. *Cei rămași neîncadrați să fie repartizați eparhiilor unde n'a fost încadrat numărul proporțional cu întinderea eparhiilor.*

7. Tem. Nr. 1196/946. Asupra adresei Episcopiei Hușilor Nr. 5193 din 1946, privitoare la reînființarea schitului Brădicești județul Fălciu.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

In baza art. 86 din Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, aprobă reînființarea schitului Brădicești din județul Fălciu, ținând seama că Episcopia Hușilor este proprietara vetrei acestui schit.

8. Tem. Nr. 723/946. Asupra adresei Episcopiei Clujului Nr. 1570/946, privitoare la hirotonia locotenentului refugiat Teofil Caminceanu, absolvent al seminarului teologic din Kiev.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Cazul se lasă la buna chibzuință a P. S. Episcop Nicolae al Clujului.

9. Tem. Nr. 1335/946. Asupra adresei Institutului Biblic și de Misiune privitoare la neachitarea abonamentului la revista «Biserica Ortodoxă Română» pe anul 1946.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

1. *Toate parohiile abonate sunt obligate să achite abonamentul revistei;*

2. *Tablourile cu parohiile care n'au achitat abonamentul se vor trimite eparhiilor respective spre a lua măsuri pentru achitare;*

3. *Preoții parohi care vor neglija să achite de îndată abonamentul revistei «Biserica Ortodoxă Română» vor fi suspendați din oficiul parohial până la plata abonamentului, întru cât revista este organul oficial al Bisericii ortodoxe române.*

10. Tem. Nr. 1501/946. Asupra cererii preotului Constantin Vasilevici dela parohia Vișcăuți, județul Rădăuți prin care cere să se rejudece cauza sa disciplinară.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Admite apelul preotului în cauză și ca atare se va trimite să se rejudece pe calea indicată de regulamentul disciplinar.

11. Tem. Nr. 1436/946. Asupra cererii ipodiaconului Ioan Mircea de a i se acorda dispensa pentru hirotonie în preot în eparhia Maramureșului.

Comisiunea propune și Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Solicitantul în cauză neavând pregătirea teologică necesară, cerere sa se respinge.

12. Tem. Nr. 1285/946. Asupra cererii studentului în teologie Ioan Florescu de a i se acorda dispensa de vârstă în vederea hirotoniei în preot.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Cererea se trimite spre rezolvare P. S. Episcop al Dunării de Jos.

13. Tem. Nr. 1297/946. Asupra adresei Consiliului Central Bisericesc privitoare la impozitele excesive la echivalent al parohiilor.

Comisiunea propune și Sfântul Sinod primindu-o, hotărăște:

Chestiunea se retrimite Consiliului Central Bisericesc pentru a fi studiată temeinic și a face intervențiile necesare locului în drept.

14. Tem. Nr. 1502/946. Asupra adresei Episcopiei Râmnicului Noului Severin Nr. 12348/946, prin care se cere acordarea rangului de arhimandrit, protosinghelilor Ghermano Dineață, Teofil Niculescu, Severian Barancea și Gherasim Iscu.

Comisiunea propune și Sfântul Sinod primindu-o, hotărăște:

Se acordă rangul de arhimandrit numai protosinghelilor Ghermano Dineață și Teofil Niculescu.

15. Tem. Nr. 1293/946. Asupra cererii preotului Ilie N. Popescu dela parohia Lădești-Vâlcea privitoare la acordarea gradației de merit.

Comisiunea propune și Sfântul Sinod primindu-o, hotărăște:

Cererea fiind de ordin personal petiționarul se va adresa direct locului în drept.

16. Tem. Nr. 1294/946. Asupra adresei Episcopiei Buzăului pentru aprobarea înființării mănăstirii de maici din comuna Coțatcu județul R. Sărat la locul zis «Podul Bulgarului», cu hramul «Sfânta Treime». Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Se aprobă înființarea mănăstirii de maici cu hramul «Sfânta Treime» la locul zis «Podul Bulgarului» din comuna Coțatcu, jud. R. Sărat.

17. Tem. Nr. 1503/946. Asupra propunerii P. S. Vicar Patriarhal Athanasie Bârlădeanul de a se acorda rangul de arhimandrit Protosinghelilor Firmilian Marin și Ghenadie Nițoiu. Comisiunea propune și Sf. Sinod primindu-o, hotărăște:

Acordă rangul de arhimandrit protosinghelilor Firmilian Marin și Ghenadie Nițoiu, ambii profesori secundari.

18. Tem. Nr. 1704/945. Asupra ratificării acordării rangului de arhimandrit de către Sinodul Permanent protosinghelului Iulian Nicoară, starețul mănăstirii Bodrog.

Comisiunea propune și Sfântul Sinod primindu-o, hotărăște:

Ratifică acordarea rangului de arhimandrit P. C. Protosinghel Iulian Nicoară.

19. Tem. Nr. 1504/946. Asupra acordării rangului de arhimandrit protosinghelului Bonifatie Lițescu, dela catedrala Sfintei Paatriarii.

Comisiunea propune și Sfântul Sinod primindu-o, hotărăște:

Se ratifică acordarea rangului de arhimandrit P. C. Protosinghel Bonifatie Lițescu.

20. Tem. Nr. 1379/946. Asupra adresei Mitropoliei Moldovei Nr. 14585/946, prin care se propune acordarea rangului de arhimandrit pro-

tosinghelului Atanasie Gladcovschi starețul mănăstirii Bistrița- Neamț.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Acordă rangul de arhimandrit P. C. Protosinghelui Atanasie Gladcovschi.

P. S. Arhiepiscopul Emilian Târgovișteanul, Raportorul Comisiunii Afacerilor Streine, citește următoarele referate:

1. Tem. Nr. 15005/945. Asupra cererii Consiliului Ecumenic al Bisericilor cu sediul în Geneva pentru a se designa de delegat permanent pentru legătura cu acel Consiliu. Comisiunea propune să fie delegat din partea Bisericii noastre P. S. Episcop Antim Nica.

I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului spune că socotește chestiunea aceasta foarte importantă, și este bine să păstrăm legătura cu mișcarea ecumenică și din punct de vedere creștinesc și din punct de vedere național. Deasemenea este bine ca Biserica noastră să ia parte la conferințele și congresele inițiate de Consiliu Ecumenic al Bisericilor cu sediul în Geneva. Cum delegatul acelui Consiliu de la Geneva, care a prezentat scrisoarea, nu stă în permanență în România ci el călătorește prin mai multe țări, pentru această legătură găsește de bine că pot lua legături cu el toți PP. SS. Chiriarhi.

Sfântul Sinod este de acord cu propunerile I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

2. Tem. Nr. 1506/946. Asupra adresei Ministerului Afacerilor Streine privitoare la Mitropolitul Bisericii ortodoxe din Cehoslovacia. Comisiunea propune și Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Se ia act cu mulțumire de comunicarea Ministrului de Externe și se așteaptă scrisoarea oficială din partea Bisericii ortodoxe cehoslovace.

3. Tem. Nr. 1508/946. Asupra informațiilor date de Ministerul Afacerilor Streine în legătură cu vizitele unor personalități eclesiastice engleze și americane în Cehoslovacia, Comisiunea propune și Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Se ia la cunoștință.

4. Tem. Nr. 1509/946. Asupra schimbului de scrisori între I. P. S. Patriarh Nicodim al României și Primatului Angliei Geoffrey. Comisiunea propune și Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Se ia la cunoștință cu bucurie despre acest schimb de scrisori și despre reluarea legăturilor cu Biserica anglicană.

5. Tem. Nr. 1510/946. Asupra condamnării preotului P. Moga și preotului Nicolae Bocancea din America.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Cauza disciplinară a acestor doi preoți se lasă în competența P. S. Episcop al Americii.

P. S. Episcopul Chesarie al Constanței, Raportorul Comisiunii pentru Învățământ, dă citire referatelor următoare:

1. Tem. 1513/946. Asupra întâmpinării profesorilor de religie din Craiova de a se repune orele de religie în învățământul secundar așa cum a fost înainte. Comisiunea propune să se intervină ca să se prevadă câte două ore de religie săptămânal la toate școlile secundare teoretice și măcar câte una la școlile comerciale și de ucenici, profesionale, industriale și alte școli similare.

La propunerea P. S. Arhiereu Athanasie Bârlădeanul, Sfântul Sinod hotărăște.

Se delegă o comisiune compusă din P. S. Episcop Iosif al Argeșului și PP. SS. Arhierei Athanasie Bârlădeanul și Iustinian Vasluianul care se va prezenta Domnului Ministru al Educației Naționale, cu un memoriu care să susțină menținerea orelor de religie în toate școlile de curs secundar așa cum a fost înainte, adecă câte două ore săptămânal, accentuând că și părinții elevilor cer acest lucru.

2. Tem. Nr. 1514/946. Asupra adresei Ministerului Educației Naționale privitoare la funcționarea licențiatelor în teologie la catedrele de religie din învățământul secundar.

În urma discuțiilor la care iau parte PP. SS. Episcopi Nicolae al Clujului, Nicolae al Oradiei, Antim al Buzăului și P. S. Arhiereu Athanasie Bârlădeanul, punându-se la vot propunerea comisiunii se hotărăște:

Licențiatele în Teologie cu capacitatea vor funcționa având drepturi câștigate. Celelalte vor fi îndrumate a deveni misionare, pedagoge, directoare de internate, etc.

3. Tem. Nr. 1515/946. Asupra cererii P. S. Episcop Iosif al Argeșului de a i se primi demisia din postul de delegat al Sfântului Sinod în Consiliul Permanent pentru învățământul Teologic din Ministerul Cultelor.

Comisiunea propune a se menține delegația P. S. Iosif al Argeșului iar Sfântul Sinod în urma explicațiilor date de P. S. Iosif asupra motivelor demisiei, hotărăște:

Se primește demisiunea P. S. Episcop Iosif al Argeșului și I. P. S. Patriarh este rugat a delega o altă persoană în locul de delegat al Sfântului Sinod în Consiliul Permanent al învățământului teologic din Ministerul Cultelor .

4. Tem. Nr. 1516/946. Asupra adresei Ministerului Culturii Naționale Nr. 33079/944, privitoare la întrebuintarea preoților profesori de religie ca preoți la bisericile de enorie. Comisiunea propune ca preoții profesori de religie să rămână numai la catedre unde pe lângă cursuri sunt datori să îndeplinească și trebuințele duhovnicești ale elevilor. Sfântul Sinod în urma discuțiilor la care iau parte toți membrii prezenți, hotărăște:

Sfântul Sinod aprobă ca preoții profesorii de religie să fie numiți preoți ajutători la bisericile de enorie cu obligația de a-și aduce pe elevii la biserică regulat.

Prea Sfințitul Arhiereu Athanasie Bârlădeanul, Locotenent de Episcop al Râmnicului Nouului Severin, citește referatul comisiunii canonică juridică și pentru disciplină înregistrat sub Nr. 1518/946, asupra încadrărilor ierarhilor, consilierilor centrali și eparhiali, preoților dela catedrale, diaconilor, etc., la un coeficient necorespunzător cu demnitățile pe care le ocupă și cu studiile pe care le au, prin noul statut al funcționarilor publici. Pentru corectarea acestei nedreptăți face propuneri pentru o încadrare justă, indicând și coeficienții respectivi de salarizare.

Sfântul Sinod primind propunerea, hotărăște:

O comisiune compusă din: PP. SS. Episcopi: Nicolae al Oradiei, Veniamin al Caransebeșului, PP. SS. Arhierei Athanasie Bârlădeanul și

Iustinian Vasluiianul se va prezenta cu un memoriu documentat la Președinția Consiliului de Miniștrii pentru a obține rectificarea încadrărilor ierarhilor, consilierilor centrali și eparhiali, a preoților și diaconilor dela catedrale etc., la un coeficient corespunzător cu demnitățile pe care le posedă.

La orele 12,30 epuizându-se ordinea de zi, I. P. S. Patriarh Nicodim ridică ședința anunțând pe cea viitoare pentru mâine Miercuri 11 Decembrie 1946, orele 9 dimineața.

Președinte,
† NICODIM

Secretar
† Galaction Silistreanul

Ședința din ziua de 11 Decembrie 1946

Ședința se deschide la orele 9,30 dimineața sub președinția Inalt Prea Sfințitului Patriarh Nicodim, de față fiind și Domnul Radu Roșculeț, Ministrul Cultelor.

P. S. Secretar dă citire apelului nominal și sunt prezenți: I. P. S. Patriarh Nicodim, II. PP. SS. Mitropoliți: Irineu al Moldovei și Sucevei și Nicolae al Ardealului; PP. SS. Episcopi: Antim al Buzăului, Grigore al Hușilor, Iosif al Argeșului, Veniamin al Caransebeșului, Nicolae al Clujului, Nicolae al Oradiei, Chesarie al Constanței, Partenie al Armatei, Policarp al Americii; PP. SS. Arhieri: Veniamin Sinaitul, Galaction Silistreanul, Emilian Târgovișteanul, Eugen Suceveanul, Athanasie Bârlădeanul, Teodor de Rășinari și Iustinian Vasluiianul; în concediu; PP. SS. Episcopi: Lucian al Romanului, Cosma al Dunării de Jos, Andrei al Aradului, Vasile al Timișoarei și P. S. Arhiereu Ilarion Băcăoanul iar absent: P. S. Arhiereu Valeriu Botoșăneanul.

P. S. Secretar dă citire: Sumarului ședinței precedente, care pus la vot,

Se verifică și se aprobă.

II. *Se intră în ordinea de zi:*

Tem. Nr. 1261 și 1266/946. Apoi dă citire adreselor Ministerului Cultelor Nr. 1047 și 1048/946, cu privire la înființarea Mitropoliilor Olteniei și Banatului.

Domnul Radu Roșculeț, Ministrul Cultelor, luând cuvântul socotește că este oportun să se amâne discutarea înființării acestor Mitropolii. Guvernul intenționează ca la vremea convenită să înființeze centre universitare la Craiova și Timișoara, pe care să le împodobească cu Mitropolii după cererea localnicilor. Atunci se va supune chestiunea la plenum Sfântului Sinod. Tot atunci se va discuta situația fostei Mitropolii a Bucovinei, dacă va rămâne ca Arhiepiscopie sau ca Episcopie.

Sf. Sinod primind propunerea Domnului Ministru Radu Roșculeț, Amână discuția asupra înființării Mitropoliilor Olteniei și Banatului.

Deasemenea ia act de vederile Domnului Ministru al Cultelor cu privire la fosta Mitropolie a Bucovinei.

I. P. S. Arhiereu Emilian Târgovișteanul, Raportorul Comisiunii Afacerilor Streine, dă citire următoarelor referate:

1. Tem. Nr. 1529/946. Asupra situației Episcopiei ortodoxe române din America.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Sfântul Sinod invită pe P. S. Episcop Policarp Morușca, titularul Episcopiei Americi să ia contact cu Onoratul Guvern Român pentru pregătirea formalităților de plecare la reședința episcopală din America.

P. S. Arhiepiscopul Athanasie Bârlădeanul, Raportorul Comisiunii canonice și pentru disciplină, citește următoarele referate:

1. Tem. Nr. 1411/946. Asupra adresei Episcopiei Oradea privitoare la apelul preotului Ioan Ardelean împotriva sentinței Nr. 2/946, a Consistoriului Eparhial al acestei Episcopii.

Comisiunea propune să se trimită dosarul la Consistoriul Mitropolitan respectiv.

In urma discuțiilor la care iau parte: I. P. S. Patriarh Nicodim și I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Sfântul Sinod hotărăște:

Apelul preotului Ioan Ardelean se trimite spre judecare la Sinodul Permanent care va lua hotărâre definitivă, hotărâre ce va fi ratificată de plenul Sfântului Sinod.

2. Tem. Nr. 1205/946. Asupra adresei Mitropoliei Ardealului privitoare la cauza disciplinară a preotului Pavel Ardelean dela parohia II din Timișoara-Mehala.

Comisiunea propune retrimiteră cazului în judecarea Consistorului Mitropolitan Sibiu iar dacă acest Consistoriu nu funcționează, cazul să fie dat la Consistoriul Mitropolitan din București.

Sfântul Sinod hotărăște:

1. *Intru cât Consistoriile Mitropolitane nu pot funcționa din cauză că nu se plătesc de către Ministerul Cultelor diurnele și cheltuelile de transport cuvenite membrilor, cazul preotului Pavel Ardelean se trimite la Sinodul Permanent care va lua o hotărâre definitivă și o va aduce la viitoarea sesiune la plenul Sfântului Sinod pentru ratificare;*

2. *Se va face din nou intervenție pe lângă Onoratul Guvern ca să se prevadă și să acorde sumele corespunzătoare pentru cheltuelile necesare funcționării normale a Consistoriilor Mitropolitane precum și a Consistoriului Spiritual Central.*

3. Tem. Nr. 1276/946. Asupra adresei Ministerului Cultelor Nr. 272/Cab/946, privitoare la hirotonia în diacon a cântărețului Taras Popa.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Se respinge cererea de hirotonie în diacon a cântărețului Taras Popa.

4. Tem. Nr. 1713/946. Asupra cererii licențiatului în teologie Traian M. Georgescu din Ploești de a fi admis la hirotonie în stare de celibat.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Se trimite spre rezolvare în competența I. P. S. Chiriarh al locului.

5. Tem. Nr. 1705/946. Asupra referatului Sinodului Permanent din 4 Decembrie 1945 de a se ratifica acordarea rangului de arhimandrit protosinghelului Iustinian Florea, exarhul, mănăstirilor din eparhia Romanului.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Ratifică acordarea rangului de arhimandrit protosinghelului Iustinian Florea.

6. Tem. Nr. 563/946. Asupra adresei Mitropoliei Moldovei Nr. 5135 din 1946, privitoare la acordarea rangului de arhimandrit protosinghelului Teoctist Arăpaș.

In urma discuțiilor la care iau parte I. P. S. Patriarh Nicodim, II. PP. SS. Mitropoliți: Irineu al Moldovei și Nicolae al Ardealului, Sf. Sinod hotărăște:

Intru cât acordarea rangului de arhimandrit, protosingelului Teoclist Arăpaș s'a făcut fără respectarea art. 105 din Statutul legii de organizare a Bisericii ortodoxe române, nu se recunoaște rangul conferit.

7. Tem. Nr. 1390/946. Asupra adresei Episcopiei Maramureșului privitoare la desărcinarea P. S. Episcop Policarp Morușca din calitatea de Locotenent al acestei episcopii, făcută de Ministrul Cultelor cu decizia Nr. 53009/946.

In urma discuțiilor la care iau parte I. P. S. Patriarh Nicodim și P. S. Episcop Policarp al Americii, care roagă să fie absolvit de conducerea Episcopiei Maramureșului spre a se pregăti pentru America, Sf. Sinod hotărăște:

1. *Potrivit rânduelilor canonice și legale, desemnarea locotenenților la Arhiepiscopii-Mitropolii se face de Sf. Sinod prin președintele său, Patriarhul Țării.*

Aceași rânduiială se observă și la desemnarea locotenenților de episcopi, la Episcopii vacante, sufragane la Mitropolii vacante.

2. *Sfântul Sinod ia act de cererea P. S. Episcop Policarp de a fi absolvit de conducerea Episcopiei Maramureșului și delegă pe P. S. Arhiepiscop Eugeniu Suceveanu cu conducerea eparhiei Maramureșului în calitate de Locotenent de Episcop, până la alegerea titularului.*

8. Tem. Nr. 713/946. Asupra referatului Sinodului Permanent din ședința dela 26 Mai 1946, privitoare la cererea P. S. Episcop Cosma al Dunării de Jos de a i se desemna un arhiepiscop-vicar. Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Se menține delegația dată de Sinodul Permanent P. S. Episcop Antim Nica ca ajutor al P. S. Episcop Cosma al Dunării de Jos, care urmează să-i fixeze atribuțiile.

9. Tem. Nr. 1712/946. Asupra referatului Sinodului Permanent privitoare la cauza disciplinară a diaconului Alexandru Burcea din eparhia Caransebeșului. Sfântul Sinod în urma discuțiilor la care iau parte: I. P. S. Patriarh Nicodim, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului și P. S. Episcop Antim al Buzăului, hotărăște:

Admite apelul diaconului Alexandru Burcea, făcut contra Deciziei Nr. 57 B. din 16 Ianuarie 1945, dată de P. S. Episcop Veniamin al Caransebeșului, deciziune prin care numitul diacon a fost depus din treapta diaconiei și oprit dela săvârșirea oricărei lucrări sfinte sau preoțești.

2. *Anulează acea deciziune și dispune trimiterea cauzei disciplinare a aceluia diacon, în judecata Consistoriului Spiritual eparhial al eparhiei Caransebeșului, spre a se face în conformitate cu prevederile regulamentului de procedură al instanțelor disciplinare și judecătorești a Bisericii ortodoxe române din 1926.*

10. Tem. Nr. 1274/946. Asupra raportului Consistoriului Mitropolitan din București Nr. 33/946, prin care propune ca pentru acoperirea cheltuelilor necesare funcționării acestei instanțe să se fixeze o taxă fixă

pentru fiecare apelant. Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Pentru acoperirea cheltuelilor necesare funcționării Consistoriilor Mitropolitane, până ce Ministerul Cultelor le va asigura fondurile depline, se fixează drept taxă de apel suma de lei 150.000 care se va plăti odată cu introducerea apelului de cel în cauză.

11. Tem. Nr. 1295/946. Asupra adresei Consiliului Central Bisericesc Nr. 3046/946, privitoare la pensionarea consilierilor și a funcționarilor clerici din administrația bisericească. Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Se va interveni la Onoratul Guvern ca preoții consilieri și funcționarii clerici din administrația bisericească să fie pensionați la vârsta de 70 de ani.

P. S. Episcop Chesarie al Constanței, Raportorul Comisiunii pentru învățământ, citește următoarele referate:

1. Tem. Nr. 1531/946. Asupra adresei Episcopiei Maramureșului privitoare la funcționarea școalelor de cântăreți bisericești. În urma discuțiunii la care iau parte: I. P. S. Mitropolit Irineu al Moldovei și Sucevei și P. S. Episcop Grigore al Hușilor și a lămuririlor date de P. C. Preot I. Vască Secretar General al Ministerului Cultelor, Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii hotărăște:

1. Se va interveni la Ministerul Cultelor ca școalele de cântăreți să fie lăsate sub conducerea Bisericii, asigurând susținerea lor materială și salarizarea personalului didactic și administrativ la fel ca al școalelor secundare.

2. Pentru catedrele unde nu se pot găsi titulari să se admită suplینirea de către preoți sau mireni din alte slujbe bisericești care au pregătirea corespunzătoare.

2. Tem. Nr. 1532/946. Asupra adresei Ministerului Cultelor Nr. 714/946, privitoare la învățământul teologic seminarial.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Se va interveni din nou la Ministerul Cultelor ca seminariile teologice să fie trecute sub conducerea și administrația nemijlocită a Bisericii, întru cât Biserica este răspunzătoare de pregătirea viitorilor ei slujitori și ca atare nu poate renunța la dreptul de a conduce școlile de pregătire preotească.

3. Tem. Nr. 1533/946. Asupra referatului Consiliului Central Bisericesc privitor la legătura școalelor teologice cu autoritate bisericească.

În urma discuțiunilor la care iau parte: I. P. S. Patriarh Nicodim și I. P. S. Mitropolit Irineu al Moldovei, Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii hotărăște:

1. Facultățile de Teologie vor rămâne în cadrul Universităților;

2. Se va interveni la Onoratul Guvern ca la modificarea legii actuale a învățământului superior să se prevadă că toți candidații la catedrele Facultăților de Teologie vor trebui să aibă în prealabil agrementul Sfântului Sinod, iar din comisiile de numire a profesorilor la Facultățile de Teologie să facă parte și un membru al Sfântului Sinod, delegat de I. P. S. Patriarh.

P. S. Arhiereu Iustinian Vasluianul, Raportorul Comisiunii Canonice juridice și pentru Disciplină, citește următoarele referate:

1. Tem. Nr. 114/946. Asupra dării de seamă prezentată de P. S. Arhiereu Emilian Târgovișteanul ca delegat al I. P. S. Patriarh la conducerea eparhiei Bucovinei.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Se ia act de activitatea desfășurată.

2. Tem. Nr. 1121/946. Asupra adresei Episcopiei Maramureșului privitoare la situația precară în urma războiului a acestei eparhii.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Se va cere referatul Consiliului Central Bisericesc cu propunerile cuvenite.

Domnul Radu Roșculeț, Ministrul Cultelor, luând cuvântul roagă Sfântul Sinod să rezolve în actuala sesiune chestiunea pensionării clerului și modificarea art. 12 din legea de organizare a Bisericii Ortodoxe Române. Guvernul este de părere ca Sfântul Sinod să-și dea avizul asupra pensionării slujitorilor altarului la vârsta de 70 de ani spre a se putea reglementa în cadrul noului statut al funcționarilor publici și să se pună de acord cu dispozițiunile lui care nu face nici o discuțiune asupra diferitelor ramuri de activitate. În privința modificării art. 12 este necesar să se ia o hotărâre deoarece modificările ce i s'au adus prin decretul lege Nr. 1424 din 1941, și prin legea Nr. 828/943, nu mai corespund cu noua stare de drept creiată după 23 August. 1944.

I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului spune că pensionarea clerului de mir a fost acceptată de Sfântul Sinod ținând seamă că sunt legați de familie și în cazuri de deces este necesară ocrotirea soției și a copiilor prin dreptul de a beneficia de pensie. Ca atare Sfântul Sinod poate accepta limita de vârstă de 70 de ani pentru pensionarea clerului de mir cu adaosul însă ca în cazuri cu totul excepționale Chiriarhul să poată cere, cu avizul Consiliului eparhial secția bisericească, menținerea în serviciu și peste această limită.

În ce privește pensionarea Ierarhilor, aici norma canonică nu îngăduie nici un aviz fiindcă în toată creștinătatea nu există principiul pensionării ierarhilor. De aceea rugăm Onoratul Guvern să înțeleagă situația canonică a Bisericii și să nu stărue în această propunere menită să scoată Sinodul și Biserica noastră din rânduiala canonică devenită normă nestrămutată în toate Bisericile și confesiunile creștine.

Trecând la a doua chestiune care se referă la modificarea art. 12, I. P. S. Sa spune că și-a spus cuvântul încă din anul 1941, că, corporațiunile bisericești lucrează normal și legal prin ele înșile și nu pot fi suspendate decât prin noui alegeri. Sfântul Sinod își dă avizul pentru abrogarea decretului lege Nr. 1424/941 și a legii Nr. 828/943, repunându-se în vigoare dispozițiunile art. 12 din Legea de organizare bisericească din 1925.

Sfântul Sinod hotărăște:

1. Se va comunica Onoratului Guvern că Sfântul Sinod își dă avizul pentru pensionarea preoților, a consilierilor referenți și a funcționarilor clerici din administrația bisericească la vârsta de 70 de ani. În cazuri cu totul excepționale și de absolută necesitate Chiriarhul poate cere, cu avi-

zului Consiliului eparhial secția bisericească menținerea în serviciu pe timp limitat și peste această vârstă.

Atât preoții dela parohii cât și cei din funcțiile administrative bisericești pot cere de bunăvoie pensionarea și înainte de împlinirea vârstei de 70 de ani, dacă au 35 de ani de slujbă cu rețineri pentru Casa generală de pensii.

Ei vor putea fi scoși la pensie din oficiu de Chiriarhi indiferent de anii serviți, cu drept de pensie, numai în cazuri de infirmitate constatată medical, căpătată în timpul și din cauza serviciului.

2. În privința pensionării ierarhilor Sfântul Sinod avizează că norma canonică nu îngăduie acest lucru și el nu există în nici una din Bisericile și confesiunile creștine;

3. Sfântul Sinod își dă avizul pentru abrogarea decretelor legi Nr. 1424/1941 și 828/1943 și repunerea în vigoare a articolelor respective din legea de organizare bisericească din 1925 și a Statului ei.

Domnul Ministru Radu Roșculeț pofteste, din partea Onoratului Guvern, pe membrii Sfântului Sinod ca după amiază la orele 18 să facă o vizită Parlamentului Țării.

Sfântul Sinod fiind de acord,

I. P. S. Patriarh Nicodim suspendă ședința la orele 13.

La orele 18 membrii Sfântului Sinod în frunte cu I. P. S. Patriarh Nicodim răspunzând invitației Onoratului Guvern au vizitat Parlamentul român întrunit în ședință solemnă. La intrarea în Parlament a fost întâmpinat în cadrul protocolului de către Domnul Prim Ministru Dr. Petru Groza și Domnul Președinte al Adunării Deputaților Mihai Sadoveanu care au condus pe înalții ierarhi în incinta Parlamentului.

După cuvântarea rostită de Președintele Adunării Deputaților, din partea Sfântului Sinod a vorbit P. S. Arhiereu Athanasie Bârlădeanul. A urmat apoi cuvântul I. P. S. Patriarh Nicodim și răspunsul Domnului Prim Ministru Dr. Petru Groza.

După vizita la Parlament la orele 19 I. P. S. Patriarh redeschide ședința dând cuvântul Domnului Radu Roșculeț, Ministrul Cultelor care citește Mesagiul Regal de închiderea sesiunii ordinare a Sfântului Sinod pe anul 1946, Nr. 3545 din 11 Decembrie 1946.

PP. SS. Membrii ascultând în picioare citirea Mesagiului Regal subliniază sfârșitul prin aplauze și cele mai călduroase urări de sănătate și domnie glorioasă pentru M. S. Regele Mihai I al României.

Domnul Ministru al Cultelor Radu Roșculeț mulțumește membrilor Sfântului Sinod pentru modul înțelegător cum au rezolvat lucrările, asigurându-i că Guvernul este animat de cele mai bune intenții față de Biserică și înalta ierarhie.

I. P. S. Patriarh Nicodim mulțumește Domnului Ministru al Cultelor Radu Roșculeț pentru bunăvoința cu care a luat parte la desbaterile Sfântului Sinod. Deasemenea mulțumește PP. SS. Membri care n'au cruțat osteneala acum în toiu iernii și au venit la ședințe lucrând în înțelegere și rezolvând în chip satisfăcător chestiunile puse la ordinea zilei.

Cu aceasta încheindu-se sesiunea ordinară din anul 1946 Inalt Prea Sfințitul Patriarh ridică ședința la orele 19, 30.

Președinte,

† N I C O D I M

Secretar

† Galaction Silistreanu

Inștiințare către parohii

Administrația revistei *Biserica Ortodoxă Română* aduce la cunoștința parohiilor abonate că Sfântul Sinod, în ședința sa dela 10 Dechemvrie 1946, luând în discuție adresa Institutului Biblic și de Misiune, privitoare la neachitarea abonamentului revistei pe anul 1946, a hotărât următoarele.

1. Toate parohiile abonate sunt obligate să achite abonamentul revistei.

2. Tablourile cu parohiile care n'au plătit abonamentul se vor trimete eparhiilor respective spre a lua măsuri pentru achitare.

3. Preoții parohi, care vor neglija să achite de îndată abonamentul revistei *Biserica Ortodoxă Română*, vor fi suspendați din oficiul parohial până la plata abonamentului, întru cât revista este organul oficial al Patriarhiei Române.

Odată cu această se aduce la cunoștință P.P.C.C. Preoți parohi, că începând de la 1 Ianuarie 1947 costul abonamentului este de 150.000 lei anual. Pentru încasarea abonamentului, nr. 1—3 al revistei, pe Ianuarie—Martie 1947, se va trimete contra-ramburs tuturor parohiilor abonate.

Refuzarea rambursului va fi socotită drept călcare a hotărârii de mai sus a Sfântului Sinod și se va sancționa ca atare.

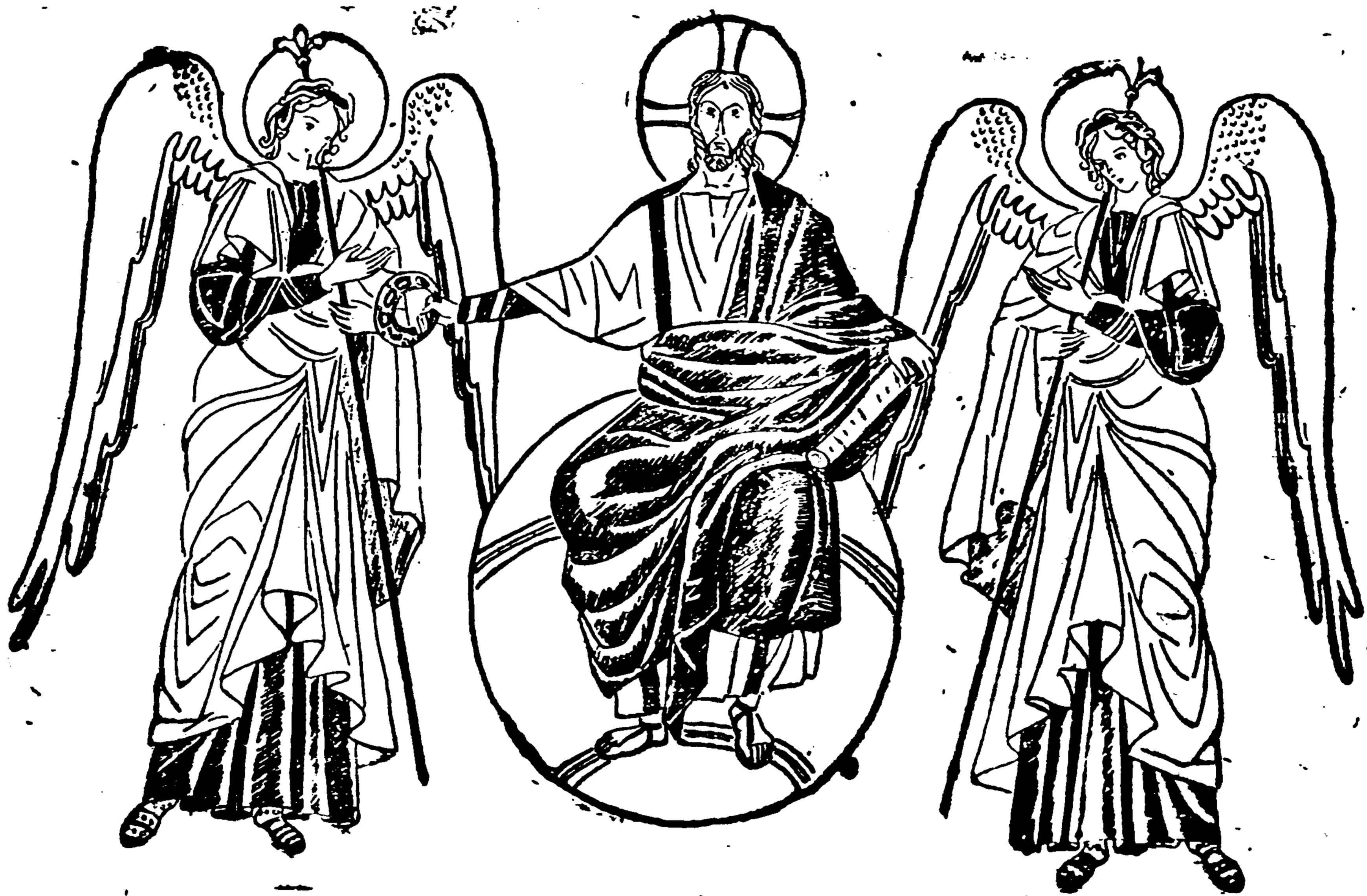
ADMINISTRAȚIA

(251)

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTA SFÂNTULUI SINOD

Anul LXV, Nr. 4—9

Aprilie-Septembrie 1947

BUCUREȘTI

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTA SFÂNTULUI SINOD

Ingrijită și editată

de

INSTITUTUL BIBLIC ȘI DE MISIUNE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

sub președinția

I. P. S. Arhiepiscop și Mitropolit

D. D. Dr. NICODIM

Patriarhul României

Redactori : Preotul Dr. DUMITRU FECIORU
Diaconul Dr. GHEORGHE I. MOISESCU

REVISTA APARE LUNAR=ABONAMENTUL LEI 600 ANUAL

CUPRINSUL

I. ARTICOLE

	<u>Pagina</u>
* * * <i>Călătoria I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia în România . . . . .</i>	133—199
Diaconul IOAN PULPEA, <i>Episcopul Valentinian de Tomis</i>	200—212
Prof. LAZĂR IACOB, <i>Impăratul Iustinian I ca legislator bisericesc . . . . .</i>	213—238
Arhim. BENEDICT GHIUȘ, <i>Ortodoxie de rit latin . . . . .</i>	239—244

II. CRONICA EXTERNĂ

Econ. IOAN P. ȚINCOCA, <i>Jubileul de 500 ani al autocefaliei Bisericii ruse . . . . .</i>	245—249
--	---------

III. CRONICA INTERNĂ

CONSTANTIN I. BERCUS, <i>Moartea prof. Vasile G. Ispir</i>	250—257
TEODOR N. MANOLACHE, <i>Moartea preotului Petre Par- tenie; Urările I. P. S. Patriarh Nicodim făcute I. P. S. Alexei Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii, cu prilejul sărbătorilor Invierii Domnului;</i>	

Ordinea articolelor a fost determinată de condițiuni strict tehnice. Numărul de față s'a încheiat la 5 Martie 1948 și s'a sfârșit de tipărit la 29 Martie 1948, sub redacția Diac. Gh. I. Moiescu.

CĂLĂTORIA I. P. S. PATRIARH ALEXEI AL MOSCOVEI ȘI A TOATĂ RUSIA ÎN ROMÂNIA

Dealungul veacurilor trecute, mulți sânt patriarhii ortodocși care au călătorit sau au viețuit câtăva vreme prin Țările Române. Astfel în veacul XVI, dintre cei unsprezece patriarhi ai Țarigradului, numai unul este care n'a călcat pământul țării noastre.

Pornind dela Constantinopol, Alexandria, Ierusalim ori Antiohia, patriarhii vechilor scaune apostolice și ecumenice au străbătut Muntenia și Moldova, fie pentru a cere și a aduna milostenii pentru ei și pentru bisericile ce ocârmuiau, fie uneori pentru a îndeplini anumite însărcinări diplomatice, sau că erau în trecere spre Liov, Chiev, Vilna și Moscova, fie alteori — și ceea ce se întâmpla mai des — spre a căuta prietenia și găzduirea domnilor și boerilor români. «Și se ridicau Bucureștii și Iașii în picioare, cu icoane, cu steaguri, făclii, preoți și cântări ca să-i primească», spune un cronicar al timpului. Aici ei țin cuvântări, dau sfaturi duhovnicești, fac judecăți și întăresc hrisoave ctitoricești, cu privilegiile patriarhicești, scriu și tipăresc cărți pentru slujbă sau pentru apărarea dreptei credințe. Dar din nestăruința vremurilor, nu totdeauna ni s'au păstrat știri destule despre călătoriile și zăbovirile acestor patriarhi pe pământul țării noastre românești.

Deaceia, ca o dreaptă cinstire și spre a se păstra o amintire neștearsă pentru viitorime, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa de la 3 Iulie 1947, a hotărât să se dea la lumină prin tipar o dare de seamă cât mai amănunțită despre călătoria I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei în România, care a avut loc între 28 Maiu—11 Iunie 1947, și «a cimentat legăturile duhovnicești între cele două Biserici surori și a întărit prietenia între poporul rus și poporul român».

Intr'adevăr, I. P. S. Alexei este cel dintâiu patriarh al Bisericii Ortodoxe ruse, care vine în țara noastră. Prin călătoria sa istorică s'au răscolit multe amintiri din trecut, iar prin cuvântările se s'au rostit cu acest prilej s'au dat la iveală legături străvechi și aproape uitate între Bisericile surori ale celor două popoare vecine și prietene. Și în afară de a fi doar o vizită desfășurată cu tot alaiul convenit pe plaiurile înSORITE ale țării noastre, care prin măreția și însemnătatea ei s'a încrestat adânc în cronică istoriei, ea este menită să deschidă în același timp un capitol nou și de mari nădejdi pentru înfrățirea popoarelor noastre vecine și pentru ecumenicitatea ortodoxă.

Intre Biserica ortodoxă română și Biserica pravoslavnică a Rusiei au existat, din cele mai vechi timpuri, legături trainice și frățești, care s'au concretizat sub atâtea forme și evenimente.

Ierarhi înțelepți și călugări nevoiași din Moldova și Transilvania, mai ales, au mers la Chiev și Moscova spre a primi protecție și ajutor material și cultural.

În timp ce patriarhii ortodocși făceau pelerinagii neîntrerupte în Țările Române, vlădici ca: Ieremia de Muncaci, Sava Brancovici sau Ilie Jorest porneau în pravoslavnică Rusie după milă și în deosebi după dreptate împotriva principilor calvini sau Curții catolicizante din Viena.

Fii de domni și dregători români au mers la studii în școlile din Chiev, Odesa sau Petersburg, stabilind legături de prietenie și cimentând dragoste creștinească cu avântul tinereții lor și făclia cunoștințelor căpătate. Un Petru Movilă, Udriște Năsturel, Filaret și Teoctist Scriban, Melchisedec Ștefănescu, Silvestru Bălănescu, Ghenadie Enăceanu, Constantin Nazarie, Alexandru Donici, Alexandru Sc. Sturza, Vartolomei Măzăreanu, Gavriil Muzicescu, Ștefan Berechet și atâția alții, au cinstit cu numele și strădania muncii lor de magistrii universitățile rusești în care s'au format.

Ierarhi învățați și cărmuitori luminați, vâstare ale românismului, au păstorit ca sfătuitori la curțile împărătești din Marea Rusie. Amintim numai pe Mitropolitul Chievului, Galiciei și al întregii Rusii, Petru Movilă (1597—1647); pe Gavriil Bănulescu-Bodoni (†1821), Mitropolit al Chersonului și Crimeii (1790), apoi al Chievului și Haliciului (1799) și membru

al Sinodului din Petersburg (1801); pe scriitorul și diplomatul Nicolae Mileșcu (c. 1625—c.1714), profesorul lui Petru cel Mare, cu a sa «Carte cu întrebări foarte de folos pentru credință»; Dimitrie Cantemir (1673—1723), fost domnitor al Moldovei (1710—1711) și onorat cu titlul de Alteță Serenissimă și dăruit cu moșii de țarul Petru cel Mare, după fuga sa în Rusia; pe Alexandru Sturza (1791—1854), funcționar și diplomat în serviciul Rusiei, etc.

La rândul lor Rușii ne-au trimis călugări smeriți și chiver-nisiți, ori pelerini (palomnici) înstăriți și erudiți, care au cercetat așezările noastre bisericesti și mănăstirești, aducând cu ei duh de viață nouă și însemnând cronici de mare preț. Vom reține numai câțiva dintre ei și anume: Arsenie Suhanov, constructorul și starețul mănăstirii Troițka-Sergheeva-Bogoiavlenski, care între anii 1649—1654 vizitează cu misiuni diplomatice pe voevozii Vasile Lupu și Matei Basarab; pe ieromonahul Ipolit Vișenski, din Cernigov, deasemeni pelerin, care în 1707 se găsea la București și ne descrie slujba în sobor dela mănăstirea Sf. Mucenic Gheorghe, săvârșită de patriarhii Gherasim al Alexandriei și Hrisant al Ierusalimului, în prezența domnitorului muntean Constantin Brâncoveanu și a celor trei fii ai săi; pe marele stareț Paisie Velickovschi (1722—1794), originar din Poltava, ctitor și ziditor de viață nouă duhovnicească în mănăstirile Secu și Neamț; pe cărturarul erudit Porfirie Uspenski (1804—1885), care trece prin București și Iași; pe Arsenie Stadnițki (1862—1936), fost rector al Academiei din Moscova și Mitropolit al Novgorodului, care vizitează țara noastră la 1890, etc.

Dar, legăturile bisericesti dintre cele două țări cunosc și altfel de înfățișeri în trecutul lor istoric.

Astfel, în timpul lui Ștefan cel Mare, meșteri pricepuți aduși din Moscova și Chiev au inițiat în atelierele domnești și mănăstirești acea artă minunată a broderiei religioase, zugrăvind și icoane ctitoricești.

Dela Lemberg și Chiev ne-au fost trimise la Iași, Govora și Câmpulung, tiparnițe, podoabe pentru cărți sau chiar cărți, împreună cu dascăli renumiți și meșteri tipografi, luând ființă sub înrăurirea lor aceluși Collegiu al lui Vasile Lupu, din Trierarhii Iașilor (1640) și dându-se la iveală din teascurile lui

Matei Basarab cărți de slujbă religioasă și colecții de legi și canoane bisericești. La rândul nostru am dat vecinului din Răsărit bărbați învățați care au întemeiat școli înalte și s'au ilustrat în istoria culturală a Rusiei.

Prin foștii ucenici la școalele rusești s'au tradus cărți în limba rusă și din limba rusă.

Iar ca o încununare a acestor comuniuni sufletești și creștinești între cele două popoare, menționăm sinodul dela Iași din 1642 și apariția celebrei «Mărturisiri Ortodoxe», sintetizând împreună lucrarea spiritului româno-rus, topit la văpaia dragostei întru Hristos, prin truda și mintea luminată a vestitului mitropolit de Chiev Petru Movilă.

Numai că aceste legături străvechi de bună vecinătate și frățietate creștină s'au rupt îndată după sinodul pan-rus din 1917—1918, la care a participat și o delegație română din partea Bisericii, în frunte cu I. P. S. S. Patriarhul Nicodim, pe atunci episcop de Huși. Și au rămas așa întrerupte timp de aproape trei decenii, din cauza schimbărilor sociale și politice intervenite după sfârșitul primului războiu mondial.

Reluându-se acum firul acestor tradiții seculare, reprezentanții bisericilor ortodoxe din România și Rusia (U.R.S.S.) înnoadă astfel legătura unor vizite canonice, frățești și duhovnicești, cu scopul de a pune la temelie lumea nouă ce se clădește, piatra de granit a creștinismului: Ortodoxia.

În toamna anului 1946, între 23 Octomvrie și 5 Nov., reprezentanții înaltului nostru cler, în frunte cu I. P. S. Patriarh Nicodim, au făcut o vizită Bisericii în Uniunea Sovietică, unde s'au bucurat de o primire și atențiune deosebită, «voevodală», atât din partea forurilor bisericești și oficiale, cât și din partea poporului credincios. Și nu a trebuit să treacă prea mult timp dela această vizită, pentru a constata cu multă satisfacție că trecutul plin de glorie și dărnicie creștinească se desăvârșește în prezent.

Printr'o scrisoare trimisă I. P. S. Patriarh Nicodim, la începutul anului, I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia și-a exprimat dorința de a vedea România și a întoarce vizita făcută în anul 1946. Răspunzând acestei dorinți, Prea Fericitul Patriarh Nicodim a scris capului Bisericii ortodoxe ruse

că, în luna Mai, meleagurile României se înfățișează sub un aspect deosebit de pitoresc și i-ar face mare plăcere dacă vizita intenționată ar avea loc în cursul acestei luni.

În adevăr, cu ocazia caldelor urări de Sf. sărbători ale Învierii Domnului, pe care ambasadorul României la Moscova, dl. prof. Iorgu Iordan, le-a făcut I. P. S. Patriarh Nicodim, i-a adus la cunoștință că, în urma unei audiențe la palatul patriarhal din Moscova, a rămas hotărât ca la sfârșitul lunii Mai 1947 să aibă loc vizita I. P. S. Alexei în România.

În vederea acestei înalte vizite, guvernul Român, de sub președenția d. Dr. Petru Groza, a luat — prin Ministerul Cultelor — toate măsurile de primire și de întocmire a programului cuvenit.

IN DRUM SPRE ȚARĂ.

Și iată că la 27 Mai 1947 agențiile de presă transmiteau din Moscova următoarea știre:

«În ziua de 26 Mai, la orele 23, I. P. S. Alexei, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Ruse, a plecat din Moscova spre România. La plecare a fost salutat de d-nii: Karpov, președintele comitetului pentru chestiunile bisericesti de pe lângă Consiliul de miniștri al U.R.S.S., Dăianu, însărcinatul cu afaceri al României, reprezentanți ai clerului, membrii Ambasadei române, etc. I. P. S. Alexei va sosi la Iași la 29 Mai, orele 10».

Iar la 29 Mai 1947 ziarele publicau mesagiul adresat de Înalt Prea Fericitul Alexei, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii, poporului român:

«Pășind pe pământul prietenei noastre România, în așteptarea plăcută a întâlnirii cu Prea Fericitul Patriarh Nicodim și a comuniunii pioase cu clerul și poporul credincios, sunt fericit să transmit binecuvântarea Bisericii Ortodoxe Ruse, Bisericii Române surori și întregului popor român de aceeași credință cu noi, legat cu poporul rus prin sângele vărsat în luptele comune pentru libertate și independență, dreptate și pace pentru întreaga omenire».

SOSEȘTE PATRIARHUL.

În aceeași zi, Joi, 29 Mai 1947, orele 10 a. m., prin punctul de frontieră Ungheni, trenul special intra în țară cu I. P. S. Patriarh Alexei și ceilalți reprezentanți ai Bisericii ruse, cari îl însoțesc în vizita ce o face în țara noastră și anume: I. P. S. Mitropolit Grigorie al Leningradului și Novgorodului, P. S. S. Arhiepiscopul Vitalie Dmistrovsk, Ștefan Marcov, protoereul clerului din Moscova, protoiereul Grigorie Razumovschi, arhidiacon G. Antonenco, ipodiacon Serghie Colcințki și Chelenic Istomin Nicolae.

Pentru întâmpinarea primului patriarh rus care vine la noi, a plecat spre Iași și Ungheni o numeroasă delegație română în frunte cu prof. Iorgu Iordan, ambasadorul României la Moscova, consilier de Legație S. A. Dangulov, din partea ambasadei U.R.S.S. din București, N. P. Feodorov, prim secretar de ambasadă; din partea Bisericii: PP. SS. Episcopi Nicolae al Oradiei, Iosif al Argeșului, Emilian mitropolit locotenent al Bucovinei de Sud, pr. Gheorghe Vintilescu, directorul Cancelariei-Sf. Sinod, precum și preoții: consilier Mihail Madan și prof. Alexandru Severin, ca interpreți; iar Ministerul Cultelor a fost reprezentat în această delegație prin secretarul general, directorul general al Cultelor și arhimandritul Teofil Pandele director.

O parte din această delegație a mers până la punctul de frontieră Ungheni, așteptând sosirea trenului special din U.R.S.S.

După oprirea trenului în gara Ungheni, membrii delegației române au fost poftiți în vagonul salon al Înalt Prea Fericitului Patriarh Alexei, unde s'au făcut prezentările, fiind reținuți până în gara Iași.

Trenul special apoi, cu întreaga misiune sovietică și cu delegația română, s'a îndreptat spre Iași. Aci, în Iașii lui Vasile Lupu și ai mitropolitului Varlaam, s'a făcut primirea oficială a reprezentanților Bisericii ortodoxe ruse.

Pe peronul gării era prezent clerul moldovean în frunte cu I. P. S. Irineu, fost Mitropolit al Moldovei. Deasemenea mai așteptau sosirea trenului și d-nii: secretar general al Ministerului Cultelor, reprezentând guvernul, ambasador Iorgu Iordan, P. S. mitropolit locotenent al Bucovinei de Sud,

Emilian Antal, P. S. Justinian, vicarul Mitropoliei Iași, C. Bordeianu, prefectul județului Iași, precum și reprezentanții organizațiilor locale, ale partidelor politice, ai armatei și instituțiilor de cultură, etc.

La coborârea din tren, Secretarul general al Ministerului de Culte și P. S. Episcop Nicolae Popovici au urat — atât Prea Fericitul Patriarh Alexei, cât și suitei sale — bun sosit în țara noastră.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei a rostit această cuvântare:

*Sanctității Sale Prea Fericitului Patriarh Alexei
al Moscovei și a toată Rusia*

«Noi Românii suntem între cele dintâi popoare care
«am primit Evanghelia lui Hristos.

«Dar tocmai, fiind între cei mai vechi creștini am avut
«atât de mult de luptat pentru susținerea și salvarea Crucii
«Creștine față de atâtea popoare barbare, care în curs de
«veacuri au năvălit pe aceste plaiuri cari deveniseră tre-
«cătoare tuturor.

«Impotriva Semilunei — Moldova — pe al cărui pă-
«mânt ați sosit astăzi, a avut pe cel mai mare «Atlet al
«Creștinătății» pe Ștefan cel Mare și Sfânt. Asemenea a
«trebuit să ducem lupte grele pentru păstrarea învățătu-
«rilor creștine în originalitatea lor.

«Colaborarea Ierarhilor Mitropoliei Moldovei, cu Ie-
«rarhii Bisericii Ruse, a culminat în aceste lupte cu ocazia
«Sinodului dela Iași de acum 305 ani sub evlaviosul și căr-
«turarul Voevod Vasile Lupu.

«Greutățile cari împiedecă viața ortodoxiei și peste
«tot a creștinismului, n'au încetat nici astăzi; din contra,
«firimitatea unor biserici în atâtea secte, slăbește înche-
«garea lor internă iar ortodoxismul tuturor bisericilor au-
«tocefale are urgentă trebuință de reînvierea vechilor le-
«gături cari să culmineze în conlucrarea tuturor prin noi
«soboare universale, care să deie tuturor drum de viață
«nouă, după atâtea veacuri de amortire.

«Venirea Sanctității Voastre în țara Noastră este un
«pas puternic în această direcție, ceiace ne înveselește cu
«atât mai mult cu cât biserica română stăruiește mereu
«în acest înțeles.

«Biserica moldoveană și cu ea întreaga biserică română se simte fericită și mândră că a avut fericitul privilej și onoarea, de a adresa primul salut celui mai valoros ierarh al lumii ortodoxe, conducător al celei mai mari și mai strălucite biserici, care este biserica ortodoxă rusă.

«In numele Mitropoliei Moldovei vă zic: Bine ați venit! și cu adâncă recunoștință ne înclinăm în fața Sanctității Voastre Prea Venerabile străjer al Ortodoxiei, rugându-vă să binevoiți — cel puțin la înapoiere — să vă opriți în orașul Nostru, Iași, pentru a ne binecuvânta pe noi, Biserica și poporul moldovean.

«Dorindu-vă drum bun prin țara noastră cu sănătate și bucurie, împlinirea tuturor dorințelor de bine, pentru triumful ortodoxiei, strig către Cel Atotputernic:

«Trăiască prietenia între Bisericile Noastre surori, trăiască întreg ortodoxismul și ideia întrunirii lui grabnice, într'un Sinod comun ecumenic».

Răspunzând pentru primirea făcută, I. P. S. Patriarh Alexei a spus următoarele:

«Mulțumesc pentru primirea făcută. Sunt foarte fericit că vin în mijlocul clerului ortodox român și sper că la întoarcerea mea la Iași mă voi opri mai mult și voi vizita toate monumentele de artă bisericească de aci.

Doresc ca vizita mea să contribuie la consolidarea legăturilor culturale și religioase dintre Biserica Rusă și Biserica Română».

A vorbit apoi în numele guvernului, secretarul general al Ministerului de Culte.

Înainte de a urmări călătoria I. P. S. Patriarh Alexei în țara noastră, să însemnăm un gest al I. P. S. Sale de adâncă duioșie și semnificație creștină.

Pe peronul gării Iași, când Patriarhul Alexei a coborât și a zărit în mulțimea care-l aștepta sutele de eleve ale «Liceului Ortodox», îmbrăcate în șorțuri albastre, peste care străluceau cruciulițele Ortodoxiei, ochii I. P. S. Sale s'au umezit de lacrimi.

Schițând larg semnul sfintei cruci peste mulțimea adunată, a primit din partea unei eleve dela Liceul ortodox un frumos buchet de flori albe.

Dealtfel, entuziasmul poporului care s'a făcut simțit peste tot parcursul drumului I. P. S. Patriarh Alexei în România, a zdruncinat de multe ori rânduelile oficiale, mulțimea credincioșilor dorind să-i vadă fața și să-i primească binecuvântarea.

Din satele lăturalnice stațiilor de tren, mii de credincioși români, în frunte cu păsterii lor sufletești, cu evanghelia, crucea și praporele, se adunau să aștepte ceasuri întregi sosirea trenului, întâmpinând pe Patriarh cu respectuosul «sărut mâna» și urări de sănătate și «mai bine», stând descoperiți, închinându-se sau căzând în genunchi.

Și Patriarhul, apărând la fereastra trenului, îi binecuvânta, spunându-le în românește: «Vă binecuvântez pe voi, vă doresc spor în muncile voastre și Dumnezeu să vă dea pâine».

Din Iași au pornit apoi, cu un tren special român, pe ruta Pașcani spre capitala României.

IERARHI INTRE IERARHI.

Înainte de a poposi în cetatea lui Bucur Ciobanul, să dăm câteva date despre înalții ierarhi ai Bisericii ortodoxe din U.R.S.S.

I. P. S. Patriarh Alexei este născut dintr'o familie nobilă, la 27 Oct. 1877, ca fiu al camergherului (șambelanului) Curții Imperiale Alexie Vladimir Simanschi, și a primit din botez numele de Serghie Vladimirovici Simanschi. A urmat școala secundară și Facultatea de Drept la Moscova. Apoi s'a înscris la Academia Teologică din Moscova, luându-și în 1904 licența în Teologie cu teza: «Conceptiile contemporane dominante morale și juridice în fața judecății Mitropolitului Filaret (Drozdov) al Moscovei», după ce mai înainte primise tunderea în monahism, sub numele de Alexei, ca student în anul II al Academiei Teologice (1902).

În 1903 ieromonahul Alexei devine spiritual al Seminarului Teologic din Pscov, apoi director al Seminarului din Tula (1906), fiind totodată ridicat la rangul de arhimandrit. În 1911 este transferat ca director al Seminarului din Novgorod și ca stareț al mănăstirii Sf. Antonie din același oraș. În 1913 este hirotonit arhiereu,—de patriarhul Grigorie al Antiohiei, pe atunci

în trecere prin Rusia — și numit vicar al Eparhiei Novgorodului, cu denumirea Tihvinschii, iar în anul 1921 este transferat în postul de vicar al Eparhiei Leningradului, cu denumirea Iamburgschii. Înălțat la rangul de episcop în 1926, este numit administrator al Eparhiei Novgorodului, și în anul 1933 devine Mitropolit al aceleiași eparhii. Din anul 1943 poartă denumirea de Mitropolit al Leningradului și Novgorodului, fiind numit și membru permanent al Sf. Sinod.

După trecerea la cele veșnice a Patriarhului Serghie, Mitropolitul Alexei devine — ca cel mai în vârstă în hirotonie și conform testamentului Patriarhului Serghie — locțiitor al Scaunului patriarhal din Moscova.

La 2 Februarie 1945 este ales de Sinodul local al Bisericii Ortodoxe Ruse, în unanimitate, Patriarh al Moscovei și a toată Rusia, fiind investit la 4 Februarie 1945.

În luna Iunie 1945 călătorește la Ierusalim și vizitează patriarhatele din Antiohia și Alexandria.

Blând, delicat și foarte amabil cu toți, măsurat și sincer în manifestările sale, este un mare iubitor al slujbelor religioase. Patriarhului Alexei îi place tot ce e frumos și nobil. Suflet generos, fire blândă și de o rară gingășie, Prea Fericitul Alexei este un bun vorbitor, un mare învățat și distins teolog.

Pentru meritele sale patriotice și excepționale din timpul războiului (a stat 900 zile alături de popor în timpul asedierii Leningradului) a fost decorat cu medalia «Apărarea Leningradului» și «Steagul roșu». Deasemenea a mai primit decorațiile: «Sf. Apostol Marcu» gr. I, ale republicilor Libanului și Siriei, precum și «Steaua României» în gradul de «Mare Cruce».

I. P. S. Grigorie, Mitropolitul Leningradului și Novgorodului. Nicolae Chirilovici Ciucov, după numele său laic, s'a născut în anul 1870 dintr'o familie de țărani din provincia Okovețk (Carelia) din nordul Rusiei. A făcut seminarul teologic din Terozavosk și Academia Teologică din Petersburg.

Imbrățișând cariera pedagogică, devine în curând rector al seminarului la care a învățat. După revoluția din 1917 se stabilește la Petersburg ca paroh al celebrei catedrale «Cazavschi», apoi al catedralei «Maripzi», menținându-se pe linia strict ortodoxă, luptând împotriva curentelor disidente, ca: Biserica vie, a inovatorilor, etc.

În anul 1939 rămâne văduv, și după îndemnul patriarhului Sērghie intră în monahism. În timpul războiului din 1941—1943 își pierde pe toți cei trei fii și singura fiică.

Fostul rector al primei Academii Teologice, devine în 1942 arhiepiscop al Saratovului și Stalingradului, iar în luna Mai 1944 arhiepiscop al Pscovului. În anul 1945, după alegerea noului patriarh Alexei, devine mitropolit al Leningradului și girant al eparhiei Novgorodului.

Spirit erudit și bun cunoscător al literaturii și al muzicii ruse, întocmește planul reorganizării învățământului teologic și reînființează Academia teologică din Leningrad.

Acum în urmă i s'a încredințat misiunea pacificării Bisericii ortodoxe ruse din America, în care scop va pleca în vara aceasta într'acolo.

Pe pieptul său greu încercat și prea mult sbuciumat, strălucește insigna academică de aur, fiind «doctor» al Academiei Teologice din Moscova.

I. P. S. Arhiepiscop Vitalie al Dmitrovscului (în retragere) este născut în anul 1871 ca fiu al unui preot din eparhia Tula. După absolvirea seminarului teologic din Tula, devine paroh și profesor de religie la un liceu din orașul Belev. Trece apoi ca profesor de religie la Tula, iar după revoluție rămânând văduv se călugărește și ajunge arhiepiscop al Tulei. În anul 1945 se retrage dela conducerea eparhiei, pentru motive de sănătate. Actualmente domicilează la Moscova pe lângă biserica Mântuitorului din cartierul Soscolniki, unde slujește regulat sf. slujbe. În ultimul timp i s'a încredințat sarcina de a reînființa Consiliul Misionar al Patriarhiei Ruse și de a conduce activitatea misionară a întregului cler rus. Este un schimnic adevărat și un mare poet religios, având numeroase lucrări personale de acest gen.

Ștefan Marcov, protoereul clerului din Moscova, este una din cele mai populare figuri ale clerului rus. La gât poartă distincția de merit a Academiei Teologice din Moscova, iar pe piept îi strălucește ordinul «Sf. Gheorghe», primit pentru merite eroice din timpul primului războiu mondial, când era protoereu militar. Deasemenea poartă medalia «Apărarea Moscovei», primită recent din partea Mareșalului Stalin.

Protoereul Grigorie Razumovski este deasemenea o figură

distinsă și îndeplinește funcțiunea de consilier patriarhal delegat cu legăturile externe ale Bisericii ruse.

Tot figuri reprezentative ale clerului de mir sunt și cei doi arhidiaconi G. Antonenco și Serghie Colcinschi, din suita I. P. S. Patriarh Alexei.

IN CETATEA LUI BUCUR.

Ajungând pe pământul Munteniei, trenul special s'a oprit în gara Mogoșoaia, Vineri, 30 Mai 1947, orele 9,30 dim., unde a fost întâmpinat de autoritățile bisericesti și civile în frunte cu I. P. S. S. Patriarh Nicodim al României. Deasemenea erau prezenți: membrii guvernului român în frunte cu dl. dr. Petru Groza, președ. consiliului, reprezentanții ambasadei sovietice; I. Z. Kavtaradze, Iacolev, Sutov și Lisikov; membrii comisiei aliate de control: col. Gusev și col. Mirosnicenko; reprezentanți ai Parlamentului; general V. Dombrovski, primarul general al Capitalei; general Petruc, prefectul poliției Capitalei, etc., PP. SS. Episcopi: Chesarie al Constanței, Veniamin al Caransebeșului, Andrei al Aradului și Antim Nica; consilierii patriarhali; numeroși protoerei și preoți din Eparhia Ungro-Vlahiei, precum și reprezentanți ai organizațiilor muncitorești, școlare, etc.

La coborîrea din tren, I. P. S. Patriarh Alexei a fost întâmpinat cu imnul patriarhal cântat de cor și cu rugăciunea executată de famfara militară a companiei de onoare.

I. P. S. Patriarh Nicodim, primind pe înalții oaspeți i-a îmbrățișat frățeste, după care a rostit următorul cuvânt de bun venit:

Înalt Prea Sfinția Voastră!

«Când am fost în vizită la Înalt Prea Sfinția Voastră, ne-ați făcut o primire voevodală. De aceea, aici, împreună cu dl. Prim Ministru, am ales cel mai frumos palat domnesc (castelul domnitorului C. Brâncoveanu din Mogoșoaia) pentru găzduirea Sfinției Voastre și a însoțitorilor.

Eu vă zic bine ați venit sănătoși în mijlocul nostru și vă rog să Vă simțiți la noi ca între cei mai buni prieteni».

Răspunzând, I. P. S. Alexei a spus între altele:

«Mulțumesc Prea Sfinției Voastre și Guvernului Ro-

mân, în frunte cu dl. Prim Ministru dr. Petru Groza, pentru această prietenească primire.

Sunt fericit că exprim bucuria pe care o simt călătorind prin aceste frumoase locuri din țara Dvs.

Sunt încredințat că această venire a mea va întări și mai mult legăturile de dragoste și prietenie dintre popoarele noastre».

Au mai rostit cuvântări dl. dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri, și d. ministru al Cultelor arătând vechile legături culturale, religioase și de prietenie dintre poporul român și poporul rus.

I. P. S. Patriarh Alexei, răspunzând după fiecare cuvântare, a arătat că se simte profund emoționat în fața frumoasei și entuziastei primiri ce i s'a făcut și că dorește ca vizita sa în România să constituie un factor de sprijinire a prieteniei între cele două popoare.

Înalții oaspeți au fost conduși apoi de către dl. general V. Dombrovski, primarul general al Capitalei, la Castelul Mogoșoaia, unde au avut reședința pe tot timpul cât au stat în Capitală.

În după amiaza aceleiași zile, la ora 5 p. m. I. P. S. Alexei, împreună cu însoțitorii săi, au făcut o vizită protocolară la palatul patriarhal, unde au fost primiți de I. P. S. Patriarh Nicodim, mai mulți prelați și clerul Capitalei în frunte cu consilierii patriarhali care au intonat «Pre Stăpânul și Arhiereul nostru, Patriarhul Alexei».

Fiind invitați în sala sinodală, I. P. S. Patriarh Alexei a prezentat I. P. S. Patriarh Nicodim o icoană, înfățișând pe sfântul Alexei, cum și o fotografie mărită din călătoria I. P. S. Patriarh Nicodim la Moscova. După aceasta, Înalțul oaspete a împărtășit celor prezenți impresiile sale din călătoria până la București.

De aici, după ce s'a servit un ceai, Înalții oaspeți au fost conduși în paraclisul palatului patriarhal unde au așezat icoana sfântului Alexie, admirând și celelalte icoane vechi, aflătoare în acest sfânt lăcaș.

În cântarea clerului au mers apoi în catedrala Sf. Patriarhii, unde au avut loc câteva clipe de reculegere pioasă. I. P. S. Patriarh Alexei s'a dus și s'a rugat cu evlavie în fața moaștelor sf. Dimitrie Basarabov.

De aici au pornit la castelul Mogoșoaia, unde delegația rusă a primit la orele 6,30 p. m. vizita de curtuazie a d-lui Prim Ministru Dr. Petru Groza, a ministrului Cultelor și a d. E. Bodnăraș, Ministru Subsecretar de stat la Președinție. S'au discutat diferite chestiuni în legătură cu problemele bisericesti. Tot acum s'au evocat și amintiri din viața de luptă dela Leningrad, unde I. P. S. Alexei, în calitate de mitropolit, a stat alături de popor atâtea zile de asediu.

Sâmbătă, 31 Mai 1947, la ora 10 dim., înalții oaspeți însoțiți de I. P. S. Patriarh Nicodim și PP. SS. Episcopi Nicolae al Oradiei și Iosif al Argeșului, au vizitat orașul Sinaia; unde, au fost întâmpinați de reprezentanții autorităților civile și bisericesti locale.

Înalții oaspeți s'au înapoiat în Capitală, seara la orele 18,30.

LA SLUJBĂ ÎN SOBOR

Duminecă, 1 Iunie 1947 (Dumineca Rusaliilor), s'a săvârșit Sf. Liturghii în Catedrala Patriarhală, în limba rusă și română, de către I. P. S. Patriarh Alexei, înconjurat de ceilalți reprezentanți ai Bisericii ruse și de un sobor de ierarhi și preoți români, în prezența I. P. S. Patriarh Nicodim, a membrilor guvernului, a înaltelor autorități civile și militare.

La sfârșitul slujbei Sf. Liturghii s'a oficiat un Te-deum, după care P. S. Episcop Iosif al Argeșului a cetit următorul cuvânt al I. P. S. Patriarh Nicodim, pe care la tradus pr. M. Madan în limba rusă:

Înalt Prea Sfințite, Iubiți frați întru Domnul,

Biserica Ortodoxă a României trăește zile de bucurie. Prin glasul meu, Ea vă întâmpină, iubiți și înalți soli de dragoste, cu cea mai caldă salutare: Bine ați venit prea iubiți frați.

De curând, pe sfârșit de toamnă, la Moscova, astăzi la începutul verii, în Capitala României, ne-am găsit și ne aflăm împreună prăznuind și cu dragoste împreună slujind la Sfântul Altar al Mântuitorului. Împlinim astfel Evanghelia lui Iisus Hristos Dumnezeu, și ne rugăm pentru înfrățire și pace.

Pacea și înfrățirea au îndrumat și au mântuit dealungul veacurilor viața străbunilor. Lege sfântă, ele ne-au dat putere, răbdare și bărbăție. Am suferit și multă vitregie și a trebuit să luptăm cu patimi grele, aduse ori stârnite de cei străini de Neam și Lege. Ne gândim, Înalt Prea Sfințite, la zilele grele petrecute de Prea Fericirea Voastră în Leningradul lovit cu putere și amenințat de pustiire. Ați mângâiat, ați întărit turma și ați luminat calea izbânzii și a dreptății. În zilele grele ați făcut să strălucească crucea Mântuitorului și ați strâns în jurul sfintelor altare suflete entuziaste, cugete convinse și recunoștință.

Am trecut și noi, Prea Fericite, prin grele încercări. Am înfruntat un războiu necruțător. Ne-au întâmpinat, însă, în ceasuri grele, prietenia și înțelegerea armatei și lumii Sovietice. În numele Bisericii Ortodoxe Române am binecuvântat, la grea răspântie, acum trei ani de zile îndreptarea cea nouă dată Țării, de Guvernul nostru prea iubit și de cugetele românești, dăruite de Dumnezeu cu largă înțelegere și simț politic cuprinzător.

Înalt Prea Sfințite,

În Catedrala Patriarhiei Române arhieriei ai Sfântului nostru Sinod și arhieriei ai Sfântului Sinod al marelui Biserici a toată Rusia au slujit cu dragoste și s'au împărtășit laolaltă cu Prea Fericirea Voastră. În fruntea credincioșilor, stau aci mișcați fruntași ai vieții românești de Stat și fruntași ai vieții sufletești, înfrățiți cu toții în credință și dragoste de Lege, și Neam.

Ați adus la noi, pilda jertfei și osârdiei Voastre pentru Patrie, pentru ideal social și Ortodoxie. Ne simțim înfrățiți cu toții întru slujba cea sfântă, pentru înfrățirea popoarelor și slava Sfintei Biserici Ortodoxe.

Păstrați, Vă rugăm, și duceți în marea Voastră Patrie, Înalt Prea Sfințite, sărutarea Noastră întru Hristos și încredințarea prieteniei adânci, curate și înțelegătoare pe care o dorim, în duh creștinesc, între neamul românesc, care-și amintește de tot binele și credincioșii Sfintei Biserici și glorioasei Voastre Patrii.

Intru mulți ani, bucurie, pace și slavă lui Iisus Hristos Dumnezeu».

I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei și întregii Rusii a răspuns următoarele:

Sanctitatea Voastră

Prea Fericite Patriarh Nicodim a toată România,

«Eu sunt fericit că în această mare zi a praznicului Sf. Treimi pot să vă salut pe Sanctitatea Voastră, pe arhipăstorii Bisericii Ortodoxe Române, pe membrii guvernului și reprezentanții Armatei, în această frumoasă Catedrală Patriarhală din Capitala Țării Voastre.

Taina Sf. Treimi este nepătrunsă pentru mintea omenească mărginită; dar în puterea acestei taine ne putem contopi prin dragostea întru Hristos, independent de rasa sau de naționalitatea căreia aparținem.

Iar realizarea acestei iubiri este posibilă mai cu deosebire în cadrul Sf. Biserici Ortodoxe, care este mama ambelor noastre popoare — poporul rus și poporul român. De aceea, acest praznic bisericesc simbolizează adâncă și indisolubila unire între toate popoarele ortodoxe. Tocmai și scopul venirii noastre pe pământul românesc este cimentarea legăturilor spirituale ale popoarelor și Bisericilor noastre, care dealtfel au existat întotdeauna între noi.

Pășind pe această luminoasă cale, noi vrem ca toate problemele mari, privind întreaga Ortodoxie, să le soluționăm de comun acord și cu consimțământul capilor Bisericilor naționale ortodoxe.

În acest scop noi vom convoca pentru toamna anului acesta, la Moscova, consfătuirea tuturor reprezentanților Bisericilor Ortodoxe, consfătuire la care Vă poftim respectuos să veniți și Sanctitatea Voastră.

Suntem siguri că Prea Fericirea Voastră, veți îmbrățișa cu toată dragostea această inițiativă. Și nu ne îndoim că vom avea fericirea să vă vedem încăodată pe Sanctitatea Voastră la Moscova.

Vă dorim din adâncul inimii să Vă dăruiască Dumnezeu tărie și sănătate nezdruncinată ca să puteți veni fărăși în mijlocul nostru și ne rugăm în același timp Celui

de Sus să prelungească zilele vieții Sanctității Voastre, spre binele și înflorirea Bisericii Ortodoxe.

Nădăjduim că vizita Noastră va cimeta legăturile dintre popoarele și Bisericele noastre și ne rugăm bunului Dumnezeu să dăruiască sănătate și fericire, înalților demnitari ai Țării Voastre.

Chem deasemenea binecuvântarea Domnului asupra Țării Voastre, asupra clerului și poporului drept credincios român, asupra cetăților și satelor voastre, asupra hotelor, caselor și familiilor Țării Voastre și încă odată vă zic din tot sufletul la mulți și fericiți ani!

În amintirea vizitei noastre, Vă rugăm să primiți în dar această sfântă icoană».

Și I. P. S. Patriarh Alexei oferă o frumoasă icoană a Maicii Domnului, pe care I. P. S. Patriarh Nicodim o primește cu multă bucurie și mulțumește Prea Fericitului Patriarh Alexei pentru prea frumosul său gest frățesc.

Cuvântarea I. P. S. Alexei a fost ținută în limba rusă și tradusă în românește de pr. prof. Alexandru Severin.

După aceasta I. P. S. Patriarh Nicodim, împreună cu ierarhii români și membri guvernului au ieșit din Catedrală, îndreptându-se spre palatul patriarhal, ca să primească pe Prea Fericitul Patriarh Alexei.

Inchinându-se în altar și în fața sfintelor icoane, I. P. S. Alexei a ieșit din biserică, și în cântecele corului și ale clerului Capitalei, se îndreaptă spre palat.

După scurt timp Patriarhul Alexei și Mitropolitul Grigorie al Leningradului și Novgorodului părăsesc palatul patriarhal și merg să facă o vizită protocolară la Președinția Consiliului de Miniștri, unde erau așteptați de dl. Prim Ministru Dr. P. Groza.

LA MASA DRAGOSTEI.

Revenind la palatul patriarhal, către orele 13,30, are loc, în marea sală de recepție, un dejun oferit de I. P. S. Patriarh Nicodim în cinstea I. P. Fericitului Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia, la care au participat membri guvernului, în frunte cu dl. Prim Ministru Dr. Petru Groza, dl. ambasador I. Z. Kavtaradze, reprezentanții clerului și fruntași ai vieții politice și culturale.

Luând cuvântul I. P. S. Patriarh Nicodim ridică paharul în sănătatea înalților oaspeți. Vorbește apoi dl. Ministru al Cultelor, care toastând pentru I. P. S. Patriarh Alexei, spune printre altele:

«Dorim din toată inima ca în aceste puține zile pe care le petreceți printre noi să vă simțiți cât mai bine, pentru ca astfel să ne păstrați o amintire plăcută și cât mai îndelungată. Și ne bucurăm Prea Fericite, căci cu această vizită prin care întoarceți vizita pe care v'a făcut-o Inalt Prea Sfințitul Nostru Patriarh Nicodim se reiau vechile legături care au împletit atât de des și atât de intim destinele scumpei noastre țări, de strălucirea și fericirea măreței și puternicei Voastre Patrii.

Să închinăm pentru strălucitul conducător de oștiri generalisimul Stalin, salvatorul Patriei Voastre».

Prea Fericitul Patriarh Alexei a răspuns la acest toast prin următoarele cuvinte:

«După apropierea cea sufletească din catedrala Capitalei Țării Voastre, iată că azi suntem adunați iarăși la această agapă. Și după cum praznicul duhovnicesc și creștinesc îi apropie pe oameni, tot așa și această agapă pământească ne unește laolaltă.

Această agapă care ne-a apropiat aci, mărturisește dragostea pe care o are I. P. S. Patriarh Nicodim care a găsit prilejul să ne înfrățească și aci, în jurul acestei mese.

Atmosfera de dragoste care plutește aci, trezește în sufletele noastre și cimentează în același timp, aceleași sentimente de fierbinte și mare dragoste din partea noastră.

Și noi avem convingerea că nu numai această agapă, dar și consfăturile pe care le vom avea, vor fi tot pentru încheierea unei temeinice prietenii care trebuie să existe între noi toți.

În sănătatea Sanctității Voastre, Prea Fericite Patriarh Nicodim, ridic acest pahar».

Toastul de încheiere îl rostește I. P. S. Patriarh Nicodim, care ridică paharul în sănătatea primului ministru și a întregului guvern român, spunând: «Vă rog să vă uniți cu mine, să ridicăm paharul în sănătatea iubitului nostru prim ministru

și a întregului guvern și să-i dorim din inimă rodnică diriguire a trebilor Statului pentru buna propășire a țării noastre».

În după amiaza acestei zile a avut loc, la Băneasa, între Părintele profesor Petre Vintilescu, decanul Facultății de Teologie din București și Protoereul Grigorie Razumovski, consilier patriarhal, un schimb liber de păreri asupra problemelor care vor face obiectul conferinței pan-ortodoxe ce urmează să se țină la Moscova.

CONSFĂTUIREA

Luni, 2 Iunie 1947, Sărbătoarea «Sfintei Treimi», după ce oaspeții au luat parte la slujba săvârșită în paraclisul castelului Mogoșoaia, la orele 10,30 au venit la Palatul Patriarhal din Capitală unde a avut loc o consfătuire a reprezentanților Bisericii Ortodoxe Ruse, în frunte cu I. P. S. Patriarh Alexei, cu membrii Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în frunte cu I. P. S. Patriarh Nicodim. La această consfătuire au mai luat parte d. prim ministru Dr. Petru Groza, d. ministru al Cultelor, PP. CC. preoți: Ioan Vască, secretar general la Culte, Petre Vintilescu, decanul Facultății de Teologie din București, directorul general al Cultelor, Gheorghe Vintilescu, directorul cancelariei Sf. Sinod, consilierii patriarhali: N. Cosma, Vasile Ștefan, Gheorghe Maior, precum și protoereii, pr. Alexandru Ionescu, Dr. Traian Costea și D. Posmoșanu.

Consfătuirea a fost prezidată de I. P. S. S. Patriarhul Nicodim.

Cerând cuvântul, dl. prim ministru Dr. Petru Groza a rostit următoarele:

*Inalți prea sfinți Patriarhi,
Inalt prea sfinți și venerabili părinți,*

«Am cerut aprobarea I. P. S. Patriarh spre a lua cuvântul ca Șef al Guvernului Țării Românești. Această calitate a mea se îmbină cu altele care vrând nevrând mă îndeamnă să profit a vorbi în numele credincioșilor din România.

Intâiu, este calitatea mea de ortodox. Este calitatea de creștin ortodox militant, ca cel mai vechiu deputat în Sinodul din Ardeal, în Congresul Național, organ bisericesc

apărător în vremuri de restriște. Nu vorbesc ca cel mai în vârstă, ci ca cel mai vechiu în funcție, pe temeiul votului universal, ales dela 24 ani în permanență, ceea ce alții n'au fost în stare. Am accentuat că sunt ardelean, calitate la care țin.

Sunt fecior de preot care a fost timp de peste 40 ani președinte al organizațiilor preoțești. Sunt din familie de preoți din moși strămoși. Eu sunt cel care am rupt cu tradiția preoțească.

În Ardeal viața religioasă se confundă cu existența unui popor, care a stat sub oprimare 1.000 de ani a unui regim feudal. Contra acestui regim poporul s'a apărut și cetățile de sprijin erau credința ortodoxă cu bisericuțele ei. Aceste biserici — citadele naționale — au avut un rol mai mare decât catedralele. Am crescut în aceste biserici, cu prescură, în clopote de vecernie, în miros de busuioc. Să fiu scuzat dacă cele ce spun, par să fie istorisire, dar vor face înțelese cele ce urmează. Cele ce voi spune nu isvorăsc din fantezie, ci din experiența moșilor și strămoșilor și din experiența veacurilor.

Am vorbit de regimul de oprimare și desnaționalizare din Ardeal. Cunoaștem cu toții regimul de oprimare, bazat pe feudalismul romano-catolic, care tindea să ne ia naționalitatea și credința. Țara mea cu Hațegul, a dat primii martiri pentru apărarea credinței. În Ardeal atacul de prozelitism cu ajutorul catolic a fost totdeauna activ.

Istoria ne duce la un progres neîncetat. Noi ortodocșii accentuăm că Biserica ortodoxă ne îndrumază către organizația universală. Necesitățile istorice au determinat poziția Bisericii noastre. Ideia națională a ajutat ca frații desmembrați să se unească. Odată unirea popoarelor desmembrate realizată și ideia națională s'a îndeplinit. Și astfel acele țări de sub regimul habsburgic azi sunt unite în cadrul național. Și noi și alții ne-am căpătat independența națională.

Desigur Prea Sfințiților, trebuie să ținem pas cu dezvoltarea istorică. Dezvoltarea tehnică, posibilitățile circulației tehnice, au făcut ca națiunile să nu mai fie despărțite și unite în marea unitate umană. Noi nu mai putem

sta nici în domeniul economic departe de alte popoare. Izolarea aduce conflicte, etc. Și în domeniul spiritual nu mai pot fi ziduri chinezești.

Am vorbit de frontul de luptă pentru probleme religioase ca despre un front local, național. Dar alții și-au dat seama, afară de ortodoksi, de noua situație și și-au luat posibilitatea de a creia un front universal. Din America, din Canada se observă acțiunea, Bisericii romano-catolice. Ortodoxii sunt întârziati se spune. În Ardeal circulă o anecdotă pe seama ortodoxiei. Erau niște chibrituri care se frecau și apoi așteptai puțin să dea flacăra. Deaceea ele se numeau: «Așteaptă o țară». Deaceea li se mai spunea «Chibrituri ortodoxe».

Ne împăcasem cu ideea că ortodoxia se mișcă încet, dar sigur. Mărturisesc că în ultimii ani mă interesez de activitatea Bisericii organizate dela Roma. Și de multe ori mi se pare că suntem întârziati. Dar e bun și mai târziu, însă mai sigur.

Țin să accentuez că nu sunt îndepărtat de învățătura lui Hristos. Pe altarul bisericii unde voi avea cinstea să primesc pe Patriarhul Moscovei, stă scris: «Iubiți-vă unii pe alții precum eu v'am iubit pe voi». Și până când alte confesiuni și națiuni propagă acest precept, eu am respect pentru ei. Eu am prietenii bune cu: Episcopi catolici, unitarieni, calvini, rabini, etc. Și pe această linie m'am dus foarte departe încât n'am detestat chiar acțiunea sectanților de diferite feluri, a baptiștilor, etc. În Franța președintele unui congres baptist a ținut chiar o cuvântare despre mine.

Am dat libertate credinței religioase în Țară. Am deschis ușile temnițelor pentru 140.000 închiși pentru credințele lor religioase. Deci nu pot fi acuzat despre cele ce mi se spune în sectorul ortodox. Și încăodată repet: pe ori cine propagă dragoste între oameni îl iubesc. Dar ca unii ce suntem răspunzători, stăm cu ochii treji și desprindem că este în plin mers acțiunea pentru a impune tendințele imperialiste cari vor să exploateze sentimentul religios, în scopurile lor de a stăpâni cei tari pe cei slabi.

Am citit o circulară a Arhierilor din Țările de Jos

(Belgia și Olanda). Am citit ce scrie și ce spune Roma. Urmăresc cu mare atenție acțiunea nunților papali. Am avut multe conversații cu ei și am văzut cât de greșit se pune problema între Biserici. Am văzut cum se amestecă elemente streine, cum țări adversare față de Roma, acum și-au întărit legăturile cu ea. Și cum reprezentanții acestor țări cu reverendă, desfășoară o activitate care strică acțiunea noastră pusă în serviciul păcii omenirii. Nu mai continuu materialul foarte bogat, pe care dacă l-ați ști, ați striga: Veghează ortodoxie. Ea privește și liniștea și credința noastră strămoșească.

Ortodoxia, față de acțiunea frontului cu caracter universal în plină activitate, nu mai poate sta în izolarea zidurilor chinezești. Ea trebuie să capete caracter de universalitate. Biserica noastră strămoșească a fost vie, e veșnică; a fost pe linia intereselor poporului nostru. Conducătorii Bisericilor organizate puteau să greșească și au greșit și cu aceasta suferă și poporul. Dar greșelile provin din aceea că se lucra alături de interesele poporului. Biserica vie e comunitatea credincioșilor. Ea tinde spre pace. E dornică de muncă creatoare. E sătulă de războaie. Ruinele acestui războiu strigă la acest popor să se organizeze pentru a salva pacea. Biserica noastră să se statueze pe linia aceasta spre pace. Eu nu sunt teolog, ci oaspe aci și sunt obligat să nu depășesc măsura, când vorbesc acelor care au harul preoțesc. Dar cu tot respectul trebuie să fac apel la organizația vie a Bisericii ortodoxe din România să se ridice deasupra granițelor, priviind pe linia destinului omenirii, pe plan universal și încadrându-se pe linia de plan universal care duce la fericirea popoarelor.

Să trăiască aceste clipe, când capul Bisericii celei mai puternice în ortodoxie e în mijlocul nostru .

Să recapituleze fiecare în sufletul lui despre tot ce se petrece peste granițe de 20—30 ani, la tot ce s'a întâmplat și îndeosebi la tot ce ne putem aștepta dela un războiu provocat de oameni cu spirit de nazism. Să ne întărim în credință că numai ce este bun dăinuește. Avem să strângem legăturile cu Bisericile ortodoxe, să pășim pe lina cu caracter universal, pentru a pune zăgaz unei tendințe care împinge lumea la un nou războiu.

La Sfânta Liturghie de ieri la Patriarhie contemplând am observat o invitație pentru o consfătuire la Moscova și a fost înregistrată de noi, Guvernul, cu multă bucurie. Este o puternică măsură intimă a unui frate în credință. Eu cred că răspunsul va fi cel cuvenit. Cred că ortodoxia, căpătând un cadru nou va pași înainte pentru conducerea sufletească a popoarelor. Sub oblăduirea această bisericească fiii ei își vor găsi fericirea și vor înainta spre propășire.

Sunt adânc mulțumitor și recunoscător că mi s'a dat posibilitatea pentru a spune aceste cuvinte în acest moment răsunător pentru viitor».

După această cuvântare I. P. S. Patriarh Alexei declară următoarele:

«Răspunzând la cuvântul domnului prim ministru, cu binecuvântarea I. P. S. Patriarh Nicodim, voi rosti și eu câteva cuvinte.

Domnul prim ministru depe înălțimea situației d-sale de mare bărbat de stat și totdeodată pe baza sentimentului său profund ortodox, ne-a înfățișat această nespuse de importantă problemă, care preocupă ortodoxia noastră.

Dar ce este Biserica ortodoxă? Ea nu este altceva decât o credință vie care înflorește în sufletul poporului. Noi trebuie să fim conștienți de marele adevăr că Biserica ortodoxă este puternică. De aceea, unirea acestor biserici rătăcite va forma fără îndoială un front de neînvinge de nimeni. Și dacă toate aceste biserici vor merge pe același drum și pe aceiași cale luminoasă, atunci noi vom putea zăgăzui alte pericole. Frontul acesta ortodox va avea ca scop lupta împotriva oricăror acțiuni ostile. Până acum noi nu ne dădeam seama ce mari pericole ne stau în cale. Nu înțelegem că aceste primejdii pot provoca un nou războiu, poate mai mare ca cel prin care am trecut.

Ceea ce ne-a vorbit dl. prim ministru ne-a arătat clar că frontul ortodoxiei este o necesitate pe care trebuie să o realizăm. Eu cred că bisericile ortodoxe autocefale vor învinge toate greutățile și își vor trimite reprezentanții la Moscova la congresul ortodox de acolo. Sper că bunul Dumnezeu va binecuvânta lucrările aceluia congres și vom

învinge toate pericolele care ne stau în față. Dar pentru ca conferința de la Moscova să aibă succesul dorit, trebuie să studiem problemele și să le cercetăm din vreme. Și dacă vom face acest lucru cu toată seriozitatea, Dumnezeu va binecuvânta lucrarea noastră. Atunci în locul bisericilor răzlețite vom avea o Biserică ortodoxă ecumenică și vie. Suntem datori cu toții ca prin rugăciuni să cerem celui Atotputernic ca lucrul nostru să reușească».

D. Ministru al Cultelor, a scos în evidență rolul bisericilor ortodoxe pe plan intern și internațional prin următoarea cuvântare:

«Vizita I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei în România, vizită care rămâne istorică, marchează cel mai important moment din viața noastră bisericească. Dacă această vizită marchează un mijloc de informare directă, apoi ea marchează și înfrățirea sub care se prezintă situațiile actuale. Rolul Bisericii ortodoxe se situează pe două planuri.

1. Pe un plan internațional să lupte împotriva penetrației romano-catolicismului și a acelor ce turbură pacea lumii. Aceasta reclamă o unire în doctrină și în luptă.

2. Pe plan intern. Războiul sângeros care a lăsat urme adânci, a adus scăderi materiale, dar mai ales morale și aici este rolul Bisericii să lupte pentru a împlini aceste scăderi.

Conferința dela Moscova e primită de Ministerul Cultelor cu multă bucurie. Este semnul unirii Bisericilor. Pentru a răspunde acestor înalte chemări să fie convocat Sfântul Sinod ca să-și desemneze delegații. Cu aceste sentimente de deplină încredințare în rolul Bisericii pe plan intern și extern, pentru binele neamului și în interesul păcii mondiale, urez tot succesul conferinței proiectate la Moscova».

I. P. S. Patriarh Nicodim a rostit de încheiere aceste cuvinte:

«Eu multe lucruri nu am de spus, decât că astăzi am asistat la cea mai strălucită lecție, de care suntem datori să ținem seama în treburile noastre. Și vom fi siguri de izbândă, când vom lupta umăr, la umăr, împotriva oricărui vrăjmaș.

Dumnezeu să ne fie într'ajutor și să binecuvinteze lucrul nostru».

Consfătuirea s'a încheiat cu hotărîrea tuturor celor ce au fost de față, de a contribui pe măsura puterilor fiecăruia la îndeplinirea acestor deziderate.

Cu acest prilej I. P. S. Patriarh Alexei a oferit în dar I. P. S. Patriarh Nicodim un volum închinat în memoria Patriarhului Serghie, un album de fotografii din călătoria I. P. S. Patriarh Nicodim la Moscova și alte volume din viața religioasă de astăzi.

LA CURTEA DE ARGEȘ.

Luni după amiază I. P. S. Patriarh Alexei și suita sa, împreună cu delegația română formată din PP. SS. Episcopi Iosif al Argeșului și Nicolae al Oradiei, d. secretar general la Culte, pr. Gh. Vintilescu, directorul cancelariei Sf. Sinod, directorul general al Cultelor și N. T. Fedorov, prim secretar al ambasadei U.R.S.S. din România, au pornit cu un tren special să viziteze Curtea de Argeș, prima cetate domnească a Țării Românești.

Pe tot parcursul drumului, populația se adunase în gări pentru a întâmpina cu flori și urale pe I. P. S. Patriarh Alexei. În gara Pitești, mulțimea credincioșilor, venită să facă Prea Fericitului Patriarh o primire entuziastă, a umplut, peronul. Și Patriarhul Alexei le-a împărțit, dela fereastra vagonului, flori și binecuvântări.

La Curtea de Argeș înalții oaspeți au fost întâmpinați de dl. ministru Ștefan Voitec, reprezentanții autorităților județene și orășenești, precum și un grup numeros de preoți.

După sosirea trenului la ora 14,30, primarul orașului oferă I. P. S. Patriarh tradiționala pâine și sare, iar corul A. P. A. C. A. intonează: «Intru mulți ani Stăpâne». Dela gară oaspeți parcurg orașul într'un cortegiu de trăsură, împodobite cu scoarțe argeșene și flori, în aclamația populației ieșite întru întâmpinare, până la mănăstirea lui Neagoe Basarab, unde asistă la slujba religioasă oficiată de soborul mănăstirii.

După terminarea slujbei, P. S. Episcop Iosif rostește un cuvânt de bun venit, în care subliniază ca vizita istorică a înaltului ierarh să fie încununată de roade bogate pentru apropierea și mai mare dintre cele două popoare de credincioși.

«Am fost adânc mișcat, răspunde I. P. S. Patriarh Alexei, când am văzut copiii, tinerii, bătrânii și casele înfrumusețate prin care poporul acesta de credincioși își arată dragostea față de noi, reprezentanții Bisericii, prin care așteaptă ca binecuvântarea lui Dumnezeu să se reverse asupra lor. De aceea fiecare cuvânt al nostru trebuie să aibă harul divin, ca să dea poporului bucurie, tărie și sfințenie. Eu, astăzi, din prisosința bucuriei, rog pe bunul Dumnezeu să reverse binecuvântarea Sa asupra acestui oraș și a credincioșilor lui».

Dăruiește apoi, în semn de amintire, mănăstirii Curtea de Argeș o icoană a Maicii Domnului.

După ce s'au închinat la racla sfintei mucenice Filofteia, precum și la racla sfântului Sergiu, oaspeții ruși au vizitat biserica și lespezile voevodale și din lăuntrul ei. Au mers apoi la biserica Domnească, cel mai vechiu lăcaș bisericesc în ființă din Muntenia (ctitoria lui Basarab întemeietorul — c. 1310—1352) —, unde cu nestăpânită emoție au cercetat mormântul care păstrează osemintele lui Radu Negru (presupus Radu I. Basarab, 1377—1384). Acest mormânt s'a păstrat neatins sub lespezile de piatră ale pardoselii până în anul 1920, când s'a dat la iveală existența unei mari bogății și a unei vieți fastuoase de curte, prin strălucirea și scumpetea îmbrăcămintei și a diadelmelor ce păzeau neatins oasele voevodale. Ele pun pe voevodul dela Argeș alături de cei mai renumiți monarhi ai timpului său, din punct de vedere al bogăției și strălucirii neegalate.

Cu același tren I. P. S. Patriarh Alexei și însoțitorii săi s'au înapoiat în Capitală, ajungând în gara Mogoșoaia la ora 19,30.

RECEPȚIA DELA CERCUL MILITAR.

În aceeași zi, seara, la orele 20,30, Guvernul român a oferit un dineu în cinstea I. P. S. Patriarh Alexei și a suitei sale în saloanele Cercului Militar. Au participat în afară de misiunea rusă: I. P. S. Patriarh Nicodim, P. S. Episcop Iosif al Argeșului, P. S. Episcop Nicolae al Oradiei, I. P. S. Emilian Antal, Mitropolitul locotenent al Sucevei, membrii Inaltului Guvern în frunte cu dl. dr. Petru Groza, președintele consiliului de miniștri; general I. Z. Susaicov, locțiitorul președintelui Comisiei aliate de control; S. I. Kavtaradze, ambasador extraordinar și pleni-

potențiar al U.R.S.S.; Dane Medeckovici, ambasadorul Iugoslaviei; D. Ganev, ministrul Bulgariei și domnii: D. A. Iacolev, S. A. Dangulov, consilieri ai ambasadei U.R.S.S. din România Nicolae Vancef, consilier al Legației Bulgare precum și ceilalți membri ai delegației române.

Răspunzând d-lui prim ministru Petru Groza, care a ridicat paharul în cinstea sa și a însoțitorilor săi, I. P. S. Patriarh Alexei a spus:

«Sunt profund mișcat de întreaga primire prietenească pe care o simțim din primele clipe ale intrării noastre pe pământul acestei țări. Clipele pe care le petrecem în această Capitală, dovedesc căldura cu care suntem înconjurați, dela cei mai modești cetățeni până la cei dintâiu dregători ai țării. Astăzi, făcând o vizită la Curtea de Argeș, am fost adânc impresionat văzând prin gările prin care am trecut, poporul venit să ne întâmpine cu flori și laude de bucurie. In aceste manifestații am văzut dragostea pe care poporul român o poartă poporului rus.

In istoria poporului nostru sunt multe momente când legătura de prietenie trecea prin evenimente cari o întăreau și mai mult. E deajuns să amintim anul 1877, când România s'a sprijinit pe ajutorul Rusiei pentru a-și făuri independența și gloria. In ultimul timp am văzut ajutorul pe care viteaza noastră armată l-a dat poporului român pentru a se elibera de sub ocupația nemților hitleriști.

Toate acestea sunt momente care nu pot dovedi decât că alianța dintre popoarele noastre este adâncă și bazată pe o sinceră prietenie. Cred că nu va fi o mare îndrăzneală să afirm că venirea mea aci, în calitate de conducător al Bisericii pravoslavnice ruse, va întări și mai mult legăturile dintre popoarele noastre. Intorcându-ne în țara noastră vom duce cu noi sentimentele cele mai bune, dragostea poporului român pentru poporul rus și sentimentele de recunoștință față de această dragoste a poporului român».

In încheiere I. P. S. Alexei ridică paharul în sănătatea conducătorilor poporului român.

Spicuim acum și câteva date din cuvântarea I. P. S. Mitropolit Grigorie al Leningradului și Novgorodului:

«Ne găsim aci în casa care aparține Ministerului de războiu. Acest lucru mă face să mă gândesc la războiul care a determinat pieirea dușmanului datorită armatelor aliate, armatei ruse și contribuției armatei române». Și după ce face un călduros elogiu al militarilor români, al reprezentanților și conducătorilor civili ai poporului și al reprezentanților Bisericii, care toți laolaltă au susținut duhul patriotic care a dus la rezultate atât de frumoase, I. P. S. Mitropolit Grigorie încheie supunând: «toți acești reprezentanți, militari, civili și clerici, însuflețiți de credința ortodoxă și de dragostea de țară vor fi la aceiași înălțime și în viitor și concentrându-și cele mai bune forțe, vor duce poporul la marele scop al tuturor oamenilor: pacea în toată lumea».

Mai vorbesc apoi, închinând cuvinte de laudă și preamărare pentru conducătorii și clerul ortodox al popoarelor sovietice, I. P. S. Patriarh Nicodim și d. ministru al afacerilor străine.

Marti 3 Iunie la amiază a avut loc la Ambasada U.R.S.S. o masă dată în cinstea I. P. S. Patriarh Alexei și la care au fost poftiți să ia parte însoțitorii I. P. S. Sale, Membrii Guvernului Român, I. P. S. Patriarh Nicodim și toți atașatii români pe lângă I. P. S. Patriarh Alexei.

La sfârșitul mesei, d. ambasador S. I. Kavtaradze, a rostit următorul toast:

«Dați-mi voie să-mi exprim bucuria de a avea aici pe doi patriarhi, pe doi conducători a două Biserici egale. Noi mirenii știm ce rol au avut aceste două biserici. Este cunoscut din istorie că, crucea acest simbol al suferinței, a devenit isvor de răutate la aceia care au întrebuintat-o rău. Multe exemple ar putea fi date din istorie. Dar să mă opresc aici.

Noi sovieticii care am făcut revoluția socialistă știm ce piedici am avut dela o parte din Biserică. Suntem acuzați că suntem adversari ai Bisericii și ai clerului. Minciună. Am fost adversari ai părții din Biserică care s'a împotrivit poporului. Dar știm ce a făcut în timpul războiului acea Biserică ce are în fruntea sa Vaticanul. Știm cine a binecuvântat lupta contra poporului, știm pe cine a încurajat. Acest lucru e cu totul clar. Hoardele fasciste sub semnul crucii au luptat. V'o spun ca să știe că crucea, em-

blema suferinții omenirii, a fost în mâini rele întrebuințată pentru robirea popoarelor. Nu este exclus ca evenimentele să dovedească că o parte a clerului s'a făcut instrumentul războiului.

La noi nu e o mândrie să spunem că Biserica sovietică a mers pe același drum al poporului. La noi putem afirma că Biserica ortodoxă este o biserică a poporului. Cu drept cuvânt putem spune că conducătorii Bisericii au fost și sunt conducători ai poporului. Am putea da exemple și fapte în acest sens. Știm ce rol au jucat preoții și ce efort au depus în războiul în care a curs atâta sânge.

Clerul nostru a transformat bisericile în tribune ale încurajării, și cu crucea, emblema suferinții omeniești, au binecuvântat și încurajat pe ostași, contra dușmanilor cuceritori. Deci clerul nostru pe drept a binemeritat dela popor. Clerul nostru a luat parte în comisiunile pentru cercetarea atrocităților comise de armatele naziste. L-am văzut la muncă. Din pana lui au ieșit lucrări sguuitoare. Aceste documente evocatoare de fapte pe care le-a prezentat clerul pentru țara noastră se găsesc în fiecare bibliotecă a școalelor și a tuturor organizațiilor sovietice. Le găsim în redacțiile revistelor și a tuturor periodicilor. Ele aduc dovezi suficiente pentru cei ce vor să vadă adevărul.

Astăzi vedem aci pe I. P. S. Alexei, patriarh al Moscoviei și a toată Rusia, ca sol de prietenie și iubire între două Biserici și între două popoare. De aceea cred nimerit să ridicăm paharul pentru Patriarhul Alexei și totdeodată și pentru Patriarhul Nicodim al Bisericii Ortodoxe Române, între care nu fac nici o deosebire».

I. P. S. Patriarh Alexei a mulțumit d-lui Ambasador S. I. Kavtaradze prin această cuvântare:

«Mulțumesc Domnului Ambasador și celorlalți domni reprezentanți ai U.R.S.S. că ne-au prilejuit această întrunire de aici.

Socotesc a nu fi fără interes să descriu cu această ocazie situația Bisericii ortodoxe din Marea Rusie.

In prezent Biserica din U.R.S.S. merge pe calea largă a propășirii.

Multe părți din Biserica rusă de peste hotare au fost despărțite între ele, iar Biserica dinlăuntrul hotarelor a avut de suferit mult din cauza curentelor care au abuzat de libertatea ce li s'a acordat. De aici s'au ivit schisme, secte, etc. Cei slabi cu duhul, chiar arhieriei fiind, au fost luați de aceste curente și au lucrat împotriva intereselor Bisericii adevărate. A urmat deci haos și în afară și în interior. Dar tocmai în acel moment Dumnezeu a trimis pe răposatul Patriarh Serghie, care și-a pus ca scop consolidarea Bisericii pe baze canonice și a reușit să formeze un centru pentru realizarea lui.

Când a izbucnit războiul el și-a propus ca prim scop: unirea și înfrățirea poporului pentru apărarea Țării cucerită de dușman. Și noi toți care eram în jurul lui am ascultat de glasul lui, fiind însuflețit de ideea patriotică.

Această acțiune a clerului a atras atențiunea Guvernului sovietic, iar strălucitul nostru Conducător Iosif Visarionovici, ne-a convocat la o consfătuire pentru a vedea ce este de făcut ca efortul comun să fie cât mai eficace. Propunerea lui a fost că Biserica să capete conducerea canonică, cu Patriarh titular în frunte. Fiind îmbrățișată această idee, a început acțiunea de unire și consolidare. Dumnezeu ne-a hărăzit ca în frunte să avem pe Patriarhul Serghie, un ierarh clar văzător și profund devotat Bisericii. Dar el n'a avut fericirea ca să-și vadă visul pe deplin împlinit căci peste un an după alegere a trecutul pragul acestei vieți spre cele veșnice.

Trebuia deci convocat Soborul pentru alegerea noului Patriarh. Și iată că după gândul lui Iosif Visarionovici a fost convocat Sinodul Bisericii Ruse, cu toate că era timp de iarnă. Au venit la acest Sobor Patriarhii Răsăritului și delegații altor Biserici ortodoxe. Toți au luat parte la solemnitatea alegerii noului Patriarh al Bisericii ortodoxe ruse. Și atunci sorții au căzut pe capul smereniei noastre.

Din acel moment Biserica noastră a început să se organizeze bine înăuntru și în afară. Dar unirea părților Bisericii ruse de peste hotare încă nu este desăvârșită. Deaceia Mitropolitul Grigorie al Leningradului pleacă acum

în America pentru strângerea raporturilor cu eparhiile ortodoxe ruse de acolo.

La noi treptat se deschid bisericile și școlile teologice. Simțim însă lipsa de profesori cu pregătire temeinică, căci cei dinainte au trecut în veșnicie. Pe de altă parte din cauza distrugerilor cauzate de războiu simțim lipsa mare de localuri. Mai ales la Moscova se resimte acest lucru. Deaceia la Moscova atât Academia cât și seminarul se adăostesc în localuri improprii. Putem spune că cei dela Leningrad sunt într'o stare mai privilegiată, căci se adăpostesc în aceleași localuri pe care le-au avut înainte. Cu ocazia vizitei noastre în România noi am exprimat dorința ca studenții români să vie în Rusia la studii. S'ar învia astfel tradiția trecutului, când din țările ortodoxe vecine veneau la noi tineri pentru pregătire teologică. În această privință, un exemplu viu îl avem în persoana Patriarhului Nicodim precum și în acest cleric care traduce în acest moment cuvântarea noastră (preotul Mihail Madan). Ei, care au studiat în Rusia, cred că au păstrat cele mai frumoase amintiri din acele vremuri, când au fost studenți teologi. Am dori mult ca această tradiție să fie reînviată și deci să avem studenți teologi streini la școlile noastre din Rusia.

Nu pot să nu accentuez atențiunea Guvernului nostru față de Biserică. Conducătorul nostru suprem Iosif Visarionovici a propus Bisericii noastre să facă un palat pentru conducerea ei supremă, adică pentru Patriarhie. Dealtfel am fost asigurat că orice dorește Patriarhul spre binele Bisericii, se va împlini. Guvernul nostru fiind încredințat că tot ce se face pentru Biserică se face și pentru binele Statului.

Incheind această cuvântare ridic paharul meu în sănătatea lui Iosif Visarionovici, a domnului Ambasador Kavtaradze și a distinsei sale soții, care ne-a oferit această ospitalitate».

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a vorbit I. P. S. Patriarh Nicodim, rostind următoarea cuvântare:

«Acum 60 de ani când am terminat seminarul, am fost chemat de Mitropolitul Iosif II-lea cel Sfânt, care m'a întreținut și în seminar și mi-a spus așa: eu nu trimit ti-

neri la studii în streinătate decât numai în țările ortodoxe. Pe tine te trimit în Rusia la Academia teologică din Kiev, care este întemeiată de un compatriot al nostru, Petru Movilă. Să mergi acolo și să înveți mai ales să vorbești bine limba. Apoi să alegi din cărțile teologice pe cele mai bune ca să le traduci. Ca astfel să îmbogățești literatura ortodoxă română cu lucrări teologice. Am mers la Kiev și acolo mă întrebau studenții: la voi nu sunt școli ca asta, de vi aici la noi ca să studiezi? Și le răspundeam: ba da sunt. Dar am venit aici pentru dragostea față de fondatorul acelei școli, care a fost compatriot de al meu, după cum a mai fost un alt compatriot de al meu, fostul Domn Dimitrie Cantemir, care a fondat o Academie științifică la Leningrad. Le mai spuneam că am mers și pentru ca să leg prietenii și să cunosc Biserica și poporul rus.

Mica Românie este vecină cu Marea Rusie, și au trăit totdeauna în prietenie și doresc să se continue această prietenie între cele două popoare.

După terminarea studiilor am colindat orașe și am vizitat bisericile lor, făcând multe cunoștințe cu conducătorii lor, Episcopi, Arhiepiscopi și Mitropoliți.

În 1917 am fost trimis de Sfântul Sinod la un congres bisericesc ortodox din Moscova. Eram Episcop de Huși pe atunci, Am stat acolo mai bine de o lună și am legat cele mai bune prietenii cu ierarhii și somitățile rusești. Iar acum când s'a ivit dorința de o nouă prietenie între cele două Biserici, am fost îndemnat să merg la Moscova unde am găsit pe actualul Patriarh și am stat 6 zile. Iar când am vrut să plec, m'au rugat să mai stau. Am spus că mai am de lucru acasă. Și atunci mi-a zis: poate că mai vi. Și le-am răspuns: asta atârnă de voi. Dacă veți veni pe la noi, însemnează că voiți să mai venim.

La Moscova ne-a primit foarte bine. Deaceea și acum pentru ei a fost ales de Primul Ministru cel mai bun palat. Așa s'a făcut că ne vedem acum cu toții împreună aici. Eu nu pot decât să mulțumesc lui Dumnezeu că suntem împreună și pentru dragostea ce ați avut să ne vizitați.

Am mers numai cu șase oameni la Moscova și am stat numai șase zile.

Și văd că și Patriarhul Moscovei a venit cu tot atâția însoțitori.

Iată am arătat o parte din legăturile noastre din trecut, cu Biserica și cu știința rușească. Și dorim ca aceste legături să se continue. Cu acestea ridic paharul meu în sănătatea conducătorilor ambelor Țări: înțeleptului și marelui Stalin precum și gazdelor noastre de acum: Domnul Kavtaradze și stimata sa doamnă. Iar pentru I. P. S. Patriarh Alexei, voi ridica la toamnă cu ocazia conferinței dela Moscova».

Domnul Prim Ministru Dr. Petru Groza, a rostit următoarele cuvinte în numele Guvernului Român:

«In numele poporului român țin să mulțumesc domnului Kavtaradze că ne-a ocazionat această întâlnire la care să auzim aceste lucruri frumoase. Prin noi va afla întreaga suflare românească, cele ce s'au desprins din cuvântarea domniei sale și a Prea Fericitului Patriarh Alexei, asupra realităților din Rusia Sovietică, privind raportul dintre Biserica ortodoxă și Guvernul sovietic.

Mă mulțumesc să spun că prin acest material difuzat se va spulbera o enormă minciună pusă în sarcina Uniunii Sovietice.

Văd cu ochii sufletești pe Iosif Visarionovici, acest bărbat minunat care a găsit în raportul cu Biserica ortodoxă rusă, soluția cea mai reală și potrivită, problema fiind soluționată în sensul slujirii poporului. După cum în slujba popoarelor și a Țărilor a știut să construiască uriașa operă care cântărește și mai mult în ochii noștri. Căci suntem devotați pentru pace și pentru prietenia între popoarele noastre.

Pe linia aceasta vom învinge acțiunea întunerecului ce luptă pentru răsturnarea păcii.

Ridic paharul în cinstea lui Iosif Visarionovici Stalin și în calitatea de prieten al Bisericii ortodoxe».

La sfârșit P. S. Mitropolit Grigore al Leningradului, a rostit această cuvântare:

«Să ne întoarcem la vremurile de azi. Avem enorma bucurie și plăcere de a sta la masă cu conducătorii Bisericii și Guvernului, care depun eforturi pentru buna starea

și fericirea poporului român. Am venit aici și eu ca împreună cu conducătorul Bisericii ortodoxe rusă să contribuim la întărirea legăturilor cu reprezentanții Bisericii ortodoxe române. Să spunem ceva și de resursele și forțele care ne-au adus la această împrejurare. Dacă n'ar fi fost un August 1944, greu ar fi fost să fim cu toții azi aici. Aceasta a făcut-o victorioasa armată roșie. De aceea îmi permit a ridica paharul pentru victorioasa armată roșie și pentru conducătorul ei de față Generalul Colonel Susaïcov».

În aceeași zi de Marți, după amiază, I. P. S. Patriarh Alexei a luat parte la inaugurarea Institutului de studii româno-sovietic.

IN ARDEALUL STRĂMOȘESC ȘI ORTODOX.

În seara zilei de 3 Iunie 1947, I. P. S. Patriarh Alexei împreună cu suita sa, a plecat cu un tren special să viziteze orașele mari ale Transilvaniei. Cu același tren au mers și reprezentanții guvernului român în frunte cu dl. ministru al Cultelor, precum și reprezentanții Bisericii ortodoxe române.

CLUJUL, CETATEA VADULUI ȘI A FELEACULUI.

Înălții oaspeți au sosit Miercuri, 4 Iunie, orele 10. dim. în orașul Cluj, fiind întâmpinați în gară de autoritățile civile și militare locale în frunte cu P. S. Nicolae, episcopul Vadului, Feleacului și Clujului, cum și de reprezentanții confesiunilor și ai cultelor religioase din localitate: prelatul papal Boga, reprezentantul Bisericii romano-catolice, canonicul Nicolae Puro, reprezentantul Bisericii greco-catolice, episcopul Ion Vasarhaly, reprezentantul Bisericii reformate și prim rabinul Solomon Katz. O companie de onoare cu muzică a dat onorul. La scoborârea în gară P. S. Episcop Nicolae Colan a rostit cuvântul de bun venit, arătându-și bucuria ce o simte când știe că poposește pe pământul Ardealului desrobit de armatele eliberatoare româno-sovietice, prințul Bisericii ruse. În numele orașului a vorbit d. primar C. Lazăr, care a oferit I. P. S. Patriarh tradiționala pâine și sare. Gustând pâinea cu sare, I. P. S. Alexei a spus următoarele în limba română: «Rog pe bunul Dumnezeu să dea roade bogate acestei țări și să întărească legăturile de priete-

nie între Biserica ortodoxă rusă și Biserica ortodoxă română și dintre poporul rus și poporul român». In numele A.R.L.U.S-lui clujan, a vorbit d. E. Petrovici, rectorul Universității, în limbile română și rusă, amintind că în organizația ce o reprezintă fac parte membrii din toate confesiunile locale. Nu a uitat să scoată în evidență faptul că odată cu venirea I. P. S. Patriarh Alexei se spulberă seria de calomnii așa de des repetate cu privire la biserica din Rusia Sovietică.

Tuturor le-a răspuns prin cuvinte calde I. P. S. Patriarh Alexei.

Pornind spre catedrala orașului, populația a întâmpinat pe oaspeți cu flori și urale. La orele 11 a. m., s'a săvârșit în biserica episcopiei slujba unui Te-Deum de către P. S. Episcop Nicolae Colan înconjurat de un sobor de preoți și diaconi. La sfârșitul serviciului divin, P. S. Sa a rostit următoarea cuvântare:

Inalt Prea Sfinția Voastră,

«Dăm slavă și mulțumită lui Dumnezeu, că după atâtea necazuri și încercări ne-a rânduit aceste zile de bucurie, în care Țara Românească și poporul ei dreptcredincios e cercetat cu frățească dragoste în Hristos, de Inalt Prea Sfinția Voastră, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii.

Inalta vizită cu care ne cinstiți, ne aduce aminte de legăturile strânse pe care Sfânta noastră Biserică le-a întreținut de-a-lungul veacurilor cu Sfânta Biserică Ortodoxă a Rusiei.

Semnele adânci ale acestor legături au rămas în istorie — și ele alcătuiesc una dintre cele mai scumpe comori ale sufletului nostru creștinesc.

Ne-am dăruit frățeste și ierarhi și învățătură și avere, ca să fie între noi cum scrie la Scriptură: Celui ce n'are să nu-i lipsească și celui ce are să nu-i prisosească.

Suntem destul de modești ca să recunoaștem că neamul nostru românesc are și metehne; dar am fi nedrepti dacă nu i-am recunoaște cel puțin trei vârtuți: iubirea de lege, iubirea de limbă și iubirea de pământ. Pentru aceste vârtuți poporul nostru a suferit nespus de mult: și prigoană și temniță și moarte. Dușmanii au vrut să ne răpească mai ales legea dreptmăritoare, care a fost și a ră-

mas temeiul unității și tăriei noastre naționale — mai ales pentru noi, Românii din Transilvania. —

În lupta de rezistență împotriva asupritorilor n'am avut ajutor — afară de bunul Părinte ceresc — decât pe frații noștri de dincolo de Carpați și pravoslavia mării Rusii.

La Moscova s'a dus pentru ajutor în 1645 Mitropolitul Ardealului Ilie Iorest, care pe lângă nenumărate alte umiliri a fost silit să îndure și 9 luni de temniță calvinească.

Rusiei i-a cerut sprijin în 1668 Mitropolitul Ardealului Sava Brancovici, celce pentru statornicia sa în legea ortodoxă și pentru drumul făcut la Moscova avea să fie izgonit din scaunul mitropolitan și bătut în chip sălbatic cu vergi și aruncat în închisoare — cu toatecă era bolnav și bătrân aproape de 80 de ani.

Dela țarevna Elisaveta Petrovna au primit întărire duhovnicească și ajutoare bănești Brașovenii; și Biserica «Sf. Nicolae» din Schei păstrează până azi, în slovele de deasupra intrării, semnul dărnicii pravoslavniciei împărătese. Și aceeași credincioasă împărăteasă a luat sub ocrotirea sa Biserica noastră ardeleană în 1748, când, la cererea protopopului Nicolae Pop din Bătomir și a mai multor preoți și mireni din părțile Sibiului, a făcut energice intervenții diplomatice pe lângă Curtea din Viena, ca să înceteze silniciile catolice împotriva Bisericii ortodoxe din Ardeal.

Prigoanele, ori câte au fost de cumplite, le-am uitat, fiindcă suntem creștini. Dar, tot fiindcă suntem creștini, n'am uitat și nu vom uita niciodată binefacerile ce ne-au venit dela Moscova pravoslavnică în cele mai înviforate clipe ale Bisericii și neamului nostru din Ardeal; după cum nu vom uita niciodată că prin jertfa eroică a ostașilor sovietici, al căror monument împodobeste piața catedralei noastre — jertfă înfrățită cu a vitejilor noștri ostași — a fost eliberată și întregită a doua oară Transilvania, în dreptele ei hotare.

Vizita Înalt Prea Sfinției Voastre leagă, în chip atât de plăcut inimilor noastre, prezentul cu trecutul. De aceea,

după aceste mărturisiri îngăduiți-mi, Inalt Prea Sfințite, să Vă înfățișez omagiile de recunoștință și de respect ale clerului și poporului credincios din Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului — rugând pe bunul Dumnezeu să binecuvinteze cu rodurile bogate oștenelile Inalt Prea Sfinției Voastre, spre slava Sfintei noastre Biserici și spre fericirea popoarelor noastre pe care le povățuește spre tot mai caldă frăție».

La aceste cuvinte, Prea Fericitul Patriarh Alexei răspunde următoarele:

«Vă mulțumesc, Prea Sfințite, pentru această măreață primire pe care ne-o faceți nouă în capitala Transilvaniei. Această primire magnifică în această prea frumoasă biserică, în care văd atâta cler și popor, dovedește că poporul român cinstește cu toată tăria și dragostea credința sa strămoșească. În această privință poporul român se aseamănă cu poporul nostru rus a cărui bază este, deasemenea, credința ortodoxă.

Aflați că și în Biserica noastră se găsește același mare număr de credincioși care se închină cu evlavie către bunul Dumnezeu.

Noi știm că în existența sbuciumată a poporului român, credința ortodoxă a fost piatra de temelie pe care s'a rezemat în ceasurile grele.

Cunoaștem și acele mari pătimiri pe care a trebuit să le sufere clerul și poporul ortodox din aceste părți. Cunoaștem numele marilor ierarhi, mari luptători pentru Ortodoxie, care, în ceasuri grele, au însuflețit poporul și l-au sprijinit.

N'am să amintesc decât numele unui singur erou Filaret Scriban, a cărui muncă și strădanie sunt binecunoscute.

Dealungul veacurilor poporul român și-a păstrat credința și legea sa strămoșească. Dovada acestei credințe și a acestui atașament față de Biserică sunt și templele mărețe care împodobesc pământul românesc. Dar cel mai măreț monument și cea mai bună dovadă a acestei țări este însuși poporul care s'a aflat strâns adunat în jurul sfintelor altare.

Sunt profund mișcat de această măreață slujbă, de cântarea splendidă care m'a ridicat spre înălțimile cerului. Văd aci reprezentanți ai altor confesiuni, cea ce mă face să cred că, deși fiind împărțiți, tindem cu toții, totuși, spre unire. Deci dacă după adevăr mărturisim pe Hristos și-l iubim, nici o împărțire confesională nu poate să ne despartă.

Fiind pătruns de măreția acestei clipe, chem binecuvântarea cerului asupra poporului român și asupra acestor locuri. Rog pe bunul Dumnezeu, cu ocazia acestei vizite a noastre, să întărească legăturile de frăție, legături spirituale care trebuie să unească cele două popoare și Biserici ale noastre.

Dee Dumnezeu ca această unire duhovnicească să sporească și să crească spre fericirea ambelor popoare».

După cuvântare, I. P. S. Patriarh Alexei a binecuvântat mulțimea de credincioși, și apoi a intrat în altar închinându-se cu adâncă evlavie în fața sfintei mese.

Sfârșindu-se slujba în biserică, I. P. S. Patriarh Alexei cu întreaga sa suită, a mers în palatul episcopiei, fiind urmat de reprezentanții tuturor autorităților civile și militare. Intrucât poporul ieșit din catedrală se așezase în fața palatului, I. P. S. Sa a ieșit în balcon binecuvântându-l și spunând că se roagă lui Dumnezeu să reverse harul său asupra Țării noastre, asupra orașului și peste toți credincioșii.

Revenind în sala de recepții, P. S. Episcop Nicolae al Clujului i-a adus omagiile clerului și ale întregului popor dreptcredincios din eparhie. În numele Bisericii greco-catolice a vorbit P. C. canonic Nicolae Puța, în numele bisericii reformate Episcopul Dr. I. Vasarhelyi, iar în numele Bisericii r. catolice canonicul Dr. Boga. Din partea guvernului a vorbit d. Dr. P. Bianu prefectul județului. Tuturor le-a răsuns I. P. S. Patriarh Alexei, arătând că a rămas adânc impresionat de frumoasa primire ce i s'a făcut, asigurându-i că nu numai în catedrală, dar peste tot se va ruga ca Țara noastră, care a fost greu încercată de războiul pustiitor ce a trecut, să se poată reface cât mai repede, ca toți fii ei să poată trăi cât mai frățeste împreună.

A urmat apoi o gustare, după care, la orele 15 I. P. S. Patriarh Alexei și suita sa, împreună cu delegația română ce-l

însoțea, au părăsit capitala Ardealului, îndreptându-se cu trenul spre Sibiu.

IN SIBIUL ORTODOXIEI ARDELENEȘTI.

Continuând călătoria în Ardealul românesc, Prea Fericitul Patriarh Alexei a sosit în seara de 4 Iunie 1947, orele 7, 30, în orașul Sibiu, reședința Mitropoliei Ardealului. Gara era împodobită cu verdeață și flori, iar pe peronul ei se găseau reprezentanții tuturor autorităților, confesiunilor, organizațiilor politice și muncitorești, preoții din centru Arhiepiscopiei, etc., în frunte cu I. P. S. Mitropolit Nicolae Bălan.

I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului îmbrățișând la coborârea în gară pe înaltul oaspete, îi urează «bun venit» în numele populației și al cultelor din localitate, iar primarul orașului Vasile Hada îi oferă tradiționala pâine și sare. Dela gară I. P. S. Patriarh Alexei a fost condus la palatul mitropolitan, parcurgând drumul într'o trăsură deschisă trasă de cinci cai albi, în timp ce populația Sibiului și a satelor dinprejur, îmbrăcată în frumosul port național, a primit vizita patriarhului rus în sunetelor clopotelor dela Catedrală și cu buchete de flori ce se revărsau asupra trăsurilor care urcau încet spre orașul de sus.

Înălții oaspeți au fost găzduiți peste noapte la reședința mitropolitană.

A doua zi, Joi, 5 Iunie 1947, orele 10, s'a slujit o Doxologie în catedrala mitropolitană de către I. P. S. Mitropolit Nicolae și P. S. Arhiereu Teodor înconjurați de un sobor de preoți, la care au participat în afară de ierarhii ruși și delegația română și d-nii: prim ministru dr. Petru Groza, d. ministru al Cultelor și oficialitățile locale.

La sfârșit I. P. S. Mitropolit Nicolae a rostit următoarea cuvântare:

Inalt prea Sfințite,

«Vizita pe care I. P. S. Voastră o faceți Bisericii din Transilvania reia firul unor legături dintre Biserica aceasta și pravoslavia rusă, legături cari odinioară au fost deosebit de strânse și cu mare folos pentru apărarea dreptei credințe și a naționalității poporului român din Transilvania.

Când în veacul al XVII-lea principii calvini ai Transil-

vaniei strâmtorau Biserica ortodoxă de pe aceste meleaguri, căutând prin tot felul de împilări să atragă poporul român la calvinism, ierarhii acestei Biserici, ca Ilie Iorest și Sava Brancovici, au luat drumul Moscovei, de unde au primit încurajări și prețioase ajutoare materiale.

Iar când în veacul al XVIII-lea, împărații Habsburgi din Viena, lucrând prin Iezuiți, se străduiau prin cele mai nemiloase asupriri să atragă acest popor, atunci lipsit de ierarhi, la uniația cu Roma papală, preoții și protopopii noștri tot la Moscova au găsit sprijin și întărire.

Astăzi, din mila și cu ajutorul lui Dumnezeu condițiile s'au schimbat în așa măsură încât Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii poate întoarce Bisericii ortodoxe din Transilvania vizita, căci ea nu mai e o Biserică asuprită a unui popor subjugat, ci e o Biserică liberă a unui popor care și-a regăsit libertatea prin întregirea acestei provincii românești cu Țara mamă, România.

Ca păstor al acestei Biserici, ca urmaș al mitropoliților transilvăneni de odinioară, cari au găsit la înaintașii Voștri cel mai larg sprijin în împrejurări grele, eu folosesc acest prilej ca să mulțumesc I. P. S. Voastre și prin I. P. S. Voastră întregii Biserici ortodoxe rusești pentru tot ajutorul ce ni l-a dat în trecutul nostru îndurerat.

Mulțumesc prin I. P. S. Voastră poporului rus și pentru sprijinul mai recent, pe care, sub conducerea marelui bărbat de stat, Generalisimul Ștalin, ni l-a dat pentru readucerea Transilvaniei de Nord, la trupul Țării noastre din care face în mod firesc parte. Nu vom uita niciodată această faptă generoasă, prin care, cu prețul multor sacrificii de vieți, poporul de sub oblăduirea duhovnicească a I. P. S. Voastre, a eliberat o parte din fiii noștri duhovnicești, din cuptorul unor grele suferințe.

Astăzi, I. P. S. Voastră veniți ca păstorul unei mari Biserici ortodoxe autocefale să întoarceți vizita unei alte Biserici ortodoxe autocefale. Actul acesta are o mare importanță pentru actualizarea comunității ecumenice care face din Bisericile autocefale ortodoxe o unitate dogmatică și spirituală neîmpărțită în calitatea ei de Trup mistic, unic și unitar al Domnului nostru Iisus Hristos.

Facă bunul și Atotputernicul Dumnezeu ca intensificarea legăturilor dintre Bisericile noastre să inaugureze o nouă epocă de strânsă colaborare, de pășire comună a creștinismului originar în toate problemele ce se pun lumii de mâine. Toți suntem dornici ca ortodoxia să se afirme în fața tuturor cultelor eterodoxe și în fața lumii întregi ca o forță respectată prin adevărul întreg ce-l posedă, prin unitatea și tăria credinții fiilor ei.

Dar în mod deosebit legăturile dintre Bisericile noastre socotim că sunt menite să adâncească raporturile de prietenie între popoarele noastre ce se nutresc din concepția de viață a aceleiași credințe și găsesc bucuriile sufletești în mângâierile acelorași nădejdi.

Bisericile noastre ca mădulare ale Bisericii ortodoxe ecumenice, ale Trupului mistic al Domnului, au păstrat și propovedit în mijlocul popoarelor noastre, rus și român, în chip neschimbat și nealterat învățătura dumnezeiască, adusă din cer de Mântuitorul nostru. De aceea ele au reușit să modeleze sufletul acestor popoare, atât pe cât împrejurările istorice li-au îngăduit, după idealurile cele mai înălțătoare. Așa se explică de ce pe aceste meleaguri orice vizitator a întâlnit un popor de o bunătate uimitoare, cu suflet de o largă înțelegere și de o mare sensibilitate. Dar întrucât ortodoxia se orientează în organizarea ei, după organizarea politică a popoarelor și întrucât ea încurajează dezvoltarea specificului spiritual al neamurilor, orice vizitator a remarcat originalitatea etnică a poporului nostru și conștiința originalității sale.

Biserica ortodoxă din Transilvania, ca toate Bisericile ortodoxe, a luptat pentru libertatea acestui popor și pentru revendicările lui sociale, fiind în tot trecutul ei multiseclar o Biserică a poporului în cel mai deplin înțeles al cuvântului. Ea a fost Biserica unui neam, aproape numai de țărani, iar organizarea pe care și-a dat-o și pe care i-a codificat-o marele nostru Mitropolit Andrei Șaguna, inspirându-se din tradiția străveche a Bisericii păstrată în obiceiurile locului, este poate cea mai democratică organizație bisericească din lume. Duhul acesta democratic în interpretarea nobile a lui, absorbit de Biserica

ortodoxă din Ardeal din tradiția veche creștină, ca și din viața și tradiția poporului român și apoi cultivat de ea în mijlocul acestui popor, face ca apropierea dintre Bisericile și popoarele noastre să fie mult ușurată, întemeindu-se pe idealuri comune.

Acestea sunt sentimentele și gândurile cu cari Vă întâmpină Înalt Prea Sfințite Biserica și poporul român ortodox din Transilvania, ca expresie a dragostei calde și a respectului cu care salută cea dintâi vizită a unui Patriarh rus pe meleagurile sale. Fiți binevenit în numele Domnului și duceți, Vă rugăm, pravoslavnicului popor rus asigurarea frăției noastre de credință».

La aceasta, I. P. S. Patriarh Alexei a răspuns:

Înalt Prea Sfințite Mitropolit și Întâiu Stătător al Bisericii din Transilvania.

«Sunt adânc mișcat de această primire solemnă, cordială, cu care ați cinstit, Înalt Prea Sfinția Voastră și întregul popor, venirea mea în acest oraș.

Această măreață Catedrală, această mulțime a clericilor îmbrăcați în odăjdii sfinte și numerosul popor adunat aici, ne amintesc nouă de vremuri când Biserica era una. Faptul acesta mărturisește despre adâncimea credinței poporului românesc, care datorită numai acestei credințe tari în Dumnezeu, a putut învinge toate greutățile și vicisitudinile care s'au abătut în decursul istoriei asupra sa.

În toate localitățile pe cari noi le-am vizitat, am întâlnit mulțime de credincioși, care ne-au întâmpinat pe noi cu o deosebită dragoste, văzând întru noi pe purtătorii aceleiași credințe adevărate în Hristos. Și această credință e sufletul poporului român și în aceasta stă chezașia izbândeii sale în lumea aceasta și în atingerea tuturor idealurilor care i se pun înaintea.

După cum am spus și altădată, marele scriitor creștin Tertulian a spus că sufletul omului este după ființa sa creștin. Prezentându-vă aceste cuvinte ale marelui Tertulian, putem spune că și sufletul românului este credința cea ortodoxă, care-l ajută pe dânsul să înfăptuiască în viață toate idealurile cele mai sfinte.

Această credință a dat naștere marilor conducători ai creștinătății ortodoxe din Transilvania — din rândul cărora a ieșit marele conducător sufletesc, marele arhipăstor, care a fost Andrei Șaguna.

Nu este nicio îndoială că și în timpurile de astăzi vor ieși din mijlocul poporului mulți păstori și arhipăstori, care vor duce acest popor pe calea mântuirii. Nu este iarăși nicio îndoială că poporul român pășește pe calea progresului, căci în frunte are conducători care sunt buni fii ai bisericii române, după cum este Primul Ministru dl. dr. Petru Groza, care este luminat creștin și devotat fiu al Bisericii române și al neamului său.

Scopul Bisericii este ca și în timpurile de azi, când are atâția dușmani, să ducă lupta în contra acestor dușmani pe un front unic. Și iată eu, ca Intâiul Stătător al Mării Biserici ruse, mi-am pus în gând să întrunesc la Moscova pe toți Înalții Stătători ai Bisericilor ortodoxe autocefale din lume.

Eu sunt fericit că această intențiune a mea de a convoca o consfătuire a reprezentanților Bisericii Ortodoxe ecumenice, a găsit un cald ecou atât în sufletul Înalt Prea Sfințitului Patriarh Nicodim și al clerului, cât și al Conducătorilor Statului, în frunte cu dl. Prim Ministru dr. Petru Groza și al d-lui Ministru al Cultelor .

Când va sosi toamna, eu voi aștepta cu toată dragostea pe reprezentanții Bisericilor autocefale din lume și în special pe reprezentanții Bisericii autocefale române la Moscova, încredințat fiind că hotărârile care se vor lua, vor fi luate într'un singur suflet. Folosindu-mă de acest prilej, că sunt în mijlocul Dvs., eu chem binecuvântarea lui Dumnezeu peste poporul acesta, pentru o activitate rodnică a clerului, care după cum am constatat, a obținut mari succese pentru formarea caracterului religios-moral al poporului acestuia. Și sunt încredințat că Dumnezeu va binecuvânta legăturile noastre de prietenie și dragoste, legături care există între Biserica română și Biserica rusă precum și între poporul român și poporul rus.

Intru mulți ani să trăiască I. P. S. Intâiul Stătător al Bisericii din Transilvania Mitropolitul Nicolae, Prea Cu-

cernicii Preoți și întregul popor din această de Dumnezeu păzită parte a pământului».

După aceasta, I. P. S. Mitropolit Nicolae a oferit I. P. Fericitului Patriarh Alexei mai multe daruri: o icoană a Sf. Fecioare, Noul Testament (1648) al lui Simion Ștefan, Biblia lui Șaguna, lucrările mai noi din Tipografia Arhidiecezană și un covor țărănesc.

A urmat apoi o recepție și un program festiv desfășurat în curtea Academiei Teologice, la care și-au dat contribuția: corurile școalelor din localitate ale Arhiepiscopiei, corul «Gh. Dima», corul Sindicatului Grafic și corul «Orpheus», iar P. C. Preot Dr. N. Neaga, rectorul Academiei, a tâlmăcit simțămintele celor de față. În urmă au cercetat Academia, biblioteca mitropolitană și vizita s'a încheiat cu o agapă, în reședința mitropolitană.

În aceeași zi, la orele 13, Înalt Prea Fericitul Patriarh Alexei și însoțitorii săi, împreună cu dl. dr. Petru Groza, președintele consiliului, conduși fiind la gară de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, au părăsit Sibiul, cu trenul special, plecând spre Deva.

IN ȚARA STREIULUI.

Oprindu-se la Simeria, populația acestui oraș a făcut înalților oaspeți una din cele mai frumoase primiri. Apoi s'au îndreptat cu mașinile, încadrate de flăcăi călări și în straie de sărbătoare, spre Băcia, satul natal al d-lui prim ministru dr. Petru Groza.

Privind din balconul conacului diferitele jocuri și ascultând cântecile țăranilor din părțile Streiului, I. P. S. Patriarh Alexei, luând cuvântul a spus între altele:

«Să-mi dați voie ca, încă dela început, să exprim profunda mea bucurie de a fi venit în satul acesta în care s'a născut primul cetățean al Țării, dr. Petru Groza.

Am constatat că d-sa vă iubește foarte mult și iată, la fel m'am încredințat că și voi, la rândul vostru, îl iubiți mult. Cu toate că este prea ocupat cu însărcinările sale ca om de stat, găsește totuși răgazul să vină în mijlocul dvs., iar eu vă consider că sunteți cei mai fericiți oameni când aveți un așa de înalt protector care vă iubește atât

de mult. De aceea, vă doresc tot binele și chem binecuvântarea lui Dumnezeu asupra voastră, asupra caselor voastre și asupra muncii voastre».

Au mai vorbit apoi I. P. S. Mitropolit Grigorie al Lenin-gradului, arătând suferințele popoarelor în acest războiu, precum și P. S. Episcop Nicolae al Oradiei și dl. dr. Petru Groza, președintele consiliului de miniștri.

În urmă au mers la biserica din sat, unde preoții locali au oficiat o scurtă slujbă religioasă, iar I. P. S. Patriarh Alexei a dăruit bisericii de aci o icoană a Maicii Domnului, însoțind-o de următoarele cuvinte:

«În amintirea acestei vizite, în acest sat, dați-mi voie să ofer această icoană sfântă, pentru ca prin ea să se reverse binecuvântarea lui Dumnezeu. Această icoană va aminti în toate timpurile că această mică localitate a fost cercetată de Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii».

Dela Băcia înalții oaspeți s'au îndreptat spre Deva, unde aceiași frumoasă manifestație de simpatie din partea populației din Țara Moților, îmbrăcată în costume naționale și cu muzici populare, a îmbrățișat pe patriarhul rus.

Seara, la orele 22, trenul special al I. P. S. Patriarh Alexei a părăsit Deva, îndreptându-se spre Timișoara.

SUB BALDACHIN BISERICESC.

În dimineața zilei de 6 Iunie 1947, I. P. S. Patriarh Alexei și misiunea rusă, împreună cu d. prim ministru dr. Petru Groza, d. ministru al Cultelor, d. secretar general, și PP. SS. Episcopi Iosif al Argeșului și Nicolae al Oradiei, preotul Gh. Vintilescu directorul Sf. Sinod și directorul Cultelor, au sosit la Timișoara, fiind întâmpinați în gară de reprezentanții oficialităților locale, în frunte cu P. S. Episcop Vasile Lăzărescu, care a rostit următorul cuvânt de bun sosit:

Inalt Prea Sfințite,

«Clerul și poporul pravoslavnic din eparhia Timișoarei și din întregul Banat, simțindu-se onorat de binevoitoarea atențiune a I. P. Sfinției Voastre de a distinge cu înalta Voastră vizită și provincia și metropola noastră, vă roagă să primiți respectuoasele lor omagii de creștinească cin-

stire, urându-vă bun sosit și solicitând cu smerită metanie patriarhiceștile Voastre binecuvântări».

A răspuns I. P. S. Patriarh Alexei, mulțumind pentru cuvintele calde cu care a fost întâmpinat. Din partea autorităților locale a vorbit d. Dr. I. Petric primarul orașului, căruia deasemenea i-a răspuns I. P. S. Patriarh Alexei.

După trecerea în revistă a campaniei de onoare, înalții oaspeți au fost conduși cu alaiu și aclamați de populația orașului, până la reședința episcopală, iar de aci I. P. S. Patriarh Alexei, purtat sub baldachin împărătesc de șase preoți și însoțit de un cortegiu de alți 52 de preoți, a mers la Catedrala orașului unde s'a oficiat — la orele 10 a. m. — un Te-Deum de către P. S. Episcop Vasile al Timișoarei, răspunsurile fiind date de corul nemuritorului I. Vidu, dirijat de dl. Sava Golumba.

A luat parte întreaga delegație și însoțitorii I. P. S. Patriarh Alexei, împreună cu P. S. Episcop Andrei al Aradului și d. prim ministru dr. Petru Groza.

După Te-Deum, P. S. Episcop Vasile al Timișoarei a rostit următoarea cuvântare:

Inalt prea Sfințite Părinte Patriarh,

«Venirea I. P. S. Voastre la noi, în calitatea ce o aveți de cărmuitor al năii Bisericii ortodoxe ruse din zilele noastre, ne umple inimile de bucurie și îndreptățite nădejdi. Vedem în I. P. S. Voastră pe crainicul iubirii frățești și al păcii lui Iisus, menită să se sălășluiască între oameni și între neamuri. Fericitul prilej de a putea prezenta omagiile noastre celui mai înalt reprezentant al ortodoxiei și al glorioasei tradiții religioase a Rusiei pravoslavnice, ne amintește pe marii vlădici ruși de odinioară cari, în vremuri de restriște și grea prigoană pe cari le-a încercat Biserica noastră ortodoxă națională din partea neamurilor vecine și conlocuitoare de altă credință decât a noastră, au înțeles să ne vină în ajutor cu frățească înțelegere și cu autoritatea și puterea fratelui mai mare. Omagiile respectuoase pe cari Vi le prezentăm cu acest prilej, sunt un semn de recunoștință și pentru mărețele figuri ale ortodoxiei rusești de odinioară.

Ingădui-ți-ne, Vă rugăm I. P. Sfințite Părinte Patriarh, să ne manifestăm admirația noastră pentru suflul de înviorare, pe care personalitatea I. P. S. Voastre l-a adus între Bisericile de rit răsăritean din lumea întreagă. Știm că ați activat intens în acest scop din clipa în care ați ocupat strălucitul scaun patriarhal al Moscovei. Iar în ceea ce privește organizarea Bisericii creștine ortodoxe pe baze mai democratice, I. P. S. Voastră a luptat pentru atingerea acestui scop încă dinaintea de primul războiu mondial. Mai știm din revista oficială a Patriarhiei din Moscova că de când I. P. S. Voastră stă în fruntea Patriarhiei, s'a reorganizat Academia teologică din Moscova și cea din Leningrad, asemenea câteva seminarii teologice și vieața monahală îndeosebi în jurul vechilor și renumitelor mănăstiri cum sunt Pecerskaja Lavra din Kiew, Pociaiosca Lavra din Volhynia și Troițkaia Lavra de lângă Moscova.

Din câte s'au putut afla de noi în timpul războiului, cunoaștem și ținuta plină de bărbăție creștinească a I. P. S. Voastre în timpul eroicelor lupte de apărare date la Leningrad, ținută, prin care I. P. S. Voastră a contribuit în mare măsură la păstrarea și ridicarea moralului vitejilor ostași apărători ca și al populației din oraș.

Admirăm cu atât mai mult această eroică vrednicie a I. P. S. Voastre, cu cât elanul și însuflețirea, cu care ostașul sovietic a pornit în iureș dela Leningrad și Stalin-grad, a dus și la desrobirea Ardealului nostru românesc.

Inalt Prea Sfințite Părinte Patriarh,

Vă dorim să Vă simțiți pe teritoriul provinciei, a eparhiei și a metropolei noastre ca între frați, legați între oaltă prin aceeași credință și prin aceleași nădejdi de slavă pentru Biserica noastră pravoslavnică, drept răsplată dela Tatăl nostru din ceruri pentru împlinirea cu vrednicie a misiunii ei de sfințitoare și mântuitoare a sufletelor noastre.

Noi vă deschidem larg porțile sufletului nostru, cu rugăminte ca să vă plecați înțeleghător urechea spre șoap-

tele lui, spre a le putea tălmăci fidel acolo unde se cuvine, ca astfel vizita I. P. S. Voastre să poată contribui efectiv la o cât mai desăvârșită înfrățire între popoarele noastre. Aceasta cu atât mai vârtos cu cât din partea noastră dorința după această înfrățire este puternică, vie, sinceră și leală.

Intru mulți ani I. P. S. Părinte»!

I. P. S. S. Patriarhul Alexei a răspuns spunând între altele: «Mulțumesc P. Sf. Voastre, ca înainte stătorul Eparhiei și a acestei preafrumoase Catedrale pentru impresionanta primire, ce ne-ați făcut-o. Sunt adânc mișcat pentru această frumoasă întâmplare. Iată acesta este al șaselea oraș mare vizitat și pretutindenea am întâmpinat aceeași atențiune și dragoste față de noi. Primirea magnifică în această preafrumoasă Catedrală, în care văd atâta cler și popor dovedește dragostea mare a P. Sf. Voastre. Acest lucru dovedește că poporul român cinstește credința sa strămoșească. Această credință ortodoxă este cimentul care ne leagă împreună. Credința ortodoxă a fost pavăza poporului român în trecutul său sbuciumat. Credința ortodoxă va conduce poporul spre limanul mântuirii, pe calea păcii și a propășirii.

Despre această credință mare mărturisesc aceste mărețe Catedrale ale poporului dreptcredincios român.

În numele Bisericii ruse aduc binecuvântarea Noastră peste această Eparhie și peste poporul ei dreptcredincios. Rog pe Dumnezeu, să binecuvinteze și să reverse darurile Sale cele cerești și pământești asupra poporului român și asupra acestor locuri».

A urmat apoi un concert religios, în Catedrală, dat de corul «Ion Vidu» din Lugoj și de «Corală Banatului» din Timișoara, iar la ora 13, 30 a avut loc la prefectura județului o masă dată în onoarea înaltului oaspete, la care au toastat I. P. S. Episcop Vasile Lăzărescu, dl. prim ministru dr. Petru Groza, I. P. S. Patriarh Alexei și dl. ministru al Cultelor.

După amiază, la ora 18, Înaltii oaspeți au vizitat biserica și vicariatul ortodox sârbesc din localitate, unde au asistat la o slujbă religioasă oficiată de preoții ortodocși sârbi. După slujbă, vizitatorii au luat parte la o mică recepție dată în onoarea I. P.

S. Patriarh Alexei de vicariatul ortodox sârbesc din Timișoara. Cu această ocazie a avut loc o entuziastă manifestație de prietenie româno-jugoslavă. Seara, înalții oaspeți au luat masa împreună cu membrii Guvernului român, care veniseră tocmai atunci la Timișoara, fiind în drum spre Jugoslavia. Cu acest prilej s'au rostit mișcătoare cuvântări de către d. Prim ministru Dr. Petru Groza și I. P. S. Patriarh Alexei, amândoi exprimând credința că această vizită patriarhală excepțională, va întări legăturile frățești dintre Bisericile ortodoxe rusă și română și legăturile de prietenie dintre popoarele U.R.S.S și cel român.

La ora 24, oaspeții au părăsit Timișoara, I. P. S. Patriarh Alexei și însoțitorii săi îndreptându-se spre București, iar d. prim ministru dr. Petru Groza împreună cu delegația guvernului român, au plecat spre Belgrad, în Jugoslavia.

CONCERTUL FESTIV DELA ATENEUL ROMÂN.

Revenind în București, I. P. S. Patriarh Alexei a luat parte Sâmbătă, 7 Iunie a. c., orele 6, 30 p. m., la un concert festiv dat de Ministerul Cultelor sub patronajul I. P. S. Nicodim, Patriarhul României, în onoarea Prea Fericitului Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia.

Au fost de față: Reprezentantul I. P. S. Patriarh Nicodim, care nu se găsea în Capitală, fiind plecat la Mănăstirea Neamț ca să pregătească primirea I. P. S. Patriarh Alexei, d. prof. Traian Săvulescu, d. Ministru al Cultelor, etc. Deasemenea au mai luat parte și d-nii: S. I. Kavtaradze, ambasador extraordinar și plenipotențiar al U.R.S.S. în România, colonel Corotcov, Feodorov și Cotlear, dela ambasada sovietică, Patrik de Reutersward, ministrul Suediei la București, Ștefan Wengherov, ministrul Poloniei, Dimitrie Ganev, ministrul Bulgariei, Castro-nueve, însărcinatul cu afaceri al Italiei, Hutak, consilier la delegația Cehoslovacă, Kubin, atașat comercial; PP. SS. Episcopi Nicolae al Oradiei, Iosif al Argeșului, preot I. Vască secretar general la Culte, preotul Gh. Vintilescu directorul Sf. Sinod, din delegația atașată pe lângă înalții oaspeți; general V. Dombrowschi, primarul general al Capitalei, profesorii Facultății de Teologie din București în frunte cu P. C. decan preot Petre Vintilescu, consilierii patriarhali, protoereii Capitalei, numeroși clerici și invitați.

Concertul executat de Societatea corală «România», sub conducerea maestrului prof. Nicolae Lungu, a început cu Imnul Național Român și Imnul Uniunii Republicelor Socialiste Sovietice, cântându-se în partea I-a numai bucăți religioase compuse de Gh. Dima, Gh. Cucu. D. Bortneanschy, N. Lungu, T. Teodorescu, Gavriil Muzicescu și Gh. Popescu-Brănești.

În pauza concertului, părintele profesor Petre Vintilescu, decanul Facultății de Teologie din București, rostește următorul cuvânt omagial:

Sanctitatea voastră prea fericite părinte Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia,

Înalt prea sfințiți, prea sfințiți și prea cucernici părinți, Domnilor Miniștri, Doamnelor, Domnișoarelor și Domnilor“,

«Dacă este adevărată părerea celor vechi despre raportul dintre mișcările sunetelor și mișcările sufletului, atunci melodiile religioase ale concertului nostru constituiesc climatul cel mai fericit pentru armonizarea tuturor inimilor în omagiul unanim, cu care întâmpinăm în această sală pe Sanctitatea sa Prea Fericitul Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia, împreună cu delegația ce-l însoțește.

În atmosfera armoniilor se stabilește mai repede și mai sigur ca oricând, acordul inimilor, iar când inimile se apropie și comunică, inteligențele sunt gata să se înțeleagă și activitățile să colaboreze. Cât de îndreptățit era, deci, principiul de teologie spirituală exprimat în veacul trecut într'o formă oarecum paradocsală, de un arhipresbiter rus cu viață îmbunătățită (Simion Ivancici Socolov, 1771—1860) și anume că oamenii ar putea să atingă un grad înalt de perfecțiune și fericire, dacă ar învăța să asculte și să înțeleagă anumite lucruri cu inima! Calea inimii este calea dragostei evanghelice, este, dacă putem să vorbim ca înțelepții vechei Elade, adevărata lege a numerilor sau a sunetelor și a muzicii cosmice, așa cum o găsim celebrată în ritmurile psalmilor biblici.

În acest spirit s'a desfășurat istoria relațiilor dintre poporul rus și poporul român, care apare în realitate ca o tendință a inimilor, iar nu ca rezultatul unor calcule. În-

tr'adevăr, numai dragostea care nu pismuește (1 Corințeni, XIII, 4) a făcut cu puțință inimilor rusești, să primească în veacul al XVII-lea, mai întâi în fruntea lavrei Pecerska și apoi pe scaunul mitropoliei din Kiev pe un vlăstar de voevod moldovean, Petru Movilă, care a slujit cu multă vrednicie prin carte și tipar atât spre luminarea și folosul «poporului nostru rusesc», cum scria el însuși, cât și al fraților săi de sânge din principatele române, căroro le-a înlesnit procurarea celor dintâiu tipografii pentru cărțile bisericești, precum s'a îngrijit și de trimiterea de dascăli dela Kiev pentru școala dela Iași a voevodului Vasile Lupu și a mitropolitului Varlaam. Tot cam în aceeași vreme, un vlădică ardelean (Sava Brancovici) călătorea prin Rusia, căutând în dragostea celor de aci sprijinul necesar pentru ridicarea reședinței sale episcopale din robita Transilvanie.

De câteori, principii munteni și moldoveni au apreciat că inimile se deschid mai ușor, își vorbesc mai direct și cu mai multă putere de înțelegere, dacă misiunile diplomatice sunt îndeplinite de obraze bisericești! Așa se poate explica faptul că în veacul al XVII-lea, Varlaam, înainte de a se urca pe scaunul mitropoliei din Iași, a purtat de mai multe ori, poate, scrisori dela voevodul Moldovei la Kiev, iar în veacul următor mitropolitul Grigorie al II-lea dela București (1770) a ajuns cu scrisori până la împărăteasa Ecaterina II-a din Petersburgul de atunci, pentru ca peste o sută de ani (1868), învățatul episcop Melchisedec dela Roman să îndeplinească în capitala Rusiei misiunea, pe care i-o încredințase România.

Nimic de mirare în toate aceste lucruri, de oarece Biserica ortodoxă a fost instituția, prin care s'a putut realiza și s'a putut întreține cea mai intimă legătură spirituală între poporul român și poporul rus, amândouă de credință pravoslavnică. Distanțele sufletești erau, astfel, atât de reduse, încât un călugăr malo-rus ca Paisie Velicovschi a putut să întemeieze o școală de ascetism duhovnicesc în veacul al XVIII-lea, la mănăstirea Neamț de pe pământul principatului român al Moldovei, creind prin ea o mare epocă în istoria spiritualității creștine-or-

todoxe. Apariția strălucitelor figuri de ierarhi români din veacul al XIX-lea a fost unul din rodurile duhului acestui curent de spiritualitate, a cărui influență a trecut dincolo de lumea monahală, în societatea mirenilor, din Rusia mai ales, așa precum ne lasă să vedem personagiile din operele literare ale celor mai reprezentative scriitori ruși din veacul trecut (Gogol, I. V. Kireevschi, Dostoevschi, L. N. Tolstoi, V. S. Soloviev, C. N. Leontiev ș. a.).

Sub o altă formă, contactul spiritual al celor două popoare, prin Biserică, a fost susținut de ierarhii români până acum 30 de ani în urmă, prin tinerii, pe cari i-au trimis pentru studii la școalele superioare de teologie din Kiev, Moscova și Petersburg, unde și-a desăvârșit pregătirea însuși Prea Fericitul Patriarh Nicodim al României. Literatura bisericească română a folosit aceste împrejurări, pentru a se îmbogăți cu un buchet de traduceri din operele însemnate ale teologilor ruși, culegând astfel la vremea lor roadele râvnei luminate pusă altădată în slujba ambelor popoare de mitropolitul moldovean Petru Movilă la Kiev.

Înăuntrul bisericii' Curtii domnestești din București mai întâiu, acum o 100 de ani, iar ceva mai târziu sub cupolele bisericii mitropoliei din Iași precum și în multe din bisericile celorlalte orașe ale țării noastre, melodiile muzicii corale ruse traduse ori adaptate sub raportul tehnicii de arhimandritul Visarion, rus de origină, de Ioan Kart și în deosebi de moldoveanul Gavriil Muzicescu, au înlesnit aceleași emoții religioase ca și compatrioților lui Berezovschi, Bortneanschi, Lvov, Lvovschi, Glinca, Ceaicovschi ș. a.

Schimbul de vizite între căpeteniile noastre bisericești de astăzi nu este, deci, decât intrarea din nou în ritmul tradițional al unei vechi simfonii spirituale, în atmosfera căreia inimile și interesele sufletești ale popoarelor noastre au experimentat un acord verificat în cursul unei lungi istorii. Aproximarea și legăturile dintre oameni se încheagă și ajung o realitate numai atunci când prind rădăcini adânci în solul afectiv al sufletelor. Căci, așa precum se exprima într'un comentariu al liturghiei celebrul

scriitor rus Gogol, nu ne putem iubi unii pe alții fără un acord al inimilor restabilite în pacea mutuală.

Cât de fericit inspirată a fost, deci, inițiativa căpteniilor Bisericilor și popoarelor din Rusia Sovietică și din România de a crea Bisericii ortodoxe din cele două țări, condițiuni prielnice pentru a înnoda din nou firul, care a asigurat altădată contactul cel mai intim între ele, prin dragoste în fraternitate și prin fraternitate în pace.

În aspirațiunea generală a lumii de astăzi de a se integra în armonia cosmică, către care râvnește idealul și misiunea Bisericii, poporul sovietic și poporul român sunt indicate de o experiență istorică să demonstreze că și în viața contemporană se pot transpune pe liniile relațiilor dintre popoare acordurile imnului de pace și de frăție, pe care-l întonăm la slujba bisericească în slavoslovia cea mare. Mult dorita unificare a marelui familii umane într-o pace în stil creștin, nu poate să izvorască de altfel decât din adâncul unor inimi, în care dragostea reciprocă este activă și însuflețită de entuziasmul evanghelic.

Pătruns de aceste gânduri, binecredinciosul popor român își unește astăzi sentimentele sale adânc creștinești într'un vibrător și ales omagiu pentru Sanctitatea Sa Prea Fericitul Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia, pentru Înalt Prea Sfințiiile Lor Mitropolitul Grigorie al Leningradului și Novgorodului și Arhiepiscopul Vitalie al Dmitrovscului, precum și pentru distinșii reprezentanți ai clerului de mir din Moscova, soli ai păcii și ai dragostei sfinte. În intențiile noastre, acest omagiu se profilează într'o largă zare spirituală, spre inimile credincioșilor pravoslavniciei Biserici ruse, spre inimile popoarelor și ale căpteniilor Statului Sovietic».

I. P. S. Patriarh Alexei, mișcat de frumoasa și substanțiala cuvântare, mulțumește călduros P. C. Pr. Decan Petre Vintilescu, în cuvinte tot așa de frumos alese și măestrite.

Intr'un entuziasm măreț și totuși prietenesc, se continuă apoi partea a doua a concertului, din bucăți muzicale populare de I. Vidu, S. Drăgoi, V. Popovici, B. Anastasescu și N. Lungu.

Felicitând pe conducătorul Soc. România, pentru o execuție atât de magistrală, I. P. S. Patriarh Alexei declară că de

mult nu i-a fost dat să întâlnească o corală care să execute așa de minunat muzică religioasă și populară. Impresionat de melodia bucăților auzite, Prea Fericitul Patriarh își exprimă dorința de a avea notele cântecelor populare românești executate.

Duminică 8 Iunie 1947, la ora 13, I. P. S. Patriarh Alexei a primit în palatul Mogoșoaia o delegație a Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române, care i-a oferit un frumos buchet de garoafe. Sanctitatea Sa s'a întreținut cu doamnele din această delegație, care i-au arătat scopul societății, precum și dorința vie a femeilor ortodoxe române de a lua legătura de prietenie cu femeile ortodoxe de pretutindeni și cu cele din U. R. S. S., contribuind astfel la cimentarea prieteniei între popoare.

În aceeași zi, la orele 9,30 seara I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia, împreună cu suita și întreaga delegație română atașată pe lângă I. P. S. Sa, părăsește Capitala României, din gara Băneasa, pornind spre mănăstirile moldovenești.

Salutat fiind de domnii Traian Săvulescu, președinte de consiliu ad-interim și ministru al Agriculturii, S. I. Kavtaradze, ambasadorul U.R.S.S., general V. Dombrovschi, primarul general al Capitalei, reprezentanții clerului și popor, I. P. S. Patriarh Alexei adresează următorul mesagiu poporului român:

«Plecând din Bucureștiul atât de frumos și ospitalier și fiind în ajunul părăsirii țării prietene România, îmi exprim cea mai sinceră recunoștință tuturor păturilor sociale ale populației, pentru deosebita atențiune ce ni s'a acordat pretutindeni, pe unde am fost ca oaspe.

Chem binecuvântarea lui Dumnezeu asupra poporului român, bun și elavios».

IN MOLDOVA LUI ȘTEFAN CEL MARE.

Față cu vizitele făcute până acum, drumul parcurs în Moldova «mult iubită» a lui Veniamin Costache, pare o adevărată călătorie apostolică în jurul mănăstirilor și ctitoriilor voevodale.

Trenul special pus la dispoziția înaltului prelat, pornind de pe meleagurile muntene se oprește Luni, 9 Iunie a. c., tocmai pe plaiurile moldovene, în vechiul târg Roman așezat la îmbucătura apelor Moldovei și ale Siretului, unde autoritățile locale

întâmpină pe Patriarhul Alexei în chip sărbătoresc: corul seminarului teologic cântă «Pre Stăpânul și Arhiereul Nostru», primarul orașului Gh. Porcescu oferă tradiționala pâine și sare, iar muzica întonează rugăciunea, și imnurile Naționale. Apoi, mergând în sala de primire a gării, frumos împodobită, P. S. Arhiereu Ilarion Băcăoanul rostește cuvântul omagial, iar prefectul județului Tem. Pralea evidențiază calitățile de bun păstor sufletesc ale Prea Fericitului Patriarh Alexei.

După aceste tradiționale cuvântări de «bun venit» și mulțumirile Prea Fericitului Alexei pentru primire și «bun găsit», orașul florilor și al grădinilor de altă dată, ctitoria lui Roman voevod, este lăsat în urmă de convoiul celor zece automobile ce-au pornit spre mănăstirea Neamț, sfetăgura ortodoxiei românești.

Străbătând sate și privesți minunate, pe lângă zidurile groase de cetate ale Hanului Ancuței, vizitatorii trec prin Târgul Neamțului, unde li se face o primire simplă, dar călduroasă: drumul este bătut cu flori, iar la cerdacuri și balcoane atârnă frumoasele covoare nemțene.

Pornind mai departe peste podul lung de lemn de pe apa Ozanei, trec prin Humuleștii lui Creangă, și privind stâncile negre în care sunt înfipte ruinele Cetății Neamțului, străbat Vânătorii și frumoasa pădure de brazi Dumbrava, intrând apoi în ținutul mănăstirii Neamț, după ce până aici locuitorii sateilor i-au întâmpinat cu flori, covoare și drapele.

În ziua de Luni 9 Iunie, 1947, la ora 10, 30, I. P. S. Patriarhul Alexei și însoțitorii săi au ajuns la mănăstirea Neamțului, unde erau așteptați de I. P. S. Patriarhul Nicodim cu întregul sobor al mănăstirii.

IN CETATEA MONAHISMULUI.

Această mănăstire ridicată odinioară pe culmile credinței de marele Paisie, reorganizatorul vieții monahale românești, strălucește și astăzi din nou ca un luceafăr al ortodoxiei, datorită muncii, priceperii și devotamentului I. P. S. Patriarh Nicodim.

Călugării pustnici dela Secu, din Procov și viețuitorii schimnici din Sihăstria, s'au coborât din munții păduroși la Neamț, cu toiege în mână și'n mers legănat, să sărute smeriți mâna

Patriarhului Bisericii pravoslavnice din U.R.S.S. Și se revărsau pe păteci călugări și norod, însufletind și mai mult viața de obște din cuprinsul mănăstirii.

În dangătul desăvârșitei armonii de tonuri, melodios și inegalabil, al vestitelor clopote cântate de poeți și scriitori, părintele arhimandrit Melchisedec, starețul mănăstirii, întinde cu smerenie evanghelia înaltului prelat s'o sărute, după care cei doi patriarhi asistă la slujba religioasă oficiată de soborul călugăresc. Patriarhul Nicodim arată apoi înaltului oaspete rolul important pe care l-a îndeplinit Neamțul în viața religioasă a poporului român, evocând figura călugărului Paisie Velicicovschi, pornit din ținutul Poltavei și stabilit, după lungi peregrinări prin Țara Românească și Muntele Athos, ca înoinitor de viață călugărească și duhovnicească la Dragomirna, Secu și Neamț. Lui Paisie se datorește orânduirea unei vieți duhovnicești proprii. De aci după I. P. S. Patriarh Nicodim, vorbește dl. ministru al Cultelor care arată legătura strânsă dintre poporul român și biserică. Tot aci li s'au oferit înalților oaspeți daruri din partea guvernului și a Bisericii, în semn de amintire a vizitei lor în România: o evanghelie tradusă de curând din grecește, tipărită și legată artistic la această mănăstire, câteva icoane, și diferite tipărituri executate în tipografia și atelierele mănăstirii Neamț, precum și lucrarea **O vizită istorică**, întocmită de P. C. Preot Dr. I. Vasca, Secretar General al Ministerului de Culte. Răspunzând, I. P. S. Patriarh Alexei și-a mărturisit emoția sufletească ce o simte aflându-se în acest vechiu locaș, unde a propovedit și lucrat cu atâta stăruință călugărul Paisie.

În după amiaza aceleși zile, ierarhii ruși au asistat la slujba vecerniei săvârșită cu o deosebită solemnitate de către soborul mănăstirii în frunte cu starețul, arhim. mitrofor Melchisedec Dimitriu. După terminarea slujbei, I. P. S. Mitropolit Grigorie al Leningradului și Novgorodului, înconjurat de clerul rus, a săvârșit un acatist la icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, precum și un trisaghion la mormântul lui Paisie.

Vizita la Neamț a fost pentru I. P. S. Patriarh Alexei o adevărată recreare sufletească, iar la plecare a fost petrecut de întreg soborul mănăstirii, de care s'a despărțit cu rugămintea ca să înalțe rugăciuni și pentru smerenia lor.

De remarcat faptul că, mulțumind pentru mărețta primire

ce i s'a făcut, Prea Fericitul Patriarh a ținut să arate că spre deosebire de alte locuri, a venit aci nu ca patriarh, ci ca un închinător.

PE PLAIURILE SUCEVEI.

După un popas de o zi și o noapte la Neamț, și după ce s'au desfășurat sufletește din plin din toată splendoarea duhovnicească și gospodărească a unei vieți închinată oamenilor și lui Dumnezeu, privind cu nesaț livezile nesfârșite, codrii și munții aurii, munca fără preget și ruga neîncetată a călugărilor neștiuți, Inalt Prea Fericitul Patriarh Alexei și însoțitorii săi pornesc în dimineața zilei de 10 Iunie 1947 spre ținutul Sucevei.

Străbătând satele și orașele Tg. Neamț și Fălticeni, în aceleași ovații entusiaste, cu flori și cântece de bucurie, vizitatorii au ajuns la ora 11 a. m. la Suceava, fiind primiți de I. P. S. Emilian Antal, mitropolitul locotenent al Sucevei, de reprezentanții autorităților locale în frunte cu prefectul Tarie, primarul Cojocaru și preotul profesor Cicerone Iordăchescu, decanul Facultății de Teologie.

După oficierea unui Te-Deum de către un sobor de preoți, în biserica ce adăpostește moaștele Sf. Ioan cel Nou, I. P. S. Emilian a rostit următoarea cuvântare:

«Primii creștini aveau un semn de recunoaștere: chipul unui pește, pe care îl purtau atârnat la piept, își însemnau cu el ușorii (stâlpii) porților, caselor de adunare, sau indicau cărările cari duceau spre catacombe.

Mai târziu peștelui i-a luat locul semnul sfintei cruci. În unele părți locuite de români ortodocși, în deosebi în Transilvania, ca să se deosebească de schismatici, calvini, reformați sau papistași și acum așează cruci pe vârful caselor, ca pe biserici.

Noi ortodocșii de astăzi, pe lângă universalul semn de recunoaștere al sfintei cruci, cu puține deosebiri de formă, avem și un semn tainic de recunoaștere, cel al credinței. Acesta este atât de grăitor, încât n'are nevoie de tâlmaci, căci fiind alcătuit din simțire sufletească, se transmite dela om la om, ca și focul ce-l simțeau că le arde în inimi, lui Luca și Cleopa, când le vorbea Iisus în drum spre Emaus.

Inalt Prea Sfinția Voastră cu cei cari ați luat contact direct sau oficial, ați vorbit prin tâlmaci. Cu marea mul-

țime de credincioși ați vorbit prin tainica limbă a credinței, a simțirii religioase, chiar dacă ați adăugat câte un cuvânt de binecuvântare în limba rusă sau chiar românească.

Eu care V'am însoțit în drumul dela Iași la București, apoi la Curtea de Argeș și înapoi, am urmărit în primul rând vorbirea în limba tainică a credinței și-mi tresaltă inima de bucurie văzând cum înțelegeți și simțiți sufletul bun și credincios al poporului nostru și cum la rândul lui vă înțelege credința, simțirea și puterea harului Inalt Prea Sfinției Voastre.

De un sfert de veac încoace, iar mai ales dela 23 August 1944, poporul nostru dreptcredincios, cu această limbă a căutat și caută să vorbească cu poporul rus. De câte ori a simțit-o vorbită, poporul român a avut clipe de mare bucurie, deschizându-și larg inima și sufletul, legând prietenii neuitate cu cei cu cari s'a putut astfel înțelege.

Pe mine m'a impresionat adânc, când fiind stareț la Mănăstirea Cernica de lângă București, cel dintâi soldat sovietic cu care am dat față în Septembrie 1944, mi-a sărutat mâna și și-a făcut cruce. Mai târziu, deseori mi s'a întâmplat în București să fiu salutat cu mult respect de către soldați sovietici necunoscuți. Era salutul tainic al credinței pentru un reprezentant al Bisericii ortodoxe.

Inalt Prea Sfinția Voastră cu limba tainică a credinței, cu care ați vorbit credincioșilor noștri dela un capăt la altul al țării, ați făcut un neasemănat de mare bine neamului nostru. Cu truda acestui drum ostenitor ați strâns legătura sufletească — pot să zic și politică — între poporul rus și poporul român, mai mult decât au reușit să o facă frăția de arme, diplomații, politicienii sau diferite societăți culturale, fiindcă nici una sau nici unii dintre aceștia n'au trecut lucrarea lor prin tot focul inimii, prin cel mai ales simțământ al sufletului, care este credința religioasă.

Prietenia dintre oameni se naște din afinități sufletești. La fel se naște și prietenia dintre popoare.

Credința religioasă ni le dă din plin aceste afinități sufletești și ajutate de ele în mod natural și fără eforturi vor urma și întări și celelalte apropieri de ordin cultural,

științific și politic. În bună parte aceste legături s'au creiat și până acum, întărindu-se pe măsură ce lumea noastră se convinge că tot ceea ce s'a lucrat și se lucrează pe toate țărmurile în U.R.S.S. se face din dragoste de popor și pentru popor, împlinindu-se astfel porunca cea mai mare a Mântuitorului nostru Iisus Hristos: iubirea față de aproapele.

În numele nostru, al clerului și poporului dreptcredincios al Mitropoliei noastre, care vorbește și înțelege mai bine ca alții limba tainică a sentimentului religios, fiind mai credincios, Vă mulțumim din toată inima pentru cinstea și dragostea ce ne-ați făcut-o vizitându-ne, cerându-Vă înaltă blagoslovenie pentru toți.

Vă dorim din tot sufletul mulți și fericiți ani, ca să puteți culege aceleași biruințe duhovnicești ca la noi, în toate căile de propovăduitor al credinței, dragostei și păcii întru Iisus Hristos, Domnul și Dumnezeuul nostru.

Drept simbol al dragostei și mulțumirii noastre, Vă rugăm Înalt Prea Sfințite, să primiți în dar această icoană a Maicii Domnului, care mai bine de o sută de ani a stat în această biserică, păstrătoare moaștelor Sfântului Ioan cel Nou, patronul Mitropoliei noastre».

Răspunzând, I. P. S. Patriarh Alexei a spus între altele:

«Sunt foarte mișcat de frumoasa primire ce mi se face și aici, ca în toate părțile pe unde am trecut prin Țara românească. Vizitez cu multă plăcere această Eparhie, în care observ, cu mult interes, evlavia poporului evlavios, pe care am observat-o pe tot parcursul călătoriei mele. Și-am fost profund mișcat de această evlavie constatată la poporul român. Aceste semne de deosebită atenție și evlavie noi le primim nu atât pentru noi, ci pentru marea Biserică ortodoxă a Rusiei, pe care o reprezentăm.

Este adevărat, că legăturile de dragoste între popoarele noastre se întăresc și mai mult prin legăturile frățești dintre reprezentanții celor două biserici surori. Și dacă eu personal privind poporul dreptcredincios român am simțit dragoste față de el, cred că și poporul român va simți

dragoste față de poporul dreptcredincios al Rusiei. Mulțumesc lui Dumnezeu că m'a învrednicit să cercetez Mănăstirea Neamțu și acolo să mă închin la mormântul părintelui Paisie Velicicovschi, care prin organizarea adusă acestei mănăstiri, a adus bisericii Moldovei și ortodoxiei atât de frumoase servicii».

Incheind, I. P. S. Patriarh Alexei, a binecuvântat pe locuitorii orașului Suceava, pe credincioșii bisericilor sale și întreg poporul bucovinean, urând mulți ani I. P. Sf. Patriarh Nicodim, I. P. S. Mitropolit Lt. Emilian și întregului cler bucovinean.

Corul sf. Mitropoli a intonat Polihroniul.

Au fost de față reprezentanții tuturor autorităților civile și militare, o mulțime mare de credincioși din oraș și împrejurime, în frunte cu preoții lor, precum și tineretul școlar al tuturor școlilor în frunte cu corpul didactic.

După serviciul divin, I. P. S. Patriarh Alexei a fost primit de I. P. S. Mitropolit Lt. Emilian la reședința mitropolitană, unde a avut loc o scurtă recepție.

La ora 11, 30 I. P. a. Patriarh Alexei, împreună cu suita și urmat de I. P. S. Mitropolit Lt. Emilian și de reprezentanții autorităților, a plecat spre Mănăstirea Sucevița.

Pe tot parcursul, Înaltul Prelat al Bisericii Ruse și suita sa au fost primiți cu mare entuziasm de către locuitori, de preoți, învățători și reprezentanții autorităților. La hotarele comunelor ca și la încrucișări de drumuri, în fața arcurilor de triumf împodobite cu ghirlande de flori și veredeată, pâlcurile de călăreți cu drapelul tricolor și în costume naționale, primeau cu urale pe înalții oaspeți, iar mulțimile de credincioși le așterneau în cale buchete de flori.

La ora prânzului, I. P. S. Patriarh Alexei, scurtând drumul din cauza oboseii, — și întrelăsând Mănăstirea Voroneț spre marea părere de rău a credincioșilor acestor părți — a vizitat Mănăstirea Sucevița, unde i s'a făcut deasemenea o primire aleasă. După un scurt serviciu religios din biserica sf. Mănăstiri, înaltul oaspe împreună cu suita au fost primiți la stăreția Mănăstirii, unde a avut loc prânzul oferit de sf. Mitropolie a Sucevei.

Cu acest prilej, I. P. S. Mitropolit Lt. Emilian a toastat în onoarea I. P. S. S. Patriarhului Alexei, spunând următoarele:

«Am luat în program vizitarea acestei sfinte Mănăstiri cerându-vă o oboseală în plus, întâi pentru frumusețea locului, a Mănăstirii și podoaba artistică, aproape unică a bisericii, iar în al doilea rând pentru următoarea întâmplare din timpul războiului, care va rămânea, ca și vizita de astăzi, în istoria Mănăstirii Sucevița.

În luna August 1944 aici erau lupte între ruși și nemți. Nemții văzând că populația sprijinește pe ruși au dat foc satului care este mai sus de Mănăstire. În Mănăstire erau soldați sovietici. Focul fiind mare a aruncat tăciuni aprinși până la Mănăstire, aprinzând acoperișul bisericii. Maicile neputincioase să-l stingă au dat alarma. Atunci a sărit în ajutor un soldat sovietic și luând o găleată cu apă în dinți s'a urcat pe acoperiș și a stins focul. Bravura acestui soldat se cunoaște de tot satul și toți pelerinii acestui sfânt locaș.

Povestind bravura acestui ostaș mi se duce gândul la Comandantul suprem al oastei sovietice la Generalisimul Iosif Visarionovici Stalin și grija ce o are față de biserica ortodoxă rusă. Încă de pe vremea luptelor dela Stalingrad ne-a venit știrea că Generalisimul Stalin a repus în drepturi Biserica rusă. Știu că la recâștigarea lor Înalt Prea Sfinția Voastră, prin lupta dusă pentru îmbărbătarea și rezistența apărătorilor Leningradului, ați avut un nespus de mare merit la biruința câștigată de Biserica rusă».

Pentru aceasta îmi iau voie să înfrățesc admirația mea pentru conducătorul U.R.S.S. Gen. Stalin și conducătorul Bisericii ruse care sunteți Înalt Prea Sfinția Voastră, ridicând paharul meu pentru sănătatea Gen. Stalin și a Înalt Prea Sfinției Voastre».

(Asistența ovaționează prelung. Corul sf. Mitropolii intonează polihroniul).

I. P. S. Patriarh Alexei, luând cuvântul a răspuns următoarele:

«Mulțumesc Înalt Prea Sfinției Voastre și prea cernicilor părinți pentru caldă primire ce mi s'a făcut și la această frumoasă Mănăstire. Sunt foarte bucuros că am putut vizita acest sf. lăcaș, pe care l-am admirat mult la coborâre. Fiecare colțișor al lui oglindește frumusețea

sufletului acestui popor dreptcredincios. Am fost întâmpinați în fiecare cătun de dragostea acestor oameni buni și credincioși, am regretat că nu am putut sta cu fiecare de vorbă.

Și Mănăstirea aceasta se deosebește prin înfățișarea ei deosebită și prin viața în comun a călugărițelor, cari sunt convins că, prin viața lor adânc evlavioasă, atrag la sf. Biserică, spre închinare și rugă, sufletele tuturor credincioșilor din aceste părți».

I. P. S. Patriarh își încheie cuvântarea cu cuvintele: «Ridic paharul în cinstea I. P. Sfințitului Mitropolit Emilian, a Cuvioasei Maice Stareță și a tuturor maicilor din această sf. Mănăstire».

După masă, I. P. S. Patriarh Alexei, însoțit de suita Sa, au plecat cu mașinile la gara Rădăuți de unde, cu un tren special, s'au îndreptat spre Iași.

IN CETATEA IAȘILOR

Dela Rădăuți I. P. S. Patriarh Alexei și însoțitorii săi au luat trenul special și coborând spre Pașcani, Ruginoasa și Tg. Frumos, au ajuns la Iași în dimineața zilei de 11 Iunie 1947, la ora 9, 30.

În vechea capitală a Moldovei, oaspeții au fost întâmpinați de reprezentanții autorităților locale în frunte cu I. P. S. Mitropolit al Moldovei, dl. C. Bordeianu, prefectul județului, Ed. Lăzărescu, primarul municipiului, general Stănculescu, comandantul Corpului IV Armată, precum și domni Stepanov, consul al U.R.S.S., colonel Judacov și maior Bobov, din partea armatei sovietice.

Străbătând străzile orașului, însuflețite de bătrâni și tineri, femei și copii, elevi și eleve, ieșiți în întâmpinarea Înaltului Ierarh, oaspeții s'au îndreptat spre Mitropolie, unde s'au închinat la moaștele Cuvioasei Paraschiva.

Au asistat apoi la un Te-Deum oficiat de un sobor de preoți în frunte cu P. S. arhiepiscopul vicar Valeriu Botoșăneanul.

După terminarea slujbei I. P. S. Mitropolit al Moldovei a rostit în limba franceză următorul cuvânt de omagiu:

Sanctitate,

«La sfârșitul vizitei pe care ați făcut-o în țara noastră
«ca oaspete al Bisericii Ortodoxe Române și al Guvernului
«Român, acum la reîntoarcerea în Patria Sanctității Vo-
«stre, Ne faceți deosebita cinste să poposiți în Iași, capi-
«tala Moldovei.

«Iașii reprezintă centrul tuturor legăturilor culturale
«și artistice pe care trecutul le-a promovat în spiritul or-
«todoxiei și le-a desăvârșit prin opere nemuritoare ce stau
«mărturie tuturor vizitatorilor.

«Aici în Iași, întreaga ortodoxie, la stăruința celor doi
«mari mitropoliți ai vremii Petru Movilă al Kievului — de
«baștină românească și Varlaam al Moldovei, au luat po-
«ziție hotărâtă împotriva ereziilor calvine, stabilind odată
«pentru totdeauna temelia credinței celei pravoslavnice prin
«Mărturisirea Ortodoxă, rodul Sinodului din 1642, de sub
«domnia Voevodului Vasile Lupu.

«Tot aici la Iași, din îndemnul aceluiași mitropoliți,
«s'au pus bazele culturii româno-slavone prin întemeierea
«de tipografii trimise dela Kiev dimpreună cu meșterii în
«arta tiparniței.

«Mitropolitul Dosoftei a continuat această operă, îm-
«bogățind cultura româno-slavonă cu opere neobișnuit de
«însemnate pe acea vreme.

«Reprezentanții bisericii rusești și ai celei române au
«stăvilit influența catolicismului, care căutau să spargă
«zidul ortodoxiei prin actele Uniației, acte de prozelitism
«impus.

«Vă primim în această monumentală Catedrală, care
«reprezintă gândul și simțirea religioasă ale celor doi mari
«mitropoliți ai Moldovei Veniamin Costache și Iosif Na-
«niescu, figuri reprezentative ale curentului Paisian.

«De aici din Moldova au plecat să-și desăvârșescă
«studiile la Academiile rusești Melchisedec Ștefănescu,
«Teoctist și Filaret Scriban, Ghenadie Enăceanu și Sil-
«vestru Bălănescu, care au ajuns ierarhi în țara noastră
«iar alții, mulți la număr, au răspândit roadele culturii
«rusești pe întreg cuprinsul României.

«Legăturile culturale au fost adânci între cele două

«biserici începând în secolul al XV-lea și până la începutul
«secolului prezent. Ele au fost susținute de domnitori ca
«Ștefan cel Mare, frații Movilă, Vasile Lupu și Duca Vodă,
«alături de ierarhii moldoveni ai vremii lor.

«Bisericile Trei Ierarhi, Golia, Cetățuia, Barnovschi,
«și altele, vă vor aminti de toate aceste legături culturale
«ale trecutului și se vor bucura că Sanctitatea Voastră ați
«venit să le vizitați și să le apreciați.

«Dar vizita Sanctității Voastre reprezintă momentul
«cel mai însemnat al vremii noastre, căci înodați trecutul
«cu prezentul și stabiliți o cheazășie puternică de afirmație
«ortodoxă pentru viitor între cele două biserici surori.

«Ortodoxia trebuie întărită și afirmată, căci curențele
«eretice și cele potrivnice ei se agită astăzi, cum se agitau
«și altă dată pe vremea Mitropolitului Petru Movilă, când
«a fost necesară adunarea Sinodului din Iași la 1642.

«Noi suntem fericiți, Sanctitate, că ne-a fost dat pri-
«lejul a vă primi ca oaspete al Moldovei, în calitatea ce o
«avem de mitropolit al scaunului chiriarhal din Iași.

«Vă rugăm să duceți veste tuturor chiriarhilor pe care-i
«prezidați în Sfântul Sinod al bisericii ortodoxe ruse de
«toată prețuirea ce v'au arătat-o ierarhia conducătoare,
«clerul și poporul din Moldova. Duceți un cuvânt bun și
«despre păstoriții noștri, care au păstrat nealterat tezau-
«rul ortodoxiei.

«Dela bunul Dumnezeu ca vizita cu care ne-ați onorat
«să fie binecuvântată cu cele mai frumoase și spornice
«urări, ca astfel legătura între cele două biserici surori
«să se adâncească și să aducă roade de cultură și de vie-
«țuire pentru întreaga ortodoxie.

«Dorim ca această vizită să fie începutul unor cât mai
«dese cercetări frățești și colaborări, astfel ca temelia ecu-
«menicității ortodoxe să fie simțită în întreaga omenire».

Răspunzând, I. P. S. Patriarh Alexei și-a manifestat mulțu-
mirea de a fi avut ocazia să viziteze și vechea capitală a Mol-
dovei.

«Am vizitat multe locuri — a spus Patriarhul — și
am văzut că poporul român ne-a primit cu multă bucurie.
Aceasta arată că Bisericile ortodoxe română și rusă sunt

legate între ele printr'o prietenie adâncă și că și popoarele rus și român sunt legate prin aceiași prietenească dragoste. Vizitele reciproce ale capilor Bisericilor ortodoxe întăresc și mai mult aceste legături de dragoste întru Hristos. Rugăciunile în comun ale ierarhilor și credincioșilor celor două Biserici contribuiesc și ele la strângerea legăturilor de prietenie dintre popoare. Sunt încredințat că venirea mea în România va consolida și mai mult legăturile duhovnicești dintre popoarele și Bisericile noastre. Iar atenția ce ni s'a dat din partea tuturor păturilor sociale din această țară, începând cu șeful și membrii guvernului, dovedește că suntem pe calea cea bună de întărire și strângere a legăturilor de prietenie dintre popoarele noastre».

După Te-Deum I. P. S. Patriarh Alexei a trecut în revistă compania de onoare și a mers de a vizitat bisericile: Golia, Sf. Nicolae Domnesc și Trei Ierarhi, interesându-se deaproape de istoricul lor și admirând frumusețea arhitecturală și picturală.

La ora 13 a avut loc o masă la reședința mitropolitană la care au toastat I. P. S. Mitropolit al Moldovei, dl. ministru al Cultelor și I. P. S. Patriarh Alexei, care a mulțumit d. ministru al Cultelor pentru grija și dragostea cu care l-a însoțit în tot timpul șederii în România.

Ca semn de neștearsă pentru vizita de la Iași, I. P. S. Patriarh Alexei a oferit I. P. S. Mitropolit al Moldovei, o icoană de aur lucrată în filigran.

La rândul său I. P. S. Mitropolit a oferit înalților oaspeți daruri de artă românească bisericească. Obiectele dăruite din partea Mitropoliei Moldovei au fost alese de P. S. Iustinian Vasluiianul și o comisie de specialiști.

Astfel I. P. S. Patriarh Alexei i s'a dăruit un mic iconostas portativ din lemn de chiparos în care erau sculptate 12 iconițe înfățișând scene religioase, având chipul Prea Cuvioasei Parascheva ocrotitoarea Moldovei și pe Sf. Gheorghe patronul catedralei. Sculptura este atât de măestrit lucrată încât privită cu ochiul liber părea o dantelă, iar inscripțiile sunt scrise în slavonește, grecește și românește. Acest iconostas este așezat într'un chivot de argint aurit.

PLECAREA INALTELOR OASPEȚI.

În ziua de 11 Iunie 1947, la ora 16, I. P. S. Patriarhul Alexei și cei șapte membri ai delegației Bisericii ortodoxe ruse au fost conduși la gară de I. P. S. Mitropolit al Moldovei, de d. Ministru al Cultelor și de reprezentanții autorităților locale și cu un tren special au părăsit Iași, îndreptându-se spre graniță.

Delegația română care a însoțit misiunea rusă în călătoria sa în România, compusă din Ministrul Cultelor, P.P. S.S. Episcopi Nicolae al Oradiei și Iosif al Argeșului, P. C. preot I. Vască, secretar general la Culte, P. C. preot Gheorghe Vintilescu, directorul Cancelariei Sfântului Sinod, directorul general al Cultelor, arhimandrit Teofil Pandele, director la Culte, Feodorov, din partea ambasadei sovietice, directorii de cabinet dela Ministerul Cultelor, dl. Teodor Iorga, consilier de presă la Președinție, Mircea Petrescu, dela protocolul Președinției Consiliului de Miniștri, Pericle Martinescu, dela direcția presei și Cosmos, din partea presei străine, au condus pe I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia, împreună cu suita sa, până la graniță, urându-i drum bun.

Înainte de a părăsi țara, I. P. S. Patriarh Alexei a trimis din Iași următoarele telegrame:

D-lui Prim Ministru DR. PETRU GROZA, București,

«Părăsind prea frumoasa Dvs. țară, doresc să exprim încă odată recunoștința mea cordială Excelenței Voastre și întregului guvern pentru atenția care mi s'a arătat pretutindeni pe unde am trecut noi.

Plecăm din România ospitalieră cu cele mai plăcute amintiri.

Dumnezeu să păzească România sub acoperământul îndurării Sale».

† ALEXEI

Patriarhul Moscovei și a toată Rusia,

Prea Fericitului Patriarh NICODIM, București.

«Mulțumim Sanctității Voastre pentru dragostea și marea atențiune de care ne-am bucurat în tot timpul călătoriei prin prea frumoasa D-tră țară.

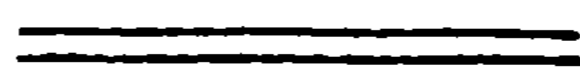
Dorim Sanctității Voastre sănătate și vă urăm la mulți ani».

PATRIARH ALEXEI

Iar la 16 Iunie 1947, agențiile de presă anunțau din Moscova: «Patriarhul Alexei al Moscovei și al întregii Rusii, însoțit de suita sa, a sosit la Moscova revenind din vizita făcută în România».

Reflectând la vizita aceasta a primului patriarh rus pe meleagurile țării noastre, în condițiunile și vremurile în care se găsește Biserica noastră ortodoxă, constatăm fără îndoială că în afară de a fi o simplă vizită protocolară, de curtuazie, între două biserici ortodoxe autocefale, care își reiau astfel firul legăturilor întrerupte timp de peste trei decenii, ea ne pune în față mari probleme de viitor: orientarea socială a ortodoxiei la cerințele de astăzi; prezentarea și închegarea unui front comun al creștinismului răsăritean ortodox, prin trăirea aceluși spirit de ecumenicitate al primelor secole creștine; întronarea unei păci durabile, bazată pe principii sociale și religioase în același timp, pentru alungarea din istorie a cataclismelor răsboinice,

Am schițat numai o parte din ele, pentru a vedea că această vizită, al cărei scop a fost așa de clar expus de I. P. S. Patriarh Alexei, este de o însemnătate cu adevărat istorică și rămâne viitorului apropiat să ne arate că toate încercările pentru înfăptuirea unei ecumenități pan-ortodoxe de până acum au fost numai preambulul adevăratelor realizări ce vor veni.

Notă. Această dare de seamă s'a întocmit de Econ. Gheorghe Vintilescu Directorul Cancelariei Sfântului Sinod, adăugându-se și cronica făcută de d. Constantin Bercuș, pe temelul reportajilor, apărute în presa românească, cu prilejul vizitei I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei în România.

EPISCOPUL VALENTINIAN DE TOMIS

CORRESPONDENȚA LUI CU PAPA VIGILIUS ÎN CHESTIUNEA „CELOR TREI CAPITOLE“

Episcopul Valentinian păstorea în zilele împăratului Iustinian (527—565) la Tomis, în provincia Scythia Minor (Dobrogea de azi). Strălucitele victorii militare ale marelui împărat asigurară imperiului bizantin o epocă de liniște și de prosperitate, de care se bucură și provincia bizantină de la Dunărea-de-Jos. Tomis, capitala provinciei, întreținea, din vremuri îndepărtate, legături comerciale neîntrerupte cu Constantinopolul. Datorită acestor schimburi comerciale, orașul deveni repede, după mărturia istoricului Sozomen „o cetate mare și fericită: „πόλις μέγαλη καὶ εὐδαίμων“,¹ iar inscripțiile o numesc „o foarte strălucită metropolă“².

După pătrunderea creștinismului în provincie, Tomis deveni și reședința episcopală a provinciei Scythia Minor (Eparchia Schythias)³. Din lungă listă de episcopi cunoscuți care au păsătorit la Tomis, Valentinian este ultimul pe care-l cunoaștem. Numele său este strâns legat de cearta care a izbucnit în imperiu, sub împăratul Iustinian, cu privire la condamnarea „*Celor Trei Capitale*“⁴. Ne propunem să arătăm, în cele ce urmează, cât se poate de precis, după documentele vremii, rolul său în această discuție teologică.

---

1. Sozomen, *Ist. Bis.*, VI, 21. (Migne, P. G., t. LXVII, 1345—1346); Radu Vulpe, *Histoire de la Dobroudja*; Bucarest 1938, p. 321.

2. R. Cagnat, J. Toutain et P. Jouguet, *Inscriptiones graecae ad res romanes pertinentes*, Paris 1911, p. 211, Nr. 630—631: λαμπροτάτης μητροπόλεως Τόμης. Cf. O. Tafrali, *La Roumanie Transdanubienne* (Dobroudja), Paris 1918, p. 51, n. 2.

3. Michael Lequien, *Oriens Christianus in IV patriarchatus digestus*, I, pp. 1211—1213. O. Tafrali, op. cit., p. 75.

4. Jacques Zeiller, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire romain*, Paris 1918, p. 595. V. Pârvan, *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman*, București 1911, p. 71—72.

Politica împăratului Iustinian urmărea două scopuri: să refacă mai întâi unitatea politică a imperiului, alipind Imperiului de Răsărit jumătatea occidentală a imperiului roman, apoi să refacă unitatea internă a statului, greu sdruncinat de turburările monofizite. De aceea, atenția sa se îndreptă când spre Occidentul roman, leagănul imperiului, pe care-l dorea cât mai repede unit de imperiul său, când spre Orientul monofizit, pe care se silea să-l salveze de la o ruptură ce părea inevitabilă. Înțelegem, deci, motivele care au silit pe împărat să se amestece în disputele teologice ale timpului. Politica sa religioasă urmărea concilierea spiritelor adânc turburate de neîncetatele controverse teologice. Suferind influența dominantă a soției sale, renumita împărăteasă Teodora, favorabilă monofiziților, în interesul păstrării păcii religioase a imperiului, împăratul a făcut acesteia concesiuni din ce în ce mai mari. Monofiziții, nemulțumiți de înfrângerea de la Chalcedon (451), încercau pe toate căile să distrugă hotărârile acestui sinod. Când, însă, Iustinian compuse în anul 543 un tratat teologic¹ adresat patriarhului Mina și publicat sub forma unui edict, prin care condamna *origenismul*, socotit atunci drept părintele monofizitismului, furia monofiziților ajunse la culme. Supărat de înfrângerea partidei sale, Teodor Askidas, arhiepiscopul Cesareei, personajul cel mai influent

---

1. Împăratul Iustinian, *Tratatul prea piosului împărat Iustinian, trimis prea sfințitului și prea fericitului arhiepiscop al fericitului oraș și patriarh Mina, contra lui Origen cel nelegiuit și a nepioaselor lui învățături*, însoțit de o „epistolă” către Sinod: Γράμμα τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον περὶ Ὀριγένους καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ, în Migne, P. G., t. LXXXVI, 1, 945—989 (Scrisoarea către Sinod se găsește la col. 989—993). În l. latină e citat de obicei „*Liber adversus Origenem*”, publicat în Migne, P. L., t. LXIX, 174—221 (Scrisoarea e la col. 221—225). Tratatul acesta teologic contra lui Origen, însoțit de un studiu introductiv și de o bogată listă bibliografică asupra certei origeniste, a fost tradus în l. română de d-l Prof. T. M. Popescu și publicat în *Studii Teologice*, Anul IV (1933), București, pp. 17—66.

Pentru cearta origenistă, studiul cel mai bun este al lui Franz Diekamp, *Die origenistischen Streitigkeiten im sechsten Jahrhundert und das fünfte allgemeine Concil*, Münster im W. 1899. Cf. și Teodor M. Popescu, *Denaturarea istoriei lui Origen*, în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, seria II-a, an. 44 (1926), Nr. 5 (Mai), pp. 246—254, Nr. 7 (Iulie), pp. 378—383, Nr. 10 (Oct.), pp. 580—586, Nr. 11 (Noembrie), pp. 631—635, și Nr. 12 (Decembrie), pp. 710—718.

dintre monofiziți, caută o răzbunare. El convinse pe împărat că monofiziții s'ar împăca cu ortodocșii, dacă s'ar condamna ceea ce s'a numit în istorie „Cele Trei Capitole”, adică: *Teodor, episcop de Mopsuestia* (392—428), profesorul ereticului Nestorie, persoana și opera, scrierile lui *Teodoret, episcop de Cyr* (433—458) contra Sf. Ciril cel Mare, patriarhul Alexandriei, și contra sinodului al III-lea ecumenic din Efes, precum și *Scrisoarea lui Ibas, episcop de Edessa* (435—457), adresată în 433 lui Maris, episcopul Persiei (episcop de Ardăschir, în Persia), împotriva sf. Ciril al Alexandriei¹. Ortodocșii riguroși, însă, se împotrivesc. Ei susțineau că, prin măsura aceasta, s'ar distruge autoritatea sinodului din Chalcedon. Totuși, Teodor Askidas reuși să smulgă împăratului, un *nou edict teologic*, prin care, de astă dată, se condamnău „Cele Trei Capitole”. Textul edictului s'a pierdut și nu i se cunoaște data sa exactă².

În general, semnăturile episcopilor orientali, unde necesitatea de împăcare cu monofiziții era mai mare, fură obținute, uneori nu fără constrângere, afară de cele ale câtorva, care rezistară cu curaj, pentru a păstra neștirbită autoritatea sinodului din Chalcedon. Printre episcopii care rezistară, se afla și *episcopul Valentinian de Tomis*. Cu toată capitularea, aproape generală, a

1. P. de Labriolle — G. Bardy — Louis Bréhier — G. de Plinval, *De la mort de Théodose à l'élection de Grégoire le Grand* în *Histoire de l'Eglise depuis les origines jusqu'à nos jours*, publiée sous la direction de Augustin Fliche et Victor Martin, t. IV, Paris 1937, p. 460. L. Duchesne, *L'Eglise au VI siècle*, Paris 1925, pp. 156—218: Origène et les Trois Chapitres. Ch. Diehl, *Justinien et la civilisation byzantine au VI siècle*, Paris 1901, pp. 315—366. Ch.-J. Hefele—H. Leclercq, *Histoire des conciles*, t. III, première partie, Paris 1909, pp. 1—132: Discussion sur les trois chapitres et le cinquième concile oecuménique.

2. Fragmentele textului se găsesc în *Facundus de Hermiana, Pro defensione trium Capitulum et concilii Chalcedonensis. Libri XII ad Justinianum imperatorem*, în Migne, *P. L.*, t. LXVII, 527—584. Data edictului de față este posterioară edictului antiorigenist (543) și anterioară plecării papii Vigilius pentru Constantinopol (22 Noembrie 545), deci mai probabilă în 544. Hefele—Leclercq, *op. cit.*, t. III, p. 14—15. P. de Labriolle — G. Bardy — Louis Bréhier — G. de Plinval, *op. cit.*, t. III, p. 461, n. 2. P. Batiffol, *L'Empereur Justinien et le Siège apostolique*, în *Recherches des Sciences Religieuses*, t. XVI (1926), pp. 236—237.

episcopilor orientali, el nu subscrie edictul¹. O opoziție violentă izbucni totodată împotriva edictului, în Italia, în Illyria, în Africa și se întinse chiar până în Gallia. Chiar din prima zi, Ștefan, aprocrisiarul Sfântului Scaun la Constantinopol, refuză să-l aprobe și rupse orice legătură cu semnatarii actului, începând cu patriarhul Mina al Constantinopolei². La Roma, papa Vigilius (537—555) se menținea în rezervă.

Pentru aplanarea acestor certuri religioase, Iustinian chemă pe papa Vigilius, în care, împărăteasa Teodora mai ales, pune mari speranțe, la Constantinopol, așa cum mai fusese chemat înaintea lui și papa Agapet (535—536). La 22 Noembrie 545, papa Vigilius trebui să părăsească Roma, imbarcându-se pentru Sicilia, unde rămase zece luni. În toamna anului 546, părăsi Syracuza și, la 14 Octombrie, debarcă la Patras, de unde, prin Grecia și Illyricum, se îndreptă spre Constantinopol. Iustinian îi făcu o primire pompoasă în ziua de 25 Ianuarie 547. Papa aduse cu sine patru diaconi romani: pe nepotul său Rusticus, pe Sebastianus, pe Petru și pe Sarpatus³. La început, Vigilius rupse comuniunea cu patriarhul Mina, fiindcă acesta semnase edictul de condamnare a „Celor Trei Capitoale“, dar, la stăruințele lui Iustinian și ale Teodorei, reintră, de la 29 Iunie 547, în legătură cu patriarhul și promise că va condamna și el „Cele Tre Capitoale“, păstrându-se neatinsă însă hotărârile sinodului din Chalcedon. Intr'adevăr, la 11 Aprilie 548, în Sâmbăta cea mare din ajunul Paștelui, papa Vigilius, printr'un act teologic numit „*Judicatum*“, adică „Judecată“, trimisă patriarhului Mina, condamnă „Cele Trei Capitoale“, fără să pună în discuție autoritatea sinodului din Chalcedon. Acest act ne este cunoscut numai din frag-

1. Jacques Zeiller, *op. cit.*, p. 398.

2. Facundus, *episcop de Hermiana* (în Byzacena), *Pro defensione trium capitulorum et concilii chalcedonensis*, II, 3; IV, 4, în Migne, *P. L.*, t. LXVII, 565—571; 625. *Idem, Liber contra Mocianum Scholasticum*, în Migne, *P. L.*, t. LXVII, 356—868. Cf. P. de Labriolle—G. Bardy—Louis Bréhier—G. de Plinval, *op. cit.*, p. 462. Remy Ceillier, *Histoire générale des auteurs sacres et ecclésiastiques*, tome XI, nouvelle édition par l'abbé Bauzon, Paris 1862, pp. 285—302; Facundus évêque d'Hermiane (547) et Rustique diacre de Rome (549).

3. Hefele — Leclercq, *op. cit.*, p. 21.

mentele citate într'o scrisoare a lui Iustinian¹ și dintr'un act posterior al lui Vigilius, numit „*Constitutum*”².

Publicarea actului papii „*Judicatum*”, stârni o furtună de proteste, mai ales în Occident. S'a crezut un moment că spiritele se vor potoli, prin moartea împărătesei Teodora, susținătoarea monofiziților, întâmplată la 29 Iunie 548. Dar episcopii rezistară și mai dârz. În acest moment, *Facundus, episcop de Hermiana*, în Byzacena, persoana cea mai instruită din suita papii, publică tratatul său: *Pro defensione trium capitulorum et concilii Chalcedonensis*³.

Asaltat, mai ales de Occidentali, Iustinian trimise rescripte Africanilor și Illyrienilor, prin care apăra condamnarea „Celor Trei Capitoale”. Aceste rescripte ni s'au pierdut și nu le mai cunoaștem existența decât din mențiunea făcută despre ele de Victor de Tonenna și de Isidor de Sevilla⁴.

Africanii, însă, nu ascultară de împărat. Ei se adunară într'un sinod la Cartagina, în 550, sub președenția episcopului lor Reparatus și excomunicară pe Vigilius⁵.

La rândul lor, episcopii Illyriei din arhiepiscopia Iustiniana Prima, de curând înființată de Iustinian (541) la Tauresium în Dardania, pe locul său natal, ținură, după cum ne informează Victor de Tonnena în *Chronica* sa, în 549, un sinod, — Victor nu ne spune locul sinodului —, în care se pronunțară pentru „Cele Trei Capitoale” și publicară în favoarea lor o apărare adresată

1. *Epistola Justiniani imperatoris ad episcopos Constantinopol degentes*, Migne. *P. L.*, t. LXIX, 34; Mansi, IX, 182.

2. *Constitutum Vigili Papae de tribus Capitulis*, în Migne, *P. L.*, t. LXIX, 67—112; Mansi, IX, 61—106. Cf. *Epistola clericorum Italiae legatis Francorum qui Constantinopolim profisciscebantur*, în Migne, *P. L.*, t. LXIX, 115. L. Duchesne, *L'Eglise au VI siècle*, p. 188. Hefele—Leclercq, op. cit., t. III, p. 26. P. de Labriolle — G. Bardy — Louis Bréhier — G. de Planval, op. cit., p. 465.

3. Migne, *P. L.*, t. LXVII 527—854. Remy Ceillier, op. cit., pp. 285—302: Facundus, évêque d'Hermiane (547) et Rustique diacre de Rome (549).

4. Victor de Tonnena, *Chronicon continuans ubi Prosper desint*, ad ann. 584, în Migne, *P. L.*, t. LXVIII, 958. Isidor de Sevilla, *Chronicon* ad ann. 548, în Migne. *P. L.*, LXXXVI, 1054.

5. Hefele — Leclercq, op. cit., t. III, p. 35.

împăratului¹. Totodată hotărîră depunerea lui *Benenatus*, mitropolitul lor, fiindcă susținea partida condamnării².

Evenimentele nu s'au terminat numai cu cele de până acum. Cele Trei Capitoale găsiră apărători până și în persoanele cele mai apropiate din jurul papii. Doi călugări din Africa, Lampridus și Felix, veniră la Constantinopol ca să ducă lupta oral și în scris împotriva sentinței *Judicatum*³. Cu aceștia se mai uniră chiar propriul nepot al papii, diaconul Rusticus și diaconul Sebastianus. La începutul controversii, Rusticus lăudase *Judicatum*, socotindu-l un act excelent și răspândi, fără știrea papii, mai multe copii⁴. Citat de papă, pentru opoziția ce i-o făcea, Rusticus promise că pe viitor se va supune autorității sale. Sebastianus, de asemenea, aprobase și el, la început, *Judicatum*, pe care-l socotea „o carte căzută din cer”,⁵ dar, în cele din urmă, atât el, cât și Rusticus, părăsiră pe papă și trecură de partea Africanilor, adversarii papii. Astfel, în ziua de Crăciun a anului 549, după ce ei înșiși rugară pe papă să officieze solemn Sf. Liturghie pentru a fi pe placul împăratului, îl părăsiră pe neașteptate, în mijlocul slujbei. Supărat peste măsură, din pricina acestei insulte nemaipomenite adusă în public, Vigilius îi excomunică din funcțiunile lor⁶.

Excomunicații făcură, însă, mare sgomot. Ei își arogară dreptul de a învăța și scriseră în toate provinciile că papa, prin publicarea actului *Judicatum*, a făcut un lucru vătămător autorității sinodului din Chalcedon. În calitate lor de diaconi romani, ei putură să înșele multă lume. De la începutul anului 549, scriseră mai multor episcopi, între alții, episcopului Aurelian de

1. Victor de Tonnena, *Chronicon...* ad ann. 549 în Migne, *P.* LXVIII, 958 și ed. Th. Mommsen, în *M. G. H. Auctores Antiquissimi, Chronica Minora*, II, Berolini 1894, pp. 200—203.

2. Hefele — Leclercq, *op. cit.*, t. III, p. 37. Jacques Zeiller, *op. cit.*, p. 348.

3. *Epistola Vigili Papae ad Rusticum et Sebastianum*, în Mansi, IX, 356.

4. *Ibidem*, în Mansi, IX, 353. Cf. Hefele — Leclercq, *op. cit.*, t. III, p. 30.

5. *Ibidem*, în Mansi, IX, 355: „publica voce laudabas, ut de coelo *Judicatum nostrum ordinatum atque prolatum omnibus, sicut praefati sumus, clericis loquereris.*”

6. *Ibidem*, în Migne, *P. L.*, t. LXIX, 43—51; Mansi, IX, 356 sq.

de Arelate (Arles) în Gallia și lui *Valentinian. episcop, de Tomis, în Scythia Minor*, că papa părăsise hotăririle sinodului din Chalcedon. Informațiile lor au dat naștere la turburări grave. În multe locuri au izbucnit desbinări, partide și certuri, și sângele a curs în biserici¹.

Alarmați de aceste svonuri, cei doi episcopi, Aurelian de Arelate și Valentinian de Tomis scriseră papii Vigilius la Constantinopol spre a se informa asupra adevărului.

Aurelian, episcop de Arelate și vicar apostolic în Gallia, trimise la Constantinopol, pe clericul Anastasie cu o scrisoare către papă, care i-a fost înmănată în Iulie 549. Scrisoarea aceasta s'a pierdut². Cunoaștem, însă, scrisoarea de răspuns a papii, datată din 29 Aprilie 550, în care Vigilius arată că el n'a făcut nimic împotriva decretelor înaintașilor săi, sau împotriva celor patru sinoade ecumenice, și-l îndemnă să aibă încredere, ca și ceilalți episcopi ai Galliei, că el va păstra neatinsă credința Sf. Părinți³.

Scrisoarea episcopului Valentinian de Tomis către papa Vigilius ni s'a pierdut, de asemenea, și nu putem ști dacă era redactată în limba latină sau greacă. Având în vedere faptul că era adresată papii, avem toate motivele să credem că a fost scrisă în limba latină. Ni s'a păstrat însă răspunsul papii.

La 18 Martie 550, papa Vigilius a trimis episcopului Valentinian de Tomis o scrisoare, din care putem cunoaște unele lucruri despre persoana lui Valentinian, venerabilă figură de episcop, îngrijorat de liniștea sufletească a turmei sale, precum și unele amănunte din viața internă locală a bisericii din Tomis⁴.

1. *Epistola Vigili Papae ad Rusticum et Sebastianum*, în Mansi IX, 357: „ad tantum scelus operatio fallaciae vestrae pervenit, ut humanus sanguis in aliquibus locis intra ecclesiam (quod dici nefas est) funderetur. Hefele — Leclercq, *op. cit.*, t. III, p. 34.

2. L. Duchesne, *L'Eglise au VI-e siècle*, p. 191. P. de Labriolle — G. Bardy — Louis Bréhier — G. de Planval, *op. cit.*, p. 466.

3. In Mansi, IX, 361—363.

4. *Epistola Vigili Papae ad Valentinianum episcopum Tomitanum*, în Migne, *P. L.*, t. LXIX, 51—54; Mansi, IX, 359—361. Cf. Raymond Netzhammer, *Die christlichen Altertümer der Dobrudscha*, Bukarest 1918, pp. 61—68: Bischof Valentinian und der Dreikapitelstreit. La pp. 64—66, publică epistola papii Vigilius către Valentinian în textul latin după

După obișnuita formulă de adresare, la începutul scrisorii, papa laudă pe Valentinian pentru grija lui păstorească față de turma care i s'a încredințat. Când a izbucnit și la Tomis cearta pentru „Cele Trei Capitole”, iar păstoriții săi au fost turburați și scandalizați prin diferite svonuri, el i-a chemat și i-a îndemnat să nu se lase atrași de aceia care, sub pretextul credinței adevărate, uneltesc să amăgească prin viclenia lor sufletele credincioșilor simpli și să turbure prin diferite svonuri mincinoase Biserica lui Hristos. Față de unii ca aceștia, îi scrie papa Vigilius, apostolul Pavel ne îndeamnă să ne ferim zicând: „Vă rog pe voi, fraților, să fiți cu băgare de seamă față de cei ce fac desbinări și scandaluri împotriva învățaturii pe care ați primit-o... depărtați-vă de ei. Căci prin cuvinte dulci și binevoitoare, amăgesc inimile celor nevinovați (Rom., XVI, 17—18). Din scrisoare se vede că păstoriții episcopului Valentinian i-au ascultat sfatul, fiindcă papa scrie că ascultarea lor s'a vestit în tot locul, și nu și-au schimbat prin nicio veste rea sufletele lor credincioase de la calea cea dreaptă care este Hristos, cel care zice: „Eu sunt calea, adevărul și viața”. (Ioan, XIV, 6). Dar, dacă ei, turburați de adversari, se tem, din întâmplare, că s'ar fi săvârșit ceva rău împotriva dreptei credințe, el este gata să dea lămuririle necesare, după cuvintele profetului care spune: „Buzele preotului vor păzi știința și din gura lui vor cerceta legea (Maleahi, II, 7)”.

Mai departe, papa arată cum a început scandalul. Un oarecare Basinianus, bărbat ilustru și vestit, unindu-se cu *aceia care reprezentau interesele bisericii din Tomis la Constantinopol*¹, au răspândit împotriva lui în Scythia minciuni și bănueli că el este dușman înșelător al lui Dumnezeu, fiindcă în [actul Judicatum ar fi condamnat nu numai scrierile, ci și persoanele episcopilor Ibas și Teodoret (ceea ce să nu fie). Față de aceste

---

Mansi, IX, 359—361. Idem, *Das altchristliche Tomi*, Salzburg 1903. Inl. română a fost tradusă cu titlul: *Creștinătatea în Vechea Tomi*, Baia-Mare, 1904. Idem, *Die altchristliche Kirchenprovinz Skythien (Tomis)*, în *Buļičev Zbornik*, Zagreb-Split 1924, pp. 397—412.

1. *Epistola Vgillii Papae ad Valentinianum episcopum Tomitanum*, în Mansi, IX, 360: „Et quoniam Basinianus, illustris et magnificus vir, filius noster, cum his qui pro actibus tuae fraternitatis ecclesiae in Constantinopoli observant.”

insinuări scandaloase el aduce mărturie însuși actul să Judicatum, adresat către Patriarhul Mina al Constantinopolei. Credincioșii lui Valentinian dela Tomis n'au decât să citească actul în sine și atunci vor cunoaște că nu s'a făcut și nu s'a rânduit nimic din partea sa, Dumnezeu păzindu-l, împotriva credinței și împotriva hotărârii celor patru cinstite sinoade, adică împotriva sinoadelor dela Niceea, dela Constantinopol, primul dela Efes și dela Chalcedoa, și nici împotriva hotărârilor predecesorilor săi pe scaunul roman, și mai ales împotriva prea fericitului papă Leon.

Papa Vigilius mai arată că printre autorii acestui scandal se află chiar diaconii săi Rusticus și Sebastianus, care, pentru faptele lor, au fost excluși de mult din comuniunea cu el, iar dacă nu se vor îndrepta, va fi obligat să aplice împotriva lor pedeapsa canonică, depunându-i din treptele lor.¹

• In ceea ce privește răspunderea sa față de creștinii ortodocși ai Bisericii, papa arată că cele ce le-a scris în Judicatum către fratele și coepiscopul Mina despre blasfemiile lui Teodor de Mopuestia și persoana lui, despre Scrisoarea lui Ibas către Maris al Persiei și despre scrierile lui Teodoret împotriva adevăratei credințe și împotriva celor 12 capitole (anatematisme) ale Sf. Ciril, sunt de ajuns pentru lămurirea fiecăruia. Totuși, dacă și după aceasta cineva mai păstrează îndoieli, despre cele spuse, ceea ce, el nu crede, îl îndeamnă să vină în grabă la Constantinopol², și acolo, printr'o cercetare amănunțită, va cunoaște că el n'a făcut și nu a scris nimic împotriva celor patru sinoade

1. *Epistola Vigili papae ad Valentinianum Tomitanum*, în Mansi, IX, 360... (inter quos etiam Rusticum et Sebastianum comperimus istius auctores scandali, quos olim pro mentis suis a sacra communione suspendimus, in quibus nos, si non resipuerint celeriter, fraternitas tua cognoscat canonicam sententiam prolaturus)". Nu se știe precis la ce dată au fost excomunicați cei doi diaconi. Poate după 18 Martie 550, data scrisorii de față, papa va fi pronunțat excomunicarea lor. J. Garnerius, *Dissertatio ad Liberatum: De quinta synodo et quae eam praecesserunt*, în Migne P. L., t. LXVIII, 1051–1096, crede că a fost dată la începutul anului 549. Vezi la Hefele — Leclercq, *op. cit.*, t. III, p. 38, n. 1.

2. *Epistola Vigili Papae ad Valentinianum episcopum Tomitanum*, în Mansi, IX, 361: „Tamen, si post haec aliquis (quod non credimus), dubitare voluerint, hortamur, ut cum tuae fraternitatis ordinatione ad nos venire festinet“.

ecumenice. Primind această explicațiune, și înlăturându-se, după cum se cuvine, scandalul din sufletele creștinilor, pacea plăcută lui Dumnezeu să domnească neatinsă în Biserica lui.

În rândurile din urmă ale scrisorii, papa Vigilius roagă pe Valentinian ca, în viitor, să nu mai primească scrierile acestor ațățători de scandaluri, Rusticus și Sebastianus, și nici pe ale celor ce s'ar arăta părtași ai relei lor păreri. Totodată îl mai rugă să prevină și pe păstoriții săi, ca nu cumva ei să citească ceva dela acești turburători și să-și schimbe credința lor după falsitatea acestora. Apoi, papa Vigilius, încheie cu aceste cuvinte: „Dumnezeu să te păzească în pace, frate prea iubit”.

Epistola a fost scrisă de presbiterul și apocrisiarul Ioan, la calendele XV ale lunii Aprilie, în anul XXIII al stăpânirii împăratului Iustinian perpetuu August, după consulatul lui Basilus, bărbat prea ilustru, în anul al IX-lea, care a dat o omului său de încredere, Maxentius, ca s'o predea episcopului Valentinian la Tomis. Aceste date corespund zilei de 18 Martie 550.

Nu știm dacă în urma invitației făcută în această scrisoare de papa Vigilius episcopului Valentinian, el, sau altcineva din eparhia lui, va fi mers la Constantinopol să ceară vreo jămurire mai mult în această chestiune. La sinodul al V-lea eumenic, ținut la Constantinopol în 553, el, ca și episcopii Illyrieni, nu a luat parte.

Numele său, însă, a mai fost citat în scrisoarea trimisă de Iustinian Părinților chemați la sinod, în ziua deschiderii sinodului, la 5 Mai 553, precum și în ședința a șaptea a sinodului în ziua de 26 Mai 553, și iată în ce împrejurări:

Văzând protestele Africanilor și ale celor din Illyria și Scythia față de actul său Judicatum, publicat la 11 Aprilie 548, papa Vigilius rugă pe Iustinian să-i restituie actul, iar pentru aplanarea conflictului ivit între Occident și Orient, să convoace un sinod ecumenic, păstrându-se până la convocarea sinodului tăcere completă asupra „Celor Trei Capitale”. Împăratul îi restituie actul, dar nu-și ținu cuvântul. După sfatul lui Teodor Askidas, și împotriva dorinții papii, printr'un al doilea edict, cu titlul „Ὁμολογία πίστεως Ἰουστινιανοῦ ἀβτοκράτορος κατὰ τῶν τριῶν, κεφαλαίων, adică „Mărturisirea de credință a împăratului Iustinian

impotriva Celor Trei Capitoale", publicat în anul 551, confirmă condamnarea „Celor Trei Capitoale”¹.

De data aceasta, Vigilius protestă. Pentru a arăta Occidentalilor care îl învinuiau de trădare și lașitate, că este ortodox și are conștiință deplină de autoritatea lui de conducător suprem al scaunului roman, declară că oricine va primi cele două edicte imperiale, adică cel din 544 și cel din 551, și va aproba condamnarea „Celor Trei Capitoale”, înainte de a se da în această privință o deciziune ecumenică, va fi excomunicat.

În August 552, Mina, patriarhul Constantinopolei, muri și îi urmă Eutihiu (552—556), sub care s'a cercetat chestiunea „Celor Trei Capitoale”. În anul 553, Iustinian convocă la Constantinopol al V-lea sinod ecumenic. Scrisoarea de convocare a sinodului n'o mai avem; dar știm dintr'un edict ulterior al împăratului, că această convocare s'a făcut². Episcopii Illyriei și Africei refuzară să vină la sinod³.

Între timp, papa Vigilius, temându-se de mânia împăratului pentru noua sa atitudine față de condamnarea „Celor Trei Capitoale”, se refugie, făcând uz de dreptul de azil al Bisericii, mai întâi într'o biserică din Constantinopol, iar mai în urmă la Chalcedon, în biserica sf. Eufimii, în care se ținuse sinodul al IV-lea ecumenic.

Sinodul al V-lea ecumenic, convocat pentru chestiunea „Celor Trei Capitoale”, s'a deschis la 5 Mai 553, în sala sf. Sofii numită „Secretarium”, fără prezența papii Vigilius. Patriarhii Răsăritului invitară pe papă, printr'o delegație, să ia parte la sinod, dar acesta, luând ca motiv când un caz de boală, când numărul prea mic al episcopilor apuseni, refuză să vină și anunță că va comunica prin scris hotărîrea lui. În ziua de 5 Mai 553, ziua deschiderii sinodului, Iustinian trimise Părinților prezenți, în număr de 150, o scrisoare care s'a cetit imediat⁴. În

1. Vezi în Migne, *P. G.*, t. LXXXVI, 1, 993—1053. Acelaș tratat al împăratului Iustinian, cu titlul : „*Confessio rectae fidei Iustiniani imperatoris adversus tria Capitula*” se găsește în Migne, *P. L.*, t. LXIX, 226—282.

2. *Epistola Justiniani imperatoris ad episcopos Constantinopoli degentes*, în Mansi, IX, 181. Hefele—Leclercq, *op. cit.*, t. III, p. 65.

3. Mansi, IX, 150; Hefele—Leclercq, *op. cit.*, t. III, p. 41.

4. *Epistola Justiniani imperatoris ad episcopos Constantinopoli degentes*, în Mansi, IX, 171—186 și în Migne, *P. L.*, t. LXIX, 30—37.

această scrisoare se amintește și despre episcopul nostru *Valentinian de Tomis*. Căutând să explice atitudinea papii, împăratul spune, între altele, că, la început, papa Vigilius a consimțit la condamnarea „Celor Trei Capitole”, „și chiar el însuși, papa, nu odată, nici de două ori, ci chiar deseori a anatematizat prin scrieri acele nelegiuite trei capitole”¹. Mai departe, spune împăratul către sinod, Vigilius a dat dovadă că într’adevăr este de această părere prin diferite acte. Noi posedăm aceste declarațiuni scrise chiar de mâna lui. Apoi, a mai dat dovadă de aceasta prin condamnarea celor doi diaconi ai Romei celei Vechi, Rusticus și Sebastianus. După aceea, prin publicarea actului „Judicatum”, prin care a anatematizat „Cele Trei Capitole”. Ceva mai mult. Nu s’a mulțumit numai cu depunerea din diaconie a lui Rusticus și Sebastianus, care apărau „Cele Trei Capitole”, „sed etiam Valentiniano episcopo Scythiae, et Aureliano Arelati quae est prima sanctissimarum Galliae ecclesiarum, scripsit et manifestavit de condemnatione istorum capitulorum, et praecepit eis nihil suscipere quod a condemnatis diaconis scribitur contrarium praedicto Judicato”², adică, „ci chiar a scris și a arătat, cu privire la condamnarea acestor capitole, lui Valentinian, episcopul Scythiei, și lui Aurelian de Arelate, care este cea dintâi dintre prea sfintele biserici ale Galliei, și le-a cerut să nu primească nimic din ceea ce se scrie de către condamnații diaconi împotriva numitului „Judicatum”.

După cetirea scrisorii imperiale, sinodul și-a continuat ședințele sale în absența papii. La 15 Mai 553, papa Vigilius, după promisiunea sa de mai înainte, rupse tăcerea și trimise sinodului un „*Constitutum*”, o scrisoare, în care, făcând abstracție de un număr mai mare de teze din scrierile lui Teodor de Mopsuestia (60), declară „Cele Trei Capitole” ortodoxe și amenință totodată cu excomunicarea din partea sa pe oricine le va condamna. Scrisoarea papii care poartă titlul: „*Constitutum papae Vigilii de tribus capitulis*”³, datată din Constantinopol, la 14 Mai

1. Epistola Justiniani imperatoris ad episcopos Constantinopoli degentes, în Migne, *P. L.*, t. LXIX, 34; Mansi, IX, 181: „et ipse non semel, nec bis, sed etiam saepius in scriptis anathematizavit impia tria capitula”.

2. Epistola Justiniani imperatoris ad episcopos Constantinopoli degentes, în Mansi, IX, 181 și Migne, *P. L.*, t. LXIX, 34.

3. Migne, *P. L.*, t. LXIX, 67—112 și Mansi, IX, 61—106.

553, este semnată de Vigilius, de șaisprezece episcopi și de trei clerici romani. Printre semnatarii actului sunt și doi Illyrieni, episcopul de Ulpianum și episcopul de Zappara¹.

Scrisoarea papii Vigilius către episcopul Valentinian de Tomis s'a mai citit și în ședința a șaptea a sinodului, la 26 Maiu 553, odată cu scrisoarea papii către Aurelian de Arelate, pentru a se face încă odată dovada, în fața Părinților adunați, cu acte scrise, că Vigilius a fost la început pentru condamnarea „Celor Trei Capitale”².

Din cele de mai sus, putem deduce că episcopul Valentinian de Tomis era o figură de seamă a vremii, în Biserica Răsăritului. Nu putem ști dacă, în urma schimbului de scrisori cu papa Vigilius, el a mers la Constantinopol pentru a se lămurii și mai bine asupra certei ivite în Biserică. Se pare că Valentinian s'a mulțumit, în privința condamnării „Celor Trei Capitale”, cu explicațiunile date de papa Vigilius în scrisoarea sa și n'a mai făcut în urmă altceva mai mult, pentru lămurirea controversei. La sinodul al V-lea ecumenic, ținut la Constantinopol în 553, nu a luat parte. Nu putem ști, de asemenea, care va fi fost atitudinea lui ulterioară față de hotăririle sinodului al V-lea ecumenic. Probabil că, în cele din urmă, va fi aderat și el, cu toată apărarea luată „Celor Trei Capitale”, la condamnarea lor.

Cât privește pe papa Vigilius, la șapte luni după sinodul al V-lea ecumenic, în 8 Decembrie 553, „văzând că menajamentele sale pentru cei morți ar pricinui turburări mari celor vii”³, printr'un nou „*Constitutum*”⁴, recunoscă hotăririle sinodului al V-lea ecumenic care a condamnat „Cele Trei Capitale”, lăsând succesorilor săi sarcina ca ele să fie aprobate și în Occident. În vara anului 554, Vigilius părăsi Constantinopolul pentru a se reîntoarce la Roma, dar, pe drum, căzu bolnav în Sicilia și muri la 7 Iunie 555, la Syracuza.

Diac. I. PULPEA

1. Mansi, IX, 93. Cf. Hefele—Leclercq, op. cit., t. III, p. 93.

2. *Collatio septima*, în Mansi, IX, 348: *alias quidem ad Valentinianum religiosissimum Scythiae episcopum ab ipso scriptas, alias vero ad Aurelianum religiosissimum qui praesidet Arelati venerandae ecclesiae, quae prima est sanctarum, Galliae ecclesiarum*“.

3. Apud Ch. Poulet, *Histoire de l'Eglise*, t. I, douzième édition, Paris 1935, p. 275.

4. *Vigilii Papae Constitutum pro damnatione trium capitulorum*, editum anno Christi 554, în Migne, P. L., t. LXIX, 143—173; Mansi, IX, 455—488.

IMPĂRATUL JUSTINIAN I CA LEGISLATOR BISERICESC

I.

FIZIONOMIA RELIGIOASĂ A EPOCII JUSTINIAN: IMPĂRATUL ȘI TEOLOGUL

Domnia lui Justinian, activitatea lui ca teolog și legislator bisericesc¹ cade într'o epocă foarte sbuciumată. În trei veacuri de persecuții, creștinismul a dat proba rezistenței și tăriei lui. Puterea de Stat și religia 'păgână s'au arătat neputincioase și nimic nu mai putea împiedeca deplina biruință a ideii creștine. De această realitate și-a dat seama împăratul Constantin cel Mare când, prin edictul dela Mediolan (313), a recunoscut religia creștină în Stat, i-a acordat situație de drept egală cu a religiei păgâne, garantând comunităților creștine dreptul la folosirea bunurilor câștigate. Astfel s'a pus temelia pentru libera dezvoltare a creștinismului. Ceea ce a urmat de acum înainte este un triumf fără seamăn. Într'un timp relativ scurt, creștinismul s'a ridicat, dintr'o stare de cumplită asuprire și ucigător dispreț, la situația de religie de Stat. A fost, fără îndoială, o schimbare și o prefacere unică în istoria lumii. În ascensiunea aceasta, religia creștină a fost ajutată și de împărați. Făcând abstracție de entuziasmul religios, sprijinul lor avea și înalte rațiuni de stat. Creștinismul s'a dovedit o mare putere, în fața căreia s'a plecat autoritatea Statului român. Puterea aceasta trebuia asociată și pentru binele imperiului. Creștinismul organizat era un stâlp puternic pentru imperiu. Unitatea Bisericii însemna și unitatea Statului.

---

1. Asupra împăratului Justinian a publicat un studiu foarte bun profesorul Dr. Hamilcar Alivisatos, *Die kirchliche Gesetzgebung de Kaisers Justinian I.* Berlin, 1913.

Dar tocmai această unitate era în pericol. Incepând cu veacul al IV-lea, timp de cinci sute de ani, Biserica a fost o mare vecinic agitată de controverse și dispute teologice. Veacul al IV-lea avea să ne dea precizarea dogmei Sf. Treimi: raportul dintre cele trei persoane, consubstanțialitatea lor, prin sinodul I, ecumenic dela Nicea (325) și sinodul al II-lea dela Constantinopol (381). Cu veacul al V-lea controversele trec în domeniul hristologic. În Hristos sunt două persoane deosebite, Dumnezeu și omul, susținea Nestorie, ieșit din Școala Teologică din Antiohia. Sinodul al III-lea ecumenic, ținut la Efes (431), a precizat învățătura că în Hristos este numai o persoană divină, care la firea dumnezească a primit și firea omenească. Prin condamnarea lui Nestorie a suferit și autoritatea Școalei din Antiochia, privită ca leagănul nestorianismului și a crescut prestigiul Școalei teologice din Alexandria. Dar curând și aceasta avea să se compromită prin exagerările aderenților ei. Arhimandritul și presbiterul Eutihie din Constantinopol susținea, că firea omenească luată de Hristos s'a absorbit în firea dumnezească. De aceea precum în Hristos este numai o persoană, cea dumnezească, tot astfel este numai o fire, cea divină. Erezia aceasta s'a numit monofizitism. Sinodul al IV-lea ecumenic, ținut la Calcedon (451), a condamnat-o stabilind dogma: În Hristos, într'o singură persoană dumnezească, sunt două firi: firea dumnezească și firea omenească.

Monofiziții au primit foarte rău înfrângerea lor și n'au încetat să ducă și mai departe o luptă dâră împotriva Sinodului din Calcedon.

Este, incontestabil, un merit al Bisericii ortodoxe de a fi limpezit cele mai grele și mai delicate probleme teologice. Marile calități ale spiritului oriental, pătrunderea ageră, predispoziția pentru speculațiunea filosofică, au predestinat Orientul să dea comoara ortodoxiei creștinătății întregi. „A fost o fericire și o întocmire a Providenței“, scrie un teolog catolic „că sinoadele s'au ținut în Orient, la care orientalii, cu înclinări teologice, au putut preciza dogmele cele mai grele. Pentru această muncă toți trebuie să le fim recunoscători.“¹

---

1. Prinz Max, Herzog zu Sachsen, *Vorlesungen über die orientalische Kirchentfrage*. Freiburg (Schweiz) 1907 pag. 79 și urm.

Dar să nu uităm, că disputele religioase au fost și cauzele unor perturbări adânci în viața Bisericii și a Statului. Disputele teologice nu se duceau numai într'un cerc limitat de teologi. Toată lumea se interesa de problemele religioase. Clerici și mlreni, bărbați și femei, poporul întreg — toți simțeau o deosebită plăcere să discute probleme teologice. Fără să fi învățat teologie, toți erau teologi. Din această tovarășie nu putea lipsi, bine înțeles, nici împăratul. Iată de ce disputele religioase aveau caracterul unor mișcări mari populare cu repercusiuni adânci asupra Bisericii și Statului. Veacul al VI-lea a avut parte din plin de aceste frământări religioase

Aceasta este fizionomia religioasă a vremii. În acest climat s'a născut, a crescut și a activat împăratul Iustinian I. El a fost fiul veacului său și a luat parte din plin la întreaga lui viață sbuciumată.

Iustinian s'a născut pe la 482 (483) în Tauresium, un sat în provincia Dardania, în Iliric, în apropiere de orașul Scopi (azi Skoplje) în Serbia de Sud. El era un Trac de sânge, dar romanizat, adică vorbind limba latină, pe care o numește „limba părintească.”¹ Iustinian a fost nepotul de soră a împăratului Justin I, care din țaran simplu s'a ridicat la înălțimea tronului imperial. Unchiul său, încă pe când era comandantul gărzii Palatului, l-a adus la Constantinopol și l-a dat să se introducă în învățătura timpului (artes). El s'a consacrat cu multă râvnă studiilor juridice, militare și teologice. A făcut studii serioase și a avut un mare interes pentru problemele și disputele teologice ale timpului. Când unchiul său a ajuns, în Iulie 518, împărat, Iustinian a fost primit în garda Palatului, înaintând repede în diferitele demnități de Stat. Impăratul Justin, care până la sfârșitul vieții sale n'a învățat nici să scrie, a lăsat bucuros politica religioasă a imperiului în grija nepotului său, l-a adoptat chiar, împăratul neavând copii. Iar când și-a văzut sfârșitul apropiat, Justin l-a numit și încoronat coregent, la 1 Aprilie 527, în camera sa de bolnav, în prezența patriarhului Epifanie și a demnitarilor de Stat. După câteva luni, la 1 August 527, împăratul a murit, iar Iustinian a rămas să conducă singur destinele imperiului.

---

1. Ioan I. Rusu. *Originea Impăratului Iustinian* în „*Omagiu lui Ioan Lupăș*”, București 1943, pag. 775—784.

Pentru înțelegerea lui Justinian trebuie să menționăm că în domnia lui a avut un rol important și împărăteasa Teodora, soția lui. Aceasta cobora dintr'o familie modestă. Ea însăși a fost artistă de circ sau actriță, a cărei moralitate lăsase de dorit. Totuși Justinian, robit de frumusețea ei și învingând toate piedecile, a luat-o de soție (la 526). Teodora era bună prietenă cu Antonina, soția generalului Belisarie, o femeie ușuratică, de care ea se folosea pentru realizarea planurilor sale. Influența Teodorei asupra lui Justinian a fost mare și nu a fost bună mai ales din motivul, că s'a creiat un mediu prielnic pentru lingușitori și intriganți de o parte și o atmosferă de frică și intimidare de altă parte pentru cei ce vedeau lucrurile altfel.

Dar influența Teodorei nu a fost totdeauna rea. În momente grele ea a dat dovadă de inteligență și energie, salvând pe împărat, tronul și imperiul în vremea răscoalei lui Nika (532).¹ Atunci Justinian, în descurajarea sa, era gata să abdice. Teodora a spus cuvântul hotărît: are mai mare preț moartea decât abdicarea. Restul l-a aranjat generalul Belisarie, înapoiat din Persia, care a năvălit în circ cu armata sa, înăbușind răscoala. Scriitorii mai noi atribue Teodorei și dispozițiunile severe, din Codexul lui Justinian, contra proxenenților, seducătorilor, corupătorilor. Dar istoriografia veche a văzut în ea mai mult femeia frumoasă și dornică de petreceri. Dacă unele dispoziții ale lui Justinian pentru ocrotirea femeilor s'ar datora Teodorei, să o privim ca pe o Magdalenă, care a șters lacrimile multor ființi nenorocite.

Oricât de mare a fost influența Teodorei, totuși ea nu l-a predominat pe Justinian și pe tărâmul religios, care ne interesează mai mult din activitatea lui. Justinian a fost și a rămas viața întreagă, un ortodox convins, pe când Teodora era cu monofiziții, sau cel puțin avea simpatii pentru monofiziți. Împărăteasa era cu partidul verde (al monofiziților), iar împăratul favoriza partidul albastru (veneti). În situația aceasta, Teodora a trebuit să-și ascundă simpatiile pentru monofiziți și, în fața lui Justinian, să se arate aderentă a albaștrilor (ortodocșilor). Împărăteasa s'a sfârșit la 548, în vârstă de 40 ani.

1, Vezi C. Stoicescu, *Opera lui Justinian*, în *Revista Cursurilor și Conferințelor Universitare*, No. 5 - 7, 1940, p. 16-22.

Justinian a luat moștenirea unchiului său după o lungă pregătire, care-i dăduse în mână toate puterile și mijloacele imperiului. Într'oa domnie îndelungată și strălucitoare, el a sporit prestigiul imperiului în afară prin mari biruințe, datorite generalilor săi Belisarie și Narses, învinsând stăpânirea în Africa și Italia. Iar prin talentul său de organizator a pus rânduială în viața de Stat și a dat impuls pentru o activitate, care a adus o înflorire și bunăstare, încât domnia lui trebuie considerată printre cele mai fericite în imperiul bizantin.

Dar, mai presus de gloria trecătoare a armelor și de alte merite pentru imperiul său, Justinian a lăsat două lucruri menite să-i pomenească numele în toate veacurile: *Sfânta Sofia* și *Codificarea dreptului*.

La 40 de zile după răscoala lui Nika, arhitectul Anthemios din Tralles a început zidirea bisericii Sf. Sofii (Ἁγία Σοφία) și a terminat-o în cinci ani (532—537). Ea este capodopera stilului bizantin, realizând în arhitectură și în podoabele ei ideea de unitate. Ea l-a făcut pe Justinian să exclame: „Te-am învins, o Solomoane“, iar pe un învățat modern l-a determinat să scrie că Sf. Sofia „repetă pe veci numele și gloria lui Justinian“.¹

Impăratul Justinian și-a asigurat glorie nepieritoare și prin codificarea dreptului.

Opera mare de codificare cuprinde: 1. Codex Justinianus (529 și o ediție nouă la 534) 2. Digestele sau Pandectele (publicate la 533), care cuprind prescripțiunile vechiului drept roman, 3. Instituțiunile (533), care aveau să servească de introducere în Codex și în Pandectele. Lucrul mare al codificării l-au făcut cei mai de seamă jurisprudenți sub conducerea marelui Tribonianus. 4. Impăratul Justinian a dat un mare număr de legi și după publicarea Codexului (534). Acestea sunt cunoscute sub numele de: Novele (legi nouă). Dar colecția lor a apărut abia după moartea lui.

Codificarea a fost un mijloc puternic pentru consolidarea vieții publice, care, după spusele lui Justinian, se rezimă pe armă și lege—și pentru afirmarea unității, idee așa de scumpă lui Justinian.

---

1. Diehl, *Justinian et la civilisation byzantine au VIe siècle*. (Paris 1901) pag. 468.

După o domnie de 38 ani, Justinian a încetat din viață la 14 Noembrie 565, la vârsta patriarhală de 83 ani.

Codexul și Novelele lui Justinian cuprind multe legi bisericești de caracter dogmatic și disciplinar. Adunate la un loc și sistematizate, ele ne înfățișează o bogată și interesantă legislație bisericească, dând dovadă de zelul neobosit al lui Justinian.

Dar se pune întrebarea: A avut Justinian pregătirea și priceperea necesară pentru problemele bisericești?

Justinian a trăit într'o epocă, în care controversele teologice au jucat un rol important. El s'a pregătit pentru problemele religioase, a arătat un deosebit interes pentru ele și de la 518, când unchiul său a lăsat în grija lui politica religioasă, a fost în contact permanent cu ele. La palatul imperial problemele teologice erau discutate în toată vremea, dar mai ales în timpul sinoadelor, de cei mai distinși teologi. Împăratul însuși era un teolog de frunte, de la care a rămas un mare număr de scrieri teologice și epistole de cuprins teologic.¹

Prin scrierile acestea, împăratul ia atitudine hotărâtă față de problemele teologice ale timpului său. Scrierile lui au, fără îndoială, un caracter teologic științific. Justinian este și autorul imnului liturgic „Unule născut, Fiule și Cuvântul lui Dumnezeu“.

Aproape toate scrierile lui sunt de caracter dogmatic, iar doctrina lui este strict ortodoxă, este exact învățătura bisericii stabilită de sinodul din Calcedon, căci Justinian a fost de la început, și a rămas viața întreagă, un Calcedonean convins. Scrierile teologice ale lui Justinian arată o puternică credință individuală și pot fi considerate ca izvoare ale legilor sale. Menționăm scrierile contra lui Origen, contra celor Trei Capitale și Tiposul către Sinodul al V-lea ecumenic contra lui Teodor din Mopsuestia. În toate aceste scrieri, împăratul ia atitudine hotărâtă contra monofiziților și pentru păstrarea autorității sinodului din Calcedon.

Incontestabil, împăratul Justinian I. a fost un teolog distins, cucernic și abstinent ca un monah (kirchlich fromm, mönchisch enthaltsam).² Marele teolog protestant, Dr. Adolf Harnack îl numește „cel mai bun dogmatist al timpului său și în țara sa“.³

1. Vezi Dr. H. Alivisatos, *opt cit.*, pag. 9—18.

2. Karl von Hase, *Kirchengeschichte*. Leipzig 1900 pag. 131.

3. *Dogmengeschichte*, 4 Auflage II. Band. Tübingen, 1909. (10.) pag. 422.

Dacă, pentru codificarea dreptului, Iustinian poate fi numit împăratul-jurist, pentru activitatea în domeniul religios el poate fi numit împăratul-teolog. N'au lipsit însă nici scriitori, care au contestat că Iustinian ar fi autorul tuturor scrierilor care-i poartă numele. Iar unii îl consideră în teologie de „un diletant imperial încrezut”.¹ Dar calificările acestea nu au temeiu serios și nu merită atenție. Rămâne faptul constatat, că împăratul Iustinian, ca teolog consacrat și cunoscător temeinic al bisericii, a legiferat cu deplină pricepere în diferitele chestiuni bisericești.

II.

JUSTINIAN LEGISLATORUL.

Iustinian a fost călăuzit, în lunga-i domnie, de ideea unității, care trebuie să stăpânească în problemele politice și religioase ale imperiului. El a dat legi de caracter dogmatic, pentru asigurarea unității credinței și legi privitoare la chestiunile externe ale bisericii, ca să asigure ordinea în biserică.

Mulți se întreabă, dacă legislația bisericească a lui Iustinian s'a inspirat numai din motive politice, punând biserica în slujba intereselor de Stat; sau că legislația lui a avut motive pur religioase, izvorând din cunoscuta evlavie a lui Iustinian și din dorința lui de a vedea restabilită și întărită unitatea bisericii. Noi vom răspunde că Iustinian a fost condus și de un motiv și de altul, dar nu separat, ci motivul religios și cel politic au stat în legătură inseparabilă. Legile bisericești ale lui Iustinian au pornit din religiozitatea unui suflet credincios, ceea ce se vede din limbajul lor și din grija pusă pentru observarea lor. Dar aceste legi trebuiau să fie și spre folosul Statului, pentru că biserica prin unitatea și autoritatea ei, întărea unitatea autoritatea statului.²

LEGI DOGMATICE

În timpul domniei lui Iustinian pacea și unitatea bisericii și cu ea a imperiului, au fost turburate de agitațiile monofiziților, nemulțumiți cu hotărârile sinodului din Calcedon. Politca

1. Eduard Schwarz, I. *Vigilantienbriefe*, II: *Zur Kirchenpolitik Justinians*. München 1940, pag. 33 și 46.

2. Alivisatos, *op. cit.*, pag. 5.

lui religioasă avea de scop împăcarea monofiziților cu biserica, dar fără să fie atinsă autoritatea sinodului din Calcedon. Justinian credea să readucă liniștea și pacea printr'o politică mijlocitoare. În direcția aceasta Justinian a dat trei legi. În disputa teopashită, adică disputa pentru cuvintele: „Unul din Treime s'a răstignit“, o formulă de origină monofizită, Justinian a dat un edict (533), care recunoștea formula aceasta ca ortodoxă.

În veacul al VI-lea s'a reaprins disputa pentru ortodoxia lui Origen. Între Origeniști era și Teodor Askida, arhiepiscop al Cesariei Capadochiei, om cu mare influență la Curte. Se știe că școala Alexandrină era cunoscută ca leagănul monofizitismului. Într'o scrisoare către Patriarhul din Constantinopol (543), Justinian condamnă învățătura lui Origen ca eretică. Iar un sinod local din Constantinopol (543), servindu-se de această scrisoare teologică, condamnă mai multe puncte din învățătura lui Origen. Scrisoarea împăratului are și sancțiunea sinodului al V-lea ecumenic. Astfel ea are valoarea unui edict, care condamnă pe Origen. Edictul acesta, care a supărat mult pe monofiziți, constituie o dovadă că Justinian în chestiunile de credință nu s'a lăsat influențat.

Punctul culminant în controversele monofizite îl avem în *Disputa pentru cele trei capitole*. Aceste trei puncte sau capitole erau: 1. Scrierile lui Teodoret din Cir contra lui Ciril din Alexandria și contra sinodului din Efes; 2. Epistola episcopului Iba din Edesa de același cuprins și 3. Persoana și scrierile lui Teodor din Mopsuestia.

Origeniștii, în frunte cu Askida, supărați din cauza condamnării lui Origen, cereau condamnarea acestor trei capitole, lucru de care sinodul Calcedonean nu s'a ocupat. Disputa în jurul acestei chestiuni a fost foarte aprinsă. Împăratul Justinian a căutat să satisfacă acum tabăra celor din jurul lui Askida și a dat, la 544, un edict, care condamnă cele trei capitole. Edictul acesta a fost confirmat și de sinodul al V-lea ecumenic.

Acestea sunt legile de caracter dogmatic. Justinian este dintre puținii împărați bizantini care a intervenit în problemele cele mai intime ale bisericii, în chestiunile de credință. Justinian a făcut aceasta la intervențiile episcopilor înșiși, desbinați tocmai în problemele cele mai importante.

Împăratul-teolog a voit să confirme pentru totdeauna or-

odoxia prin nimicirea ereziilor și împăcarea desbinărilor religioase. Gândul a fost bun, edictele lui dogmatice au obținut și aprobarea autorității supreme în biserică, aprobarea unui sinod ecumenic. Totuși intervenția aceasta a fost primejdioasă. În alte cazuri, nu la un credincios cucernic și un teolog de o doctrină ortodoxă ireproșabilă ca Justinian, ea putea să sguđue biserica în temelile ei.

Așadar, legislația dogmatică a lui Justinian trebuie privită ca intervenție extraordinară, ratificată de biserică, și fără a constitui un caz de precedentă, pentru că în chestiuni de credință numai biserica poate să hotărască.

LEGI CONTRA ETERODOCSILOR

În dorința de a vedea întărită tot mai mult credința „sfintei catoliceștei biserici a lui Dumnezeu“, Justinian a dat legi contra celor de altă credință. În categoria aceasta se numără : Ereticii, Judeii, Păgânii și Filosofii. Unele din legile lui Justinian îi privesc pe toți aceștia, altele cuprind dispoziții speciale pentru unii din ei. Dispozițiile legilor sunt extrem de severe, urmărind desființarea eterodocșilor din imperiu,

Eterodocșii sunt excluși dela serviciul militar. Nimeni nu poate intra în serviciul militar până când nu-și va întări ortodoxia pe Sf. Evanghelie și în prezența a doi martori. Pentru funcționarii care ar fi neglijenți la împlinirea acestei datorii și pentru cei ce ar face o mărturie falsă, se prevede o amendă mare.¹

Eterodocșii nu sunt admiși ca martori la judecată contra unui ortodox.² Ei nu beneficiază—în baza religiei lor—de scutire de anumite prestațiuni și impozite către Stat, dela care ortodocșii erau scutiți.³

Eterodocșii pierd drepturile politice. Ei nu pot ocupa nicio demnitate politică sau militară și nicio funcție de stat. Ei nu pot profesa nici ca retori, avocați, oricât de mare ar fi știința lor. Cei ce ar deține atari oficii, să fie destituiți, Episcopii sunt datori să supravegheze, dacă aceste dispozițiuni, date în folosul ortodoxiei, sunt observate întocmai.⁴ Eterodocșii nu pot exercita nici un fel de cult religios. Se oprește orice adunare eretică,

---

1. C. I. 4.20; 2. C. I. 5.21 (25 Iulie 531); 3. Nov. 45; 4. C. I. 5.12 (527).

pentru orice exercițiu religios (botez, hirotonie, etc.).¹ Orice neînțelegere între soți cu privire la creșterea copiilor se rezolvă în favoarea credinței ortodoxe.²

Dispozițiile acestea generale contra eterodocșilor au fost completate și cu alte norme, care ating averea lor. Pentru toți ereticii e obligatorie norma, că averea părinților morți revine copiilor (în lipsa acestora consângenilor) de credință ortodoxă. În lipsa moștenitorilor ortodoxi averea întreagă trece la Fisc. Legea s'a aplicat mai întâi Maniheilor. Se face chiar spirit, condiționând moștenirea numai dacă copiii acestora și alții, sunt liberi de acea „mania”.³ Părinții eretici n'au voie să împiedice trecerea copiilor la ortodoxie, lipsindu-i de partea convenită din moștenire și pe fete de dotă legală. Dacă mânia părinților s'ar arăta după moarte prin desmoștenirea copiilor, un atare testament este fără valoare.⁴ Femeile eretice se vor bucura de privilegiile garantate femeilor cu privire la zestre, avere și ipoteci, numai dacă ele mărturisesc credința ortodoxă („a bisericii catolice și apostolice”). Era de datoria presbiterilor și arhonților să controleze, dacă aceste femei sunt credincioase religiei ortodoxe.⁵

Legile contra Iudeilor privesc cele două curente ale iudaismului: Iudeii și Samaritanii. Impăratul întrebuițează expresiuni pline de ură contra lor, numindu-i adeseori ateji. Măsurile alternau. Prin dispoziții mai blânde, Impăratul intenționa câștigarea Iudeiilor; prin persecuții directe se urmărea desființarea lor.

De afacerile religioase ale Iudeilor se ocupă o novelă specială.⁶

După învățătura pe care o dă Iudeiilor, Justinian dispune ca Iudeii, care nu mai înțeleg limba lor, să citească biblia în limba grecească sau în limba latină, în tot cazul, în limba pe care o înțeleg și o folosesc. Cei de limbă greacă trebuie să se folosească de Septuaginta. Inșă Justinian vrea să fie mai larg, de aceea nu exclude nici traducerea lui Aquila.

Contra celor ce nu s'ar conforma legii, sau care ar căuta să împiedece introducerea Septuagintei, mai ales contra rabini-

---

1. C. I. 5.14 (530); C. I. 5.20 (18 Nov. 530); 2. C. I. 5.12; 3. C. I. 5.15 C. I. 5.19; 4. C. I. 5.12; Nov. 115 dela 1 Febr. 542; 5. Nov. 109 din 23 Aprilie 541; 6. Nov. 146 din 7 Febr. 533.

lor, care ar amenința cu scoaterea din sinagogă, se prevăd felurite pedepse: corporale, confiscarea averii și exilul. Iar Iudeii liberali, care nu cred în învierea morților, în judecata din urmă și îngeri, să fie pedepsiți cu moartea, ca poporul iudaic să fie curățit de astfel de propovăduitori de învățături false.

Când într'un an serbarea Paștilor creștine a căzut pe aceeași dată cu pascha iudaică, Justinian a poruncit ca Iudeii să-și țină sărbătoarea mai târziu, ca să nu spurce paștile creștinilor.¹ O lege a lui Justinian îi oprește pe Iudei, Păgâni și Samaritani să-și țină sclavi creștini. În caz de neascultare, sclavul să fie eliberat, iar stăpânul să plătească 30 litre de aur.² Măsurile cele mai drastice se aplică față de Samaritani. Aceștia nu pot avea sinagogi. Cele existente trebuie să fie dărâmate. Trebuie să fie aspru pedepsit cine ar încerca să zidească o sinagogă nouă. Samaritanii pot avea numai moștenitori ortodocși. În caz contrar averea trece la Fisc. Samaritanii sunt controlați de către funcționarii Statului și de către Episcop. Regimul lor a fost înăsprit și mai mult. Suferințele și nedreptățile lor au determinat pe episcopul Sergius din Cesarea Palestinei să-l roage pe împărat, ca tratamentul Samaritanilor să fie mai imblânzit. Împăratul a primit sfatul episcopului și printr'o noveică³ a stabilit un regim mai blând pentru Samaritani, abrogând pedepsele drastice contra lor și interdicția testamentară. La sfârșitul novelei, împăratul mulțumește călduros episcopului, care prin mărinimia lui, a prilejuit acest edict. Subliniem la acest loc intervenția plină de iubire a unui episcop ortodox pentru cei de altă credință și atitudinea plină de blândețe a împăratului.

Legt contra Păgânilor. Politica religioasă a lui Justinian avea în vedere și desființarea păgânismului. În veacul al VI-lea acesta nu mai prezintă niciun pericol, fiindcă nu mai avea nicio putere. Dar cultul păgân și filosofia păgână, acea filosofie care repudiase cultul păgân ca ceva nedemn, acum și-au dat mâna, pentru a se sprijini reciproc. Alianța aceasta însă n'a putut înlătura sfârșitul. Desigur, păgânismul ar fi dispărut și fără măsurile legislative ale lui Justinian, care au grăbit numai sucombarea lui,

Episcopii și vicarii (gubernatorii) erau datori să facă cercetări pentru a descoperi pe păgâni și locașurile lor de cult și să-i

---

1. Alivisatos, op. cit. p. 42; 2. C. I. 10.2. — 3. Nov. 129 din 14 Iunie 551.

pedepsească. Testamentul făcut de un păgân sau donațiunea lui sunt fără valoare. Se pedepsesc cu moartea toți păgânii care, după încreștinare, ar fi mărturisit, în secret sau public, religia păgână. Toți păgânii care n'au primit botezul, trebuie să ceară, dimpreună cu soțiile și copiii lor, primirea în biserică și să se pregătească pentru primirea botezului. Cei care nu se vor supune, să știe că nu fac parte din „statul nostru” și li se va confisca averea întreagă. Păgânii care se vor boteza numai ca să fie părtași la drepturile politice ale creștinilor, dar își cresc familia în religia păgână, trebuie să fie aspru pedepsiți și să fie excluși din Statul creștin. Orice propagandă se pedepsește sever.¹

Filosofia păgână a primit lovitura de moarte prin închiderea școlilor păgâne, mai ales prin închiderea școlii filosofice din Atena (529). În urma edictului imperial, învățătorii și elevii au trebuit să se refugieze imediat din Atena. Măsurile lui Justinian și slăbiciunea internă au pecetluit prăbușirea păgânismului.

Regimul aplicat eterodocșilor a fost foarte aspru. El îl înfățișează pe Justinian ca extraordinar de intolerant. În concepția lui Justinian numai ortodocșii stau sub scutul legii. Ceilalți trebuiau să fie pedepsiți și persecutați și au fost prigoniți fără milă.

Este intoleranța aceasta consecința convingerilor lui religioase, care nu admit existența altei credințe, sau ea rezultă și din interesul politic al unității Bisericii și Statului?

Intoleranța lui Justinian a izvorit din ambele cauze. Dar, tocmai din cauza acestei intoleranțe, legile dogmatice și legile contra eterodocșilor n'au dat rezultatul dorit. Singur păgânismul s'a probușit sub loviturile lui. Ereticii și Iudeii însă au continuat să existe. Asprimea legilor a întărit îndărătnicia lor și i-a făcut să lucreze pe ascuns, nu la lumina zilei: calea cea mai primejdioasă pentru Stat, care scapă de sub controlul și supravegherea Statului. Intoleranța mai are și alte consecințe rele. Ea sporrește numărul celor nesinceri. Mulți eretici au îmbrățișat ortodoxia numai de formă, ca să fie părtași la drepturile politice, dar și-au păstrat convingerea lor intimă.

LEGI PRIVITOARE LA DATORIILE CLERICILOR.

Prin edictele dogmatice și prin legile contra eterodocșilor, Justinian a căutat să refacă unitatea de credință. În imperiul

---

1. C. I. 11.10.

lui trebuia să se mărturisească o singură credință și avea să fie o singură comunitate de credință: Biserica ortodoxă. Dar paralel cu grija de a-i aduce pe toți supușii săi la aceeași credință, Justinian a căutat să pună deplină rânduială și în chestiunile exterioare ale bisericii. Dela sinodul al IV-lea economic (451) nu s'au mai adus canoane, deși se simțea nevoia reglementării multor probleme de organizație și administrație.

Ordinea internă, disciplina bisericească lăsau de dorit. Justinian a vroit să înlăture lipsurile prin legislația sa. De fapt legile lui se ocupă de toate problemele bisericești: ierarhie, monahism, dreptul patrimonial al bisericii, activitatea ei caritativă. Trebuie să constatăm că legile lui Justinian se întemeiază pe „sfintele canoane”, pe care, în general, le-a investit cu autoritatea legilor de Stat. Autoritatea aceasta se accentuează și în diferite legi speciale. Dar legile lui Justinian conțin și dispozițiuni cu totul nouă, prin care legislația bisericească a fost depășită. Sunt atâtea dispozițiuni privitoare la cler, monahism, menite să introducă o mai bună disciplină în biserică. Ele sunt date în spiritul canoanelor și biserica s'a inspirat de acestea în canoanele date mai târziu.

Legile lui Justinian au trecut în colecția fundamentală de canoane a Bisericii ortodoxe, având astfel caracterul și autoritatea de legi obligatorii în biserică întreagă. Biserica însăși, prin sinoadele ei, nu și-ar fi putut da legi mai bune și mai folositoare.

Ierarhia bisericească. Legile lui Justinian dau atenție specială clerului. Impăratul vrea ca biserica să aibă un cler pregătit, de o ireproșabilă viață morală și socială și conștiincios la îndeplinirea slujbei spirituale. Din toate legile apare grija mare pentru a spori prestigiul clerului. Mai ales episcopatul este centrul preocupărilor lui Justinian.

Căsătoria clericilor. În legislația lui Justinian avem o inovație, cu motivare interesantă, cu privire la viața familiară a episcopilor. Conform canoanelor, clericii pot fi căsătoriți, dar pot fi și celibatari. Căsătoria lor este facultativă, nu obligatorie. Inșiși episcopii erau căsătoriți. Justinian repetă dispozițiunile canonice privitoare la căsătoria presbiterilor, diaconilor și a celorlalți clerici inferiori (ipodiaconi, citeți, cântăreți, etc.), oprind sub sancțiuni politice abaterea dela canoane.

Astfel dacă un presbiter sau diacon s'ar căsători după hi-

rotonie, sau dacă presbiterii sau diaconii celibatari ar avea în casele lor femei străine, „subintroduse“, cum li se zicea, în afară de mamă, soră, sau nepoată.¹ Dar pentru episcopi legile cuprind dispoziții nouă, care evoluiază până la impunerea celibatului. La 528 s'a dat legea² că dintre preoții căsătoriți pot fi episcopi numai cei ce nu au copii și nepoți, „căci cu greu se poate ca aceștia—liberi de grijile de toate zilele, pe care copiii le pricinuesc părinților—să-și poată concentra toată silința și tot gândul pentru slujba dumnezeiască (circa divinam liturgiam) și pentru lucrurile bisericesti.“ Printr'o altă lege se dispune că un episcop nu poate trăi, la niciun caz, cu soția sa.³ După legile acestea, mai îngăduitoare, Justinian reglementează printr'o novelă specială⁴ calitățile candidaților la episcopat. Cu privire la căsătorie sunt dispozițiunile acestea: Episcopului nu-i este îngăduit să fie căsătorit, ci trebuie să fie celibatar dela început, sau dacă a avut soție, aceasta să fi fost fecioară, nu văduvă, nici despărțită de bărbat, nici concubină. Nu poate avea copii sau nepoți. Episcopul trebuie să fi petrecut mai înainte, cel puțin șase luni, în viața călugărească sau în cler. La urmă novela rezumă dispozițiunile obligatorii pentru viitor: Așa dar episcopul să se hirotonească sau dintre călugări sau dintre clericii care dau dovadă de o astfel de viață; el să fie bun și cinstit ca viață și să se bucure de o bună reputație.

Prin dispozițiunile aceasta s'a impus episcopilor celibatul, lucru pe care l-a ratificat sinodul al VI-lea ecumenic, la 692, întrun canon special (canonul 12).

Alegerea clericilor. Legile lui Justinian cer dela clerici pregătire temeinică. Impăratul nu vrea clerici incuți. Instituirea clericilor este un drept al episcopului. Dar episcopul trebuie să examineze cu toată conștiința, conform „sfintelor canoane“, viața candidaților la preoție, ca să găsească pe bărbații cei mai vrednici, spune Justinian.⁵ Hirotonia să se facă la vârsta stabilită. În această privință se reînnoesc dispozițiunile canonice cu privire la presbiteri, diaconi și clericii inferiori.⁶

---

1. Nov. 123 și Nov. 6; 2. C. I. 3.41; 3. C. I. 3.48; 4. Nov. 6. c. I. din 16 Martie 535 comp. și Nov. 123 dela 1 Mai 546; 5. Nov. 6; 6. Nov. 123; vezi can. 11 din Neocesarea: 30 ani la presbiter; can. 16 Cart.: 25 ani la diacon.

La alegerea episcopului legile lui Iustinian cuprind inovații. În caz de vacanță a scaunului episcopal, clerul și cetățenii de frunte ai orașului (adică ai eparhiei) să se adune la locul hotărât și, după ce au depus jurământ că vor lucra fără părtinire, să aleagă trei persoane, cele mai distinse prin credință, viață și cultură.

Cei aleși să nu fie funcționari politici, nici militari. Dar, după o asceză de 15 ani, și aceștia sunt eligibili. Chiar și un mirean vrednic poate fi propus între cei trei candidați. Dar, în caz de alegere, el trebuie să stea cel puțin trei luni între clericii inferiori, pentru a-și însuși întreaga disciplină spirituală. Numai după aceasta poate fi hirotonit. Dacă nu s'ar fi găsit trei candidați vrednici, să se aleagă doi, sau chiar și numai unul. După această alegere, mai corect candidare, urma alegerea finală (ἐπιλογή). Cel mai bun dintre cei trei aleși trebuia să fie hirotonit de către mitropolit („ex tribus personis electis melius ordinetur arbitrio et iudicio ordinantis”).¹ Cel ales definitiv trebuia să dea o carte (libellus) cu iscălitura proprie, care să cuprindă mărturisirea lui de credință. El trebuia să citească aceasta cu ocazia sfințirii sale, având să întărească cu jurământ pe sfânta Evanghelie, că hirotonia lui este liberă de simonie.² Pentru candidații la episcopat, Iustinian a prescris vârsta de 35 ani,³ pe care a redus-o mai târziu la 30 ani.⁴ Aceasta a rămas vârsta canonică pentru episcopat, primită de biserica ortodoxă și observată până în zilele noastre.

Neobservarea uneia din dispozițiunile privitoare la alegere și la viața familială a candidaților la episcopat avea ca urmare scoaterea din episcopat a celui hirotonit, iar cel ce l-a hirotonit trebuia îndepărtat din demnitatea de episcop pe un an și averea lui întreagă trebuia să revină bisericii.⁵

Alegerea de episcop poate fi atacată. În cazul când se ridică acuză contra episcopului ales, hirotonia trebuia amânată pe trei luni. În acest timp acuza trebuia cercetată și dacă a fost întemeiată, cel ales nu poate fi hirotonit episcop. Acuzarea dovedită nedreaptă avea ca urmare scoaterea acuzatorului din provincia sa.⁶

---

1. Nov. 123; 2. Nov. 137; 3. Nov. 123; 4. Nov. 137 dela 1 Aprilie 565; 5. Nov. 123; 6. Nov. 123;

Legile lui Justinian privitoare la alegerea de episcop au fost primite imediat de biserică.¹ În legile acestea este nouă întreagă procedură de alegere și nouă este și stabilirea vârstei canonice. În toată reglementarea este de remarcă un lucru. Împăratul Justinian nu și-a rezervat confirmarea definitivă a episcopului ales, rămânând aceasta în competența mitropolitului.²

Simonia. Starea clericală se bucura de mare considerație în societate și Stat deopotrivă. De aceea ea era râvnită de mulți. Și nu puține au trebuit să fie cazurile, când primirea în cler nu s'a făcut după vrednicie, ci din alte motive. Primirea în cler, conferirea diferitelor oficii bisericești, a fost viciată mai ales prin simonie: delictul cel mai grav împotriva bisericii, deoarece este un trafic cu harul spiritual. Justinian a dat și el concursul pentru combaterea acestui flagel. Legile lui investesc cu putere obligatorie și în domeniul civil canoanele date de biserică împotriva simoniei (can. 29 ap.; can. 2 al sin. IV ec. etc.)

Dar găsim în ele și un element nou. Simonia este sancționată orișunde și de oricine s'ar practica: la primirea în treptele ierarhice și la conferirea diferitelor funcțiuni bisericești. Ea atrage pedepse bisericești și pedepse civile. Se face vinovat de simonie cel ce a hirotonit, sau a înaintat la o treaptă ierarhică pe cineva pentru câștig material, cel ce primește hirotonia în atari condiții și cel ce a fost mijlocitor în acest trafic.³ Într'o lege mai veche (din 8 Martie 469)⁴ se spune: „În zilele noastre trebuie să fie ales episcop un bărbat fără prihană și smerit, ca puritatea purtării lui să îndrepteze pretutindeni. „Non pretio, sed precibus ordinetur antistes“.- Cine a primit prin bani tronul episcopal, este nevrednic de demnitatea de episcop și trebuie destituit nu numai din treapta preoției sub acuza de crimă publică și les-maiestate (ad instar publici criminis et laesae maiestatis accusatione proposita...), ci să fie stigmatizat și cu infamie perpetuă. (Nec hoc solum deinceps honore privari, sed perpetuae quoque infamiae damnari decernimus). Justinian a luat în codicele său calificarea acesta a simoniei, adăugându-i, prin diferite novele,

---

1. Nicodim Milaș, *Dreptul Bisericesc oriental*, traducerea română. București. 1915, p. 292; 2. Dr. Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii ortodoxe*. Traducere de Dr. Nicolae Popovici și Uroș Kovincici, Arad, 1931, vol. I, partea II, p. 180—181; 3. Milaș, *Drept bisericesc*, p. 402; 4. C. I. 3, 30-31;

și pedepse în avere.¹ În caz de simonie, cel hirotonit, ordinatorul și complicele, dacă este cleric, trebuie să fie depuși. Bani primiti și diferitele daruri trebuie să se dea bisericii de care avea să se țină cel hirotonit. Dacă mijlocitorul a fost un mirean și a primit bani, avea să restituie îndoit. Urmărirea se făcea chiar dacă averea ar fi trecut în posesiunea unei terțe persoane². Nu intrau însă în prevederile simoniei taxele convenite pentru hirotonie, taxe pe care Justinian le-a stabilit prin lege³. Simonia este urmărită și la conferirea treptelor de presbiter și diacon și la clericii inferiori, numiți în diferite funcții administrative la diferitele instituții de binefacere. Nu se consideră simonie, dacă un episcop ar vrea să doneze Bisericii, înainte sau după hirotonie, întreaga sa avere sau o parte din ea, căci prin aceasta el nu și-a cumpărat episcopia, ci face un dar bisericii, pentru care el merită laudă, nu pedeapsă. Aceleași prevederi sunt și pentru presbiterii și diaconii care ar dona averea întreagă sau o parte din ea, înainte de hirotonie, bisericii pentru care primesc hirotonia. Facultatea aceasta se acordă și clericilor administratori ai diferitelor instituții de binefacere⁴.

Hirotonia, primită legal, acorda nu numai drepturi în Biserică, ci ea avea și efecte de drept public. Hirotonia de episcop dă, de drept, libertate și independență. Dacă cel hirotonit episcop era dependent de părinții săi, în urma hirotoniei el își câștiga independența. Dacă cel hirotonit episcop ar fi fost un sclav, contrar dispozițiilor care opreau aceasta, el era scos din episcopie, dar fără să fie redus la starea de sclavie, pentru ca preoției să nu i se aducă ocară. Dacă un sclav a fost primit în cler chiar contra voinței stăpânului său, prin hirotonie el primea libertatea. Dar părăsind starea clericală, el devenea de îndată iarăși sclav.⁵

Părăsirea locului de serviciu. Membrii clerului, fără deosebire de treaptă, au datoria de reședință, adică ei trebuie să stea permanent în locul unde au oficiul bisericesc. Datoria aceasta elementară de ordine și disciplină a fost călcată de mulți. Plimbările continue ale clericilor, mari și mici, au devenit o adevă

---

1. Cf. Nov. 6, 56 și 123. Vezi și : Dr. August Knecht, *System des Justinianischen Kirchenvermögensrechts*. 1905. p. 88 - 89.

2. Nov. 123; 3. Ibid.; 4. Nov. 123; 5. Nov. 123.

rată pacoste. De aceea biserica a adus canoane cu sancțiuni grele contra episcopilor și celorlalți clerici care și părăsesc eparhia¹. Repetarea aceluiași prevederi, aproape în toate sinoadele, ne face să credem că avem de aface cu un rău adânc înrădăcinat. În special Constantinopolul era centrul de atracție pentru toți. Mai erau și călătoriile la Curtea imperială sub diferite pretexte, lucru iarăși combătut și oprit de biserică². Contra acestui rău ia măsuri și Justinian. Niciun episcop nu are voie să și părăsească eparhia sa, ca să treacă, fără permisiunea împăratului sau arhiepiscopului (respectiv patriarhului), în alta. Niciun episcop nu poate să meargă la Constantinopol, fără aprobarea patriarhului și a împăratului. Dacă un episcop are vreo chestiune de rezolvat în capitală, să trimeată doi clerici ai săi spre a comunica aceasta patriarhului și prin el împăratului. Dacă împăratul va crede necesar să-l asculte chiar pe episcop, numai în cazul acesta poate fi chemat el la Constantinopol³. Dacă un episcop mergea în capitală, el trebuia să se ducă întâi la patriarh și numai după aceasta la împărat, dacă patriarhul l-a introdus acolo. Părăsind eparhia contrar acestor dispozițiuni, el era tolerat numai un an. Clerul eparhiei era dator să-l cheme prin scrisori, ca să se reîntoarcă la eparhia sa. Dacă nu s'a întors la eparhie, după trecerea unui an episcopul trebuie destituit conform sf. canoane și să se aleagă altul mai bun în locul lui⁴.

Economii eparhiilor au primit și ordine severe să nu plătească nimic episcopilor care stau fără vreo nevoie în capitală, sau care călătoresc prin țară, cheltuind mulți bani⁵. Dacă ceilalți clerici și-ar părăsi fără motiv locurile, episcopii să-i înlocuiască cu alți clerici, ca „dumnezeiasca și sfânta slujbă să nu sufere vreo împiedecare“. Clericii înlocuiți să nu mai fie reprimiți⁶.

Hirotonia peste numărul necesar. Fiecare cleric trebuie să și aibă asigurată subsistența. Lucrătorul este vrednic de plata sa și Justinian nu vrea să aibă, în nici un caz, clerici care să nu fie plătiți⁷. Biserica și ctitorii bisericesti trebuiau să se îngrijească de mijloacele necesare pentru întreținerea bisericii și a numărului de clerici stabilit. Se întâmpla însă ca acest număr

---

1. Can. 14,15, 16 ap.; can. 15,16 sin. I ec., 5, 10, 20, 23 Sin. IV ec. etc.;
2. Sard. 7—9, Antiohia 11, Cart. 106; 3. C. I. 3. 42 din 1 Martie 528; 4. Nov. 123; 5. Vezi legile citate; Conf. și Nov. 6 și Nov. 67. 6. Nov. 57 din 18 Oct. 537; 7. Nov. 3.

să fie depășit prin hirotonii prea multe. Consecințele s'au arătat în pauperizarea clericilor și în mizeria bisericilor.

Iustinian atrage atenția *patriarhilor, mitropolitilor și episcopilor asupra acestui obicei rău*¹. Ei nu au voie să facă hirotonii peste numărul stabilit al clericilor. Numărul mare al acestora a dus la sărăcirea bisericilor și la contractarea de datorii. Dar încărcarea bisericii cu hirotonii „nu este cuvios și nici demn pentru preoți”². Dacă numărul clericilor este chiar acum prea mare, să nu se mai facă hirotonii nouă. Clericii vechi să rămână în slujbele lor, ca să nu se aducă scădere autorității clericale³. Într'o altă lege el vrea să atenueze răul clericilor prea mulți prin transferare. Dacă un cleric moare, în locul lui să e numească unul din clericii supranumerari ai bisericii. Dacă nu sunt de aceștia, atunci în locul liber să fie adus un cleric supranumerar dela altă biserică, ca să se pună rânduială în statul preoțesc⁴.

Viața privată a clerului. Impăratul Iustinian dorea să vadă clerul pe o treaptă morală înaltă. Și fiindcă mulți clerici aflau plăcere în distracții nepotrivite cu slujba lor, împăratul i-a făcut întâi atenți, pe urmă a trecut dela sfat la oprirea prin lege a unor distracții. Clericii în genere și episcopii — „dacă e de crezut că ar fi atari episcopi” — sunt opriți dela jocul de zari și table, le este oprit să fie prezenți la astfel de jocuri, să meargă la circ, la hipodrom și teatru. Clericii, care fac de rușine statul preoțesc prin astfel de purtare, să fie pedepsiți de episcopi și de sinoade și, dacă nu se vor îndrepta, să fie depuși⁵. Clericii acuzați cu privire la credință, de purtare rea și călcarea dumnezeieștilor canoane, să fie judecați imediat în interesul disciplinei clericale. Să se întrunească îndată sinodul mitropolitan, fără a se aștepta întrunirea anuală a sinodului, pentru pedepsirea clericilor⁶.

Pentru a-i apăra însă pe clerici de calomnatori (sicofanți), s'a prevăzut, prin aceeași lege (C. I. 4, 34) pentru calomnatori pedepse tot așa de severe ca pentru clericii condamnați, când acuza era întemeiată.

---

1. Nov. 6; Nov. 67 c. 3; Nov. 123 c. 9, C. I. 3 42 (43); 2. Nov. 6. Cf. și Nov. 3 din 16 Martie 535; 3. Nov. 3: Situația clericilor dela Biserica Mare din Constantinopol; 4. Nov. 16 din 16 Iulie 535; 5. C. I. 4 34 din 4 Nov. 534; Cf. și Nov. 123; 6. Nov. 137 din 26 Martie 565.

Clericii să fie conștiincioși la *săvârșirea slujbei dumnezeiești*, noaptea, dimineața și seara, ca să nu apară clerici numai prin folosirea averii bisericești și numai cu numele. Căci cei ce au ridicat biserici, pentru mântuirea sufletului lor și pentru binele bisericii, au lăsat și mijloacele pentru cultul divin, ca Dumnezeu să fie preamărit în biserici de către preoți conștiincioși¹.

Este oprită săvârșirea Sf. liturghii și a altor slujbe în case particulare, chiar dacă ar fi acolo o capelă privată. Sunt oprite și paraclisele, de teamă să nu se țină în ele slujbe eretice, slujbe contrare (ᾠλλότρια) „tradiției catolice și apostolice”. De aceea paraclisele particulare trebuie să fie distruse în termen de trei luni sub sancțiunea luării casei și averii pentru fisc². Este oprit ca preotul singur să celebreze sf. liturghie și celelalte servicii divine, fără participarea poporului. Justinian pretinde ca rugăciunile să se facă cu voce înaltă, ca poporul să poată lua parte la rugăciuni. Dispoziția o întemeiază pe porunca Sf. Apostol Pavel (I Cor. 14, 16 și Ep. c. Rom. 10, 10). Clericii vinovați să fie destituiți de către sinodul metropolitan. Episcopii, clericii superiori și funcționarii de stat, sunt datori, sub sancțiunea unor pedepse grele, să supravegheze acest lucru³.

În afară de aceste abateri, s'au introdus și unele practici primejdioase pentru viața bisericească, constituind, se pare, o răsvrătire religioasă a poporului. Justinian ia măsuri drastice pentru desființarea lor. Sub sancțiunea confiscării averii și a exilului, este oprit să se țină orice slujbă divină fără preot în casă particulară, în împrejurimea ei, sau în sat⁴. Aceeași pedeapsă se prevede și pentru procesiuni de ale laicilor fără preot. În nici un caz nu este îngăduit, ca laicii să scoată crucea și praporele din biserică, pentru a face procesiuni fără preot⁵.

Justinian vrea să impună tuturor respectul pentru ordinea bisericească și întocmirile ei. De aceea necuviințele și violența față de biserică și slujitorii ei se pedepsesc.

Astfel laicii și, mai ales, actorii, care ar îmbrăca veșminte de călugări sau călugărițe și ar parodia diferite uzuanțe monahale și clericale, să fie pedepsiți cu exil și cu pedepse corporale. La fel se pedepsesc cei ce turbură serviciul divin, sau care in-

1. C. I. 3. 41 (42) din 11 Martie 528; 2. Nov. 58 din 30 Oct. 537; 3. Nov. 137; 4. Nov. 131; 5. Nov. 123.

sultă pe preotul celebrant. Dacă ofensa ar atinge direct sf. Taine și lucrările sfinte, atunci cel vinovat se pedepsește cu moartea.¹

Legile lui Iustinian au în vedere și moralitatea poporului întreg. În relațiile dintre oameni se cere purtare omenoasă și o conduită care să nu vatăme simțul moral. O lege condamnă orice abatere dela pietatea datorită celor morți. Unii creditori împiedecau înmormântarea debitorilor, sau puneau la cale proceduri judecătorești contra rudelor celui răposat imediat după moartea lui. Iustinian a oprit acest lucru. În mormântarea morților nu putea fi oprită și nici rudele lor nu puteau fi turburate, prin nicio acțiune judiciară, în primele nouă zile de doliu. O desbatere judiciară în aceste nouă zile era nulă de drept.² După o lege mai veche, în afară de nulitatea procedurii, creditorii vinovați de actele menționate pierdeau orice drept și mai primeau și o amendă mare în bani. Asprimea aceasta a fost îmblânzită mai târziu. Funcționarii de stat, care ar fi privit cu indiferență profanarea aceasta, se pedepsesc cu pierderea funcției și cu amendă până la 20 litre de aur.³ În apărarea religiosității și moralității publice, Iustinian intră și în viața familială. O lege se ocupă de raporturile dintre copii și părinți și se stăruiește asupra vinei de nrecunoștință (*ἀχαριστία*), care se pedepsește cu aceleași pedepse ca și lipsa de respect către cei morți.⁴ Grijă lui Iustinian s'a extins și la apărarea moralității publice.

Se pare că proxenetismul devenise o mare plagă în veacul al VI-lea. Iustinian constată acest rău. Oamenii răpesc fete, adeseori de 10 ani, sau le ademinesc cu veșminte, încălțăminte, ca să le ducă la Constantinopol și în alte orașe mari. Revoltat peste măsură, Iustinian oprește acest comerț sub pedeapsa cu moartea. Casele de pierzare să fie imediat desființate, pentru că el vrea să-și păstreze orașele curate spre slava lui Dumnezeu și ca să nu fie nimicite din cauza unor fărâdelegi ca aceștea.⁵ Un mare cutremur de pământ îl face pe Iustinian să se adreseze locuitorilor din Constantinopo. El spune, că toate pedepsele acestea dumnezeiești vin pentru păcatele lor mari. De aceea îi îndeamnă la înfrânare și rugăciuni, iar episcopii și arhonții (vicarii)

---

1. Nov. 123; 2. Nov. 115 dela 1 Febr. 542; 3. Nov. 60 dela 1 Dec 537; 4. Nov. 115; 5. Nov. 14 din 1 Oct. 535.

să fie atenți la păcătoșii mari, cărora să le aplice pedepsele cele mai grele.¹

Legile menționate confirmă existența unei desordini în biserică și că însuși clerul prezenta unele scăderi. Ar fi însă o greșeală să scoatem din măsurile acestea legislative concluzii pentru clerul întreg. Clerul, în general, sta la un nivel înalt. Cea mai bună dovadă pentru aceasta o avem în însărcinările de mare încredere pe care Justinian le-a dat clericilor, în special în opera carității. Și mai ales se vede aceasta din atribuțiile mari care s'au dat episcopilor în viața de stat. Clerul se bucura de mare autoritate la Palat și în societate.

Dar într'un imperiu întins, în marele număr de clerici au fost și oameni mai puțin pregătiți, cu deprinderi nepotrivite și gata a-și uita datoriile. Aceștia însă constituiau o neînsemnată minoritate. Contra acestora se îndreaptă Justinian, căci el, din convingere religioasă și din interese de stat, dorea un cler ireproșabil din toate punctele de vedere.²

Atribuții speciale ale episcopilor în viața de stat.

Din respectul mare față de episcopi și pentru încrederea în ei, Justinian dă episcopilor atribuții mari în viața Statului. Se poate spune, că episcopii erau oamenii de încredere ai împăratului pentru supravegherea administrației publice.

Funcționarii superiori (arhonții) trebuiau să depună jurământul în fața episcopului, înainte de a-și lua în primire funcția. Funcționarul jura pe Sf. Treime, Maica lui Dumnezeu, cele patru Evanghelii și Arhangheli, că va păstra credința împăratului și împărătesei, va fi de credința ortodoxă și va fi statornic în ea și își va îndeplini funcțiunea cinstit și corect. Cel ce jură cere asupra sa blestemul lui Dumnezeu, dacă și-ar călca în orice fel promisiunea dată.³

Inchisorile stau sub îngrijirea episcopului. De aceea toate închisorile în alte orașe și dela sate sunt oprite.⁴ Episcopii au dreptul să cerceteze odată pe săptămână, Miercuri sau Vineri, pe cei închiși și să se intereseze de cauza pentru care au fost pedepsiți. Dacă ar fi descoperit vreo nedreptate, episcopul era dator să raporteze împăratului, ca arhontele să fie pedepsit pentru ne-

---

1. Nov. 141 din 15 Martie 559; 2. Cf. și Alivisatos, op. cit. p. 83; 3. Nov. 8 din 535; 4. C. I. 4.23 din 21 Ian. 528;

glijența sa.¹ Episcopii erau apărătorii dreptății fiecărui om. Dacă arhonteale provinciei (vicarul) n'ar fi făcut dreptate cuiva, cel nedreptățit se putea adresa episcopului. Dacă arhonteale, nici la intervenția episcopului, n'ar face dreptate, episcopul poate cere împăratului, prin scrisori, pedepsirea vicarului pentru nedreptatea făcută și pentru neascultarea de episcop. Iar dacă arhonteale ar nedreptăți direct părțile la judecata sa, atunci episcopul va decide în controversa dintre părți și arhonte, acesta fiind dator, sub amenințările cele mai grele, să se supună sentinței drepte și conformă cu legile a episcopului. Dacă însă episcopul ar fi judecat contrar dreptului, el era sancționat cu pedepse canonice. Dacă într'un oraș nu era arhonte, părțile se puteau înfățișa la ecdic (avocatul Statului), sau la episcop, pentru a li se face dreptate. Dacă un membru al magistratului ar fi cerut o plată, peste impozitul legal, arhonteale trebuia să-l pedepsească. Neglijând aceasta, episcopul trebuia să-i reclame pe amândoi la împăratul pentru a fi pedepsiți.²

În absența judecătorilor, episcopii au dreptul să reglementeze unele chestiuni financiare ale părților.³ Toate afacerile gospodărești ale Statului și orașelor: încasările și cheltuielile, ridicarea clădirilor publice, facerea podurilor, drumurilor, apadacului și repararea lor erau sub supravegherea directă a episcopilor, ajutați de cetățenii cei mai de seamă. Episcopul era dator să împiedece chiar cea mai mică neglijență, fiind obligat a raporta împăratului. În caz contrar episcopul era pedepsit și cădea în disgrația împăratului (*βασιλική ἀγανάκτησις*)⁴

Episcopii și clericii erau scutiți de sarcina de tutori și curatori, ca ei să se poată consacra cu totul lui Dumnezeu și rugăciunilor.⁵ Dar a rămas în grija episcopului să supravegheze cum se face alegerea curatorilor pentru copiii alienați.⁶ Educația copiilor părăsiți era lăsată în grija arhonților și episcopilor.⁷ Episcopii aveau să supravegheze aplicarea legilor contra jocurilor de noroc.⁸

Un edict imperial (din 18 Martie 335) stabilește un drept de control general al episcopilor asupra tuturor funcționarilor de

---

1. C. I. 4.22 din 28 Ian. 526; 2. Nov. 86 din 16 Aprilie 539; 3. C. I. 4.21 din 1 Iulie 528; 4. C. I. 4.26 din 24 Iunie 530; 5. C. I. 3.51 din 1 Nov. 531; Nov. 123; 6. C. I. 4.29 din 1 Sept. 530; 7. C. I. 4.24 din 18 Aug. 529; 8. C. I. 4.25 din 22 Sept. 529.

Stat. Toate funcțiunile de Stat să fie îndeplinite cu dreptate și cinste sub cea mai severă supraveghere a episcopilor, care sunt datori să înainteze rapoarte exacte împăratului, pentru a pedepsi sau răsplăti pe funcționari. Din cuprinsul acestui edict ne putem face idee, că aparatul de stat nu funcționa în condițiunile cele mai bune.¹

Exemplele acestea puține sunt elocvente pentru situația înaltă acordată de Justinian episcopilor în viața de stat. Ele sunt, în acelaș timp, și argumente că legile lui Justinian, care semnalau abuzuri, erau îndreptate contra unor episcopi, puțini la număr, dar că episcopatul bisericii, în general, era la un nivel așa de ridicat, încât întregul aparat de stat putea să fie pus sub supravegherea lui. Este cel mai înalt elogiu adus episcopatului.

Din respect către episcopat, niciun judecător nu avea voie să citeze pe un episcop ca martor. Episcopul era liber să transmită judecătorului depoziția, întărită prin jurământ, prin oamenii trimiși de judecător. Nici în caz de acuză, judecătorul nu-l putea aduce pe episcop cu forța la judecată fără permisiunea împăratului. Un arhonte care și-ar fi permis să citeze, în scris sau verbal, pe un episcop, își pierdea slujba, plătea o amendă de 20 litre aur, suferea pedeapsă corporală și trebuia să părăsească orașul său.²

Ordinea ierarhică a scaunelor patriarhale. Sinoadele. Tribunalele bisericesti.

În legislația lui Justinian nu lipsesc nici dispoziții privitoare la rangul ierarhic, la sinoade și tribunalele bisericesti. În legile respective sunt redată norme stabilite în canoane. În ordinea ierarhică a patriarhilor, rangul I ierarhic se recunoaște episcopului din Roma.

„Prea Sfințitul papa al Romei vechi trebuie să fie cel dintâi între toți sfinții părinți, în conformitate cu dispozițiunile canoanelor bisericesti, iar Prea Sfințitul arhiepiscop al Constantinopolului, Roma cea nouă, primește locul al doilea, după Sfântul scaun apostolic al Romei vechi, dar va sta înaintea tuturor celorlalte scaune”. (Nov. 131 c. 2). Legea repetă numai dispozițiunile canonului 3 al sinodului II ecumenic (381) și canonul 28 al sinodului IV. ecumenic (451). Papa și patriarhul

---

1. Alivisatos, l. cit. p. 118; 2. Nov. 123.

Romei este capul tuturor preoților (C. I. 7. 533). Titulatura dată pentru episcopul Romei este cea de: Patriarh, Sf. Papă, episcop, arhiepiscop, părinte. După episcopul din Roma urmează în rang patriarhul de Constantinopol (Roma nouă) (Nov. 131), patriarhul din Alexandria, Antiohia, și Ierusalim (Nov. 123).

Iustinian arată mult respect episcopului din Roma, dar expresiunile întrebuintate nu înseamnă recunoașterea unui primat jurisdicțional. Legile lui Iustinian subliniază precăderea onorifică a scaunului din Roma, conform celor stabilite prin sinoadele ecumenice.

O inovație personală a lui Iustinian, în stabilirea ordinii ierarhice, a fost înălțarea episcopului din orașul natal al împăratului, Prima Justiniana, la rangul de arhiepiscop și independența lui de arhiepiscopul din Tesalonic. (Nov. 11 din 535). În provincia—eparhia—sa, arhiepiscopul de Prima Justiniana avea o situație egală cu scaunul apostolic al Romei (Nov. 131). Împăratul confirmă din nou demnitatea de arhiepiscop a episcopului din Cartagena și a tuturor, episcopilor care au primit atari privilegii *ἐκ βασιλικῆς φιλοτιμίας* (Nov. 131).¹

Legislația lui Iustinian face deosebire între sinoadele provinciale (eparhiale) și sinoadele ecumenice. Scopul sinoadelor provinciale era să păstreze rânduiala (*κατάστασις*) bisericească și dumnezeieștile canoane. În privința acestor sinoade împăratul reînnoiește dispozițiunile canonului apostolic. Patriarhii, mitropoliții și episcopii sunt datori să convoace sinodul eparhial de două ori sau cel puțin odată pe an, pentru a discuta toate problemele bisericești. Sinodul să discute chestiunile de credință, organizație bisericească și controversele dintre clerici, aducând îndreptări conform dumnezeieștilor canoane și legilor împărătești. Sinodul să examineze și administrarea averilor bisericești. (Nov. 123 c. 10, Nov. 137 c. 4).

Cu privire la sinoadele ecumenice sunt puține mențiuni în legislația lui Iustinian. În diferitele hotăriri, împăratul arată marea sa venerațiune pentru sinoadele ecumenice și supunerea sa autorității acestora. Iustinian justifică condamnarea ereticilor, cu motivarea, că el urmează cele hotărâte de cele patru sinoade ecumenice (Nicea, Constantinopol, Efes și Calcedon) și că aba-

1. Cf. și Alivisatos, op. cit. p. 60—62;

terea cea mai mică dela hotărârile celor patru sfinte sinoade ar da posibilitate ereticilor să introducă rătăcirea lor în biserică. Dar aceasta nu se poate, pentru că sinoadele ecumenice au condamnat pe eretici și dogmele lor. De aceea, tot ce sinoadele ecumenice au anatematizat și împăratul anatematizează. Convocarea sinodului ecumenic revine împăratului. Împăratul învestește sfintele canoane cu puterea legilor de Stat.¹

Legislația lui Justinian menționează trei feluri de tribunalele bisericesti. Intâi este tribunalul episcopal, care judecă controversele dintre clerici. In caz de nemulțumire controversele se judecă de mitropolit și, în ultima instanță, de către patriarh, hotărîrea căruia era definitivă.² Sinodul metropolitan judeca dacă acuza se ridica contra unui episcop, iar Sinodul (Tribunalul) patriarhal dacă cel acuzat era un mitropolit.³ In cazuri extraordinare, dacă unii episcopi nu erau de acord cu hotărîrea dată, mitropolitul trebuia să decidă controversa cu alți doi episcopi din sinodul său. Dacă ambele părți erau nemulțumite cu sentința mitropolitului, cauza se înainta patriarhului diecezei, care da sentința definitivă conform canoanelor bisericesti și legilor civile.⁴ Tribunalele Statului (πολιτικά δικαστήρια) nu se puteau ocupa de delictele bisericesti. Judecătorul civil putea interveni numai în caz de crime, dar cu respectul cuvenit clericului și ca procesul să se termine în cel mult două luni.⁵

Prof. LAZĂR IACOB
dela Facultatea de Teologie din București

---

1. C. I. 1. 7; C. I. 3.44; Nov. 131; Cf. și Alivisatos, p. 64 - 65;
2. C. I. 4.29; 3. Nov. 137; 4 Nov. 123; 5. Nov. 83.

ORTODOXIE DE RIT LATIN

Să nu fim înțeleși greșit. Gândul nostru nu e să arătăm aici în ce fel sau în ce măsură e ortodoxă Biserica latină a Romei. Nu e vorba nici de vre-un simplu exercițiu dialectic pe două teme din trecut ca să evocăm zădarnice polemici depășite. După cum se va vedea mai încolo, nu ne interesează deloc ortodoxia înțeleasă ca o simplă confesiune creștină, după cum nu ne interesează nici ritul latin ca ceva strein de ortodoxie.

E vorba aici dimpotrivă de un eveniment concret și de cea mai plină actualitate, un eveniment de o foarte mare importanță pentru adevărata înțelegere a Ortodoxiei. Voim adecă să facem cunoscut cetitorilor acestei reviste și lumii dela noi, că există astăzi, în sânul marei sobornicii a ortodocșilor, o comunitate de creștini din apus, — (după cât se pare, un grup dintre foștii Vechi-Catolici cari-și zic astăzi catolici-evanghelici) —, o comunitate de apuseni așadar, care în cele ale credinții mărturisesc aceleași adevăruri ca și noi, iar în cele ale slujbelor și rugăciunii, au primit întărire dela autoritățile canonice ortodoxe, să se poată ruga după rânduielile de slujbă ale tipicului latin, să se roage, cu alte cuvinte, în ritul în care s'au rugat odinioară, pe vremea ortodoxiei din Apus, un sf. Leon cel Mare, un Sf. Benedict, un Sf. Grigorie cel Mare...

O comunitate de creștini de rit latin cu care suntem în deplină împărtășire din toate punctele de vedere, există așadar astăzi în sânul însuși al marei familii a ortodocșilor, iată evenimentul. E, în realitate, ortodoxia de rit latin din Paris, al cărei fondator și conducător până decurând, a fost Monseigneurul Winnaert, și ortodoxia aceasta e obiectul acestor rânduri. Nu regretăm decât locul îngust pe care-l permit împrejurările unui eveniment de-atât de mare semnificație și bucurie, de asta nu ne îndoim, pentru toată Ortodoxia conștientă...

O ortodoxie de rit latin, așadar, astăzi nu mai este un lucru

de neînchipuit. Ea este, în prezent, o realitate vie, un fapt împlinit și asta, de aproape zece ani de zile...

Nici nu se putea altfel. Ortodoxia nu-i o simplă formă de creștinătate, o confesiune creștină așa cum e protestantismul și chiar catolicismul, de pildă. Nu-mi pot închipui pe sfântul Ioan Damaschin care și-a scris «Expunerea exactă a credinții ortodoxe» (Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως) prin veacul al VIII-lea, deci înainte de schismă (1054), — înțelegând Ortodoxia ca pe o simplă confesiune creștină. Ortodoxia nu-i deloc o confesiune între alte confesiuni; Ortodoxia e o plinătate, e însăși substanța vie a creștinismului întreg.

N'am întâlnit niciodată o mai adâncă tălmăcire a ceea ce este cu adevărat Ortodoxia, examinând lucrul cu profunzime, sub fețele lui esențiale, ca articolul publicat în revista «Logos» (Anul 1928 Nr. 2) de regretatul profesor rus N. N. Glubokovsky, articol intitulat: «L'Orthodoxie dans son essence». Ar trebui dat pe românește articolul acesta și tipărit ca să-l poată avea la îndemână orice ortodox în stare să cugete. Iată câteva spicuiuri:

«Ortodoxia, scrie el, se confundă cu creștinismul însuși, e organul viu al harului dumnezeiesc» (p. 172). Ea nu-i o doctrină, ci viață (p. 178), e pur și simplu viața în harul Duhului Sfânt (p. 180).

Mai mult, Ortodoxia aceasta nu-i o abstracțiune. Ea se manifestă de fapt, în fărâme și înfățișări deosebite, fără a pierde însă nimic din adâncimea și măreția ei de taină, în diferitele biserici naționale (p. 170). Totuși, ea nu poate fi comprimată între hotare naționale și nu-i proprietatea exclusivă a nici unui neam (p. 167). Față de esența vie a ortodoxiei, diferitele înfăptuiri parțiale se prezintă ca o întrupare istorică a totului, ca o realizare a lui de fapt. Dar în caul acesta, principiul general este coborât la nivelul particularului și e realizat numai într'o măsură îngustă care nu-i este adecvată. Totul nu-i îmbrățișat în toată lărgimea lui; ci numai între hotare particulare; e reprezentat într'un fel incompatibil cu măreția lui firească și chiar fals din punct de vedere obiectiv, dacă parțialul mărginit pretinde la un moment dat, să înlocuiască totul, socotindu-se singurul reprezentant al unității și bogăției lui (p. 172).

Aproape în acelaș fel vede autorul și poziția Ortodoxiei față

de problema confesiunilor creștine. «In principu, Ortodoxia scrie el, se opune confesiunilor creștine nu așa cum adevărul se opune eroarei, ci așa cum se află totul față de părțile lui. Prin firea lucrurilor acestea se depărtează de unitate; ca să-și afirme și ca să-și întărească autonomia, ele se văd silite să insiste asupra ceea ce le desparte, subliniind apăsător trăsăturile lor caracteristice ca și deosebirile dintre ele, într'un cuvânt, ceea ce face cu neputință orice amestec și orice trecere dela una la cealaltă.

Prin firea ei unitară, Ortodoxia nu află nici un motiv interior ca să aibă o astfel de atitudine. Conținând în ea toate părțile totului, ea nu are nevoie și nici pornirea să se despartă de acestea din urmă. Firea specială a Ortodoxiei stă în aceea că ea cuprinde și reduce la o unitate armonică toate părțile trupului Bisericii. Starea ei normală rezidă în funcția de a unifica interior toate părțile totului, într'o mișcare de unificare concentrată, reprimând orice deviație și apostazie» (p. 173).

In scurt, e clar: Ortodoxia nu-i o formă parțială de creștinătate, o confesiune între alte confesiuni; ea e o plinătate, e totul creștin însuși.

«Ea se ridică deasupra celorlalte confesiuni, nu prin orgoliul de dominațiune, ci constatând pur și simplu faptul că ea reprezintă un tot, pe când celelalte sunt simple fracțiuni» (p. 180).

Ori, așa cum Ortodoxia nu-i o confesiune, tot așa esența ortodoxiei nu poate fi exprimată și realizată cu exclusivitate, nici între granițele unui singur rit liturgic. Dealtfel, astăzi e un fapt, istoricește, definitiv stabilit că, cel puțin, până în vremea schismei (1054) și cu atât mai mult, pe timpul când sf. Ioan Damaschinul își scria vestita lucrare de care am pomenit,—Ortodoxia de pretutindeni se ruga lui Dumnezeu după rânduielei și în liturghii cu structuri deosebite. Fiecare mare centru creștin, — Ierusalimul, Antiohia, Alexandria și Bizanțul, în Răsărit; Roma, Milanul, Gallia și Spania, în Occident, — își aveau ritul său, stilul său liturgic propriu. Unica substanță a Ortodoxiei universale se exprima, se realiza și se întrupa într'o mare varietate de rituri...

E drept, astăzi singur ritul bizantin reprezintă liturgic Ortodoxia. E vina schismei și a vitregiilor istoriei. Ar fi însă o

exagerare de neiertat a identifica, întrucât privește ritul, ortodoxia bizantină cu esența întreagă a Ortodoxiei. De fapt, dacă e adevărat că Ortodoxia de rit bizantin e aceea care realizează, reprezintă și întrupează astăzi, istoric și de fapt, adevărata substanță vie a Ortodoxiei, e clar totuși că această ortodoxie istorică și mai exact, ritul bizantin, nu poate pretinde (și de drept n'a pretins niciodată) — să exprime și să îmbrățișeze cu exclusivitate, el singur, toată adâncimea și toată bogăția liturgică a Ortodoxiei considerată în măreția și în plinătatea genuină a ființii sale. S'ar opune unei astfel de înțelegeri, nu numai chemarea divină a Ortodoxiei în lume, chemarea de a fi adecă o unitate în varietate, i s'ar opune toată istoria trecutului ortodox...

Departe deci de a fi o inovație, recenta ortodoxie de rit latin se înscrie astfel dimpotrivă pe linia unei simple reveniri la tradiția ortodoxă cea mai grandioasă și mai autentică.

*

Și totuși această revenire nu s'a petrecut fără dificultăți. Una din ele, cel puțin, merită să fie amintită.

Era prin 1936, pe vremea când grupul de credincioși catolici — evanghelici, de rit roman, în frunte cu Mgr. Winnaert, conducătorul, acum defunct, al ortodoxiei de rit latin de mai târziu, făceau demersuri stăruitoare să intre în raporturi de unire cu Biserica Ortodoxă. Dacă primeau fără știrbire toate adevărurile mărturisite în Ortodoxie, puneau totuși o singură condiție la care se socoteau îndreptățiți să țină: cereau anume să li se îngăduie să-și trăiască Ortodoxia în duhul ritului lor latin, să se roage adecă, așa cum se rugaseră dealtfel, cu mult de tot înainte de schismă, toți ortodocșii latini din lumea Romei.

Ori, Constantinopolul, dintr'un ciudat filetism religios care nu poate concepe ortodoxie adevărată decât de rit bizantin, n'a încuviințat această condiție. S'au adresat atunci Moscovei. E meritul locțiitorului de patriarh de-atunci, al marelui ierarh care a fost mitropolitul Serghie, de a fi înțeles semnificația profundă și excepțională a momentului: În principiu, ortodoxia de rit latin putea astfel canonicește din nou să existe. Rămânea numai o singură clauză de lămurit: Poate fi socotită ortodoxă o liturghie, cum e cea latină, care — pentru sfințirea darurilor — nu are epicleză?...

Știu că, la un moment dat, Moscova a cerut grupului Winaert să introducă o epicleză, drept condiție de ortodoxie, în liturghia latină. Desigur, ideal ar fi fost să se fi studiat stilul propriu al liturghiei latine dinainte de schismă, din vremea ortodoxiei române, și să se fi respectat stilul pur al ritului, fără amestecuri hibride. Dar, în stadiul acesta erau lucrurile când am plecat din Franța și alte informații de atunci nu mai am...

Ar fi interesant de știut cum s'a rezolvat această problemă, căci cum spuneam, de mai mulți ani de zile (din 1937), ortodoxia de rit latin e un fapt împlinit. În realitate, ortodoxia aceasta ține canoniceste de Biserica rusă, mai exact, de Patriarhia din Moscova, adică de exarhul acesteia pentru Occident, de I. P. S. Serafim, succesorul I. P. S. Evloghie, mort în August 1946. Cuprinde două parohii și o comunitate monastică de benedictini ortodocși (își zic benedictini pentru că se conduc după regula sf. Benedict). Cele două parohii sunt: a) parohia «Inălțării» în strada d'Alleray 26 Paris XV, și b) parohia «Sf. Irineu» mai recentă, în strada Blanqui 96 Paris XIII. Mănăstirea benedictină ortodoxă își are sediul la Biserica «Inălțării» și hramul «Sf. Dionisie și Serafim»; adevărul este că starețul mănăstirii Dom Denis Chambault o. s. B. e și preotul paroh al Bisericii, iar călugării îi dau ajutor la conducerea parohiei.

Strădania pastorală a Părinților călugări e admirabilă. Până acum merg înflorind, următoarele lucrări:

a) O lucrare destinată tineretului, cu două ramuri: una de îndrumare a copiilor, sf. Tarsicius, care cuprinde câteva sute de copii și o altă ramură de cercetași mici și mari.

b) O secție misionară de expansiune și de relații cu cei împrăștiați.

c) O secție de asistență pentru cei din închisori.

O altă latură foarte însemnată a activității acestor părinți e și răspândirea cunoașterii pieselor celor mai alese din imnografia, cultul și iconografia Răsăritului. N'am cetit niciodată cuvântarea Șf. Ioan Hrisostom la Paște într'o tălmăcire franceză mai impresionată decât a lor. De altfel la fiecare moment liturgic însemnat, textele din liturghia lor se împreună cu icoane litografiate și imne de-ale noastre.

Parohia «Sf. Irineu» e condusă de Protoereul Eugraf Kovalevsky. Din Noembrie 1946, parohia aceasta întreține Școala

franceză de teologie Ortodoxă numită «Institutul Sfântul Dionisie», școală cu profesori ortodocși de valoare (ca Wladimir Lossky, de pildă, autorul Esseu-lui de teologie mistică cunoscut), școală al cărei rector e părintele Kovalevsky însuși. E un așezământ interortodox cu scopul promovării adevărului universal al Ortodoxiei.

Astfel structurată, Ortodoxia aceasta de rit latin își zice «Biserica catolică-ortodoxă occidentală» și își săvârșește slujbele după pravila ritului roman în limbile franceză și engleză.

E drept, a străbătut momente deosebit de grele și, bănește, e destul de strâmtorată și acum, dar elanul slujitorilor ei și încrederea lor în dreptatea cauzei pe care o servesc ard și astăzi viu ca în ziua cea dintâi.

Nu-și fac nici o iluzie asupra ajutoarelor materiale ce le-ar putea veni de prin părțile noastre; în înfruntarea lor cu greutatețile de tot felul, sunt însă foarte sensibili la mărturiile de simpatie, de fraternitate și de înțelegere pe care le primesc din lumea ortodoxă.

Cu greu ne putem da seama ce-a însemnat pentru ei, de pildă, faptul că au fost vizitați, apropiați și cercetați cu dragoste și grijă de I. P. S. Grigorie al Leningradului însoțit de P. S. Fotie, în anul 1946, cu ocazia trecerii acestora prin Paris. Dar nespun de mult a însemnat numai faptul că Patriarhul Antiohiei le-a trimis un simplu cuvânt de prețuire, de simpatie și de binecuvântare. Înțeleg aceasta din imprimatele pe care le primesc destul de des dela ei...

Ei bine, mă încumet a crede că, în lipsă de altceva, un gest de felul acesta ar putea veni și din partea Bisericii ortodoxe române. Desigur, mă îndrept mai întâi cu rugămintea către înaltele noastre cercuri oficiale. Cu cât vine mai de sus cu atât gestul e mai prețios. Dar mă mai gândesc și altfel.

Ce-ar fi de plidă, dacă fiecare din noi, preoți și mireni, ne-am aduce aminte de strădania încordată a fraților noștri ortodocși din Occident și i-am pomeni în rugăciunile noastre? Și iarăși, n'ar fi oare bine dacă, din când în când, le-am trimite și câte o mărturie scrisă de simpatie, de înțelegere și de fraternitate? Măcar atât de-ocamdată... Dar asupra acestei tinere ortodoxii latine vom reveni.

Arhim. BENEDICT GHIUȘ

Asistent la Facultatea de Teologie din București

CRONICA EXTERNĂ

JUBILEUL DE 500 ANI AL AUTOCEFALIEI BISERICII RUSE

În Nr. 10 al revistei intitulată «Jurnalul Patriarhiei de Moscova» Dl. Profesor Gheorghievski vestește pe cititorii săi, că în 1948 se împlinesc cinci sute de ani de la proclamarea independenței și autocefaliei Bisericii ruse, ceea ce va face să se sărbătorească un mare Jubileu. Tot odată Dl. Profesor expune în scurt situația bisericii ruse până la 1448, împrejurările sociale din Rusia, care au condus «într'un mers natural» Biserica Ortodoxă Rusă la autocefalie și modul cum s'a operat actul autocefalizării. Să-l urmărim și noi de aproape pentru a cunoaște o epocă însemnată din viața surorii Bisericii noastre ortodoxe române.

Rusia antică a fost creștinată prin predicatori și ierarhi greci veniți din sânul Bisericii Orientale, ceea ce conform normelor de organizare ale acestora a făcut ca creștinătatea din numita țară să intre în cuprinsul Patriarhiei de Constantinople ca o Mitropolie a ei, iar afacerile bisericesti ale noii biserici ortodoxe din Rusia să se conducă și să se supravegheze de aproape de Patriarhul din Constantinople și de Sinodul său. Până în sec. XV-lea mitropolitul și episcopii s'au numit dintre colaboratorii Patriarhului, cei mai mulți de neam grec, prea puțini de neam slav, dar dintre supuși direcți de ai Patriarhiei Constantinopolitane (adecă nu născuți în Rusia). Aceasta a contribuit mult la o îngreuiere a vieții bisericesti. Providența însă a folosit toate piedicile și toate greutățile spre a conduce creștinătatea rusească la înjghebarea unei biserici solide și deplin independentă. Mult dorita independență sau autocefalie n'a fost opera vreunui mare personaj politic sau bisericesc, nu, ci a acelui curs de evenimente sociale, care au ridicat statul moscovit și biserica rusă la gradul cel mai înalt de putere și de bogăție.

La 1 Iulie 1431 a încetat din viață Fotie Mitropolitul Mos-

covei. Până la această dată se făcuse vestit episcopul Iona al Riazanului și Muromului prin creștinarea multor păgâni din acea eparhie. Marele cneaz Vasilie Vasilievici adună în Moscova un sinod de ierarhi ruși și-i determină să aleagă dintre ei pe mitropolitul, care să succeadă lui Fotie. Aleg pe Iona. Și marele cneaz și Sinodul cer lui Iona să meargă la Constantinopol după obiceiul îndătinat spre a se prezenta Patriarhului Ecumenic și a solicita confirmarea alegerii și înscăunarea în rangul de Mitropolit al Moscovei și întregii Rusii. Imprejurările politice nu i-au îngăduit lui Iona să părăsească Moscova. Intre marele cneaz Vasilie Vasilievici și între unchiul său Iurie D. Zvenigordschi s'a declarat întâi o ceartă, apoi un război fratricid cu mari turburări și cruzimi ținând câțiva ani. În această luptă s'a amestecat și cneazul Dimitrie Șemeaca, care a isbutit să pună stăpânire pe Moscova și să orbească pe Vasilie în anul 1446.

Episcopul Iona a stat tot timpul de partea Marelui cneaz Vasilie și pentru înțăetatea Moscovei, iar luptele ce se desfășurau îl împedecau să meargă prin teritoriile aflătoare în luptă spre Constantinopol. Era silit să se întituleze în 1433 «numit la sfânta mitropolie rusă», dar din cauza războiului, care trecea Moscova din mână în mână, nu s'a putut ocupa de treburile ei bisericesti atâția ani.

De aceste turburări și războaie au căutat să profite dușmanii din afară ai Statului Moscovei și ai Bisericii Ortodoxe Ruse. Așa Prințul Lituan Svidrigailo, care pusese stăpânire pe teritoriul Smolenscului, în toamna anului 1443, a trimis pe episcopul de aci Gherasim la Constantinopol ca să ceară pentru sine rangul de mitropolit. A obținut și peste un an s'a întors cu titlul de Mitropolit al Kievului și a întregii Rusii, apoi al Moscovei și al întregii Rusii. În 1434 Gherasim a instalat pe Eftimie ca arhipăstor al Novgorodului, urmărind să rupă eparhii din Mitropolia Moscovei și cu cele din Lituania să formeze o mitropolie aparte de cea a Moscovei, iar apoi sub ocrătirea și conducerea lui Svidrigailo să se ocupe de Unirea cu Roma. Într'o scrisoare către Papa Eugeniu, Svidrigailo laudă pe Gherasim și și exprimă încrederea, că cu el va putea realiza Unirea. Intre Svidrigailo și Sigismund s'a dat o luptă pentru tronul Lituaniei. Svidrigailo bănuind pe Gherasim, că nu mai ștă de partea sa, în Iulie 1435 l-a ars. Sigismund a reușit să ocupe tronul.

La Constantinopol se petrecea altă dramă. Turcii sileau să pună mâna pe el. Impăratul grec Ioan Paleologul și Patriarhul ecumenic Iosif, în fața acestui pericol, a cerut ajutorul papei de la Roma. Acesta le făgăduiește, dar le cere unirea bisericii orientale cu cea apuseană sub conducerea papei de la Roma. În fața pericolului turcesc Impăratul și Patriarhul din Constantinopol inclinau a primi Unirea. În acest timp survine și vacantarea scaunului mitropolitan al Moscovei. Pentru o ușurare a Unirii cu Roma, Patriarhul din Constantinopol numește și trimite ca mitropolit al Moscovei pe un partizan al Unirii, Isidor. În acest timp sosește la Patriarhie și Iona cerând să fie confirmat ca mitropolit al Moscovei. I se răspunde, că Patriarhia regretă întârzierea lui Iona și că îl va confirma și instala după Isidor. Și Iona se întoarce în 1437 în suita noului mitropolit al Moscovei Isidor. Marele cneaz în primele zile stăpânit de o mare supărare a refuzat să recunoască pe Isidor de mitropolit, ca fiind numit fără cererea și voia sa. În cele din urmă însă a consimțit să-l primiască «numai ca să nu strice vechea tradiție».

Abia venit în Moscova, Isidor, fără voia Marelui cneaz, a plecat la sinodul de la Florența și aci a primit unirea cu Roma, iar după întoarcerea la Moscova a încercat să introducă Unirea și în Rusia. În 1441 însă a fost condamnat de sinodul episcopilor ruși și pus la închisoare. A știut să fugă și să se ascundă în Roma. Atunci Marele cneaz Vasilie a scris Patriarhului din Constantinopol arătându-i toate isprăvile lui Isidor și cerând numirea lui Iona în locul lui. Aflând însă, că și Impăratul și Patriarhul au aderat la Unirea hotărâtă la Sinodul de la Florența, a renunțat de a mai trimite scrisoarea și a hotărât ca în chestia numirii Mitropolitului Moscovei să hotărască numai sinodul episcopilor ruși. În consecință a adunat în Moscova pe toți episcopii ruși și toți au consimțit la înscăunarea ca Mitropolit al Moscovei a lui Iona ales ca atare cu șaptesprezece ani în urmă, după moartea lui Fotie.

Sinodul s'a ținut în biserica Sf. Arhanghel Mihail participând și mulți arhimandriți, egumeni și preoți. S'au citit canoanele apostolice și ale sinoadelor ecumenice și locale, s'a citit făgăduința Patriarhului, că după Isidor va fi numit Iona, că și în trecut au fost așezați mitropoliți de sinoadele lor ca Ilarion în timpul cneazului Iaroslav și Climent în timpul cneazului

Igeaslav. Ca încheere la 15 Decembrie 1458 Sinòdul a ales și înscăunat pe episcopul Iona al Riazanului și al Muromului ca Mitropolit al Moscovei și al întregii Rusii.

Instalarea i s'a făcut așa: Iona a oficiat sf. liturghie purtând în timpul slujbei pe umeri omoforul mitropolitan, iar în mâni ținând cârja mare mitropolitană—simboalele puterii mitropolitane. Iona a fost primul mitropolit așezat de episcopii săi în Moscova, pe când cei doi citați mai sus au fost așezați în Kiev.

Indată după așezarea sa pe scaunul mitropolitan al Moscovei Iona a trimis o scrisoare către toți creștinii din Rusia lămurindu-le legalitatea alegerii sale. Altă epistolă a adresat cneazului Alexandru Vladimirovici al Kievului adăogând la cele de mai sus învinuirea față de împăratul și patriarhul Constantinopolului că «s'au împrietenit și apropiat de latini».

O astfel de scrisoare a trimis și către episcopii eparhiilor lituane.

Marele cneaz Vasilie Vasilievici al Moscovei a pregătit o scrisoare către Constantinopol cu arătarea celor petrecute cu Iona și Isidor la Constantinopol, cu Isidor la Moscova și la Florența, cu neputința de a ținea dese legături între Moscova și Constantinopol din cauza năvălirii Tătarilor și războaelor interne pe de-o parte, înmulțirii atacurilor banditești ale marilor drumuri între cele două capitale, pe de altă parte. Ca urmare s'au văzut siliți a aduna la un sinod în Moscova pe toți episcopii din Rusia, care și-au ales dintre dânsii pe Iona ca mitropolit, conducându-se întru totul de canoanele sfinților apostoli și ale sfinților părinți. Se roagă a nu li se socoti aceasta ca o îndrăsneală sau îngâmfare. Imprejurările i-au silit la aceasta. Făgăduesc a rămâne în vechia pietate și a păstra Ortodoxia ce li s'a predat până la sfârșitul veacului. «Biserica noastră rusă cere și caută a obține binecuvântarea de la Biserica ecumenică a Țarigradului. La fel și Mitropolitul nostru Iona cere dela ea binecuvântare și unire cu dânsa».

În scurtă vreme treburile au luat altă întorsătură. Constantinopolul a fost cucerit de Turci la 29 Mai 1453 când a și perit Împăratul Constantin Paleologul. Toate speranțele Romei s'au prăbușit. Pe scaunul patriarhal al Constantinopolului urcat cu aprobarea sultanului Mahomet II, cunoscutul în laici-

tate ca mare apărător al Ortodoxiei Gheorghe Sholarie, iar în monahism Ghenadie. Constrâns de nevoile sărăcitei sale biserici, Patriarhul Ghenadie s'a decis a apela la ajutoarele materiale ale Rusiei celei de aceeași credință. Pentru aceia a dat binecuvântarea și aprobarea Mitropolitului Iona și luând în considerare noile greutăți, care prin ocuparea Constantinopolului de Turci se ridică în calea Rușilor pentru a vizita acest oraș, în urma înțelegerii cu ceilalți patriarhi orientali, a dat episcopilor ruși deplinul drept, ca în chip independent să-și așeze singuri Mitropolit, iar Mitropolitului rus i-a dat între ceilalți mitropoliți locul prim, ceia ce-l făcea să ocupe locul al doilea după patriarhul de Ierusalim.

Decretul Patriarhilor orientali a confirmat definitiv autocefalia Bisericii Ortodoxe Ruse și a desemnat Mitropolitului Moscovei și a toată Rusia un loc de onoare între marii ierarhi ai Orientului.

În modul acesta și prima acțiune independentă a Bisericii Ruse în așezarea sf. Iona ca mitropolit fără legătura cu Patriarhul și independența care a decurs ca, urmare, a arătatei acțiuni, independență recunoscută de însăși Patriarhii, au fost create și condiționate de «necesitate» sau altfel vorbind, de mersul istoric al evenimentelor. Și autocefalia Bisericii Ruse la rândul ei s'a unit cu ridicarea Mitropoliei aceștia la rangul cel dintâi în întreaga Biserică Ortodoxă Orientală.

Să urmărim jubileul anunțat unindu-ne și noi la sărbătorirea lui spre o și mai strânsă prietenie între bisericile surori și autocefale: rusă și română.

Econ. IOAN P. ȚINCOCA

CRONICA INTERNA

MOARTEA PROFESORULUI VASILE G. ISPIR

Pentru a doua oară în ultimul timp, la trecere abia de un an dela moartea preotului profesor Haralambie Roventă, Facultatea de Teologie din București este nevoită să îmbrace zăbraniș negru pentru cel care s'a desprins grăbit și pentru totdeauna din mijlocul ei.

Profesorul Vasile Gh. Ispir, titularul catedrei de Indrumări misionare și Sectologie, unul din cele mai nobile și cuprinzătoare spirite, a pornit la drum lung în viața cea fără de sfârșit în dimineața zilei de 5 Iulie 1947, după o lungă și grea suferință.

Moartea sa a lăsat un gol adânc în sânul Teologiei și al Bisericii românești, iar despărțirea așa de grăbită de catedra și lucrul său universitar a îndurerat multe inimi iubitoare de mai bine, cari generație de generație s'au încălzit la flacăra idealismului său atât de viu trăit.

Dela ierarhul înălbit de ani și gârbovit de griji, ce poartă pe umerii săi tremurânzi destinele acestei Biserici și până la umilul preot din cel mai uitat colț de țară, ori dela cărturarul cercetător care zidește cu sacrificiul vieții sale și până la șovăelnicul și totuși înflăcăratul student teolog, multe suflete s'au îndoliat și multe lacrimi duiioase au picurat pentru trecerea la cele veșnice a unui veritabil misionar, care a purtat cu sine pecetia darului creștin într'o viață așa de frumos clădită și atâta de bogat trăită.

Din preajma mănăstirilor nemțene — locurile copilăriei dragi — și până'n cetatea idealului de viață creștină, unde și-a petrecut la studii avântul tinereții, întărindu-și în același timp și dorul luptei pentru Hristos; dela tribuna Universității bucureștene, căreia s'a dăruit din plin pentru ridicarea prestigiului Bisericii noastre strămoșești, și până în mahalaua unei școli

duminicale, creație a muncii sale fără preget, multe amintiri au tresărit și noian de năzuinți s'a năruit.

Suflet bun, blând și iertător, spirit viu și scripitor, plin de entuziasm și pricepere, profesorul Vasile Ispir a fost teologul de orizont întins, organizator și constructiv, pentru care doctrina creștină se vroia turnată în farul ecumenismului apostolic și al înfrățirii mondiale, fapt care marchează prezența sa la atâtea congrese și conferințe religioase internaționale, ori participarea-i rodnică în nenumărate comitete și consilii cu legături peste hotare.

Pentru a-i cunoaște însă activitatea extraordinar de multiplă și impresionant de bogată, desfășurată în lumea bisericească și teologică, ori pe tărâm social, vom prezenta aci date biografice și bibliografice asupra celor 60 ani de existență ai neuitatului nostru profesor și decan.

Născut în Târgul Neamțului la 18/21 Decembrie 1886, din părinți români ortodocși — Elisabeta și Gheorghe Ispir, de profesiune comerciant — își petrece primii ani ai copilăriei pe meleagurile Ozanei lui Creangă, la adăpostul Cetății Neamțului, mândria plăeșilor lui Ștefan cel Mare. Aci în preajma ctitorilor mănăstirești voevodale, precum și în sânul familiei dăruite de Dumnezeu cu prunci mulți, învață bunacuvința și iubirea de cele sfinte întru frica lui Dumnezeu.

După terminarea școlii primare de băeți nr. 1 din Tg. Neamț, este înscris — mai mult sub îndemnul bunicei sale, rudă de departe cu Dionisie Romano (1806-1873) — la seminarul teologic din Roman, dar curând este transferat la seminarul «Veniamin Costache» din Iași, pe care-l termină în 1906 în mod «exceptional», având cea mai mare medie posibilă dintr'o serie de mai multe generații.

Elev, fiind, obține premiul I-iu cu lucrarea «Folosul păsărelor» la un concurs instituit, pentru toți elevii din Moldova, de către Soc. «Protecția Animalelor» din Iași.

Sub imboldul firii sale care cerea ca religiozitatea pe care o avea din familie, dar și din mediul înconjurător — părinții săi se mutase încă din 1902 în satul Văratec, lângă Mănăstire — să fie clarificată la lumina cunoștinții, vine în București și urmează cursurile Facultății de Teologie (1906-1910).

Ca student, datorită energiei și combativității sale, este

ales președintele Societății studenților în Teologie și apoi președinte al Centrului studențesc București.

La 29 Oct. 1910 obține licența în teologie «magna cum laude», publicând în același an un studiu sumar, dar foarte consistent asupra vieții religioase, intitulată «Mănăstirile Noastre».

Dornic de învățătură, având sprijinul material al Casei Bisericii, dar și sacrificiul fără de margini al părinților săi, merge mai întâiu la Berlin, și apoi în 1911 pleacă în Anglia, la Oxford, unde obține în 1914 titlul de Bachelor of Science.

Isbucnind primul războiu mondial în 1914, se reîntoarce în țară și după ce își face stagiul militar, ia parte la campania de întregire, mai întâiu ca sublocotenent apoi ca locotenent de rezervă, luptând la Turtucaia și Dragoslavele

Intre timp publicase lucrarea «Introducerea în studiul religiunii comparate, Buc. 1915, 143 p., precum și diferite articole în Neamul Românesc, revista bisericească Viitorul și Revista Ortodoxă. Făcuse cerere de examen ca să fie abilitat ca docent pe lângă Facultatea de Teologie din București în specialitatea Istoriei, Psihologia și Filosofia religiunilor. Nădăjduia să meargă în Grecia pentru studii și cercetări științifice, dar intrarea României în războiul de unitate națională a zădărnicit gândul său dintru început.

După încetarea ostilităților și demobilizare este numit la 1 Oct. 1918 profesor suplinitor la liceul «Mihai Viteazul» din București, iar delă 1 Dec. 1918 la liceul «Spiru Haret» și gimnaziul «Dimitrie Cantemir». In anul școlar următor 1920-1921 funcționează ca profesor la liceele «Spiru Haret» și Mihai Viteazu», iar în anul 1921-1922 și la liceul «Gheorghe Lazăr».

După ce a urmat Seminarul pedagogic universitar s'a înscris și a trecut în Iulie 1919 doctoratul «magna cum laude» la Facultatea de Teologie din București, cu lucrarea: «Natura și dezvoltarea ideii de Dumnezeu în societatea popoarelor primitive din Africa Centrală (un argument pentru dovedirea universalității credinței în Dumnezeu), fiind astfel primul student căruia Facultatea de Teologie din București îi decerne titlul de doctor în teologie.

In anul 1920 trece examenul de capacitate pentru învățământul secundar la limba engleză și mai predă această materie la Școala militară de educație fizică, precum și la Institutul

ortodox al Femeilor Române. Deasemenea publică lucrarea: «In chestiunea reorganizării Bisericii noastre», București 1920.

În urma examenului depus este numit docent universitar de Apologie creștină la Facultatea de Teologie din București în 1920, iar la 1 Mai 1922 este chemat în funcțiunea de secretar general al Ministerului Cultelor și Artelor, unde rămâne până în Martie 1926, când demisionează.

Cum în urma stăruințelor depuse se înființase încă din anul 1920 o catedră de Indrumări Misionare la Facultatea unde era abilitat docent, catedră care se publicase vacantă abia în Ianuarie 1922, este numit în urma recomandării Consiliului profesoral, în baza titlurilor și studiilor ce posedă, precum și a lucrărilor tipărite, profesor titular la această catedră, pe data de 20 Decembrie 1922.

Între timp mai publicase lucrarea: «Indrumarea misionară a Bisericii Ortodoxe», București 1922, 72 p., înființase cercul social-creștin «Solidaritatea», și redacta în colaborare revista cu același nume, în care a publicat o mulțime de studii în cei zece ani de apariție (1920-1930).

La catedră funcționează neîntrerupt cu multă răbdare și perseverență, reușind să contureze așa de frumos studiul misiologiei în cadrul disciplinelor teologice, până în Noembrie 1938, când în urma legii de raționalizare a învățământului superior este încadrat la catedra generală de Teologie practică, pentru disciplinele catehetică și pastorală socială. În anul 1942 însă, reînființându-se prin legea nr. 386/1942 catedra de Indrumări misionare și Sectologiei, își reia cu multă dragoste și devotament munca în știința și la catedra pe care le creiase cu atâta pricepere și zel în țara noastră.

Au venit greutățile celui de al doilea războiu mondial și imediat după încheierea armistițiului, profesorului Vasile Ispir i se încredințează de către Ministerul Educației Naționale la 14 Octombrie 1944, funcțiunea de decan al Facultății. Cu ce gânduri mari a primit această demnitate și cu câtă pasiune s'a dedicat acestei însărcinări! Lupta pentru creierea de condiții prielnice și civilizate pentru întreținerea și studierea tineretului universitar teologic. Vroia tipărirea unui Anuar al Facultății pentru a-și marca astfel rostul existenței ei, socotindu-l o piesă destul de însemnată în vremurile ce trăim. Căuta înzestrarea Facultății cu

local, mobilier și materialul necesar, demn de o instituție culturală care poartă la activul său înfăptuirile unei bogate experiențe de peste 60 (șasezeci) ani. Pregătea creiarea acelei ambianțe proprii pentru adunarea în congres internațional a profesorilor de teologie, cum și participarea teologiei românești și a Bisericii noastre la toate manifestările religioase internaționale, în care scop înfăptuește, la 19 Ianuarie 1945, «Societatea Română de Teologie Ortodoxă», unde avea să se dezbătă și înfățișeze atâtea probleme actuale religioase.

Dar vremurile grele și boala nemiloasă n'au lăsat ca toate aceste gânduri să se înoade cât mai curând, astfel că plecarea sa de la decanat în 3 Sept. 1946 a găsit prea puțin înfăptuit din aceste deziderate.

Operația grea pe care a suportat-o în August 1945 îi prejudiciază în mod foarte serios sănătatea, astfel că începând cu toamna anului 1946 este nevoit să ceară concediu medical, părăsindu-și cu multă părere de rău cursurile și lucrările catedrei sale. Boala progresează din ce în ce mai mult și începând cu sărbătorile Paștilor (1947) profesorul Vasile G. Ispir zace greu bolnav la pat, încât orice efort medical este de niciun folos.

Incet încet fizicul se stinge, măcinat de suferință, iar spiritul său atât de vioiu și prezent întotdeauna se desparte de lumea pământească în dimineața zilei de Sâmbătă 5 Iulie 1947.

În timpul celor 24 ani de funcționare în învățământul universitar, profesorul Ispir a avut una din cele mai multiple și variate activități, în cadrul învățământului teologic, al Bisericii creștine și al manifestărilor sociale, cultural și religioase, interne și internaționale.

Lăsând la oparte îndatoririle strân legate de catedră și preocupările didactice: membru în senatul universitar în anii 1925/1927, 1933/1935 și 1944/1946, membru în comisiile de recrutarea corpului didactic la diferite Facultăți și Academii teologice, membru în comisii de disciplină, comisii consultative, comisia căminelor și cantinelor universitare, ori înființarea seminarului de Indrumări misionare și sectologie, în cadrul căruia s'au publicat o seamă de lucrări, decedatul profesor Vasile Ispir a fost membru și președinte a nenumărate comisii și comitete naționale și internaționale, efor al Bisericii Ortodoxe Ro-

mâne, epitrop al bisericii Sf. Spiridon și al bisericii Albă Postăvari.

A inițiat și organizat în colaborare cu colegul său, profesorul Șerban Ionescu cursurile de vară «Solidaritatea», la M-rea Neamț, R. Vâlcii și M-rea Cozia; a înființat în 1926 Asociația Misionară Ortodoxă (A. M. O.), Școlile duminicale și Institutul de îndrumări Misionare, cărora le-a dedicat mulți ani de muncă. Scopul lor a fost opera de ajutorare a studenților prin asistența socială în spitale și printre șomeri, deprinzând în același timp pe studenții teologi cu misiunea creștină, mai ales prin acele Școli duminicale.

A făcut să apară revista de specialitate «Misiunea Creștină» (în 1939), a cărei existență materială a susținut-o personal.

A susținut și întemeiat Atenee populare, biblioteci parohiale și case de sfat și de cetire în diferite localități din țară.

A ținut o serie de conferințe în orașele mari ale țării: Focșani, Bârlad, Galați, Brăila, Curtea de Argeș, Brașov, Sighetul Marmăției, București, Constanța, R. Vâlcea, etc.

A colaborat cu articole și dări de seamă la revistele: Solidaritatea, Biserica Ortodoxă Română, Raze de Lumină, Viitorul, Studii Teologice, Misiunea Creștină, Ortodoxia, etc., precum și la ziarele: Universul, Neamul Românesc etc. A publicat:

1. *Mănăstirile Noastre*, 1910.
2. *Introducere în studiul religiunii comparate*, Buc. 1915, 144 p.
3. *În chestiunea reorganizării Bisericii noastre*, Buc. 1920, 26 p.
4. *Îndrumarea misionară a Bisericii Ortodoxe*, Buc. 1922, 72 p.
- Raport asupra congresului pentru stabilirea prieteniei dintre popoare prin mijlocirea bisericilor, ținut la Copenhaga între 6-11 August 1922*. Buc. 1923, 16 p.
5. *Sectele religioase din România*, Arad 1928, 32 p.
6. *Ideia de Dumnezeu în țara Masailor*, Buc. 1929, 33 p.
7. *Fedcrative Efforts among th Churches* — raport la conferința de creștinism practic de la Stocholm, 1925.
8. *Curs de îndrumări misionare*, Buc. 1930, 552 p.
9. *Discurs la Mesagiu* Buc. 1931.
10. *Reforma învățământului universitar*, Buc. 1932, 24 p.
11. *Misiunea creștină în România Nouă*, Buc. 1933, 28 p.
12. *La Mission dans l'egliseo rthodoxe*, Athènes, 1936.
13. *Misiunea actuală a Bisericii Ortodoxe a Răsăritului* (Misiunea externă a Bisericii noastre) Buc. 1938, 20 p.

14. *Biserica in serviciul social sau Ce este creștinismul social*, Buc. 1938, 26 p.
15. *Organizarea învățământului industrial*, Buc. 1940.
16. *Viața creștină practică imbold spre ecumenicitate*, Buc. 1940,
17. *Biserica activă*, Buc. 1941, 145 p.
18. *Sectele religioase un pericol național și social*, Buc. 1942, 16 p.
19. *Biserica noastră și ecumenismul contemporan*, Buc. 1943, 32 p.
20. *Sfântul Apostol Pavel ca misionar*, în rev. B. O. R. an. LXII (1944 nr. 1-3, pag. 42-61.
20. *Principiile educației creștine*, Buc. 1946, 46 p.

Dar profesorul V. G. Ispir nu și-a desmințit generozitatea și larga sa înțelegere pentru actele mari nici prin despărțirea de această viață. În testamentul său a lăsat pentru un student, care să meargă în străinătate, o bursă în rentă de stat în valoare de lei 50 milioane, toată biblioteca teologică a donat-o Facultății unde a profesat, precum și suma de 1.000 (una mie) lire sterline pentru creierea unui institut de studii teologice balcanice, intenție arătată de-altfel încă de multă vreme prin referatele prezentate la congresele și conferințele internaționale.

Iată atâtea date și fapte cari vorbesc îndeajuns despre viața unui suflet mare, neobosit lucrător în via Domnului și vrednic de pildă celor din jur.

*

Inmormântarea profesorului Dr. Vasile G. Ispir a avut loc Marți, 8 Iulie 1947, orele 7 p. m. în curtea bisericii Internatului Teologic din str. Radu Vodă, 24 bis., după slujba săvârșită în biserica Radu Vodă de un sobor de preoți în frunte cu I. P. S. Mitropolit Efrem Enăcescu, P. S. Episcopi Grigorie Leu și Antim Nica.

Au rostit cuvânt pentru cel care și-a împlinit viața cu atâtea fapte și'n nenumărate câmpuri de activitate: I. P. S. Mitropolit Efrem, P. S. Episcop Antim Nica, Preot Prof. Petre Vintilescu, decanul Facultății de Teologie din București, în numele Ministerului Educației Naționale, Pr. Gr. Cernăianu, directorul general al Cultelor, Pr. Prof. univ. Gr. Cristescu, în numele Facultății de Teologie, Avocat Grozdea, în numele Eforiei Bis. Ort. Române, Prof. univ. Teodor M. Popescu, în numele Soc. Rom. de Teologie Ortodoxă, Arhim. I. Scriban, coleg, prieten și nedespărțit însoțitor la atâtea congrese peste graniță, Ing. Dimescu, în numele Soc. ofițerilor de rezervă T. T. R.,

Av. Anghelovici, în numele Soc. Rom. Crucea Roșie, Pr. Eugen Bărbulescu, din partea Soc. Clerului «Ajutorul», Pr. Marin Ionescu, din partea preoțimii, Prof. univ. Preoțescu din partea Soc. Nemțenilor și studentul teolog Ghiță Traian.

Au ținut să-i aducă salutul cel din urmă numeroși prieteni, colegi, studenți și foști studenți, colaboratori și cunoscuți.

CONSTANTIN I. BERCUȘ

MOARTEA PREOTULUI PETRE PARTENIE

La poalele dealului Capela, în orașul întemeiat de bătrânul Vâlcea pe minunata vale a Oltului lângă vadul râului Râmnic, și-a sfârșit viața pământească preotul Petre Partenie, în ziua de 9 Decembrie 1946.

Născut la 28 Martie 1882 în comuna Siseștii de Jos din județul Mehedinți, din părinți evlavioși și buni gospodari,—Constantin și Maria, — și-a însușit încă de mic duhul vieții creștine, întărit și de cucernicia învățătorului Trandafir, care l-a călăuzit pe căile cărții, în școala șatului. A urmat apoi cursurile liceului «Traian» din Turnu Severin, pe care le-a terminat în 1901. Adânc pătruns și convins de adevărurile și sublimul învățăturilor creștine, tânărul Petre Partenie se înscrie în toamna aceluiași an la Facultatea de Teologie din București, frecventând în același timp și cursurile Facultății de Drept. Student eminent al ambelor Facultăți, obține licența în drept și apoi în teologie, la 30 Iunie 1907, cu lucrarea: **Mitropolitul Anastasie Crimca al Moldovei**. Unanim apreciat de dascălii săi, îi erau deschise toate drumurile spre desăvârșirea studiilor la Universitățile străine. Dar poate că Dumnezeu a vroit altfel. Hoții au prădat casa părinților săi, furând întreaga lor agoniseală, astfel că în toamna anului 1908, tânărul teolog și jurist Petre Partenie îmbracă haina clericală.

A funcționat câțiva ani ca diacon la o biserică din Craiova, fiind apoi numit director al Episcopiei Râmnicului Noul Severin, iar mai târziu, profesor și director al seminarului teologic din Râmnicul Vâlcea. La 1 Martie 1926 a fost numit director al seminarului Central din Capitală, unde a funcționat neînterupt până în toamna tragică a anului 1940, când, în urma schimbărilor politice de atunci, a fost silit să se retragă, fapt care i-a provocat o comoție cerebrală, țintuindu-l la pat pentru tot restul vieții.

În afară de funcțiile sale stabile, Petre Partenie a îndeplinit numeroase alte funcții și demnități, punând tot zelul, toate cunoștințele, eforturile și experiența sa pentru ridicarea neamului prin școală și prin biserică. A fost multă vreme inspector seminarial; dar demnitatea pe care a ilustrat-o prin excelență a fost aceea de președinte al Asociației Generale a Clerului Ortodox Român.

N'a fost un preot liturgisitor, ci mai mult un misionar, un luptător. S'a remarcat mai ales prin predicile sale, construite pe realitățile zilei și îmbrăcate într'o aleasă haină literară, cu mirezme adunate din cronicari și din limba vorbită de popor.

L'am cunoscut deaproape în vremea cât a condus ca director seminarul Central. În același timp însă, el depunea eforturi încordate ca exponent al întregii preoțimi ortodoxe române, fapt care l-a sustras întrucâtva dela îndatoririle sale față de școala ce-i fusese încredințată spre conducere. Simțea totuși o adevărată plăcere să coboare adesea în mijlocul elevilor. Simțea totuși o deosebită plăcere să coboare adesea în mijlocul elevilor, să le asculte păsurile, să le dea sfaturi, să le împărtășească emoțiile vreunei noi lecturi din scriitorii clasici, în special din cei francezi.

Dragostea lui față de tineretul școlar era dealtfel cunoscută de toată lumea. Nu era an să nu fie zărit printre elevii sosiți în Capitală din întreaga țară să concureze la premiile oferite de cunoscuta societate «Tinerimea Română», mângâindu-i părințește și încurajându-i în încercările și speranțele lor. De dragul celor mici, acceptase să facă parte din comitetul de conducere al Societății și din comisiile însărcinate cu cercetarea lucrărilor.

Dar preotul P. Partenie a făcut cinste clerului ortodox român și prin pana măiastră a condeiului său, atât în domeniul specialității sale profesionale, cât mai ales dincolo de hotarele vieții curat bisericesti.

Astfel, în Octombrie 1912 începe să publice în revista «Biserica Ortodoxă Română» **Notă și impresii de călătorie în Ardeal**, în care înfățișează cu talent și cu un deosebit spirit de observație aspecte variate din viața și pitorescul ținuturilor românești de peste Carpați, aflate pe atunci sub jug străin. Tot aci publică până în 1916 o serie de cuvântări și predici. Dintre celelalte articole publicate în numeroase alte reviste, în afară

de textele vechi, față de care simțea o adâncă pasiune, se pot cita: Note liturgice la Duminica Floriilor, în revista «Luminătorul», Râmnicu Vâlcea, an. III, nr. 14-15 (1912), p. 16-17; Le rôle actuel de la Confession dans l'église orthodoxe; ce que doit savoir le confesseur, în revista Λόγος I ère année, no. 2, 1928, p. 203-215); Crăciunul și tradițiile noastre strămoșești, în revista «Tinerimea Română», an. LV (1937), p. 223-230; Insemnări pe cărți vechi, în revista «Renașterea», Craiova.

În literatură, Petre Partenie a debutat la revista «Ramuri» din Craiova, în care a publicat cea mai mare parte din schițele sale. În 1917, pe când se găsea în refugiu la Iași, a colaborat la «Drum drept», de sub conducerea lui N. Iorga, «cu schițe olterea literaturii românești contemporane (II, p. 253).

În 1923 apare cel dintâi volum de schițe și însemnări al lui P. Partenie: **Boierul Drăgușin**, premiat de «Cartea Românească». Sunt descrise aci într'un stil propriu, viu, cu un ascuțit spirit de observație, aspecte tragice din zilele de încercare și biruință, 1916-1918. Dușmanul începuse să se rostogolească din munți peste câmpiile oltene. Locuitorii, cuprinși de frică, erau cu totul dezorientați. Cei mai mulți și-au luat ce au putut și au pornit în pribegie, fără să aibă o țintă bine definită. Nu mi-aduc aminte să fi întâlnit în vreo altă carte o descriere mai reală a convoiului de refugiați decât cea făcută de preotul P. Partenie: «Și trecea puhoiul de oameni tăcuți, unii pe jos, alții înfundați sus, pe cară, în gurguiul de fân legat, alături de lăzile înflorate, de țoluri, de dovleci, putinioare cu brânză și de uneltele casnice,—care au putut fi puse pe apucate; între sacii cu făină și oreteniile din băta-tură, răsăria, ici-colo, căpșorul copiilor rebegiți de drum, îmbrăcați ușor în hăinuțele de dimie, biciuiți de sloată și vânt, cu mânuțele înroșite, cu nasurile înghețate și umede» (p. 18). Iată și aspectele satelor moldovenești, care dau prilej autorului să întrevadă victoria: «Satele sânt cantonamente întregi, în cari soldații își înviorează, la soare, sănătatea șubredă, pe adierile de vânt, adușmeacă locurile scumpe de unde au fost sguniți vremelnice» (p. 97). În satele ocupate de inamic, «pe la case e jale mare, dar porunca e să fie toți veseli, să nu umble pe uliți, să nu se strângă la olaltă, să lase taifasurile altor vremi» (p. 155). Cu un joc de numai câteva cuvinte («dar porunca e să fie toți

veseli»), scriitorul înfățișează întreaga stare de spirit din satele ce se găseau sub călcâiul vrăjmașului.

Cealaltă carte de literatură. **Nu e caz de divorț**, tipărită în 1930, cuprinde în mare parte schițele publicate dealungul vremii în diferite reviste, în special în «Ramuri», precum și câteva inedite. Sunt, după cum mărturisește însuși autorul în prefață, «crâmpie din viață, din lumea satului, icoane și priveliști». Sunt amintiri încărcate de pitoresc, aspecte folklorice literalizate, brodate pe tablouri epice și descriptive din regiunea satului natal, într'o formă populară specifică regiunilor mehedintene. Mai toate schițele sunt ilustrate cu pasteluri de o rară frumusețe, care ne duc cu gândul la munții lui Calistrat Hogaș și la bălțile lui Mihail Sadoveanu: «Anul fusese ploios și izlazurele, pline de verdeață, duceau pînă departe miros puternic de sulfină și troscotel, de pe întinsul miriștilor. Ici și colo, băltoacele de apă de prin crovuri, își încrețeau fața, la adierea unui ușor vînt dinspre miază zi. Și'n liniștea din luncă, în chindia zilei de arșiță și de musculițe, se auzea cum cade cu sgomot apa la scocul morii» (p. 145). Spațiul nu ne îngăduie să reproducem și alte pasagii din care să se vadă și altfel de descrieri (animată, p. 175; psihologică, p. 185), precum și bogăția și coloritul lexicului, ca și simțul deosebit al limbii.

În Istoria literaturii românești contemporane, vol. II, București 1934, N. Iorga consacră scriitorului Petre Partenie următoarele rânduri: «Un stil smălțat cu expresii bogate pe impresii culese din realitate, așa cum sînt, deosebite volumul preotului oltean P. Partenie, **Boierul Drăgușin**.

Pe coperta ultimului său volum, scriitorul P. Partenie anunțase ca fiind în lucru **Selitraru** (povestire haiducească). Nu știm dacă va fi reușit s'o scrie sau nu, însă tipărirea acestei cărți ar fi fost o reabilitare a literaturii haiducești, ilustrată pînă acum, după câte știm, numai de scriitoarea Bucura Dumbravă.

În afară de literatură, preotul Partenie mai avea o nestăpînită pasiune și pentru cercetarea trecutului românesc. Reușise să strângă o mulțime de documente și monezi vechi, cercetate și folosite chiar de N. Iorga.

Mic la statură dar foarte vioi în mișcări, preotul P. Partenie putea fi recunoscut ușor, după gulerul alb resfrînt peste

gulerul reverendei. Inzestrat cu o inteligență sclipitoare, a fost un cărturar de elită, un luminător, dar mai ales un suflet nobil, o inimă de largă vibrație, adesea excesiv de emotivă. Fire impresionabilă, nu putea rămâne indiferent față de suferințele semenilor și se consuma adânc de ale sale. Cât de mult îl nelinișteau acuzațiile nedrepte se poate vedea și dintr'o apărare a sa — poate ultimul articol publicat înainte de a lăsa condeiul din mână pentru totdeauna — înlăturând, argumentat și cu energie învinuirile de a fi fost francmason. (Revista «Viitorul», an. XXX, 1-4, 1942, p. 2).

Preotul Petre Partenie nu mai este printre noi; trupul lui s'a dăruit pământului românesc, pe care atât de mult l-a iubit, dar amintirea și pomenirea-i vor rămâne înscrise la loc de cinste în cartea neamului și a Bisericii străbune.

Dormi în pace, vrednic ostenitor al lui Dumnezeu pe pământ!

BIBLIOGRAFIE. Scrierile preotului P. Partenie: 1. Mitropolitul Anastasie Crimca al Moldovei. București, 1937. — 2. Câteva observațiuni la problema socială. [Cuvântare rostită în Adunarea Deputaților, ședința dela 1 Martie 1920]. București, 1920. — 3. Boierul Drăgușin. Schițe și însemnări. Din zile de încercare și biruință (1916-1918). București, [1923]. — 4. Nu e caz de divorț. Nuvele, schițe, amintiri. București, 1930.

În colaborare cu Pr. F. Popescu: 5. Istoria sfântă a Vechiului Testament cum și a Noului Testament. (Viața și minunile Mântuitorului) pentru clasa I-a secundară. București, 1929; ediția II-a, 1935; ediția III-a, 1937. — 6. Parabolele și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos, pentru clasa II-a secundară. București, 1929; ediția II-a, 1935; ediția III-a, 1937. — 7. Istoria bisericească universală, pentru clasa III-a secundară. București, 1935; ediția II-a, 1937. — 8. Dogmele Bisericii Ortodoxe, pentru clasa V-a secundară. București, 1935.

A colaborat la următoarele periodice literare și bisericești: 1. Ramuri, Craiova. — 2. Drum drept, Craiova-Iași. — 3. Luminătorul, Râmnicul Vâlcea. — 4. Biserica Ortodoxă Română. — 5. Cuvântul românesc, Râmnicu Vâlcea. — 6. Neamul Românesc, Iași. — 7. Lamura. — 8. R. — 9. Tinerimea Română. — 10. Graiul vremii. — 11. Viitorul (revistă). — 12. Renașterea, Craiova.

URĂRILE I. P. S. PATRIARH NICODIM FĂCUTE I. P. S. ALEXEI
PATRIARHUL MOSCOVEI ȘI A ÎNTREGEI RUSII, CU PRILEJUL
SĂRBĂTORILOR ÎNVIERII DOMNULUI

Potrivit vechiului obicei creștinesc, cu prilejul sfintelor sărbători ale Învierii Domnului I. P. S. Patriarh Nicodim a adresat I. P. S. Alexei, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii, următoarea telegramă de urări:

Preafericitului Alexei, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia, Moscova:

Hristos a înviat!

«In numele clerului, al poporului dreptcredincios, precum și al nostru personal, urăm Preafericirii Voastre, iubitul nostru personal, urăm Preafericirii Voastre, iubitul nostru întru Hristos frate, cu ocazia luminatăi sărbători a Învierii Domnului, sănătate și întru toate bună stare.

Marele praznic dorim din toată inima să-l serbați cu bucurie și mulțumire sufletească.

Neuitând frumoasele și istoricele momente, ce am avut plăcerea să le petrecem împreună, rugăm pe Sanctitatea Voastră să nu ne uitați în rugăciunile ce le roștiți, spre binele, fericirea și prosperitatea credincioșilor dreptmăritori de pretutindeni.

Cu frățești întru Hristos îmbrățișări».

† NICODIM

Patriarhul României

O altă telegramă a trimis I. P. S. Patriarh Nicodim d-lui Gheorghe Grig. Carpov, președintele Sfatului pentru afacerile Bisericii Ortodoxe Ruse:

«Folosim strălucitul prilej al praznicului Învierii Domnului, spre a vă face sincere urări de bine, sănătate și prosperare, în opera binecuvântată ce o îndepliniți.

Pentru toată dragostea și atenția ce-ați arătat Bisericii noastre și reprezentanților ei, vom păstra pururea aceleași sentimente de dragoste și prietenie.

Rostind un creștinesc «Hristos a înviat» semnăm cu patriarhicești binecuvântări».

† NICODIM

Patriarhul României

CUVÂNTUL I. P. S. PATRIARH NICODIM DE ZIUA EROILOR

Ca în toți anii, și anul acesta, I. P. S. Patriarh Nicodim a fost prezent cu îndemnul și cuvântul pentru comemorarea eroilor, care au izbutit «să ne scape țara de acelaș dușman cotropitor». Atât în calitate de Patriarh al țării, cât și în aceea de Președinte al Așezământului Național pentru Cultul Eroilor, I. P. S. Sa a binecuvântat amintirea acestor eroi cu prilejul zilei consacrate comemorării lor — Înălțarea Domnului —, care anul acesta a căzut la 22 Mai.

«La «Ziua Eroilor» pe tot cuprinsul țării noastre se înalță rugi și se împodobesc cu flori atât mormintele ostașilor noștri cât și acelea ale camarazilor străini, fără deosebire de credință și naționalitate, căzuți pe câmpurile de luptă în ambele războaie mondiale.

Ceremonia cea mare însă, se desfășoară la mormântul soldatului, necunoscut din Capitală, unde Guvernul și reprezentanții marilor aliați se închină și depun coroane frumoase de flori.

În fața mormântului acestui soldat, simbol al Neamului, ale cărui oseminte au fost aduse dela Mărășești, unde acum 30 de ani, s'au dat cele mai eroice lupte și s'a afirmat rezistența acestui neam, să ne silim a fi demni de înaintașii noștri, cari luptând cot la cot cu marii aliați au izbutit atunci ca și acum, să ne scape țara de acelaș dușman cotropitor.

Binecuvântată să fie amintirea acestor eroi în veci amin».

† NICODIM

Patriarh al României, Președintele Așezământului
Național pentru cultul Eroilor

MODIFICAREA ART. 2, 3 și 12 DIN LEGEA DE ORGANIZARE A BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Prin punerea în aplicare a Legii de organizare a Bisericii Ortodoxe Române votată de Parlament în 1925 s'a putut constata în decursul vremii că unele dispozițiuni sunt susceptibile de modificări, ne mai corespunzând situației create de evenimentele ce s'au succedat ulterior și stărilor bisericesti-sociale la care acestea au dat naștere.

Războiul recent a schimbat însă fundamental concepția de viață, ca și configurația geografică a țării. Era deci necesar ca Biserica noastră să se adapteze împrejurărilor, punându-și legea de organizare în concordanță cu starea de fapt.

Prin noua lege de modificare, votată de Adunarea Deputaților în ședința dela 8 Mai a. c. și publicată în Monitorul Oficial Nr. 121 din 30 Mai, se delimitează eparhiile în noile granițe ale țării, aducându-se totodată un corectiv necesar în sistemul electiv ale ierarhilor.

De observat că numai dispozițiunile prevăzute în art. II al legii modificatoare au un caracter tranzitoriu, ele încetând «odată cu constituirea corporațiunilor bisericești alese». Până atunci însă, «mandatul membrilor actualelor Adunări Eparhiale se consideră prelungit», cu aplicarea dispozițiunilor prevăzute în lege.

Art. 1. Art. 2 din legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române se modifică după cum urmează:

Art. 2. Sub raportul orânduirii canonice și administrative, Biserica Ortodoxă Română, organizată ca Patriarhie Română, cuprinde: Mitropolia Ungro-Vlahiei, cu Eparhiile: Arhiepiscopia Bucureștilor, Episcopia Râmnicului Nou Severin, Episcopia Buzăului, Episcopia Argeșului, Episcopia Constanței. Mitropolia Moldovei, cu Eparhiile. Arhiepiscopia Iașilor, Episcopia Romanului, Episcopia Hușilor, Episcopia Dunării-de-Jos. Mitropolia Ardealului, Banatului și Crișanei, cu Eparhiile: Arhiepiscopia Albei-Iulii și Sibiului, Episcopia Aradului, Ienopolei și Halmagiului, Episcopia Caransebeșului, Episcopia Oradiei, Episcopia Vadului, Feleacului și Clujului, Episcopia Timișoarei. Mitropolia Sucevei, cu Eparhiile: Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților, Episcopia Maramureșului.

Toate atribuțiunile actualei Mitropolii a Bucovinei se vor exercita în viitor de către Mitropolia Sucevei».

Art. II. Art. 9 din legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române se modifică și se completează prin adăugarea următoarelor dispozițiuni la sfârșitul acestui articol:

«Mandatul membrilor actualelor Adunări Eparhiale se consideră prelungit până la alegerea membrilor nouilor Adunări Eparhiale.

«Locurile devenite vacante prin deces, prin strămutarea domiciliului sau reședinței în afara eparhiei, prin lipsă nemotivată dela două sesiuni consecutive, prin demisiuni, prin condamnări de drept comun sau prin una din nedemnitățile stabilite de Legea Electorală, se vor constata și completa de către o comisiune care va funcționa la fiecare Eparhie.

«Comisiunea va fi compusă dintr'un reprezentant al Chiriarhului respectiv sau locțiitorul său, un reprezentant laic al Ministerului Cultelor și un reprezentant al Adunării Eparhiale, ales prin trageri la sorți.

«Reprezentantul Chiriarhului respectiv sau locțiitorului său, împreună cu un reprezentant laic al Ministerului Cultelor, vor proceda să aleagă, prin tragere la sorți, pe cel de al treilea membru al Comisiunii de mai sus dintre membrii Adunării Eparhiale, cari își păstrează mandatul conform alineatului 3 din art. 2 al prezentei legi.

Comisiunea astfel compusă va proceda la alcătuirea listei membrilor Adunării Eparhiale.

«Comisiunea va propune câte o singură persoană pentru completarea fiecărei vacanțe. Persoana propusă de Comisiune va trebui să aibă agrementul motivat al Ministerului Cultelor.

Candidații vor trebui să îndeplinească condițiile arătate în art. 40, 41 și 55 din Regulamentul pentru alegerea și constituirea organelor reprezentative și executive în parohiile, protopopiatele și Eparhiile din Patriarhia Română, din 15 Septembrie 1937.

«Lucrările se vor încheia în termen de 15 zile dela data intrării în vigoare a legii de față.

«In termen de 10 zile dela data aprobării propunerilor de completare de către Ministerul Cultelor, va fi convocată Adunarea Eparhială pentru constituirea, alegerea organelor executive prevăzute de art. 10 din legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române și pentru desemnarea delegaților eparhiali din Congresul Național Bisericesc.

«Președintele Congresului Național Bisericesc de comun acord cu Ministerul Cultelor, va conduce Congresul

Național Bisericesc pentru constituirea și pentru alegerea Consiliului Central Bisericesc, în conformitate cu art. 7, și 10, din legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, convocând de asemeni pentru ziua următoare și Colegiul electoral prevăzut de art. 12, din legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române.

Adunările Eparhiale, Congresul Național Bisericesc și organele lor executive care nu sunt constituite conform dispozițiilor din legea de față, nu-și mai pot îndeplini atribuțiunile legale».

Dispozițiunile de mai sus au caracter tranzitoriu și ele încetează odată cu constituirea corporațiilor bisericești alese.

Art. III. Art. 12 din legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, se modifică după cum urmează:

«Art. 12. Alegerea Episcopilor și Arhiepiscopilor-Mitropoliți, se face de un Colegiu Electoral, compus din membrii Congresului Național Bisericesc și din aceia ai Adunării Eparhiale ai Eparhiei vacante.

La alegere vor lua parte ca membri de drept întrucât vor fi bărbați și ortodocși și:

Președintele și Vicepreședintele Consiliului de Miniștri; Miniștri, Secretari și Subsecretari de Stat; Președintele Adunării Deputaților; Președintele Academiei Române; Primul Președinte al Inaltei Curți de Casație; Rectorii Universităților; Decanii Facultăților de Teologie; Rectorii Academiei Teologice.

La alegerea Mitropoliților, toți membrii Adunării Deputaților, bărbați ortodocși, aleși în circumscripția întreagă a Mitropoliei respective; la alegerea Episcopilor, toți membrii Adunării Deputaților, bărbați ortodocși, aleși în Eparhia respectivă.

«Examinarea canonică a celor aleși se face de Sf. Sinod când cei aleși nu sunt Arhieriei, iar confirmarea lor se face prin Decret, la propunerea Ministrului Cultelor, urmând apoi investirea potrivit datinelor Țării.

«Dacă cel ales n'a fost confirmat în timp de 10 zile, alegerea se socotește anulată, urmând să se facă o nouă alegere».

Art. IV. Legea Nr. 442 din 1941 pentru modificarea art. 12 din legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, legea Nr. 828 din 1943 pentru modificarea unor dispozițiuni din legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, Decretul Lege Nr. 76 din 1943, precum și orice alte dispozițiuni contrare legii de față, sunt și rămân abrogate».

INFIINȚAREA ARHIEPISCOPIEI ORTODOXE ROMÂNE A CRAIOVEI

Prin desființarea Mitropoliei Olteniei, provincia de peste Olt rămăsese cu o singură Episcopie, a Râmnicului Noul Severin, care avea o întindere prea mare, pentru posibilitățile de bună păstorire duhovnicească ale unui singur ierarh. În afară de aceasta, Craiova, unul din cele mai mari orașe ale țării, capitală de provincie, centrul cultural având și o Universitate, era lipsită de un scaun episcopal, fapt care o nedreptăța față de alte orașe cu mult mai mici, dar cu o mai veche tradiție spirituală.

În înalta sa înțelegere față de nevoile spirituale ale provinciei oltene, Guvernul a dat ascultare glasului ei, înființând la Craiova o Arhiepiscopie ortodoxă.

Legea pentru înființarea Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Craiovei a fost votată de Adunarea Deputaților în ședința dela 26 Mai, fiind publicată în Monitorul Oficial Nr. 136 din 18 Iunie 1947. Ea are următorul cuprins:

Art. 1. — Se înființează pe data publicării prezentei legi Arhiepiscopia ortodoxă română a Craiovei, cu reședința în Craiova și având ca circumscripțiune teritorială prin deslipirea dela Episcopia Râmnicului Noul Severin, județele: Dolj, Gorj și Mehedinți.

Art. 2. — Arhiepiscopia ortodoxă română a Craiovei se orânduiește din punct de vedere canonic și administrativ conform legii de organizare a Bisericii Ortodoxe Române din 6 Mai 1925, ca sufragană a Mitropoliei Ungro-Vlahiei.

Adunarea eparhială va avea 60 de membrii.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române va desemna pe un membru al său ca Locțiitor de Arhiepiscop,

care va organiza și conduce nou înființata Arhiepiscopie, până la alegerea și instalarea unui titular.

Art. 3. — Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Craiovei primește cu drept deplin de proprietate și folosință pentru reședință și cancelarie localul Băncii din Craiova, împreună cu parcul înconjurător și cu biserica Domnească Sfântul Dumitru din Craiova ce va servi drept Catedrală Arhiepiscopală, abrogându-se legea promulgată cu Inaltul Decret Nr. 2943 din 10 Octomvrie 1932, prin care aceste bunuri au fost cedate de către Statutul Român prin Ministrul Instrucțiunii, al Cultelor și Artelor, Primăriei Craiova.

Art. 4. — Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Craiovei va primi cota legală de pădure și sesie eparhială din disponibilitățile Statutului în conformitate cu art. 44 din legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române.

Art. 5. — Patrimoniul fostei Mitropolii a Olteniei, Râmnicului și Severinului se împarte între cele două eparhii oltene dându-se Episcopiei Râmnicului Noului Severin întregul inventar pe care l-a avut în momentul desființării sale la 8 Noemvrie 1939, iar Arhiepiscopiei Craiovei întregul inventar pe care l-au dobândit în timpul funcționării sale Mitropolia Olteniei, Râmnicului și Severinului.

Art. 6. — Arhiva, privind parohiile, protoieriile și mănăstirile județelor Dolj, Gorj și Mehedinți, se va pune la dispoziția Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din Craiova de către Episcopia Râmnicului Noul Severin.

Art. 7. — Posturile de personal din Cancelaria eparhială și personalul slujitor dela Catedrala eparhiei Râmnicului Noul Severin, prevăzute în bugetul exercițiului 1946-1947, se împart pe seama eparhiei Râmnicului Noul Severin, pe seama Arhiepiscopiei Craiovei, conform tabloului de personal, anexat legii de față.

Posturile ce sunt necesare pentru funcționarea Arhiepiscopiei nou înființate, peste posturile ce-i revin după împărțirea arătată mai sus, prevăzute deasemenea în alăturatul tablou, vor fi plătite dintr'un credit extraordinar ce Ministerul Finanțelor este autorizat a-l pune la dispo-

ziția Ministerului Cultelor până la prevederea lui în bugetul Statului.

Această lege împreună cu tabloul anexat la această lege s'a votat de Adunarea Deputaților în ședința dela 26 Mai 1947, și s'a aprobat cu majoritate de una sută treizeci și cinci voturi contra cincisprezece.

Până la alegerea noului Arhiepiscop, I. P. S. Patriarh Nicodim a încredințat conducerea acestei Arhiepiscopii P. S. Arhiepiscopului Eugeniu Laiu Suceveanul.

ÎNĂLȚAREA EPISCOPIEI ORTODOXE ROMÂNE A TIMIȘOAREI LA RANGUL DE MITROPOLIE

După ce prin legea Nr. 195, votată de Adunarea Deputaților în ședința dela 30 Mai a. c. și publicată în Monitorul Oficial Nr. 135 din 17 Iulie 1947, Episcopia Timișoarei fusese ridicată la rangul de Episcopie, prin legea Nr. 325, votată de Adunarea Deputaților în ședința dela 19 Septembrie a. c. și publicată în Monitorul Oficial Nr. 223 din 27 Septembrie a. c., a fost ridicată la rangul de Mitropolie a Banatului. Iată textul legii:

Art. 1. — Se înființează pe data publicării prezentei legi, Mitropolia Ortodoxă Română a Banatului cu sediul în Timișoara.

Art. 2. — Mitropolia Ortodoxă Română a Banatului cuprinde eparhiile:

Arhiepiscopia Timișoarei, Morisenei și Lipovei și Episcopia Caransebeșului.

Arhiepiscopia Timișoarei, Morisenei și Lipovei, sub această denumire cuprinde Arhiepiscopia Timișoarei, cu întinderea actuală.

Art. 3. — Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop al Timișoarei devine și Mitropolit al Banatului cu titlul de Arhiepiscop al Timișoarei, Morisenei și Lipovei și Mitropolit al Banatului.

Art. 4. — Orice dispozițiuni contrarii prezentei legi sunt și rămân abrogate.

Prin înființarea Arhiepiscopiei Ortodoxe a Craiovei și prin înălțarea Episcopiei Timișoarei la rangul de Mitropolie, s'a modificat implicit și art. I din legea pentru modificarea art. 2, ●

și 12 din legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, al cărui text l-am redat mai sus, care precizează sub raportul orânduirii canonică și administrative mitropoliile și eparhiile Bisericii Ortodoxe Române.

Inființarea Mitropoliei Ortodoxe Rămâne a Banatului este încă o dovadă a deosebitei atenții pe care o are guvernul, în frunte cu d. prim ministru Dr. Petru Groza față de Biserică.

PENSIONAREA CLERULU

Problema pensionării clerului este relativ nouă. La sfârșitul războiului din 1916-1919 se găseau foarte multe parohii și biserici fără titulari, neputând fi ocupate din lipsă de elemente pregătite. Pentru înlăturarea în parte a acestei lacune, organele bisericești și de stat au recurs atunci la un compromis, cu aplicare specială pentru Dobrogea: au hirotonit preoți dintre absolvenții școalelor normale și învățători, cu condiția de a rămâne definitiv acolo, nemai putându-se transfera în altă provincie. Treptat, treptat s'au înființat apoi numeroase seminarii teologice, poate mai multe decât era nevoie, căci în câțiva ani au fost completate toate posturile. Sesizate de numărul crescând al absolvenților de seminarii pentru care nu se mai găseau locuri de plasare, autoritățile de resort au hotărât prin lege obligativitatea licenței în teologie pentru toți candidații la hirotonie. Măsura aceasta nu rezolva problema decât temporar, cum n'au rezolvat-o de altfel nici așa numitele examene de capacitate, reglementate în unele eparhii. Parohiile sau bisericile vacante în mod normal, prin decese, erau destul de puține în raport cu numărul teologilor care doriau să intre în cler. Această situație a dat naștere problemei pensionării clerului, justificată întru câtva și de consecințele logice ale raporturilor dintre Biserică și Stat.

Potrivit doctrinei noastre bisericești—dogme și canoane—, harul preoției rămâne asupra celui ce-l primește tot timpul vieții pământești, nepierzându-l decât în anumite cazuri de abateri grave disciplinare sau doctrinare. Un preot nu poate fi suspendat niciodată din serviciu, atâta timp cât nu i se poate imputa nicio vină. Intru cât însă preoții sunt plătiți cu salarii de Stat, ei pot fi socotiți, sub acest aspect, și funcționari de Stat, și ca atare, legile în vigoare, cu caracter financiar, sunt aplicabile și

clerului. În consecință, încă de acum câțiva ani s'a ajuns și la pensionarea preoților, în condițiunile stabilite de lege.

Legea însă, fiind făcută de oameni, nu poate rămâne aceeași; ea este supusă evoluției, în pas ca vremea ca toate legile deci, și legea pensionării clerului a fost modificată — și pusă în concordanță cu stările de fapt, fiind discutată și votată de Camera Deputaților și apoi publicată în Monitorul Oficial Nr. 121 din 30 Mai 1947. Poartă n-rul 166 și are următorul cuprins:

Art. 1. Preoții și diaconii celor două biserici românești vor fi puși în retragere din oficiu la împlinirea vârstei de 70 ani.

Art. 2. Membrii clerului celor două biserici românești care ocupă funcțiuni administrative după normele Statutului funcționarilor publici, vor fi puși în retragere potrivit prevederilor aceluiași statut.

Art. 3. Vicarii Eparhiali, Consilierii Referenți, Directorul Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, canonicii, secretarii eparhiali, revizorii, eclesiarhii și canonarhii vor fi puși în retragere din oficiu la vârsta de 60 ani.

Vârsta de pensionare a personalului arătat la art. 1 și 3, al. 1, poate fi prelungită dela 2—5 ani pe baza propunerii Chiriarhului, cu aprobarea Ministerului Cultelor.

Art. 4. Membrii clerului prevăzuți la art. 1 și 3 deveniți improprii funcțiunii lor din cauza vreunei invalidități sau viciu, vor putea fi puși în retragere din oficiu la cererea Chiriarhului, cu luarea avizului Consiliului Eparhial și cu avizul prealabil al Comisiunii Medicale a Casei Generale de Pensii pentru cazurile de invalidități.

Art. 5. Toți membrii Clerului care sunt pensionari sau care vor trece la pensie în baza dispozițiilor prezentei legi, cu excepția cazurilor prevăzute de art. 4, rămân deservenți onorifici.

Art. 6. Cuantumul pensiilor va fi cel determinat de art. 27 al legii Nr. 746 din 1946, pentru Statutul funcționarilor publici.

Art. 7. Arhierii-vicari, episcopii, arhiepiscopii și mitropoliții bisericii ortodoxe române deveniți improprii funcțiunii lor, din cauza unor invalidități fizice sau de altă natură, vor putea fi puși în retragere la cererea Ministerului Cultelor, în urma avizului conform al unei comisiuni speciale, primind o sumă lunară egală cu salariul gradului respectiv, fără altă îndemnizație,

având însă dreptul la îngrijire și întreținere într'una din mănăstiri pe tot timpul cât locuiesc în mănăstire.

Comisiunea specială de mai sus, va fi alcătuită din: un delegat al Ministerului Cultelor, ca președinte, — care va putea fi un medic, — un magistrat delegat de Ministerul Justiției și un delegat al Sfântului Sinod.

Comisiunea va lucra și lua hotărâri cu majoritatea membrilor.

Art. 8. Chiriarii eparhiilor desființate, se pun în retragere din oficiu cu drepturile prevăzute la art. 7 din această lege.

Art. 9. Toți membrii Clerului de toate gradele pot cere pensionarea în condițiunile legii generale de pensuni, la împlinirea vârstei de 57 ani, la împlinirea a 35 ani de serviciu sau pentru caz de boală constatată.

Art. 10. Formalitățile de punere în retragere prevăzute în această lege se vor aproba și îndeplini de Ministerul Cultelor.

Art. 11. Dispozițiunile prevăzutei legi se vor aplica și membrilor Clerului celorlalte Culte subvenționate de Stat și având funcțiuni echivalente cu cele specificate în această lege, aceasta, în conformitate cu statutele și cu legile lor canonice și de organizare, luându-se și avizul forurilor lor supreme de conducere.

Art. 12. Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române nu este supus prevederilor prezentei legi.

Art. 13. Orice dispozițiuni contrare prezentei legi sunt și rămân abrogate.

RETRAGEREA DIN SCAUN A I. P. S. IRINEU MIHĂLCESCU MITROPOLITUL MOLDOVEI

După opt ani de păstorie a Mitropoliei Moldovei, I. P. S. Dr. Irineu Mihălcescu s'a retras din scaun, în ziua de 26 August a. c. Ales mitropolit cu un mare număr de voturi în ziua de 29 Noembrie 1939, după o activitate intensă și încărcată de roade la Facultatea de Teologie din București, unde s'a ilustrat ca unul dintre cei mai străluciți profesori de teologie ortodoxă, I. P. S. Irineu a condus Biserica Moldovei în cele mai vitrege vremuri prin care a trecut vreodată această mult încercată provincie. Niciun alt oraș din țară n'a avut de suferit mai mult din pricina războiului ca Iași, orașul culturii, renumit prin viața lui patriarhală de altădată, când nimeni nu se gândia că tot aci

aveau să se petreacă scene apocaliptice, prin care sălbăticia oamenilor și războiul aveau să păteze paginile frumoase ale istoriei lui.

«După o activitate de o jumătate de veac pe ogorul Bisericii Ortodoxe Române — scrie I. P. S. Irineu în cererea de retragere din scaun — ca profesor universitar de Teologie, ca preot, ca arhiereu și în urmă ca mitropolit al Moldovei, trecând de vârsta de 70 ani când puterile omenești au slăbit, iar suferințele trupești au început să mă copleșească, subscrisul m'am hotărât să mă retrag dela conducerea Mitropoliei Moldovei pe data prezentării acestei demisii, pe care v'o pun la dispoziție pentru a-i da urmare potrivit legilor țării și canoanelor Sfintei Biserici declarând vacant postul de Mitropolit al Moldovei».

Prin actul acesta, I. P. S. Irineu își încheie încă un capitol din prodigioasa sa activitate pe tărâmul bisericesc-național. Suntem siguri însă că I. P. S. Sa își va continua activitatea cărturărească, îmbogățind patrimoniul teologiei noastre ortodoxe și cu alte opere de seamă, în domeniul dogmaticii, apologeticii și istoriei religiunilor.

PUNEREA IN RETRAGERE PENTRU REGULAREA DREPTURILOR
LA PENSIE A PP. SS. EPISCOPII LUCIAN AL ROMANULUI
ȘI COSMA AL DUNĂRII DE JOS

În conformitate cu legea pentru punerea în retragere a membrilor clerului votată de Adunarea Deputaților în ședința dela 14 Mai a. c. și publicată în Monitorul Oficial Nr. 121 din 30 Mai, comisia prevăzută la art. 7 al acestei legi, formată din secretarul general al Ministerului Cultelor, Prea Sfințitul Dr. Nicolae Popovici, Episcopul Oradiei, ca delegat al Sfântului Sinod și d. Strat, delegatul Ministerului Justiției, și-a dat avizul pentru punerea în retragere din scaun în vederea regulării drepturilor la pensie a PP. SS. Episcopi Lucian Triteanu al Romanului și Cosma Petrovici al Dunării de Jos, pentru motive de sănătate. În baza acestui aviz, cei doi episcopi au fost puși în retragere, spre sfârșitul lunii August.

Atât P. S. Lucian al Romanului, cât și P. S. Cosma al Dunării de Jos au desfășurat între cele două războaie o activitate destul de apreciabilă, fie în domeniul social, fie în cel administrativ. O mențiune specială se cuvine P. S. Lucian, care reușise:

să creieze la Roman un centru de cultură teologică, înzestrând episcopia cu o bogată bibliotecă, alimentată în permanență cu cărți străine și românești din toate ramurile teologiei.

NUMIREA P. S. ARHIEREU IUSTINIAN MARINA VASLUIANUL
CA LOCOTENENT DE ARHIEPISCOP ȘI MITROPOLIT AL MOLDOVEI

Prin Decretul Nr. 1734 din 16 August a. c., publicat în Monitorul Oficial 195/1947, primindu-se cerera de retragere din scaun a I. P. S. Irineu Mihălcescu, conducerea treburilor Arhiepiscopiei Iașilor a fost încredințată de I. P. S. Patriarh Nicodim P. S. Arhiereu Vicar Iustinian Marina Vasluianul.

Instalarea P. S. Iustinian s'a făcut cu o deosebită solemnitate, în prezența autorităților locale. În numele preoțimei moldovene, P. S. Vicar Valerie Botoșăneanu a urat spor la muncă noului ierarh, asigurându-l de tot concursul, devotat și spornic, al slujitorilor altarului. În răspunsul său, P. S. Iustinian a arătat că în cei doi ani de vicariat la Mitropolia Moldovei s'a bucurat de tot sprijinul și prețioasele îndrumări ale I. P. S. Mitropolit Irineu. Adresându-se preoțimii, P. S. Sa a spus: «Am venit aici cu ramura de măslin într'o mână și cu sabia duhovnicească în cealaltă. Înțelegerea ce mi-ați arătat-o sfințiile voastre m'a făcut să întrebuițez numai ramura de măslin, simbolul împăciurii și înțelegerii».

Din grelele încercări prin care au trecut în ultima vreme s'a putut constata că Moldovenii sunt cu mult mai credincioși decât îi socoteau cei care nu i-au cunoscut de aproape, și de aceea Dumnezeu, cu marea Lui bunătate, le poartă de grijă, trimițându-le la vreme păstori potriviți credinței și speranțelor lor.

Intru mulți ani, Prea Sfințite!

HIROTONIA INTRU ARHIEREU A P. S. PAVEL SERPE
PLOEȘTEANUL VICARUL MITROPOLIEI UNGRO-VLAHIEI

În sesiunea din Iulie a. c., Sfântul Sinod a aprobat în unanimitate ridicarea la rangul de arhiereu a P. S. Arhimandrit Pavel Șerpe și numirea sa ca vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu titlul de Ploeșteanul. Hirotonia noului Arhiereu a avut loc în catedrala Sfintei Patriarhii, în ziua de 31 August, slujba fiind săvârșită de I. P. S. Mitropolit Efrem, P. S. Atanasie, Episcop Locotenent al Râmnicului Noul Severin, și P. S. Arhiereu

Veniamin, înconjurați de un sobor de arhimandriți, preoți și diaconi.

Prin cuvântările rostite cu acest prilej de reprezentanții Bisericii și de către foștii enoriași ai noului arhieru, s'au scos în evidență meritele prisositoare ale acestuia în activitatea desfășurată în mijlocul muncitorilor din cartierul Belvedere dela marginea capitalei, unde a realizat una din cele mai mărețe opere pastorale sub multiplele ei aspecte. A mărturisit despre aceasta reprezentantul muncitorimii în cuvinte sincere, pornite din suflet, reprezentantul școalei, și chiar și o fetiță, care, în numele copiilor pe care fostul paroh și-i apropiase sufletește prin inimă, sfat și ajutor, l-a implorat să nu se depărteze de ei. Va mărturisi, în sfârșit deapururi, măreața biserică pe care a înălțat-o în cartier prin sârguința și ostenele sale.

Moldovean de origină, din ținutul pitoresc al Neamțului, P. S. Pavel s'a ridicat prin propriile sale merite. Dotat cu o mare putere de muncă și pricepere în treburile bisericesti, a fost ales de I. P. S. Patriarh Nicodim pentru a-I fi colaborator în opera de conducere spirituală, oferindu-i un bun prilej pentru a-și evidenția și mai mult darurile cu care a fost înzestrat de Dumnezeu. La capăt de drum, pe care suntem siguri că îl va parcurge până la capăt, îl întâmpinăm cu tradiționala urare:

Intru mulți ani.

: TEODOR N. MANOLACHE

Inștiințare către parohii

Administrația revistei *Biserica Ortodoxă Română* aduce la cunoștință parohiilor abonate că Sfântul Sinod în ședința sa dela 10 Decembrie 1946, a luat următoarea hotărîre, cu privire la plata abonamentului, valabilă și pe anul în curs :

1. **Toate parohiile abonate sunt obligate să achite abonamentul revistei.**

2. **Tablourile cu parohiile care n'au plătit abonamentul se vor trimite eparhiilor respective spre a lua măsuri pentru achitare.**

3. **Preoții parohi, care vor neglija să achite de îndată abonamentul revistei BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ, vor fi suspendați din oficiul parohial până la plata abonamentului, întrucât revista este organul oficial al Patriarhiei Române.**

Odată cu aceasta se aduce la cunoștință PP. CC. Preoți parohi că, începând dela 15 August 1947, costul anual al abonamentului la revistă a fost fixat de Sfântul Sinod la suma de **450 lei**, pentru parohiile care au plătit înainte de stabilizare suma de 500.000 lei, și la **600 lei** pentru parohiile care n'au plătit nimic în contul abonamentului pe 1947.

Spre a se putea încasa abonamentele restante pe anul 1947, Nr. 4 — 9 (Aprilie — Septembrie 1947) al revistei, se expediază contra-ramburs. După primirea rambursurilor, Administrația revistei va îngriji să trimeată fără întârziere, tuturor parohiilor, chitanța convenită de încasare a abonamentului.

Refuzarea rambursului va fi socotită drept călcare a hotărîrii de mai sus a Sfântului Sinod și se va sancționa ca atare.

ADMINISTRAȚIA

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ SFÂNTULUI SINOD

Anul LXV, Nr. 10-12   Octombrie-Deceembrie 1947
BUCUREȘTI

Taxa poștală plătită în numerar, conform aprobării Nr. 122.036—834/1948.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTA SFÂNTULUI SINOD

Ingrijită și editată

de

INSTITUTUL BIBLIC ȘI DE MISIUNE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

sub președinția

I. P. S. Arhiepiscop și Mitropolit

D. D. Dr. NICODIM

Patriarhul României

Redactori : Preotul Dr. DUMITRU FECIORU
Diaconul Dr. GHEORGHE I. MOISESCU

REVISTA APARE LUNAR=ABONAMENTUL LEI 600 ANUAL

CUPRINSUL

ARTICOLE

	<u>! Pagina</u>
Prof. LAZĂR IACOB, <i>Împăratul Justinian I ca legislator bisericesc</i>	277—301
Diac. GHEORGHE I. MOISESCU, <i>Deschiderea Congresului Național Bisericesc</i>	302—312
Diac. GHEORGHE I. MOISESCU, <i>Alegerea, investitura și instalarea I. P. S. Mitropolit Justinian al Moldovei</i>	313—349
Diac. GHEORGHE I. MOISESCU, <i>Alegerea, hirotonia și instalarea I. P. S. Arhiepiscop Firmilian al Craiovei</i>	350—370
Diac. GHEORGHE I. MOISESCU, <i>Alegerea, hirotonia și instalarea P. S. Episcop Sebastian al Maramureșului</i>	371—386

Ordinea articolelor a fost determinată de condițiuni strict tehnice. Numărul de față s'a încheiat la 5 Aprilie 1948 și s'a sfârșit de tipărit la 12 Maiu 1948, sub redacția Diac. Gh. I. Moiescu.

IMPĂRATUL JUSTINIAN I CA LEGISLĂTOR BISERICESC ¹.

III

MONAHISMUL

În preocupările legislative ale lui Justinian, monahismul ocupă un loc de frunte. Novelele lui cuprind dispozițiuni atât de detaliate privitoare la înființarea, organizarea, averea și viața mănăstirilor, încât la studiul acestor legi ai impresia că ar fi vorba de o instituție de stat ². Dar reglementarea aceasta era necesară, pentru că dela 451, dela sinodul din Calcedon, nu s'a adus niciun canon pentru a pune rânduială în viața monahală. Insuși sinodul din Calcedon a stabilit numai principii generale în puținele canoane date pentru călugări. Justinian își întemeiază reforma monahală pe aceste principii.

Monahismul reprezintă o mare putere, cum s'a dovedit și cu ocazia diferitelor dispute teologice. Dar viața monahală lăsa de dorit. Mulți călugări pribegeau prin țară, mai ales prin Constantinopol, sub pretext de a aduna cele de trebuință pentru viață. Adeseori acestora se alăturau și elemente dubioase, încât ordinea publică era primejduită. Legislația lui Justinian avea să organizeze monahismul, ca el să fie o școală de adevărată curcnie, știință și de înaltă moralitate. Călugării trebuie să fie întruniți înăuntrul zidurilor mănăstirii și să ducă o viață conform regulilor monahale. Mănăstirile să fie înzestrate cu mijloacele necesare pentru a-și îndeplini scopurile proprii. Justinian vrea o înzestrare a mănăstirilor, care să le dea o deplină independență materială.

Intrarea în monahism. În monahism poate intra o persoană care vrea să se consacre unei vieți în asceză și pocăință. Monahismul fiind o viață mai înaltă, dela candidați se cere să cunoască Sf. Scriptură și să trăiască în cea mai mare înfrânare. Chiar și sclavul poate fi primit, pentru că „harul lui Dumnezeu îi primește pe toți la fel și la cultul dumnezeesc nu este nicio deosebire între liber și neli-

---

1. Vezi rev. *Biserica Ortodoxă Română* an LXV (1947), nr. 4—9, pp. 213-238.

2. A. Knecht, op. cit. p. 56.

ber, între bărbat și femeie, pentru că toți sunt una în Hristos". Dar sclavul, intrat în mănăstire fără voia stăpânului, trebuia să fie predat stăpânului, dacă acesta îl reclamă. După trei ani petrecuți în mănăstire, sclavul nu era dat stăpânului. Prin primirea în monahism el a devenit liber. Pierdea însă libertatea, devenind iarăș sclav, dacă ar fi părăsit mănăstirea¹.

Părinții nu pot lipsi pe copiii lor de partea legală din moștenire, dacă aceștia vreau să intre în monahism². Soții, bărbatul și soția, deasemenea pot intra în monahism, dacă se învoiesc la aceasta³. În acest caz căsătoria lor se desface fără scrisoare de divorț (*sine repudio*), pentru că un soț se consideră mort pentru celălalt în ce privește căsătoria.⁴ Dacă n'ar fi intrat în monahism ambii soți, cel rămas liber se poate căsători din nou⁵. Candidații la monahism trebuie să dispună de averea lor înainte de intrarea în monahism, căci după aceasta averea lor trece în proprietatea mănăstirii⁶. Cei intrați în mănăstire nu erau admiși îndată la făgăduințele monahale, ci numai după trei ani. În acest timp igumenul trebuia să cerceteze viața anterioară a candidatului: dacă este liber sau sclav, dacă a intrat de bunăvoie. Când totul era în regulă și cel ispitit s'a arătat vrednic, el abia atunci era declarat vrednic de rasa și tonsura monahală⁷.

Mănăstirile. Sinodul din Calcedon a hotărât (can. 4), că o mănăstire se poate înființa numai cu aprobarea episcopului eparhial. În conformitate cu această hotărâre, Iustinian cere, ca cel ce vrea să zidească o mănăstire să se înțeleagă cu episcopul eparhial cu privire la mijloacele necesare pentru zidirea mănăstirii. După aceasta episcopul trebuia să pună temelia mănăstirii prin sfințirea locului și așezarea sf. cruci⁸. Mănăstirea trebuie să aibă cel puțin trei călugări. De aceea ctitorul este obligat să dea cel puțin atât cât este necesar pentru clădire, pentru întreținerea ei și a trei clerici (Nov. 132; vezi și c. 17 al sinodului VII ecumenic). Erau mănăstiri de călugări și de maice. Erau și mănăstiri mixte, în care în aceeași clădire, dar în chilii separate, trăiau călugări și călugărițe. Reforma lui Iustinian desființează aceste mănăstiri mixte sau duble, cum au fost numite mai târziu. Separarea în aceste mănăstiri trebuia

---

1. Nov. 5; 2. C. I. 3.54 (56), cf. și Nov. 123; 3. C. I. 3.52 din 27 Nov. 531; 4. Nov. 22 și 123; 5. Nov. 123; 6. Nov. 5; 7. Nov. 5; 8. Nov. 5.

să se facă după majoritatea membrilor. O mănăstire mixtă, în care călugării aveau majoritatea, rămânea în proprietatea acestora, dar episcopul trebuia să se îngrijească de altă casă pentru călugărițe. Avera mănăstirii se împărțea în proporția convenită (pro-rata parte) ¹. Separarea trebuia să se facă în curs de un an. Se vede însă că nu s'a făcut și Iustinian a reînnoit, la 546, ordinul său, ² dar cu modificarea ca maicele să rămână în mănăstirea veche, fără considerare la numărul lor, iar călugării să se mute în alt loc. Separarea trebuia să se facă cu toată asprimea, încât călugării și călugărițele nu mai pot folosi nici cimitirele comune până aci ³.

În legislația lui Iustinian se menționează și *case de căință* (*aschitirii*, ἀσκητήρια), care adăposteau fete căzute, soții divorțate și văduve care s'au dedicat unei vieți aspre de pocăință. ⁴ Mănăstirile de maici și casele de pocăință serveau și de locuri pentru primirea și supravegherea femeilor în arest preventiv pentru delict grele. ⁵ Tot în acestea aveau să fie internate diaconesele cu viața scandaloasă și soțiile necredincioase notorii. Soțiile aveau să stea acolo doi ani. În acest timp bărbații lor erau liberi să le reprimească. Dacă ei n'au făcut acest lucru, sau dacă ar fi murit înainte de a-și fi reprimit soțiile, acestea erau obligate să trăiască viața întreagă în casele de penitență ⁶.

La organizația mănăstirilor Justinian dezvoltă numai principiile fundamentale stabilite de biserică.

În fruntea fiecărei mănăstiri este un igumen, ales de călugări și întărit de episcop; la mănăstirile de maici o igumeneasă. Conducătorul mănăstirii trebuie să se distingă prin viață morală de model și prin asceză aspră ⁷. În fiecare mănăstire trebuie să fie, lângă igumen, 2-3 călugări cu experiență, numiți apocrisiari: reprezentanți ai igumenului pentru aranjarea diferitelor chestiuni externe, inclusiv administrarea averii. La mănăstirile de maici *apocrisarii să fie „eunuți dacă se poate”* ⁸. Niciun igumen nu poate avea, deodată, două mănăstiri sub conducerea sa, ci numai una. Aceasta o cere disciplina monahală, ca monahul să fie supus igumenului, iar igumenul și mănăstirea să fie sub ascultarea episcopului ⁹.

---

1. C. I. 3.43 (44) din 18 Ian. 529; 2. Nov. 123; 3. Nov. 133;
4. C. I. 3. 52 (53); Nov. 123; 5. Nov. 134; 6. Nov. 134; 7. C. I. 3.46 (47),
Nov. 123, 8. Nov. 133, 9. C. I. 3.39;

Toate mănăstirile stau sub ascultarea și sub jurisdicția episcopului ¹. Episcopii sunt și judecătorii ordinari ai călugărilor. Călugării sunt judecați de igumen și apocrisarii săi, iar pentru delikte mai grele de către episcopul însuși. Pentru cazurile acestea, Justinian îndeamnă pe episcopi să judece cinstit și preotește. (σεμνῶς καὶ ἑρατικῶς). Era strict oprit ca monahii, în special monahiile, să se judece de către un tribunal civil. Judecătorul civil care s'ar fi amestecat într'un proces de-al călugărilor, își pierdea slujba și plătea și o amendă de 10 litre aur ².

Viața în mănăstiri. Legislația lui Justinian cuprinde norme detaliate pentru viața monahală și pentru asceza călugărilor. Călugării trebuiau să-și petreacă viața în mănăstire cu îndeletniciri spirituale și corporale, potrivite vieții lor. Mănăstirea trebuie să fie încunjurată cu un zid înalt, având cel mult două porți mici, păzite permanent de persoane de încredere, pentru a opri ieșirea din mănăstire fără permisiunea igumenului și intrarea persoanelor străine. Dacă mănăstirea nu avea biserică proprie, călugării trebuiau să meargă la biserică cu igumenul lor și să se înapoieze la mănăstire îndată după sfârșitul slujbelor dumnezești ³. Orice petrecere mai lungă în oraș se considera suspectă. ⁴ Un călugăr găsit în cârciumă trebuia predat imediat defensorului cetății și, prin acesta, igumenului, pentru pedeapsa cuvenită ⁵.

În toate mănăstirile viața să fie în comun: masa, dormitorul. Dar nu toți călugării să doarmă deodată, ci o parte trebuie să vegheze, ca rugăciunile să nu înceteze în mănăstire și pentru a fi supravegheați și cei ce dorm. Abatere se făcea pentru bătrâni și bolnavi, care puteau primi, cu aprobarea igumenului, o chilie în mănăstire, pentru anahoreți și isihaști cu asceză proprie ⁶. Lucrul călugărilor era cel spiritual: citirea fără întrerupere a scrierilor sfinte (ἱερα λόγια) pentru a scăpa de grijile lumești și lucrul de mână (diferite meserii) pentru a nu se lenevi ⁷. Clerici să fie numai patru sau cinci din călugării mai bătrâni, care să săvârșească slujba dumnezească și să-i povățuiască pe călugării tineri ⁸. Era oprită cu totul intrarea unei femei într'o

---

1. C. I. 3. 43 (44); Nov. 5, epilog; Nov. 133 și 137; 2. Nov. 79 din 10 Martie 539; 3. Nov. 133; 4. C. I. 3.52 din 27 Nov. 531; 5. Nov. 133; 6. Nov. 133; 7. Nov. 135, 8. Nov. 133;

mănăstire de călugări și a unui bărbat într'o mănăstire de maici. S'a oprit întâlnirea călugărilor și călugărițelor chiar dacă ar fi fost frați sau consăngeni. Chiar apocrisarii, dacă aveau să comunice ceva unei călugărițe în chestiuni particulare (de avere etc), trebuiau să facă aceasta prin portăreasa mănăstirii sau prin mijlocirea stareței. Călugării și maicele nu se puteau întâlni nici chiar la înmormântarea unei călugărițe ¹. Așa dar, folosind o expresiune modernă, Justinian a stabilit clausura cea mai severă. Numai doi bărbați aveau intrare în mănăstirile de maici: un preot și un diacon, pentru săvârșirea funcțiilor religioase. Dar nici ei nu puteau să aibă locuința în mănăstire ².

Legile lui Justinian prevăd pedepse aspre contra călugărilor care părăsesc mănăstirea, ca să primească o funcție militară sau de stat și contra celor ce s'ar căsători ³. Călugării care au greșit, primeau pedepse după mărimea abaterii. În caz de stăruință în rău, ei erau scoși din mănăstire, ca să nu strice și pe alții ⁴.

Patriarhii, episcopii și funcționarii înalți de stat erau datori să supravegheze aplicarea strictă a tuturor dispozițiilor privitoare la viața monahală ⁵.

Averea mănăstirilor.

În reforma lui Justinian, situația patrimonială a mănăstirilor ocupă un loc de frunte. Mănăstirea are personalitate juridică. Gândul lui Justinian era, ca fiecare mănăstire să aibă independență materială. De aceea a căutat să favorizeze crearea unui patrimoniu propriu, de care mănăstirea să dispună liber. Legile lui Justinian prevăd măsurile și modalitățile cele mai variate pentru a înzestra mănăstirile cu averi. Vom înșira câteva:

Cel ce nu a dispus de averea sa înainte de primirea în monahism, pierdea orice drept la ea. Averea lui trecea în proprietatea mănăstirii, căci el „s'a consacrat mănăstirii cu trupul și sufletul și cu averea sa” ⁶. Cel ce a primit o moștenire sau un legat cu rezerva că va întemeia familie, nu pierdea drepturile sale prin intrarea în mănăstire. Acestea treceau cu el. Părăsind însă mai târziu mănăstirea, averea rămânea în proprietatea mănăstirii. Excepție se făcea în cazul când s'a făcut o substituție pentru răscumpărarea prizonierilor sau pentru ajutorarea săracilor.

---

1. Nov. 133; 2. C. I. 3.43; Nov. 123. 3. Nov. 5; 4. Nov. 133; 5. Nov. 123; 6. Nov. 76 pr., Nov. 5 și 123.

În acest caz succesiunea sau legatul trecea pentru scopurile acestea. Avea soților fără copii, intrați în monahism, aparținea mănăstirii¹. Copiii intrați în mănăstire aveau dreptul la moștenirea legală (*ab intestato*) și pretenția la, cel puțin, *părtimea* legală. Partea aceasta trecea în proprietatea mănăstirii². La intrarea bărbatului în mănăstire, soția primea și din averea soțului cota prevăzută pentru soție în contractul de căsătorie și soțul din zestrea soției sale, dacă aceasta intra în mănăstire. Dacă amândoi soții intrau în mănăstire, contractele cu privire la dotă sunt abrogate și fiecare soț își primește averea sa și donațiile. Avea aceasta trece în proprietatea mănăstirilor, dacă ei mai înainte nu au dispus asupra ei. La intrarea în mănăstire a soților cu copii, ei trebuiau să dea copiilor partea convenită din avere dar și mănăstirii trebuie să-i revină cel puțin cota unui copil. Dacă monahul părăsește mănăstirea, averea lui rămâne mănăstirii. El trebuie să fie prins și trimis într-o mănăstire de către episcop și arhontele provinciei, cu averea ce ar fi câștigat în acest timp³.

Un izvor de venituri s'a deschis pentru mănăstiri și prin pedepsele pentru anumite delictе.

Soții care ar fi desfăcut căsătoria contrar legii, unilateral sau prin consimțământ și nu vroiau să reia legătura conjugală trebuiau să fie trimiși la mănăstire. Din averea lor o treime revenea mănăstirii, două treimi descendenților. Dacă nu aveau descendenți, mănăstirea primea două treimi, iar ascendenții o treime. Dacă nu erau nici ascendenți, mănăstirile primeau averea lor întreagă. Bineînțeles, aceste pedepse nu se aplicau, dacă soții își reluau comunitatea conjugală⁴. Aceleași criterii erau și pentru împărțirea averii soției necredincioase internată în mănăstire și pe care soțul n'a primit-o în decurs de doi ani⁵. Răpirea, seducerea și violarea unei fecioare *afterosite* lui Dumnezeu se pedepseau cu moartea făptuitorilor și complicilor, iar averile lor erau lăsate în deplina proprietate a mănăstirii sau a casei de căință, în care era persoana violată⁶.

Conform legilor lui Justinian, averea celor ce au depus vovturile monahale trece la mănăstire, dacă nu s'a dispus de ea mai înainte. Mănăstirii revenea și averea câștigată mai târziu, după

---

1. Nov. 123. 2. Nov. 76; C. I. 3. 54 (56); 3. Nov. 123. 4. Nov. 117
5. Nov. 134; 6. C. I. 3. 53 (54); Nov. 123;

depunerea voturilor, prin moștenire (ab instato). S'a pus întreba-
rea: Mânăstirea are drept de proprietate asupra averii călugă-
rului sau numai un drept de uzufruct, care se transformă în drept
de proprietate numai la moartea celui ce a depus voturile? Din
legislația lui Justinian apare, fără echivoc, dreptul imediat de pro-
prietate al mânăstirii. Călugărit nu-și pierde pentru lumea din afară
personalitatea juridică de drept patrimonial.

Nu are loc o *capitis deminutio maxima*, nici *media*. Ei sunt
subiecte de drept patrimonial și ca atare pot primi și mai târziu,
în orice formă, bunuri materiale, ca înainte de voturi. Dar pentru
mânăstire ei sunt morți din punctul de vedere juridic. Ei nu au
voință proprie. De aceea bunurile care le revin, trec de dreptul
în proprietatea mânăstirii. Un drept de a dispune s'a păstrat numai
soților cu copii, care nu au dispus în privința averii anterior vo-
turilor. Și acest drept are restricții în favoarea mânăstirii¹.

IV.

AVEREA BISERICESCĂ

Legile privitoare la averea bisericească și la averile institu-
telor de binefacere constituiesc un capitol mareț în legislația lui
Justinian.

Pentru realizarea menirii sale în lume, pentru trebuințele
cultului divin, pentru ajutorarea săracilor și pentru întreținerea
clerului, Biserica are nevoie și de mijloace materiale. O biserică
nu însemnează numai un locaș pentru cultul divin, ci ea însem-
nează și formarea unei comunități de credincioși, care are de
îndeplinit și probleme de caracter social. O biserică nouă pre-
supunea, în mod firesc, și înființarea unei serii de așezăminte de
binefacere¹.

Era, așa dar, indispensabil, ca bisericile și institutele de bi-
nefacere să-și creieze patrimoniul, mai mari sau mai mici, după
nevoile lor. Impăratul Justinian a înțeles acest lucru și a consi-
derat câștigarea de bunuri de un drept unic necesar cu persona-
litatea juridică a bisericilor și institutelor de binefacere. Când
lui era să asigure bisericilor și institutelor o posesiune durabilă de
bunuri pentru trebuințele lor mereu sporite. În împrejurările eco-

---

1. Vezi și: Knecht, *op. cit.*, p. 126—127; 2. Alivisatos, *op. cit.*,
p. 84;

nomice puțin consolidate din acele vremuri, Justinian a promovat câștigarea de imobile și transformarea bunurilor mobiliare în proprietate imobiliară (praedia urbana și rustica : grădini, păduri, vii clădiri pentru cult, case de închiriat ¹.

Legislația lui Justinian se ocupă de : înființarea bisericilor și a institutelor de binefacere ; izvoarele averilor bisericesti, apărarea și privilegiile administrarea și întrebuințarea — scopurile — averii bisericesti.

Bisericile și institutele de binefacere.

Clădirile bisericesti și institutele de binefacere au luat ființă prin dărnicia credincioșilor. Impăratul, membrii familiei imperiale și mulți credincioși au ridicat lăcașuri sfinte din evlavie și din ambiția de a primi numele de ctitori de biserici ².

Justinian a lăudat și încurajat acest zel. Cel ce zidea o biserică primea numele de ctitor. Dar lucrul început odată trebuia terminat. În cazul de moarte a celui ce a început zidirea, urmașii lui erau datori să termine lucrarea. Episcopul și funcționarii de stat erau obligați să impună îndeplinirea acestei datorii ³. Dobândirea titlului de ctitor a fost acordat de Justinian nu numai celor ce au zidit o biserică și au asigurat existența ei, ci și celor care s'au învoit să restaureze sau să înzestreze o biserică mai veche. Căci erau multe biserici în stare foarte neglijată, amenințând chiar cu prăbușirea. Zidirea, restaurarea, sau înzestrarea unei biserici trebuia să aibă aprobarea episcopului ⁴. Prin dispozițiile în acest domeniu, Justinian este întemeietorul dreptului ctitoricesc (de patronat) în biserica ortodoxă.

Izvoarele averilor bisericesti.

Conform legilor lui Justinian, bisericile, mănăstirile și institutele de binefacere sunt persoane juridice, care pot dobândi, administra bunuri și pot întrebuința veniturile lor conform scopurilor proprii. În vremea lui Justinian, subiectele acestea juridice aveau, în multe locuri, averi imobiliare și rente sigure fără să fie avizate numai la problematicele prestațiuni în natură, la pârga rodurilor și la darurile benevole ale credincioșilor.

Izvoarele obicinuite pentru averea bisericască sunt cele cunoscute în dreptul roman : moștenirea testamentară, (ex testamento), moștenirea legală, (ab intestato, după persoanele care

---

1. Knecht, *op. cit.*, p. 67 ; 2. Nov. 67 ; 3. Nov. 131 ; 4. Nov. 67 .

au murit fără testament) și legatele pentru scopuri evlavioase.

Modalitățile acestea pentru câștigarea de bunuri erau *mortis causa*, pentru caz de moarte. Dar biserica poate câștiga averi și prin donațiuni, prin cumpărări, adică prin așa zisele *actus inter vivos*, transacții de drept între oameni.

Acestea sunt modalitățile de a câștiga bunurile și în legislația lui Justinian. Dar meritul lui Justinian este, că el a căutat să consolideze averea bisericească, să garanteze ajutoarele acordate de Stat până la el, să înlesnească câștigarea de averi prin lărgirea dreptului de succesiune în favoarea bisericii și să deschidă izvoare noi de venituri pentru biserici, mănăstiri și institute de binefacere¹.

Dăruirile de bună voe ale credincioșilor în bani, primii (pârğa rodurilor etc.) sunt păstrate și în legislația lui Justinian, dar cu accentuarea caracterului lor benevol. Clericii nu au voie să impună astfel de dăruiri prin refuzul administrării Sf. Taine, nici prin aplicarea de pedepse bisericești. „Noi oprim un procedeu nedemn și fără Dumnezeu ca acesta, care duce la disprețul credinței ortodoxe și nici nu admitem ivirea nici-unui obicei. Fiecare credincios este liber să consacreze lui Dumnezeu și slujitorilor bisericii cât va vrea din averea câștigată prin munca sa. Constrângerea o oprim, dăruirile benevole au lauda noastră”². Iar pentru a încuraja aceste dăruiri, Justinian stabilește principiul: „Măsura cea mai bună la darurile pentru biserică este lipsa de măsură”³.

Justinian se ocupă mai detaliat de sporirea averii bisericești prin moșteniri. Aci trebuia să se facă ordine, pentru că testamentele, prin felul redactării lor, provocau mare nesiguranță în averea bisericească.

Justinian se plânge, că i s'au prezentat testamente în care se desemnează ca moștenitori Mântuitorul Hristos, sau îngerii, sau anumiți sfinți. Pentru a pune capăt nesiguranței de drept creată prin aceste testamente, el dispune: Dacă cineva a lăsat succesor pe Domnul nostru Iisus Hristos, trebuie să se considere ca moștenitoare biserica din orașul sau satul în care testatorul a avut domiciliul. Dacă este desemnat unul dintre Sfinți

---

1. Knecht, *op. cit.* p. 80; 2. C. I. 3.38 (39); 3. Nov. 7, c. 2;

sau Arhangheli, atunci averea trece la biserica din oraș sau din apropiere, care poartă numele acestora, sau să se cerceteze dacă în mitropolie este vreo biserică cu hramul Sfântului sau Arhanghelului. Când nu era nici cazul acesta, moștenirea revenea bisericilor din oraș în părți egale. Dacă însă ar fi fost în același oraș mai multe lăcașuri sfinte, moștenirea se cuvenea bisericii, pe care testatorul a cercetat-o mai adeseori și de care astfel era mai atașat¹. În concluzie, la testamentele redactate în forma menționată, moștenitoare este biserica. Dar cum a înțeles Justinian subiectivitatea de drept patrimonial a bisericii, a rămas până astăzi o problemă deschisă.

Intemeiați pe aceeași lege a lui Justinian, unii învățați au susținut că subiectul proprietății este biserica universală. (Permander Phillips, Vering etc.); alții au susținut teoria proprietății divine (averile Domnului; Thomassin Van Espen); alții susțin comunitatea bisericească (Savigni, Eichhorn) și, în sfârșit, alții cred că bisericile singulare și institutele de binefacere sunt subiectele proprietății bisericești. (Brinz, Dernburg, Schulte, Friedberg, Sohm etc.²).

Neînțelegerea aceasta face pe unii scriitori să acuze pe Justinian și pe compilatorii săi, că ei n'au fost în stare să prindă în formule de drept potrivite ideile nouă de drept pe care le aducea biserica³. Dar învinuirea este nedreaptă. Nu poate fi învinovățit Justinian că n'a venit cu o precizare juridică, în veacul al VI-lea, într'o problemă, căreia știința dreptului nu i-a putut da, nici până astăzi, o deslegare definitivă, recunoscută de toți.

Justinian a dat norme precise pentru executarea legatelor ad pias causas. Moștenitorii sunt datori să îndeplinească voința testatorului și să execute legatul în timpul hotărit de acesta. Pentru zidirea unei biserici se da un timp de cinci ani; pentru un institut de binefacere un termen de un an. După trecerea acestui timp, executarea trecea asupra episcopului.

Sumele destinate în testament pentru scopuri evlavioase trebuiau plătite îndată după deschiderea testamentului. Moștenitorul, care nu plătea legatul în favoarea săracilor și pentru

---

1. C. I. 2.25 din 20 Oct. 530. Cf. și Nov. 131, cap. 8. din 18 Martie: 545; 2. Vezi la Knecht, *op. cit.*, p. 9-11; 3. *ibid.* p. 9.

răscumpărarea prizonierilor în timpul stabilit și nici după două admonestări din partea episcopului, pierdea moștenirea întreagă, dimpreună cu sporul moștenirii. Dacă, în cazurile prevăzute, testamentul nu era plătit în timp de șase luni, plata trebuia să se facă, cu dobânzile și câștigul pe urma testamentului, din ziua morții testatorului. Dacă lucrurile ajungeau la judecată, cu toată sfățuirea episcopului, sau dacă testamentul se contesta, moștenitorii trebuiau să plătească, din pedeapsă, valoarea dublă a testamentului. Episcopii și clericii erau datori să supravegheze executarea dispozițiilor testamentare. Dacă cineva lăsa ca moștenitori prizonierii, aceștia nu pot fi priviți ca *incertae personae*. Testamentul era valabil și episcopii erau datori să primească suma și să îndeplinească voința testatorului ¹.

Justinian a încurajat și donațiunile, scutindu-le de orice formalități judecătorești, până la o sumă de 500 solidi (ducați). Dar donațiunile împărătești, și peste această sumă, nu sunt legate de nicio formalitate ².

Justinian a deschis un izvor pentru sporirea averilor bisericești prin lărgirea dreptului de moștenire pentru biserici și prin adăugirea pedepselor în bani pentru anumite delikte.

Averea câștigată de episcopi pe orice cale, după hirotonie, trebuie să revină bisericii episcopale. Măsurile acestea au fost extinse și la administratorii institutelor de binefacere. Averea câștigată de aceștia sub durata funcției lor, revenea institutelor ³. Averile ereticilor: copii de clerici, revin bisericii locului

1. C. I. 3. 45 (46); C. I. 3.48 (49) și Nov. 131; 2. C. I. 2, 19 (528).

3. C. I. 3, 41 (42) *din* 528. „Episcopii prezenți și viitori să nu aibă niciun decum dreptul să ia dispozițiuni, prin testament sau prin donațiune sau pe oricare altă cale, cu privire la obiectele averii proprii, dobândite după înălțarea lor la oficiul de episcop, fie prin succesiune, donațiune sau în orice alt mod. Sunt exceptate numai lucrurile, pe care ei, înainte de a fi ajuns episcopi, le-au avut în posesiune în baza unui titlu de drept, sau care au ajuns la ei, ori vor mai ajunge, dela părinți, unchi și frați. Dar orice ar ajunge în posesiunea lor, în orice chip, după hirotonie, trebuie să revină sfintei lor biserici episcopale”.

Nov. 131 c. 13 din 18 Martie 545, cerește pe episcopi să transmită aparținătorilor lor, sau altor persoane, mobile și imobile câștigate după primirea episcopiei, cu excepția lucrurilor primite dela rude, față de care ei au dreptul de succesiune ab intestato, până la gradul al IV-lea. Pentru superiorii și administratorii fundațiilor pioase, vezi: C. I. 3, 41 (42). Nov. 131 c. 13 52.

de domiciliu. La fel averile părinților eretici, clerici¹. Cei ce ar fi adăpostit și hrănit monofiziți puși sub anatema, pierdeau casele și averile imobile, care asigurau hrana aceluia, în favorul bisericilor ortodoxe². Judecătorul care ar fi citat pe un episcop la tribunalul său, fără permisiunea expresă a împăratului, își pierdea slujba și trebuia să plătească și 20 litre aur bisericii episcopului dus la judecată³. Confiscarea averilor celor vinovați de delictе mai grave (răpire, violare) împotriva femeilor afierosite lui Dumnezeu.⁴ Dacă un episcop ar fi hirotonit ilegal pe cineva episcop, averea lui întreagă, câștigată în orice chip, trecea în proprietatea scaunului episcopal⁵. Copiii născuți din căsătoriile încheiate de clerici după hirotonie erau excluși dela orice drept la succesiunea părinților. Toată partea lor de moștenire intra în proprietatea bisericilor la care au slujit părinții lor⁶. Delictul simoniei atrăgea și pedepse materiale. Tot ce s'a dat, trebuia să treacă la scaunul episcopal, care era obiectul cumpărării, dacă cei vinovați erau clerici și suma dublă dacă erau mireni⁷. Pedepsele în bani aplicate de episcop economilor și altor clerici pentru diferite abateri,

Averea întreagă a copiilor, care nu și-au dat silința să-și răscumpere părinții, lăsându-i să moară în captivitate, trecea în proprietatea bisericii locului de naștere al părinților. La fel se întâmpla și cu părinții care nu-și răscumpărau cōpii⁸. Măsurile acestea constituiau un izvor bogat pentru sporirea averilor bisericеști⁹.

Ca o favoare acordată bisericii pentru sporirea patrimoniului trebuie să considerăm și prescripțiunea (usucapio).

Justinian a stabilit pentru revendicarea bunurilor bisericеști un timp care depășește durata de drept comun. Biserica, mă-

Măsurile acestea nu au fost aplicate presbiterilor, diaconilor și celorlalți clerici, desigur din motivul că la ei nu era pericolul amestecului averii private cu bunurile bisericii și ale institutelor. (Nov. 123 c. 19). Justinian a vroit să asigure și să ocrotească averea bisericii, ca „episcopul să nu abuzeze de ea în avantajul propriu sau al rudelor sale”. C. I. 3, L. 41 (42). De aceea el a stabilit prin legi, să fie hirotoniți episcopi numai persoane care nu au nici copii și nici nepoți. C. I. 3 41., C. I. 3, 47 (48).

1. Nov. 115; 2. No. 42; 3. Nov. 123; 4. C. I. 3 53 (54); 17 Nov, 533; Nov. 131; 5. Nov. 123; 6. Knecht, op. cit. p. 87-88; 7. Nov. 123; 8. Nov. 115; 9. Vezi Knecht, op. cit 84-92;

năstirile și instituturile de binefacere își pot urmări un drept patrimonial timp de 100 de ani. Ca analogie pentru prescripțiunea aceasta, Justinian a ales vârsta maximă la om. Prin aceasta se acorda instituturilor religioase o „vindicatio” aproape vecinică, fără ca partea cealaltă să poată invoca în favorul ei prescripțiunea¹. Mai târziu prescripțiunea a fost limitată la 40 ani².

Prin legislația sa, Justinian a dorit să creeze bisericii o avere sigură și durabilă, ca ea să-și poată îndeplini menirea în toate vremurile. „Dumnezeu a dăruit fiecărui om numai o viață, sfârșitul căreia este moartea. Dar altfel stau lucrurile la instituțiile pioase și membrii lor. Dumnezeu le va păstra pe acestea fără moarte și pentru averea lor nu se poate prevedea un sfârșit. Până când ele există, adică până la sfârșitul veacurilor, până când numele de creștin este între oameni și se bucură de venerațiune, trebuie să existe și mijloace lăsate pe veci și venituri durabile pentru scopurile sfinte, care nu se vor sfârși niciodată”³.

Cuvintele acestea ale legii sunt revelatorii pentru spiritul legislației patrimoniale a lui Justinian.

Privilegiile averii bisericești.

Justinian a acordat întreaga sa atenție, ca averile bisericești să fie păstrate, ferite de pagube și cât mai bine folosite. Achiziționarea de bunuri de către biserică nu mai era un privilegiu în legislația lui Justinian, ci o consecință logică a personalității juridice a bisericii. Legile lui Justinian precizează normele de succesiune ținute în termeni generali, asigură testamentele ad pias causas contra încercărilor de a le zădărnici și de a le declara nule și au în vedere întrebuințarea conștiincioasă a sumelor destinate acestor scopuri.

Grija lui este, ca toate averile să ajungă la destinația lor. De aceea averile, de orice fel, trecute în testamente pe numele episcopilor, economilor bisericilor, administratorilor instituturilor de binefacere, sau care s'au făcut sub titlul de donațiuni, nu constituiesc proprietate personală, ci trec în patrimoniul instituturilor reprezentate de ei⁴. Justinian a păstrat toate privilegiile vechi, acordate bisericii și instituturilor de binefacere prin dărnicia împăraților. Averile acelora sunt scutite de toate prestațiunile (mu-

1. C. I. 2, 23; 2. Nov. 111 și 131; 3. C. I. 3, 55.

4. C. I. 3, 41 (42);

nera sordida) și impozitele extraordinare¹. Averile bisericesti erau puse și la adăpostul prescripțiunii de 100 apoi de 40 ani.

În concepția bisericii, tot astfel în concepția lui Justinian, bunurile trebuiau să rămână pentru totdeauna în posesiunea bisericii și a institutelor de binefacere. Justinian garantează permanența averilor bisericesti prin legile sale. „Precum însăși maica religiei și a credinței (adică biserica) este vecinică, tot astfel patrimoniul ei trebuie să fie păstrat pentru totdeauna neatins“, se spunea într-o lege din anul 470². Legile lui Justinian generalizează și completează normele contra înstrăinării bunurilor bisericesti. Se stabilesc însă și excepții. Astfel, împăratul poate să ceară dela biserică și dela institutele de binefacere un schimb de bunuri contra altora de o valoare egală sau superioară. „De ce Împăratul să nu poată da pentru un bun altul mai de preț, dacă Dumnezeu l-a învrednicit să aibă mult. Puterea bisericască și puterea de Stat..., averea bisericască și averea de stat nu se deosebesc mult unele de altele, fiindcă averea întreagă a bisericii își are originea în dărnicia (liberalitatea) împăraților“³.

Se admite înstrăinarea bunurilor bisericesti și pentru răscumpărarea prizonierilor și pentru ajutorarea săracilor⁴.

Administrarea averii bisericesti.

Administrarea averii bisericesti și a institutelor de binefacere era încredințată economilor și clericilor inferiori: administratori ai diferitelor institute. În legislația sa, Justinian pleacă dela dispozițiunile canoanelor, mai ales canonul 26 al sinodului IV ecumenic, și dezvoltă numai o instituție existentă, stabilind însă norme mai precise privitoare la așezarea economilor și administratorilor, la datoriile și răspunderile lor.

1. Nov. 131 din 18 Martie 545. Munera sordida erau diferitele prestațiuni ca: furnizări, căraușie, lucru manual pentru clădiri publice, stingerea varului etc. Dela prestațiunile legate de proprietate (pământ) au primit scutiri, încă mai înainte, asociațiile de folos pentru Stat, preoții păgâni, profesorii de retorică și gramatică, medicii și alte persoane care activau pentru binele public. Biserica creștină și clericii ei au primit acest privilegiu la începutul veacului al IV-lea. Detalii la: Knecht, op. cit., p. 128 — 130.

2. Knecht, op. cit., p. 134.

3. Nov. 7, c. 2.

4. Nov. 120 c. 9. Detalii privitoare la înstrăinarea și schimbul de bunuri bis. vezi: Knecht, op. cit., p. 136—138;

Episcopii sunt datori să numească administratori dintre clericii de încredere și să-i introducă în oficiu. Numirile să se facă fără să se dea ceva pentru slujba primită¹. Economii și administratorii erau sub supravegherea episcopilor și erau datori să-și justifice gestiunea în fiecare an în fața episcopului. Dacă voiau să părăsească serviciul, ei trebuiau să dea seama de întreaga lor administrație și răspundeau cu averea proprie, pentru pagubele făcute din neglijență. Dacă ei ar fi murit fără să-și justifice administrația, datoria aceasta o aveau moștenitorii, care trebuiau să plătească și eventualele pagube². Contra sentinței episcopului era deschisă calea pentru apel la mitropolit și patriarh³. Episcopii trebuiau să aibă grijă de întreaga avere bisericească, inclusiv averea institutelor. Dacă ei ar fi lăsat de dorit în această privință, dreptul și datoriile episcopului treceau asupra mitropolitului. Iar pentru neglijența dovedită Justinian le pune în vedere pedeapsa lui Dumnezeu și mânia împăratului⁴. Pentru buna administrație, episcopii sunt îndemnați să nu facă pagubă averii bisericești prin acordarea nepermisă de ajutoare favoriților, prin hirotonii peste posibilitățile averii fundamentale⁵ și prin călătorii inutile. În scopul unei bune și raționale administrații, Patriarhii să stabilească cheltuielile bisericilor proprii, apoi să-i indemne pe mitropoliți să facă același lucru, iar aceștia pe episcopii lor⁶.

Dela dispozițiile acestea generale pentru administrarea averilor bisericești s'au făcut abateri pentru biserica Sf. Invieri din Ierusalim,⁷ pentru Biserica Mare (ἡ μεγάλη ἐκκλησία) din Constantinopol⁸ și pentru bisericile de Africa⁹. Excepțiile sunt motivate de împrejurările speciale ale acestor biserici. La Biserica cea mare din Constantinopol excepția se explică cu importanța ei covârșitoare, căci ea este „maica noastră și a tuturor și capul tuturor celorlalte biserici“, spune împăratul Justinian.

Este interesant că dreptul lui Justinian nu cunoaște o colaborare a organelor de Stat la administrare averilor bisericești. În principiu, puterea temporală își spunea cuvântul hotărîtor, în Orient, cu privire la avere și în chestiunile spirituale prin bi-

---

1. Knecht, *op. cit.*, p. 109; 2. C. I. 3.41 (42); 3. Nov. 123; 4. C. I. 3.45 (46); Nov. 131; 5. Nov. 3 și 57; 6. Nov. 6; 7. Nov. 40 din 18 Mai 536; 8. C. I. 2, 24.; Nov. 54 din 537; 9. Nov. 37 din 535;

serică. Amestecul Statului, care se introdusese în veacul al V-lea și era foarte apăsător, a fost înlăturat de împăratul Justinian, introducând iarăși dreptul vechiu. El cere economilor o dare de seamă, dar nu în fața magistraților civili, ci în fața autorității bisericesti. El pune în vedere pedepse pentru administrația incorectă, dar nu pedepse de Stat, ci pedepse bisericesti, cu excepția datoriei de restituire și mânia lui Dumnezeu¹.

Intrebuințarea averii bisericesti. Institutele de binefacere.

Intrebuințarea averii bisericesti este în cea mai strânsă legătură cu scopurile urmărite de biserică. Acestea sunt: trebuințele cultului divin, apărarea săracilor și întreținerea clerului.

Chiar dela început, biserica s'a consacrat, cu toate mijloacele ei, operei de ajutorare a celor lipsiți. Era aceasta o împlinire a poruncii Mântuitorului de a ajuta pe cei flămânzi și însetați, pe cei goi și bolnavi și pe cei străini (Matei 25, 31—36). Activitatea caritativă a bisericii ia o mare dezvoltare în veacul al IV-lea și al V-lea, ca în veacul al VI-lea să-și ajungă punctul culminant, prin sprijinul dat de către împăratul Justinian².

Era multă mizerie și atunci în toate clasele sociale și nevră mare de ajutor. Biserica le-a dat din plin. Sfântul Ioan Gură de Aur († 407) ne spune, că biserica din Antiohia hrănește și îngrijește trei mii de văduve și fecioare. Ea poartă grijă de nenumărați bolnavi, bătrâni și invalizi (Hom. 66 (67) în Matth). Listele de săraci erau așa de mari, încât s'a impus—deodată cu formarea parohiilor — o descentralizare a îngrijirii săracilor. Mirenii și clericii au arătat mare zel pentru cauza săracilor, înființând diferite așezăminte filantropice pe proprietățile lor particulare. Mulți ctitori de aziluri pentru săraci și bolnavi au predat bisericii furdațiile lor. Astfel în veacul IV-lea cele mai multe aziluri erau în proprietatea bisericii. Clericii dela aceste așezăminte erau sub jurisdicția episcopilor. (Sinodul IV ecumenic can. 8).

Dezvoltarea mare a asistenței sociale a dus în Orient la o specializare a Institutelor de binefacere și la o realizare progresivă a unei independențe juridice.

Legislația lui Justinian are marele merit de a fi pus deplină ordine și pe acest tărâm. Institutele de binefacere primesc perso-

---

1. Knecht, *op. cit.*, p. 120—121; 2. Pentru activitatea institutelor de binefacere, vezi: Knecht, *op. cit.*, p. 43—55.

nalitate juridică și sunt înzestrate cu un patrimoniu propriu. Persoana juridică are organ propriu, care să o reprezinte, să-i administreze bunurile și să dispună de veniturile bunurilor. Institutede binefacere sunt puse sub autoritatea bisericii. La conducerea lor sunt clerici, iar episcopii sunt datori să supravegheze activitatea tuturor Institutelor.

În legile lui Justinian se amintesc mai multe institutecaritative. Dar nu în fiecare loc s'a făcut separația lor după scop. Putea să fie o singură casă pentru diferitele categorii de lipsiți¹. Totuși, în acel timp, cu greu s'ar fi găsit un oraș episcopal, care să nu aibă un institut de caritate². Cele mai importante institutecaritative din epoca lui Justinian, sunt:

I. *Ospiciile* (ξενοδοχεῖα, *Xenodochium*), case pentru primirea și adăpostirea străinilor. Insuși Justinian a restaurat sau a zidit din nou mai multe *Xenodochii*.

II. *Casă pentru bolnavi* (spitale, νοσοκομεία). Justinian le-a dat o mare atenție. O lege³ dispune ca moștenirile lăsate săracilor, fără altă precizie, să treacă la „Xenonul” din orașul respectiv pentru îngrijirea bolnavilor. „Căci cine sunt mai săraci decât oamenii care siliți de nevoi sunt aduși în xenon și care din cauza suferințelor corporale nu-și pot asigura viața de toate zilele?”

În spitale făceau serviciu diaconise, văduve evlavicase, preoți și frați (călugări). În Alexandria s'a constituit, în secolul al 5-lea, o corporație specială pentru îngrijirea bolnavilor. Era Societatea Parabolanilor, compusă în cea mai mare parte din clerici inferiori⁴.

III. *Azilele de săraci* (πτωχεῖα) pentru primirea și îngrijirea temporară sau permanentă a celor lipsiți. Legile lui Justinian favorizează institutecaritative pentru ajutorarea săracilor prin dispoziții speciale privitoare la succesiune. Episcopii erau obligați să aibă grijă de executarea testamentelor în favoarea săracilor și împăratul îi îndeamnă ca și prisosul veniturilor bisericești să-l întrebuințeze pentru scopuri evlavioase și plăcute lui Dumnezeu și pentru ajutorarea săracilor adevărați. Era oprită favorizarea oamenilor cu stare mai bună și lăsarea săracilor în suferință. Pentru abateri se pun în vedere pedeapsa lui Dumnezeu și datoria de restituire⁵. Scopul instituției era de a ajuta pe săracii adevărați, dar nu de a încuraja

---

1. C. I. 3. 45 (46) 2. Knecht, *op. cit.*, p. 45, 3. C. I. 3. 48 (49) din 23 Aug. 531; 4. C. I. 3. 17 și 18; 5. Nov. 3;

cerșitoria. Pedeapsa predecesorilor săi cu închiderea cerșitorilor Justinian a înlocuit-o cu expulzarea acestora din oraș la locurile lor de origină, pentru a fi folosiți la muncă de folos obștesc, contra subsistență ¹.

IV. *Orfelinatele*. (ὀρφανοτροφεία). Grija de orfani o găsim, foarte curând, în legile împăraților creștini. Ca întemeietor al orfelinelor este numit un oarecare Zoticus, dar ca un mare promotor al lor este amintit presbiterul Nico. Din legile împăraților anteriori și din legislația lui Justinian ar rezulta, că orfelinatele nu erau în legătură așa de strânsă cu biserica, ca celelalte institute. Superiorii lor erau presbiteri și, în calitate aceasta, erau sub jurisdicția episcopului. Dar raporturile lor de serviciu îi puneau în legătură mai strânsă cu funcționarii de Stat ². Administratorii (orfanotrofii) aveau o situație de drept similară cu a tutorilor și curatorilor, dar cu o mai mare libertate de acțiune în afacerile judiciare și extrajudiciare. Ei nu aveau obligația să justifice gestiunea, cum era cazul la tutori și curatori, pentru că, — spune Justinian, — „ar fi aspru și nedrept să chinuești cu tot felul de șicane pe oamenii, care din pietate primesc copii săraci fără părinți și își dau osteneala să-i crească cu dragoste de părinți” ³.

V. *Azilele pentru copiii găsiți*. (βρεφωτροφεία). Acestea stau în legătură foarte strânsă cu orfelinatele. Totuși, chiar în veacul al IV-lea sunt și azile speciale pentru copiii găsiți. Plecând de la concepția creștină despre valoarea omului și de la interesele proprii, împărații au vrut să împiedece abandonarea copiilor prin pedepse aspre, dar n'au isbutit. De aceea Statul a lăsat bucuros creșterea copiilor găsiți în grija bisericii, asigurându-le un regim de favoare. Dacă, la primirea unui copil găsit, episcopul redacta cuvenitul proces-verbal, libertatea și educația neturburată a copilului erau asigurate. Justinian a primit dispozițiunile predecesorilor săi, dezvoltându-le și mai mult. El a dat libertate tuturor copiilor găsiți, i-a pus sub scutul special al episcopilor și arhonților (vicari, moderatores) provinciilor, obligând la colaborare și pe magistrații orașelor. Azilele copiilor găsiți au primit privilegiile egale cu ale celorlalte instituții caritative, cu dreptul nelimitat de a dobândi proprietăți. Dacă averea fundației și contribuțiile de bună

1. Nov. 8. c. 4, 5; 2. Knecht *op. cit.*, p. 51.

3. C. I. 3. 31 (32) și Nov. 131, cap. 15; Cf. și Knecht *op. cit.* p. 52.

voe nu erau îndestulătoare, biserica locală putea să completeze din averea proprie.

VI. *Azilele de bătrâni*. (γερωντοκομεία) pentru îngrijirea bătrânilor săraci și neputincioși. Biserica și-a dat silința, ca nimeni să nu fie exclus dela opera ei de binefacere. Ea a îngrijit cu dragoste ființele plâpânde dela nașterea lor și nu putea să-și uite pe credincioși nici la bătrânețe. La început, îngrijirea bătrânilor s'a făcut în azilele pentru săraci, străini și în casele pentru bolnavi. Azilele de bătrâni sunt de origină mai nouă. Îngrijirea bătrânilor trebuia să fie datorie de pietate a descendenților. Lăsate însă numai la sentimentul de recunoștință al copiilor, fără vreo sancțiune de drept, soarta bătrânilor a fost adeseori precară. De aceea opera de caritate avea și aci un domeniu larg. Insuși Justinian a preferat calea caritativă celei legislative. Dar a premers cu pildă bună, înlesnind înființarea caselor pentru invalizi. El însuși a înființat, din mijloace proprii, un institut pentru îngrijirea celor ce au înbătrânit în slujba Statului și l-a înzestrat împărătește. Azilele de bătrâni au fost asimilate celorlalte institute cu privire la drepturi¹.

Răscumpărarea prizonierilor. Legile lui Justinian acordă un deosebit interes celor căzuți în captivitate. Și numărul acestora nu era mic, cu multele războaie pentru lărgirea și apărarea imperiului. Iubirea de creștini, umanitatea și interesul de Stat cereau răscumpărarea și aducerea acasă a prizonierilor. Pentru copii și părinți, aceasta era o datorie de pietate și de reciprocitate și călcarea ei atrăgea excluderea dela moștenire. Dacă în testamentul pentru răscumpărarea prizonierilor nu este desemnat un executor, episcopul trebuia să aibă grijă de executarea testamentului. Răscumpărarea trebuia să se facă într'un an. Toate actele aveau să se facă fără plată, ca fondul lăsat să nu fie micșorat cu nimic. Din atari testamente nici un câștig nu putea să rezulte pentru episcop, pentru econom sau pentru biserica lor².

Justinian a dat răscumpărării captivilor un caracter religios-bisericesc. De aceea și averea bisericească se poate întrebuința și chiar înstrăina, spre acest scop. Bisericile pot vinde sau ipoteca moșiile lor, pot să folosească chiar și valoarea vaselor sfinte³, pentru că viața și sufletele prizonierilor stau mai presus de aceste

1. Knecht, op. cit. p. 55; 2. C. I. 3. 28; C. I. 3. 48 (49) și Nov. 131 c. 11.; 3. Nov. 120;

averi¹. Prin vinderea lucrurilor fără viață, oamenii sunt mântuiți dela moarte și din închisoare². „Căci nu poate fi privit de absurd, că sufletele oamenilor să fie puse mai presus de vasele și veșmintele bisericești“³.

Ăverea bisericească servea și pentru înmormântarea celor săraci⁴. Chiar și grija celor fără lucru, a șomerilor cum le-am zice astăzi, a fost lăsată bisericii. De aceea Justinian a scutit de impozit atelierele bisericii (ἐργαστήρια)⁵.

Ăstfel este organizată opera caritativă în legile lui Justinian, și conducerea acestei vaste opere de asistență socială a fost încredințată bisericii.

Legislația patrimonială a lui Justinian a fost într'adevăr grandioasă și cu binecuvântate urmări pentru biserică și pentru societate.

Prin dobândirea, consolidarea și asigurarea averii bisericești s'a garantat independența materială a bisericii și a clerului. Biserica a dispus de suficiente mijloace pentru a-și îndeplini menirea. Ea a avut tot ce era necesar nu numai pentru săvârșirea cultului divin, dar și pentru alinarea multor suferințe. De fapt, Biserica a desfășurat o măreață operă socială. Prin instituttele de binefacere, Biserica a șters atâtea lacrimi și a alinat multe dureri într'o lume plină de necazuri, amărăciuni și suferințe.

Dar, pe urma activității caritative a Bisericii, a tras foloase mari și Statul. De aceea bunurile care au fost date bisericii n'au însemnat o pierdere pentru Stat. Nu, fiindcă ele au primit destinația cea mai bună. Biserica a luat asupra ei o operă socială, pe care Statul nu o putea îndeplini cu aparatul funcționarilor săi.

Ăstfel Justinian a binemeritat dela Biserică și Stat prin legile sale. El a lăsat bisericii un tărâm foarte larg de afirmare. Și, de fapt, biserica nu a fost numai mântuitoarea sufletelor, ci ea a fost și marea tămăduitoare, fără de arginți, a tuturor celor ce erau în suferință.

V

BISERICA ȘI STATUL

Privind legislația lui Justinian în complexul ei, se poate cunoaște concepția lui asupra raportului dintre Biserică și Stat. Ea pleacă dela ideea de unitate. În Statul creștin al lui Justinian

1. Nov. 65 c. 1. 2. Nov. 7 c. 8; 3. C. I. 2. 21; cf. și Nov 115 c. 3; 4 Nov. 43. Alivisatos op. cit. p. 96; 5. Alivisatos p. 95.

există de drept numai biserica ortodoxă, ca biserică de Stat, iar legile ei, canoanele, au putere obligatorie ca și legile civile. „Disponem să aibă puterea legilor sfintele canoane bisericești, care au fost date sau confirmate de cele patru sinoade¹ (ecumenice). Abaterile de caracter bisericesc să fie cercetate de către episcopii iubitori de Dumnezeu după „legile sfinte și dumnezești, care legi trebuiesc privite de sfinte și de către legile noastre. Dumnezeștile canoane să nu aibă mai puțină valoare ca legile.... Ceeace sfintele canoane opresc și noi oprim prin legile noastre“².

Prin accentuarea sfințeniei și caracterului divin al canoanelor se exprimă o superioritate a acestora și în viața de Stat. Iar prin atribuțiile date episcopilor în viața publică, Biserica a primit o situație așa de privilegiată, încât aceasta s'ar fi putut ușor transforma într'o egemonie asupra Statului. Dacă în Orient nu s'a produs această egemonie, ca în Occident, lucrul se explică din concepția bisericii ortodoxe asupra raportului dintre Biserică și Stat și nicidecum din permanenta prezență a autorității imperiale și, în timpul de care vorbim, a autorității marelui Justinian. Au fost și împărați mai slabi, iar conducătorii bisericești incomparabil superiori și totuși biserica nu s'a gândit să stăpânească Statul³, pentru că — în baza principiului fundamental al bisericii ortodoxe — între Biserică și Stat trebuie să fie o colaborare sinceră și binevoitoare, din care să rezulte unitatea și nu fuziunea puterii spirituale și a celei temporale⁴.

Ideea aceasta de unitate și reciprocitate o întâlnim și la Justinian. Legile bisericești sunt obligatorii în viața Statului și legile civile în cuprinsul bisericii.

Concepția lui Justinian este exprimată clasic într'o novelă a sa: „Două daruri mari s'au dat oamenilor prin grația divină, preoția și autoritatea Statului (sacerdotium et imperium). Preoția poartă grijă de cele dumnezești, iar cealaltă îngrijește de cele pământești; amândouă, având aceeași origine, sunt podoabele vieții pământești. De aceea împărații poartă la inimă cinstirea preoților, care se roagă neînterupt lui Dumnezeu pentru ei. Căci dacă preoția va fi fără prihană pretutindeni și plăcută lui Dum-

---

1. Nov. 131; 2. C. I. 3.45; 3. Alivisatos, *op. cit.*, p. 114; 4. Lazăr Iacob, *Stat și Biserică*, 1942 p. 7;

nezeu, iar Statul se va conduce drept și cu competență, atunci va exista acea bună înțelegere care va aduce oamenilor tot ce este folositor. De aceea noi avem cea mai mare grijă pentru învățăturile adevărate (dogmele) ale lui Dumnezeu și pentru cinstirea preoților și nădăjduim că pentru aceasta vom fi părtași la darurile cele mai mari ale lui Dumnezeu¹.

Adânc convins de ideia unității, Justinian întărește prin legislația sa sistemul Bisericii de Stat cu o situație privilegiată a Bisericii în viața Statului.

Este adevărat că împărații bizantini au exercitat drepturi mari în chestiunile bisericești, făcând uneori abuz de puterea lor politică. Din acest motiv scriitorii apuseni aruncă Bisericii ortodoxe învinuirea de cesaropapism, adică: împărații au exercitat puterea supremă și în biserică. Învinuirea aceasta s'a formulat mai ales contra lui Justinian. Nu este acum locul să examinăm cesaropapismul împăraților bizantini, ci ne vom mărgini numai la persoana lui Justinian. De fapt împăratul Justinian a dat edicte dogmatice și legi bisericești, intrând astfel într'un domeniu rezervat autorității bisericești. A fost această intervenție un cesaropapism în sensul dat acestui termen? Unii scriitori sunt foarte necruțători. Justinian, zic ei, nu și-a întins brațul ca să apere și să ocrotească biserica, ci el a tratat-o cu arbitrarul nețămurit al despotului². După alții, Justinian nu era în clar cu sine cu privire la legiferarea în biserică; de aceea la el alternează „o scrupuloasă alipire de canoane cu cel mai îndrăsneț cesaropapism“³. Dar care este despotismul și cesaropapismul îndrăsneț al lui Justinian?

El a dat edicte dogmatice, pentruca pacea și unitatea bisericii să fie apărate. Biserica le-a primit chiar într'un sinod ecumenic.

Justinian a dat legi bisericești, umplând un gol viu simțit în biserică. Pentru el canoanele erau „sfinte și dumnezeiești“, cu putere obligatorie și în Stat. Biserica și le-a însușit nu numai în timpul domniei lui, așa dar când autoritatea lui era prezentă, ci și mai târziu în veacul al VII-lea și al VIII-lea prin sinoade

1. Nov. 6. Praef. Vezi: Lazăr Iacob, *loc cit.*, p. 3.

2. Eduard Schwarz, *Vigiltusbrlefe. Zur Kirchenpolitik Justinians*, p. 32.

3. Knecht, *op. cit.*, p. 9.

ecumenice și în veacul al IX-lea prin sinodul local dela 861. Așa dar biserica a canonizat legislația „despotului”.

Impăratul dă norme privitoare la alegerile episcopilor. Biserica trebuie să aleagă persoanele cele mai vrednice. Dar el nu revendică niciun drept de confirmare. Intr’o lege spune că episcopul să nu hirotonească un candidat nevrednic, chiar dacă împăratul ar cere aceasta.

Justinian asigură bisericii cea mai deplină libertate cu privire la averi, fără să cunoască vreun amestec al organelor Statului în administrarea averilor bisericești. Justinian dă clerului o influență mare în viața Statului. Episcopii supraveghează activitatea funcționarilor de Stat. Impăratul arată supunere necondiționată și pietate față de hotărârile sinoadelor ecumenice.

Legile lui Justinian, bisericești și civile, au fost publicate și la Roma. Dreptul Justinianeu și tradițiile aceleia au fost păzite neîntrerupt și cu venerațiune de către papi nu numai în administrația civilă și bisericească, ci mai ales pentru organizarea curții papale. Faptul acesta îl constată cardinalul I. B. Pitra ¹.

Cum stăm așadar cu cesaropapismul lui Justinian? Din faptele înșirate și care se mai pot înmulți, se poate scoate cu totul altceva. Probabil nepotrivirea dintre unele fapte și cesaropapism l-a determinat pe un învățat apusean să caracterizeze legislația lui Justinian astfel: „Formal drept de Stat, material drept bisericesc; în legislațiune cesaropapism, în administrație bisericanism” ². Avem deci o atenuare a învinuirii de cesaropapism.

În concluzie, ca să folosim și noi termenul predilect al scriitorilor moderni, vom constata că împăratul Justinian a practicat un cesaropapism sui generis. El a dat bisericii ortodoxe cea mai mare influență în viața de Stat și a fost ocrotitorul ei față de eterodocși. Dar ochiul împăratului a priveghiat, ca legile să fie legi pentru toți și ele să fie observate în Biserică și Stat deopotrivă. În acest înțeles Justinian a îndeplinit rolul de *supremus ecclesiae tutor*, patronul suprem al bisericii.

1. *Juris Graecorum historia et monumenta*. Romae 1868. Tom. II Praef p. XXXIV, nota 6.

2. Knecht, *op. cit.*, p. 121: „Formell staatliches Recht, materiell kirchliches, in der Gesetzgebung Cäsaropapismus, in der Verwaltung Kirchentum”.

Câteva constatări.

Am prezentat în acest studiu pe Justinian: împăratul, teologul și, mai ales, omul de legi. Am dat numai fragmente din bogata lui legislație bisericească, care constituie și astăzi o temelie solidă a organizației și administrației Bisericii ortodoxe orientale și directiva luminoasă pentru raporturile de totdeauna dintre Biserică și Stat. Suflet profund religios, Justinian a dat legi cu gândul curat de a promova binele Bisericii și al Statului și de a face inseparabilă legătura între cele două autorități supreme de pământ, care reglementează viața și activitatea oamenilor.

Legislația lui Justinian nu este opera unui oportunist politic, pentru care credința are numai o valoare de moment, pentru a satisface un interes de Stat. Justinian nu a fost un oportunist. Legislația lui nu este a unui om fără credință, sau indiferent în materie de credință, ci ea este opera unui suflet credincios și cu totul devotat ortodoxiei. La el credința este un lucru sfânt, care nu poate fi obiect de compromis; de aceea Justinian vede ocrotite și interesele Statului prin păstrarea credinței adevărate.

Legislația lui Justinian nu este nici opera unui ignorant sau diletant, de care s'au găsit în toate timpurile. Diletantul este tipul omului plin de sine, care crede că știe tot și pricepe tot, fără să fi studiat și adâncit o problemă. Incredut în sine, diletantul vrea să spună un cuvânt cu autoritate în probleme care îl depășesc sub toate raporturile. Justinian însă nu a fost un diletant în materie religioasă. Legislația lui este opera unui adânc cunoscător al doctrinei bisericii și al chestiunilor bisericești. De aceea el a legiferat cu priceperea și cu autoritatea specialistului în problemele bisericești.

Legislația lui Justinian nu este nici opera unui despot, care ar fi vroit să strivească biserica prin autoritatea lui imperială. Necesitatea arzătoare și folosul evident motivează îndeajuns legile lui bisericești. Legislația lui a umplut un gol atât de viu simțit în viața bisericii, încât noi și astăzi suntem și vom rămâne, tributarii dreptului Justinianeu în așa măsură, încât fără acest drept multe instituții bisericești ar atârna în aer.

Desigur, nici domnia lui Justinian n'a fost scutită de violențele atât de caracteristice veacului său și celor următoare. Nici legislația lui n'a fost ferită de exagerări, cum sunt măsurile din regimul aplicat erezodocșilor. Dar greșelile acestea dispar în fața

meritelor. De aceea, dela înălțimea celor 83 de ani, Justinian a putut privi cu liniște și seninătate opera vieții sale. In balanța dreptei judecări el poate pune zelul neobosit pentru biserică, dovedit prin legile sale. El poate chema numărul mare de străini, bolnavi, săraci, orfani, și bătrâni, pe care i-a ocrotit în așezămintele sale de binefacere. Și aceștia vor pune bună mărturie pentru ocrotitorul lor. Dar el poate cere și mărturia drept-credincioșilor din toate timpurile, care cer mântuire dela Domnul prin însuflețitul imn liturgic al lui Justinian „Unule născut Fiule și Cuvântul lui Dumnezeu“. Și mai presus de toate, zelul lui pentru podoaba casei Domnului îl va mărturisi în veci „Sf. Sofia“.

Dela așa înălțimi, Justinian poate spune cu Zaheu : „Doamne, dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc și eu împătrit“.

LAZĂR IACOB

Profesor la Facultatea de Teologie
din București

DESCHIDERA CONGRESULUI NAȚIONAL BISERICESC

În ziua de 18 Noembrie 1947 s'a deschis în Palatul Adunării Deputaților, Congresul Național Bisericesc, care după 1938, din pricina împrejurărilor războiului, nu s'a mai putut aduna la vremea prevăzută de lege în sesiune ordinară, adică din trei în trei ani, ci numai în Colegiu electoral, când s'a ivit nevoia pentru alegerea episcopilor și arhiepiscopilor mitropoliți.

Ales și constituit în anul 1932, pentru o perioadă de șase ani, mandatul membrilor care compuneau Congresul Național, trebuia să înceteze încă din anul 1938, când urma să aibă loc noi alegeri pentru toate corporațiile bisericești. Însă prin decretul-lege nr. 1167/938, alegerile au fost amânate fără termen, iar prin derogare de la art. 6, 9 și 10 din legea de organizare bisericească, mandatul corporațiilor reprezentative și al organelor executive bisericești, adică Adunările eparhiale și Congresul Național Bisericesc, precum și organele executive: Consiliul eparhial, Consiliul Central Bisericesc și Eforia Bisericii Ortodoxe Române, a fost prelungit până la noi dispozițiuni.

Așa au rămas lucrurile până la punerea în aplicare a legii votată de către Adunarea Deputaților în ședința de la 8 Maiu 1947, privitoare la modificarea art. 2, 3 și 12 din legea de organizare bisericească, menită să curme vechea stare de provizorat, însă nu prin facerea de noi alegeri, ci pe o altă cale, mult mai potrivită vremurilor de astăzi. Este vorba de prevederile acestei legi, ca toate locurile de membri în Adunările eparhiale rămase între timp vacante «prin deces, prin strămutarea domiciliului sau reședinței în afara eparhiei, prin lipsa nemotivată de la două sesiuni consecutive, prin demisie, condamnări de drept comun sau prin una din nedemnitățile stabilite de legea electorală», să fie constatate și completate la fiecare eparhie de către o Comisiune compusă dintr'un reprezentant al Chiriarhului, unul al Ministerului de Culte și altul al Adunării eparhiale, tras la sorți, și care în termen de 15 zile să facă propunerile convenite pentru complectarea vacanțelor.

Astfel complectate, în urma aprobării date de Ministerul Cultelor, Adunările eparhiale au fost apoi convocate pentru constituire, alegerea organelor executive și desemnarea delegaților eparhiali în Congresul Național Bisericesc.

Prin primenirea cadrelor sale, Congresul Național Bisericesc în noua lui întocmire se înfățișează ca un organism întărit cu forțe proaspete, merit să strângă la oaltă pe reprezentanții întregii noastre Biserici într'o adunare obștească în stare să deschidă cărări noi pentru ocârmuirea vieții noastre bisericesti.

Potrivit datinei, dimineața la ora 10, înaintea ședinței de deschidere, membrii Congresului au luat parte la slujba Doxologiei, săvârșită în Catedrala Sfintei Patriarhii, după care au trecut în sala Adunării Deputaților. În lipsa I. P. S. Patriarh Nicodim și a Mitropolitului Moldovei, ședințele Congresului Național Bisericesc au fost prezidate de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, de față fiind și d. Prim Ministru Dr. Petru Groza.

După ce d. prof. Stanciu Stoian Ministrul Cultelor a citit mesagiul de deschidere al Congresului Național Bisericesc, convocat în sesiune extraordinară, I. P. S. Președinte, Mitropolitul Nicolae al Ardealului, a rostit următoarea cuvântare:

Domnule Prim Ministru, Domnilor Miniștrii, Inalt Prea Sfințiile Voastre, Prea Cucernici Părinți, Domnilor,

«Simt o adâncă bucurie să pot saluta pe reprezentanții clerului și poporului nostru dreptcredincios, întruniți în Congresul național bisericesc, în vederea întregirii unora din scaunele episcopale și mitropolitane devenite vacante. Stăpânit de această bucurie, adresez tuturor membrilor Congresului nostru un călduros: bine ați venit și urarea ca bunul Dumnezeu să le stea aproape cu darul și cu ajutorul Său, pentru ca misiunea pentru care s'au întrunit să o ducă la cel mai norocos sfârșit.

În lumina bucuriei mele, și de sigur și a Domniilor Voastre, stăruie însă și o umbră. E regretul de a nu avea în mijlocul nostru pe I. P. S. Patriarh, conducând dela această masă prezidială lucrările Congresului. Socotesc că sunteți cu toții de acord să-i trimitem asigurările iubirii și venerațiunii noastre — și urări de grabnică restabilire din indispoziția care-l împedecă de a se afla între noi.

Intrunirea noastră în această sesiune extraordinară se impunea ca o necesitate. Toate Adunările eparhiale și-au ținut în

cursul acestui an sesiunile lor, în cadrul cărora au ales noi delegați în Congresul național-bisericesc. Mandatul acestor noi membri trebuia verificat de plenul Congresului.

Pe lângă aceasta, o serie de scaune mitropolitane și episcopale ale Bisericii noastre au devenit în anii din urmă vacante din diferite împrejurări. Ocuparea lor cu noi titulari nu mai putea întârzia mult, dacă voim ca viața bisericească să nu fie ținută în loc de probleme care în lipsa titularilor nu puteau fi rezolvate.

Sunteți chemați ca, întregind împreună cu d-nii deputați ortodocși ai eparhiilor respective, Marele Colegiu electoral, să desemnați pentru acele eparhii pe conducătorii duhovnicești pe care conștiința Domniilor Voastre luminată și îndemnată de Duhul Sfânt îi va găsi că sunt cei mai corespunzători pentru misiunea ce-i așteaptă, în aceste vremuri, în fruntea acelor eparhii.

Biserica noastră stă în fața unor mari probleme și îndatoriri. Timpul în rotația sa necontenită și-a scos la iveală o față nouă, cu un complex întreg de imperative. Biserica sfătuitoare și mângăitoare divină a tuturor veacurilor, va găsi, în tezaurul învățaturii mereu actuale și nesfârșite a Evangheliei, lumina care să dea pace și mulțumire și sufletelor de azi. Pentru aceasta se cere însă ca slujitorii ei să-și închine toată râvna și toată inima principiilor revelate ale dumnezeescului nostru Mântuitor. Iar râvna lor — a preoților Bisericii — sunt chemați să o încălzească și să o îndrume necontenit ierarhii Bisericii.

Iată de ce actul pe care aveți să-l săvârșiți în aceste zile e de cea mai mare importanță pentru lucrare viitoare a Bisericii noastre în mijlocul neamului.

Bunul Dumnezeu să binecuvinteze hotărârile Congresului nostru național-bisericesc».

D. Dr. Petru Groza, în calitate de Președinte al Consiliului de Miniștri și de vechi membru al Congresului Național Bisericesc, a rostit această cuvântare:

Inalt Prea Sfințiți, Onorat Congres,

«In numele Guvernului Român aduc un salut călduros Congresului Național Bisericesc și urarea de a realiza un lucru bun în folosul țării, al poporului și al credincioșilor noștri ortodoxi.

În calitate de șef al Guvernului împlinindu-mi această misiune cu această urare, nu pot însă să renunț și la cealaltă calitate pe care o am aici și anume de membru al acestui Congres, astfel încât, cu permisiunea Domniilor Voastre, voi adăuga câteva cuvinte în calitatea mea de fiu al Bisericii Ortodoxe, de fiu al țării și al poporului român în acelaș timp, tălmăcind satisfacția tuturor aceloră care iubesc această țară și care țin la biserica strămoșească, că în sfârșit, după ani grei și furtunoși, am ajuns împreună în Congresul Național Bisericesc întrunit aici, sub această cupolă, pentru a ne continua misiunea (aplauze), o misiune care comportă și ea anumite modificări și adaptări la realități.

Eu n'aș dori nimic mai mult colegilor congresiști decât ca să fie stăpâniți mereu de acest gând, de adaptare la marile realități prin care trece și poporul nostru, alături de toate popoarele lumii. Numai astfel, înregistrând voințele populare, biserica noastră își va putea împlini înaintea minunata și înalta sa misiune, așa cum a împlinit-o întotdeauna în decursul veacurilor, adăpostind sub oblăduirea ei tot ce este preocupare sufletească, tot ce este sbucium al unui popor.

Identificându-se, ca și în alte vremuri, cu năzuințele poporului drept credincios, și astăzi, prin această identificare, biserica noastră își va fortifica pe deoparte poziția ei în conducerea spirituală a acestui popor, iar pe de altă parte va da un real ajutor acestui popor pentru ca după veacuri de supunere și exploatare economică el să-și recâștige dreptul de a beneficia de rodul muncii lui, înlăturând pentru totdeauna orice fel de exploatare, sub orice formă s'ar prezenta ea, a muncii celor care trudesc din zori și până seara (aplauze).

Noi venim cu reforme revoluționare în domeniul economic, în domeniul social și în domeniul politic, iar biserica noastră, reprezentând eternitatea și veșnicia poporului nostru, va trebui și ea să ocrotească aceste radicale și revoluționare schimbări, reforme care se impun, reforme cărora nu le putem rezista, schimbări radicale, revoluționare, care vor determina popoarele la o muncă pașnică, constructivă, care vor elimina din sufletele oamenilor, din sufletele indivizilor și colectivității, umbrele trecutului, prejudecăți, superstiții, șovinismul agresiv și atâtea alte sentimente urâte omenești; ele vor înălțura aceste umbre, fă-

cându-se astfel lumină în sufletele oamenilor, lumină care va arăta drumul de urmat de către acest popor, alături de alte popoare și care nu este decât drumul păcii, al dragostei între oameni, și iubirii de neam, totdeauna respectuos față de dragostea de neam a altora, a iubirii de libertate, întotdeauna respectuos și față de dragostea de libertate a altor popoare (aplauze).

Aceste idei dacă într'adevăr ne preocupă și ne călăuzesc, dacă ele ne vor conduce și în lucrările acestui Congres, ele vor determina ca fiecare act al acestui Congres să fie bine chibzuit și sub acest raport munca Congresului va fi rodnică și folositoare Bisericii, Neamului și Țării, precum și tuturor popoarelor conlocuitoare, căci în definitiv această muncă va servi și pașnicei conviețuirii între popoarele care locuiesc între hotarele acestei țări.

Sub acest semn începându-și Congresul lucrările, eu salut pe Inalt Prea Sfinția Sa ca Președinte și îi urez o prezidare norocoasă și rodnică.

Salut încă odată Congresul și îi urez spor la muncă».

I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Președintele Congresului a mulțumit d. Prim Ministru Dr. Petru Groza, prin următoarele cuvinte:

«Mulțumesc d-lui Prim Ministru în numele Domniilor-Voastră, membrii ai Congresului Național Bisericesc, cât și în numele meu personal, pentru urarea ce a binevoit să ne-o facă. Îi asigurăm că Biserica, în conștiința înaltei sale misiuni divine, rămâne legată de poporul pe care l-a păstorit în toate vremurile, cu dragoste, așa precum îi poruncește Evanghelia Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Nu credem că poate să fie mai folositoare vreodată acestui popor Biserica noastră, ca în aceste vremuri, ca mama cea bună care împarte sfaturile sale de pace și de bună înțelegere între toți fii ei.

«Dumnezeu să ne ajute».

Dl. Prof. Stanciu Stoian Ministrul Cultelor a rostit această cuvântare:

*Inalt Prea Sfințite Președinte, Domnule Prim Ministru,
Onorat Congres,*

«Congresul Național Bisericesc este un eveniment de mare importanță pentru țară. El este menit să ratifice o activitate trecută și să deschidă una viitoare; el aduce primenirea unora dintre cadrele administrative ale Bisericii cu forțe noi, proaspete; el are mai ales darul de a strânge la un loc pe reprezentanții întregii Biserici, într'o comuniune sufletească, în care poate să se plămădească chiag de viață nouă, pot să se croiască drumuri noi pentru viața bisericii.

Congresul este în fond biserica însăși. Poporul, prin reprezentanții lui și Sinodul, sunt trupul și spiritul, mărturisitorii și păzitorii credinței.

În ce privește Guvernul, rostul lui este să se intereseze de trupul bisericii, de popor. Activitatea Sf. Sinod îl interesează doar întrucât ea este în atingere cu aceea a Statului. Pentru rest, pentru problemele de dogmă și canoane, Sf. Sinod este singur el acela care își fixează linia sa de conduită.

Poporul însă ne interesează și aci, constituit în Biserică, pentru că ne interesează oriunde, pentru că noi înșine suntem popor. Când zicem popor, ne gândim la milioanele de truditori de pe ogoare, din mine, din fabrici și ateliere, din birouri, laboratoare și școli. Ne gândim, deasemenea și la clerul cel vrednic, la clerul mai mărunț în special acela care își pune mintea și truda sa în slujba poporului, ajutându-l efectiv. Poporul acesta este. Sunt cei ce trudes și clădesc, cei ce sufăr de veacuri, pentru ca alții să se bucure de cea mai mare parte din roada muncii lor.

Poporul este apoi, cum spune Tudor din Vladimir, Patria însăși. Căci și Patria același lucru este: locul, unde au trăit, au muncit, au suferit și au clădit părinții, moșii și strămoșii, unde trăesc și clădesc cei ce sunt în viață, pentru a lăsa urmașilor comoara bunurilor materiale și morale de care au nevoie.

Biserica adevărată se identifică întotdeauna cu poporul și cu Patria. Lucrul acesta se verifică mai ales când Patria este în pericol. I. P. S. Nicolae, Mitropolitul Kievului, spunea în anul 1941, anul invaziei hitleriste asupra Uniunii Sovietice: «La noi credincioșii, dragostea de Patrie capătă caracterul unei datorii

creștinești. Ea este luminată de lumina Evangheliei». Și adăuga Înaltul Prelat, convins de ceea ce spune:

«In curând fiara fascistă va fi nimicită», și așa a fost.

Iată de ce spuneam că acest Congres este un eveniment de mare importanță pentru țară. La cotitura istorică, la care se află acum România, el vine să marcheze cu prezența sa și cu hotărârile sale voința bisericii de a sta alături de popor, așa cum și în trecut a stat în atâtea împrejurări printr'unii din fiii săi buni.

Pentru ca biserica să-și facă datoria cum se cuvine, ea, ca și orice instituție și cetățean, trebuie însă să citească bine în semnele vremii. Trebuie mai ales să înțeleagă cum se cuvine înțelesul cuvântului Patrie, pentru că adesea ori el a fost rău înțeles și încă mai rău practicat.

Noi înțelegem că nu poate fi patriot decât cel ce stă alături de popor. Pentru noi a fi patriot și a fi democrat una este. Iar democrația adevărată nu este cea formală și platonice numai, ci una efectivă și reală, democrația populară, democrația de tip nou.

Multă lume se face azi a nu înțelege care este deosebirea dintre democrația de tip nou și democrația veche, formală. Deosebirea este însă și e profundă.

Democrația de tip vechi, era democrația numărului, a numărului fără o semnificație deosebită. Ea concepea masele populare ca sumă de roboți automați, care poate fi ușor mânuită din sfârcul cnutului sau cu puterea demonică a banului. Democrația aceasta se folosea de popor, dar nu prin și nici pentru popor. Chiar atunci când se prefera amăgitorul nume de demofilie, în locul celui de democrație și aceasta era în fond doar o vorbă fără conținut serios. În plus el jignea demnitatea umană printr'o fățarnică milă, unită cu dispreț desăvârșit pentru omul muncitor din popor. Adevărata demofilie nu poate fi ceva deosebit de democrația adevărată.

Democrația adevărată, democrația de tip nou, crede în popor și în virtuțile omului din masă, cunoaște nevoile lui, și le consideră legitime. Pe acest om, prin el și pentru el luptă ea. Ea nu vine din afară, ci crește din el și din nevoile lui. Este democrația muncii și a celor ce muncesc.

Biserica a înțeles adesea în trecut acest lucru și poate să

înțeleagă. «Vrednic este lucrătorul de plata lui», zice Scriptura sfântă.

Trebue să recunoaștem însă că, din acest punct de vedere, în biserică, s'au produs uneori și devieri. Este cazul să spunem acest lucru mai ales pentru ultimele două decenii, pentru epoca dintre cele două războaie mondiale. Nu Biserica Ortodoxă ca atare s'a făcut vinovată de aceasta, dar unii din slujitori ei cu siguranță.

Vrem să vorbim de acel duh al rătăcirii, care pătrunsese în rândurile clerului care îndemnase pe unii dintre ei să se înroleze în formațiuni politice antipopulare. Este adevărat că nu numai în biserică s'a petrecut acest fenomen, dar aci parcă mai viu, decât în altă parte. Si el este acela care ne-a dus până în pragul dezastrului.

Nu mergem până acolo încât să condamnăm fără apel pe toți cei ce au greși, dacă greșeală a fost. Fenomenul de care vorbim are și o explicație în afară de voința indivizilor. Sunt cunoscute de toată lumea eforturile făcute după primul război mondial, de cercurile imperialiste din Apus, de a face din țările vecine cu Uniunea Sovietică, zid de apărare, împotriva a ceiace ei numiau pericolul bolșevic. Astăzi se vorbește de «o perdea de fier» între Răsărit și Apus. Dar un lucru se uită: dacă perdeaua există și a existat și în trecut, ea nu a fost făurită de Uniunea Sovietică, după cum astăzi nu este făurită de Uniunea Sovietică, după cum astăzi nu este făurită de noi toți. Ea a fost făurită de acei ce voiau ca nimic să nu fie cunoscut, din efortul gigantic ce se depunea în Uniunea Sovietică pentru o lume mai bună. Ce am știut noi până la 23 August 1944 din toate acestea? Ce au știut slujitorii bisericii despre adevărata situație și viață a bisericii dela Răsărit?

Propaganda mincinoasă ce se făcea atunci arăta că credința în Țara Sovietelor este interzisă, că bisericile sunt dărâmate, că preoții sunt persecutați fără motiv.

Adevărul astăzi se cunoaște. Credința în Uniunea Sovietică n'a fost interzisă. Ea a fost mai liberă ca oriunde. Bisericile n'au fost dărâmate și nici preoții n'au fost urmăriți pentru credințele lor religioase sau pentru practicarea cultului lor. Dacă au fost urmăriți unii ierarhi sau preoți, aceasta n'a fost pentru credința lor și nici pentru practicarea unui cult, ci pentru actele

lor de dușmănie împotriva statului. Cei ce au înțeles semnele vremii nu numai că n'au avut nimic de suferit, ci din contra, s'au bucurat de toată libertatea și chiar de sprijinul statului, statul, care în Uniunea Sovietică a făcut expropriere totală, a lăsat totuși în folosința tuturor cultelor, o bună parte din averea lor.

Acum acest lucru se cunoaște. E vremea ca acum toată lumea să-și facă un examen serios al conștiinței. Pe noi ne interesează acest lucru, pentru că suntem siguri că de el depinde ca să nu mai plecăm urechea la ceea ce spun cei ce vor să ne folosească drept unelte împotriva popoarelor pașnice. Nici o primejdie nu ne amenință dinspre Răsărit. Nici pe Statul Român, democrat și independent și nici biserica. Din contra, de aici avem și vom avea sprijinul cel mai larg.

Culte din România și în special Biserica Ortodoxă, majoritară, are o mare operă de îndeplinit, din punct de vedere național, patriotic. Ea poate să ajute poporul ca să-și ducă în pace munca sa, poate chiar să-l ajute prin opera sa de răspândire a culturii în masele populare și prin opere de asistență.

Avem azi încă, la țară și în cartierele sărace ale orașelor, un mare număr de analfabeți. Țara noastră contează încă printre țările cu cei mai mulți analfabeți din Europa. Vrem să vedem preoțimea țării din nou înregimentată în această frumoasă luptă împotriva întunecului. Avem încă multă sărăcie și multă suferință în popor. Vrem să vedem preoțimea aplecată spre această mizerie și suferință întocmai ca Samariteanul milostiv din Biblie.

Și am mai dori ceva. La efortul ce se face azi de Statul Român pentru pace, Biserica Ortodoxă să fie în frunte. Nu e vorba de o operă de predicatori platonici, care propovăduiesc pacea fără obiect, pacea neorganizată, ci de o operă organizată și realistă. Guvernul se silește să strângă cât mai strânse raporturile cu Uniunea Sovietică, precum și cu țările din Sud-Estul Europei, țări cu democrație de tip nou, țări doritoare de pace.

Aci biserica are un rol. Toate aceste țări sunt țări în care Biserica Ortodoxă este cea mai importantă și una suntem toți din acest punct de vedere. Indemnăm pe Ierarhii noștri să ducă munca lor neobosită în această direcție. Ce poate fi mai creș-

tinesc și mai ortodox decât să te înfrățești cu cei de o credință cu tine. Strângând raporturile cu bisericile ortodoxe din Uniunea Sovietică și din țările cu democrație de tip nou, se contribuie la apropierea dintre aceste popoare, se contribuie la pacea dintre ele și la garantarea păcii din lume.

Noi suntem convinși că și clerul și poporul și biserica ortodoxă vor merge pe acest drum spre slava lor și propășirea țării».

* * *

După cuvântările de mai sus, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului în calitate de Președinte a cerut Congresului să constituie biroul provizoriu, compus din trei membrii, unul cleric și doi mireni. S'a făcut apoi apelul nominal și au răspuns 107 membrii prezenți, din totalul de 135 membrii strigați.

Pentru verificarea mandatelor membrilor celor cinci Mitropolii, Congresul s'a împărțit după eparhii în cinci secțiuni și anume:

Mitropolia Ungro-Vlahiei spre a verifica mandatele membrilor Congresului din Mitropolia Moldovei;

Mitropolia Moldovei spre a verifica mandatele membrilor din Mitropolia Ardealului;

Mitropolia Ardealului spre a verifica mandatele membrilor Congresului din Mitropolia Sucevei;

Mitropolia Sucevei spre a verifica mandatele membrilor din Mitropolia Banatului;

Mitropolia Banatului spre a verifica mandatele membrilor Congresului din Mitropolia Ungro-Vlahiei. Toate aceste secțiuni au lucrat sub președinția mitropolitului respectiv sau a ierarhului celui mai bătrân din Mitropolie.

În ședința de după amiază s'a dat cuvântul referenților celor cinci secțiuni, care au citit pe rând rapoartele pentru validarea mandatelor membrilor Congresului Național Bisericesc.

După alegerea secretarului general al Congresului în persoana d-lui Anton Alexandrescu, a urmat alegerea membrilor Comisiunilor: bisericească, de organizare, culturală, economică, de validare, bugetară și de petițiuni, precum și ratificarea numirii în funcțiune a PP. CC. Consilieri referenți patriarhali. S'a purces apoi la alegerea membrilor mireni ai Consiliului Central Bisericesc, câte doi de fiecare Mitropolie, fiind aleși: d. prof.

P. Constantinescu-Iași și d. prof. Iorgu Stoian pentru Mitropolia Ungro-Vlahiei; dd. prof. Dr. V. Rășcanu și C. Nițuță pentru Mitropolia Moldovei; dd. Dr. Petru Groza și Victor Stanciu pentru Mitropolia Ardealului; dd. Emil Bodnăraș și Gh. Arghiropol pentru Mitropolia Sucevei și dd. Dr. Titus Ionescu și R. Roșculeț pentru Mitropolia Banatului.

În posturile de Efori ai Bisericii Ortodoxe Române au fost aleși d. prof. Mihai Dragomirescu și P. C. Preot Alexandru Vlăiculescu.

Sfârșindu-se ordinea de zi, I. P. S. Mitropolit-Președinte Nicolae al Ardealului, rostește următoarea cuvântare de închidere a Congresului Național Bisericesc:

Mărit Congres,

«Cu ajutorul lui Dumnezeu ne găsim la sfârșitul lucrărilor care au fost afișate pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare din acest an a Congresului nostru Național Bisericesc.

Constat de aici, de la masa prezidială, armonia deplină care a domnit în tot decursul ședințelor Congresului nostru. S'a dovedit și de astă dată că dacă în viața publică sunt divergențe și chiar neînțelegeri, între fiii Neamului și ai Bisericii, când se întrunesc în corporațiile bisericești domnește duhul păcii și al bunei înțelegeri.

Să dea Dumnezeu ca de aici înainte întrunirile noastre bisericești să fie stăpânite de același duh al frățietății.

Eu vă mulțumesc din inimă pentru concursul dat la conducerea ședințelor sesiunii extraordinare ale Congresului nostru, binecuvintez hotărârile pe care le-am luat și rog pe bunul Dumnezeu ca să ne stea tuturor în ajutor, ca să putem așeza Biserica noastră în situația ca să-și poată îndeplini misiunea ei divină și în împrejurările de astăzi, în mijlocul iubitului nostru popor românesc.

Dumnezeu să vă călăuzează drumul spre casă, ducând credincioșilor și clerului nostru convingerea că în organele centrale bisericești se lucrează pentru binele și fericirea tuturor».

După cuvântarea I. P. S. Mitropolit Președinte, d. Ministru al Cultelor prof. Stanciu Stoian a citit mesagiul de închidere a sesiunii, iar ședința s'a ridicat la ora 8³⁰ seara.

Diaconul GHEORGHE I. MOISESCU

ALEGEREA P. S. ARHIEREU JUSTINIAN MARINA VASLUIANUL IN SCAUNUL DE MITROPOLIT AL MOLDOVEI

După retragerea din scaun pe ziua de 16 August 1947 a I. P. S. Irineu Mihălcescu, Mitropolia Moldovei aştepta cu mult dor la conducerea ei un ocârmuitor vrednic şi plin de râvnă, care de la înălţimea slujbei şi a răspunderilor legate de păstoria acestei eparhii, să fie cu adevărat un stâlp al Bisericii şi al Ortodoxiei româneşti. Iar cine cunoaşte zbuciumul care a frământat pământul moldovenesc al ţării noastre, prin pustiirile lăsate aici în suflete şi în ogoare de războiu şi de seceta necruţătoare, poate înţelege munca cea grea şi fără de răgaz ce se cere cu netocmire din partea chiriarhului chemat să ia pe umerii săi nu numai slujirea arhierescă ci şi povara pentru înzdrăvenirea vieţii creştineşti pe tărâmul social, din acest ţinut.

Dumnezeu a vrut ca la Mitropolia Moldovei cârmaciul cel bun să fie întrezărit mai dinainte, vădindu-şi destoinicia prin muncă nepregetată, iar priceperea prin covârşitoarea râvnă pusă în folosul celor mulţi şi obidiţi. Este vorba de Prea Sfinţitul Arhiepiscop Justinian Marina, vicarul Mitropoliei Moldovei, ierarh la vârsta plinătăţii puterii, cu un trecut de bogate înfăptuiri şi o zeste de grele încercări, care întrupează prin obârşia sa ţărănească şi printr'o îndelungată slujire preoţească, însuşirile de seamă ce l-au arătat vrednic pentru treapta înaltă de mitropolit.

Vlădica Justinian a început lucrarea sa mai întâi ca luminător al copiilor de ţară: învăţător la şcoala primară din satul Olteanca jud. Vâlcea. Mult timp apoi, ierarhul de azi al Moldovei, a îngemănat slujba de dascăl cu aceia de preot la parohia Băbeni jud. Vâlcea. Episcopul Vartolomeu a văzut însă în tânărul preot însuşiri care depăşeau ogorul mărginit al unui sat şi astfel l-a mutat la R. Vâlcea, încredinţându-i conducerea seminarului de acolo. Puterea sa de muncă şi simţul de bun gospodar s'au revărsat acum din plin, îmbrăţişând şi alte laturi ale

vieții obștești. Osârdia sa de bun chivernisitor al treburilor duhovnicești a fost tot așa de aleasă și de folositoare norodului creștinesc ca și tagmei noastre preoțești, în sfatului de împăciuire, la societatea Renașterea, la banca populară Băbeni, la cooperativa Clerului și a Corpului Didactic ori la Căminul Cultural din orașul R. Vâlcea.

Ca arhieru vicar și apoi ca locțiitor de mitropolit al Moldovei, Prea Sfințitul Justinian și-a închinat toată puterea sa de muncă, îmbrățișând într'o neostenită slujire câmpul larg zdrobit de lupte și pârjolit de secetă al scumpei noastre Moldove. Lucrarea desfășurată aici în răstimp numai de doi ani, a întrecut toate așteptările și a îndreptățit bunele nădejdi puse în Prea Sfinția Sa atunci când a fost ales arhieru. Indrumarea asistenței sociale în cadrul secției culturale și misionare cu sprijinul neprecupețit al Apărării Patriotice, ajutorarea studenților lipsiți de mijloace prin înființarea de cantine și creierea unor tabere de muncă la mănăstiri, refacerea cetății de scaun a Moldovei, care este orașul Iași, înviorarea mănăstirilor moldovenești prin lucrări gospodărești, înjugarea clerului de mir la munca de folos obștesc, dobândirea de mijloace pentru refacerea satelor și orașelor pustiite de boli, de lupte și de foamete, chivernisirea bunurilor sfintei Mitropolii, întărirea vieții religioase și călăuzirea ei pe calea cea adevărată, stârpirea relelor care surpau temelia dreptei credințe, iată înmănuchiarea tuturor strădanilor și a înfăptuirilor care adăogate la mintea ageră și la voința neînfrântă, l-au arătat pe vlădica Justinian ca pildă de aleasă vrednicie pentru treapta de arhiepiscop și mitropolit al Moldovei și de nezdruncinată cheazășie pentru viitorul larg deschis întru și mai înalte slujiri.

Colegiul electoral pentru alegerea mitropolitului Moldovei a fost convocat în ziua de 19 Noemvrie 1947, în Palatul Adunării Deputaților. După săvârșirea Doxologiei în biserica Sfintei Patriarhii, ședința s'a deschis la ora 11 sub președinția I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, de față fiind toți membrii Guvernului în frunte cu d. Prim Ministru Dr. Petru Groza.

După ce d. Prof. Stanciu Stoian Ministrul Cultelor a citit mesagiul pentru convocarea Colegiului electoral, I. P. S. Mitropolit, Nicolae al Ardealului, a rostit următoarea cuvântare:

«Sunteți chemați să alegeți prin votul și cu încrederea Dv.

pe viitorul păstor duhovnicesc al Mitropoliei Moldovei, de care este legată o glorioasă tradiție de viața bisericească și românească.

Scaunul acestei venerabile Mitropolii a fost ilustrat de neîntrecuți cărturari, începând cu mitropoliții Varlaam și Dosoftei și sfârșind cu mitropolitul Veniamin Costache, cu actualul patriarh al nostru I. P. S. Nicodim și cu învățatul mitropolit Irineu Mihălcescu.

Alături de aceștia, au strălucit acolo gospodari eminenti, cum a fost Iacov Stamate sau acel evlavios și bisericesc ierarh care a fost mitropolitul Iosif Naniescu.

Moldova vechilor noastre mănăstiri, a Sinodului de la Iași și a atâtor frumoase elanuri, care ne-au dat pe Domnitorul Cuza, pe un Eminescu, pe un Xenopol, pe un Nicolae Iorga ș. a., vechea și scumpa noastră Moldovă așteaptă ca să alegeți, prin votul Dvs. o luminată personalitate de ierarh, care să continue tradiția glorioasă de până acum și să sporească patrimoniul ei spiritual. Dumnezeu să vă ajute ca așa să lucrați».

Înainte de a se proceda la strigarea apelului nominal, membrii Adunării Eparhiale a Mitropoliei Moldovei au fost convocați într'o altă sală, sub președinția I. P. S. Dr. Vasile Lăzărescu mitropolitul Timișoarei, de față fiind și d. prof. Stanciu Stoian Ministrul Cultelor. Scopul acestei consfătuiri a fost să se vadă care este persoana asupra căreia s'a oprit Adunarea Eparhială spre a fi ridicată la treapta de mitropolit al Moldovei. Potrivit tradiției Adunarea Eparhială este cea mai îndreptățită să se rostească în această privință, deoarece ea cunoaște deplin faptele care frământă eparhia.

Deschizând ședința de consfătuire, I. P. S. Mitropolit Dr. Vasile Lăzărescu a arătat scopul ei și a cerut Adunării Eparhiale să se pronunțe asupra cărei persoane și-a îndreptat gândurile, astfel ca dorința ei să poată fi comunicată plenului Colegiului electoral.

A luat cuvântul d. prof. Stanciu Stoian Ministrul Cultelor, care analizând situația Mitropoliei Moldovei, a arătat că această eparhie, prin poziția ei geografică și istorică are un mare rol de înfrățire în cadrul ortodoxiei și a vecinătății nemijlocite cu cea mai puternică țară din lume care este U.R.S.S. Noul mitropolit al Moldovei trebuie să corespundă, așa dar, ca pregătire,

atitudine și capacitate condițiunilor obiective de adâncire a legăturilor de sinceră prietenie între țara noastră și U.R.S.S. Vechile legături cărturărești și de asistență, atât de puternice în trecut, dovedite de apărarea și întărirea ortodoxiei pe vremea mitropoliților Varlaam și Petru Movilă, la Sinodul de la Iași din 1642, trebuiesc refăcute și consolidate. Deaceia Guvernul țării este interesat în cel mai puternic grad, asupra persoanei care va fi aleasă în scaunul mitropolitan dela Iași. Guvernul Țării s'a oprit asupra Prea Sfințitului Arhiepiscop Justinian Marina, vicarul Mitropoliei Moldovei, care în timpul scurt de doi ani a pus rânduială în treburile Eparhiei și a organizat asistența socială, iar prin puterea sa de muncă și prin pregătirea temeinică de care a dat dovadă s'a impus ca singura persoană vrednică să ocupe scaunul vacant, în aceste vremuri de prefaceri politice și sociale.

În numele deputaților mireni a luat cuvântul d. prof. P. Constantinescu-Iași, care a elogiat activitatea Prea Sfințitului Justinian, asigurând pe d. Ministru al Cultelor că membrii Colegiului electoral sunt hotărâți să-l aleagă pe Prea Sfinția Sa.

În numele deputaților clerici a vorbit P. C. Preot Cicerone Iordăchescu profesor universitar, arătând că Adunarea Eparhială votează în unanimitate pe vlădica Justinian. Infăptuirile Prea Sfinției Sale la Mitropolia Moldovei însemnează o recunoaștere a însușirilor excepționale cu care este înzestrat și ele sunt o cheazășie puternică pentru viitor, că noul chiriarh va dura o epocă de strălucire pentru Mitropolia Moldovei.

Dorința înfățișată de Adunarea Eparhială a fost adusă la cunoștința d. Prim Ministru de către d. prof. Stanciu Stoian Ministru Cultelor, iar o delegație în frunte cu P. C. Preot Valeriu Iordăchescu, d. prof. C. Balmuș decanul Facultății de Litere din Iași și d. C. Bordeianu prefectul județului Iași, au informat pe I. P. S. Mitropolit Nicolae Bălan, Președintele Colegiului electoral, de hotărârea luată de Adunarea Eparhială.

După constituirea biroului și facerea apelului nominal, s'a început votarea. La despuierea scrutului, dorința Adunării Eparhiale a dobândit întărirea așteptată, fiind ales Mitropolit al Moldovei Prea Sfințitul Arhiepiscop-Vicar Justinian Marina Vasluianul, cu zdrobitoarea majoritate de 172 voturi.

Față de acest rezultat I. P. S. Mitropolit Nicolae Bălan Pre-

ședintele Colegiului Electoral a proclamat ales în scaunul de Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei pe Prea Sfințitul Arhiereu Vicar Justinian, rostind apoi următoarea cuvântare:

Prea Sfințite,

«Marele Colegiu Electoral v'a distins cu încrederea sa alegându-vă mitropolit în scaunul vacant al Mitropoliei Moldovei.

Când vă aduc la cunoștință acest rezultat, adaug, în numele Congresului Național Bisericesc, cele mai călduroase urări ca bunul Dumnezeu să vă întărească puterile ca să puteți îndeplini misiunea mare la care ați fost chemat.

Inspirându-vă din idealurile spirituale ale Evangheliei, ajutat de clerul și poporul pe care îl veți păstori, să vă străduiți să coborâți în mijlocul realităților vii ale vieții de la noi, acele idealuri după care însetează sufletul, dela obârșie creștinesc, al neamului nostru.

Dumnezeu să vă ajute și să vă binecuvinteze».

Stăpânit de emoție, Inalt Prea Sfințitul Justinian s'a urcat la tribună rostind următoarea cuvântare:

*Inalt Prea Sfințite, Doamnăle Prim Ministru,
Mărit Colegiu,*

«Cu adâncă emoție și vie recunoștință întâmpin chemarea ce mi se face de către clerul și poporul român, atât de strălucit reprezentat în acest măreț colegiu bisericesc prin Guvernul țării, prin Sinodul Bisericii Române, prin Parlamentarii Moldovei lui Ștefan cel Mare și Sfânt, prin aleșii tuturor eparhiilor din țară, prin aleșii clerului și credincioșilor Mitropoliei Moldovei și prin conducătorii celor mai mari instituții de cultură ale țării noastre.

Ingăduiți-mi, vă rog, ca încercând a-mi stăpâni emoția puternică din aceste clipe, să dau grai simțămintelor mele, atât cât o inimă viu mișcată o poate îngădui în fața votului — aproape unanim — al dvs., care mă onorează, dar în același timp profund mă îngrijorează.

Mă onorează, fiindcă în vremuri de adâncă prefacere socială, mă trimiteți în a doua Capitală a Țării, să păstoresc una din cele mai istorice Eparhii, unde au păstorit cei mai de seamă Mitropoliți, începând cu Teoctist sfetnicul lui Ștefan cel Mare și continuând cu Varlaam colaboratorul lui Vasile Lupu, Do-

sofiei mare cărturar și făuritor de vers moldovenesc, Iacob Stamate, Veniamin Costache, intemeietorul de școli și instituții tehnice, Iosif Naniescu osârduitorul spre mai bine al Bisericii noastre strămoșești și părintele sufletesc al actualului Patriarh I. P. S. Nicodim, pe care l-a trimis să-și desăvârșească studiile teologice la Chiev.

Mă onorează fiindcă mă trimiteți în Eparhia cu cele mai bogate mănăstiri, în care se trăește o viață duhovnicească și culturală, înșirându-se dela poala Carpaților și până departe pe șes, schituri și mănăstiri care alcătuiesc diadema spirituală a Moldovei. În aceste mănăstiri și schituri, strălucește încă duhul starețului Paisie Velicicovschi, care, vreme de 31 de ani, a răscolit țara Moldovei cu ucenicii lui, rămânând până astăzi, o pildă vie de frăție ce a existat și trebuie să existe între cele două popoare vecine: poporul român și poporul rus.

Răsfoind istoria Mitropoliei Moldovei și găsind atâtea pagini de glorie spirituală înscrise de faptele celor mai de seamă Mitropoliți, votul dvs. mă îngrijorează, căci puneți o mare și grea răspundere asupra modestelor mele puteri. Pătruns adânc de această înfricoșată răspundere știu în acelaș timp că nu voi putea face nimic fără acela care trebuie să fie modelul nostru de totdeauna, adică fără Domnul nostru Iisus Hristos, căci după îndemnul Apostolului «nu duhul temerii ni l-a dat nouă Domnul, ci cel al puterii, al dragostei și al întregii înțelepciuni». (II Timotei I, 7).

Incurajat de votul Dvs., care-mi grăește «îndrăznește! Toți cei dinaintea ta au îndrăznit și cu ajutorul celui de sus au biruit. Fă și tu ca ei și vei avea izbânda lor»; îmbărbătat și de cuvintele ce le-a zis Domnul în vis Apostolului Pavel pe când se afla la Corinteni: «Nu te teme ci vorbește și nu tăcea căci eu sunt cu tine și nimeni nu va îndrăzni a-ți face rău căci am mult popor credincios în cetatea aceasta». (Fapte XVIII, 9-10). pășesc cu toată încrederea în puterea și ajutorul lui Dumnezeu și având sprijinul D-vs. răspund cu cuvintele aceluiaș Apostol: «Dacă în sulul cărții scris este pentru mine ca să fac voia Ta Dumnezeule, iată viu»; «iată viu să fac voia ta» (Evrei X,7,9).

Primesc deci însărcinarea grea pe care mi-o încredințați astăzi, ca pe o poruncă de sus. Și o primesc cu nădejdea mai ales că dându-mi-se prilejul să-mi continui mai temeinic munca

mea în Eparhia unde am activat doi ani, interpretând votul Dvs., ca pe o chemare a lui Dumnezeu după dictonul: vox populi vox Dei, țin odată mai mult să vă asigur că după cuvântul Apostolului: mă voi face tuturor toate ca cel puțin pe unii să-i dobândesc.

Ținând seama de împrejurările speciale în care se găsește Moldova, după un război atât de nimicitor, după doi ani de lipsuri și foamete, activitatea noastră va fi pusă în serviciul reconstrucției spirituale, morale și materiale a poporului moldovean.

Biserica este a lui Dumnezeu dar și a poporului. Este a lui Dumnezeu fiindcă El a întemeiat-o prin Fiul Său și o sfințește prin Duhul Său cel Sfânt. «Dar, biserica este și a poporului fiindcă slujitorii ei sunt chemați să-l lumineze, să-l mângâie și să-l povățuiască. În slujba poporului sunt chemați să stea și spre fericirea lui sunt chemați să se ostenească. Cu el să suferă, cu el să se bucure, cu el să lupte, cu el să învingă sau să cadă»¹.

«Biserica nu e cuprinsă înlăuntru a patru ziduri împodobită cu scumpe icoane, ci este o putere vie care să iasă la aer liber să cunoască prin forța ei tot ce-i stă în cale și să se împodobească cu strălucirea sufletească a credincioșilor ei.

«Biserica noastră nu trebuie să fie un organism administrativ sau numai îndeplinătoarea unor formule rituale, ea trebuie să fie un organism de luptă și de misionarism care să cucerască, să întărească și să păstreze sufletele oamenilor în spiritul Evangheliei Domnului Iisus Hristos»².

Voiu lupta deci ca Biserica prin slujitorii ei să vibreze și să fie vie. Să fie pătrunzătoare de suflete, îndrumătoarea pe calea sfântă a dreptății sociale, a ordinei, a credinței și deci a mântuirii umane.

După cum în trecut împrejurul ei roia toată viața națională, tot așa astăzi Biserica trebuie să sprijine tot ce ajută la mântuirea și propășirea Patriei. «Ea nu trebuie să rămână închisă în ea însăși ci trebuie să pătrundă în viață, unde are de jucat marele rol de înfrânare morală și de îndrumător al credinței celei pravoslavnice»³.

1. Revista *Biserica Ortodoxă Română*, an. LIV (1936), p. 341.

2. *Ibidem*, p. 342.

3. *Ibidem*, an. LII (1934), p. 215.

Credința și Biserica nu sunt noțiuni din trecut, ele nu sunt incompatibile cu progresul și știința, ci sunt necesități ale vieții în ori ce moment, sunt sprijinitoare ale progresului sănătos, sunt auxiliarele științei.

Nu există nici o deosebire între cele ce citim în Sfânta Scriptură și în cele ce ne învață știința. Totul e să pricepem ce citim în acea neîntrecută carte a vieții.

«Credința strămoșească trebuie să devină sprijinul de toate «zilele al poporului nostru. Ea trebuie să depășească zidurile «bisericilor clădite de om, să pătrundă în cele mai trufașe palate «ca și în cele mai umile colibe și acolo să se sălășluiască puternic în acea Biserică zidită de Dumnezeu»¹, adică în inima oamenilor.

Pe lângă formele de exteriorizare atât de frumoase și de adânci ale Sfintelor noastre bisericii ortodoxe, trebuie printr'un apostolat de fiecare clipă să cucerim cetatea întemeiată în fiecare individ, în interiorul său intim. «Cu cât preoții vor cuceri astfel sufletul fiecărei parohii, cu atât ei vor vedea răspândindu-se pe întreaga întindere a României lumina strălucitoare a bucuriei», lumina orbitoare a binelui obștesc și a umanității.

Mulțumesc lui Dumnezeu Cel Atotputernic, care și-a exprimat voia Sa cea sfântă prin conștiințele membrilor Marelui Colegiu, ca să fiu chemat să păstoresc aleasa dintre Eparhii, Mitropolia Moldovei. Voiu căuta să aduc rugăciuni de slavă Celui Atotputernic care mi-a încredințat această grea sarcină duhovnicească, de a răspunde în fața Lui de sufletul clerului și al credincioșilor din Arhiepiscopia Iașilor.

Imi aduc aminte cu adâncă recunoștință de chemarea ce mi-a făcut-o acum doi ani în urmă Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Irineu, marele cărturar al ortodoxiei, la Vicariatul dela Mitropolia Moldovei.

Ii mărturisesc vie recunoștință și mă voi strădui ca și până acum, ca munca mea la Mitropolia Moldovei să fie plină de roade.

Increderea pe care mi-a acordat-o Inalt Prea Sfințitul Mi-

---

1. *Ibidem*, an. LII (1934), p. 212.

tropolit Irineu, desemnându-mă ca succesor al Inalt Prea Sfinției Sale la scaunul Moldovei, voiu căuta să o onorez cu muncă neprecupețită și cu devotament pentru interesele provinciei Moldova.

Aduc vii mulțumiri Inalt Prea Fericitului Patriarh Nicodim, continuatorul monarhismului în stil paisian, care deasemăni m'a onorat cu prețuiri alese și mi-a acordat toată încrederea de a avea grijă de patria sa natală: Biserica Moldoveană.

Mulțumesc călduros Inalt Prea Sfințitului Președinte, care a prezidat Marele Colegiu și mi-a adus cuvânt de îndemn și de personală prețuire.

Mulțumesc tuturor membrilor din măritul Colegiu și mai ales înaltelor fețe bisericești, care și-au îndreptat votul către modesta mea persoană, asigurându-i că mă voiu osteni să fiu la înălțimea nădejdiilor ce și-au pus în mine.

Aduc mulțumiri marei majorități a poporului român, plugarimii, din rândul căroră m'am ridicat și o asigur că voiu căuta să o ajut din toate puterile mele, să se ridice la lumină și la un trai mai bun.

Mulțumesc, respectuos, onoratului Guvern în frunte cu d. Prim Ministru Dr. Petru Groza, pentru încrederea ce mi-o acordă și îi asigur că voiu lucra pentru binele și propășirea Țării cu mai mult spor decât am muncit până acum în Moldova cea răvășită de crâncenul război și sdruncinată de cumplita plagă a foamei.

Voiu căuta să întretin cele mai perfecte și sincere legături cu toate bisericile ortodoxe și voiu lupta pentru înflorirea ortodoxiei care zidește și întărește popoarele.

Așa să-mi ajute Dumnezeu!».

INVESTITURA I. P. S. JUSTINIAN MITROPOLITUL MOLDOVEI.

Potrivit tradiției noastre bisericești, în ziua de 22 Decembrie 1947 a avut loc investitura I. P. S. Mitropolit Iustinian, când i s'a înmănat cârja de arhipăstor al Moldovei, de față fiind reprezentanții Sfântului Sinod, Membrii Inaltului Guvern în frunte cu Dl. Prim Ministru Dr. Petru Groza, Secretarul General al Ministerului de Culte, delegații Adunării Eparhiale de la Iași, Decanul Facultății de Teologie din București, Directorul Cancelariei Sfântului Sinod ș. a.

Cu prilejul învestiturei, I. P. S. Mitropolit Justinian a rostit următoarea cuvântare:

«Din mila lui Dumnezeu și cu vrerea clerului și poporului Bisericii Ortodoxe Române, reprezentată atât de măreț în marile Colegiu Bisericesc, prin: Guvernul țării, Sinodul Bisericii Ortodoxe Române, Parlamentarii Moldovei lui Ștefan cel Mare; reprezentanții marilor instituții de cultură ale Țării noastre, reprezentanții clerului și poporului drept credincios din întreaga țară și din Arhiepiscopia Iașilor, am fost chemat la înalta demnitate de Mitropolit al Moldovei.

Astăzi, urmând vechile datini și conform cu legile bisericesti, înfățișatu-m'am spre a primi cărja păstoriei clerului și binecredincioșilor creștini din Arhiepiscopia Iașilor și Mitropolia Moldovei.

Călăuzindu-mă în toată viața mea de învățămintele Sfintei Scripturi, cu adâncă recunoștință primesc cărja mitropolitană, făgăduind că mă voi ușa să o port cu aceeași vrednicie cu care au purtat-o iluștrii mei înaintași: Teoctist, sfetnicul marelui Ștefan, Varlaam, cărturarul și colaboratorul lui Vasile Lupu, Dosoftei, creatorul de vers moldovenesc; Veniamin, întemeietorul de școli și Iosif Naniescu cel milostiv.

Acum când România este chemată la o altă viață, Biserica trebuie să fie aceea care în primul rând să priceapă năzuințele și de azi și de mâine, să le întărească și să le sporească cu un complet și desăvârșit patriotism.

Problema sufletului uman, raportată la existența lui terestră include un complex de aspecte, căruia nu-i sunt străine niciuna din coordonatele existenței fizice, sociale, economice și politice, precum și acelea ce privesc cultura și manifestările spirituale. Ea se rezolvă diferit dela o epocă la alta, în raport cu condițiunile imprimite vieții de către factorii istoriei, căpătând aspectul actualității, deși de obicei, aceste cerințe nu sunt incidente, ci angajând viața în curs de generații și de perioade întregi.

Actualitatea rezultă în general sub forma unei necesități, a unui interes sau a unui postulat al momentului determinat de fluxul evenimentelor sau proceselor sociale.

Adeseori, teologia populară a vrut să circumscrie misiunea Bisericii strict la viața religioasă, înțeleasă ca o adâncire contemplativă mistică numai prin practicarea ritualului.

Misiunea Bisericii este, însă, să nu divizeze viața și pe oameni în ei înșiși, ci să confere un sens divin, intereselor pământești, armonizând pe om în el însuși și cu semenii săi, prin întâlnirea tuturor în același patrimoniu unificator, care este Hristos.

Omeneste vorbind, nevoile acute ale ceasului de față, pot fi enunțate sub numiri diferite, ca: desființare de privilegii, înlăturarea nedreptăților sociale, îmbunătățirea standardului general al vieții pe plan economic, pacificarea până la suprimare de frontiere și federalizare pe plan politic internațional și așa mai departe. Oricât de uman și de vremelnic ar părea caracterul acestor teze, Biserica este obligată să fie prezentă în soluționarea lor, în virtutea misiunii sale de a se sili să facă mai ușoară această viață fiilor ei, care sunt și fiii lui Dumnezeu.

O acțiune a Bisericii, organizată sau cel puțin concertată universal, ar fi idealul pentru întregirea acțiunii factorilor politici, sociali și economici. În stare de diviziune a Bisericilor ortodoxe, ar însemna totuși o vină în plus să ne mai întrebăm cine să facă chemarea sau cine să înceapă mai întâi. Să pornească fiecare de acolo unde se află, neîntârziat, dela parohie până la eparhie, într'un iureș, în care imperativul vremii să încoloneze pe toți păstorii bisericilor la munca pentru întemeierea împărăției cerurilor pe pământ, în care trebuiesc întâlnite toate popoarele, în frăție și în dragoste, pentru mântuirea sufletelor și o conviețuire pașnică.

!Nu ar fi oare păcat ca atâta sânge curs și un noian de suferințe ce a umplut anii din urmă, să rămână doar o simplă ispășire a unor greșeli ale trecutului, fără să poată însemna și o jertfă pentru un mai bine al îndureratei omeniri?

S'a spus adeseori și cu drept cuvânt, că Hristos a fost cel mai mare reformator al omenirii. El însă a căutat în primul rând să schimbe și să reformeze sufletul omului, știind că în urma reformei lăuntrice urmează dela sine, și în mod sigur, toate celelalte reforme din afară.

Creștinismul a fost și este în primul rând tovărășia inimilor și socializarea voluntară a sufletelor făcute pe baza legii iubirii și a respectului reciproc. Hristos a propovăduit unirea tuturor oamenilor, fără nicio deosebire de rasă, de neam sau de clasă socială, în marea frățietate a familiei creștine univer-

sale, știind că în urma unirii și socializării interne a oamenilor, socializarea bunurilor materiale este o chestiune secundară și cât se poate de secundară, încât, «mulțimea celor ce au crezut avea un singur suflet și o singură inimă» — spun Faptele Apostolilor cap. IV, verset 32 — «și niciunul nu zicea că din averile sale este ceva al său, ci toate le aveau de obște».

În vederea realizării acestei mărețe reforme lăuntrice, cu caracter social și economic, Hristos s'a adresat deopotrivă pescarilor de pe marginile lacurilor și mărilor, păstorilor de pe crestele munților, lucrătorilor din largul ogoarelor, învățătorilor din jurul templelor și sinagogilor, bogaților nemilostivi, tinerilor risipitori și săracilor lipsiți de hrana de toate zilele, chemându-i pe toți la înfrățire, la iubirea și ajutorarea reciprocă într'o trăire comună ideală, unde: «nimeni nu era lipsit între ei, căci toți câți aveau țărini sau case le vindeau și aducând prețul celor vândute, îl puneau la picioarele apostolilor și se da fiecăruia după cum aveau trebuință». Fapt. Apost. IV, 34-35.

Față de stăruințele și eforturile pe care le fac astăzi toți conducătorii popoarelor, pentru alinarea durerilor și vindecarea tuturor rănilor provocate de războiu, Biserica lui Hristos are marea datorie de a fi permanent mobilizată la munca uriașă de refacerea omenirii. Ajutorarea sinistraților, a văduvelor, a bătrânilor, creșterea orfanilor, sprijinul infirmilor de războiu, mângâerea celor îndurerăți, etc., sunt probleme dela a căror rezolvare Biserica nu se poate da înapoi, fără consecințe grave pentru viitorul ei. Ea trebuie să facă, în împrejurările actuale, toate jertfele materiale și toate strădaniile posibile pentru a ajuta în mod real și efectiv refacerea vieții omenesti. Numai în felul acesta se dovedește o instituție vie, care prin jertfe și muncă își justifică dreptul la viață.

Testamentul acestor îndatoriri a fost transmis de Mântuitorul tuturor urmașilor Săi. El ne-a dat poruncă, peste neamuri și peste veacuri, cerând ca cei flămânzi să fie hrăniți, cei însetați să fie adăpați, cei străini să fie bine primiți, cei goi să fie îmbrăcați, cei bolnavi să fie cercetați, cei din închisori să fie căutați și ajutați. (Mat. XXV, 35-46).

Biserica lui Hristos și în deosebi cea ortodoxă este o Biserică îngăduitoare, o Biserică a bunătății, a milei și a păcii.

Iată deci, convingerea noastră despre datoria socială și

programul binefacerilor pe care Biserica e datoare să le îndeplinească în mijlocul sbuciumului și îndureratei omeniri de astăzi.

În lumina acestui postulat al vremii de azi, când noi cei cu Domnul în suflet, după pilda Apostolului Pavel, «nu mai suntem ai îndoelii spre pieire, ci suntem ai credinții celei noi spre câștigare de suflet și refacerea lumii». (Evrei X, 39), înțeleg să-mi îndeplinesc ca și până acum, cu sfințenie și devotament, față de Biserica și Neamul meu, misiunea la granița de Răsărit a scumpei noastre Țări, graniță unde nu se vor mai ridica zidurile și cazematele ucigătoare ale vrajbei, ci punți de prietenie și pace trainică între popoarele celor două Biserici surori întru ortodoxie»¹.

INSTALAREA I. P. S. JUSTINIAN ÎN SCAUNUL DE MITROPOLIT AL MOLDOVEI.

Instalarea I. P. S. Justinian, sau cum se spunea în vremea mai veche înscăunarea, în tronul arhipăstoresc de la Iași, s'a săvârșit în ziua de Duminică 28 Decembrie 1947, cu o deosebită solemnitate, la care au luat parte pe lângă clerul, poporul și dregătorii Moldovei, și mult oaspeți și demnitari, veniți într'adinș dela București ori din diferite părți ale țării, fie în rosturi oficiale, fie din dragoste și prietenie pentru harnicul vlădică.

Astfel dintre membrii Sfântului Sinod au luat parte PP. SS. Episcopi: Antim al Buzăului, Grigorie al Hușilor, Antim Nica Lt. al Dunării de jos, Ilarion Băcăoanul, Lt. al Romanului și P. S. Arhiepiscop Vicar Valeriu Botoșăneanul. Din partea Inaltului Guvern au venit d. prof. Stanciu Stoian Ministrul Cultelor și d. Octav Livezeanu Ministrul Informațiilor. Deasemenea au mai luat parte: d. deputat Ioan Niculi Vice președintele Adunării Deputaților, d. Mihai Dragomirescu Prim Efor al Bisericii Ortodoxe Române, d. prof. V. Mârza Ministrul României la Bruxelles, d. Anton Alexandrescu Secretarul General al Consiliului Central Bisericesc, d. prof. I. Balif rectorul Universității din Iași, d. C. Parteni rectorul Politehnicii, P. C. Preot Petre Vintilescu Decanul Facultății de Teologie din București, P. C. Preot Gheor-

1. Pentru bibliografie v. revista *Păstorul Ortodox*, an. XXVI (1945), nr. 1-3, p. 4-7; *Revista Teologică*, an. XXXVI (1946), pp. 92-6.

ghe Vintilescu Directorul Cancelariei Sfântului Sinod, prefectii județelor și primarii orașelor din Moldova, reprezentanții orașului R. Vâlcea, deputați eparhiali și mulți alți invitați clerici și mireni.

La sosirea în gara Iași, I. P. S. Mitropolit Iustinian a fost întâmpinat pe peron de d. A. Paluga primarul Municipiului cu tradiționala pâine și sare, rostind un scurt cuvânt de «bun venit» Chiriarhului care avea să conducă, de acum înainte, Mitropolia Moldovei. Apoi preotul Ștefan Gheorghiu, revizor eparhial, a adus salutul Eparhiei prin următoarele cuvinte:

«Preoțimea Eparhiei Moldovei, și cu ea întreg personalul bisericesc, are astăzi o zi de mare bucurie, întâmpinând pe Inaltul ei Chiriarh și Mitropolit al Moldovei în persoana Inalt Prea Sfinției Voastre.

Cunoscându-Vă spiritul organizator și inegalata putere de muncă, ea este fericită că vă are îndrumător și conducător în ostenelele ei, pentru afirmarea rolului bisericii noastre ortodoxe și pentru îmbunătățirea vieții credincioșilor.

Stăpâniți de aceste simțiminte, preoțimea Moldovei Vă iese în cale cu ramuri de respect și fiiască dragoste, cântându-vă «Intru mulți ani Stăpâne» pe scaunul mândrei Mitropolii a Moldovei. Bine ați venit!».

I. P. S. Justinian a mulțumit călduros pentru urările de bun venit și asigură pe distinșii vorbitori de toată dragostea ce o va arăta clerului și drept credincioșilor din eparhie.

După prezentările șefilor de autorități, I. P. S. Justinian este condus la trăsura de gală. Aici I. P. S. Sa ia loc alături de d-l prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, iar în fața chiriarhului se așează d-nii Const. Bordeianu prefectul județului, cu d. A. Paluga, primarul Municipiului Iași. În jurul trăsurii se aliniază garda de onoare.

La un semnal dat de d-l prim chestor al poliției, cortegiul se pune, agale, în mișcare. Populația privește de pe trotuare, cu evlavie, acest impresionant cortegiu. Clopotele tuturor bisericilor din Iași vestesc sosirea noului Mitropolit. O ordine desăvârșită se observă pe tot traseul pe care-l parcurge alaiul sărbătoresc.

Ajunși la Catedrală, I. P. S. Mitropolit Justinian îmbrăcat

cu mantie, se scoboară din trăsură și intră în biserică, însoțit de demnitarii țării. I. P. S. Sa se urcă în strana mitropolitană în timp ce corul intonează: «Cuvine-se cu adevărat». Alături de Chiriarh iau loc P. S. Antim Angelescu, reprezentantul Sf. Sinod și d-l Ministru al Cultelor.

Soborul de arhieriei, compus din PP. SS. Lor Grigore al Hușilor, Antim Nica, episcop locotenent al Dunării de Jos, Valeriu Botoșăneanu, Vicarul Mitropoliei Moldovei și Ilarion Băcăoanu, episcop locotenent al Romanului, continuă Sfânta Liturghie.

Vasta Catedrală, cu cele două galerii, este înțesată de lume. La pupitrul corului condus de d-l Verdeș, apare maestrul Antonin Ciolan. Armoniile bucăților liturgice se împletesc cu vibrațiile simțirii religioase. Asistența trăește momente de vădit reveriment religios. La sfârșitul Sf. Liturghii se oficiază cuvenitul Te-Deum.

P. C. Preot Gh. Vintilescu, directorul Sf. Sinod, citește gramata de întărire a I. P. S. Patriarh, iar d-l prof Stanciu Stoian decretul de întărire din partea autorităților de Stat.

În numele Adunării Eparhiale aduce sălutul de omagiere P. C. Prof. univ. Valeriu Iordăchescu, deputat în Marele Colegiu, prin următoarele cuvinte:

*Inalt Prea Sfințite Stăpâne, Domnilor Miniștri,
Inalți Dregătorii și Onorată Asistență,*

«Ingăduiți-mi, vă rog, ca în numele Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Iașilor să aduc un călduros omagiu I. P. Sfințitului Justinian cu prilejul înscăunării Sale ca Mitropolit al Moldovei.

Vorbesc în numele acelei Adunări Eparhiale, care în unanimitate a votat pe I. P. S. Sa.

Desigur, numeric vorbind, votul deputaților eparhiali ieșeni nu este decisiv; dar unanimitatea exprimată cu acest prilej este un fenomen rar și plin de semnificație, această unanimitate constituie o platformă morală, care va înlesni mult realizarea planului de activitate pastorală a I. P. S. Sale.

Înscăunarea unui Mitropolit a însemnat totdeauna un moment important în viața spirituală a eparhiei și chiar a țării,

încăunarea de azi depășește prin semnificația ei pe cele obișnuite.

Momentul istoric, pe care-l trăim azi noi și omenirea întreagă, a fost cu dreptul numit o răscruce de drumuri.

Toate popoarele prinse în vârtejul irezistibil al prefacerilor își caută noi forme de viață.

Toate instituțiile omenești tind să-și modifice fundamentele adaptându-le impetuosului elan înviorat.

Biserica noastră ortodoxă nu rămâne indiferentă în fața acestor epocale transformări; ea își examinează scrupulos fundamentele ei, ca așezământ, menit să servească necesitățile eterne ale sufletului omenesc.

Sufletul omenesc, privit în tendințele lui fundamentale, prezintă două necesități naturale irezistibile: permanența și progresul.

La prima vedere, ele par antitetice, imposibil de conciliat între dânsese. De aceea sufletul omenesc a și oscilat și oscilează între ele, ca între doi poli opuși.

Când ia în considerare numai permanența, el tinde să se petrifice într'o imobilitate sterilă vecină cu moartea, când dimpotrivă, printr'o reacțiune contrară, nu ține seamă decât de mișcare, el riscă să nu înțeleagă sensul, direcția și rațiunea acestei mișcări.

Conștiința psihologică omenească prin funcțiunea ei adâncă, spontană și universală, proclamă neîndoelnic, că amândouă aceste necesități ale sufletului sunt naturale.

Astfel, nostalgia trecutului ca și invincibila melancolie pe care o încearcă sufletul nostru în fața unor ruine, sau la priveliștea vieții în plină distrămare, mărturisesc setea și dorul nostru după ceva permanent, netrecător.

Pe de altă parte nevoia de schimbare, de mișcare, de progres în viața noastră, individuală și colectivă, ca și oroarea de monotonie, probează că și schimbarea, mișcarea, progresul constituie o lege a naturii omenești.

Creștinismul, privit ca concepție despre lume și viață, armonizează în mod desăvârșit aceste două tendințe fundamentale, de aparență contradictorie.

Biserica creștină, ca așezământ care poartă grija sufletului omenesc, va trebui să dea satisfacția cuvenită și uneia și alteia.

Astăzi omenirea trăește sub zodia mișcării, a schimbării, a progresului cu deosebire în ordinea socială.

Poate găsi Biserica în isvorul ei veșnic, în tezaurul ei ineputabil de învățături, calea pe care să treacă la ordinea eternă, la ordinea practică, socială?

Poate ea, cu forțele ei proprii, să colaboreze pe acest teren cu forțele istorice, care lucrează la prefacerile vieții sociale caracteristice ale epocii?

Răspunsul, la această întrebare gravă, se desprinde limpede din considerațiunile următoare:

Prefacerile sociale urmărite azi sunt revendicări, pe care conștiința omenească le face în numele justiției. Justiția este unul din cele mai puternice instincte ale sufletului omenească.

Dacă pentru rațiunea omenească justiția este o lege naturală, pentru gândirea creștină ea este unul din fundamentele vieții morale; ea este voia lui Dumnezeu, ea nu este o simplă convenție omenească, ci unul din atributele lui Dumnezeu.

Prin urmare, pentru Biserică revendicările făcute în numele justiției, sunt revendicări făcute în numele lui Dumnezeu.

Ideia de justiție, așa cum o concepe și propagă Biserica, poate exercita asupra individului și a colectivității o inegalabilă putere de înrâurire.

Nu este timpul, să facem aici un inventar al tuturor achizițiilor sociale realizate de biserică, în numele justiției, și nici să enumerăm piedicile puse în calea ei de anumite forțe ale istoriei; este însă momentul, să manifestăm speranța că lucrarea ei în viitor, sub acest raport, va fi și mai ușurată și mai eficace. În frământările zilelor noastre Biserica poate discerne zbuciumul justiției pentru realizarea ei progresivă și cât mai deplină având ca țintă: Impărăția lui Dumnezeu și pe pământ. («Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ»).

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

Membrii Adunării eparhiale a Iașilor, care nu privesc cu nepăsare semnele vremii, ci le scrutează cu ochii creștini, au descifrat în fapta și gândul I. P. S. Voastre — cât ați păstorit ca vicar — preocupări ca acestea, manifestate mai ales prin fapte și realizări. Așa se explică unanimitatea voturilor, cu care v'au cinstit și s'au cinstit.

Cu acest prilej sărbătoresc, ei își exprimă o nădejde și vă

fac o urare: Ceiace au realizat pentru vremea lor un Varlaam, un Dosoftei și un Veniamin Costache, care au ilustrat tronul Mitropoliei Moldovei și fără contribuția căroro viața spirituală și culturală a poporului român ar fi avut o altă înfățișare, aceia să vă ajute Dumnezeu, a înfăptui și I. P. S. Voastră de pe acest străvechi scaun mitropolitan».

În numele clerului din Eparhie, P. C. Preot Const. Nonca, președintele Asociației Clerului și consilier referent, face prezentarea activității I. P. S. Justinian, activitate plină de vrednicii care l-au promovat din rândul clerului de mir la cea mai înaltă treaptă bisericească. Iată textul acestei cuvântări:

*Inalt Prea Sfințite Stăpâne, Domnilor Miniștri,
Onorată Asistență,*

«Pe treptele aurite și pline de faimă ale scaunului chiriarhal dela Iași se urcă, astăzi, noul Mitropolit al Moldovei: Inalt Prea Sfințitul Justinian Marina.

Pentru Moldova întreagă și, în special, pentru ieșeni, solemnitatea instalării prezintă două aspecte: unul de suprafață, cel al fastului tradițional, în care participanții văd manifestarea sentimentului religios pururea prezent în Cetatea Culturii, iar al doilea, de adâncime, în care se ascund nădejtile ce și le pun credincioșii în personalitatea noului Mitropolit.

Dacă primul aspect se poate explica dela sine printr'o intuiție personală, cel de al doilea se cere a fi lămurit public, ca nădejtile să capete contur de certitudine. Deaceia îmi voi lua îngăduința, să prezint, cu acest prilej solemn, personalitatea Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Justinian așa cum reiese ea din activitatea ce a prestat-o până acum, ca să se vadă că roadele acestei activități l-au promovat, pe merit, la situația de șef spiritual al Bisericii moldovene. Răspund deci la o întrebare, firească dealtfel, ce stă pe buzele multor credincioși din această catedrală.

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

Arborele genealogic al Inalt Prea Sfinției Voastre își afundă rădăcinile adânc în istoria sbuciumatei Oltenii, cu sute de ani în urmă. Purtați harul preoției, în mod neîntrerupt, al mai multor generații de preoți, la care se adaugă și prospețimea curată a elementului rural, acel izvor nesecat de virtuți nebănuite. Aici stă și cheia deslegării problemei, dece Inalt Prea Sfinția Voastră,

după terminarea Seminarului, v'ați reîntors să păstoriți, la o vârstă fragedă, pe cei din mijlocul cărora v'ați ridicat. Satul își cerea păstorul autentic care să-i înțeleagă suferințele și să-i descifreze bucuriile. Ați înfruntat gerurile și troenele ducând, în nopțile de iarnă, sfânta Impărtășanie în cele mai prizărite case, unde muribunzii își așteptau sfârșitul creștinesc. Ați îmbărbătat la muncă pe țărani, lucrând adeseori deavalma cu ei, în zilele pline de arșiță și zăduf ale verii. Ați construit trei biserici din nou, ați renovat pe altele, neapelând la stipendii și ajutoare din bugetele publice, cât mai ales stimulând solidaritatea sătenilor pentru operele de folos obștesc, pentru instituții de luminare ale lor.

Ați socotit că tovărășiile sătești sunt cele mai puternice mijloace de ridicarea satelor din punct de vedere economic și de aceea ați înjghebat cooperative în toate satele parohiilor pe care le-ați păstorit.

Ați împletit apostolatul creștin cu cel didactic fiind tot timpul, cât ați fost preot de țară, și învățător al satului. Ce minunată armonie s'a desăvârșit în această îndoită activitate! Ați pus în mâna copiilor tăblița, învățându-i cum să citească, ca mai târziu să înțeleagă slovele sfinte ale Scripturii, bucurându-vă de succesele premianților pe care-i prezentați la concursul de întrecere sau de admitere în școlile secundare. Ați organizat, în colaborare cu ceilalți intelectuali ai satelor, școli țărănești sau cisle serale, prilejuri de îndrumare și popularizare a culturii în masele largi ale poporului.

Ați făurit cămine culturale și case de sfat, sustrăgând în zilele de sărbători pe țărani dela tentația alcoolismului și a altor căi de pierzanie. Ați lămurit pe săteni asupra binefacerilor ce se revarsă în familiile lor, când curățenia trupească este practică în mod conștient, igiena sanitară preventivă fiind cea mai puternică armă împotriva bolilor și epidemiilor. Pe lângă pastorația de suflete ați dat, deci, îndrumări din toate laturile culturale din care s'au înfruptat enoriașii.

Toate aceste strădanii în folosul obștii v'au pus în situația de întâistător al preoției din regiune, și pe temeiul acelor merite Chiriarul dela Vâlcea v'a chemat să conduceți Seminarul «Sf. Nicolae» din R. Vâlcea.

La această pepinieră de viitori preoți ați știut să însuflați

elevilor spiritul jertfelniciei și al demnității apostolatului creștin. Aveați la îndemână o îndelungată practică pe tărâmul pastorației și se ivise prilejul să corectați unele nepotriviri cuprinse prin cărți cu ceea ce cerea viața socială mereu în prefacere. Mărturisirile foștilor elevi sunt concludente asupra trăiniciei principiilor de conduită în care i-ați format.

Ați trecut apoi ca paroh la biserica Sf. Gheorghe din orașul R. Vâlcea. Pastorația dela oraș este mai dificilă, căci enoriașii sunt înarmați cu felurite cunoștințe iar spiritul lor critic de multe ori ridică piedici în activitatea de cărmuire sufletească. Spiritul de largă înțelegere cu care sunteți înzestrat a subjugat tot orașul și în curând ați devenit polarizatorul tuturor acțiunilor obștești.

Ați renovat biserica, ați ridicat din temelie o casă parohială model de frumusețe în care au găsit bună primire toți cei necăjiți și prigonți pentru dreptate.

Ați reîntinerit cadrele Căminului orășenesc, angajând pe cei mai emeriți conferențieri dela București și Sibiu să țină prelegeri la Universitatea Populară. Ați făcut o Filarmonică, din diletanți, reușind să promovați arta muzicii pusă în slujba celor mulți. Armonia ce trebuie să existe între preoți și membrii corpului didactic, de toate gradele, ați realizat-o pe plan mare prin înființarea cooperativei «Infrățirea», cumpărând inventarul a trei librării și instalând această instituție economico-culturală într'un măreț imobil propriu.

Problemele generale ale clerului nu le-ați uitat, ci v'ați avântat în lupta pentru susținerea intereselor preoției, fapt pentru care preoțimea, din întreaga țară, v'a ales în congresul din 1942 ca membru în Comitetul Central al Asociației Generale a Clerului Ortodox, demnitate pe care încă o dețineți.

Când treburile administrației eparhiale erau încurcate, ați fost chemat să puneți orînduială, așa cum s'a întâmplat cu tiparnița episcopiei de Râmnic, care era pe pragul falimentului și ați pus-o în funcțiune degrevând-o de orice sarcină ipotecară.

Toate aceste vrednicii au fost cunoscute de I. P. S. Mitropolit Irineu, savantul ortodoxiei românești, care v'a chemat la postul de vicar al Mitropoliei Moldovei.

Ce ați realizat în doi ani, cât ați fost vicar,—într'un răstimp de vreme din cele mai nenorocite pentru Moldova—sunt

cunoscute tuturor celor ce au simțit pârjolul războiului. Aici în Eparhie ați organizat Asistența Socială, ați stimulat preoțimea să răspundă tuturor chemărilor, ați făcut o temeinică legătură între Mitropolie și Universitate, între preoți și problemele muncitorești. N'ați uitat nicio problemă în legătură cu școlile secundare și profesionale. Intr'un cuvânt v'ați situat în miezul tuturor problemelor sociale căutând să le găsiți soluțiile cele mai juste. În schimb din toată această bogată activitate nu ați căutat niciun câștig personal.

Pentru toate aceste calități, moldovenii vă prețuiesc și răspund prin participarea lor masivă la cea mai însemnată solemnitate prilejuită de instalarea mitropolitană.

Mă îndrept, către Domniile Voastre, iubii creștini, și vă răspund că cel ce se suie astăzi pe treptele scaunului Mitropolitan vine cu vistieria plină de vrednicii personale, vrednicii ce se vor adăuga la tezaurul lăsat de marii ierarhi ca Teoctist, Varlaam, Dosoftei și Veniamin Costache.

Pentru noi preoțimea de mir, în numele căreia spun aceste cuvinte lipsite de pretenții, bucuria este nestăpânită. Ați ajuns la cea mai înaltă treaptă a ierarhiei bisericești plecând din mijlocul ei. Sunteți, Înalt Prea Sfințite Stăpâne, unul din cei mai autentici reprezentanți ai clerului de mir, din aceste vremuri, urcat pe merit pe scaunul mitropolitan. Deaceia preoțimea de mir din Eparhie, prin glasul meu, vă aduce cuvânt de laudă binemeritată și Vă asigură de tot devotamentul ei în munca de pastorație. Ea va căuta să muncească din răspuțeri ca epoca arhipăstorească pe care o începeți să depășească pe toate, în prestigiu, ale celor mai vrednici ierarhi, ce strălucesc prin spiritul lor gloria Mitropoliei Moldovei.

Știm că veți cere mult pentru instituție și țară, dar vom răspunde cu aceeași măsură, deoarece singur ați înfruntat, ca preot de mir, cele mai grele piedici ca să aduceți lumină și salinare poporului de unde ați plecat și căruia toți suntem tribuțuri cu recunoștința noastră.

Vă sprijiniți deci pe ajutorul lui Dumnezeu, pe calitățile proeminente cu care sunteți înzestrat și având devotamentul preoțimei de mir, chezașia viitorului Bisericii moldovene este asigurat. Asta este nădejdea, dar și certitudinea preoțimei pe care o veți conduce în toată plenitudinea harului servirii arhieresti.

Vă prezint deci omagiul preoțimii din eparhie, cu urarea: să ne păstoriți ani mulți, cu deplină sănătate!».

După cuvântările reprezentanților Adunării Eparhiale, a luat cuvântul d. prof. Stanciu Stoian Ministrul Cultelor. Domnia sa arată cu dovezi din trecutul bisericii moldovenești, aportul său în istoria neamului nostru. Mitropolia Moldovei a fost nu numai un centru de cultură, ci chiriarii ei au avut și însărcinări politice. Legăturile de bună vecinătate între Moldova și Rusia s'au cimentat atât pe tărâm cultural cât și politic, cu precădere prin oamenii bisericii. Un Petru Movilă și un Varlaam sunt cele mai concludente exemple de felul cum să se orienteze chiriarii moldoveni, spre a întări ortodoxia și a adânci prietenia sinceră cu popoarele de aceeași credință.

Prin instalarea I. P. S. Justinian în scaunul de mitropolit al Moldovei, chezașia acestei orientări culturale și politice este asigurată; posibilitățile de creație ale I. P. S. Mitropolit Justinian sunt verificate și deaceia Guvernul țării își pune mari nădejdi în realizarea multor înfăptuiri. Biserica să-și orienteze pe slujitori spre munca socială, acolo unde domină încă ignoranța și obscurantismul, datorită analfabetismului. O biserică activă poate să aducă un mare sprijin pe linia operei de progres, muncă la care se găsesc angajați toți oamenii de răspundere ai țării.

Arată apoi că prin instalarea I. P. S. Justinian ca mitropolit al Moldovei, Biserica dobândește o forță de muncă verificată, cu vederi noi, care sunt ancorate în spiritul democrației autentice ce guvernează astăzi țara noastră. Iar eparhia Moldovei se va arăta prin conducătorul ei; cea dintâi eparhie părtașe la rezolvarea tuturor problemelor ce urmăresc o viață mai bună și o pace trainică. Biserica românească prin consensul ce se va stabili în consfătuirea de la Moscova, va contribui la întărirea Ortodoxiei, ea fiind religia toleranței și a înfrățirii între popoare.

I. P. S. Mitropolit Justinian a rostit apoi următoarea cuvântare cu prilejul acestei instalări în scaunul de arhiepiscop al Iașilor și mitropolit al Moldovei:

Domnilor Miniștrii, Prea Sfințiților Episcopi, Onorate autorități, Iubiți prieteni, Prea Cucernici și Prea Cuvioși Părinți, Prea Cuvioase Maici Starețe, Iubiții mei fii duhovnicești

«In momentul când am pășit treptele scaunului mitropolitan al Moldovei, cu inima smerită, dând slavă lui Dumnezeu pentru marea cinste de care m'a învrednicit chemându-mă ca părinte spiritual al Moldovei lui Ștefan cel Mare, pe dinaintea ochilor minții mele a trecut întregul sobor de ierarhi iluștri, care au păstorit țara Moldovei de pe acest scaun.

Incredințat că proverbiala lor înțelepciune și mărețele lor fapte îmi vor fi pildă și ajutor, în urmarea grelei misiuni ce mi-au lăsat, primesc să le fiu urmașul lor în acest istoric scaun — în care am fost întărit de Guvernul Țării, prin Decretul și Diploma ce s'au citit, cum și de Sfântul Sinod, prin gramata patriarhală.

Preamărind pe Dumnezeu, țin să mulțumesc cu vie recunoștință Domnilor Miniștri Stanciu Stoian și Octav Livezeanu — pentru bucuria și cinstea ce îmi fac de a lua parte la această zi de sărbătoare din viața mea, ca și pentru frumoasele cuvinte ce mi-au rostit.

Sunt deosebit de mulțumit că vechii mei prieteni, azi fruntași între fruntașii vieții noastre politice, cinstesc înscăunarea mea cu participarea Domniilor Lor, unii dintre dânșii ca reprezentanții ei, alții ca soli ai Olteniei.

Ce simbolică participare! Ce frumoasă pildă de înfrățire! Moldova, Iașul culturii tradiționale, sunt încăodată un prilej de înălțare și de unitate sufletească. Delegați din toată țara participă la acest praznic duhovnicesc.

Vă rog, Domnilor Miniștri, să împărtășiți Onoratului Guvern, încredințarea că voi lucra cu devotament la acest Altar al Patriei democratice, cărmuind cu înțelepciune și îndrumând părintește poporul încredințat păstoriei mele.

Prin înfăptuirile din câmpul reconstrucției și prin roadele spirituale ce vor urma, ce vor trebui să urmeze, și cât mai curând cu putință în Moldova — vom dovedi nu numai recunoștința ci și că am bine meritat încrederea și dragostea D-voastră de astăzi.

Mulțumesc cu căldură sufletească Prea Sfințiților Episcopi

ai Moldovei, pentru frățeasca bucurie ce-mi fac de a participa la înscăunarea mea cât și pentru osteneala și rugăciunile înălțate către Cel Atotputernic cu prilejul înscăunării.

Rog pe Părintele Director al Sfântului Sinod să transmită Inalt Prea Sfințitului Patriarh Nicodim viile mele mulțumiri pentru părinteștile cuvinte de îndemn și prețuire din gramata patriarhală și să-l încredințeze că voi predica dreapta credință și că voi păstori cu iubire și evlavie, în adevăr și în dreptate, păzind legea și cinstind dregătoriile. Ca un semn de aleasă prețuire și înaltă cinstire ce-i port — îl asigur personal că-i voi urma cu lealitate munca Sa în Moldova și în deosebi, cu ajutorul clerului moldovean — îi voi continua lucrările și strădania la «Catedrala Munților», ctitoria Inalt Prea Sfinției Sale.

Țiu să mulțumesc cu recunoștință și din toată inima, înalților demnitari veniți dela București, Domnului General Precup, președintele comitetului de organizarea serbărilor, Domnului Prefect al Jud. Iași, Domnului Primar al Municipiului, Inalților Conducători ai Armatei, ai celorlalte Culte din Iași, ai învățământului Universitar, Secundar și Primar, cinstiților oaspeți din Moldova, cucernicului nostru cler și popor dreptcredincios, adunat în număr așa de mare, pentru bucuria și căldura cu care au întâmpinat venirea mea la această Mitropolie.

Increderea și iubirea ce mi se arată cu atâta dărnicie de suflet, vor fi pentru mine un viu și continuu îndemn la muncă și datorie, spre a putea răspunde cu toată vrednicia acestei mari încrederi și iubiri.

Mulțumirei calde și recunoscătoare ce vă aduc, aș vrea să adaog pentru clerul parohial și monahal al Eparhiei, cum și pentru poporul dreptcredincios al Mitropoliei Moldovei—câteva cuvinte grăitoare despre crezul și convingerile ce avem în legătură cu misiunea ce avem de îndeplinit ca slujitori ai lui Dumnezeu pși în slujba oamenilor — fapțurile Sale.

Biserica este tot mai mult chemată — de vremuri și de oameni — să purifice, să înoiască și să înnobileze viața omenească; să aducă în viața socială și în viața poporului duhul păcii și al înfrățirii, duhul servirei și al jertfelniciei, propovăduind dreptatea și omenia, tuturor muncă pașnică, cinste și ordine; este chemată să împuternicească sufletul românesc cu tăria iubirei, a solidarității și a unirei. «Trageți (luntrea) în adânc și vă a-

runcați mrejele spre pescuire». (Luca V, 4) — grația Domnului Hristos către ucenicii care se trudiseră o noapte întreagă fără să prindă nimic. Și prin ucenici, sfatul poruncă se dădea tuturor slujitorilor Bisericii din toate timpurile — și deci și nouă. Să ieșim adică dintre zidurile Bisericii văzute și să mergem în largul vieții și să lucrăm în adâncul ei spre bogată rodire. Obiectivul misiunii noastre este omul, temelia patriei și a societății.

Formarea și înălțarea omului condiționează îmbunătățirea tuturor celorlalte realități ale vieții omenești, căci în fiecare om sălășluște o lume, o patrie, o umanitate.

Intruparea lui Hristos, a cărei naștere am prăznuit-o zilele acestea, are un înțeles mult mai adânc decât suntem obișnuiți să-l privim. În formula Evangheliei după Sf. Ioan: «și Cuvântul trup s'a făcut» stă începutul schimbării lumii aceștia. Logosul a fost în lume de la întemeierea ei. Logosul a fost «lumina lumii» și deci «o lumină a oamenilor», chiar în epoca întunecoasă dinaintea Intrupării.

Schimbarea omului nu s'a săvârșit pe o cale abstractă, ci pe calea concretă a Intrupării Fiului lui Dumnezeu în carne și oase — care aduce în lume o nouă creațiune a omului, așa cum a fost odată în stare paradisiacă și cum va trebui să rămână pentru totdeauna.

Iisus Hristos este un al doilea Adam — creatorul unei umanități noi și model ideal al omului celui nou.

Formarea omului nou nu-i un proces numai doctrinar, abstract — ci un contact viu experimentat cu realitatea unui model întrupat, care a sălășluit între noi.

Cine fuge de această muncă gigantică, nu poate fi un apostol al lui Iisus Hristos. O singură generație părăsită, însemnează o grădină părăsită în bălării, prada duhului celui rău. Strigătul omenirii după o lume nouă este în fond strigătul omenirii căzute între tâlhari, după Samarineanul ei izbăvitor.

Sfântul Apostol Pavel ne spune că «suntem colaboratorii lui Dumnezeu» (I Corint. III, 9). Nu ne putem socoti «colaboratorii lui Dumnezeu» și nici Samarineanul izbăvitor al omenirii, atâta vreme cât nu ne străduim pentru creierea unei lumi noi, a unui om nou.

Nu poate fi o societate fericită cu oameni robiți, exploatați, învrăjbiți!

Vă chem Prea Cucernici Părinți la o muncă fără preget în scopul făuririi omului nou, omului social al păcii, al dragostei, al grației, al cinstei și al muncii.

Opera pe care țintim, să o realizăm — este cazul să recunoaștem cu toată smerenia — nu este ușoară. Istoria și experiența ne învață însă că trebuie să fim conduși mai degrabă de o puternică năzuință de biruință, de un optimism robust, decât de un scepticism care nu este cel mai bun sfătuitor al propășirii umane.

Avem multe de înfăptuit. Ținta noastră de seamă trebuie să fie însă păstorirea spirituală, diriguirea și vindecarea sufletească, luminarea conștiințelor prin înlăturarea confuziei care domnește în lume, împăciuirea oamenilor prin dezvoltarea spiritului de solidaritate socială, prin stimularea sentimentelor nobile și prin dezvoltarea dragostei de aproapele nostru.

Laolaltă să pornim, așa dar, ocrotiți de harul Celui Atotputernic, la zidirea noui lumi mai bune, lume care să fie cu adevărat demnă de creatorul său»¹.

După terminarea solemnității instalării, I. P. S. Mitropolit Justinian, însoțit de reprezentanții Guvernului și ai autorităților locale, s'a retras în palatul de reședință. Aici s'au prezentat felicitări chiriarhului în numele instituțiilor și a credincioșilor.

Corul mitropolitan a cântat «Mulți ani», solemnitatea luând sfârșit.

Găzduirea musafirilor s'a făcut în palatul mitropolitan și la Seminarul «Veniamin». Unii dintre oaspeți au fost găzduiți pe la preoți sau cunoscuți, deoarece în Iași hotelurile încă nu sunt reparate de pe urma bombardamentelor.

Prefectura de județ și Primăria Municipiului Iași au organizat o agapă în cinstea I. P. S. Justinian și a oaspeților veniți la instalare. Agapa a avut loc la Școala Normală «Vasile Lupu». D-l director prof. Petrache Todicescu, deputat eparhial, cunoscut pentru afabilitatea sa, a avut grijă ca agapa dată în clădirea școlii pe care o conduce să îndeplinească condiții estetice dar și sobrietatea cerută de caracterul sărbătoririi. S'au servit

---

1. Bibliografie:

a) Revista «Cronica Hușilor» pe luna Martie 1934; b) Revista Teologică, an. XXXVI (1946), Nr. 1-2.

mâncări specific moldovenești, al căror gust ales n'a fost nevoie să fie scris pe lista de bucate.

În jurul I. P. S. Mitropolit Justinian se aflau d-nii prof. Stanciu Stoian, Ministru Cultelor, Octav Livezeanu, Ministrul informațiilor, d-l prof. V. Mârza, Ministrul României la Bruxelles, Const. Bordeianu, prefectul Jud. Iași, Ion Niculi, deputat, A. Paluga, primarul Municipiului Iași, PP. SS. Lor Grigorie Leu, Antim Angelescu, Antim Nica, Glaser, episcop catolic, general V. Precup, comandantul Reg. IV Militară, Anton Alexandrescu, secretarul C. C. B., Mihai Dragomirescu, prim efor al Bisericii Ortodoxe, prof. I. Balif rectorul Universității și C. Parteni rectorul Politehnicei, prefectii și primarii din Moldova, reprezentanții orașului R. Vâlcea, deputații eparhiali și mulți alți invitați.

Primul a luat cuvântul d. Const. Bordeianu, prefectul jud. Iași. D-sa a arătat bucuria ce o simte populația județului și a orașului Iași când vede în fruntea bisericii moldovene pe cel ce i-a alinat rănila lăsate de războiu. Munca I. P. S. Justinian va fi îndreptată pentru unirea și ridicarea poporului, creindu-se un puternic zid împotriva ațățătorilor la război, care sunt alimentați de reprezentanții capitalismului intern și extern. Numai o biserică a poporului va fi în stare să lupte pentru drepturile și masele populare. Slujitorii altarelor să nu uite că sunt ieșiți din popor și au obligații morale pentru cei pe care îi păstoresc: să le dea lumină, să-i ajute, să le apere drepturile.

D-l prof. dr. I. Balif, rectorul Universității, relevă că fenomenul religios este o realitate și ca atare trebuie să se țină seama de el. În opera de asistență universitară a profesorilor și studenților I. P. S. Mitropolit Justinian a deschis un drum nou. Între Universitate și Mitropolie nu există nici o legătură. Erau două instituții de cultură închise între zidurile lor. I. P. S. Justinian, om al realităților, a înțeles să coordoneze opera de pastorație cu nevoile studenției. Plasarea studenților pe la mănăstiri pe timpul vacanțelor, ajutorarea lor, crearea de universități libere, la care au fost chemați profesori să țină conferințe, este o lucrare chiriarhală plină de merit, fapt pentru care d-sa aduce mulțumiri I. P. S. Justinian atât în numele universității cât și al său personal.

Mitropolitul Moldovei are de păstorit o eparhie cu 50% oameni analfabeți, secătuiți de vlagă din pricina atâtor necazuri

și lipsuri. Universitatea crede că rolul cel mai important în educarea, luminarea și ridicarea acestor oameni rămâne pe seama bisericii. Dacă Universitatea pregătește circa 5.000 de intelectuali pe care-i trimite în societate, biserica în schimb are posibilitate de a se adresa în permanență la milioane de oameni. De aceea se impune ca slujitorii altarelor să copleșească cunoștințe variate în timpul pregătirii lor în universitate, ca astfel să poată populariza roadele științei și ale culturii. De aici rezultă că Facultatea de Teologie trebuie să fie neapărat în cadrul Universității, lucru ce Senatul Universitar l-a consemnat, cerând ca Facultatea de Teologie de la Suceava să fie adusă la Iași.

Permanențele bisericii despre care a amintit Părintele Valeriu Iordăchescu, trebuiesc potrivite cu realitățile sociale, care sufăr prefaceri mari și capătă noi așezări. Înalt Prea Sfințitul Justinian s'a dovedit prin activitatea de până acum, un tâlmăcitor al tuturor problemelor ce cad în sarcina bisericii. Această constatare îmbucură pe toți cei care se ostenesc pentru ridicarea poporului. D-l rector I. Balif prezintă Chiriarhului Moldovei, felicitări în numele Universității și al d-sale, personal.

În numele armatei, d. g-l V. Precup, aduce salutul călduros de felicitare, asigurând pe I. P. S. Mitropolit că o armată democrată cu o biserică democrată vor fi cei mai puternici factori de prosperare ai poporului, care vrea să trăiască în pace și să se bucure de roadele dreptății sociale.

Ca delegat al Sf. Sinod vorbește P. S. Antim Angelescu, episcopul Buzăului. P. S. Sa remarcă că Sf. Sinod este preocupat în cel mai înalt grad de poziția și atitudinea bisericii în vremurile actuale. Există o mântuire individuală, dar și una colectivă, socială. A trecut vremea ca individul să se singularizeze numai pentru mântuirea proprie. Guvernul țării urmărește ridicarea poporului la un trai mai bun. Biserica sprijină această acțiune a Guvernului. Dacă, pe vremuri, sf. Ioan Stâlpnicul se izola pe stâlp pentru a se îngriji de mântuirea proprie, astăzi el ar trebui să se pogoare în societate și să colaboreze la mântuirea ei. Acesta e rostul preotului social de a fi permanent în legătură cu problemele vieții, pe care să le rezolve în favoarea poporului pe care-l păstorește. Pe plan mare, trăinicia legăturilor între țările ortodoxe se adâncește prin prietenia între România și U.R.S.S. Ortodoxia capătă un mare avânt prin cele ce se vor hotărî în sinodul panortodox de la Moscova.

P. C. Sa Petre Vintilescu, decanul Facultății de Teologie din București, aduce salutul Facultății al cărei elev a fost I. P. S. Mitropolit Justinian. Nu este întâmplător că în aceeași zi se fac instalările a trei ierarhi: mitropolitul Moldovei, arhiepiscopul Olteniei și episcopul de Maramureș. Cele trei puncte în care sunt așezate, geograficește eparhiile cu noi titulari, indică importanța înnoitoare în Biserică, care va avea mari repercusiuni. Din acest triumf Iasi-Maramureș-Craiova va rezulta o nouă orientare bisericească pentru problemele ce stau în legătură cu întărirea morală și ridicarea poporului. Facultatea de Teologie din București se mândrește că unul din eminentii ei studenți, ca I. P. S. Mitropolit Justinian, se găsește în fruntea bisericii moldovene și are încredere în capacitatea de muncă și înțelegere pentru rezolvarea problemelor sociale și religioase ale prezentului.

În numele confesiuni romano-catolice aduce salutul P. S. Episcop Glaser, felicitând pe I. P. S. Mitropolit Justinian.

Din partea colegilor de Seminar și Facultate a vorbit P. C. Sa D. Cristescu, preot în București și fost consilier referent la R. Vâlcea. C. Sa a rostit următoarele cuvinte:

«Mănat de un puternic și irezistibil sentiment de seninătate duhovnicească și purtat pe valurile dragostei evanghelice vin aici, în numele colegilor de seminar și de facultate ai I. P. S. Sale, precum și în numele preoților ce au lucrat în Eparhia Olteniei, spre a face o mărturisire și o urare.

Niciodată în viața mea de preot n'am trăit clipe mai plăcute, mai frumoase și mai sfinte și n'am încercat sentimente mai vibrante, de suflet, ca astăzi, când cel mai distins și cel mai capabil coleg al nostru, este ales să fie arhipăstor și Mitropolit al Moldovei.

Îl cunosc pe Inalt Prea Sfinția Sa din copilărie și l'am urmărit cu sinceră admirație în toată activitatea Sa destul de variată atât pe teren cultural-duhovnicesc, cât și pe cel social-moral și vă mărturisesc că Inalt Prea Sfinția Sa a strălucit nu numai cu un prestigiu moral de mare luptător pentru ridicarea poporului, dar și ca un mare biruitor pe tărîmul înfăptuirilor evanghelice și sociale. Personalitate distinsă, suflet bun și nobil, fire dinamică de neîntrecut organizator, cu minte limpede și pătrunzătoare, întotdeauna Inalt Prea Sfinția Sa Părintele

Justinian, a ridicat în jurul său încredere și siguranță de cârmaciu energetic și cuceritor de inimi.

Impodobit cu daruri și puteri sufletești excepționale Inalt Prea Sfinția Sa dintru început s'a afirmat și impus ca o figură de mare păstor. Și astăzi, când urcă scaunul mitropolitan cu o pătrunzătoare agerime duhovnicească, cu o minte de vizionar, cu o nepotolită râvnă de muncă, de reforme și înfăptuiri, noi colegii Inalt Prea Sfinției Sale, ne bucurăm cu bucurie mare. Ne bucurăm pentru că suntem pe deplin convinși, că avem în față un apostol care pornește la lucru cu entuziasm luminat de sus, cu sufletul scăldat în flăcările acțiunii pentru superiorizarea vieții poporului și cu ochi veșnic ațintiți spre idealul Evangheliei lui Hristos.

Noi știm că toată atenția și toate privirile se îndreaptă spre Ierarhul ales. Căci el trebuie să fie cârmaciul și luminătorul de drumuri noi, străjerul cu ochi de vultur și comandantul inspirat de Sus, care învață și convinge, care îndrumază și iartă. El trebuie să fie deasemenea prințul seninătății și bunătății și al duhovniciei jertfelnice.

Dar noi știm în același timp, și avem neclintita convingere, că prin alegerea Inalt Prea Sfințitului Justinian, Dumnezeu în marea sa milostenie, a dăruit Bisericii dreptslăvitoare române, posibilitatea și marea favoare de a înscri în istoria sa, pagini de o nouă viață de gândire, de acțiune, de înfăptuire și de glorie.

Nimănui pe acest pământ nu i se cere atâta capacitate de idealism, de muncă și de optimism robust ca unui ierarh. Căci el este cel dintâi chemat să lege cerul și pământul. Noi, însă, cei ce-l cunoaștem pe Părintele Justinian din copilărie, dăm aici mărturie că Inalt Prea Sfinția Sa, înmănunchiază în personalitatea Sa, ca într'un snop de grâu, spiritul de creație, de muncă și de sănătoasă concepție de organizare bisericească. Și mai presus de toate, suntem convinși că din inima sa va țâșni izvorul faptelor bune, al iubirii de aproapele și dragostea pentru ridicarea și propășirea poporului.

Inalt Prea Sfinția Sa este un distins fiu al poporului român, este un vlăstar viguros al țărănimii oltene și noblețea sa este desprinsă tocmai din noblețea țărănimii române, care de veacuri se trudește pe ogoare, apără glia sa și nădăjduște spre o viață mai bună.

Inimă părintelui Mitropolit va bate alături de inima poporului fiind convins că numai în acest fel va vibra și inima poporului pentru Inalt Prea Sfinția Sa, care s'a remarcat ca un apostol al iubirii și al jertfelniciei pentru binele poporului, dovedind odată mai mult că nemuritoarea popularitate a Evangheliei lui Hristos, este o pârghie de biruință în gândurile Sale.

Aceasta ne este mărturisirea colegilor săi și acesta ne este gândul curat și senin, când se înscăunează ca Mitropolit al Moldovei prea distinsul nostru coleg de seminar și facultate.

Și acum urarea noastră se îndreaptă în primul rând către clerul și poporul dreptcredincios al Moldovei, pe care-l felicităm călduros că a avut parte și i s'a trimis de Dumnezeu un mare Ierarh, o personalitate atât de minunat înzestrată cu daruri și podoabe de un înalt prestigiu ierarhicesc.

Exprimăm aici sentimentele noastre de sincer omagiu și nețărmurită admirație față de Inalt Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolit Justinian și rugăm pe milostivul Dumnezeu să-i ajute ca prin gândurile și faptele sale să realizeze opere culturale, samaritene și sociale, de mare valoare spirituală și bisericească. Așteptăm cu înfrigurare, ca Inalt Prea Sfinția Sa să desfășoare o uriașă activitate în biserică și țara noastră, suntem siguri că luminile, munca și înfăptuirile Sale vor alcătui o epocă de aur în Biserica Noastră și a poporului român.

Intru mulți ani Stăpâne Sfinte»!

Emoționantă a fost alocuția d-lui Iosif Andriescu, reprezentantul Vâlcenilor, care a secondat în toate acțiunile de culturalizare pe I. P. S. Justinian. Redăm textul acelor evocatoare amintiri.

«Doresc să exprim gândul nostru, al Vâlcenilor, în legătură cu instalarea de astăzi a Inalt Prea Sfinției Voastre în scaunul de Mitropolit al Moldovei; dar emoția încearcă să-mi înăbușe glasul.

Noi, Vâlcenii, suntem mișcați profund: pe deoparte, de ridicarea conjuđețeanului nostru la cea mai înaltă treaptă a ierarhiei bisericești; iar pe dealta, de căldura dragostei cu care V'a primit populația locală și de aprecierile elogioase cu care V'au întâmpinat reprezentanții administrației, culturii și organizațiilor politice din județul Iași. Mândria și bucuria au năvălit în inimile și'n sufletul nostru. Suntem mândri și bucuroși, că

un fiu al Vâlcii, cu care am colaborat timp de peste două decenii în câteva domenii de activitate, și de care ne-am legat sufletește, a fost apreciat de autoritățile superioare de Stat, socotit apt pentru misiunea de Mitropolit, ales de forurile legale și ridicat în scaunul mitropolitan al Moldovei. Suntem mândri și bucuroși că prietenul și fostul nostru colaborator, a isbutit să dobândească în scurt timp al Vicariatului, simpatia și încrederea clerului și a populației din Moldova.

Noi, Vâlcenii, mulțumim din adâncul sufletului și forurilor superioare care V'au ridicat în scaunul de Mitropolit și celor care V'au primit aici cu bucurie și dragoste.

Știm că scaunul de Mitropolit al Moldovei, în care V'ați instalat astăzi, a fost cinstit și onorat de câțiva predecesori care au adus mari servicii: bisericii creștine și neamului românesc din această parte a țării. Suntem siguri că veți adăuga la istoria bisericii din Moldova—prin activitatea ce veți desfășura—încă vreo câteva pagini de glorie și prestigiu. Intemeiem certitudinea noastră pe darurile cu care sunteți înzestrat. V'a împodobit Dumnezeu cu multe daruri; și din ele, cel mai bogat în roade este darul: iubirii de oameni. Acest dar V'a determinat în tot timpul preoției și al Vicariatului să desfășurați o activitate intensă și variată, pe tărâmul asistenței sociale.

Ați înființat la Vâlcea și în Moldova: cantine pentru copiii săraci, cămine pentru orfani, coclete pentru bolnavii din spitale și pentru neputincioși (bătrâni și infirmi). Ați conlucrat cu autoritățile și cu instituțiile de binefacere la aprovizionarea populației înfometate din Moldova. Ați acordat sollicitudine și sprijin tuturor categoriilor de oameni aflați în necaz ori în suferință.

Tot iubirea de oameni V'a determinat să luați apărarea celor exploatați și nedreptățiți, împotriva tuturor categoriilor de exploatare. Ne-am întâlnit în acest domeniu de activitate și am colaborat, sub acelaș steag de luptă, la Vâlcea, timp de peste două decenii. Am avut decepții. Conducătorii n'au realizat ce au promis.

Ne-am convins atunci, că muncitorimea exploatată așteaptă zadarnic pomana dreptății sociale dela cei care trăesc larg din rodul muncii ei. Vrea dreptate? Să și-o facă singură. Muncitorii exploatați să se solidarizeze, să se organizeze, să cuce-

rească puterea politică, să supprime mijloacele de exploatare, să repartizeze producția în raport cu munca, să selecționeze conducătorii după criteriul devotamentului pentru binele social și după capacitatea de satisfacere a intereselor colective, atunci vor întrona în lume, dreptatea pe care o doresc.

Abia atunci se vor crea condițiile prielnice păcii și frăției creștine între oameni.

Convingerea aceasta ne-a determinat să privim de mult, cu simpatie și nădejde, efortul făcut în această direcție, de muncitorimea popoarelor din U.R.S.S. N'am așteptat să vină peste lume tafălugul dreptății sociale și progresului care se realizează acolo, ci am văzut împreună, deacum un deceniu și jumătate, direcția în care trebuie să se orienteze lupta iubitorilor de dreptate și de progres.

Iubirea de oameni V'a determinat să desfășurați activitate și pe teren cultural. Râmnicenii își amintesc și acum cu plăcere, de conferințele ce se țineau la ateneul popular al căminului cultural orășenesc, pe care îi conduceați, în calitate de director.

Sunteți înzestrat și cu aptitudini pentru activități practice: economice și gospodărești. Ați făcut dovada prin:

a) Renovarea a trei biserici din Vâlcea (2 în Băbeni și una în R. Vâlcea).

b) Construirea casei parohiale dela biserica Sf. Gheorghe.

c) Inițierea băncii preoților din Vâlcea și a cooperativei de librărie din Râmnicu-Vâlcei.

Aceste realizări ne îndreptățesc, pe noi Vâlcenii, să nădăjduim că veți îndruma activitatea clerului și a credincioșilor din Moldova pe calea asistenței sociale, a luptei pentru dreptatea socială, a cooperării în acțiunile de folos obștesc, a progresului moral, cultural, economic și gospodăresc. Populația va simți din ce în ce mai mult, nevoia de îndrumare și sprijin a clerului în drumul eforturilor spre mai bine și va fi recunoscătoare celor care vor organiza activitatea bisericii spre a corespunde acestor necesități.

Vă urăm, Înalt prea Sfințite, să trăiți ani mulți, și să aveți fericirea de a vedea roadele noii organizări pe care o veți da bisericii din Moldova».

P. S. Antim Nica, episcop locotenent al Dunării de Jos, toastează în numele episcopilor sufragani. P. S. Sa arată rolul

Bisericii în vremurile actuale și recomandă ca chiriarii să desprindă corabia dela mal și să o împingă mai la adânc, în largul societății, acolo unde lumea se află în vârtoarea suferințelor. Lecuirea acestor suferințe Biserica le poate face cu sfatul dar mai cu seamă printr'o efectivă asistență. Asigură pe I. P. S. Mitropolit Justinian de devotament și frățescă conlucrare.

D-l Anton Alexandrescu, deputat și secretar general al Congresului Național Bisericesc, face o largă expunere a principiilor evanghelice, arătând că mulți dintre slujitorii Altarelor s'au abătut dela ele, influențați de învățături străine de doctrina iubirii a Bisericii. Nu odată calomnia și insinuarea, ca produse ale întunericului, au fost mijloacele de propagandă.

Astăzi lumina a învins, iar oamenii care au luptat pentru întronarea dreptății sociale au biruit. Capitala Moldovei se poate mândri cu împrăștiere de idei generoase, dar nu trebuie uitat că tot de aici s'au propagat ideile de ură și vrăjmășie, care au contaminat și alte regiuni ale țării. Vlădica Justinian și cu puținii la număr din părțile R. Vâlcei au luptat împotriva duhului întunericului având de înfruntat multe primejdii. Călăuziți de idealul statornicirii dreptății sociale au continuat lupta până la complectă biruință. Iată de ce bucuria ce se manifestă azi, la care și natura ia parte prin această zi frumoasă, este îndreptățită ca o răsplată morală a unui ideal izbândit. Biserica a câștigat prin persoana I. P. S. Mitropolit Justinian o forță neînfricată în lupta pentru ridicarea poporului și pentru redresarea instituției divine pe temelia adevărată întemeiată de Hristos.

D-l Mihail Dragomirescu, primul efor al Bisericii ortodoxe române aduce salutul său însoțit de îndemnul unui sprijin real din partea Eforiei. Astăzi se pune o temelie nouă, pe care se constituie drumul de azi și de mâine al Bisericii.

Se va spune: am fost la instalarea I. P. S. Mitropolit al Moldovei. În adevăr acest moment depășește cadrul unei festivități protocolare, căci de față se găsesc reprezentanții cei mai feluriți ai poporului. Democrația populară face apel la toți oamenii să o servească, căci servindu-o pe ea, pe popor îl ajută. În munca de ridicare a masselor populare sunt chemate toate forțele vii, chiar și acelea care au avut unele metehne, dar de care s'au lepădat văzându-le goliciunea și șubrezenia. Democrația de azi nu este o democrație de formă ci una și de con-

ținut. Cine vrea s'o slujească, s'o slujească nu în formă, ci în conținut.

Biserica trebuie să servească democrația populară română în conținutul ei, și este o garanție că noii ierarhi, în frunte cu I. P. S. Justinian, vor împlini cu prisosință această poruncă a vremii de azi.

D-l Octav Livezeanu, Ministrul Informațiilor, ia cuvântul, nu în calitate oficială ci în aceea de prieten de luptă politică și socială cu I. P. S. Mitropolit Justinian.

D-sa evocă ani din urmă, cu un deceniu, când câțiva olteni luptau împotriva fascismului care se instaura în țară. Puțini au fost pe atunci acei care au descifrat marele dezastru pe care avea să-l aducă fascismul în omenire și, în special, în țara noastră. Fascismul a introdus regimuri de dictatură, de oprirea poporului. Consecințele se văd acum, după ce poporul a avut de îndurat cele mai grele mizerii. Lupta antifascistă de atunci s'a dovedit cea adevărată, căci dreptatea totdeauna triumfă. I. P. S. Justinian s'a aflat în mijlocul nostru al celor, care n'am pierdut curajul și n'am încetat să luptăm. Astăzi se constată că principiile pentru care am luptat au fost drepte și de aceea atmosfera de bucurie este îndreptățită. Noi n'am luptat pentru interese particulare, ci pentru cele ale obștei, ale poporului.

Acesta este sensul luptei în cadrul regimului democrației populare. I. P. S. Mitropolit Justinian ocupă azi un loc de frunte în biserică, și nu va fi cel din urmă, căci vrednicia personală îi deschide drumul. Biserica întărește democrația prin oameni cari îi înțeleg adevăratul ei sens.

D-l prof. univ. Dr. Vasile Mârza, ministrul României la Bruxelles, remarcă că a îmbrăcat haina de luptă pentru democrație în timpuri de asuprire socială.

Slujitorii Bisericii nu toți au fost la datoria pe care le-o impunea misiunea lor. Chiar atunci când unii dintre preoți ce purtau păcate pe umerii lor, când s'au desmeticit și s'au pus în slujba poporului, aceștia au fost ajutați.

Citează cazul preotului Bârliba dela Feredeni-Botoșani care rămânând în mijlocul poporului după alungarea hoardelor hitleriste, când a scris d-lui prof. Dr. V. Mârza să-i vină în ajutor pentru a stârpi epidemia de tifos, D-sa a intervenit și s'a trimis o echipă de medici sovietici; scăpând astfel populația dela pră-

păd. Preoțimea care este ridicată din popor, poporului să-i slujească.

Cu venirea I. P. S. Justinian rătăcirile nu vor mai fi posibile, căci preoțimea va fi îndrumată spre rostul ei social așa cum îi este misiunea. Crucea nu va mai fi întrebuințată ca paravan pentru alte scopuri dăunătoare poporului așa cum s'a întâmplat sub dictatura legionară antonesciană.

D-l Ion Niculi, deputat, subliniază că au fost și cazuri când nu s'a luat nici-o atitudine împotriva războiului hitlerist. Dimpotrivă unii din clerici au favorizat acel măcel în care s'au pierdut sute de mii de tineri. Nu s'a văzut nici un slujitor care să protesteze împotriva trimerii la moarte a poporului nevinovat.

Rostul Bisericii este să propoveduiască pacea, nu ura, vrăjmășia și moartea. Deaceia venirea ca Mitropolit al Moldovei a Inalt Prea Sfințitului Justinian va însemna aducerea unui duh sănătos printre membrii Sf. Sinod.

D-l prof. Cezar Parteni, rectorul Politehniceii, aduce salutul corpului profesoral și găsește prilej de a mulțumi I. P. S. Justinian pentru deosebitul interes arătat pentru plasarea studenților la practică, pentru ajutorul dat celor săraci și pentru crearea de posibilități profesorilor ca să se recreeze la unele din mănăstiri pe timpul vacanței.

D-l prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, constată că atmosfera creată la această agapă prietenească pare a fi aceea a unui banchet filosofic. Cu instalarea I. P. S. Mitropolit Justinian nu-i vorba numai de o schimbare de persoane, ci de o mentalitate, de o atitudine pozitivă pentru întărirea democrației. Biserica se găsește la o cotitură și numai oameni cu concepții nouă îi vor da orientarea potrivită. În osatura ei dogmatică biserica nu va suferi schimbări, dar nu va rămânea împietrită pe tărâmul social. Guvernul va sprijini și moral și material, o biserică activă, o biserică socială, aceea care să stimuleze întărirea democrației populare. I. P. S. Justinian a fost chemat să conducă Mitropolia Moldovei, ca o răsplătire a talantului bine întrebuințat, după pilda din Evangheliile. Dar răsplătiri mai mari îl așteaptă pentru activitatea pe care o desfășoară pentru ridicarea poporului la conștiința drepturilor sale.

La sfârșitul acestor elogieri răspunde tuturor I. P. S. Mitropolit Justinian.

I. P. S. Sa mulțumește reprezentanților autorităților ieșene, în frunte cu d-l prefect Const. Bordeianu, care i-au pregătit o primire atât de călduroasă și frumoasă. Asta înseamnă un puternic îndemn pentru munca de viitor, știindu-se susținut de dragostea celor cu răspundere de treburile obștești.

Mulțumește d-lor miniștri care au ținut să-l însoțească la cea mai importantă solemnitate din viața sa și să asigure pe onoratul Guvern de tot devotamentul și de toată puterea de muncă pe care va pune-o în serviciul Patriei.

Prietenilor Vâlțeni, cu care I. P. S. Sa a conlucrat în Olte-
nia la atâtea înfăptuiri, le făgăduiește că le va păstra o prietenie sporită, căci amintirile măresc intensitatea nostalgiei. În acelaș timp autoriză delegația vâlceană să ducă vestea în satul său de naștere, că își ia angajamentul să le ridice o biserică din nou, cu cheltuială proprie. Acolo în satul natal, a împărțit paște de sărbătoarea Invierii Domnului la rugămintea poporului, care nu avea preot. Poporul l-a îndemnat să se facă preot încă din clasa II-a de seminar. Clipa aceea a fost hotărîtoare pentru viitorul său.

Deasemenea mulțumește tuturor preoților din administrația centrală și din eparhie pentru modul demn în care s'au prezentat dând pildă de ordine și frumoasă ținută pe tot timpul solemnităților. I. P. S. Sa remarcă zelul preoților moldoveni pe care acum îi cunoaște și are siguranța că toate directivele ce le va da vor fi duse la îndeplinire. Călduroase mulțumiri a adus tuturor invitaților cât și d-lui prof. P. Todicescu directorul școlii Normale «Vasile Lupu», care așa de binevoitor a primit pe toți, fapt ce va rămâne ca o amintire neștearsă.

Diaconul GHEORGHE I. MOISESCU

ALEGEREA P. C. ARHIMANDRIT FIRMILIAN MARIN IN SCAUNUL DE ARHIEPISCOP AL CRAIOVEI

După împlinirea scaunului de mitropolit al Moldovei, Marele Colegiu Electoral a fost chemat în ziua de 20 Noembrie 1947, ca să aleagă păstor vrednic și pentru eparhia din nou înființată a Arhiepiscopiei Craiovei.

Se știe că în anul 1945 prin desființarea Mitropoliei Olteniei, ținutul de peste Olt rămăsese cu o singură eparhie, a Râmnicului Nouului Severin, care avea o întindere prea mare pentru puterea de ocârmuire duhovnicească a unui singur ierarh. Ca atare, Înaltul Guvern în dreapta sa înțelegere față de trebuințele sufletești ale provinciei oltene, a dat ascultare glasului ei, înființând la Craiova o Arhiepiscopie ortodoxă, prin legea votată de Adunarea Deputaților în ședința dela 26 Maiu 1947.

Iar în ziua alegerii sorții au căzut asupra celui mai smerit, dar și celui mai iscusit vlăstar din stepena călugărimei noastre, care din pruncie a îmbrăcat haina cinului și cu nesaț s'a adăpat din izvoarele pline de învățătură ale sfinților Părinți. Este vorba de Prea Cuviosul Arhimandrit Firmilian Marin, dascălul de geografie dela seminarul Central și călugărul mult încercat în meșteșugul cărturăriei bisericești. Fire blajină și zâmbitoare, cu viața încercată în ispitirile tagmei și ascultările mănăstirești, cu pătrundere lăuntrică, dar plin de duhul înțelepciunii, dascălul Firmilian s'a dovedit o podoabă aleasă a Bisericii noastre, hărăzit să cinstească mândra eparhie la care a fost chemat s'o păstorească. Inclinarea către truda cărturărească și zăbava stăruitoare asupra comorilor de gândire creștinească, au făcut din acest fiu al gliei de pe meleagurile Buzăului, în umbra trăirii sale duhovnicești, o făclie arzătoare pentru luminarea norodului nostru drept credincios. Din condeiul său au curs ani dearândul sute și sute de pagini mărunte din letopisețul creștin al vieților de sfinți, de învățături alese, de tălmăciri iconografice, ori de mărturii culese din vechile predanii.

Pe bună dreptate s'a spus, că alegerea părintelui arhimand-

drit Firmilian în scaunul de arhiepiscop al Craiovei răsplătește nu numai truda unei vieți închinată școalei și bisericii, dar ea leagă în chip fericit [și cele mai bune nădejdi de păstoria tânărului ierarh chemat să ocârmuiască duhovnicește ținutul oltenesc, unde au strălucit pe vremuri atâția vlădici harnici care au trăit în sfințenia muncii pentru carte și biserică.

* * *

După săvârșirea Doxologiei în biserica Sfintei Patriarhii, membrii Colegiului Electoral au trecut în sala Adunării Deputaților. La ora 11 I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Bălan, președintele Colegiului, a deschis ședința, dând cuvântul d. prof. Stanciu Stoian Ministrul Cultelor, care a cetit Mesagiul pentru convocarea Marelui Congres Bisericesc în Colegiu Electoral pentru alegerea arhiepiscopului Craiovei. Apoi I. P. S. Mitropolit al Ardealului Dr. Nicolae Bălan a rostit următoarea cuvântare de deschidere:

Mărit Colegiu Electoral,

„Arhiepiscopia Craiovei, pe seama căreia avem să alegem astăzi păstorul duhovnicesc, s'a format pe teritoriul întinsei jurisdicției a acelu Mitropolit Antim de pe la anul 1380, numit în informația istorică „dinspre Severin” și pe urmele vremelniceii Episcopii a Strehaiei dela 1679.

Prestigiul cetății Craioveștilor,—care a fost sporit în timpul din urmă prin întemeierea Universității, pe cale de a fi organizată,—cerea și sub raport bisericesc, un scaun vlădicesc propriu. El va însemna o vatră nouă de lumină pe seama harnicului popor drept credincios al Olteniei.

Domniile-Voastre aveți să alegeți, prin votul și prin încrederea ce o veți acorda, pe făclierul acestei Arhiepiscopii. Dumnezeu să vă ajute să puteți alege pe cel mai demn a purta această misiune frumoasă”.

După constituirea biroului și facerea apelului nominal, s'a început votarea. Este vrednic de arătat faptul că pe banca ministerială se aflau toți membrii Inaltului Guvern în frunte cu d. Prim Ministru Dr. Petru Groza.

La despuirea scrutinului s'a constatat ca Prea Cuviosul Arhimandrit Firmilian Marin a întrunit majoritatea de 144 voturi din totalul de 196 voturi exprimate.

Potrivit acestui rezultat I. P. S. Mitropolit Nicolae Bălan, Președintele Colegiului Electoral, a proclamat ales în scaunul de arhiepiscop al Craiovei pe părintele arhimandrit Firmilian Marin. După aceea I. P. S. Sa a urat noului arhiepiscop păstorie rodnică, spre binele credincioșilor al clerului, prin următoarea cuvântare:

Inalt Prea Cuvioase Părinte Arhimandrit,

„Mă bucur ați aduce la cunoștință că Marele Colegiu Electoral, întrunit astăzi, prin votul său, te-a chemat pe Cuvioșia ta la scaunul arhiepiscopiei Craiovei. Marele Colegiu Electoral și-a pus încrederea în persoana Inalt Prea Cuvioșiei tale, în nădejdea fermă că îți vei înzeci puterile cu care te-a înzestrat Dumnezeu pentru binele acelei Arhiepiscopii. Fă, Inalt Prea Cuvioase, din această ctitorie a vremurilor noi, un focar de viață duhovnicească în stare să se compare cu trecutul glorios al Craiovei și al aceluia ținut românesc.

Dumnezeu să-ți stea în ajutor cu darul și binecuvântarea sa; cu toate gândurile bune și înalte ce le vei nutri în suflet, să poți să le pui în practică, să le înfăptuești, spre binele credincioșilor și al clerului pe care îl vei păstori.

Dumnezeu să te binecuvinteze și să-ți ajute“.

Intâmpinat cu aplauze nesfârșite, Prea Cuviosul Arhimandrit Firmilian s'a urcat la tribună și a rostit cu graiu liniștit și limpede, această cuvântare, în care a învăluit nu numai trecutul bisericesc al Olteniei ci și mărturisirea cu care înțelege să păstorească această eparhie.

Inalt Prea Sfințite Președinte, Domnilor Miniștrii, Onorat și preacinstit Colegiu bisericesc,

„Sub focul sutelor de priviri și de citiri critice, cuvântul meu se înfățișează slab, iar emoția mă covârșește. Deaceia îmi veți ierta lunecarea vorbei, nădăjduind s'o biruesc cu sinceritatea.

Sunt fiul unor țărani pălmași din munții Buzăului. Cunosc adânc obida acestor trudiți ai muncii și istovirea lor pentru pâinea zilnică și duc cu mine, în mormânt, această viziune a țărănimii, înfiptă, în glie și legată puternic de pământ.

A doua stare a vieții mele s'a cheltuit în mănăstire: ani de noviciat în mănăstirea Ciolanu-Buzău—vatră sfântă de schivnici—și la 18 ani, monah și ierodiacon în mănăstirea Cozia din

Vâlcea—ca o fericită coincidență a alegerii mele pentru una din eparhiile Olteniei. De atunci m'am ispitit în trudă cărturărească, administrativă și didactică, predând geografia și străduindu-mă să arunc în sufletele ucenicilor mei puținele împăcării între științele acestei lumi și știința lui Dumnezeu. Acesta este statul meu duhovnicesc.

Acum, că m'ați chemat la înalta vrednicie de păstor al Craiovei, mă închin mai întâi marelui Dumnezeu și mă încredințez ocrotirii cuviosului Grigorie Decapolitul, a cărui pomenire o facem astăzi și ale cărui moaște se află în mănăstirea Bistrița din Vâlcea. Aduc prinos de recunoștință Înaltului Guvern care a hotărât convocarea Marelui Colegiu electoral bisericesc. Mulțumesc Sfântului Sinod și I. P. S. Președinte, care ieri și azi a condus cu tact, obiectivitate și înțelepciune operațiile votării, în conformitate cu Legea de organizare a Bisericii Ortodoxe Române. Sunt adânc mulțumitor Marelui Colegiu și mai ales Adunării Eparhiale, care s'a sbuciumat îndelung ca să aleagă dintre cei buni pe cel ce l-a socotit mai bun. Mulțumesc, încă, și celor cari nu m'au votat, pentru că înseamnă că au văzut în alții calități pe care eu nu le am și pe care mă voiu strădui să le câștig.

Onorat Congres,

Nu mă pot opri să stăruiesc asupra profilului admirabilei Oltenii, unde mă trimiteți să păstoresc. Cunosc cadrul ei geofizic din lungile mele peregrinări geografice. Din aceste cercetări pe teren și din documentări cărturărești, am desprins apoi cadrul ei etnic, ale cărui trăsături de seamă sunt: puritatea elementului local, specificul oltean înfățișat prin: limbă, port, datini, folklor, artă, umor și simț practic, — și o anumită viziune, înselată după dreptate, libertate și demnitate. Această viziune a fost, mai ales izvorul mișcărilor sociale de eliberare pornite de Tudor Vladimirescu și vestitul Popa Șapcă. Adaog deasemenea că Oltenia a strălucit și tinde către întemeierea unei culturi proprii, prin vistieria ei de tipărituri bisericești, prin curente de literatură, prin serioase cercetări istorice, prin strângerea vestigiilor sale în muzee, arhive și reviste, prin vechi școli de toate gradele, iar în urmă prin ^{SV}Universitatea craioveană ctitorită de ministrul culturii Domnul Ștefan Voitec. Incât sunt sigur că aceste coor-

donate vor înlesni slujirea mea duhovnicească precum și lucrarea mea practică într'un ogor binecuvântat de Dumnezeu și dinamizat de oamenii săi.

Când mă gândesc, însă, Onorat Congres, la moștenirea bisericească a Olteniei, mă înfricoșez de povarea ei. Căci dacă arhiepiscopia Craiovei ar părea că n'are un trecut, fiind nou înființată, istoria ei este totuși îngemănată cu a vechei episcopii a Râmnicului Noului Severin.

Cuprinsul acesta bisericesc a fost semănat de timpuriu cu puzderii de mănăstiri de întâiul organizator al vieții noastre monahale, Nicodim cel sfințit. Râvnei lui sfinte se datoresc: Vodița și Tismana, iar ucenicilor săi și marelui Domn Mircea cel Bătrân, Cozia unită cu Cotmeana. Boierii Craiovești și-au zidit necropola dela Bistrița-Vâlcea și au făcut Strehaia, unde a fost și scaun episcopal. Arnota și schitul Dintr'un lemn le-a ridicat evlaviosul Matei Basarab, iar Constantin Brâncoveanu, minunea arhitectonică și artistică: Horezul.

Anume am lăsat la urmă Govora și Râmnicul-Vâlci ca să pomenim cu laudă teascurile lor, din care au ieșit tipăriturile slavone și mai apoi cărțile „pre limbă românească” ale lui Damaschin și Viețile de sfinți ale lui Chesarie și Filaret, episcopi cărturari.

Din șirul de ierarhi ai Olteniei, peste 50 la număr, nu-mi îngăduie timpul să amintesc decât pe strălucitul mitropolit Antim Ivireanul, trecător pe la Râmnic, și pe Calinic supranumit cel sfânt, pentru cheltuiala lui în milostenie și ardere duhovnicească.

Iar mai aproape de noi, facem amintire de Athanasie Mironescu și Vartolomeu, episcopul care a lăsat în Biserica olteană duhul organizării, disciplinei și al unui ritm creator de pastorație.

În sfârșit, se cuvine să număr printre predecesorii mei și pe vrednicul, harnicul și bunul gospodar, Preasfințitul Arhiepiscop Eugeniu Laiu, care a condus înaintea mea arhiepiscopia Craiovei.

*Înalt Prea Sfințite Președinte, Prea Sfințit Sinod,
Domnilor Miniștri, Mărit Congres,*

Sfârșesc cuvântul meu cu o mărturisire de credință, pe care o socotesc un document, cu care va să mă înfățișez înaintea judecății oamenilor și în fața judecății lui Dumnezeu.

„Din încredințarea temeiurilor evanghelice și apostolice, precum și ale sfintelor predanii, mărturisesc că Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel de o ființă cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, este întemeietorul și capul Bisericii creștine, care sub călăuzirea Duhului Sfânt păstrează neștirbit depozitul învățaturii și al doctrinei Sale. Știm apoi că misiunea lui Hristos în lume este răscumpărarea și asigurarea mântuirii sufletești a omului, după cum rezultă din cuvintele apostolului Pavel și din evanghelie: „Că așa a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Unul născut l-a dat, ca tot cel ce crede în El, să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan III, 16). Iar pe baza trimiterii în lume a apostolilor: „Mergând, învățați și propovăduiți la toate popoarele, botezându-le pre ele în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (Matei XXVIII, 19), afirm o succesiune apostolică neîntreruptă, transmisă episcopilor prin punerea de mâini și prin harul dumnezeesc al Sfântului Duh.

Ca urmare, sunt încredințat că religia creștină este o religie absolută, care tinde la desăvârșirea duhovnicească a individului și a societății umane; dar că această desăvârșire se face în numele unei morale creștine, ale cărei principii fundamentale sunt: libertatea, egalitatea, sobornicitatea, universalismul și comuniunea de dragoste.

În virtutea acestor principii, istoria lumii dovedește că Biserica creștină ortodoxă a mers întotdeauna alături de poporul umilit, deposedat de drepturi, sărac și împilat, poruncind slujitorilor săi să facă așijderea și să susțină ideile și stăpânirile care năzuesc și luptă pentru întruparea acestor comandamente ale vieții pământești și ale mântuirii sufletești.

Astfel, când Biserica rostește prin apostolul Pavel cuvintele: „nu mai este rob, nici slobod; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți, în Hristos Iisus” (Galateni, III, 4, 28), ea afirmă *libertatea* omului, putința lui de reeducare și reconstrucție; însă mărginește exercitarea acestui principiu, obligând pe creștini să nu întrebuițeze libertatea spre rău (Galateni V, 12), spre vătămarea aproapelui și a societății (I Corinteni VIII, 9), și împotriva „stăpânirilor celor mai înalte..., care dela Dumnezeu sunt rânduite” (Romani XIII, 1).

Dar afirm mai ales *egalitatea* spirituală și materială a omului, după capacitatea lui de suflet și de muncă. În conformitate cu

acest principiu, Biserica a revoluționat lumea romană, a restabilit valoarea omului și a interzis oriunde și oricând s'ar produce ca: exploatarea omului de către om. Considerând condiția socială ca pe una din formele robiei spirituale, cred că slujitorii Bisericii ortodoxe sunt obligați să lupte pentru egalitatea sexelor și desființarea reminiscentelor nobilitare, întemeiate pe sânge și pe latifundii. În fruntea egalizării sexelor, pentru care creștinismul luptă din zorii săi, stă emanciparea femeii; pentru că femeia este chiagul familiei, care creiază corpul social. este proprie funcțiunilor cari prelungesc familia în largul societății (școli, așezăminte pedagogice, institute), este mult mai capabilă pentru buna conducere a binelui comun și poate fi o pioneră a refacerii spirituale și reconstrucției materiale în țară și în lume. Cu atât mai vârtos se impune clerului ortodox lupta împotriva robiei economice, căci așa a înțeles Biserica atunci când a nimicit sclavajul din imperiul român și sclavajul negru al istoriei moderne. Suntem deci hotărâți să sprijinim, pe bază de doctrină și de predanii, desființarea sclavajului contemporan sub orice formă, pentru că cred în demnitatea muncii și în dreptul omului de a beneficia de ea în mod egal și în proporție cu funcția lui socială; demnitate și drept afirmate de pilda Mântuitorului și a ucenicilor săi și exprimate negativ de apostolul Pavel când zice: „Cine nu muncește să nu mănânce” (Tes. II, 3, 10).

Principiul *sobornicesc* reiese din cuvintele Mântuitorului: „Unde sunt doi sau trei adunați în numele meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” și are drept urmare datoria clerului ortodox de a milita pentru dreptul deliberativ al colectivității poporului și a predica împotriva despotismului, dictaturii, hegemoniei de orice natură.

După cum, în virtutea principiului *universalist*, slujitorii lui Hristos au obligația să lupte în contra rasismului, șovinismului și exclusivismului, după cuvintele apostolului neamurilor: „Nu mai este Iudeu, nici Elin..., pentru că voi toți una sunteți, întru Hristos Iisus” (Galateni III, 28); iar în senz pozitiv, să lupte pentru înfrățirea popoarelor și pentru unitatea lumii într'o turmă și un păstor.

Noi știm, în sfârșit, că *comuniunea de dragoste* este principiul cel mai scump al Bisericii lui Hristos și că fără el creștinul

și mai ales păstorul bisericesc sunt" aramă sunătoare, ori chimval gălăgios" (I Corinteni XIII, 1).

Iubirea topește egoismul și realizează comuniunea intimă dintre persoanele umane, este sufletul societății și chiagul solidarității sociale și al păcii internaționale. De aceea, cu toată constatarea Mântuitorului că „în lume războaie vor fi”, clerul de toate treptele trebuie să osândească războiul de cotropire și îngenuchiere a popoarelor și să binevestească necontenit pacea creatoare și buna înțelegere între neamurile pământului.

În consecință, pe temeiurile doctrine și pe baza dezvoltărilor morale, care decurg din doctrină, noi suntem absolut convinși că cea mai bună modalitate de atingere a idealurilor Bisericii creștine ortodoxe și singura formulă de servire a poporului român este democrația care, și conceptual și faptic, mână poporul nostru spre o ordine în care dreptatea și iubirea, libertatea și frățietatea, propășirea pașnică și destinul nostru se vor împlini pe deplin.

Ne obligăm, deci, să fim prezenți în orice operă de asistență socială a țării, să sprijinim reformele democratice, cu toate bisericile surori și deci și cu marea Biserică rusă, să ajutăm la dobândirea întregă a prieteniei dintre noi, și popoarele vecine, să conlucrăm la susținerea ortodoxiei și să infuzăm în sufletul credincioșilor și al clericilor noștri duhul unei comunități ideale.

Așa, și numai așa să-mi ajute Dumnezeu!

HIROTONIA ÎNTRU ARHIEREU A P. C. ARHIMANDRIT FIRMILIAN MARIN

În ședința sa de la 20 Noemvrie 1947, Sfântul Sinod, urmând rânduiala canonică, a purces la cercetarea actelor de alegere în scaunul de arhiepiscop al Craiovei și dovedind că ele s'au săvârșit cu paza tuturor prevederilor cuprinse în lege, a aprobat alegerea făcută de Marele Colegiu Electoral și după examinarea canonică a conferit Prea Cuviosului Arhimandrit Firmilian Marin rangul ierarhic de arhiepiscop.

După confirmarea alegerii P. C. Arhimandrit Firmilian, de către Înaltul Guvern, în ziua de Duminică 30. Noemvrie 1947 s'a săvârșit și taina hirotoniei P. C. Sale în sfințita treaptă a arhieriei, de către I. P. S. Mitropolit Justinian al Moldovei, PP. SS. Ar-

hieriei Veniamin P. Sinaitul și Athanasie D. Bârlădeanul, în biserica Sfintei Patriarhii, de față fiind d. prof. Stanciu Stoian Ministrul Cultelor, profesorii Facultății de Teologie din București în frunte cu P. C. Decan Pr. Petre Vintilescu, profesorii seminarului Central și o mare mulțime de credincioși și preoți, care prin prezența lor la slujbă au ținut să-și arate bucuria laolaltă pentru alegerea făcută în scaunul de arhiepiscop al Craiovei.

La sfârșitul sfintei Liturghii, potrivit datinei bisericesti, I. P. S. Mitropolit Justinian a înmănat I. P. S. Firmilian cărja de păstorie a Arhiepiscopiei Craiovei, făcându-i urări de spornică lucrare în noua treaptă a arhieriei, folosindu-se de visteria harurilor neprihănite revărsate asupra sa și ducând mai departe truda vieții în ogorul bisericii, prin lumina cugetului, prin jertfa dragostei și rugăciunea neostenită, de la înălțimea scaunului în care a fost ales.

I. P. S. Arhiepiscop Firmilian al Craiovei a mulțumit I. P. S. Mitropolit Justinian, rostind această cuvântare într'aripată, plină de cel mai curat duh creștinesc și de cea mai aleasă mărturisire a sfințelor predanii.

*Inalt Prea Sfințite și Prea Sfințiți ierarhi, Domnule Ministru,
Prea cinstiți părinți și iubiți credincioși,*

„Mi-am adus aminte, în preziua înfricoșatului meu răspuns arhieresc, de cuvintele Apocalipsului: „Fost-am răpit intru Duhul, în ziua Domnului, și am auzit în urma mea glas ca de trâmbiță, care zice: Ceia ce vezi, scrie în carte”. (Apocalips, I, 10-11). Am scris aci văzul meu lăuntric, căci vorba tremură iar crezele mele sunt arse de cărbunele dumnezeesc al Isaiei. Sue apoi, în mine, o neasemănată cutremurare, care face să tacă tot trupul și să grăiască mai mult tăcerea inimii.

Prea sfințit sobor arhieresc

M'ați întâmpinat astăzi cu întrebarea: „Ce ai venit să ceri dela noi?”. Ați ascultat dogmatisirile mele. Iar prin punerea mâinilor Voastre curate, ați chemat harul asupra mea „harul intru tot Sfântului Duh”, murmurând în taină rugăciunea sfințitoare pentru înjugarea mea evanghelică, pentru vrednicia mea, pentru întărirea smereniei mele „prin venirea, puterea și harul

Sf. Duh" care a întărit pe apostoli și prooroci, a uns pe împărați și a sfințit pe arhieri.

M'ați îmbrăcat, apoi, în sacos de bazileu, mi-ați încins grumazul cu omoforul dumnezeescului dar, m'ați încununat cu mitra marelui arhieriu Hristos. Și, întru sfârșit mi-ați încredințat toiagul păstoresc, cu îndoita lui trebuință: toiag de reazim și trăire; toiag de trezvie și certare.

Incât, pot să rostesc cu evanghelistul, Ioan înaripatul: „Sunt astăzi plin de duh” și pot năzui cu smerenia către lauda care zice: „Bucură-te, arhierie, căci vrednic mire ți-a logodit ție biserica”.

Dar mari și înfricoșate sarcini ați pus asupra mea, înalților ierarhi, pe cât de mari și peste fire sunt puterile încredințate sacerdoțiului meu; sarcini și puteri, cari uimesc pe sfinții îngeri și au îngrozit pe marele Vasile și pe Ioan Gură-de-Aur.

Căci, prea cinstiți ascultători, după așezământul nostru dogmatic, arhierul este chipul lui Hristos, cu întreita Lui plenitudine de haruri. Și eu trebuie să fac asemenea Lui; adică: să învăț, să jertfesc și să sfințesc. De voiu zăbovi să învăț, vițele mantiei arhieresti îmi vor aduce pururea aminte că râu de graiuri evanghelice se cade să iasă din gura mea; și aceste graiuri se cuvine să fie line, ca lumina potolită a vecerniilor de seară, și dulci ca sunetul clopoțelilor dela sacosul arhieresc.

De voiu lenevi să jertfesc (și aceasta să nu-mi fie mie), mă vor mustra hlamida mea roșie, coroana de spini ce port pe cap și crucea din vârful toiagului arhieresc care, toate mărturisesc de neasemănata jertfă a Mântuitorului Hristos, pentru ispășirea păcatelor noastre și pentru mântuirea lumii. Iar omoforul de pe grumazul meu mă va sili să caut oaia cea pierdută, s'o mântui din gura lupului necuvântător și să o aduc în staulul sfințeniei.

Dar poate, cumva, un arhieriu a lui Dumnezeu să stea mut cu mintea și inpietrit cu inima în văzduhul de vapaie al bisericii? Nu. De trei ori nu. Căci — îl cuprinde și-l răpește acest templu, unde toată făptura laudă pe Domnul, îl cutremură letopiseții sângelui creștin — zămislți de zugrăvi pe pereți bisericilor, îl insuflețesc scripturile, predania, hotărârile soboarelor ecumenice, îl aprind desăvășirile schimnicilor din peșteri și din munți, îl înalță tămâia rugăciunilor de obște și soborul nevăzu-

telor puteri, care urcă și coboară între cer și pământ, ca pe o scară a patriarhului Iacov.

Am ispitit după putință, ccmorile de sfătuiți ale Părinților bisericești. Știu, încă, poruncile pauline către episcopii Timotei și Tit, precum și soborniceștile scrisori ale apostolilor Petru, Ioan și Iacob. Le-am tōpit în sufletul meu, ca pe aurul de preț al pastorației episcopale. Și de urmarea lor voi răspunde în fața înfricoșatului județ. Nu știu, însă, cum voi răspunde de sufletele încredințate mie, pe care va să le înfățișez nemitarnicului Judecător și să dau socoteală de ele.

Pentru aceasta și pentru trezirea arhieriei mele voi folosi din visteria harurilor aceste isvoare de puteri: mila, iertarea, neptihănirea, rugăciunea, smerenia, dragostea și pacea în Dumnezeu.

Cu înțelesul de acolo, Mântuitorul a spus: „Milă voesc, iară nu jertfă” iar ce este o „inimă milosădnică” ne-o spune Isac Sirul, stâlpul pustiei, când zice: „Este un pârjol al inimii peste toată făptura, peste oameni, peste animale, păsări, diavoli și peste întreaga zidire”; cu această milă nădăjduesc eu, să aduc cerul pe pământ și să mă învrednicesc și eu de îndurarea stăpânului.

După cum cu iertarea până la „de șaptezeci de ori câte șapte”, sunt încredințat că voi întemeia între păstoriți „sărutarea păcii” și singur voi putea să întorc neprietenilor și obrazul nelovit.

Mă voi feri de prihănire, în toate chipurile; fie că e vorba de întinarea trupului, fie de lumina dreptății, fie — mai ales — de întinarea arginților, pentru că am jurat călugăriei mele: castitate, supunere și sărăcie; și așa vreau să mor: episcop sărac.

Ce aripi uriașe, ce stâlp a lui Moise, ce rug nears este rugăciunea, ori în pravilă, ori în euharistie, ori cu prilejuri felurite. Prin ea voi culca ființa mea pe pieptul lui Hristos. Iar de-mi va ajuta Dumnezeu, voi cerca chemarea neostenită și tainică a numelui lui Hristos, căci aceasta este „rugăciunea minții”, sau după vorba psalmistului, „o înălțare lăuntrică a inimii”.

Voi fi smerit ca mielul lui Dumnezeu, care, „fără de glas împotriva celui ce-l tun de pre dânsul, așa nu și-a deschis gura sa”

Dar mai vârtos, voi arde de dragostea lui Dumnezeu și de dragostea pentru aproapele, în care se plinește legea și proorocii și din care apostolul Pavel a făcut imnul biruinței creștine de vreme ce numai „celui ce se leapădă de sine, în întregime, i se deschid tainele dragostei lui Dumnezeu”, pe care apoi el o „revarsă într-o dragoste nemăsurată pentru frații săi”.

Atât de mult îndrăznește această dragoste pentru oameni, încât Moisi zicea odinioară lui Dumnezeu: „De le ierți păcatele, apoi iartă-le; de nu, șterge-mă și pe mine din cartea în care m'ai scris”; ori ca apostolul Pavel: „aș dori (de s'ar putea) să fiu eu insumi anatema, pentru frații mei”.

De se va putea, voi tind într-un sfârșit către suspinul desăvârșirii: pacea în Dumnezeu, pe care părinții Filocaliei o numesc „treaptă înaltă, dragoste transfigurată, liniștită, cumpătată, smerită și nemăsurată” sau mai pe scurt: „tăcerea inimii”. În această tăcere, „eu dorm, dar inima mea veghează”—zice avva Grigorie Sinaitul.

La capătul acestor șapte drumuri, eu sunt încredințat că voi sorbi în pace paharul morții, ca să mă scol într-un Inviere, după scrisul neajunsului Pavel, către Corinteni: „se seamănă trupul într-un stricăciune și înviază într-un nestricăciune” (I Cor. 15, 42).

*Inalt Prea Sfințite și Frea Sfințiților Stăpâni, cinstiți părinți,
și iubiți creștini ai lui Hristos!*

Nu îndrăznesc să înfrunt alegerea lui Dumnezeu și îndestularea Sfântului Duh, când m'a așezat pe mine nevrednicul în scaunul înalt de arhieru. Deaceia, răspund cu insuflatul Isaia: „Iată eu, trimite-mă pe mine” și robesc ființa mea lui Dumnezeu și Preacuratei Maicei Sale. Cânt apostolului Sciției, Andrei întâiul chemat, slava vecerniei din ziua de azi a pomenirii sale. Mă încredințez mijlocirilor cuviosului Dimitrie cel nou la moaștele căruia am ingenunchiat peste douăzeci de ani în Catedrala Patriarhiei și nădăjduiesc în ocrotirea sfântului Episcop Firmilian, al cărui nume mi l-am ales la tunderea în monahism.

Sub cortul înalt al Proscomidiei, voi junghia fără încetare Mielul pentru sănătatea Domnilor Domni: Justinian al Moldovei,

Veniamin Sinaitul și Athanasie Bărlădeanul, martorii și arhieriei sfințitori ai mei.

Dascălilor mei de teologie, le făgăduesc neclătinarea mea de pe „piatra” credinței și le pretind să mă cheme la ascultarea jurământului de la licență, când voiu șovăi; iar colegilor și ucenicilor mei de seminar le păstrez neștirbită dragoste și sprijinul meu.

Incredințez pe cinstiții preoți de buna mea slujire, pe prieteni de îmbrățișarea mea, iar pe credincioșii cei de față de binecuvântarea mea.

Adaug cuvânt deosebit pentru monahii din țară și monahii-ucenici ai mei și-i incredințez că nu voi rușina cinul din care am ieșit și în care am rămas.

Veșnică pomenire părinților mei duhohnicești, mării călugări Eftimie Georgescu-Obrocea și Athanasie Popescu care m'au născut în Domnul.

Iar voi, tulpini ale vieții mele, mamă și scumpe tată, bucurați-vă, că din voi a odrăslit mlădiță arhierască. Bucurați-vă și voi mătușe și soră-rudenii după trup, rudonii după duh și mă pomeniți veșnic în rugăciunile voastre.

Acum că totul s'a plinit, mă cuceresc puternicului Dumnezeu și încheiu cu troparul Cincizecimii: „Bine ești cuvântat Hristoase, Dumnezeul Nostru, cela ce prea înțelepți pre pescari ai arătat, trimițându-le lor Duhul Sfânt și printr'inșii lumea ai vânat, iubitorule de oameni, Slavă Ție”. Amin.

A urmat apoi o agapă frățească în Palatul Patriarhal, la care au luat parte I. P. S. Mitropolit Justinian, d. prof. Stanciu Stoian Ministrul Cultelor, PP. SS. Arhieriei Veniamin Sinaitul, Athanasie Bărlădeanul, profesorii Facultății de Teologie în frunte cu P. C. Preot Decan Petre Vintilescu, P. C. Preot Gheorghe Vintilescu. Directorul Cancelariei Sfântului Sinod, profesorii seminarului Central și mulți fruntași ai vieții noastre culturale și bisericesti, în mijlocul cărora a lucrat I. P. S. Arhiepiscop Firmilian.

Au toastat: I. P. S. Mitropolit Justinian pentru I. P. S. Patriarh Nicodim, făcându-i urări de sănătate și pentru I. P. S. Arhiepiscop Firmilian căruia îi dorește păstorie rodnică și îndelungată. D-l prof. Stanciu Stoian Ministrul Cultelor, închinând

pentru poporul român „care face din munca sa rugăciune și se roagă muncind”. Au mai tostat P. C. Preot Petre Vintilescu în numele Facultății de Teologie din București, al cărei student și licențiat este I. P. S. Arhiepiscop Firmilian; Pr. Vasile Ionescu în numele seminarului Central unde a fost profesor I. P. S. Arhiepiscop Firmilian. Deasemenea au mai vorbit P. C. Prof. Pr. Gr. Cristescu, Pr. Olimp Căciulă și P. S. Arhieru Athanasie D. Bârlădeanul.

Tuturor le-a răspuns în cuvinte calde I. P. S. Arhiepiscop Firmilian mulțumind pentru dragostea ce i s'a arătat cu acest prilej și făgăduind că va fi la înălțimea nădejdlor puse în Prea Sfinția Sa de toți ce l-au ales și de toți aceia care au mărturisit că îi prețuesc râvna și strădania depusă până acum pe ogorul bisericesc și cărturăresc.

INSTALAREA I. P. S. FIRMILIAN ÎN SCAUNUL DE ARHIEPISCOP AL CRAIOVEI

În ziua de 22 Dechemvrie 1947, I. P. S. Arhiepiscop Firmilian a primit după tradiția noastră bisericească îndătinata investitură; când i s'a înmănat cărja de arhipăstor al eparhiei oltene cu scaunul la Craiova, de față fiind reprezentanții Sfântului Sinod, Membrii Inaltului Guvern în frunte cu d. Prim Ministru Dr. Petru Groza, Secretarul General al Ministerului de Culte, Decanul Facultății de Teologie din București și Directorul Cancelariei Sfântului Sinod.

Iar în ziua de Duminică 28 Dechemvrie 1947, a avut loc și instalarea în scaunul Arhiepiscopiei de la Craiova, la care au luat parte: P. S. Episcop Lt. Athanasie Bârlădeanul, delegatul I. P. S. Patriarh Nicodim, d. nii Miniștrii: Tudor Ionescu, Dr. Macavescu și Gr. Geamănu, d. I. Nistor Secretarul general al Ministerului Cultelor, Diac. Gheorghe I. Moiescu Secretarul Sfântului Sinod, reprezentanții autorităților civile și militare din Craiova, deputații eparhiali și o mare mulțime de clerici și mireni.

De la gară I. P. S. Arhiepiscop Firmilian a mers la Palatul Administrativ unde s'a făcut prezentarea autorităților. De aici s'a format un alaiu de diaconi, preoți și călugări, în frunte cu fanfara militară, însoțind pe noul Chiriarh până la biserica Sf. Dumitru, hărăzită prin lege de catedrală arhiepiscopală.

După săvârșirea doxologiei, d. I. Nistor Secretar general al Ministerului de Culte a citit decretele de confirmare și întărire în scaun a I. P. S. Arhiepiscop Firmilian, iar Diaconul Gheorghe I. Moisescu a citit gramata patriarhală de investitură canonică. Apoi d. Secretar general I. Nistor a rostit o cuvântare din partea Ministerului Cultelor, iar P. S. Episcop Lt. Athanasie Bârlădeanul a grăit un cuvânt de înscăunare în numele I. P. S. Patriarh Nicodim, arătând pe scurt sarcinile legate de înalta slujbă în care a fost ales vlădica Firmilian prin votul Marelui Colegiu și încrederea factorilor de răspundere ai țării.

I. P. S. Arhiepiscop Firmilian a răspuns la urmă prin această cuvântare:

Prea Sfințite, Domnilor Miniștrii, Prea cinstiți părinți și iubiți credincioși.

„La leatul 1850, Noemvrie 23, episcopul Râmnicului, Calinic cel sfânt nota pe o hârtie — găsită printre documentele mele — următoarele: „Am ajuns în Craiova în zi, Sâmbătă, în episcopie, întâiași dată, unde ne-am așezat să iernăm.” La aproape o sută de ani, tot pe vreme de iarnă, smerenia Noastră se așează în scaunul nou înființat, al Arhiepiscopiei Craiovei, din îndurarea lui Dumnezeu, prin legiuita alegere a Marelui Colegiu electoral bisericesc, cu împuternicirea și voința Înaltului Guvern al țării.

Un trecut bogat este crestat pe răbojul bisericesc al Olteniei și o sumă de chiriarhi este înscrisă în catagrafia ei ieratică, înainte și după pomenitul episcop. Astfel, din preajma ființării bisericești a leatului 1370 și până la 1850 s'au scurs 480 de ani de cronică religioasă și au păstorit în acest ținut ortodox 37 de episcopi, iar dela 1850 până în vremea Noastră au curs alți o sută cincizeci de ani cu cei 13 ierarhi ai săi. încât, istoria Bisericii oltene însumează: cam 577 de ani de organizare și 50 de înalți vlădici.

E cu puțință, întreb eu, să înscrie cineva—necum să desfășoare — viața, truda faptelor și urmele slăvite ale atâtor înaintași, în răstimpul scurt al acestei întâmpinări? Nu. Și deaceia, vom mărgini palida Noastră înfățișare, mai întâi, la câteva socotințe generale și, mai apoi, la puține chipuri cari strălucesc cu laudă în apusul episcopat oltean.

Cu privire la socotințele noastre generale, însemnăm aici

că, din cei 50 de ierarhi ai Bisericii oltene, 11 au ajuns mitropoliți pe scaunul Ungro-Vlahiei. Adăugând la acest număr pe cei 15 episcopi vechi de Severin, cari erau de fapt Mitropoliți ai Ungro-Vlahiei, ne dăm seama de vechimea și marea însemnătate a episcopatului oltean, unde se cercau vredniciile și se formau primații Principatului Țării Românești și chiar ai închegării noastre naționale. Cei mai mulți dintre ierarhii Olteniei, odrăsleau, apoi, din mănăstiri — vetre ale sfințeniei și culturii. Unii au păstrat în titlurile lor numele lavrelor, din care au purces în episcopat, precum: Eftimie dela Olteni, Dionisie dela Cozia, Ștefan dela Sadova, alt Ștefan, dela Govora, Inochentie dela Tismana. Iar alții, ca: Ștefan dela Sadova, Clement și Calinic sfântul au îmbrăcat peste ornatele arhieresti schima marelui și ingerescului chip, încheind desăvârșit petrecerea lor în lume. Ca încheiere a socotințelor, mărturisim că nu știm câți dintre cei 50 de ierarhi au fost de neam și rudenie oltenească; ceea ce înseamnă că Biserica Olteniei a îmbrățișat păstori de pretutindenă, cum mă îmbrățișează azi pe mine, fără întinarea îngustului regionalism.

Dintre chipurile de ierarhi, trecători pe la Râmnic sau pristăviți pe tronul episcopal, amintim numai pe aceia cari s'au luat la întrecere în întreita lor râvnă: evlavia, gospodăria și cărturăria; iar dintre aceștia, numai luminătorii de mâna întâia.

Dela 1705—1708, când a fost chemat în scaunul Mitropoliei, Oltenia a avut noroc de cel mai minunat păstor al timpurilor lui, *Antim Ivireanul*. „Streinul” acesta din Caucaz era un „cumul” de daruri și de alese înzestrări: poliglot, tipograf, xilograf, caligraf, desenator, arhitect, imnograf, zugrav, orator, muzicograf, gospodar, samaritean, patriot și mucenic. Pare uimitor și totuși el s'a veșnicit în lucrări pe cât de perfecte, pe atât de felurite, încât e cu neputință de înșirat aci. De numele său gospodăresc sunt legate îmbunătățirile episcopiei dela Râmnic; de meșteșugul tipograficesc, șirul de cărți bune și mai cu seamă începutul de românizare a cărților de slujbă; iar de darul său literar și oratoric făurirea vechii și înmiresmatei noastre limbi bisericești, precum și dulcele cuvântări, rămase nouă în „*Didahii*”.

Așa de puternic a rămas imboldul lui Antim, încât urmașul său la Râmnic, *Dimitșchin* (1708.—1725), n'a dat odihnă, 10 ani, condeiului său până n'a tălmăcit în românește, din greacă

și slavonă, mai toate cărțile de slujbă, pe lângă alte isvoade de cazanii și cunoscute tâlcuiri; cărți netipărite din cauza ocupației austriace.

Peste 50 de ani, alte două lumini ale episcopatului oltean vor da în tipar tălmăcirile lui Damaschin, le vor spori cu altele și vor făuri veacul de desăvârșită românizare a slujbei bisericesti și de înzestrare a culturii noastre cu lucrări de doctrină și apologetică teologică. Călător prin Rusia, cunoscător de grecește, latinește și franțuzește *Chesarie* (1773—1780) „Românul” — cum îl numește cronicarul Chesarie Daponte — a fost atât de milostiv, încât un simplu negustor, auzind de moartea lui, rostește în București: „Cât va sta Țara Românească arhieru ca Chesarie nu va mai dobândi”. Negustorul avea dreptate și altfel, căci șirul de tipărituri ale episcopului Chesarie este fără pereche la Rînaic și în fruntea lor stau Mineele cu viețile de sfinți, în 12 mari volume. Iar urmașul său, *Filaret* (1780—1792), a mers pe același drum cărturăresc și a sfârșit tiparul acestor lucrări de mare căpetenie.

Intre 1850—1868, Oltenia are parte și de un sfânt: episcopul *Calinic*, care a poposit în Craiova pe timp de iarnă, după cum ne-a fost cuvântul. Făcea parte dintre „paisieni” și a trăit în sfințenia muncii și a înfrânării. „El încheie cu vrednicie șirul curăților călugări fără arginți, al ctitorilor de cărți și clădiri de închinăciuni, al sufletelor de arhierii cari o clipă nu și-au închipuit că fapta ori gândul lor scapă de sub ochiul privighetor a lui Dumnezeu”, zice un mare istoric.

Palpări mai târzii găsim în *Ghenadie Enăceanu* (188—1898), editorul *Condicii Sfinte* muntene, tipăritor și strângător de foarte multe documente. Iar din vremea noastră, găsim aci sufletul cutezător și adâncă organizare bisericască a episcopului *Vartolomeu*.

*Domnilor Miniștri,
Părinților păstori și cinstiți ascultători,*

Am stăruit până aci numai asupra unei laturi a vieții oltești: laturea bisericască. Am stăruit mai lung; pentru că este o grea moștenire pentru mine și un drumar pentru episcopatul meu. Cunosc, însă, și alte valori ale admirabilei Oltenii, care toate laolaltă formează în prezent, statul său spiritual sau ceiace, cu

un cuvânt mai nou, se cheamă „etosul” său. Astfel, este în deobște știută energia neamului dela apus de Olt, la care se adaugă: sinceritatea, agerimea minții, dârzenia caracterului, curajul adevărului, unitatea de simțire și de lucru, ținuta lui morală. Apoi o bogată tradiție: limbă, port, datină, folklor, artă și simț practic, alcătuiesc specificul oltean. Peste toate, o anumită viziune, însetată de dreptate, libertate și demnitate; din care viziune au purces, din munți și din ogoare, mișcările sociale ale lui Tudor Vladimirescu și ale anului 1907. Știu că Oltenia tinde către o cultură proprie, prin cântăreții săi în versuri și în proză, prin cercetătorii istoriei și scormonitorii vestigiilor sale. Muzeele sale regionale sunt vrednice de invidie. Revistele sale, *Arhivele Olteniei*, *Ramuri* și altele au grupat cărturari de pretutindeni. Tiparul său dela „Scrișul Românesc” și „Ramuri” nu poate fi uitat, pentru ținuta sa apuseană. Iar învățământul de toate gradele a rămas tot bogat și va deveni și mai bogat, pentru că domnul Ministru Ștefan Voitec, cărmaciul culturii naționale, i-a imprumutat strălucirea Universității craiovene-coroană a gândirii și impuls către nebănuite cercetări. Netăgăduit că tot în visteria de cultură și organizare s'a vărsat și efortul prețesc al „Renașterii” care trebuie adusă la înflorire.

Acest prezent, străbătut până în fibre de un slăvit trecut, sunt sigur că va înlesni și păstoria și lucrarea Noastră practică.

Iubit cler și binecuvântat popor,

Aripile mele duhoynicești se cuvine, de astă dată, să se restrângă la biserica slujirii noastre arhiepiscopale și la zidirea închinării noastre. Din plămada trecutului și din seva prezentului, noi trebuie să zidim un viitor. De aceia, ca încheiere, vom aminti mai întâi câteva din poruncile Bisericii, care sunt în acord cu duhul înouitor al vremii, și după aceia vom arăta trăsăturile de seamă ale păstoriei Noastre.

Porunca ce statornicește raportul dintre Biserică și Stat este ceia ce s'a zis: „Dați, dară, Cezarului cele ce sunt al Cezarului și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu”. Iar ceia ce s'a zis, este din gura lui Hristos.

Din scrisul apostolului Pavel cetim datoria noastră către stăpânire: „Orice suflet să se supună Înaltelor stăpâniri, căci nu este stăpânire fără numai dela Dumnezeu; iar cele ce sunt, dela

Dumnezeu sunt rânduite. Pentru aceea cine se împotrivesc stăpânirii, se împotrivesc rânduelii lui Dumnezeu" (Romani, XIII, 1-2).

În privința corpului social al Bisericii și aplicării principiilor sale, conștiința mântuirii noastre, Sfânta Scriptură, este plină de porunci, de îndatoriri morale și de condiții ale răsplătirii noastre creștine. Noi nu putem uita niciodată că Evanghelia este pavăza săracilor, ocrotirea văduvelor și orfanilor, vestea cea bună a celor trudiți de muncă și nerăsplățiți, izvorul egalității în drepturi și bunuri, cartea păcii, frățietății și conlucrării propășitoare între popoarele pământului. Când puternicii și stăpânii țărilor s'au ridicat și au împilat poporul cel mult și necăjit Isaia prorocul a strigat împotriva, prin cuvintele: „Vai de legiuitorii care fac pravili nedrepte și de scriitorii cari scriu hotărâri silnice, ca să îndepărteze pe cei săraci dela judecată, să răpească dreptatea oropsiților poporului meu, să prade pe văduve și să despoaie pe cei orfani!" (Isaia, X, 1—2). Dreptul omului la muncă este netăgăduit, după cum rezultă din scrisul apostolului Pavel către Tesaloniceni. Dar și dreptul lui la roadele muncii și la stăpânirea câmpului de muncă îl poruncește Dumnezeu, când zice: „Nu lega gura bouului care treeră..." (I Cor. IX, 9) sau: „Vrednic este lucrătorul de plata sa" (Matei IX, 10). Chiar și raporturile din întreprinderi sau alte laturi practice ale vieții le prevede Scriptura, când hotărăște: „Să nu asuprești pre simbriașul sărman și pe cel obijduit din frații sau din străinii care locuesc în așezările din țara ta. Dă-i simbria lui în fiecare zi și soarele să nu asfințească peste el, căci este sărman și el are nevoie de ea; astfel el ar începe să strige către Domnul împotriva ta și tu ai rămâne împovărat de păcate" (Deut. XXIV, 14—15).

Către acest regulator al vieții noastre pământești, Evanghelia, și către formele de viață și conducere care sunt în spirit creștin, trebuie să ne întoarcem, dacă nu vrem să auzim rechizitoriu Mântuitorului: „Vai vouă cărturarilor și fariseilor fățarnici".

Trăsăturile păstoriei noastre vor fi: munca, cinstea, dreptatea, mila, blândețea și desăvârșita lucrare în slujba poporului și a Bisericii la care se închină.

Vom trebui să întemeem această eparhie și va trebui să avem sprijinul tuturor: autorități, cler și popor; căci parafrazând pe apostolul Pavel, dacă ați dorit arhiepiscopie, bun lucru ați dorit; însă s'o ajutați.

Vom stărui ca preoțimea să treacă și pe teren social prin înjugare la opere de asistență și caritate creștină și prin transformarea ei în pioneră a păcii, înțelegerii și frăției.

Vom deschide schiturile și mănăstirile, după putința slujirii sociale și efortului misionar : cămine, orfelinate, tabere de reeducare civică și morală.

Vom face apel la cărturari și la orice oameni din ogorul muncii: negustori, plugari, și muncitori-a ajuta țara, biserica și cărmuirea poporului.

Vom lucra împreună cu conducătorii culturii la luminarea satelor și stingerea analfabetismului.

Vom sprijini orice tindere democratică, fiindcă la temelie Bisericii stă spiritul democratic, care porcede din demofilia ei.

Cu aceste făgăduințe și cu nădejdea împlinirii lor ;

Salut pe reprezentantul Ministerului Cultelor care a rostit imputernicirea legiuită de a păstori această eparhie.

Salut pe reprezentantul Inalt Prea Sfințitului Nicodim, Patriarhul României și Președintele Sfântului Sinod, care ne-a întărit prin gramata patriarhicească.

Salut pe Domnii Miniștri—reprezentanți ai poporului oltean-veniți să întărească și aci atitudinea binevoitoare pe care Guvernul o are față de Biserica ortodoxă română și față de toți slujitorii săi, mari și mici.

Călduroasă mulțumire autorităților locale, reprezentanților culturii și muncii, preoțimii și închinătorilor, cari m'au primit cu largă îmbrățișare.

O smerită rugă și desăvârșită închinare puternicului Dumnezeu, care este nădejdea, scăparea și acoperământul meu".

După solemnitatea instalării din biserica Sf. Dumitru, I. P. S. Arhiepiscop Firmilian a fost condus cu același alaiu la Palatul Administrativ, unde a avut loc, în sala de consiliu, o recepție oficială. Cu acest prilej s'au rostit cuvântări, după cum urmează: Preotul Consilier D. Brânzeiu în numele Arhiepiscopiei Craiovei; d. C. Nicolaescu-Plopșor din partea Consiliului Eparhial; d. Primar al Municipiului Craiova, un deputat în numele parlamentarelor celor trei județe ale eparhiei Craiova, Rectorul Academiei de agronomie, generalul Comandant al Garnizoanei și Inspectorul general școlar. Din partea Inaltului Guvern au vorbit d-nii

miniștrii Tudor Ioescu și Gr. Geamănu. Tuturor le-a răspuns I. P. S. Arhiepiscop Firmilian, mulțumind pentru primirea călduroasă ce i s'a făcut și pentru asigurările făcute că va fi ajutat în lucrarea de ocârmuire și păstorire a eparhiei la care a fost chemat.

La amiază a avut loc tot la Palatul Administrativ un prânz dat de Prefectura județului Dolj. La masă au rostit cuvântări: P. S. Episcop Lt. Athanasie Bârlădeanul, Pr. I. Cumpănașu prefectul jud. Dolj, d. Ministru Dr. Macavescu și șefii organizațiilor politice locale. La sfârșit a răspuns I. P. S. Arhiepiscop Firmilian mulțumind tuturor pentru dragostea cu care a fost întâmpinat și făgăduind că va munci, cu râvnă și se va strădui necontenit ca noua Arhiepiscopie să fie cu adevărat un așezământ de folos obștesc pentru evlavioșii olteni. Prin aceasta nădejdiile lor vor fi împlinite și îndemnate spre fapte tot așa de bune și vrednice de laudă.

Diaconul GHEORGHE I. MOISEȘCU

ALEGEREA P. C. PROTOPOP SEBASTIAN RUȘAN IN SCAUNUL DE EPISCOP AL MARAMUREȘULUI

După trecerea către cele veșnice a blândului episcop Dr. Vasile Ștan, eparhia voevodalelor ținuturi ale Maramureșului a rămas lipsită vreme de aproape trei ani de firescul ei păstor, căci împrejurările grele n'au îngăduit împlinirea scaunului cu un nou ocârmuitor duhovnicesc. Însă în ziua de 21 Noemvrie 1947 Marele Colegiu Electoral a fost chemat să aleagă un chiarh vrednic și pentru această latură de țară de unde au pornit acum șase veacuri descălecătorii Moldovei și unde truditul nostru neam păstrează până azi tradiții atât de vechi și de frumoase.

Ședința Marelui Colegiu s'a deschis la ora 11, după săvârșirea doxologiei, în Palatul Adunării Deputaților, sub președinția I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului. D-l prof. Stanciu Stoian, Ministerul Cultelor, a citit mesagiul pentru convocarea Marelui Colegiu Electoral, după care I. P. S. Mitropolit Nicolae a rostit următoarea cuvântare :

Mărit Colegiu Electoral,

„Alegerea de astăzi ne duce cu gândul spre pământul Voevodal al Maramureșului, în regiunea de jurisdicție bisericească a vechei stavropighii patriarhale dela Peri și a vlădiciei românești care a susținut cu mare curaj ortodoxia în acele părți, între anii 1551 și până la 1740. Așa încât menținerea truditului nostru popor din Maramureș, rămas vreme îndelungată fără alt reazim spiritual decât legătura cu mănăstirile fraților din Moldova, se datorește aproape exclusiv lui și mângâierii pe care i-a dat-o Biserica strămoșească.

Și astăzi, misiunea Episcopiei noastre ortodoxe a Maramureșului este ca să scoată poporul nostru de acolo din izolarea în care se găsește, în toate privințele și prin comunitatea ortodoxiei să-l ducă în circulația vieții românești de pe întreg cuprinsul țării. Dumnezeu să ne ajute“.

După constituirea biroului și facerea apelului nominal se procedează la vot. La despuerea scrutinului se constată că P. C. Protopop Sebastian Rusan a întrunit majoritatea de 115 voturi din totalul de 165 voturi exprimate. Potrivit acestui rezultat I. P. S. Mitropolit Nicolae, Președintele Colegiului Electoral proclamă ales, în scaunul de episcop al Maramureșului, pe P. C. Protopop Sebastian Rusan căruia îi urează păstorie rodnică și îndelungată.

Apoi P. C. Protopop Sebastian Rusan rostește următoarea cuvântare :

Inalt Prea Sfințite Președinte; Inalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți, Domnilor Miniștri, Mărit Colegiu Electoral,

„Prin votul cu care m'ați cinstit, v'ați așezat pe linia gândurilor răsbătătoare peste veacuri și a nădejduilor neumbrite de îndoeli ale slăviților voevozi descălicători și întemeetori de țară, care din Maramureș au pornit vârtej peste plaiuri să tocmească viață nouă și nouă rânduială pe pământul lăsat moștenire de Dumnezeu poporului nostru.

Aci, în Maramureș, pe granița rezistenței majore a țării, a fost ctitorită de cei dintâi responsabili ai destinului nostru, smeriții ciobani din Peri, Episcopia Voevodală a Maramureșului.

Am întreaga conștiință a marilor și grelelor mele răpun-deri în ceasul când primesc această istorică și glorioasă succesiune. Dar, purtând în mine tot clocotul vulcanic al generațiilor de plugari truditori, neodihniți pe ogoarele pâinii tuturor, pășesc cu încredere nesdruncinată spre marile datorii, impuse mie de lăsamântul secular al istoriei neamului meu.

Vremea radicalelor premeniri ale lumii de azi mă așează și pe mine în centrul uriașelor frământări și strădanii ale celor ce cu secole înaintea mea au fost autorii genezei și transfigurării veacului românesc.

Lumea noastră trăește în clipa de față febrele unui moment revoluționar unic în istoria popoarelor. Este vorba de o așezare a vieții colective, care nu poate fi servită cu formulele uzate până la refuz de cei ce i-au condus destinele cu omite-rea totală a singurelor sensuri valabile ale istoriei, adică cu excluderea esențelor vieții umane :

Demnitatea omului ;

Libertatea de conștiință ;

Dreptul de beneficiile și bucuriile muncii obligatorii pentru toți:

Responsabilitatea solidară înăuntrul colectivelor populare,

Se impune însă ca un imperativ de existență ca pe lângă valorificarea acestor esențe, să ne poruncim angajarea loială pe frontul păcii, singurul admisibil în lumina evangheliei, cu combaterea concomitentă și hotărâtă a tuturor imperialismelor agresive, practicate azi de lumea pseudo-creștină a predicatorilor păcii în dublă partidă — profit și pierdere — dar nu în ceea ce privește capitalul uman, ci în ce privește capitalismul marelor trusturi exploatatoare ale suferinței și mizeriei umane.

Dar eu, smerit preot al Bisericii mele, am învățat din tâlcul zilnic al Evangheliei săracilor, că:

La înfricoșatele întrebări ale Puternicului Judecător, nu voiu putea da răspunsul cel bine primit și izbăvitor, pentru cugetul meu și al lumii pe care am slujit-o decât dacă voiu putea mărturisi că: am hrănit pe cei flămânzi, am îmbrăcat pe cei goi, am mângâiat pe cei bolnavi, am cercetat cu dragoste pe cei din închisori, iar pentru mine și ai mei n'am râvnit nicicând agonisită necinstită, hrăpăreață și nemilostivă.

Și mai mult, am deschis altarului și amvonului drumuri de circulație în largul vieții, făcându-le prezente, active și salutare pretutindeni unde le solicită suferința omului.

Ceeace însemnează că spre deosebire de concepția acreditată și făcută inoperantă de lumea inerțiilor atribuite pe nedrept Evangheliei, care în realitate este o permanentă sursă de revoluții înnoitoare, eu îmi interpretez ca o supremă datorie în activitatea mea viitoare să dau dogmelor funcțiunea lor autentică de a servi realitățile imediate ale vieții colective.

Prea mult a fost subliniat aspectul dogmatic, contemplativ și transcendent al creștinismului ca să nu simțim nevoia urgentă de a pune în valoare funcțiunea socială a Bisericii care-l exprimă.

Hristos a fost crescut într'o familie de muncitori, în care el a fost ucenic și calfă pilduitoare pentru toate vremurile și pentru toți oamenii.

El a hrănit pe cei flămânzi, a tămăduit pe cei în suferință, a restabilit pe desmoșteniții soartei și a inaugurat astfel, El

cel dintâiu apostolatul social, obligator pentru toți cei ce ne numesc ucenicii Săi.

În această largă și generoasă perspectivă a slujirii *omului* și vieții colective, îmi fixează și îmi precizez eu azi, în fața Domniilor Voastre, misiunea mea de mâine.

Îmi voi interzice orice servilism, cu prețul oricărei jertfe față de acele idealuri, prin care nu sunt promovate interesele vitale ale poporului meu.

Prin toate aceste osârdii pentru binele și fericirea poporului, ne stă azi pildă Biserica militantă pe toate fronturile vieții sociale din marea noastră vecină și prietenă, Uniunea Republicelor Socialiste Sovietice.

Înalt Prea Sfințitul Alexei, întâiul stătător al pravoslavniciei Biserici surori din Răsărit, ne exemplifică prin trăirea permanentă, ce înseamnă o prezență socială a Bisericii în destinele istorice ale unui popor.

Când Apusul anglo-american încearcă să mobilizeze creștinătatea pentru un ecumenism, pus în slujba unor interese înavuabile, mai precis în slujba blocului ce se organizează în vederea unor noi agresiuni și convulsiuni mondiale, Biserica Uniunii Sovietice concentrează toate conștiințele ortodoxe pentru făurirea păcii între toate popoarele lumii.

Ecumenismul Bisericii ortodoxe ruse se subliniază în orizontul pacifismului evanghelic al popoarelor geloase pentru independență, libertate și suveranitate națională.

Aceasta este mărturisirea mea de credință și îndreptarul viitoare mele lucrări păstorale.

Și pentru că, prin încrederea Domniilor Voastre, mi s'a acordat posibilitatea acestei profesiuni de credință, eu vă mulțumesc.

Dar, vă făgăduiesc că nu voi îngădui niciodată exploatarea omului de către om. Și aceasta pentru că eu însumi sunt om.

Așa să-mi ajute Dumnezeu."

* * *

În ziua de 30 Noemvrie 1947, P. C. Protopop Sebastian Rusan, după ce a primit tunderea în monahism, a fost hirotonit arhieru, în biserica sfintei mânăstiri Cernica, de către I. P. S. Mitropolit Efrem Enăcescu și P. S. Arhieru Vicar Pavel Șerpe Ploeșteanul.

INSTALAREA PREA SFINŢITULUI EPISCOP SEBASTIAN
AL MARAMUREŞULUI

În ziua de 22 Decembrie 1947, Prea Sfinţitul Episcop Sebastian Rusan a primit investitura tradiţională, când i-a fost înmănată cărja arhierască de arhipăstor al Maramureşului, potrivit tradiţiei româneşti. Apoi P. S. Sa însoţit de părintele protopop Iosif Ţint, Secretarul Eparhial şi Deputat de Maramureş, a plecat din Bucureşti, îndreptându-se spre Sighet, pentru a i se face întronizarea canonică la reşedinţa Episcopală.

În ziua de 23 Decembrie 1947, ora 16, P. S. Episcop Sebastian a sosit în gara Valea lui Mihai, fiind aşteptat de autorităţile locale şi organizaţiile politice, precum şi de un însemnat număr de credincioşi în frunte cu părintele protopop Terentie Ciorogariu şi alţi preoţi. Coborând din tren P. S. Episcop Sebastian este întâmpinat de părintele Ciorogariu, care prin cuvinte simţite îşi exprimă bucuria de a-l putea primi, cel dintâi, la intrarea pe teritoriul Eparhiei Maramureşului, pe Stăpânul şi Arhiepiscopul său.

În numele Bisericii ortodoxe române şi al credincioşilor ei din Valea lui Mihai şi în numele autorităţilor din localitate îi urează bun sosir, exprimându-şi dorinţa de a propăşi Eparhia Maramureşului, sub înțeleapta conducere a Prea Sfinţiei Sale.

Prea Sfinţitul Episcop Sebastian răspunde prin cuvinte mişcătoare că vine în calitate de Episcop canonic în fruntea Eparhiei, cu cel mai curat gând de a munci în ogorul Bisericii lui Hristos şi de a purta cu demnitate steagul ortodoxiei româneşti pe meleagurile dela graniţa de Nord a Ţării. Binecuvintează poporul şi îmbrăţişează pe cele două fetiţe ce i-au înmănat un buchet de flori curate ca şi inima lor.

În aceeaşi zi, la orele 7 seara, P. S. Episcop Sebastian a sosit, cu acelaşi tren, în gara Carei, unde a fost întâmpinat de d. subprefect ca delegat al Prefecturii judeţului Sălaj, de către preoţimea tractuală a Protopopiatului Carei în frunte cu părintele C. Vârlan, de reprezentanţii tuturor autorităţilor civile şi ai organizaţiilor politice ale oraşului. Pe peronul gării era multime mare de popor din toate straturile sociale şi credincioşi care au ţinut să primească pe arhiepiscopul lor cu deosebită simpatie.

După coborârea din tren, primarul oraşului Carei a prezentat ilustrului oaspete tradiţionala pâine şi sare.

Dl. subprefect în numele județului i-a urat P. S. Sale bun sosit prin cuvinte alese. Părintele Const. Vârlan, în numele preoțimeii din Protopopiatul Carei, îl asigură pe noul vlădică de dragostea și devotamentul clerului și poporului dreptcredincios din Protopopiatul Carei.

Prea Sfințitul Episcop Sebastian mulțumește călduros vorbitorilor pentru cuvintele exprimate, spunând printre altele următoarele :

„Aceste clipe ce le trăiesc în mijlocul clerului și poporului meu, vor rămâne neuitate pentru mine. Dragostea ce-mi arătați astăzi, mă înalță sufletește și mă îndrituește a crede că voi fi secondat în activitatea pastorală ce o voi depune ca Arhiepiscop și Vlădică al vostru. Biserica are nevoie de susținători devotați și de luptători hotărâți, pentru ridicarea Ortodoxiei strămoșești. Urmați-mă în acțiunile ce voi întreprinde și lucrați în folosul Neamului și Bisericii noastre, ca împreună să culegem roadele cerești binecuvântate. Credincioșii noștri trebuie să cunoască că actuala conducere a Statului mi-a ajutat să ajung în acest înalt post de răspundere, ca Episcop al Eparhiei Maramureșului și căruia datori suntem cu toții să-i fim adânc recunoscători“.

Apoi P. S. Episcop Sebastian însoțit de mulțimea poporului și de autoritățile ce i-au ieșit întru întâmpinare, a pornit dela gară, îndreptându-se spre paraclisul din orașul Carei, unde s'a săvârșit o slujbă de mulțumire.

Primăria orașului a dat apoi seara, o masă în onoarea P. S. Sale. Au tostat dl. subprefect pentru Guvern, primarul orașului, reprezentantul cultului catolic, reprezentantul partidului comunist, director învățător Tătaru, iar în numele preoțimeii, preotul Gh. Munteanu. Toți vorbitorii au elogiat pe P. S. Episcop Sebastian. Tuturor le-a răspuns P. S. Sa, exprimându-și credința în tăria Bisericii și destinul Neamului românesc.

Neavând posibilitate să-și continue călătoria, P. S. Episcop a rămas noaptea la Carei.

A doua zi dimineața 24 Decembrie la ora 10¹/₂ a. m., a părăsit orașul Carei cu o drezină, însoțit fiind de Dl. Inginer Borza Vasile, îndreptându-se spre Satu-Mare.

În ziua de 24 Decembrie la ora 11 a. m., P. S. Episcop Sebastian și oaspeții însoțitori au sosit în gara Satu-Mare, unde îl aștepta de dimineață o mare mulțime de credincioși, în frunte cu prefectul județului Satu-Mare, primarul Municipiului, preoțimea tractuală în frunte cu părintele Vladimir Pușcariu consilier referent la Episcopia Maramureşului, reprezentanții tuturor confesiunilor, șefii autorităților civile și militare, reprezentanții partidelor politice și un însemnat număr de credincioși și mult popor din Municipiul Satu-Mare și din comunele învecinate.

La coborârea din drezină mulțimea face noului Episcop o călduroasă primire. Dl. prefect al județului Dr. Suta Mihail rostește un cuvânt de bun sosit în numele județului. Părintele Vladimir Pușcariu, consilier referent, în numele preoțimei și credincioșilor ortodocși din cuprinsul Protopopiatului Satu-Mare, îi urează păstorire îndelungată în fruntea Eparhiei și bun venit.

P. S. Episcop Sebastian mulțumește vorbitorilor pentru cuvintele rostite cu atâta însuflețire, rostind în continuare următoarele :

„Sosesc astăzi în orașul Satu-Mare nu în calitate ce o aveam până acum, nu de mult, ca Protopop, ci în demnitatea înaltă de Episcop titular și canonic al reînviatelor Episcopii a Maramureşului. Primirea cu care m'ați onorat la sosirea mea, m'a mișcat adânc sufletește. Citesc pe fețele voastre bucuria mare cu care mă întâmpinați și vă mărturisesc adevărat că aceeași bucurie o simt în sufletul meu în aceste momente neuitate pentru mine. Nu vă pot mulțumi în deajuns pentru grandioasa manifestație ce mi-ați făcut-o la sosirea mea. Ea este semnul de legătură trainică ce s'a cimentat între noi de când vă cunosc. În țara noastră trăim astăzi într'o eră nouă, eră democratică în care libertățile poporului sunt asigurate. Trebuie să pășim cu toții pe drumul indicat de stăpânirea actuală, convinși fiind că vom ajunge la limanul dorit.

Mulțumesc din suflet d-lui prefect, primarului orașului, preoțimei mele din tractul protopopesc Satu-Mare, pe care am condus-o ani de-a rândul ca protopop al ei, pentru devotamentul și sprijinul ce mi l-a dat în totdeauna în munca depusă cu râvnă în via Domnului; reprezentanților autorităților civile și militare și organizațiilor politice din Mu-

niciul Satu-Mare, precum și tuturor devotaților mei credincioși, cari m'au secondat în greaua misiune ce am îndeplinit-o în fruntea acestui protopopiat. Atașamentul și buna înțelegere, dragostea și interesul cu care m'au înconjurat distinșii mei credincioși ai parohiei centrale, au făcut să le păstrez o admirație pentru totdeauna. Pe mine mă așteaptă o muncă grea în fruntea Eparhiei ce mi-a fost incredințată spre păstorirea arhierescă. Biserica noastră strămoșească m'a chemat să-i servesc interesele ei înalte, Ortodoxia mă așteaptă să-mi pun în slujba ei toată energia și elanul cu care am fost înzestrat de bunul Dumnezeu. Voi lucra din răputeri să-mi văd Eparhia înflorită și să conduc cu dreptate și dragoste creștină clerul și poporul spre limanul mântuirii spirituale. Vă împărtășesc tuturor arhieresti binecuvântări“.

Impresionant a fost momentul când P. Sf. Sa s'a îmbrățișat cu toți credincioșii ortodocși din parohia Satu-Mare.

Intreaga asistență pornind dela gară, se îndreaptă spre Catedrala Ortodoxă Română, unde se săvârșește, de un sobor de preoți, slujba de mulțumită adusă Domnului.

În ziua de 25 Decembrie, la sărbătoarea Nașterii Domnului, Prea Sf. Sa a săvârșit în catedrala orașului slujba arhierescă, înconjurat de un sobor de preoți, la care au asistat un număr mare de credincioși, încât spațioasa și impunătoarea biserică, era plină până la cel din urmă loc.

În decursul Sfintei Liturghii, P. S. Sa a hirotonisit întru diacon pe tânărul Leonid Vulpe pe seama parohiei Drăgușeni.

La priceasnă a predicat P. S. Episcop Sebastian rostind cuvinte de înaltă semnificație și care a avut darul să cadă ca un balsam în inimile ascultătorilor, arzătoare după cuvântul mântuitor al lui Hristos.

În după masa aceleiași zile a urmat o recepție în sala de ședințe a Prefecturii județului Satu-Mare și la care au rostit cuvântări reprezentanții autorităților și cultelor din oraș. P. Sf. Sa le-a mulțumit tuturor participanților.

După recepție credincioșii ortodocși din Satu-Mare au organizat un banchet în onoarea P. Sf. Sale, și la care au participat un număr mare de intelectuali, veniți să cinstească prezența Prea Sfinției Sale, ca fost paroh și protoereu al Sătmarului.

Vineri seara, în ziua de 26 Dechemvrie 1947, au sosit la Satu-Mare, în vederea instalării, Prea Sfinţitul Emilian Mitropolit Locotenent al Sucevei ca reprezentant al Sfântului Sinod, D.1 Ministru Romulus Zăroni ca reprezentant al Guvernului, Prea Sfinţitul Episcop Nicolae Popovici al Orăzii, Prea Cucernicul Protopop Dr. Ioan Vască Secretar General, ca reprezentant al Ministerului Cultelor, Prea Cucernicul Părinte Protoiereu Stavrofor Victor Cocinschi Consilier Patriarhal, ca reprezentant al Consiliului Central Bisericesc şi Prea Cucernicul Părinte Vespasian Velehorschî Consilier Referent, ca reprezentant al Mitropoliei Sucevei.

În onoarea Înălţilor oaspeţi, Domnul Prefect al judeţului Satu-Mare Dr. Suta Mihail a dat un banchet, cu care prilej s'au rostit mai multe toasturi ocazionale.

În dimineaţa zilei de 27 Dechemvrie 1947, Înălţii oaspeţi în frunte cu P. S. Episcop Sebastian Rusan şi numeroşi credincioşi din Satu-Mare, sosesc în gara Halmei cu un vagon special ataşat la trenul Satu-Mare—Sighet, unde au fost primiţi de autorităţile locale şi părintele Constantin Vârlan, împreună cu un însemnat număr de credincioşi din parohia Halmei.

Părintele Constantin Vârlan, printr'o cuvântare însufleţită, salută în numele parohiei pe P. S. Sebastian, şi pe oaspeţii însoţitori, urând noului Episcop sănătate şi păstorire îndelungată.

A răspuns P. S. Sebastian care, mişcat de primirea călduroasă ce i s'a făcut, a asigurat pe cei prezenţi că preluând conducerea Eparhiei, va fi un bun urmaş al Sfinţilor Apostoli şi va lucra cu interes şi râvnă mare pentru propăşirea bisericii strămoşeşti a Eparhiei Maramureşului. Împărtăşeşte celor prezenţi binecuvântarea arhierască.

La orele 15.30 p. m. în ziua de 27 Dechemvrie soseşte trenul în gara Câmpulung la Tisa, aducând pe Înălţii oaspeţi. Dela Sighet sosiseră în această gară, o delegaţie a Consiliului Eparhial compusă din D. nii Ioan Romaniţă Primprocuror la Tribunalul Maramureş şi Traian Iorga Casier la Sucursala Băncii Naţionale a României din Sighet, în frunte cu P. C. Protopop Vasile Magdău Consilier şi Revizor Eparhial, aşteptând întâmpinarea Prea Sfinţiei Sale şi a distinşilor oaspeţi însoţitori.

Pe peronul gării se mai aflau Comandantul Companiei de Grăniceri cu un Pluton de Grăniceri, d.1 Nicolae Tudor din

partea Legiunei de Jandarmi și d-l Dr. Mezei Gheorghe Șeful Siguranței din Sighet și alți cetățeni.

După ce trenul sosește în gara Câmpulung, în timp ce Prea Sfințitul Episcop Sebastian însoțit de D-l Ministru Zăroni, se coborâse din vagonul special, plutonul de grăniceri dă onorul, iar Prea Cucernicul Părinte Protopop Vasile Magdău întâmpină pe Prea Sfinția Sa cu următoarele cuvinte :

Prea Sfințite Stăpâne,

„Suntem solii Eparhiei Maramureșului, Eparhie care a fost hărăzită Prea Sfinției Voastre prin voința lui Dumnezeu și a factorilor competenți ai Țării și Bisericii spre păstorie arhierescă.

În aceste momente, când ați intrat pe teritoriul plaiurilor noastre voivodale, în Țara descălicătorilor de Neam, în frumosul și istoricul Ținut al Maramureșului, vă prezentăm omagiul de dragoste și devotament al clerului și poporului dreptcredincios din această latură de Țară. Sosirea Prea Sfinției Voastre din fruntea Eparhiei, ne umple sufletele de bucurie. Rugăm Pronia Cerească să vă dea sănătate și păstorie îndelungată, să puteți duce pe culmi de glorie destinele acestei reînviată Episcopii a Maramureșului, spre binele și fericirea Bisericii noastre strămoșești și a Neamului nostru Românesc.

Bindecuvântarea Prea Sfinției Voastre, să fie bindecuvântarea Domnului peste Eparhie și credincioșii ei.

Intru mulți ani Stăpâne”.

P. S. Sebastian, după ce răspunde acestui cuvânt de bun sosire, mișcat sufletește, până la lacrimi, îmbrățișează pe delegații Consiliului Eparhial, dând mâna părintească și cu ceilalți reprezentanți ai autorităților civile și bisericești eșite întru întâmpinarea P. Sf. Sale.

Cu toții se urcă apoi în vagonul special, iar trenul se pune în mișcare, ducând pe P. Sf. Sa și Înălții oaspeți și însoțitorii lor spre Sighet, orașul de reședință Episcopală, unde la gară așteptau o mare mulțime de popor în frunte cu toate autoritățile, să-i facă o primire măreață, așa cum se cuvine unui patriarh al Bisericii noastre străbune.

Pe peronul gării frumos pavoazată cu drapele, aștepta întru

întâmpinare D-1 Prefect al judeţului, primarul oraşului şi toţi şefii autorităţilor civile şi militare din localitate.

La coborârea din tren a Prea Sf. Episcop Sebastian o companie de grăniceri prezintă onorul, iar fanfara întonează un imn de slavă.

În uralele nesfârşite de bun sosit ale mulţimii, în numele Consiliului Eparhial, rosteşte un cuvând de bun sosit d-1 Consilier Referent Victor Bota. În numele judeţului, vorbeşte d-1 prefect Nicolae Vancea, iar în numele oraşului, este întâmpinat cu tradiţionala pâine şi sare de d-1 primar Teodor Vancea.

Dela gară, mulţimea încolonată în frunte cu un banderiu de călăreţi şi corul Episcopiei, se îndreaptă spre reşedinţă.

La reşedinţa episcopală P. S. Sebastian este întâmpinat de un sobor de preoţi îmbrăcaţi în odăjdii în frunte cu P. C. Preot Iosif Ciorbec Consilier Referent, care i-a prezentat Sfânta Evanghelie şi Crucea, salutând pe noul Episcop în numele clerului din Eparhie, spunând între altele:

„Măine Prea Sfinţite se împlinesc 10 ani de când un alt vrednic fiu de ţăran păşise pragul acestei Capele; era primul Episcop al reînviatai Episcopii din Peri, Prea Sfinţitul Vasile Stan de Răşinari.

Viaţa Prea Sfinţitei Sale o cunoaşteţi mai bine ca oricare altul, fiindu-vă dascăl, iar Prea Sfinţia Voastră un sincer admirator. Ştim că figura-i blândă de Ierarh, vă este pururea înainte, iar conduita Prea Sfinţiei Sale vă este ghid pentru viaţă. Ştim că preotul Sebastian de acum 40 de ani, din cea mai săracă parohie din Munţii Apuseni, nu şi-a uitat de suferinţele celor mulţi înfrăţiţi cu glia şi că din bogăţia sufletului lor pe atât de mare pe cât de săraci materialiceşte erau, s'a adăpat din plin. Ştim că soarta, care nu arareori v'a fost vitregă, v'a învăţat ce înseamnă iubirea faţă de cei mici şi în suferinţi...

Fie ca cerul ce azi îşi cerne fulgi albi de zăpadă să vă binecuvinteze cu ani mulţi şi sănătate spre a păstori îndelung şi cu vrednicie, istorica Vlădicie a Maramureşului“.

La orele 17 p. m. în paraclisul Episcopal s'a oficiat un Te Deum de mulţumită la care au participat Înalţii oaspeţi şi mult popor.

În cinstea înalților demnitari, a avut loc seara la ora 8 în saloanele Prefecturii, un banchet oferit de dl. Prefect al județului. Cu această ocazie a vorbit dl. Ministru Romulus Zăroni, subliniind importanța Cooperăției în Țara noastră și eforturile depuse de Guvern pentru a ridica poporul la un trai mai bun.

Duminică 28 Decembrie 1947, orele 10 a. m. în paraclisul Episcopal plin în întregime de credincioși, de reprezentanții tuturor cultelor, de șefii autorităților civile și militare și ai organizațiile politice, s'a slujit Sfânta Liturghie arhierescă în frunte cu I. P. S. Emilian Mitropolit Locotenent al Sucevei, P. S. S. Lor Episcop Dr. Nicolae Popovici al Orădiei și Sebastian al Maramureșului, înconjurați de un mare sobor de preoți.

În cadrul acestei sfinte slujbe, se face instalarea solemnă a P. S. Episcop Sebastian.

În numele Mitropoliei Sucevei vorbește I. P. S. Mitropolit Lt. Emilian, asigurând pe P. S. Sebastian de toată dragostea și sprijinul din partea Mitropoliei a cărei sufragană este Episcopia Maramureșului.

P. S. Episcop Dr. Nicolae Popovici urează noului chiriarh al Episcopiei Maramureșului, păstorire rodnică și îndelungată și-i dorește să poarte cu vrednicie jugul greu dar plăcut al crucii lui Hristos.

În numele Înaltului Guvern vorbește Dl. Ministru Romulus Zăroni care își exprimă încrederea că Episcopia Maramureșului prin P. S. Sebastian și-a găsit omul vrednic a duce destinele Bisericii și Neamului dela granița de Nord-Est a Țării la culmi de glorie, pe linia democratică trasată de Guvernul prezidat de dl. Dr. Petru Groza.

P. C. Victor Cocinschi, Consilier Patriarhal, citește Gramata Sfântului Sinod, prin care se împărtășește binecuvântarea I. P. S. Patriarh Nicodim asupra P. S. Episcop Sebastian și asupra începutului activității P. Sf. Sale.

În numele Ministerului Cultelor, vorbește P. C. Preot. Dr. Ioan Vască, Secretar General în Ministerul Cultelor, aducând calde urări P. S. Episcop Sebastian, exprimându-și convingerea că în persoana P. S. Sale, Episcopia Maramureșului și-a găsit un vrednic urmaș al Vlădicilor din Peri și al regretatului Episcop Vasile, decedat cu doi ani în urmă.

Răspunde P. S. Episcop Sebastian tuturor vorbitorilor spunând:

Prea Sfinţii Părinţi, Domnule Ministru, Iubit cler şi drept-credincioşi creştini,

„Mă cutremur întru cele dinlăuntru ale mele în aceste clipe, când urc treptele tronului arhieresc al Eparhiei Ortodoxe Române a Maramureşului, pe care l-a cinstit cu atâta vrednicie ilustrul meu înaintaş de pioasă amintire Episcopul Dr Vasile Stan, mutat către Domnul. În aceste momente dator sânt eu smeritul, în primul rând, să dau mărire Dumnezeului strămoşilor noştri pentru toate câte mi-a dat mie.

Voia celui Atotputernic m'a chemat în slujba sa, iar factorii competenţi ai Ţării şi ai Bisericii noastre străbune, mi-au pus pe umeri această înaltă misiune de a păstori turma mie încredinţată de pe aceste frumoase plaiuri maramureşene, ţinut istoric cu bogate realizări în domeniul bisericesc, în încercatul său trecut.

În aceste clipe solemne, ar fi să mă cutremur de înalta obligaţiune la care am fost chemat, dacă nu aş auzi, în taina sufletului meu, şoapte coborâte din sferele cereşti, ale atâtor rânduri de Vlădici, ca Ilie Iorest, luminatul şi neînfricatul Stoica şi întregul şir de egumeni mucenici din Perii Maramureşului, la a căror jertfelnicie privind, le voi urma credinţa.

Demnitatea arhierescă ce mi-a fost dăruită mă obligă să păşesc pe urmele atâtor Ierarhi trecuţi în istoria sbuciumatei noastre vieţi bisericeşti de pe aceste plaiuri, ce s'au perindat la cârmuirea vechei şi istorice Eparhii din Perii, pentru mărturisirea şi apărarea dreptei credinţe.

Urmele atâtor locaşuri mănăstireşti şi mormintele bătrânilor, ne fac proba evidentă că înainte cu sute de ani pe aici credinţa strămoşască era în floare şi ortodoxismul era puterea de viaţă a înaintaşilor noştri.

Ăeste mărturii mă îndeamnă să depun toată râvna şi străduinţa ca aceeaşi credinţă pe care au păstrat-o cu jertfe şi sacrificii de mucenici, strămoşii noştri şi pe care a încercat invidia omenească să o stingă cu desăvârşire, să o reaprind şi să o fac măreaţă şi strălucitoare ca în trecut. În interes superior bisericesc şi unitar, mă voi strădui ca toţi Români cari au aceeaşi limbă şi obicei, să fie una

și în credință, silindu-mă a mă face „tuturor toate ca pe toți să-i dobândesc“.

În sfânta mea misiune, principala mi preocupare va fi propoveduirea cuvântului dumnezeesc și predicarea Evangheliei iubitului Său Fiu, a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Adevărurile de credință desprinse din această comoară mântuitoare, vor fi temelia acțiunilor mele de viitor.

Tezaurul scump și sacru al poruncilor Mântuitorului nostru, va fi călăuza mea în conducerea turmei cuvântătoare.

Voiu îndemna clerul și poporul din Eparhie să trăiască în armonie și dragoste frățească și această poruncă să o practice față de toți cetățenii Țării, indiferent de rasă, limbă, credință și confesiune. Mai mult decât atât, îi voiu îndemna să fie fideli urmași ai poruncii Mântuitorului care a zis: „Să iubiți pe dușmanii voștri și să faceți bine celor ce vă fac vouă rău“.

Nu voiu consimți la asuprairea celor săraci și necăjiți din partea celor mai bine înstăriți și nici la exploatarea lor.

Voiu călăuzi pe păstoriții mei, cler și popor, ca principiile democratice să fie respectate atât în Biserică, cât și în viața socială a Statului nostru.

În programul meu de activitate voiu sfătui pe toți, să fie cu ascultare și supunere față de Înalta Stăpânire a Țării, făcându-i să cunoască „că nu este stăpânire fără numai dela Dumnezeu și stăpânirile cari sunt, dela Dumnezeu sunt rânduite“ după cum ne învață Apostolul cel mare al neamurilor, Pavel, în a sa Epistolă către Romani.

Voiu dovedi supunere față de hotărârile și dispozițiile Sfântului Sinod, al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române, fiind convins că acest prea înalt for reprezintă cu adevărat interesele Sfintei Noastre Biserici, una singură sfântă sobornicească, apostolească și adevărată.

Menținerea și cultivarea legăturilor canonice cu Sfânta Mitropolie a Sucevei, va fi una din datoriile mele principale, recunoscând că Eparhia ce mi-a fost încredințată este sufragana acelei Sfinte Mitropolii, care ne-a dat un larg sprijin moral și material. Pentru această acțiune de ajuto-

rare şi la acest loc, îi aduc mulţumiri călduroase, păstrându-i o caldă recunoştinţă.

În aceste momente solemne de o importanţă vitală, atât pentru Eparhia noastră, cât şi pentru demnitatea Bisericii noastre, îmi ţin de plăcută datorie să exprim mulţumiri sincere Înalţului Guvern, prezidat de Dl. Prim Ministru Dr. Petru Groza, pentru sprijinul ce l-a acordat acestei Eparhii, cât şi pentru deosebita atenţiune de care m'a învrednicit pe mine personal. Îi asigur că la această graniţă de Ţară are un slujitor deopotrivă de credincios lui Dumnezeu şi stăpânirii lumeşti, în persoana smereniei mele.

Mulţumesc în mod special D-lui Ministru Romulus Zăroni, care n'a pregetat a participa cu prezenţa Sa, în numele Înalţului Guvern, la aceste festivităţi bisericesti şi româneşti, de instalare a smereniei noastre şi-l rog să fie interpret pe lângă Onoratul Guvern, de toată recunoştinţa şi stima ce i-o port şi să-l asigure, că în fruntea acestei Eparhii păşeşte un Chiriarh care va propovedui tuturor ideile spiritului democratic a vremurilor de adânci prefaceri sociale în care trăim.

De asemenea aduc mulţumiri călduroase isvorite din dragoste frăţească Prea Sfinţilor Părinţi Emilian Mitropolit Locotenent al Sucevei şi Nicolae al Orăzii, pentru participarea la întronizarea smereniei noastre şi care a contribuit la ridicarea acestei solemnităţi pentru prestigiul Bisericii noastre strămoşeşti în aceste părţi maramureşene. Îi asigur pe Prea Sfinţiiile Lor de toată dragostea şi stima precum şi de recunoştinţa ce li-o datorez.

Cu acest prilej exprim deasemenea mulţumiri calde D-lui Stanciu Stoian Ministrul Cultelor, reprezentat la această măreaţă sărbătoare prin P. C. Sa Păr. Prot. Dr. Ioan Vască, Secretar General în Ministerul Cultelor, pentru atenţiunea deosebită şi sprijinul moral şi material ce l-a dat Eparhiei Maramureşului şi persoanei mele, precum şi reprezentantului Consiliului Central Bisericesc P. C. Sa Păr. Prot. Stavrofor Victor Cocinschi Consilier Patriarhal şi P. C. Sale Păr. Vespasian Velehorschî Consilier Referent reprezentant al Mitropoliei Sucevei. Am un cuvânt de cuvenită mulţumire pentru participarea la această solemnitate bisericască

personală a iubiților mei Sătmăreni, în frunte cu distinsul lor Prefect Dl. Dr. Mihai Suta, cărora le rămân recunoscător, pentru că au avut dragostea de a mă însoți în acest drum de glorie. Aceeași caldă mulțumire o aduc D. lui Inspector General Administrativ Bejan, clerului și poporului din Eparhie și tuturor celorlalți oaspeți și credincioși, ce au ținut să participe la aceasta impunătoare manifestație creștinească a Eparhiei și Bisericii strămoșești, încredințată mie spre păstorie.

Rog pe bunul Dumnezeu să-mi dea sănătate deplină și ajutor divin, pentru ca să-mi pot îndeplini cu succes misiunea ce mi-a fost încredințată, spre a ridica pe culmi de glorie destinele acestei istorice Episcopii, spre Mărirea lui Dumnezeu și folosul Bisericii și Neamului nostru, Amin“.

La orele 13 în sala festivă a Prefecturii, a avut loc o recepție în cinstea P. S. Episcop Sebastian.

I s'au adus omagii de către Dl. Prefect Nicolae Vancea în numele județului, de către Dl. Primar Teodor Vancea în numele orașului, Prot. Titus Berinde în numele tuturor cultelor din județ, Pr. Iosif Ciorbea, în numele Consiliului Eparhial, Inspector I. Berinde în numele Corpului Didactic, Comandantul Garnizoanei în numele armatei și Dl. Eugen Baias în numele Partidelor democratice.

Tuturor le răspunde P. S. Episcop Sebastian asigurându-i că înalta demnitate de care s'a învrednicit nu-i va micșora elanul ci din potrivă îl va mări, pentru a munci spre binele bisericii și poporului, trecând peste deosebiri de Neam și credință, „convins fiind că numai așa ne vom face cu adevărat datoria și vom fi de folos în munca noastră la propășirea democrației românești“.

La orele 15 p. m. s'a dat o masă din partea Consiliului Eparhial, la care au luat parte pe lângă Înalții oaspeți și șefii tuturor autorităților locale.

Actul instalării P. S. Episcop Sebastian a luat sfârșit seara la orele 20 cu o masă oferită de Primăria orașului Sighet.

Diaconul GHEORGHE I. MOISESCU

CRONICA INTERNĂ

† ICONOM STAVROFOR Dr. GHEORGHE CIUHANDU

La 29 Aprilie 1947 a părăsit viața pământească, plecând pe drumul veșniciei, binecunoscutul și mult apreciatul slujitor al Bisericii și al neamului preotul Dr. Gheorghe Ciuhandu.

Născut la 23 Aprilie 1875 în satul Roșia din Bihor, unde tatăl său, Nicolae Ciuhandu, era preot, după terminarea claselor primare a urmat cursurile liceului dintr'un orășel apropiat, luând „certificatul de maturitate” în 1893. În toamna aceluiași an s'a înscris la Institutul Teologic din Arad, având ca profesori, printre alții, pe Roman Ciorogariu și Constantin Gurban. Stimat de colegi și apreciat de profesori ca unul din cele mai valoroase elemente ale Institutului, tânărul student Gheorghe Ciuhandu începe să colaboreze la revista oficială a Episcopiei, „Biserica și Școala”, cu articole ce evidențiau cunoștințe temeinice și maturitate de gândire, încredințându-i-se totodată arhiva și biblioteca centrului episcopesc, precum și secretariatul de ședințe al Diecezanei.

După terminarea celor trei ani de studii a ocupat un post de învățător, funcționând câte un an și ca dascăl confesional în Căbești (Bihor) și Șiria. De aci a fost chemat ca șef al cancelariei Consistoriului din Arad, asigurându-i-se apoi o bursă pentru continuarea studiilor la Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde la 23 Aprilie 1905 obține titlul de doctor în teologie.

În același an, la 1 Maiu, este ales de Sinodul eparhial ca asesor referent al senatului școlar, cum i se zicea pe atunci consilierului referent cultural, post în care rămâne până la pensionare, în 1938, fapt care nu l-a împiedicat însă să desfășoare o excepțională activitate, ca preot, cărturar și îndrumător, ocupând temporar și alte demnități, ca: profesor la Academia Teologică din Arad, membru în Consiliul mitropolitan, președinte al Comisiei de supraveghere la Palatul Cultural, militând chiar și în politică, fiind parlamentar în câteva legis-

lații, dar n'a uitat niciodată Biserica. A fost membru în permanență al Congresului Național Bisericesc și președinte până la moarte al Asociației clerului ardelean „Andrei Șaguna” cu sediul în Sibiu.

Ca preot a fost un bun liturghisitor, un desăvârșit duhovnic, dar mai ales un foarte bun predicator, impunându-se prin inima sa caldă și mereu aprinsă de dorința de mai bine. A fost în același timp un neclintit îndrumător al activității preotești pe adevăratul ei făgaș. Timp de aproape patru decenii, Gheorghe Ciuhandu a apărat ortodoxia ardeleană în fața stăpânirii de ieri, a vitregiei vremurilor și a nepăsării omenești.

Făcea parte din preoțimea de veche lege românească, dăruindu-se deopotrivă altarului, bibliotecii, condeiului și redacției de gazetă, pentru luminarea și binele poporului.

Gheorghe Ciuhandu a fost atras încă de pe băncile școlii de mirajul publicistice și de migăloasele cercetări istorice, având într'o măsură îndrumător pe Vasile Mangra; a debutat în studiile de istorie bisericească și politică în 1903, printr'o conferință despre „Increștinarea Ungurilor, ducatele din stânga Dunării, ritul răsăritean”, publicată în „Tribuna Poporului” din Arad, studiu din care se putea întrevade viitoarele calități ale istoricului matur și versat de mai târziu. An de an a publicat apoi numeroase articole și studii în gazetele și revistele arădene, în foaia oficială a eparhiei, „Biserica și Școală”, — al cărei [redactor a fost în anii 1937-1939—, în „Revista Teologică” dela Sibiu, „Biserica Ortodoxă Română” ș. a., precum și diferite broșuri și volume. Intre anii 1922—1933 și 1940—1943 a fost membru în comitetul de redacție al revistei „Biserica Ortodoxă Română”.

Preocupările lui erau diferite, dar Biserica și școala, și în genere întreaga cultură românească din Transilvania îl interesau în mod deosebit.

Moartea l-a surprins pe când lucra la ultimul capitol al unei vaste monografii despre manuscrisele liturgice, intitulată „Manuscrise, dieci și copiiști bihoreni”; lucra de asemenea la redactarea unor note autobiografice.

Academia Română l-a onorat cu un premiu pentru lucrarea „Românii din câmpia Aradului de acum două veacuri”, iar pentru preocupările permanente și realizările sale în domeniul istoriei

naționale, l-a ales în sesiunea din 1946 ca membru de onoare.

Ca un omagiu adus din partea revistei „Biserica Ortodoxă Română” fostului ei redactor, dăm aci o listă a cărților alcătuite de el, cu ajutorul căreia generațiile viitoare vor putea folosi roadele muncii lui, pomenindu-l peste veacuri.

Dumnezeu să-l odihnească în corturile dreptilor, răsplătindu-i pentru tot binele ce a făcut neamului și Bisericii lui.

BIBLIOGRAFIE

1. *Chestiunea ritului răsăritean în dezvoltarea sa până azi, pe teritoriul ungar*. Cernăuți, 1907, 41 p.
2. *Școala noastră poporală și Darea culturală. Un raport oficios*. Arad, 1918, 51 p. + 1 t. [Numele autorului nu este imprimat pe copertă].
3. *Impreunarea Bisericilor ortodoxe române pe teritoriul României-Mari într-o singură Biserică și raportul acestei Biserici față cu statul*. Arad, 1919, 32 p.
4. *Reorganizarea mitropoliei transilvane*. Arad, 1920, 54 p. + 1 t. (Studii bisericești).
5. *Schisma românească sau Unirea cu Roma*. Sibiu, 1921, 54 p.
6. *Papism și ortodoxism sau Porfiră și cunună de spini*. Arad, 1922, 95 p.
7. *Români ortodocși și Uniți români, sau Două organizații bisericești în Ardeal. Studiu istoric statistic bisericesc de Un om al bisericii*. Sibiu, 1922; 76 + II. [Numele autorului nu este imprimat pe copertă].
8. *Reorganizarea Centrelor noastre ierarhice și unificarea bisericească*. București, 1923, 69 p.
9. *Preoți români cari rup pecetea cu Roma*. Arad, 1924, 19 p. (La vatra sufletească a neamului, I). [Numele autorului nu este imprimat pe copertă].
10. *Urgia unionistă din județul Aradului și reacțiunea ortodoxă în anii 1834—35. Pagini din istoria diecezei Aradului*. Arad, 1924, 55 p. (La vatra sufletească a neamului, II).
11. *Unirea și întoarcerea Galșei la ortodoxie 1834—47. Contribuțiuni la istoria diecezei Aradului*. Sibiu, 1924, 35 p. (La vatra sufletească, a neamului, III).
12. *Cum ni-au răpit uniții și Ungurii sufletele dela Nadăș? (1895—1924). O întrebare și un răspus*. Arad, 1925, 23 p. (La vatra sufletească a neamului, Nr. IV).
13. *Un neam și un suflet. Insemnări din trecut și de azi*. Arad, 1925, 22 p. (Biblioteca Creștinului ortodox, Nr. 1).
14. *Calea vieții și calea morții. Câteva tâlcuiri statistice-morale din ținutul Aradului și din Banat*. Arad, 1925, 23 p. (Biblioteca Creștinului ortodox, Nr. 5).
15. *Propaganda catolică-maghiară dela Măcău, în coasta diecezei*

ort. a Aradului (1815–1864). Cercetări istorice. Arad, 1926, 63 p. (La vatra sufletească a neamului, V).

16. *Cei ce strică sufletul poporului românesc. O întâmpinare.* Arad, 1926, 32 p. (La vatra sufletească a neamului, VI).

17. *Desbinarea religioasă a Românilor ardeleni. Falsificarea credinței și istoriei.* Arad, 1927, 64 p. (La vatra sufletească a neamului, Nr. VII).

18. *Luptele iconoclastice din veacul VIII-IX și Un erou al ortodoxiei românești din v. XVIII (Antonie Habata, zis Neamțu, din jud. Arad). Două conferințe.* Arad, 1928, (La vatra sufletească a neamului, Nr. VIII).

19. *Patronatul eclesiastic ungar în raport cu drepturile Statului român. Studiu istoric-statistic și politic-bisericesc.* Arad, 1928, VIII + 211 p.

20. *Suveranitatea și solidaritatea națională. Discurs ținut în ședințele dela 29 Martie 1928 în Senat, cu prilejul discuțiilor asupra proiectului de lege a cultelor.* București, 1928, 52 p.

21. *Cum s'a făcut unirea cu Roma în Ohaba-Forgaciu? (Banat). Demascarea unor siluiri și fraude.* Sibiu, 1929, 43 p. (La vatra sufletească a neamului, Nr. IX).

22. *Câteva momente din trecutul episcopiei Aradului. Conferință.* Arad, 1929, 29 [-31] p. (La vatra sufletească a neamului, Nr. X).

23. *Doi Ioanovici pe tronul episcopesc ort. dela Arad, cu o introducere la „Viața lui Nestor Ioanovici (1767–1830), episcopul Aradului“.* Arad, 1929, 38 p. + 1 pl.

24. *Din viața lui Nestor Ioanovici, episcopul Aradului 1767–1830. Schiță.* Arad, 1929, 57 p. + 3 pl.

25. *Bălgrădule românesc, te chemăm mărturie... Discurs la deschiderea Congresului preoțesc ortodox, ținut în Alba-Iulia la 6 și 7 Noembrie 1929.* Arad, 29 p.

26. *Brașovul cetate a ortodoxiei românești. Discurs la deschiderea Congresului preoțesc ardelean ținut în Brașov la 11-12 Noembrie 1930.* Arad, 32 p.

27. *Cărțile de „afurisanie“ sau de blăstem din Ardeal. Studiu.* Sibiu, 1930, IV + 38 p.

28. *Sf. Mărturisire și Sf. Cuminecătură.* Arad, 1930, 38 p. (Indemnuri duhovnicești, Nr. 1).—Ediția III, Arad, 1936, 39 p. (Aceeași colecție).

29. *Călugării Visarion și Sojronie și mucenicii ortodoxiei din Ardeal. Cuvinte de pomenire.* Sibiu, 1932, 36 p. (Asociația „Andrieu Șaguna“ a clerului Mitropoliei ortodoxe române din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș).

30. *Bogomilismul și Români.* Sibiu, 1933, 24 p.

31. *Rânduiala sfintei Mărturisiri la Români. Insemnări rituale. Cu două anexe: ritualul sârbesc (1524); ritualul românesc (1681).* Cernăuți, 1933, 44 p. (Extras din revista „Candela“, an. XLIII, Ianuarie-Decembrie 1932, Nr. 1-12).

32. *Federalizarea Asociațiilor Clerului ortodox român din România.* [Arad, 1933], 15 p. (Reprodusă din organul eparhial „Biserica și Școala“, N-rii 40–42 din 1933).

33. „Mântuirea mea — Dumnezeu” (Ps. 61 v. 7). *Poem teatral biblic în trei tablouri. Intocmit din texte ale Sfinței Scripturi.* Arad, 1934, 74 p., (Indemnuri duhovnicești, Nr. 2).

34. *Dr. Giorgiu Popa un om de școală și cultură (1841—97). Cu o prefață de P. S. Sa Episcopul Roman Ciorogariu.* Arad, 1934, VIII + 135 p. (Biblioteca Ateneului Popular Arad, Nr. 3).

35. *Schițe din trecutul Românilor arădani din veacul XVIII. Părți din unele conferințe ocazionale.* Arad, 1934, 84 p. (Ateneul Popular Arad, Nr. 4).

36. *Episcopii Samuil Vulcan și Gherasim Raț.—Pagini mai ales din istoria Românilor crișeni—(1830-1840).* Arad, 1935, XXX + 703 [-704] p.

37. *Ortodoxia românească. Marțiriu și aspirații de viitor.* Sibiu, 1935, 19 p. (Retipărire din „Revista Teologică”, Nr. 7-8, an. XXV).

38. *Sfânta și dumnezeiasca Liturghie în lumina altor rugăciuni ale Sf. Biserici ortodoxe.—Cu câteva lămuriri și povețe —.* Arad, 1936, 64 p. (Indemnuri duhovnicești, Nr. 3).

39. *Câteva cuvinte actuale despre sf. Biserică. Predică ocazională : 2 August 1937.* Brad, 1937, 23 p. (Biblioteca Protopopiatului ortodox român „Zarand”, Nr. 2).

40. *Inceputurile publicisticii bisericesti dela Arad 1869-1871.—Conferință-fragment—.* Arad, 1937, 17 p. [Reproducere din revista „Biserica și Școala”, an. LXI (1937)].

41. *Maglavitul văzut din Ardeal și Petrache Lupu în eparhia Aradului. Aranjat în tipar de... Arad, 1937, 30 p. [Reproducere din „Biserica și Școala”, N-rii 6, 9, 12 și 14].*

42. *Problema „săcuiască” sub raport cofesional.—Câteva considerații și remarcări statistice—.* Sibiu, 1938, 16 p. [Extras din „Revista Teologică”, XXVIII (1938)].

43. *Alba Iulia. Articole.* Arad, 1939, 25 p. (Reproduceri din organul „Biserica și Școala”).

44. *În legătură cu sinodul dela Florența (1439). Note fugare în legătură cu opera lui Samuil Klein.* Sibiu, 1930, 16 p. [Retipărire din „Revista Teologică”, Nr. 7-8, (1939)].

45. *Uniația și analfabetismul în eparhia Gherlei. Constatări statistice-culturale.* Arad, 1939, 23 p.

46. *Românii din Câmpia Aradului de acum două veacuri. Cu un excurs istoric până la 1752 și însemnări istorice-politice ulterioare. Cu 11 ilustrații și două hărți.* Arad, 1940, 1 f. + 256 + 320 p. + 2 h.

47. *Gânduri de reorganizarea profesională unitară a preoțimei din Patriarhia Română. Experiențe și un proiect.* Arad, 1942, 100 p. (Asociația „Andrei Șaguna” a clerului din Mitropolia Ortodoxă Română a Ardealului, 8).

48. *Marriott (Georgius Leicester), Despre unirea Bisericii anglicane cu Bisericile ortodoxe. Cuvântare... ținută la Oxford în biserica sfintei Fecioare Maria în Duminică II după Botezul Domnului în anul 1935... Traducere din latinește de Gheorghe Ciuhandu, Arad, 1937, 14 p.*

† ICONOM STAVROFOR DR. SEBASTIAN STANCA

La 9 Noembrie 1947 a plecat pe drumul fără întoarcere, spre patria veșnică, încă unul din fruntașii clerului ardelean: Iconomul Stavrofor Dr. Sebastian Stanca.

Născut în anul 1878, și-a făcut studiile secundare la liceul confesional „Andrei Șaguna“ din Brașov, iar pe cele superioare la seminarul arhidiecezan din Sibiu și la Facultatea de Filozofie a Universității din Budapesta. Intrat în cler, a fost numit consilier eparhial al reînviatai Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului, post în care a rămas până la pensionare, desfășurând o activitate neîntreruptă, cu rezultate bogate și frumoase, atât în domeniul organizatoric, cât și în cel cultural. Reorganizarea eparhiei Clujului se datorește în mare parte acestui modest, dar convins slujitor al Bisericii lui Hristos și vajnic luptător pentru înălțarea poporului din care făcea parte.

Sebastian Stanca n'a fost însă numai un preot al datoriei și al luptei pentru mai bine, ci și un îndrăgostit al scrisului atât în domeniul literaturii pure, cât mai ales în cel bisericesc istoric. Inceputurile activității sale scriitoricești a fost același ca al tuturor: versuri epice și lirice încă de pe băncile școlii, punându-și timiditatea la adăpostul pseudonimului *Ibis*. În primăvara anului 1912 se găsea printre cei 12 studenți universitari care au întemeiat revista literară „Luceafărul“. În numeroasele sale articole și studii publicate la început în „Luceafărul“ și în gazeta politică „Poporul Român“ din Budapesta, precum și mai târziu la „Revista Teologică“ din Sibiu, la „Renașterea“ și la „Anuarul Institutului de Istorie Națională“ din Cluj se poate observa mai întâiu un aspect accentuat literar, iar mai apoi o aprofundare sporită în domeniul cercetărilor istorice.

Pasionat colecționar de cărți vechi și de felurite documente istorice, Sebastian Stanca le-a descifrat și interpretat cu imparțialitate și conștiințiozitate. Ales membru al secției istorice a Asociațiunii „Astra“, a participat activ la toate ședințele, făcând numeroase comunicări cu material documentar inedit.

Ca și Gheorghe Ciuhandu în ținutul Aradului și al Banatului, Sebastian Stanca a fost un dârz și neobosit

luptător pentru întărirea și propășirea ortodoxiei ardelene, apărând-o împotriva tuturor încercărilor neloiale de momire, făcute de celelalte confesiuni sau secte.

Se poate spune deci, pe bună dreptate, că Sebastian Stanca a fost un destoinic luptător și un distins muncitor și realizator pe altarul credinței, al culturii și al tradițiilor scumpe ale poporului.

Pentru o și mai justă apreciere a preocupărilor fostului consilier al Episcopiei Clujului, dăm lista scrierilor lui apărute în broșuri și volume, cu regretul de a nu putea menționa și pe cele rămase în manuscrise, dintre care cea mai valoroasă pare a fi *Trecutul istoric al Petroșanilor*.

Veșnica lui Pomenire!

BIBLIOGRAFIE

1. *Pocăiții. Studiu pentru combaterea sectei pocăiților*. Sibiu, 1913 272 p.
2. *Lăzăr Diacul. O întâmplare adevărată*. București, 1923, 40 p. (Biblioteca Institutului Biblic al Bisericii Ortodoxe Române, No. 1).
3. *Fiul cantonerului Gheorghe Brădescu Carmaciul*. București, 1924, 24 p. (Serviciul cultural C. F. R.).
4. *Contribuția preoșimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului (1916—1919)*. Cluj, 1925, 179 p.
5. *Greva și alte povestiri*. Arad, 1926, 64 p. (Biblioteca Semănătorul, Nr. 150).
6. *Preoșimea și politica*. Cluj, 1926, 28 p.
7. *Carmen saeculare. Preoșimea română din Ardeal în slujba idealului național. Conferință...* Cluj, [1927], 20 p.
8. *Episcopia ortodoxă română a Vadului, Feleacului și Clujului, 1919—1929*. Cluj, 1930, 165 [-167] p. + 1 pl.
9. *Pâinea vieții. Carte de rugăciuni pentru toți creștinii*. Cluj, 1931 228 [-232] p.
10. *Lege nouă. Comedie într-un act*. Sibiu, 1933, 52 p. (Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra”, anul al 23-lea, No. 203).
11. *Valoarea religioasă, culturală și economică a organizației noastre bisericesti*. Cluj, 1934, 29 p. (Biblioteca Asociațiunii mirenilor Frăția-Ortodoxă-Română, No. 7).
12. *Pagini din luptele Românilor de pe pământul crăesc*. București, 1936, 8 p. (Extras din Volumul omagial pentru frații Alexandru și Ion I. Lapedatu).
13. *Propaganda uniunii în munții Apuseni. Corna-Șard*. Sibiu, 1937, 12 p.
14. *Pâinea vieții. Carte de rugăciuni pentru toți creștinii...* Cluj, 1938, 32 p. [Numele alcătuitorului nu figurează pe copertă].

15. *Viața și activitatea episcopului Vasile Moga 1774-1845*. Cluj, 1938 [pe copertă: 1939], 125 [-127] p. + 1 pl. (Universitatea... din Cluj. Bibliotecă Institutului de Istorie Națională, VII).

16. *Propaganda uniației în munții Apuseni. Cărpiniș-Ponorel-Roșia-Sohodol*. Sibiu, 1939, 18 p. [Retipărire din „Revista Teologică”, XXVIII și XXIX].

17. *Biserica ortodoxă din Cluj. O pagină din trecutul ei*. Cluj, 15 p.

18. *Biserica ortodoxă din Sebeș*. Cluj, 35 p.

19. *Istoricul episcopiei Clujului*. [Cluj], 16 p.

20. *Sergentul. - Dramă într-un act - episod din luptele de lângă Jiu, în pasul Surduc la începutul lui Septembrie 1916... Prelucrată... după lucrarea lui I. Körner: „Joseph Heyderich”*. Arad, 46 p. (Biblioteca „Semănătorul”, No. 119).

21. Abt (Teodor), *„Bucătăreasa”*. Comedie într-un act. Prelucrare autorizată de Sebastian Stanca. Brașov, 1911, 22 p. (Din Biblioteca teatrală. Edată de Societatea fondului de teatru român, No. 28).

22. Brehm, Bruno, *Apis și Este*. În românește de Dr. Sebastian Stanca. București, [1942], 489 p.

La acestea, mai adăogăm următoarele titluri citate de unii autori, pe care nu le-am putut controla; s'ar putea ca unele din ele să fie publicate în reviste, fără să fi fost extrase în broșuri aparte:

23. *Mănăstirea dela Râpa Râmeșului*. Cluj, 1936.

24. *Propaganda uniației în munții Apuseni. Certege*. 1836.

25. *Propaganda uniației în munții Apuseni. Peleş - Valea Verde*. 1937.

26. *Mihai Viteazul în Alba Iulia*.

27. *Gheorghe Lazăr în Sibiu*.

28. *Gheorghe Dima*.

INSTALAREA I. P. S. MITROPOLIT VASILE LĂZĂRESCU

În cadrul unor mărețe festivități a avut loc la Timișoara în ziua de pomenire și prăznuire a marelui mucenic Dimitrie, izvoritorul de mir (26 Octombrie), înscăunarea I.P.S. Dr. Vasile Lăzărescu în fruntea nou înființatei Mitropolii a Banatului prin legea Nr. 325, votată de Camera Deputaților în ședința dela 19 Septembrie 1947.

După terminarea sfintei Liturghii, a cărei slujbă a fost săvârșită de un sobor de preoți în frunte cu PP. SS. Episcopi Nicolae Popovici al Oradiei și Veniamin Nistor al Caransebeșului, P. C. Pr. Gh. Vintilescu, directorul Sf. Sinod, a citit gramata patriarhală.

Guvêrnul a fost reprezentat la această festivitate prin d. ministru al Cultelor, însoțit de P. C. Pr. Vasca, secretar general al ministerului, și de P. C. Pr. D. Veștemeanu, director

general, iar I. P. S. Nicolae Bălan prin P. C. Prot. consilier A. Nanu.

În numeroasele cuvântări ce au fost rostite de reprezentanții Bisericii, ai guvernului și ai autorităților locale s'a reliefat însemnătatea istorică și religioasă a înființării Mitropoliei Banatului, subliniindu-se totodată sollicitudinea cărmuitorilor statului pentru promovarea vieții bisericești ortodoxe.

Prin meritele sale necontestate și prin voința lui Dumnezeu, i-a fost dat Înalt Prea Sfințitului Vasile Lăzărescu să înceapă un capitol nou în istoria Bisericii ortodoxe române, ca cel dintâi Mitropolit al Banatului. Poporul credincios al de Dumnezeu păzitei Mitropolii pe care o păstorește, ca și din întreaga țară, îi acordă toată încrederea pentru Înalta misiune ce I s'a încredințat, iar noi îi facem sincera urare tradițională :

Intru mulți ani, Înalt Prea Sfințite Vasile !

INSTALAREA NOULUI MINISTRU AL CULTELOR, Dl. STANCIU STOIAN

În urma demisiei din guvern a miniștrilor care făceau parte din partidul liberal de sub șefia d-lui G. Tătărăscu, la departamentul Cultelor a fost numit un nou titular, în persoana d-lui prof. univ. Stanciu Stoian, membru al partidului Frontul Plugarilor.

Instalarea noului ministru al Cultelor a avut loc în ziua de 11 Noembrie, în prezența d-lui prim ministru dr. Petru Groza, a d-lor miniștri Octav Livezeanu, Th. Iordăchescu, Romulus Zaroni, subsecretar de stat Miron Niculescu, a reprezentanților autorităților bisericești și a unui mare număr de funcționari și preoți.

Cu prilejul acestei festivități, d. ministru Stanciu Stoian a expus în linii generale poziția statului față de Biserică și de cultele religioase în genere, precum și liniile de orientare a acestora și a slujitorilor lor în democrația populară de tip nou:

„Nici o concurență profesională, nici o siluire și persecuție religioasă.

Fiecare cult să laude pe Dumnezeu în limba lui și după credința lui. Dumnezeu iubește toate popoarele, urăște războiul și bleastă-mă ura dintre oameni.

Biserica domină prin activitatea ei — nu prin litera legilor și pușca jandarmului.

Toți oamenii muncii au dreptul să-și creeze o viață mai bună și fiecare se cuvine să fie lăsat să creadă în Dumnezeu lui, cum îi dictează conștiința. Dar cultele autorizate să nu-și mai permită să răstălmăcească dogmele în detrimentul statului democrat.

Tradiția lor vie de cultură și asistență a poporului va fi respectată. Dar tradiția moartă va fi eliminată din organismul viu ca să împiedice procesul de putrefacție al părților lui sănătoase.

Tradiția vie este tradiția care răspunde unei necesități și care s'a dovedit întotdeauna de a fi cea mai aproape de izvorul cu apă vie al credinței celei drepte. Biserica noastră strămoșească are și ea o astfel de tradiție. Este tradiția de cultură și de luptă alături de popor, în momentele lui grele. Istoria progresistă a poporului nostru cunoaște figuri de clerici care, ca un popă Șapcă, au stat dârz în ceasurile lui de cumpănă și de luptă pentru dreptate, demonstrând astfel prin fapte că vocea poporului este vocea lui Dumnezeu. O astfel de tradiție trebuie să fie reînviată și preamărită. Este spre folosul poporului și spre slava bisericii populare.

Este în tradiția și datoria bisericii de a ajuta pe săraci. Ea a ajutat pe cei căzuți în nevoie, a construit spitale și a ridicat lăcașuri de cultură religioasă și laică.

Astăzi biserica are un rol mare de îndeplinit din acest punct de vedere, fără să aibă piedicile din trecut. Avem azi instituții ca Apărarea Patriotică și Crucea Roșie, reorganizată, în care slujitorii altarelor pot găsi teren de muncă și satisfacție sufletească. Țara este deasemenea în plină construcție. Chemăm pe preoți alături de guvern. pentru a-l secondă în eforturile ce se fac pentru mobilizarea tuturor energiilor în vederea construcției. Țara merge pe un drum de desăvârșire a democrației sale populare. Chemăm pe preoți să o înțeleagă și să facă și pe alții să o înțeleagă.

Nu este îngăduit și nu vom îngădui ca altarul să fie loc de săvârșire a altor mistere, decât a misterelor religioase. Nu este de îngăduit și nu vom îngădui ca amvonul să fie pus în slujba urei de rasă, de confesiune sau altor interese meschine, dăunătoare Statului nostru democratic. Nu este de îngăduit și nu vom îngădui ca în numele Crucii să se pornească cruciade,

În dosul cărora se camuflează intenții și planuri tâlhărești de cutropire a popoarelor pașnice, dornice de muncă și pace.

Dacă ne este îngăduit să predicăm și noi ceva, noi vom predica buna înțelegere între toate Cultele puse în slujba păcii și înțelegerii dintre popoare.

Guvernul condus de d. dr. Petru Groza merge pe această linie, Ministerul Cultelor va căuta să traducă în fapt această intenție a guvernului. Ne vom bucura mai ales ori de câte ori vom putea să ajutăm biserica ortodoxă dominantă, ca să strângă cele mai bune raporturi de colaborare cu celelalte biserici ortodoxe și în special cu biserica suroră din U. R. S. S., precum și cu bisericile ortodoxe din țările vecine cu democrații de tip nou, cum sunt Bulgaria și Jugoslavia. În acest spirit înțelegem să fim ajutați de toți cei ce vor să ne dea o mână de ajutor...

Promitem Bisericii ajutorul Ministerului, după preceptul vremii care trebuie să fie și al Bisericii, dela fiecare după puterile lui, fiecăruia după munca lui — fiecăruia după folosul pe care-l aduce propășirii poporului“.

Au luat apoi cuvântul: Pr. I. Vască, în numele funcționarilor ministerului, P. S. Arhiepiscopul Pavel Șerpe, în numele I. P. S. Patriarh, P. S. Al. Cizar, P. S. Aftemie și dr. Șafran, ca reprezentanți ai cultelor, precum și d. Horia Rudeanu, președintele sindicatului funcționarilor din minister.

Solemnitatea s'a încheiat prin cuvântarea d-lui prim ministru Dr. Petru Groza, care a spus, printre altele:

„Avem astăzi un guvern care se reazămă exclusiv pe muncitorii manuali, pe plugari și pe muncitorii intelectuali progresiști. Deci, iată omogenitatea, care ne asigură succesul în noua fază a operei noastre de guvernare.

În această operă de guvernare noi avem o linie limpede trasată: am dat toată libertatea tuturor confesiunilor din țara aceasta și am veghiat la realizarea acestei libertăți depline, lăsând fiecare cult să laude pe bunul Dumnezeu în limba lui și după credința lui. N'a fost din partea noastră niciun fel de intervenție în această privință.

Să lăsăm deci pe fiecare să creadă în Dumnezeul lui, așa cum conștiința îi dictează, pentru a cotribui astfel la apropierea omenilor și prin îndepărtarea războaielor, la consolidarea păcii

Dl. prof. Stanciu Stoian, noul ministru al Cultelor, este un reprezentant autentic al democrației populare, care, prin munca și aptitudinile sale, a ajuns din învățător de sat profesor de universitate. Luptând pentru ridicarea culturală și spirituală a poporului, d-sa l-a cunoscut de aproape, sub toate aspectele, inclusiv cel al credinței înrădăcinate în suflet, fapt care-i ușurează astăzi înalta misiune de coordonator spiritual. Biserica românească își pune toată încrederea în înțelegerea și sprijinul noului titular al Departamentului Cultelor, dându-i tot concursul în opera de guvernământ, pentru binele și fericirea poporului.

DEPUNEREA JURĂMÂNTULUI ȘI INSTALAREA NOILOR EFORI AI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Potrivit legii de organizare a Bisericii ortodoxe române, în Congresul Național Bisericesc ținut la 18 Noembrie 1947 au fost aleși noi Efori ai acestei Biserici, în persoana d-lor Mihail Dragomirescu, secretar general al Partidului Național Popular și deputat, Nicolae Crivelescu și pr. Gh. Vlaiculescu, deputat.

Jurământul și instalarea noilor Efori ai Bisericii ortodoxe române au avut loc într'un cadru solemn, la 16 Decembrie, în prezența P. S. Episcop Iosif Gafton, împuternicitul I. P. S. Patriarh Nicodim, P. S. Arhiepiscop Veniamin, Pr. Ioan Vască, secretar general al ministerului Cultelor, precum și alți demnitari și preoți.

După solemnitatea depunerii jurământului, a luat cuvântul P. S. Episcop Iosif Gafton, spunând, între altele, că prin votul Congresului Național Bisericesc și prin încrederea guvernului, au fost rânduiți ca Efori ai Bisericii ortodoxe române personalități de seamă, în care se pune toată nădejdea că vor duce la bun sfârșit treburile gospodărești ale Bisericii. „După origina și profesiunea Dumneavoastră, știm că sunteți legați de popor. În numele I. P. S. Patriarh Nicodim, vă transmitem binecuvântările I. P. S. Sale, care și-a dat adevărată adeziune cu toată însuflețirea să-i fiți colaboratori apropiați“.

A vorbit apoi, în numele d-lui ministru Stanciu Stoian, P. C. Pr. Ioan Vască, secretar general al ministerului Cultelor. «Biserica — a spus P. C. Sa — este o instituție a poporului și

guvernul Petru Groza înțelege să-i dea tot sprijinul pentru ca această instituție să stea permanent în slujba poporului“.

În numele eforilor care și-au terminat mandatul a vorbit P. C. Pr. Grigore Oancea.

A luat apoi cuvântul d. prof. Mihail Dragomirescu, în numele noilor efori, expunând principiile și programul după care înțelege să-și îndeplinească misiunea și încrederea ce li s'a acordat:

„Luăm azi o sarcină importantă pentru Biserica ortodoxă și gândul nostru se îndreaptă în primul rând către acei care ne-au acordat această încredere.

Venirea noastră aci nu este un fapt obișnuit. Noi venim să cimentăm și să realizăm opere pentru binele Bisericii și poporului.

Dvs. ați remarcat că dela 23 August și în special dela 6 Martie grija permanentă a guvernului a fost să ocrotească instituțiile ce servesc poporului. De ce a făcut guvernul aceasta? A făcut-o ca aceste instituții să-și îndeplinească misiunea pe care o au în viața poporului nostru. Venind aci la Eforia Bisericii Ortodoxe vom adânci în spiritul adevăratei democrații calea trasată mai dinainte. Bunurile Bisericii vor trebui folosite în spiritul celor ce le-au lăsat ca danie. Vom face din Eforie o instituție de cultură, de sprijinirea celor în suferință prin spitale, școli și tipografii. Iar pe cei ce diriguiesc bunurile Bisericii îi vom învăța să aibă respect pentru aceste bunuri. Trebuie să sădim spiritul de respect și de bună chiverniseală a bunurilor Statului fiindcă s'a constatat că sub vechile regimuri cei cari administrau, confundau aceste bunuri ale Statului sau ale colectivității cu bunurile personale“.

În continuare, d. prof. M. Dragomirescu a arătat că Biserica trebuie să îndrumeze pe credincioși pentru a munci și a activa în spiritul nouilor vremi. Apelează la preoți ca să fie alături de popor cu fapta și cu sfațul.

Angajamentele pe care și le-au luat noii efori sunt menite să deschidă perspective largi unor noi și mărețe realizări în câmpul de activitate al Bisericii noastre ortodoxe. Personalități bine cunoscute prin faptele și energia de care au dat dovadă, avem toată convingerea că noii demnitari vor duce la bun sfârșit frumosul program pe care și l-au fixat.

**DECLARAȚIILE D-LUI MINISTRU VASILE LUCA DESPRE
BISERICĂ, DEMOCRAȚIE ȘI ȘCOALELE CONFESIONALE**

În cuvântarea rostită de d. Vasile Luca, secretar general al Partidului Comunist Român și ministru de finanțe, cu prilejul deschiderii celui de al treilea Congres al Uniunii Populare Maghiare din România la începutul lunii Decembrie 1947 se găsește un pasagiu care înfățișează cât nu se poate mai clar atitudinea regimului democrației populare față de Biserică.

Pentru însemnătatea și semnificația lui deosebită, îl reproducem și noi aci:

„Noi n'am atacat religia niciodată și nici nu o atacăm. Respectăm orice religie și orice cult. Noi susținem libertatea de credință și am realizat-o ca în nici o altă țară, cu excepția Uniunii Sovietice și a celorlalte democrații populare. Astăzi în România, nimeni nu-i prigonit și nimeni nu-i aruncat în închisoare din cauza religiei sale. Când am luat pământurile și le-am împărțit poporului, nu ne-am atins de biserică. Le-am lăsat pământurile ca să poată întreține școli și spitale. Dar mulți dintre cei care predică religia s'au rupt de popor, nu simt durerea poporului, au uitat că sunt din popor, au uitat mizeria părinților lor. Imperialismul internațional a pornit o luptă ideologică pentru pregătirea noului războiu. Atacă muncitorii, pregătește fascismul și încearcă să atragă popoarele în războiu. Și încearcă să se folosească și de biserică. Așa nu mai poate continua. Altarul să rămână altar și să nu se prefacă în club politic reacționar. Nu poate fi Stat în Stat.

În Statul nostru democratic care stă la baza adevăratei politici populare e posibilă numai o singură direcție politică, iar aceasta e democrația. Nu există drum înapoi. Nu se poate cere nici Statului român democrat să permită să rabde ca în școlile confesionale să se ducă o politică antiguvernamentală. Sau va urma calea politicii democratice a Statului, sau Statul va fi nevoit să ia măsuri. Nu putem tolera ca unii să se prostorneze în fața vițelului de aur, vrând să ascundă copitele de drac ale vițelului. Noi respectăm Biserica care respectă ordinea democratică a Statului*.

EXPOZIȚIA CĂRȚII SOVIETICE

„Asociația Română pentru strângerea Legăturilor cu U. R. S. S.” (A. R. L. U. S.) a organizat în sala Dalles o *Expoziție a cărții sovietice*, care a fost la dispoziția vizitatorilor în tot cursul lunii Octombrie 1947. Expoziția aceasta ne-a oferit un minunat prilej de documentare asupra evoluției culturale și perfecțiunii artei grafice în Uniunea Sovietică.

Intr'o primă sală, numeroase diagrame și statistici amănunțite informau clar și precis, documentar și vizual, asupra impresionantului număr de tipărituri și asupra marelui număr de cititori din bibliotecile publice sau sindicale; cu ajutorul fotografiilor și fotomontajelor, vizitatorul își putea face o idee justă despre marile biblioteci cu săli de lectură ultramoderne, despre minunatele institute de arte grafice cu vastele lor săli de mașini din care ies zilnic zeci de mii de cărți de toate nuanțele. Cele câteva sute de cărți rusești expuse în sala cea mare după specialități (literatura popoarelor sovietice în cele peste 80 de limbi respective, literatura clasică și modernă, știință, artă, politică, scrieri rusești în limbi străine, traduceri din autorii clasici vechi și moderni, manuale, cărți pentru tineret și copii etc.) exemplificau poate mai mult decât era necesar datele înfățișate în prima sală. În vitrina cărților de artă, vizitatorii au putut admira, printre alte minunății ale geniului artistic rusesc, și o impresionantă colecție de miniaturi și icoane bisericesti, reproduse recent după comorile de artă bisericască din veacurile trecute.

Intr'o a treia sală erau expuse cărțile românești, originale și traduceri, în care se reflectă întreaga atmosferă româno-rusă din trecut și de astăzi. Ștandul din fundul sălii era consacrat legăturilor cărțurărești din trecut dintre Țările Române și Rusia. Pe peretele respectiv erau fixate lateral două tablouri cu reproduceri fragmentare dintr'o cuvântare a d-lui Dr. Petru Groza, președintele Consiliului de miniștri, și una a I. P. S. Patriarh Nicodim, în legătură cu raporturile culturale dintre cele două țări vecine. Spațiul dintre cele două tablouri era împodobit cu câteva fotomontaje documentare: titlul „Cărții de învățătură” a lui Varlaam, prima carte românească apărută în Moldova, la 1643, în tipografia trimisă din Chiev de mitropolitul Petru

Movilă, la cererea domnitorului Vasile Lupu. Gravurile care ilustrează această carte, al cărei text original se crede a fi ucrainean, au fost comandate în Ucraina, fiind lucrate de celebrul gravor Ilia, fost ieromonah al lavrei Pecerska din Chiev; una din aceste gravuri] reprezentând intrarea Mântuitorului în Ierusalim, reprodusă mărit, era așezată alături. O altă reproducere reprezenta titlul Liturghiei tipărită în românește de Dosoftei la Iași, 1679, un gest de curaj făcut de marele mitropolit pentru naționalizarea serviciului divin. O poartă de carte, ieșită oarecum din comun: O cheie mare, încadrată de arabescuri, ale cărei spații albe sunt acoperite cu slove cirilice; este coperta primei cărți tipărită la București, în 1678: „Cheia înțelesului...”. În prefață, mitropolitul Varlaam „al scaunului Bucureștilor” spune că, dorind să tipărească o carte mai de folos neamului românesc și Bisericii pravoslavnice, a găsit-o pe această, „făcută... pre limbă rusească... de Ioanikie Galetovski, arhimandritul Cernigovului...”. Gravura porții este aceeași la ambele versiuni.

În vitrina respectivă erau expuse mai multe cărți românești vechi, cu litere chirilice, care documentează practic raporturile bisericești, culturale și politice ale Țărilor Române cu Rusia. Între altele, un exemplar din „Viațile sfinților” lui Dosoftei, imprimate la Iași între 1682—1686 cu tiparul adus din Moscova, dela patriarhul Ioachim; „Adunare a cuvintelor pentru ascultare... și viața cuviosului părintelui nostru Paisie (Velicicovschi)”, tipărită la mănăstirea Neamț în 1817; „Cheia înțelesului”, de care ne-am ocupat mai sus, și „Invățătura hristiană... și Catihism... de pe limba rosiană adus pe românie pentru întrebuițarea școalelor naționale”, Eșii, 1836. „Viațile sfinților” erau deschise la o pagină cu o gravură semnată de vestitul Mihail Strelbiskij, gravor și tipograf la Iași, la Moghilevul Podoliei și la Dubăsari.

În concluzie, putem afirma că expoziția dela Dalles a reușit pe deplin să ne oglindească în toată amploarea lui aspectul cultural, științific și tehnic al Uniunii Sovietice, reînprospătându-ne totodată datele esențiale asupra raporturilor din trecut dintre noi și vecinii noștri dela Răsărit, atât în domeniul cultural și politic, cât și în cel religios bisericesc.

TEODOR N. MANOLACHE

PARTEA OFICIALĂ
DESBATERILE SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII
ORTODOXE ROMANE

SESIUNEA ORDINARĂ DIN ANUL 1947

Ședința din ziua de 2 Iulie 1947

Sumarul ședinței

Ședința se deschide în palatul patriarhal cu ceremonialul obișnuit.

La orele 10 dimineața se oficiază Te-Deumul de deschidere a sesiunii Sfântului Sinod, în biserica Sfintei Patriarhii la care iau parte Domnul Ministru al Cultelor și toți PP. SS. Membri prezenți ai Sfântului Sinod.

După Te-Deum trecându-se în sala de festivități a palatului patriarhal I. P. S. Patriarh Nicodim ocupă scaunul prezidial, iar Domnul Ministru al Cultelor citește Mesagiul de deschiderea sesiunii ordinare a Sfântului Sinod pe anul 1947.

Se intră în ordinea de zi.

P. S. Arhiereu Galaction Silistreanul, Secretar de ședință, citește apelul nominal și sunt prezenți: I. P. S. Patriarh Nicodim; I. P. S. Mitropolit Irineu al Moldovei; I. P. S. Arhiepiscop Vasile al Timișoarei; PP. SS. Episcopi: Antim al Buzăului, Grigore al Hușilor, Cosma al Dunării de Jos, Nicolae al Oradiei, Chesarie al Constanței, Partenie al Armatei; PP. SS. Arhieri: Veniamin Sinaitul, Galaction Silistreanul, Emilian Târgovișteanul, Eugen Suceveanul, Athanasie Bârlădeanul, Teodor de Râșinari și Justinian Vasluiianul. În concediu: I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului și PP. SS. Episcopi: Lucian al Romanului, Iosif al Argeșului și Policarp al Americii; P. S. Arhiereu Ilarion Băcăoanul. Iar absenți: PP. SS. Episcopi: Veniamin al Caransebeșului, Nicolae al Clujului, Andrei al Aradului și P. S. Arhiereu Valerie Botoșăneanul.

Același P. S. Secretar citește Sumarul ședinței precedente din 11 Decembrie 1946, care pus la vot,

Se verifică și se aprobă.

Fiind la început de sesiune se procedează la alegerea secretarilor de ședință și a comisiunilor pe sesiunea anului 1947.

Se aleg ca secretari de ședință: P. S. Arhiereu Galaction Silistreanul. P. S. Arhiereu Valerie Botoșăneanul.

Comisiunea Afacerilor Streine:

Președinte: P. S. Episcop Iosif al Argeșului.

Membrii: P. S. Episcop Lucian al Romanului, P. S. Episcop Partenie al Armatei, P. S. Episcop Policarp al Americii.

Raportor: P. S. Arhiereu Emilian Târgovișteanul.

Comisiunea Canonică-Juridică:

Președinte: I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Membrii: P. S. Episcop Iosif al Argeșului, P. S. Episcop Antim al

Buzăului, P. S. Episcop Nicolae al Oradiei, P. S. Episcop Grigore al Huşilor.

Raportori: P. S. Arhiereu Atanasie Bârlădeanul, P. S. Arhiereu Justinian Vasluiianul.

Comisiunea pentru Doctrină și viață religioasă:

Președinte: I. P. S. Mitropolit Irineu al Moldovei.

Membrii: P. S. Episcop Andrei al Aradului, P. S. Episcop Grigore al Huşilor, P. S. Episcop Veniamin al Caransebeşului, P. S. Episcop Cosma al Dunării de Jos.

Raportor: P. S. Episcop Partenie al Armatei.

Comisiunea pentru învățământ religios și teologic.

Președinte: P. S. Episcop Nicolae al Clujului.

Membrii: P. S. Episcop Iosif al Argeşului, P. S. Episcop Nicolae al Oradiei, P. S. Episcop Chesarie al Constanței, P. S. Arhiereu Veniamin Sinaitul.

Raportor: P. S. Arhiereu Teodor de Răşinari.

Comisiunea pentru manuale:

Președinte: P. S. Episcop Chesarie al Constanței.

Membrii: P. S. Episcop Antim al Buzăului, P. S. Arhiereu Veniamin Sinaitul.

Comisiunile pentru Afacerile Streine și cea Canonică juridică fiind aglomerate cu lucrări mai multe și descomplectate prin concediile și absențele unor PP. SS. Membrii ai Sfântului Sinod, se hotărăște complectarea lor ad-hoc după cum urmează:

Comisiunea Afacerilor Streine:

Președinte: P. S. Episcop Nicolae al Oradiei;

Membru: P. S. Arhiereu Eugeniu Suceveanul.

Comisiunea Canonică Juridică.

Președinte: I. P. S. Arhiepiscop Vasile al Timișoarei.

Comunicări:

P. S. Secretar de ședință citește următoarele cereri de concedii:

1. I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului cere concediu;

2. Tem. Nr. 922/947. P. S. Episcop Lucian al Romanului cere concediu:

3. Tem. Nr. 923/947. P. S. Episcop Policarp al Americii cere concediu;

4. P. S. Episcop Iosif al Argeşului cere concediu fiind bolnav;

5. Tem. Nr. 897/947. P. S. Arhiereu Ilarion Băcăoanul cere concediu fiind suferind.

Sfântul Sinod hotărăște:

Se aprobă concediile cerute.

Tem. Nr. 898/947. Referatul P. C. Director al Cancelariei Sfântului Sinod privitor la ratificarea avizului Sinodului Permanent din 24 Aprilie 1947, pentru înființarea Arhiepiscopiei Craiovei.

La propunerea I. P. S. Patriarh Nicodim chestiunea se declară de urgență și se ia imediat în discuție. Fiind vorba de un fapt îndeplinit care nu mai are de ce să fie repartizat la comisiunea canonică juridică, chestiunea se pune la vot, și se hotărăște:

Sfântul Sinod în unanimitatea membrilor prezenți ratifică avizul dat de Sinodul Permanent în ședința sa delu 24 Aprilie 1947 pentru înființarea Arhiepiscopiei Craiovei cu județele: Dolj, Gorj și Mehedinți și ia la cunoștință legea Nr. 196/947, pentru întărirea aceluia aviz.

Tem. Nr. 899/947. Referatul P. C. Director al Cancelariei Sfântului Sinod privitor la ratificarea avizului Sinodului Permanent din 24 Aprilie 1947, pentru ridicarea Episcopiei Timișoarei la rangul de Arhiepiscopie iar titularul acestei Episcopii la treapta de Arhiepiscop ortodox român al Timișoarei.

La propunerea I. P. S. Patriarh Nicodim chestiunea se declară de urgență și fiind vorba de un fapt îndeplinit care nu mai are de ce să fie discutat în comisiunea canonică juridică, chestiunea se pune la vot, și se hotărăște:

Sfântul Sinod în unanimitatea membrilor prezenți ratifică avizul dat de Sinodul Permanent la data de 24 Aprilie 1947 pentru ridicarea Episcopiei Timișoarei la rangul de Arhiepiscopie, iar titularul acelei Episcopii la treapta de Arhiepiscop ortodox român al Timișoarei și ia la cunoștință legea Nr. 195 pentru întărirea acestui aviz.

3. Tem. Nr. 534/947. Scrisoarea I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia prin care propune o Conferință la Moscova în toamna anului 1947 cu reprezentanții Bisericilor creștine ortodoxe din toată lumea.

Se trimite spre studiere și referire la comisiunea afacerilor streine.

4. Tem. Nr. 895/947. Telegrama I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia prin care cere să I-se răspundă: a) dacă se acceptă ca data consfătuirii la Moscova să fie la sfârșitul lunii Septemvrie a. c., b) ce chestiuni dorește Biserica ortodoxă română să pună în discuție; c) numele raportorilor pentru chestiunile propuse atât de I. P. S. Patriarh Alexei, cât și de Biserica ortodoxă română.

Se trimite la aceeași comisiune.

5. Tem. Nr. 900/947. Referatul P. C. Director al Cancelariei Sfântului Sinod asupra vizitei în România a I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia (29 Mai—11 Iunie 1947).

Se trimite la aceeași comisiune.

6. Tem. Nr. 290/947. Corespondență cu privire la clarificarea și îndrumarea treburilor Episcopiei misionare române ortodoxe din America. (anexe: tem. nr. 650, 740, 770, 801, 805, 117, 286, 547, 792/947).

Se trimite la aceeași comisiune.

7. Tem. Nr. 896/947. Adresa Ministerului Afacerilor Streine cu privire la criza Patriarhiei din Constantinopol.

Se trimite la aceeași comisiune.

8. Tem. Nr. 802/947. Sf. Mitropolie a Moldovei propune conferirea rangului de arhimandrit protosinghelului Varahil Jitaru, starețul mănăstirii Pângărați-Neamțu.

Se trimite spre studiere și referire la comisiunea canonică juridică.

9. Tem. Nr. 847/947. Cererea I. P. S. Mitropolit Nifon, de a fi repus ca Arhiepiscop al Craiovei.

Se trimite la aceeași comisiune.

10. Tem. Nr. 753/947. Consiliul Central Bisericesc cere ratificarea transformării bisericii românești dela Ierusalim în mănăstire.

Se trimite la aceeași comisiune.

12. Tem. Nr. 670/947. Sf. Episcopie a Romanului cere înființarea unei mănăstiri de maici la Miclăușeni, județul Roman.

Se trimite la aceeași comisiune.

12. Tem. Nr. 308/947. Adresa Sf. Episcopii a Hușilor prin care cere să se ridice un cămin arhieresc în București.

Se trimite la aceeași comisiune.

13. Tem. Nr. 307/947. Sf. Episcopie a Timișoarei cere recunoașterea înființării mănăstirii de maici la Partos.

Se trimite la aceeași comisiune.

14. Tem. Nr. 766/947. Adresa Consiliului Central Bisericesc, cu privire la nouile legiuiri: de pensionarea clerului de mir și a ierarhilor de complectarea adunărilor eparhiale, etc.

Se trimite la aceeași comisiune.

15. Tem. Nr. 868/947. Sf. Episcopie a Caransebeșului, cere abrogarea legii Nr. 167/947, pentru modificarea art. 2, 9 și 12 din legea de organizare bisericească.

Se trimite la aceeași comisiune.

16. Tem. Nr. 894/947. Consiliul Central Bisericesc cere să se intervină la Președinția Consiliului de Miniștri ca imobilele bisericilor parohiale să fie scutite de impozitul pe echivalent și exceptate dela aplicarea legii chiriilor.

Se trimite la aceeași comisiune.

17. Tem. Nr. 905/947. Referatul Consiliului Central Bisericesc privind cauza disciplinară a preotului Vasile Moscalenco.

Se trimite la aceeași comisiune.

18. Tem. Nr. 903/947. Referatul Consiliului Central Bisericesc, cu hotărârea Delegației Permanente cu privire la ofrandele ce se adună la procesiunile cu sf. Moaște și icoane făcătoare de minuni.

Se trimite la aceeași comisiune.

19. Tem. Nr. 904/947. Referatul Consiliului Central Bisericesc, cu interpretarea art. 173 din statutul legii de organizare bisericească în sensul ca și consilierii referenți și eforul să aibă dreptul de apărători în procesele clericilor la Consistorii.

Se trimite la aceeași comisiune.

20. Tem. Nr. 744/947. Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei, în cauza disciplinară a preotului profesor pensionar Ioan Brezeanu din Plocești.

Se trimite la aceeași comisiune.

21. Sf. Episcopie a Buzăului, solicită dispensă de vârstă în vederea hirotoniei pentru teologul Băscăanu Ion.

Se trimite la aceeași comisiune.

22. Sf. Episcopie a Buzăului propune acordarea rangului de arhimandrit protosinghelului Teofil Mocăniță dela mănăstirea Ciolanu județul Buzău.

Se trimite la aceeași comisiune.

23. Telegrama domnului Ministru al Românie la Paris Stoilov prin care solicită acordarea distincției de mitrofor arhimandritului Martinian Ivanovici, superiorul capeli române din Paris.

Se trimite la aceeași comisiune.

24. Se cere ratificarea numirii părintelui Const. Moisiu ca președinte al Consistoriului Spiritual Central și a preotului Const. Diaconescu ca acuzator la același Consistoriu.

Se trimite la aceeași comisiune.

25. Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei propune acordarea rangului de arhimandrit protosinghelului Dionisie Udișteanu, spiritual la seminarul «Central» din București.

Se trimite la aceeași comisiune.

26. I. P. S. Patriarh Nicodim în calitate de Mitropolit al Ungro-Vlahiei, recomandă Sfântului Sinod pe P. C. Preot Petre Șerpe, consilier referent administrativ, pe care l-a numit vicar, și roagă să i se acorde rangul de arhieru cu titlul de «Ploșteanul».

Se trimite la aceeași comisiune.

27. Tem. Nr. 328/947. Referatul P. C. Consilier Central Gh. Maior dela Consiliul Central Bisericesc privitor la păstrarea catedrelor și orelor de religie în învățământul secundar.

Se trimite spre studiere și referire la comisiunea pentru învățământul religios și teologic.

28. Tem. Nr. 875/947. Referatul Consiliului Central Bisericesc, privind adresa Episcopiei Aradului referitoare la predarea religiei la clasele VII și VIII dela școlile secundare teoretice.

Se trimite la aceeași comisiune.

29. Tem. Nr. 876/947. P. C. Preot Gh. Maior dela Consiliul Central Bisericesc referă asupra cererii Frăției Ortodoxe Române din Cluj (Secția studențească) cu privire la intensificarea învățământului religios în școli, și în Universități.

Se trimite la aceeași comisiune.

30. Tem. Nr. 949/947. Adresa Sfântului Sinod către Ministerul Cultelor în legătură cu trecerea învățământului religios teologic (seminarii și facultății de teologie), sub conducerea Bisericii. (anexe: 512/947).

La orele 12, sfârșindu-se ordinea de zi I. P. S. Președinte Nicodim Patriarhul României ridică ședința anunțând pe cea viitoare pe mâine Joi 3 Iulie, 1947, orele 9 dimineața.

Președinte,
† NICODIM

Secretar,
† Galaction Silistreanul

Ședința din ziua de 3 Iulie 1947

Sumarul ședinței

Ședința se deschide la orele 9 dimineața sub președinția I. P. S. Patriarh Nicodim, de față fiind și Domnul Ministru al Cultelor.

Secretar de ședință: P. S. Arhiereu Galaction Silistreanul.

P. S. Secretar dă citire: I. apelului nominal și sunt prezenți: I. P. S. Patriarh Nicodim, I. P. S. Mitropolit Irineu al Moldovei, I. P. S. Arhiepiscop Dr. Vasile al Timișoarei; PP. SS. Episcopi: Antim al Buzăului, Grigore al Hușilor, Cosma al Dunării de Jos, Nicolae al Oradiei, Chesarie al Constanței, Partenie al Armatei; PP. SS. Arhieri Veniamin Sinaitul, Galaction Silistreanul, Emilian Târgovișteanul, Eugeniu Suceveanul, Athanasie Bârlădeanul, Teodor de Rășinari și Justinian Vasluiianul; în concediu: I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului; PP. SS. Episcopi: Lucian al Romanului, Iosif al Argeșului, Policarp al Americii; PP. SS. Arhieri: Ilarion Băcăoanul și Valeriu Botoșăneanul iar absenți: PP. SS. Episcopi: Veniamin al Caransebeșului, Nicolae al Clujului, Andrei al Aradului.

P. S. Secretar citește sumarul ședinței precedente, care pus la vot,
Se verifică și se aprobă.

Comunicări:

1. Tem. Nr. 553/947. Referatul Secției pentru doctrină și viață religioasă a Sinodului Permanent asupra manuscrisului «Carte cu explicația asupra serviciilor bisericesti» de Arhim. Mina Prodan. Sfântul Sinod hotărăște:

Se trimite spre cercetare și referire comisiunii pentru doctrină și viață religioasă.

2. Tem. Nr. 536/947. Referatul Secției pentru doctrină și viață religioasă a Sinodului Permanent asupra manuscrisului «Acatistul Sf. Trei Ierarhi» tradus din limba slavă de preotul I. Andronic.

Se trimite la aceeași comisiune.

3. Tem. Nr. 58/947. Referatul Secției pentru doctrină și viață religioasă a Sinodului Permanent asupra lucrării «Te-Deumul Psaltic» pentru cor mixt de dl. I. Croitoru.

Se trimite la aceeași comisiune.

Se intră în ordinea de zi:

P. S. Arhiereu Athanasie Bârlădeanul, raportorul comisiunii canonică-juridică, dă citire următoarelor referate:

1. Tem. Nr. 925/947, asupra adresei Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei privitoare la decernarea gradului ierarhic de arhiereu P. C. Preot Petre Șerpe, numit vicar mitropolitan.

Comisiunea constatând că susnumitul îndeplinește condițiunile ca-

nonice pentru a fi ridicat la treapta arhieriei, propune iar Sfântul Sinod cu unanimitatea membrilor prezenți, hotărăște:

1. *Conferă gradul ierarhic de arhieriu P. C. Preot Petre Șerpe numit vicar al Mitropoliei Ungro-Vlahiei;*

2. *Biroul Sfântului Sinod va face intervenția necesară în vederea întocmirii decretului pentru ridicarea P. C. Preot Petre Șerpe la treapta de arhieriu cu titlul de Ploșteanul, după care I. P. S. Patriarh Nicodim va lua măsurile convenite pentru hirotonirea P. C. Sale în arhieriu.*

2. Tem. Nr. 802/947, asupra adresei Mitropoliei Moldovei și Sucevei prin care propune acordarea rangului de arhimandrit protosinghelului Varahil Jitaru, starețul mănăstirii Pângărați-Neamț.

Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii, hotărăște,

Nu se acordă rangul de arhimandrit protosinghelului Varahil Jitaru, întrucât nu are vârsta de 40 ani.

3. Tem. Nr. 894/947, asupra adresei Consiliului Central Bisericesc privitoare la scutirea imobilelor parohiale de plata impozitului pe echivalent, precum și scoaterea acestor imobile de sub prevederile legii chiriilor.

Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii hotărăște:

Se va interveni pe lângă Onor. Guvern ca imobilele bisericesti parohiale, protopopești, mănăstirești, eparhiale și fundamentale să fie scutite de plata impozitului pe echivalent și scoase de sub prevederile legii chiriilor.

4. Tem. Nr. 926/947, asupra referatului Cancelariei Sfântului Sinod privitor la numirea P. C. Preot Const. Moisiu ca președinte al Consistoriului Spiritual Central și Pr. Const. Diaconescu ca acuzator la același Consistoriu. Sfântul Sinod primind propunerea Comisiunii hotărăște:

Se ratifică numirile făcute prezidial: P. C. Preot Const. Moisiu ca președinte, iar a P. C. Preot Const. Diaconescu ca acuzator la Consistoriul Spiritual Central.

5. Tem. Nr. 927/947, asupra adresei Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei prin care propune acordarea rangului de arhimandrit protosinghelului Dionisie Udișteanu, spiritual la seminarul «Central» din București. Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii.

Acordă rangul de arhimandrit protosinghelului Dionisie Udișteanu, spiritual la seminarul «Central» din București.

6. Tem. Nr. 928/947, asupra adresei Sf. Episcopii a Buzăului prin care propune acordarea rangului de arhimandrit protosinghelului Teofil Mocăniță, exarhul mănăstirilor din eparhia Buzăului. Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii,

Acordă rangul de arhimandrit protosinghelului Teofil Mocăniță, spiritual la seminarul «Central» din București.

7. Tem. Nr. 929/947, asupra adresei Sf. Episcopii a Buzăului prin care solicită dispensă de vârstă tânărului teolog Băscianu I. Ion în vederea hirotoniei. Sfântului Sinod primind propunerea comisiunii hotărăște:

Se trimite spre rezolvare P. S. Episcop al Buzăului ca Chiriarh al locului.

8. Tem. Nr. 930/947, asupra cererii domnului S. Stoilov, Ministrul României la Paris, de a se conferi distincția de mitrofor, arhimandritului, Martinian Ivanovici. Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii hotărăște:

Intru cât slujbele ce se săvârșesc de către un arhmandrit mitrofor necesită un personal slujitor adecuat, de care capela ortodoxă română din Paris nu dispune, deocamdată chestiunea se lasă în suspensie.

9. Tem. Nr. 307/947, asupra adresei Sf. Episcopii a Timișoarei prin care propune să se aprobe reînființarea unei mănăstiri de maici la Partos din acea eparhie. Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii hotărăște:

Cererea întrunind condițiunile cerute de art. 86 din Statutul legii de organizare a Bisericii ortodoxe române, aprobă reînființarea mănăstirii de maici dela Partos cu hramul «Inălțarea Sf. Cruci» și a metohului său dela Timișeni cu hramul «Nașterea Născătoarei de Dumnezeu».

10. Tem. Nr. 670/947, asupra adresei Sf. Episcopii a Romanului prin care propune înființarea mănăstirii de maici Miclăușeni, jud. Roman, fundația Ecaterina Cantacuzino, născută Sturza. Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii hotărăște:

Cererea întrunind condițiunile art. 86 din Statutul legii de organizare a Bisericii ortodoxe române aprobă înființarea mănăstirii Miclăușeni, județul Roman (fundația Ecaterina Cantacuzino născută Sturza).

11. Tem. Nr. 904/947, asupra raportului apărătorilor bisericești de a se modifica regulamentul disciplinar în sensul ca preoții din administrația bisericească să poată pleda la instanțele de judecată bisericească. Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primind propunerea, hotărăște:

Considerând că spiritul legii după care se recrutează membrii Consistoriilor Spirituale nu admite ca persoanele care ar putea fi anchetatoare să fie și judecători și apărători ai justițiabililor clerici, respinge cererea Corpului apărătorilor bisericești.

12. Tem. Nr. 905/947, asupra referatului secției canonică a Sinodului Permanent privind cererea protului Vasile Moscalenco, de a i se ridica pedeapsa opririi dela săvârșirea tuturor oficiilor religioase, pentru recăsătorire. La propunerea comisiunii,

Sfântul Sinod respinge cererea.

13. Tem. Nr. 906/947, asupra adresei Consiliului Central Bisericesc privind cererea fostului ierodiacon Ion Gherasimescu de a i se aproba admiterea în rândul clerului de mir ca preot. La propunerea comisiunii,

Sfântul Sinod respinge cererea d-lui Gherasimescu, de a fi admis ca preot în rândul clerului de mir, întru cât și-a călcat votul dat la tunderea în monahism și cu toate că era hirotonit în ierodiacon, s'a căsătorit.

14. Tem. Nr. 903/947, asupra adresei Consiliului Central Bisericesc Nr. 160/947, privitoare la modul de folosire al ofrandelor în bani sau în natură dăruite de credincioși cu ocazia procesiunilor cu Sf. Moaște sau icoane făcătoare de minuni. La propunerea comisiunii,

Sfântul Sinod hotărăște să se respecte tradițiile locale.

15. Tem. Nr. 753/947, asupra adresei Consiliului Central Bisericesc privitoare la ratificarea aprobării dată de I. P. S. Patriarh Nicodim prezidial prin care biserica românească din Ierusalim a fost transformată în mănăstire. La propunerea comisiunii,

Sfântul Sinod ratifică hotărârea înfăințării mănăstirii românești «Sf. Marele Mucenic Gheorghe» din Ierusalim.

16. Tem. Nr. 847/947, asupra cererii I. P. S. Mitropolit Nifon de a reocupat scaunul de arhiepiscop al Craiovei. La propunerea comisiunii, Sfântul Sinod hotărăște:

Intru cât Mitropolia Olteniei a fost desființată prin lege, iar legea Nr. 166/947, prevede pensionarea ierarhilor a căror eparhie au fost desființate, I. P. S. Mitropolit Nifon urmează să-și aranjeze drepturile la pensie, — în conformitate cu dispozițiile art. 8 din această lege.

17. Tem. Nr. 932/947, asupra adresei Sf. Episcopiei a Caransebeșului prin care cere abrogarea legii Nr. 167/947, prin care se modifică art. 2, 9 și 12 din legea de organizare bisericească.

Comisiunea cercetând legea Nr. 167/947, prin care se modifică art. 2, 9 și 12 din legea de organizare a Bisericii ortodoxe române constată că Consiliul Central Bisericesc în anul 1945, a recomandat Mitropoliei Bucovinei, Mitropoliei Moldovei și Episcopiei Hușilor principiul cooptărilor, în locurile vacante până la complectarea unei majorități a Adunării eparhiale respective, adică până la complectarea numărului de 31 membri. Deaceea face propunerea că legea poate fi acceptată. Sfântul Sinod hotărăște:

Intru cât se constată că Consiliul Central Bisericesc a recomandat în anul 1945, Mitropoliei Bucovinei, Mitropoliei Moldovei și Episcopiei Hușilor, principiul cooptărilor în locurile vacante până la complectarea unei majorități a Adunărilor eparhiale respective, adică până la complectarea numărului de 31 membri, legea Nr. 167/947, pentru modificarea art. 2, 9 și 12 din legea de organizare bisericească poate fi acceptată.

18. Tem. Nr. 932/947, asupra adresei Consiliului Central Bisericesc privitoare la legea Nr. 166/947 pentru pensionarea clerului de mir și a Ierarhilor.

Comisiunea cercetând legea Nr. 166/947, privitoare la punerea în retragere a clerului, constată că prin dispozițiunile art. 7 nu s'a ținut seamă de principiul canonic care dă dreptul numai Sfântului Sinod, să pună în retragere din funcțiunile lor pe Chiriarhi în deficiență. Deaceea propune: 1. Să se intervină la locul în drept pentru modificarea legii susmenționate cu respectarea spiritului canonic mai sus arătat; 2. Dease-menea propune să se intervină la Domnul Ministru al Cultelor pentru amânarea aplicării legii până la modificarea cerută; 3. Pentru cazurile de deficiență, comisiunea propune Sfântului Sinod să se sesizeze și să procedeze la punerea în retragere dela caz la caz. Sfântul Sinod hotărăște:

Sfântul Sinod constată că prin art. 7 din legea Nr. 166/947, nu s'a ținut seamă de principiul canonic, care dă dreptul numai Sfântului Sinod să pună în retragere din funcțiunile lor pe Chiriarhi în deficiență.

Deaceea se va interveni la locul în drept pentru modificarea legii în sensul de a se respecta acest principiu canonic.

Până atunci se va stăruie pe lângă Ministerul Cultelor pentru amânarea aplicării ei.

Pentru cazurile de deficiență Sfântul Sinod se va sesiza și va proceda la punerea în retragere dela caz la caz.

19. Tem. Nr. 933/947, asupra adresei Ministerului Cultelor prin care cere avizul Sfântului Sinod pentru înființarea Mitropoliei ortodoxe române a Banatului, prezentând și proiectul de lege, anexat la sfârșitul sumarului.

Comisiunea având în vedere hotărârea anterioară a Sfântului Sinod de a rămâne numai trei Mitropolii istorice, este de părere să se respecte acest principiu, cu atât mai mult cu cât Banatul a fost cinstit decurând cu ridicarea Episcopiei Timișoarei la rangul de Arhiepiscopie.

La discuțiuni iau cuvântul: P. S. Episcop Nicolae al Oradiei, cerând să se păstreze numai Mitropoliile istorice și că totuși înainte de a se lua o hotărâre să se ceară avizul I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului ca Mitropolit canonic dela care urmează să se despartă noua Mitropolie precum și avizul Episcopiei Caransebeșului propusă în proiectul de lege pentru înființarea acestei Mitropolii, să-i fie sufragană.

I. P. S. Patriarh Nicodim luând cuvântul arată că atâta vreme cât avem o a patra Mitropolie, cea a Sucevei, găsește că s'a trecut peste principiul menținerii numai a trei Mitropolii istorice. În afară de aceasta Sfântul Sinod este autoritatea supremă a Bisericii, singurul în drept să dispună pentru înființarea unei Mitropolii.

Avându-se în vedere și faptul că Banatul este o provincie a Țării ca și Bucovina, este bine a i se da Mitropolia ei. Deaceea propune ca Sf. Sinod să dea aviz favorabil pentru înființarea Mitropoliei Banatului.

Ne mai luând nimeni cuvântul, se pune la vot propunerea I. P. S. Patriarh Nicodim,

Sfântul Sinod cu unanimitate de voturi primind propunerea I. P. S. Patriarh Nicodim, aprobă înființarea Mitropoliei Banatului; ca urmare dă aviz favorabil la proiectul de lege întocmit de Ministerul Cultelor — anexat la sumar — pentru înființarea Mitropoliei ortodoxe române a Banatului cu eparhiile: Arhiepiscopia Timișoarei, Moriseniei și Lipovei și Episcopia Caransebeșului.

20. Tem. Nr. 934/947, asupra adresei Mitropoliei Ardealului prin care cere aprobarea de a hirotoni în preot pe seama parohiei Bozeș-Hunedoara pe învățătorul Iosif Frățilă. Comisiunea propune, iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Aprobă în mod excepțional această cerere.

21. Tem. Nr. 935/947, asupra referatului Sinodului Permanent din 24 Aprilie 1947, privitor la cererea Episcopiei Hușilor de a se ridica un cămin arhieresc în București.

Comisiunea propune ca pentru realizarea urgentă a Căminului arhieresc, în privința căruia există o veche hotărâre a Sfântului Sinod, să se dispună ca această hotărâre să fie aplicată de Consiliul Central Biseri-

cesc și Eforia Bisericii prin evacuarea imobilelor necesare — proprietatea Bisericii și amenajarea lor în acest scop.

Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii, hotărăște aplicarea ei de îndată de organele vizate.

P. S. Arhiereu Emilian Târgovișteanul, raportorul comisiunii afece-rilor streine, citește următoarele referate:

1. Tem. Nr. 937/947, asupra invitației I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia la Conferința ce se va ține la Moscova în toamna anului curent.

Comisiunea propune:

1. A se primi cu bucurie invitația și a se accepta ordinea de zi propusă, iar ca timp pentru ținerea Conferinței, să se convină pentru finele lunii Septemvrie a. c.

2. A se numi o delegație compusă din: PP. SS. Episcopi: Nicolae al Oradiei, Iosif al Argeșului și Arhiereu Emilian Antal Târgovișteanul completată cu P. C. Preot Profesor Dr. Petre Vintilescu, Decanul Facultății de Teologie din București, P. C. Preot Profesor Gala Galaction și P. C. Preot Dr. Ioan Vască, Secretar General în Ministerul Cultelor iar ca interpret să fie Preotul Mihail Madan.

Această delegație urmează să-și spună cuvântul și să susțină punctul de vedere al Bisericii noastre, ce se va stabili, asupra problemelor puse pe ordinea de zi de către Biserica rusă, în limita puterilor ce le are din partea Sfântului Sinod.

3. În afară de problemele fixate de Biserica rusă, propune o serie de 9 probleme pe ordinea de zi din partea Bisericii ortodoxe române.

4. La studierea problemelor și întocmirea referatelor, delegația să poată cere colaborarea și altor profesori și specialiști pentru a putea prezenta problemele cât mai bine și mai profund studiate.

5. Să se asigure cheltuelile împreunate cu deplasarea și reprezentarea demnă a delegației la consfătuirea dela Moscova.

În urma discuțiilor la care iau parte I. P. S. Patriarh Nicodim, Domnul Ministru al Cultelor și PP. SS. Membri prezenți se hotărăște:

1. *Sfântul Sinod salută cu bucurie invitația Patriarhiei ortodoxe ruse de a ține la Moscova, la sfârșitul lunii Septemvrie 1947, o consfătuire a întâistăților Bisericii ortodoxe și acceptă atât ordinea de zi stabilită cât și invitația de a-și trimite delegații săi pentru acea consfătuire;*

2. *Sfântul Sinod delegă din sinul său pe: P. S. Episcop Nicolae Popoviciu al Oradiei; P. S. Episcop Iosif al Argeșului; P. S. Arhiereu Emilian Antal Târgovișteanul; iar ca colaborator prim pe P. C. Preot Prof. Dr. Petre Vintilescu, Decanul Facultății de Teologie din București;*

3. *Această delegație are dreptul de a-și alege, cu aprobarea I. P. S. Patriarh restul colaboratorilor dintre profesorii specialiști, atât pentru întregirea delegației la Moscova, cât și pentru studierea temeinică a problemelor puse pe ordinea de zi;*

4. *În afară de problemele indicate în scrisoarea I. P. S. Patriarh al Moscovei, se va cere din partea Sfântului Sinod ortodox român a se*

pune la ordinea de zi a consfătuirii dela Moscova și problemele propuse de Comisiunea Afacerilor streine prin referatul său.

5. *Delegația română se va întruni cât mai curând spre a începe studierea problemelor puse atât din partea Bisericii ortodoxe ruse, cât și a înștiința pe I. P. S. Patriarh Nicodim despre raportorii fiecărei probleme, pentru a se comunica numele lor la Moscova în timp util;*

6. *După întocmirea referatelor, Delegația le va prezenta I. P. S. Patriarh pentru verificare cu Sinodul Permanent în vederea aprobării și imputernicirii cuvenite. La ședința Sinodului Permanent va lua parte întreaga delegație.*

7. *Se va interveni la Onor. Guvern pentru a pune la dispoziție fondurile necesare atât pentru timpul de pregătire a rapoartelor cât și pentru timpul cât Delegația Bisericii ortodoxe române va merge și va sta la consfătuirea dela Moscova.*

2. Tem. Nr. 938/947, asupra referatului P. C. Econ. Stavrofor Gh. Vintilescu, Directorul Cancelariei Sfântului Sinod privitor la vizita I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia în România (pe timpul 29 Mai-11 Iunie 1947). Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii,

Ia act cu vie satisfacție de această vizită care a cimentat legăturile spirituale între cele două biserici surori și a întărit prietenia între poporul rus și poporul român.

Dispune ca acest referat amplificat (adăogându-i-se și clișee) să fie publicat într'o broșură de P. C. Părinte Gh. Vintilescu, Directorul Cancelariei Sfântului Sinod.

3. Tem. Nr. 939/947, asupra corespondenței cu situația episcopatului român ortodox din America. Comisiunea propune ca Sfântul Sinod să aștepte raportul ce va face P. C. Preot Ion Vască, secretar general în Ministerul Cultelor, trimis de Guvernul român în America în această chestiune. Totdeodată mai propune, ca Sfântul Sinod să intervină la Ministerul Cultelor ca până la clarificarea situației P. S. Policarp Morușca, — să ordonanteze P. S. Sale drepturile cuvenite de salariu cari nu i-au fost achitate de cinci luni.

Sfântul Sinod primește propunerile comisiunii.

P. S. Episcop Partenie al Armatei, raportorul comisiunii pentru doctrină și viață religioasă citește următoarele referate:

1. Tem. Nr. 942/947, asupra referatului Secției Sinodului Permanent pentru doctrină și viață religioasă privind lucrarea d-lui profesor I. Croitoru «Te-Deumul Psaltic». La propunerea comisiunii,

Sfântul Sinod aprobă tipărirea lucrării «Te-Deumului Psaltic» întocmită de dl. profesor Ion Croitoru.

2. Tem. Nr. 943/947, asupra referatului aceleiași secțiuni a Sinodului Permanent privind manuscrisul «Acatistul către Sf. Trei Ierarhi» tradus din limba slavonă de părintele I. Andronic. Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii,

Aprobă tipărirea acatistului Sf. Trei Ierarhi tradus din limba slavonă de preotul I. Andronic.

Cum însă Acatistele fac parte din cărțile de ritual tipărirea acestuia ce va putea face numai de către Institutul Biblic.

3. Tem. Nr. 944/947, asupra referatului aceleiași secțiuni a Sinodului Permanent privind manuscrisul «*Carte cu explicarea serviciilor bisericești*» întocmit de arhimandritul Mina Prodan. La propunerea comisiunii,

Sfântul Sinod aprobă tipărirea manuscrisului «Carte cu explicarea serviciilor bisericești» întocmit de arhimandritul Mina Prodan.

P. S. Arhiepiscopul Teodor de Râșinari, raportorul comisiunii pentru învățământ teologic și religios citește următoarele referate:

1. Tem. Nr. 948/947, asupra cererii «*Frăției Ortodoxă Română*» Secția studențească din Cluj prin care cere intensificarea învățământului religios în școlile primare și secundare, introducerea în Universitate a unui curs de problematică creștină și numirea în fiecare centru universitar a câte unui duhovnic inițiat în problemele sufletești ale tineretului universitar. Comisiunea propune iar,

Sfântul Sinod în urma discuțiilor care au loc aprobă cererile Frăției Ortodoxe Române din Cluj în care scop se va interveni la Ministerul Educației Naționale.

2. Tem. Nr. 949/947, asupra adresei Ministerului Cultelor privind trecerea seminariilor teologice sub conducerea și administrația Bisericii. Comisiunea propune, iar Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii, hotărăște:

Se va continua tratativele începute cu Ministerul Cultelor.

3. Tem. Nr. 950/947, asupra adresei Episcopiei Aradului privitoare la luarea în programa analitică a unei ore de religie la clasele VII și VIII-a în liceele teoretice. Comisiunea propune și,

Sfântul Sinod primind propunerea hotărăște să se intervină la Ministerul Educației Naționale să întregască programa analitică cu orele de religie la clasa VII și VIII-a în care scop i se va trimite proiectul de programa analitică cerând a lua parte în comisiunea pentru întocmirea programei analitice și un delegat al Sfântului Sinod.

4. Tem. Nr. 951/947, asupra raportului prezentat de P. C. Consilier referent Gh. Maior dela Consiliul Central Bisericesc, privitor la întregirea programei analitice pentru școlile primare, supraprimare, gimnaziale și liceale cu câte două ore de religie pe săptămână.

Comisiunea propune, iar

Sfântul Sinod primind propunerea hotărăște să se intervină la Ministerul Educației Naționale pentru a introduce în programa analitică la școlile primare, supraprimare, gimnaziale și liceale până la clasa VII, câte două ore de religie pe săptămână.

P. S. Episcopul Grigore al Hușilor având cuvântul arată greutățile ce întâmpină PP. SS. Chiriarhi cu transportul pe C. F. R. pentru a veni la ședințele Sfântului Sinod și roagă pe dl. Ministru al Cultelor să acorde PP. SS. Chiriarhi permise de călătorie pe C. F. R. așa cum au avut și în trecut.

In legătură cu aceasta *P. S. Arhiepiscopul Atanasie Bârlădeanul arată*

că din cauza greutăților materiale din timpurile de azi PP. SS. Chiriarhi și Arhieriei Vicari, nu pot face față cheltuielilor de întreținere în București în timpul sesiunilor Sfântului Sinod.

De aceea roagă pe Domnul Ministru al Cultelor să dispună a se acorda membrilor Sfântului Sinod și diurne zilnice pentru ședințele sesiunilor într'un quantum corespunzător demnității înalților prelați și cu scumpetea zilei.

Domnul Ministru al Cultelor arată că a luat deja asemenea măsuri cerând Ministerului de Finanțe un credit în acest scop.

Sfântul Sinod ia act cu mulțumire de cele comunicate de d. Ministru al Cultelor. Cancelaria Sfântului Sinod va face intervențiile cuvenite.

Sfârșindu-se ordinea de zi I. P. S. Patriarh Nicodim ridică ședința la orele 13, anunțând prorogarea Sfântului Sinod pentru o dată care se

Președinte,
† NICODIM

Secretar,
† Galaction Silistreamul

PROEȘT DE LEGE

pentru înființarea Mitropoliei Ortodoxe Române a Banatului.

Art. 1. — Se înființează pe data publicării prezentei legi Mitropolia Ortodoxă Română a Banatului, cu sediul în Timișoara.

Art. 2. — Mitropolia Ortodoxă Română a Banatului cuprinde Eparchiile:

Arhiepiscopia Timișoarei, Morisenei și Lipovei și Episcopia Caransebeșului.

Arhiepiscopia Timișoarei sub denumirea de Arhiepiscopia Timișoarei, Morisenei și Lipovei va cuprinde pe lângă întinderea teritorială actuală și Protopopiatele: Lugoj, Bocșa-Montana și Răcăjdia, după o nouă arondare din teritoriul actual al Episcopiei Caransebeșului.

Art. 3. — Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop al Timișoarei devine și Mitropolit al Banatului, cu denumirea de Arhiepiscop al Timișoarei, Morisenei și Lipovei și Mitropolit al Banatului.

Art. 4. — Orice dispozițiuni contrarii prezentei legi sunt și rămân abrogate.

Ședința din ziua de 19 Noembrie 1947

Sumarul ședinței

Ședința se deschide la orele 5 p. m., sub președinția I. P. S. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, de față fiind și Domnul Profesor Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor.

I. P. S. Președinte, luând cuvântul arată că, în conformitate cu statutul de organizare al Bisericii ortodoxe române, în absența I. P. S. Patriarh, Președintele Sfântului Sinod și a Mitropolitului Moldovei, revine I. P. S. Sale îndatorirea de a prezida ședințele Sfântului Sinod. Crede că cea dintâiu datorie a membrilor Sfântului Sinod este de a-și îndrepta gândul către I. P. S. Patriarh Nicodim, căruia să i se trimită cuvânt de

urare pentru grabnică însănătoșire și propune, iar Sfântul Sinod aprobă să i se expedieze următoarea telegramă:

«Sfântul Sinod, întrunit în ședința de astăzi, împletește în rugăciunile sale, cererile ferbinți către Dumnezeu, pentru o cât mai grabnică însănătoșire a I. P. S. Voastre și Vă exprimă din toată inima dorința de a Vă vedea cât mai curând în mijlocul nostru».

În continuare I. P. S. Sa, spune că are fericita ocazie, de a saluta în mijlocul Sfântului Sinod pe Domnul Stanciu Stoian, noul Ministru al Cultelor. Dela primul contact cu Domnia Sa a simțit toată căldura ce domnia sa are pentru Biserica noastră creștină ortodoxă și îl salută în numele Sfântului Sinod, rugându-l să aibă și toată sollicitudinea pentru chestiunile la ordinea zilei ale Bisericii noastre.

Menționează că I. P. S. Sa este pentru o cât mai armonioasă colaborare între Biserică și Stat și subliniază că Biserica nu are tendințe de preponderență asupra Statului.

Apoi I. P. S. Sa declară ședința deschisă.

Domnul Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, luând cuvântul spune.

«Imi îngăduiți să mulțumesc I. P. S. Președinte pentru cuvintele bune spuse la adresa mea.

În numele Guvernului, ne unim la dorința Sfântului Sinod, pentru grabnica însănătoșire a I. P. S. Patriarh Nicodim. Mulțumesc I. P. S. Președinte și Sf Sinod pentru grija ce o poartă bunei chivernisiri a treburilor bisericesti.

În ce privește raporturile dintre Biserică și Stat și noi suntem de acord ca Biserica să fie geloasă de drepturile ce are azi.

Autonomia bisericească însemnează libertate nu numai în cele dogmatice și canonice, ci și simț de răspundere în ceea ce privește atribuțiunile sale de bună chivernisire a treburilor bisericesti în general».

În încheiere domnia sa declară că activitatea ce va desfășura ca Ministru al Cultelor va fi închinată propășirii Bisericii și Neamului.

P. S. Arhiepiscopul Galaction Silistreanul, Secretar de ședință, citește:

I. Apelul nominal:

și sunt prezenți: I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului; PP. SS. Episcopi: Antim al Buzăului, Grigore al Hușilor, Iosif al Argeșului, Veniamin al Caransebeșului, Nicolae al Oradiei, Andrei al Aradului, Chesarie al Constanței, Policarp al Americii; PP. SS. Arhiepiscopii: Veniamin Sinaitul, Galaction Silistreanul, Valerie Botoșăneanul, Emilian Târgovișteanul, Eugeniu Suceveanul, Athanasie Bârlădeanul, Teodor de Rășinari, Justinian Vasluiianul și Pavei Ploșteanul; absenți: I. P. S. Mitropolit Vasile al Banatului; PP. SS. Episcopi: Nicolae al Clujului și Partenie al Armatei, iar în concediu: P. S. Arhiepiscopul Ilarion Băcăoanul.

II. Sumarul ședinței precedente, care pus la vot,

Se verifică și se aprobă.

III. Comunicări:

1. Tem. Nr. 1423/947. Adresa Consiliului Central Bisericesc Nr. 2657/947, cu alegerea P. S. Arhiepiscopului Justinian Marina Vasluiuanul, în scaunul vacant de Mitropolit al Moldovei. I. P. S. Președinte propune a se lua imediat în cercetare de comisiunea canonică juridică.

Se trimite spre cercetare și referire la comisiunea canonică juridică.

2. Referatul Cancelariei Sfântului Sinod asupra sfințirii întru arhiepiscop a P. S. Pavel Ploșteanul, Vicarul Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor.

I. P. S. Președinte, salută cu dragoste frățească prezența P. S. Arhiepiscopului Pavel Șerpe Ploșteanul în mijlocul Sf. Sinod și-i urează ca Dumnezeu să-i ajute să fie cât mai folositor Bisericii în noua sa misiune.

Răspunzând P. S. Arhiepiscopului Pavel Șerpe Ploșteanul arată că din modest preot de cartier de fabrică, a fost înălțat la rangul de arhiepiscop de Sf. Sinod la propunerea I. P. S. Patriarh Nicodim. Mulțumește Sfântului Sinod pentru încrederea ce i-a acordat și declară că precum și-a făcut datoria ca preot, își va împlini și noile îndatoriri cu puteri sporite.

3. Tem. Nr. 1409/947. Cererea P. S. Episcop Antim Nica, Locotenent de Episcop al Dunării de Jos de a fi convocat la ședințele Sfântului Sinod. În legătură cu aceasta se ridică și chestiunea participării la ședințele Sfântului Sinod și a I. P. S. Mitropolit Efrem, care roagă a fi convocat la ședințele sinodale, întru cât și I. P. S. Sa este însărcinat cu delegații oficiale.

După discuțiuni la care iau parte: I. P. S. Președinte Mitropolit Nicolae al Ardealului și P. S. Arhiepiscop Emilian Antal Târgovișteanul, Sfântul Sinod primind propunerea I. P. S. Președinte hotărăște:

I. P. S. Mitropolit Efrem și P. S. Episcop Antim Nica vor fi convocați la ședințele Sfântului Sinod, ca unii care sunt membrii ai Sfântului Sinod.

4. P. S. Episcop Iosif al Argeșului citește scrisorile adresate de I. P. S. Patriarh Nicodim, Președinției Consiliului de Miniștri, Ministerului Cultelor, etc., precum și răspunsurile primite în legătură cu împrejurările care au dus la delegația dată P. S. Episcop Iosif al Argeșului, de a rezolva în numele I. P. S. Sale, treburile curente și urgente ale organelor centrale ale Bisericii ortodoxe române.

Sfântul Sinod ia cunoștință de scrisori și aprobă delegația dată de I. P. S. Patriarh Nicodim, P. S. Episcop Iosif al Argeșului, privitoare la conducerea organelor centrale ale Bisericii ortodoxe române.

5. Tem. Nr. 1389/947. Referatul P. C. Director al Sfântului Sinod asupra scrisorii din 5 August 1947 a I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia prin care comunică amânarea consfătuirii proiectată pentru toamna anului 1947, la Moscova între întâiustătătorii Bisericii ortodoxe.

Se trimite la aceeași comisiune.

6. Tem. Nr. 1382/947. Referatul secției pentru doctrină a Sinodului Permanent, asupra adresei Mitropoliei Ungro-Vlahiei Nr. 892/947, privind aprobarea manuscrisului «Copilăria lui Iisus» întocmit de dl. Iulian Vesper.

Se trimite spre studiere și referire la comisiunea pentru doctrină și viață religioasă

7. Tem. Nr. 1383/947. Referatul secției pentru doctrină a Sinodului Permanent asupra adresei Episcopiei Buzăului Nr. 503/947, privind aprobarea lucrării «*Nouă Liturghier de străună*» întocmit de Arhidiaconul Dumitru Stoica din Buzău.

Se trimite la aceeași comisiune.

8. Tem. Nr. 1384/947. Referatul Secției pentru doctrină a Sinodului Permanent asupra cererii pr. N. Popescu din Gemenea-Dâmbovița, înreg. sub Nr. 863/947, de a i se aproba lucrarea «*Sfântul Episcop și Mucenic Ciprian*».

Se trimite la aceeași comisiune.

9. Tem. Nr. 1393/947. P. C. Director al Sfântului Sinod referă asupra mărturisirii scrisă de diaconul Petre Andonescu, profesor secundar în Curtea de Argeș și asupra păcatelor de care se simte apăsător cereând ca o purificare, acordarea ungerii cu Sf. și Marele Mir.

Se trimite la aceeași comisie.

10. Tem. Nr. 1395/947. Adresa Institutului Biblic și de Misiune prin care solicită ca plata abonamentelor la revista Sfântului Sinod «*Biserica Ortodoxă Română*» să se facă prin C. E. C. reținându-se din salariile preoților parohi.

Se trimite la aceeași comisie.

11. Tem. Nr. 1385/947. Referatul P. C. Preot Gh. Vintilescu, Directorul Sfântului Sinod, însoțit de două cereri de dispensă de vârstă pentru hirotonie solicitate de mai mulți tineri teologi

Se trimite spre studiere și referire la comisiunea canonică juridică și pentru disciplină.

12. Referatul P. C. Preot Gh. Vintilescu, Directorul Sfântului Sinod asupra adresei Episcopiei Caransebeșului Nr. 1379/947, privitoare la căsătoriile ce au loc în Banat între tineri sub vârsta de legală.

Se trimite la aceeași comisiune.

13. Tem. Nr. 1391/947. Referatul P. C. Preot Gh. Vintilescu, Directorul Sfântului Sinod asupra adresei Mitropoliei Sucevei Nr. 1309/947, prin care recomandă pe pr. Orest Malcinschi ca membru titular și pe Pr. Orest Gherasim ca supleant în Consistoriul Spiritual Central.

Se trimite la aceeași comisiune.

14. Tem. Nr. 1397/947. Referatul Secției canonică juridică a Sinodului Permanent asupra recursului preotului Pavel Ardelean dela parohia Mehala II Timișoara.

Se trimite la aceeași comisiune.

15. Tem. Nr. 1399/947. Referatul secției canonică juridică a Sinodului Permanent, asupra memoriului pr. C. Dron din București înreg. sub Nr. 1066/947, cu privire la pensionarea clerului de toate gradele.

Se trimite la aceeași comisiune.

16. Tem. Nr. 1401/947. Referatul secției canonică juridică a Sinodului Permanent asupra adresei Mitropoliei Sucevei Nr. 1257/947, cu pri-

vire la recunoaşterea hirotoniei unui diacon săvârşită de arhiepiscopul Cracoviei.

Se trimite la aceeaşi comisiune.

17. Tem. Nr. 1402/947. Referatul secţiei canonică juridică a Sinodului Permanent, asupra adresei Episcopiei Oradea Nr. 1308/947, cu privire la cauza disciplinară a preotului Gh. Ionescu din Tărcăiţa-Bihor.

Se trimite la aceeaşi comisiune.

18. Tem. Nr. 1403/947. Referatul secţiei canonică juridică a Sinodului Permanent asupra adresei Episcopiei Oradei Nr. 775/947, cu privire la reprimirea în cler a diaconului caterisit Iosif E. Naghiu.

Se trimite la aceeaşi comisiune.

19. Adresa Sf. Episcopii a Aradului Nr. 3710/947, prin care propune ridicarea la rangul de arhimandrit a Protos. Ştefan Lucaciu, stareţul mănăstirii Hodoş-Bodrog.

Se trimite la aceeaşi comisiune.

20. Tem. Nr. 1390/947. Referatul P. C. Preot Gh. Vintilescu Directorul Sfântului Sinod, asupra referatului P. C. Pr. Cons. Central Gh. Maior Nr. 1304/947 cu privire la mersul lucrărilor Consiliului Permanent din Ministerul Cultelor.

Se trimite la comisiunea pentru învăţământ teologic şi religios.

21. Tem. Nr. 1392/947. P. C. Director al Sf. Sinod referă asupra raportului P. C. Pr. Gh. Maior, delegatul Sfântului Sinod în Consiliul Permanent al Invăţământului Religios din Ministerul Cultelor cu privire la decizia de numirea P. C. Sale ca preşedinte al numitului consiliu.

Se trimite la aceeaşi comisiune.

22. Tem. Nr. 1405/947. Referatul secţiei canonică juridică a Sinodului Permanent asupra adresei Episcopiei Romanului Nr. 993/947, cu privire la şcolile de cântăreţi.

Se trimite la aceeaşi comisiune.

P. S. Arhiepiscopul Atanasie Bârlădeanul, raportorul comisiunii canonică juridică şi pentru disciplină, citeşte referatul comisiunii asupra cercetării actelor alegerii P. S. Arhiepiscopului Justinian Marina Vasluiianul, în scaunul vacant de Mitropolit al Moldovei, alegere făcută de Colegiul Electoral la data de 19 Noembrie 1947.

Comisiunea găsind că s'au îndeplinit toate formalităţile canonice şi legale propune validarea alegerii: Primindu-se propunerea comisiunii,

Sfântul Sinod cu unanimitate de voturi şi în conformitate cu dispoziţiunile art. 118 din Statutul legii de organizare a Bisericii Ortodoxe Române, aprobă alegerea P. S. Arhiepiscopului Justinian Marina Vasluiianul, în scaunul de Mitropolit al Moldovei şi dispune intervenirea pentru confirmarea acestei alegeri.

La orele 19, I. P. S. Preşedinte ridică şedinţa anunţând pe cea viitoare pentru Joi 20 Noembrie, 1947, orele 17.

Preşedinte,
† NICODIM

Secretar,
† Galaction Silistreanul

Ședința din ziua de 20 Noembrie 1947**Sumarul ședinței**

Ședința se deschide la orele 16, sub președinția I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, de față fiind și Domnul Profesor Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor.

Secretar de ședință: P. S. Arhiereu Galaction Silistreanul.

P. S. Secretar dă citire apelului nominal și sunt prezenți: I. P. S. Mitropoliți: Nicolae al Ardealului, Vasile al Banatului, și Efrem Enăcescu; PP. SS. Episcopi: Antim al Buzăului, Grigore al Hușilor, Iosif al Argeșului, Andrei al Aradului, Veniamin al Caransebeșului, Nicolae al Clujului, Nicolae al Oradiei, Chesarie al Constanței, Partenie al Armatei, Policarp al Americii și P. S. Antim Nica; PP. SS. Arhieri: Veniamin Sinaitul, Galaction Silistreanul, Valerie Botoșăneanul, Emilian Târgovișteanul, Athanasie Bârlădeanul, Teodor Rășinăreanul, Justinian Vasluiianul și Pavel Ploșteanul; absenți P. S. Arhiereu Eugeniu Laiu Suceveanul iar în concediu: I. P. S. Nicodim, Patriarh al României și P. S. Arhiereu Ilarion Băcăoanul.

Se intră în ordinea de zi:

P. S. Episcop Antim Nica, raportorul Comisiunii pentru doctrină și viață religioasă, citește următoarele referate:

1. Tem. Nr. 1383/947, asupra cererii Arhidiaconului D. Stoica de a i se aproba lucrarea intitulată: «*Noul Liturghier de strană*». La propunerea comisiunii Sfântului Sinod, hotărăște:

Lucrarea se înapoiază autorului spre a-i pune de acord titlul cu conținutul și a-i face corectările menționate în referatul secției pentru doctrină a Sinodului Permanent.

2. Tem. Nr. 1395/947, asupra raportului Institutului Biblic și de Misiune, privind fixarea abonamentului revistei «*Biserica Ortodoxă Română*» și modalitatea achitării lui de către parohii. La propunerea comisiunii completată cu propunerea I. P. S. Președinte Nicolae al Ardealului, Sfântul Sinod hotărăște:

1. Costul abonamentului revistei «Biserica Ortodoxă Română» va fi de 450 lei pentru parohiile care au achitat suma de 500.000 lei înainte de stabilire, și de 600 pentru parohiile care n'au plătit nimic până la 15 August 1947.

2. Institutul Biblic va trimite eparhiilor tablouri cu numele parohiilor abonate la revista «Biserica Ortodoxă Română» spre a le obliga să-și achite de urgență abonamentele.

3. Institutul Biblic și de Misiune va îngriji ca revista să apară regulat și în condițiuni de redactare demne de o revistă a forului superior bisericesc care este Sfântul Sinod, cuprinzând problemele care frământă viața bisericească în toate eparhiile.

3. Tem. Nr. 1384/947, asupra lucrării «*Sfântul Episcop și Mucenic Ciprian*», întocmit de Pr. N. Popescu din comuna Gemenea, județul Dâmbovița. Comisiunea găsiind că nu sunt dovezi suficiente despre au-

tenticitatea lucrării propune, iar Sfântul Sinod primind propunerea, hotărăște:

Se refuză aprobarea pentru tipărirea lucrării în cauză.

5. Tem. Nr. 1382/947, asupra cererii d-lui Iulian Vesper de a i se da aprobarea pentru tipărirea lucrării sale intitulată «Copilăria lui Iisus». Comisiunea propune, iar Sfântul Sinod primind propunerea, hotărăște:

Intru cât lucrarea este un «poem» alcătuit mai mult pe temeuri imaginative decât pe date strict evanghelice, cererea pentru aprobare nu se ia în considerare.

Tem. Nr. 1420/947. P. S. Arhiepiscopul Athanasie Bârlădeanul, raportorul comisiunii canonice juridice și pentru disciplină, citește referatul privitor la examinarea canonică și cercetarea actelor alegerii în scaunul nou înființat de Arhiepiscop al Craiovei, săvârșită în ziua de 20 Noemvrie a. c., de Marele Colegiu Electoral în persoana P. C. Arhimandrit Firmilian Marin.

Comisiunea studiind dosarul alegerii și având în vedere dispozițiile art. 12 din Legea de organizare a Bisericii Ortodoxe Române și art. 118 din Statutul ei, constată că Marele Colegiu Electoral s'a convocat și alegerea s'a săvârșit cu observarea tuturor prescripțiilor legale, alegând ca Arhiepiscop al Craiovei pe P. C. Arhimandrit Firmilian Marin cu 144 voturi din 196 voturi exprimate; având în vedere că prin examinarea canonică a celui ales, s'a constatat că întrunește condițiunile canonice, comisiunea propune Sfântului Sinod să binevoiască a aproba alegerea făcută de Marele Colegiu Electoral, să acorde rangul ierarhic de arhiepiscop P. C. Arhimandrit Firmilian Marin și roagă să se dispună mijlocirea prin Ministerul Cultelor la forurile în drept, pentru confirmarea și investitură.

1. Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii, cu unanimitate de voturi aprobă alegerea P. C. Arhimandrit Firmilian Marin în scaunul nou înființat de Arhiepiscop al Craiovei, hotărând a se mijloci la forurile competente pentru confirmarea alegerii.

2. Sfântul Sinod acordă rangul ierarhic de arhiepiscop P. C. Arhimandrit Firmilian Marin, urmând ca actul hirotoniei să se facă după confirmarea alegerii P. C. Sale.

2. Același P. S. Raportor mai citește următoarele referate:

Tem. Nr. 1385/947. Referatul P. C. Preot Gh. Vintilescu, Directorul Cancelariei Sfântului Sinod de a se acorda dispensă de vârstă pentru hirotonie în preoți a următorilor teologi: Diacon Tacea N. Dumitru, dela mănăstirea Zamfira-Prahova, Ionescu B. Gheorghe numit preot la parohia Târnavale, jud. Vlașca, Chiriță I. Doru numit la parohia Colibași jud. Ilfov, Victor Tănase, Pandele M. Petre, Enăchescu Emil numit la parohia Aricești-Rahtivan, jud. Prahova, Mihail Predescu, N. Marinescu, Poșircă D. Anton. Deasemenea dă citire referatului comisiunii asupra cererii d-lui Ioan C. Gurgulescu din comuna Arcani-Gorj. Comisiunea propune, iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Aprobă dispensele de vârstă pentru hirotonia în preoți a celor propuși mai sus.

3. Asupra adresei Nr. 3710/947, a P. S. Episcop Andrei al Aradului de a se acorda rangul de arhimandrit protosinghelului Ștefan Lucaciu, licențiat în teologie, starețul mănăstirii Hodoș-Bodrog. Comisiunea propune, iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Intru cât cel propus posedă studiile teologice și are însărcinare în administrația bisericească, conform art. 105 din Statutul legii de organizare bisericească, aprobă să i se acorde rangul de arhimandrit.

4. Asupra cererii d-lui Vasile Romanescu, pensionar din București de a fi hirotonit preot onorific. Comisiunea propune, iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Intru cât se constată că petiționarul Vasile Romanescu nu posedă pregătirea teologică cuvenită, nu i se poate aproba cererea de a fi hirotonit preot onorific.

5. Tem. Nr. 1402/947, asupra referatului secțiunii canonice juridice a Sinodului Permanent privitor la cauza disciplinară a preotului Gh. Ionescu, fost la parohia Tărăcița, județul Bihor, oprit dela slujirea celor sfinte pentru vina că s'a căsătorit cu o divorțată. Comisiunea propune ca întreg dosarul să fie restituit Episcopiei Oradea penru a fi deferit Consistoriului Spiritual Eparhial.

In urma discuțiilor la care iau parte I. P. S. Mitropolit Președinte Nicolae al Ardealului și P. S. Episcop Nicolae al Oradiei, Sfântul Sinod hotărăște:

Intru cât se constată din acte că preotul Gh. Ionescu era divorțat iar prin petiția sa din August 1947 a voit să inducă în eroare Sfântul Sinod, cerând să fie repus în drepturi ca preot celib, în timp ce era recăsătorit încă dela 28 Septembrie 1946, îi respinge apelul, urmând a fi depus din treaptă pentru călcarea sfintelor canoane.

6. Tem. Nr. 1397/947, asupra referatului secțiunii canonice juridice a Sinodului Permanent, privitor la recursul înaintat Sfântului Sinod de Preotul Pavel Ardelean dela parohia II din Timișoara Mehala. Comisiunea propune, îndrumarea dosarului la Consistoriul Mitropolitan din Sibiu, iar Sfântul Sinod hotărăște:

Respinge recursul preotului Pavel Ardelean și ratifică hotărârea Sinodului Permanent din 24 Aprilie 1947, rămânând depus din treapta preoției.

7. Tem. Nr. 1403/947, asupra referatului secțiunii canonice a Sinodului Permanent privitor la cazul fostului diacon celib Iosif E. Naghiu, profesor la Școala Normală din Lugoj, care solicită reprimirea în cler, după ce a părăsit Biserica ortodoxă, fapt pentru care a fost caterisit.

In urma discuțiilor la care iau parte PP. SS. Episcopi Nicolae al Clujului și Nicolae al Oradiei, Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii, hotărăște:

Se menține actul de caterisire a fostului diacon celib Iosif E. Naghiu și ca atare i se respinge cererea de reprimire în clerul Bisericii Ortodoxe Române.

8. Tem. Nr. 1387/947, asupra referatului P. C. Preot Gh. Vintilescu, Directorul Cancelariei Sfântului Sinod privitor la adresa Episcopiei Ca-

ransebeşului Nr. 4039/947, în legătură cu acordarea de dispensă de căminatorie între minori, de către Ministerul de Justiție. Comisiunea propune iar Sfântul Sinod primindu-o hotărăște:

Se va interveni pe lângă Ministerul de Justiție și de Culte, cu un memoriu explicativ, cerându-se stăruitor să nu se mai acorde sub nici un motiv dispense de vârstă în vederea căsătoriei sub etatea legală.

9. Tem. Nr. 1391/947, asupra referatului P. C. Preot Gh. Vintilescu Directorul Cancelariei Sfântului Sinod privitor la adresa Mitropoliei Sucevei, Nr. 7254/947, prin care recomandă pe preotul Orest Malcinschi ca membru titular, preotul Orest Gherasim ca supleant în Consistoriul Spiritual Central. Sfântul Sinod primind propunerea comisiunii hotărăște:

In conformitate cu dispozițiunile art. 20 din Statutul legii de organizare a Bisericii Ortodoxe Române numește pe P. C. Preot Orest Malcinschi ca membru titular iar pe preotul Orest Gherasim ca membru supleant în Consistoriul Spiritual Central ca delegați din partea Mitropoliei Sucevei.

P. S. Arhiepiscopul Pavel Ploeșteanul din partea comisiunii pentru învățământ teologic și religios, citește următoarele referate:

1. Tem. N. 1390/947, asupra raportului prezentat de P. C. Consilier Central Bisericesc Protopop Gh. Maior, delegat provizoriu în Consiliul Permanent al Invățământului din Ministerul Cultelor. Comisiunea propune iar Sfântul Sinod hotărăște:

1. *Se ia act de referatul P. C. Protopop Gh. Maior;*
2. *Doi spirituali sunt suficienți la un seminar teologic;*
3. *Mentține principiul că seminariile teologice să treacă sub conducerea nemijlocită a Bisericii.*

2. Tem. Nr. 1392/947, asupra comunicării P. C. Consilier Central Bisericesc Protopop Gh. Maior privind delegarea P. C. Sale ca președinte al Consiliului Permanent din Ministerul Cultelor. Comisiunea propune iar Sfântul Sinod complectându-o cu propunerea I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, hotărăște:

Se delegă din partea Sfântului Sinod, P. S. Episcop Antim al Buzăului în Consiliul Permanent al Invățământului teologic din Ministerul Cultelor, urmând a fi asistat de P. C. Consilier Central Bisericesc Protopop Gh. Maior.

În legătură cu această problemă, P. S. Episcop Nicolae al Oradiei ridică problema educației religioase în școlile secundare din care s'a scos aproape cu totul religia. Faptul acesta a alarmat chiar și pe părinți, care în Ardeal au pornit o mișcare pentru remedierea acestui neajuns, care periclitează educația completă a copiilor. De aceea roagă pe Domnul Ministru al Cultelor să stăruie și Domnia Sa pe lângă Domnul Ministru al Educației Naționale ca să se revină la programa cu două ore săptămânal pentru toate clasele. Dealtfel Domnia Sa, când i-a vorbit în această problemă s'a arătat foarte binevoitor.

Domnul Ministru Stanciu Stoian făgăduiește că va lua contact cu Domnul Ministru Ștefan Voitec pe lângă care va susține cererea Sfântului Sinod.

La propunerea I. P. S. Mitropolit al Ardealului Sfântul Sinod hotărăște:

Se deleagă P. S. Episcop Iosif al Argeșului să ia legătură cu Domnul Ministru Ștefan Voitec și să-i prezinte un memoriu documentat prin care să se ceară menținerea a două ore de religie pentru fiecare clasă din școlile secundare.

Memoriul va fi întocmit de P. C. Protopop Gh. Maior cunoscător al problemelor de învățământ.

P. S. Arhiepiscopul Emilian Antal Târgovișteanul, citește:

Referatul asupra scrisorii I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei privind amânarea Consfătuirii dela Moscova plănuită în toamna anului 1947 pentru vara anului 1948; și 2. Trimiterea la Moscova a unei delegații restrânse pentru punerea la punct a problemelor ce urmează a se discuta în 1948. Comisiunea propune a se trimite la Moscova P. S. Episcop Nicolae al Oradiei însoțit de P. C. Preot Dr. Petre Vintilescu, Decanul Facultății de Teologie din București ca specialist în problemele bisericești și de preot Mihail Madan ca interpret.

I. P. S. Președinte Nicolae Mitropolitul Ardealului ține să remarce că această Consfătuire dela Moscova are un caracter de luare de contact. Deci încheerile ei nu sunt obligatorii cum ar fi cazul cu rezoluțiile unui Sinod ecumenic.

P. S. Episcop Nicolae al Oradiei arată că subiectele fixate pentru acea Consfătuire s'au studiat aproape în întregime de Comisiunea instituită de Sfântul Sinod și cere să fie audiate de plenul Sfântului Sinod sau de Sinodul Permanent înainte de a merge la Moscova. La propunerea I. P. S. Președinte se hotărăște:

1. Sfântul Sinod deleagă pe P. S. Episcop Nicolae Popoviciu și P. C. Preot Dr. Petre Vintilescu, Decanul Facultății de Teologie din București spre a merge la Moscova și a lua contact cu I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei în legătură cu proiectata Consfătuire.

Preotul Mihail Madan le va servi ca interpret.

2. Această delegație va supune audierii Sinodului Permanent subiectele fixate și pregătite pentru Consfătuire, înainte de plecarea la Moscova;

3. Se va răspunde I. P. S. Patriarh al Moscovei la scrisorile I. P. S. Sale informându-l despre această delegație și rugându-l a comunica data când i-ar conveni să primească la Moscova delegația Sfântului Sinod.

Epuizându-se ordinea de zi I. P. S. Președinte Nicolae Mitropolitul Ardealului ridică ședința la orele 20 anunțând pe cea viitoare pentru 21 Noemvrie 1947, orele 12.

Președinte,
† NICOLAE

† Galaction Silistreanul
Secretar,

Ședința din ziua de 21 Noembrie 1947

Sumarul ședinței

Ședința se deschide la orele 12 sub președinția I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, de față fiind și Domnul Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor.

Secretar de ședință: P. S. Arhiereu Galaction Silistreanul, care citește:

I. Apelul nominal.

și sunt prezenți: II. PP. SS. Mitropoliți: Nicolae al Ardealului și Efrem Enăcescu; PP. SS. Episcopi: Antim al Buzăului, Grigore al Hușilor, Iosif al Argeșului, Andrei al Aradului, Nicolae al Clujului, Nicolae al Oradiei, Chesarie al Constanței, Policarp al Americii și Antim Nica; III. SS. Arhierei: Veniamin Sinaitul, Galaction Silistreanul, Emilian Târșovățeanul, Eugeniu Suceveanul, Athanasie Bârlădeanul, Justinian Vasluiul și Pavel Ploeșteanul; absenți: I. P. S. Mitropolit Vasile al Banatului, PP. SS. Episcopi: Veniamin al Caransebeșului și Partenie al Armatei; III. SS. Arhierei: Valerie Botoșăneanul și Teodor Rășinăreanul iar în concediu: I. P. S. Patriarh Nicodim și P. S. Arhiereu Ilarion Băcoanul.

II. Sumarul ședinței precedente,

Care pus la vot se verifică și se aprobă.

III. Comunicări:

Tem. Nr. 1424/947. Consiliul Central Bisericesc înaintează dosarul alegerii în scaunul vacant de Episcop al Maramureșului.

Se trimite spre cercetare și referire la comisiunea canonică juridică și pentru disciplină.

Se suspendă ședința, iar comisiunea canonică juridică se reține pentru cercetarea alegerii și a alesului în scaunul de Episcop dela Maramureș.

La redeschidere, P. S. Arhiereu Justinian Vasluiianul citește raportul comisiunii canonică juridică asupra actului alegerii de Episcop la Maramureș. Comisiunea canonică juridică, procedând la verificarea dosarului alegerii Episcopului pentru eparhia Maramureșului, constată că alegerea s'a făcut cu respectarea tuturor dispozițiilor prevăzute de art. 118 din Statutul Legii de organizare bisericească.

A fost ales P. C. Protoereu Sebastian Rusan, care, din punct de vedere al vârstei canonice întrunește condițiunile, fiind și văduv prin deces.

Pășind la verificarea titlurilor de studii, comisiunea constată din declarațiunea candidatului atașată la referat, că noul ales este numai absolvent al Academiei teologice din Sibiu, din vremea când această Academie nu putea să confere titlul de licență în teologie.

Cum însă Sfântul Sinod a admis și alți candidați la Episcopat în aceeași situație, comisia canonică juridică propune Sfântului Sinod va-

lidarea alegerii și dicernarea rangului de arhieru, în care scop se vor întocmi formele cuvenite pentru confirmarea legală.

1. *Sfântul Sinod primind propunerea comisiei, cu unanimitate de voturi aprobă alegerea P. C. Protoereu Sebastian Rusan în scaunul de Episcop al Maramureșului și dispune a se mijloci la forurile competente pentru obținerea confirmării legale;*

2. *Sfântul Sinod acordă rangul ierarhic de arhieru P. C. Protoereu Sebastian Rusan, urmând ca actul hirotoniei întru arhieru să se facă după căpătarea confirmării alegerii.*

Terminându-se ordinea de zi I. P. S. Președinte Dr. Nicolae al Ardealului, mulțumește PP. SS. Membrii ai Sfântului Sinod pentru munca depusă și contribuția dată în rezolvarea lucrărilor ce s'au prezentat în această sesiune a Sfântului Sinod.

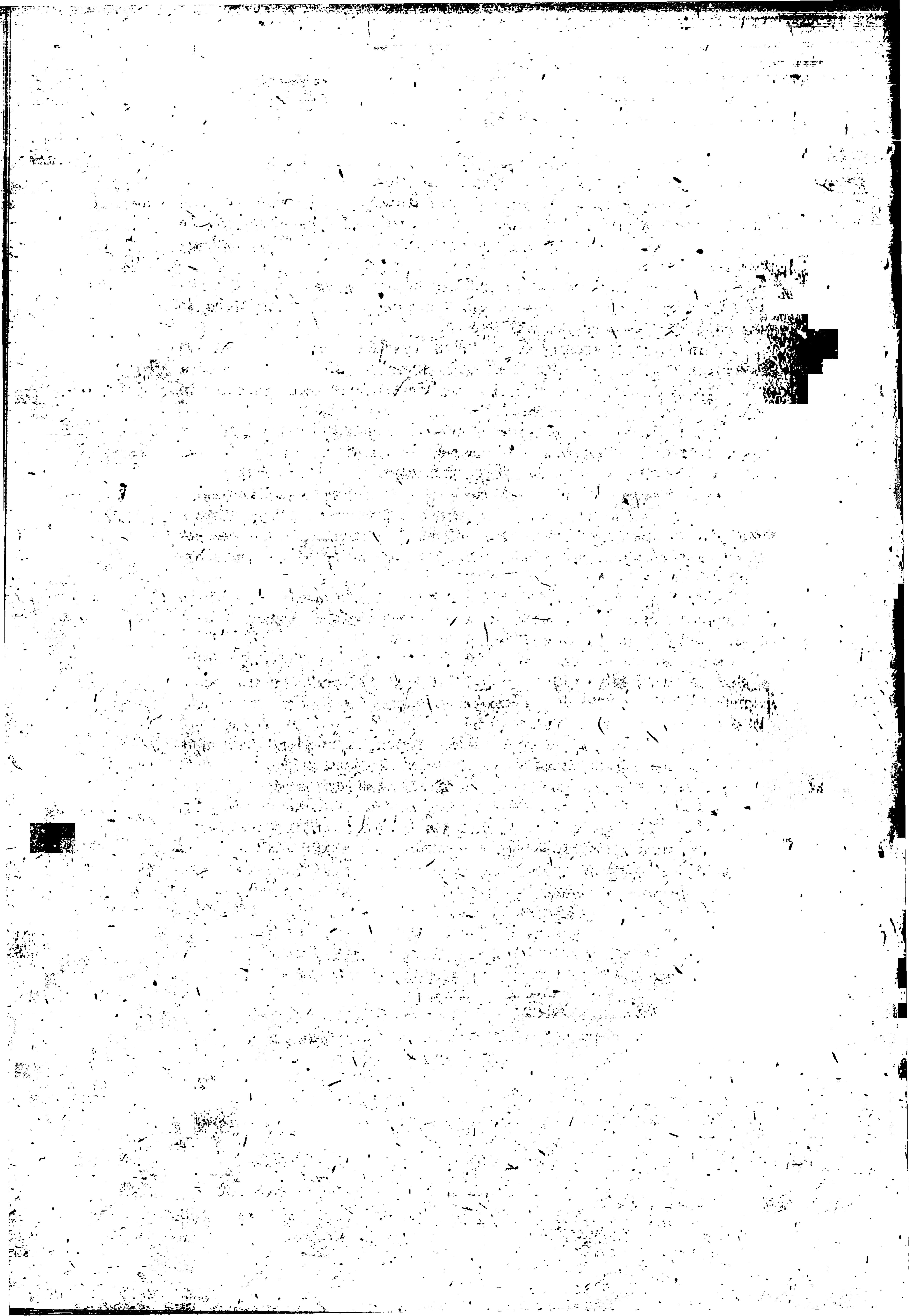
Deasemenea I. P. S. Sa mulțumește Domnului Profesor Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, pentru interesul arătat desbaterilor Sfântului Sinod și ajutorul dat ca să se ajungă la hotărâri bune și folositoare Bisericii și Neamului, rugându-l să acorde și pe viitor aceeași solitudine, mai cu seamă acum când poporul nostru are mare nevoie de o lucrare intensă din partea Bisericii, în toate laturile de activitate și de aceea solitudinea Guvernului prin Domnul Ministru al Cultelor este foarte necesară.

După aceea dă cuvântul Domnului Ministru al Cultelor care citește Jurnalul Consiliului de Miniștrii Nr... 947, prin care se declară închisă sesiunea ordinară a Sfântului Sinod pe anul 1947.

După citirea acestui Jurnal, Domnul Ministru al Cultelor, mulțumește I. P. S. Președinte, Mitropolit Nicolae al Ardealului pentru modul magistral cum a condus atât desbaterile Congresului Național Bisericesc cât și cele ale Sfântului Sinod.

Arată că Domnia Sa se consideră fericit în mijlocul membrilor Sfântului Sinod și subliniază că colaborarea Domniei Sale cu Sfântul Sinod va decurge în cele mai bune condițiuni, înțelegând să dea tot sprijinul conducerii Bisericii creștine ortodoxe, pentru ca sarcinile ce apasă pe umerii ierarhiei să poată fi rezolvate în folosul Bisericii și Neamului.

Cu acestea încheindu-se sesiunea ordinară a anului 1947, I. P. S. Președinte Dr. Nicolae Mitropolitul Ardealului ridică ședința la orele 13,30.

**BISERICA
ORTODOXĂ ROMÂNĂ**
REVISTA SFÂNTULUI SINOD

ANUL LXV

1947

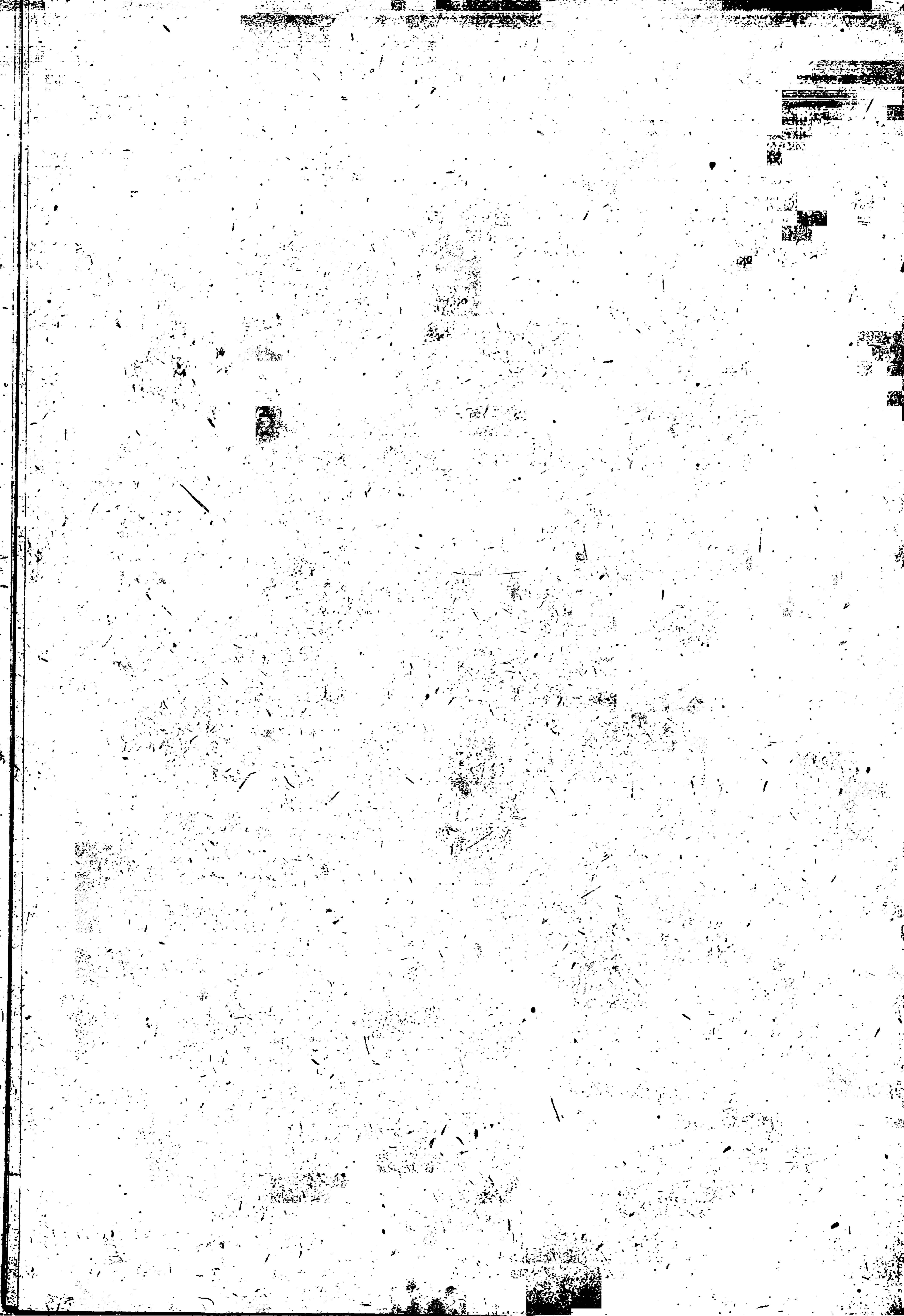
**TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI
BUCUREȘTI**

1948

Această *Tablă de materii* a Revistei BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ pe anul LXV (1947) se așează la primul număr (Ianuarie-Fevruarie din același an) și anume între coperta din față și pagina 1 și astfel se leagă.

CRONICA INTERNĂ.

TEODOR N. MANOLACHE, † *Iconom stavrofor Dr. Gheorghe Ciuhaidu*; † *Iconom stavrofor Dr. Sebastian Stanca*; *Instalarea I. P. S. Mitropolit Dr. Vasile Lăzărescu*; *Instalarea noului Ministru al Cultelor prof. Stanciu Stoian*; *Depunerea jurământului și instalarea noilor Efori ai Bisericii Ortodoxe Române*; *Declarațiile d-lui Ministru Vasile Luca despre Biserică, Democrație și școalele Confesionale*; *Expoziția Cărții Sovietice*. . . . . 387—402

PARTEA OFICIALĂ

Desbaterile ședințelor Sfântului Sinod. Sesiunea ordinară din anul 1947 . . . . . 403—427

Tabla de Materii pe anul 1947 . . . . . 1—VIII

Manuscrisele, cărțile și periodicele pentru recenzii se trimit la **Palatul Sfântului Sinod**, Str. Antim 29, București V, cu mențiunea: pentru *Revista Biserica Ortodoxă Română*.

A B O N A M E N T U L

În Țară:

În Străinătate:

Pe an	600 lei		Pe an	1200 lei
Un număr	150 lei		Un număr	300 lei

Abonamentele, precum și toate cele ce privesc Administrația, se trimit pe adresa: **Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române**, Str. Antim, 29, București V, cu mențiunea: pentru *Revista Biserica Ortodoxă Română*.

In București, revista se poate cumpăra dela **Librăria Institutului Biblic**, Aleia Patriarhiei Nr. 1.

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

BUCUREȘTI

1948

